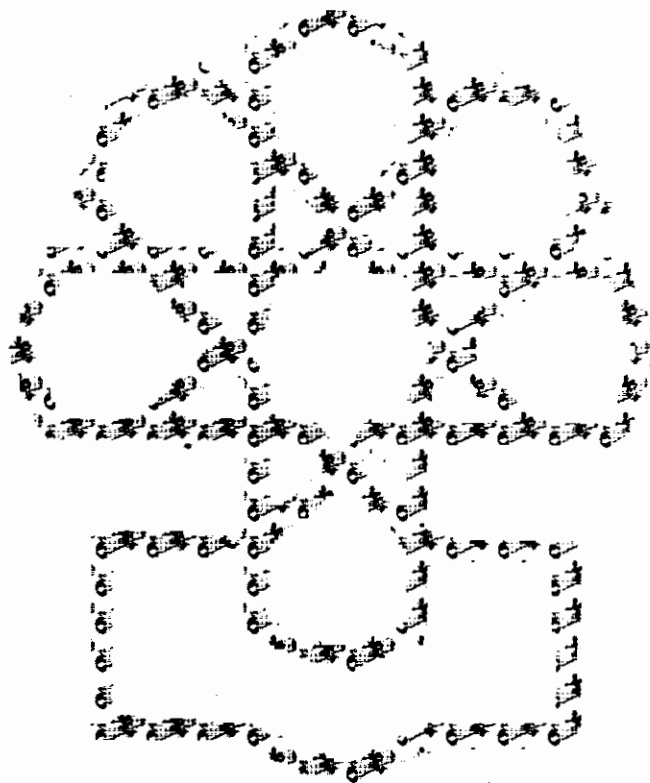




توسعه استان گیلان (۱) بررسی وضعیت موجود



معاونت پژوهشی

مرداد ۱۳۷۷

کار: دفتر خدمات پژوهشی (۱)

این گزارش حسب درخواست جناب آقای حضرتی نماینده مردم رشت
تهیه گردیده است.

کد گزارش: ۲۴۰۳۳۱۳

فهرست مطالب

۱۹	مقدمه
۱۹	فصل اول- پیشینه تاریخی
۲۱	۱-۱- از فروپاشی سلسله ساسانی تا آغاز تشکیل حکومت های محلی
۲۵	۲-۱- از آغاز تشکیل حکومت های محلی تا تأسیس سلسله صفویه
۳۴	۳-۱- از عهد صفویه تا پایان قاجارها
۳۹	فصل دوم- اطلاعات جغرافیایی
۳۹	۱-۲- تقسیمات کشوری
۳۹	۱-۱-۲- مشخصات شهرستان ها
۴۰	۲-۱-۲- تقسیمات جغرافیایی
۵۸	۲-۲- ویژگی های جغرافیایی
۵۸	۱-۲-۲- طول و عرض جغرافیایی
۶۰	۲-۲-۲- مساحت
۶۰	۳-۲-۲- استان های همجوار
۶۰	۴-۲-۲- دریاها و دریاچه های مرزی
۶۰	۲-۳- ویژگی های طبیعی
۶۰	۱-۳-۲- حداقل و حداکثر ارتفاع از سطح دریا
۶۱	۲-۳-۲- مناطق کوهستانی
۶۲	۳-۳-۲- جنگل های طبیعی
۶۴	۴-۳-۲- مراتع
۶۸	۵-۳-۲- رودخانه ها
۶۹	۶-۳-۲- ویژگی های عمومی زمین شناسی
۷۱	۴-۲- ویژگی های آب و هوایی
۷۱	۱-۴-۲- توده های هوا و جریان بادهای
۷۳	۲-۴-۲- میزان دما
۷۴	۳-۴-۲- متوسط بارندگی
۷۶	۴-۴-۲- رطوبت نسبی و تبخیر
۷۷	۵-۴-۲- عوامل اقلیمی
۷۸	۶-۴-۲- حوزه بندی اقلیمی
۷۹	فصل سوم- جمعیت، نیروی انسانی و اشتغال
۷۹	۱-۳- تعداد جمعیت، نرخ رشد، تعداد و بعد خانوار
۸۰	۲-۳- ترکیب سنی و جنسی جمعیت
۸۵	۳-۳- ترکیب جمعیت شهری، روستایی و عشایری
۸۶	۴-۳- وقایع چهارگانه حیاتی

۸۸	۵-۳- مهاجرت
۹۳	۶-۳- نیروی انسانی و اشتغال
۱۰۳	۷-۳- دین و مذهب
۱۰۴	۸-۳- زبان و گویش ها
۱۰۴	فصل چهارم- کشاورزی
۱۰۴	۱-۴- منابع خاک
۱۰۴	۱-۱-۴- نوع، وسعت و قابلیت کاربری اراضی
۱۱۱	۲-۱-۴- وضعیت تخریب منابع
۱۱۴	۳-۱-۴- مشخصات خاک واحدهای اراضی
۱۱۵	۲-۴- منابع آب
۱۱۵	۱-۲-۴- حجم آب (سطحی و زیرزمینی)
۱۲۳	۲-۲-۴- میزان بهره برداری
۱۳۳	۳-۲-۴- کیفیت منابع و طبقه بندی مصارف
۱۳۵	۴-۲-۴- بررسی وضعیت آبخیزداری و آبخوانداری
۱۳۵	۳-۴- زراعت و باغداری
۱۳۵	۱-۳-۴- کد و کیف اراضی و محصولات
۱۵۰	۲-۳-۴- کاربرد نهاده ها
۱۵۲	۳-۳-۴- آبیاری
۱۵۸	۴-۳-۴- نظام های مختلف بهره برداری
۱۵۹	۴-۴- دام و طیور و آبزیان
۱۵۹	۱-۴-۴- تعداد واحدهای دامی
۱۶۱	۲-۴-۴- نظام دامداری
۱۶۶	۳-۴-۴- پراکنش دام
۱۷۲	۴-۴-۴- تولید فراورده ها
۱۷۳	۵-۴-۴- منابع خوراک دام
۱۷۵	۶-۴-۴- تعداد طیور
۱۷۵	۷-۴-۴- پرورش طیور و تولید فراورده ها
۱۷۹	۸-۴-۴- ویژگی های نژادی طیور
۱۷۹	۹-۴-۴- پراکنش طیور
۱۸۲	۱۰-۴-۴- منابع خوراک طیور
۱۸۲	۱۱-۴-۴- میزان ذخایر آبزیان
۱۸۳	۱۲-۴-۴- تعداد، ظرفیت و میزان صید و پرورش انواع آبزیان
۱۹۷	۱۳-۴-۴- بررسی نظام و سازمان تولید
۱۹۸	۱۴-۴-۴- زنبورداری
۲۰۱	۱۵-۴-۴- نوغانداری
۲۰۳	فصل پنجم- صنعت
۲۰۳	۱-۵- تعداد کارگاه های بزرگ صنعتی
۲۰۴	۲-۵- ارزش تولیدات و ارزش افزوده
۲۰۵	۳-۵- تعداد شاغلان
۲۰۷	۴-۵- بهره وری کار و تولید

۲۰۹	۵-۵- تعداد، ظرفیت شاغلان پیش بینی شده و موافقت نامه های اصولی
۲۰۹	۵-۵-۱- تعداد و ظرفیت اشتغال زایی واحدهای فعال
۲۱۳	۵-۵-۲- تعداد و ظرفیت اشتغال زایی موافقت نامه های اصولی
۲۱۶	۵-۵-۳- تعداد و میزان اشتغال زایی صنایع فعال روستایی
۲۲۱	۵-۶- صنایع تبدیلی
۲۲۱	۵-۷- صنایع دستی
۲۲۳	۵-۸- مراکز عمده تولید محصولات صنعتی
۲۲۴	فصل ششم- معدن
۲۲۴	۶-۱- چگونگی توزیع جغرافیایی اندیس های معدنی مشاهده شده در سطح استان
۲۲۶	۶-۲- مشخصات کانسارهای شناخته شده، تعداد و میزان ذخایر قطعی و احتمالی آنها به تفکیک شهرستان
۲۲۹	۶-۳- معادن فعال و غیرفعال و میزان استخراج و ارزش تولیدات آنها
۲۴۳	فصل هفتم- بازرگانی و خدمات
۲۴۳	۷-۱- ساختار توزیع و مبادله کالا
۲۵۰	۷-۲- ظرفیت نگهداری کالا
۲۵۴	۷-۳- نوع میزان و ارزش کالاهای عمده وارداتی و صادراتی
۲۶۱	۷-۴- گمرک، مناطق آزاد تجاری، بازارها و بازارچه های مرزی
۲۶۴	۷-۵- مشخصات صنف های خدمات تولیدی و توزیعی
۲۶۹	فصل هشتم- بانکداری و بیمه
۲۶۹	۸-۱- بانک (وضعیت منابع و تسهیلات پرداختی)
۲۷۴	۸-۲- بیمه (نمایندگی ها، حق بیمه، خسارت و...)
۲۷۷	فصل نهم- بودجه خانوار و شاخص قیمت
۲۷۷	۹-۱- شاخص بهای کالا و خدمات
۲۸۱	۹-۲- متوسط درآمد سالانه خانوار
۲۸۴	۹-۳- متوسط هزینه های خوراکی و غیرخوراکی
۲۸۶	فصل دهم- آموزش و تحقیقات
۲۸۶	۱۰-۱- سوادآموزی
۲۸۶	۱۰-۱-۱- درصد باسوادی
۲۸۸	۱۰-۱-۲- تعداد سوادآموزان
۲۹۲	۱۰-۱-۳- تعداد آموزشیاران
۲۹۵	۱۰-۲- آموزش پیش دبستانی، ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و تربیت معلم
۲۹۵	۱۰-۲-۱- تعداد دانش آموزان
۲۹۵	۱۰-۲-۲- کادر آموزشی و اداری
۲۹۵	۱۰-۲-۳- امکانات آموزشی
۲۹۵	۱۰-۲-۴- تعداد مردودان و ترک تحصیل کنندگان
۳۰۱	۱۰-۳- آموزش عالی
۳۰۱	۱۰-۳-۱- تعداد دانشجویان
۳۰۴	۱۰-۳-۲- تعداد فارغ التحصیلان
۳۰۸	۱۰-۴- کادر آموزشی و اداری
۳۱۱	۱۰-۵- تحقیقات
۳۱۴	فصل یازدهم- بهداشت و درمان

۳۱۴	۱-۱۱- کادر بهداشتی و درمانی
۳۱۵	۲-۱۱- تعداد مراکز بهداشتی و درمانی
۳۲۰	۳-۱۱- تعداد مراکز پاراکلینیکی (آزمایشگاه و رادیولوژی و...)
۳۲۲	۴-۱۱- مرگ و میر در اثر بیماری
۳۲۳	۵-۱۱- منابع اهدای خون
۳۲۴	فصل دوازدهم- بهزیستی و تأمین اجتماعی
۳۲۴	۱-۱۲- بهزیستی
۳۲۴	۱-۱-۱۲- خدمات حمایتی
۳۲۷	۲-۱۲- تأمین اجتماعی
۳۲۷	۱-۲-۱۲- تعداد بیمه شدگان
۳۲۷	۲-۲-۱۲- تعداد مستمری بگیران تحت پوشش
۳۲۸	۳-۲-۱۲- تعداد افراد تحت پوشش بیمه درمانی
۳۲۹	۳-۱۲- امداد
۳۲۹	۱-۳-۱۲- تعداد سالمندان تحت پوشش طرح شهید رجایی
۳۳۰	۲-۳-۱۲- تعداد مددجویان تحت پوشش عادی کمیته امداد امام (ره)
۳۳۰	۳-۳-۱۲- خدمات درمانی ارائه شده توسط کمیته امداد امام (ره)
۳۳۱	۴-۳-۱۲- تعداد خانوارهای تحت پوشش طرح های خودکفایی کمیته امداد امام (ره)
۳۳۲	فصل سیزدهم- فرهنگ و هنر
۳۳۲	۱-۱۳- میراث فرهنگی
۳۴۶	۲-۱۳- مذهب و مراکز مذهبی
۳۴۷	۳-۱۳- مراکز فرهنگی
۳۴۷	۱-۳-۱۳- کتابخانه ها
۳۵۱	۲-۳-۱۳- کانون های پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۳۵۲	۳-۳-۱۳- سینما و تئاتر
۳۵۶	۴-۱۳- تربیت بدنی
۳۵۶	۱-۴-۱۳- تعداد، ظرفیت و عملکرد استادیوم ها و زمین های ورزشی و جگونگی توزیع فضایی آنها
۳۶۲	۲-۴-۱۳- وضعیت باشگاه ها، تعداد ورزشکاران و مربیان
۳۶۴	۵-۱۳- مجتمع های تفریحی
۳۶۷	۶-۱۳- رادیو و تلویزیون
۳۶۷	۱-۶-۱۳- رادیو
۳۶۸	۲-۶-۱۳- تلویزیون
۳۷۰	۷-۱۳- توجه و گرایش مردم به رسانه ها و وسایل ارتباط جمعی خودی
۳۷۰	۱-۷-۱۳- میزان شنونده برنامه های محلی رادیویی
۳۷۱	۲-۷-۱۳- میزان بیننده برنامه های محلی تلویزیونی
۳۷۱	فصل چهاردهم- گردشگری
۳۷۱	۱-۱۴- جاذبه ها
۳۸۳	۲-۱۴- تعداد گردشگران (ایرانگرد و جهانگرد)
۳۸۵	۳-۱۴- درآمد
۳۸۸	۴-۱۴- مکان های اقامتی
۳۸۹	فصل پانزدهم- انرژی

۳۸۹	۱-۱۵ آب
۳۸۹	۱-۱-۱۵ ظرفیت تأمین، تولید و فروش آب شهری، حجم مخازن، طول شبکه، توزیع و انشعاب
۳۹۲	۲-۱-۱۵ انشعاب نصب شده و طول شبکه جمع‌آوری فاضلاب
۳۹۵	۲-۱۵ برق
۳۹۵	۱-۲-۱۵ تعداد مشترکان برحسب نوع مصرف
۳۹۷	۲-۲-۱۵ نیروی انسانی شاغل
۳۹۷	۳-۱۵ نفت و گاز
۳۹۷	۱-۳-۱۵ برحسب بخش نفت و گاز
۳۹۷	۲-۳-۱۵ نوع و میزان مصرف گاز و فراورده‌های نفتی
۳۹۹	فصل شانزدهم - راه و ترابری
۳۹۹	۱-۱۶ راه‌های زمینی
۳۹۹	۱-۱-۱۶ نوع و طول راه‌ها
۴۰۰	۱-۲-۱۶ ناوگان حمل و نقل جاده‌ای
۴۰۳	۲-۱۶ فرودگاه
۴۰۵	۳-۱۶ بنادر و کشتیرانی
۴۰۶	فصل هفدهم - پست و مخابرات
۴۰۶	۱-۱۷ پست
۴۰۶	۱-۱-۱۷ شبکه پستی
۴۰۶	۲-۱-۱۷ نوع و تعداد مراسلات
۴۰۹	۳-۱-۱۷ انواع خدمات پستی
۴۰۹	۴-۱-۱۷ نیروی انسانی شاغل
۴۰۹	۵-۱-۱۷ درآمد پستی
۴۱۱	۲-۱۷ مخابرات
۴۱۱	۱-۲-۱۷ نقاط دارای ارتباط تلفنی
۴۱۲	۲-۲-۱۷ تلفن شهری
۴۱۵	۳-۲-۱۷ تلگراف و تلکس
۴۱۵	فصل هجدهم - ساختمان و مسکن
۴۱۵	۱-۱۸ تعداد، نوع و توزیع واحد مسکونی
۴۱۷	۲-۱۸ میزان تراکم در واحد مسکونی و اتاق
۴۱۸	۳-۱۸ میزان برخورداری از تسهیلات سکونت
۴۲۰	۴-۱۸ نحوه میزان تصرف مسکن
۴۲۱	۵-۱۸ تعداد پروانه‌های صادر شده
۴۲۴	۶-۱۸ واحدهای مسکونی احداث شده در مناطق شهری
۴۲۵	۷-۱۸ اراضی واگذار شده برای احداث مسکن
۴۲۶	۸-۱۸ نیروی انسانی شاغل
۴۲۷	۹-۱۸ اعتبارات و تسهیلات ساختمانی اعطا شده
۴۲۸	۱۰-۱۸ نوع اسکلت و مصالح عمده به کار رفته
۴۳۰	فصل نوزدهم - عمران شهری و روستایی
۴۳۰	۱-۱۹ عمران شهری
۴۳۰	۱-۱-۱۹ طرح ریزی و توسعه شهری

۴۳۲	۲-۱-۱۹- وضعیت آب آشامیدنی
۴۳۵	۳-۱-۱۹- شبکه فاضلاب
۴۳۸	۴-۱-۱۹- تأسیسات حفاظتی و تسهیلات
۴۳۸	۵-۱-۱۹- برخورداری از امکانات عمرانی
۴۴۶	۶-۱-۱۹- حمل و نقل
۴۴۹	۷-۱-۱۹- شهرداری ها
۴۵۲	۲-۲- عمران روستایی
۴۵۲	۱-۳-۱۹- موقعیت ضمیمی و توکم آبادی ها
۴۵۷	۲-۲-۱۹- برخورداری از امکانات عمرانی
۴۶۵	فصل بیستم- محیط زیست
۴۶۵	۱-۲۰- مناطق حفاظت شده
۴۶۵	۲-۲۰- اکوسیستم ها
۴۶۶	۱-۲-۲۰- زیستگاه های گیاهی
۴۶۸	۲-۲-۲۰- زیستگاه های جانوری
۴۶۸	۳-۲۰- عوامل اصلی آلوده کننده
۴۷۷	فصل بیست و یکم- مراجع امنیتی و قضائی استان
۴۷۷	۱-۲۱- امور امنیتی
۴۷۷	۱-۱-۲۱- تعداد دستگیر شدگان توسط نیروی انتظامی
۴۷۹	۲-۲۱- امور قضائی
۴۷۹	۱-۲-۲۱- تعداد مراجع قضائی
۴۷۹	۲-۲-۲۱- نوع و پرونده های وارده و مختومه
۴۸۰	فصل بیست و دوم- ساختار اداری و نظام اجرایی
۴۸۰	۱-۲۲- تعداد کارمندان
۴۸۴	۲-۲۲- تحصیلات کارمندان
۴۸۵	فهرست منابع

فهرست جداول

جدول ۱-۲	مشخصات شهرستان‌ها بر اساس تقسیمات کشوری	۳۹
جدول ۲-۲	تقسیمات جغرافیایی شهرستان آستارا در سال ۱۳۷۴	۴۰
جدول ۳-۲	تقسیمات جغرافیایی شهرستان آستانه اشرفیه در سال ۱۳۷۴	۴۱
جدول ۴-۲	تقسیمات جغرافیایی شهرستان بندرانزلی در سال ۱۳۷۴	۴۳
جدول ۵-۲	تقسیمات جغرافیایی شهرستان تالش در سال ۱۳۷۴	۴۴
جدول ۶-۲	تقسیمات جغرافیایی شهرستان رشت در سال ۱۳۷۴	۴۵
جدول ۷-۲	تقسیمات جغرافیایی شهرستان رودبار در سال ۱۳۷۴	۴۷
جدول ۸-۲	تقسیمات جغرافیایی شهرستان رودسر در سال ۱۳۷۴	۴۹
جدول ۹-۲	تقسیمات جغرافیایی شهرستان شفت در سال ۱۳۷۴	۵۱
جدول ۱۰-۲	تقسیمات جغرافیایی شهرستان صومعه سرا در سال ۱۳۷۴	۵۲
جدول ۱۱-۲	تقسیمات جغرافیایی شهرستان فومن در سال ۱۳۷۴	۵۴
جدول ۱۲-۲	تقسیمات جغرافیایی شهرستان لاهیجان در سال ۱۳۷۴	۵۵
جدول ۱۳-۲	تقسیمات جغرافیایی شهرستان لنگرود در سال ۱۳۷۴	۵۷
جدول ۱۴-۲	مختصات جغرافیایی شهرهای استان گیلان	۵۹
جدول ۱۵-۲	مساحت شهرستان‌ها بر اساس تقسیمات کشوری	۶۰
جدول ۱۶-۲	ارتفاع از سطح دریا به تفکیک شهرستان	۶۱
جدول ۱۷-۲	مساحت، عملکرد تولید علوفه در هکتار و کل علوفه تولیدی	۶۶
جدول ۱۸-۲	صرفیت اجرای مراتع استان گیلان به تفکیک درجات مختلف مرتعی در سال ۱۳۷۳	۶۷
جدول ۱۹-۲	مشخصات ایستگاه‌های هیدرومتری استان گیلان	۶۸
جدول ۲۰-۲	انواع بادها بر حسب جهت و وزش	۷۲
جدول ۲۱-۲	مشخصات حرارتی و رژیم دمایی ایستگاه‌های منتخب (۱۳۶۳-۱۳۴۳)	۷۴
جدول ۲۲-۲	میانگین بارندگی ماهانه و سالانه ایستگاه‌های هواشناسی استان ۱۳۶۰-۱۳۴۸	۷۵
جدول ۲۳-۲	مقدار و درصد پراکندگی زمانی بارش بر حسب فصول سال	۷۵
جدول ۲۴-۲	میزان بارندگی شهر رشت طی سال‌های زراعی	۷۶
جدول ۱-۳	تعداد جمعیت، تعداد خانوار و بعد آن، نرخ رشد و تراکم نسبی به تفکیک شهرستان	۸۰
جدول ۲-۳	جمعیت بر حسب سن و جنس استان گیلان	۸۱
جدول ۳-۳	جمعیت بر حسب جنس و نوع سکونت شهری و روستایی به تفکیک شهرستان گیلان	۸۶
جدول ۴-۳	آمار وقایع حیاتی ثبت شده طی سال‌های ۱۳۷۰-۱۳۷۴	۸۶
جدول ۵-۳	تعداد ولادت ثبت شده به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴	۸۷
جدول ۶-۳	تعداد ازدواج و طلاق ثبت شده به تفکیک	۸۷
جدول ۷-۳	مهاجران وارد شده طی ۱۰ سال گذشته به استان گیلان بر حسب سن	۸۹
جدول ۸-۳	مهاجران وارد شده طی ۱۰ سال گذشته به استان گیلان بر حسب آخرین محل اقامت قبلی	۹۰
جدول ۹-۳	مهاجران وارد شده طی ۱۰ سال قبل از سرشماری آبان ۱۳۷۵ بر حسب مدت اقامت	۹۱
جدول ۱۰-۳	گروه‌های عمده فعالیت شاغلان شهری (مرد و زن)	۹۴
جدول ۱۱-۳	گروه‌های عمده فعالیت شاغلان روستایی (مرد و زن)	۹۵
جدول ۱۲-۳	وضع فعالیت جمعیت شهری ۱۰ ساله و بیشتر	۹۶
جدول ۱۳-۳	وضع فعالیت جمعیت روستایی ۱۰ ساله و بیشتر	۹۷
جدول ۱۴-۳	تعداد افراد شاغل و تعداد افراد بیکار خانوارهای معمولی شهری	۹۸

جدول ۳-۱۵	تعداد شاغلان و تعداد افراد بیکار خانوارهای معمولی روستایی	۹۹
جدول ۳-۱۶	جمعیت بیکار شهری بر حسب سطح سواد (مرد و زن)	۱۰۰
جدول ۳-۱۷	جمعیت بیکار روستایی بر حسب سطح سواد (مرد و زن)	۱۰۱
جدول ۳-۱۸	توزیع نسبی جمعیت بر حسب دین به تفکیک ساکن و غیر ساکن	۱۰۳
جدول ۴-۱	وضعیت کاربری اراضی استان گیلان	۱۱۰
جدول ۴-۲	میانگین دبی ماهانه و دبی سالانه رودهای حوضه شرق گیلان	۱۱۶
جدول ۴-۳	میانگین دبی ماهانه و سالانه رودهای حوضه سفیدرود	۱۱۷
جدول ۴-۴	میانگین دبی ماهانه و سالانه رودهای حوضه فومنات	۱۱۸
جدول ۴-۵	میانگین دبی ماهانه و سالانه رودهای حوضه غرب گیلان	۱۲۰
جدول ۴-۶	متوسط آبدی ماهانه و سالانه رودهای استان به تفکیک حوضه‌های چهارگانه	۱۲۰
جدول ۴-۷	مقادیر تغذیه سفره‌ها از منابع مختلف	۱۲۲
جدول ۴-۸	تعداد تغذیه سفره آب‌های زیرزمینی فومنات	۱۲۲
جدول ۴-۹	مقدار تغذیه سفره‌های آبی زیرزمینی ناحیه غرب گیلان	۱۲۳
جدول ۴-۱۰	آب‌های سطحی حوضه‌های مختلف	۱۲۴
جدول ۴-۱۱	تعداد چاه‌ها و میزان تخلیه سالانه آنها	۱۲۴
جدول ۴-۱۲	تعداد چاه‌های عمیق و میزان برداشت سالانه در مصارف مختلف در سال ۱۳۷۳	۱۲۵
جدول ۴-۱۳	تعداد چاه‌های کم‌عمق و میزان برداشت سالانه در مصارف مختلف در سال ۱۳۷۳	۱۲۵
جدول ۴-۱۴	میزان برداشت آب از منابع زیرزمینی جهت مصارف مختلف	۱۲۵
جدول ۴-۱۵	تغذیه منابع آب‌های زیرزمینی	۱۲۶
جدول ۴-۱۶	تخلیه سفره آب‌های زیرزمینی	۱۲۶
جدول ۴-۱۷	بیان سفره آب زیرزمینی	۱۲۷
جدول ۴-۱۸	بیان آب‌های سطحی	۱۲۷
جدول ۴-۱۹	بیان آب زیرزمینی استان گیلان	۱۲۸
جدول ۴-۲۰	مصارف آب در حوضه شرق گیلان	۱۲۹
جدول ۴-۲۱	مصارف آب در حوضه سفیدرود	۱۳۰
جدول ۴-۲۲	مصارف آب در حوضه فومنات	۱۳۱
جدول ۴-۲۳	مصارف آب در حوضه غرب گیلان	۱۳۲
جدول ۴-۲۴	مصارف آب در حوضه‌های مختلف	۱۳۳
جدول ۴-۲۵	حدود تغییرات کیفیت شیمیایی آب در شاخه‌های اصلی و پایاب سد سفیدرود	۱۳۳
جدول ۴-۲۶	کیفیت شیمیایی آب جریان‌های فرعی پایاب سد منجیل	۱۳۴
جدول ۴-۲۷	محدوده تغییرات شیمیایی آب رودهای فومنات	۱۳۴
جدول ۴-۲۸	منابع و استعداد اراضی	۱۳۷
جدول ۴-۲۹	اسامی دشت‌ها و وسعت اراضی استان در سال ۱۳۷۲	۱۳۸
جدول ۴-۳۰	سطح زیر کشت و میزان تولید محصولات عمده دائمی کشاورزی	۱۴۰
جدول ۴-۳۱	سطح زیر کشت و میزان تولید محصولات عمده سالانه کشاورزی	۱۴۰
جدول ۴-۳۲	سهم استان از سطح زیر کشت و میزان تولید محصولات باغی و زراعی در سال ۱۳۷۴-۱۳۷۵	۱۴۱
جدول ۴-۳۳	چگونگی توزیع باغ‌ها بر حسب نوع محصول و تعداد بهره‌برداری و تولید در سال ۱۳۶۷	۱۴۲
جدول ۴-۳۴	سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار محصولات دائمی کشاورزی در سال ۱۳۷۴	۱۴۳
جدول ۴-۳۵	سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار محصولات عمده کشاورزی	۱۴۴

جدول ۴-۳۶	سطح زیر کشت، اراضی کشاورزی استان گیلان بر حسب	۱۴۵
جدول ۴-۳۷	سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار محصولات عمده سالانه به تفکیک شهرستان	۱۴۶
جدول ۴-۳۸	سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار مرکبات و زیتون	۱۴۹
جدول ۴-۳۹	سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار چای در سال ۱۳۷۴	۱۵۰
جدول ۴-۴۰	توزیع انواع کود شیمیایی توسط شرکت سهامی	۱۵۱
جدول ۴-۴۱	مقدار سم توزیع شده توسط شرکت سهامی	۱۵۱
جدول ۴-۴۲	کاربری زمین در قطعات تحت پوشش کانال آب برفومن در سال ۱۳۵۱	۱۵۳
جدول ۴-۴۳	پیش بینی کاربری زمین در قطعات تحت پوشش کانال آب برفومن در سال ۱۳۶۱	۱۵۴
جدول ۴-۴۴	طول کانال اصلی، فرعی، زهکش و جاده سرویس مربوط به کانال آب برفومن	۱۵۵
جدول ۴-۴۵	طول کانال های اصلی، فرعی، زهکش و جاده سرویس در حد فاصل جمعه بازار ولشت نشا	۱۵۶
جدول ۴-۴۶	طول کانال اصلی، فرعی، زهکش و جاده سرویس در حد فاصل شهرستان آستانه تا شهرستان رودسر	۱۵۸
جدول ۴-۴۷	روند تغییرات تعداد احشام به تفکیک نوع دام در استان گیلان در مقاطع سال های ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲	۱۶۰
جدول ۴-۴۸	تعداد دام های مختلف و درصد توزیع آنها به تفکیک نوع دام	۱۶۱
جدول ۴-۴۹	تعداد بهره برداران دام های کوچک استان در سال ۱۳۶۷	۱۶۲
جدول ۴-۵۰	تعداد بهره برداران دام های بزرگ استان در سال ۱۳۶۷	۱۶۲
جدول ۴-۵۱	تعداد دام خانوارهای پراکنده جنگل نشینان استان گیلان	۱۶۴
جدول ۴-۵۲	دامداری های دریافت کننده پروانه تأسیس در سال های ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵	۱۶۵
جدول ۴-۵۳	دامداری های دریافت کننده پروانه بهره برداری در سال های ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵	۱۶۵
جدول ۴-۵۴	روند تغییرات توزیع جغرافیایی انواع احشام به تفکیک شهرستان ها طی سال های ۱۳۶۷-۱۳۷۲	۱۶۸
جدول ۴-۵۵	روند تغییرات ترکیب احشام به تفکیک هریک از شهرستان ها در سال های ۱۳۶۷-۱۳۷۲	۱۶۹
جدول ۴-۵۶	میزان تولید فراورده های دامی به تفکیک شهرستان در سال های ۱۳۶۷-۱۳۷۲	۱۷۱
جدول ۴-۵۷	روند تغییرات برآورد میزان فراورده های دامی به تفکیک شهرستان طی سال های ۱۳۶۷-۱۳۷۲	۱۷۲
جدول ۴-۵۸	میزان تولیدات دامی	۱۷۲
جدول ۴-۵۹	منابع تأمین خوراک دام به تفکیک تولید در استان و واردات از خارج به استان در سال ۱۳۷۲	۱۷۴
جدول ۴-۶۰	تعداد طیور به تفکیک	۱۷۵
جدول ۴-۶۱	میزان تولید گوشت سفید و تخم مرغ به تفکیک بهره برداری های	۱۷۶
جدول ۴-۶۲	برآورد میزان تولید گوشت و تخم انواع ماکیان	۱۷۷
جدول ۴-۶۳	برآورد میزان تولید گوشت و تخم انواع ماکیان	۱۷۸
جدول ۴-۶۴	تعداد طیور بومی به تفکیک نوع و شهرستان در سال های ۱۳۷۲-۱۳۶۷ (قطعه)	۱۸۰
جدول ۴-۶۵	تعداد طیور بومی به تفکیک نوع و شهرستان در سال های ۱۳۷۲-۱۳۶۷ (قطعه)	۱۸۱
جدول ۴-۶۶	مرغداری های دریافت کننده پروانه تأسیس در سال های ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵	۱۸۱
جدول ۴-۶۷	مرغداری های دریافت کننده پروانه بهره برداری در سال ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵	۱۸۱
جدول ۴-۶۸	منابع تأمین خوراک طیور به تفکیک تولیدی در داخل استان و وارداتی از خارج استان در سال ۱۳۷۲	۱۸۲
جدول ۴-۶۹	تعداد، ظرفیت و تجهیزات واحدهای صیادی صنعتی در شهرستان بندر انزلی در سال ۱۳۷۲	۱۸۴
جدول ۴-۷۰	روند تغییرات صید ماهیان استخوانی در آب های شور به تفکیک شهرستان	۱۸۷
جدول ۴-۷۱	روند تغییرات صید آبزیان در آب های شیرین (تالاب انزلی) به تفکیک در مقاطع سال ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲	۱۸۸
جدول ۴-۷۲	روند تغییرات میزان صید ماهیان خاویاری به تفکیک گروه های اصلی آبزیان در هریک از شهرستان ها	۱۹۰
جدول ۴-۷۳	میزان و درصد از کل صید ماهیان غضروفی و خاویار به تفکیک هریک از شهرستان	۱۹۱
جدول ۴-۷۴	مساحت، تعداد و میزان تولید گوشت مزارع	۱۹۵

جدول ۴-۷۵- میزان تکثیر بچه ماهی در کارگاه مرکز شهید انصاری.....	۱۹۶
جدول ۴-۷۶- میزان تکثیر بچه ماهی در کارگاه مجتمع شهید بهشتی سدسنگر طی سال‌های ۱۳۶۵-۱۳۷۲.....	۱۹۶
جدول ۴-۷۷- میزان تولید انواع بچه کیور ماهیان پرورشی در بخش دولتی و خصوصی.....	۱۹۶
جدول ۴-۷۸- میزان بهداشتی کیور ماهیان و بچه ماهی در منابع آبی.....	۱۹۶
جدول ۴-۷۹- میزان بهره‌برداری و صادرات انواع خاویار به خارج از استان در سال ۱۳۷۲.....	۱۹۷
جدول ۴-۸۰- تعداد تعاونی‌های صیادی و صیادان مستقل به تفکیک شهرستان‌های استان گیلان در سال ۱۳۷۲.....	۱۹۸
جدول ۴-۸۱- تعداد کندوهای زنبور عسل به تفکیک.....	۱۹۹
جدول ۴-۸۲- میزان تولید عسل به تفکیک هر یک از شهرستان‌ها در سال ۱۳۷۲.....	۲۰۰
جدول ۴-۸۳- روند تغییرات تعداد و ظرفیت بهره‌برداری‌های پرورش دهنده کرم ابریشم.....	۲۰۱
جدول ۴-۸۴- تعداد خانوارهای روستایی نوغاندار و میزان پرورش تخم نوغان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲.....	۲۰۲
جدول ۵-۱- تعداد کارگاه‌های بزرگ صنعتی برحسب نوع فعالیت در سال ۱۳۷۰.....	۲۰۳
جدول ۵-۲- تعداد حوازه و پروانه‌های تأسیس صادر شده توسط اداره کل صنایع استان تا پایان سال ۱۳۷۴.....	۲۰۳
جدول ۵-۳- روند رشد تعداد کارکنان، ارزش تولیدات و ارزش افزوده کارگاه‌های بزرگ صنعتی را.....	۲۰۴
جدول ۵-۴- روند رشد تعداد شاغلان بخش صنعت در کل مناطق شهری و روستایی به تفکیک شهرستان.....	۲۰۵
جدول ۵-۵- روند رشد تعداد شاغلان بخش صنعت در مناطق شهری و روستایی.....	۲۰۶
جدول ۵-۶- شخص ارزش محصول، اشتغال، کارکنان و مزد و حقوق و مزایای پرداختی به کارکنان کارگاه‌های بزرگ صنعتی در سال‌های ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵.....	۲۰۶
جدول ۵-۷- روند تغییرات بهره‌وری کار در کارگاه‌های بزرگ صنعتی به تفکیک هر یک از رشته‌های تولیدی.....	۲۰۹
جدول ۵-۸- تعداد و ظرفیت اشتغال‌زایی واحدهای فعال (دارای پروانه بهره‌برداری و پروانه تأسیس از وزارت صنایع) به تفکیک شهرستان و رشته‌های تولیدی.....	۲۱۰
جدول ۵-۹- تعداد و ظرفیت اشتغال‌زایی موافقت‌نامه‌های اصولی یا مجوزهای تأسیس صادره معتبر از سوی وزارت صنایع به تفکیک شهرستان و رشته‌های تولیدی.....	۲۱۴
جدول ۵-۱۰- تعداد کارگاه‌ها و میزان اشتغال‌زایی واحدهای فعال دارای کارگاه‌های صنایع روستایی در سال ۱۳۷۲.....	۲۱۶
جدول ۵-۱۱- تعداد و میزان اشتغال‌زایی موافقت اصولی‌های صادر شده.....	۲۱۷
جدول ۵-۱۲- تعداد و میزان اشتغال‌زایی پروانه بهره‌برداری صادر شده.....	۲۱۸
جدول ۵-۱۳- صنایع تبدیلی استان در سال ۱۳۷۵.....	۲۱۹
جدول ۵-۱۴- صنایع دستی و تعداد صنعتگران در سال ۱۳۷۳.....	۲۲۲
جدول ۵-۱۵- مراکز عمده تولید هر یک از رشته‌های تولیدی صنایع ماشینی.....	۲۲۳
جدول ۵-۱۶- مراکز عمده تولید هر یک از رشته‌های تولیدی صنایع دستی.....	۲۲۴
جدول ۶-۱- توزیع جغرافیایی اندیس‌های معدنی در سال ۱۳۷۲.....	۲۲۶
جدول ۶-۲- کانسارهای شناخته شده به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲.....	۲۲۸
جدول ۶-۳- میزان ذخایر و روند تغییرات میزان استخراج و کارکنان معادن.....	۲۳۱
جدول ۶-۴- معادن شن و ماسه در سال ۱۳۷۲.....	۲۴۱
جدول ۶-۵- میزان برداشت شن و ماسه از رودخانه مختلف در سال ۱۳۷۲.....	۲۴۲
جدول ۷-۱- مواد غذایی عمده توزیع شده توسط اداره کل بازرگانی استان.....	۲۴۴
جدول ۷-۲- انواع لوازم عمده خانگی توزیع شده.....	۲۴۵
جدول ۷-۳- توزیع انواع کود شیمیایی توسط شرکت بخش کودشیمیایی و تولید سهم استان.....	۲۴۶
جدول ۷-۴- آمار ماشین‌آلات و ادوات عمده کشاورزی توزیع شده توسط بنگاه توسعه.....	۲۴۷
جدول ۷-۵- مشخصات انواع شرکت‌های تعاونی استان در سال ۱۳۷۲.....	۲۴۸

جدول ۷-۶- مقایسه آمار تعاونی‌های استان طی سال‌های ۱۳۶۸ و ۱۳۷۲	۲۴۹
جدول ۷-۷- مقایسه سرمایه تعاونی‌های استان طی سال‌های ۱۳۶۸ و ۱۳۷۲	۲۵۰
جدول ۷-۸- مشخصات سینه‌های استان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲	۲۵۰
جدول ۷-۹- مقایسه و نسبت خرید و ذخیره‌سازی گندم طی سال‌های ۱۳۶۸-۱۳۷۲	۲۵۱
جدول ۷-۱۰- تعداد و ظرفیت انبارهای سازمان تعاون روستایی	۲۵۲
جدول ۷-۱۱- انبارهای ساخته شده از محل منابع مالی شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاون روستایی تا سال ۱۳۷۲	۲۵۳
جدول ۷-۱۲- انبارهای در دست ساخت سازمان تعاون روستایی استان در سال ۱۳۷۲	۲۵۳
جدول ۷-۱۳- تعداد و ظرفیت سردخانه‌ها به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲	۲۵۴
جدول ۷-۱۴- چگونگی فعالیت و مدیریت سردخانه‌ها به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲	۲۵۴
جدول ۷-۱۵- مقدار و ارزش اقلام عمده کالاهای صادر شده از طریق اداره کل گمرک	۲۵۵
جدول ۷-۱۶- مقایسه ارزش کالاهای صادراتی غیر نفتی از طریق گمرک انزلی و آستارا به تفکیک کالاهای وابسته و غیر وابسته	
به کشاورزی در سال‌های ۱۳۷۱ و ۱۳۷۲	۲۵۶
جدول ۷-۱۷- ارزش اقلام عمده کالاهای وارد شده از طریق گمرک انزلی و آستارا	۲۵۷
جدول ۷-۱۸- مقدار و ارزش اقلام عمده کالاهای وارد شده از طریق گمرک انزلی و آستارا	۲۵۸
جدول ۷-۱۹- جدول تفکیکی اهم کالاهای حمل شده از مبدأ هر شهرستان در سال ۱۳۷۲	۲۵۹
جدول ۷-۲۰- مقدار و ارزش کالاهای صادره و وارده کشور از طریق اداره کل گمرک	۲۶۱
جدول ۷-۲۱- میزان کالاهای وارد شده از طریق گمرک بندر انزلی و آستارا طی سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۷۰	۲۶۱
جدول ۷-۲۲- اقلام عمده کالاهای وارد شده به کشور از طریق گمرک بندر انزلی و آستارا در سال ۱۳۷۴	۲۶۲
جدول ۷-۲۳- میزان کالای صادره از طریق گمرک بندر انزلی و آستارا طی سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۷۰	۲۶۲
جدول ۷-۲۴- اقلام عمده کالاهای صادره از طریق گمرک بندر انزلی و آستارا در سال ۱۳۷۴	۲۶۳
جدول ۷-۲۵- آمار تعدادی از اصناف به تفکیک حرفه در مناطق شهری و روستایی	۲۶۵
جدول ۷-۲۶- مشخصات صنف‌های تولیدی و خدماتی فنی شهرستان رشت	۲۶۷
جدول ۷-۲۷- مشخصات صنف‌های توزیعی و خدماتی فنی شهرستان رشت	۲۶۸
جدول ۸-۱- تعداد شعب و نمایندگی بانک‌ها	۲۶۹
جدول ۸-۲- تسهیلات پرداختی بانک‌های استان به تفکیک نوع طی سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۷۰	۲۶۹
جدول ۸-۳- سپرده‌های دریافتی بانک‌ها به تفکیک نوع	۲۷۰
جدول ۸-۴- سپرده‌های دریافتی بانک‌ها در سال ۱۳۷۴	۲۷۱
جدول ۸-۵- اعتبارات پرداختی بانک‌های استان	۲۷۲
جدول ۸-۶- اعتبارات پرداختی بانک‌های استان در بخش‌های مختلف در سال ۱۳۷۴	۲۷۳
جدول ۸-۷- حق بیمه دریافتی شرکت سهامی بیمه ایران به تفکیک نوع	۲۷۴
جدول ۸-۸- خسارت پرداختن توسط شرکت سهامی بیمه ایران به تفکیک نوع	۲۷۵
جدول ۸-۹- تعداد بیمه‌نامه‌های صادره توسط شرکت سهامی بیمه ایران	۲۷۶
جدول ۸-۱۰- صدور بیمه‌نامه و خسارت پرداختی توسط بیمه آسیا در سال ۱۳۷۴	۲۷۶
جدول ۹-۱- شاخص بهای کالاها و خدمات مورد مصرف خانوارهای روستایی گیلان و کل کشور	۲۷۷
جدول ۹-۲- شاخص بهای خرده‌فروشی کالاها و خدمات مصرفی در شهر رشت	۲۷۸
جدول ۹-۳- شاخص بهای خرده‌فروشی برخی از کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی	۲۷۸
جدول ۹-۴- شاخص بهای خرده‌فروشی کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری و کل کشور	۲۷۹
جدول ۹-۵- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری، متوسط سالانه گروه‌های شاخص	
طی سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۷۴	۲۸۰

جدول ۹-۶- تعداد خانوار نمونه شهری و روستایی بر حسب گروه‌های هزینه و درآمد سالانه در سال ۱۳۷۳	۲۸۱
جدول ۹-۷- متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری و روستایی در استان و کل کشور	۲۸۲
جدول ۹-۸- متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری و روستایی در استان در سال ۱۳۷۳	۲۸۲
جدول ۹-۹- متوسط درآمد ناخالص سالانه یک خانوار شهری برای گروه‌های مختلف درآمد در سال ۱۳۷۵	۲۸۳
جدول ۹-۱۰- متوسط هزینه‌های خوراک و غیرخوراک سالانه یک خانوار شهری و روستایی در گیلان و کل کشور	۲۸۴
جدول ۹-۱۱- متوسط انواع هزینه‌های غیرخوراک سالانه	۲۸۴
جدول ۹-۱۲- متوسط هزینه ناخالص سالانه یک خانوار شهری به تفکیک	۲۸۵
جدول ۱۰-۱- وضع سود جمعیت ۶ ساله و بیشتر به تفکیک نقاط شهری و روستایی و غیرساکن	۲۸۷
جدول ۱۰-۲- تعداد کلاس و سوادآموزان برحسب مقدماتی و تکمیلی در مناطق شهری و روستایی در سال ۱۳۷۴	۲۸۸
جدول ۱۰-۳- تعداد سوادآموزان طرح لازم‌التعلیم نهضت برحسب پایه و جنس به تفکیک شهرستان	۲۸۹
جدول ۱۰-۴- تعداد سوادآموزان طرح لازم‌التعلیم نهضت برحسب دوره به تفکیک گروه‌های سنی در سال ۱۳۷۴	۲۸۹
جدول ۱۰-۵- تعداد سوادآموزان نهضت برحسب دوره و به تفکیک گروه‌های سنی در سال ۱۳۷۴	۲۹۰
جدول ۱۰-۶- تعداد سوادآموزان نهضت سوادآموزی برحسب دوره و به تفکیک نوع فعالیت در سال ۱۳۷۴	۲۹۱
جدول ۱۰-۷- تعداد کلاس نهضت سوادآموزی برحسب دوره و به تفکیک شهرستان ۱۳۷۴	۲۹۱
جدول ۱۰-۸- روستاهای تحت پوشش نهضت سوادآموزی به	۲۹۲
جدول ۱۰-۹- تعداد آموزشیار طرح بزرگسال و لازم‌التعلیم نهضت برحسب جنس در سال ۱۳۷۴	۲۹۳
جدول ۱۰-۱۰- تعداد آموزشیاران نهضت سوادآموزی برحسب میزان تحصیلات و به تفکیک	۲۹۴
جدول ۱۰-۱۱- تعداد آموزشیاران طرح لازم‌التعلیم نهضت برحسب میزان تحصیلات در سال ۱۳۷۴	۲۹۴
جدول ۱۰-۱۲- آمار دانش‌آموزان (بدون بزرگسال) دولتی و غیرانتفاعی ۱۳۷۵-۱۳۷۶ پسر و دختر (شهری و روستایی) (استان گیلان)	۲۹۶
جدول ۱۰-۱۳- آمار کارکنان رسمی و پیمانی مرد و زن دولتی و اعزامی به غیرانتفاعی ۱۳۷۵-۱۳۷۶ شهری و روستایی (استان گیلان)	۲۹۷
جدول ۱۰-۱۴- آمار آموزشگاه‌های سطوح مختلف تحصیلی (بدون بزرگسال) ۱۳۷۵-۱۳۷۶ جمع دولتی و غیرانتفاعی (استان گیلان)	۲۹۸
جدول ۱۰-۱۵- آمار کلاس و دانش‌آموزان پسر و دختر (بدون بزرگسال) ۱۳۷۵-۱۳۷۶ (شهری و روستایی) دولتی و غیرانتفاعی (استان گیلان)	۲۹۹
جدول ۱۰-۱۶- آمار مردودین و ترک تحصیل کنندگان در سطوح مختلف تحصیلی به تفکیک شهرستان‌های استان گیلان سال تحصیلی ۱۳۷۵-۱۳۷۶	۳۰۱
جدول ۱۰-۱۷- تعداد دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی استان گیلان (سال تحصیلی ۱۳۷۵-۱۳۷۶)	۳۰۱
جدول ۱۰-۱۸- توزیع دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به تفکیک شهرستان، مراکز آموزشی گروه آموزشی و جنس (سال تحصیلی ۱۳۷۵-۱۳۷۶)	۳۰۲
جدول ۱۰-۱۹- تعداد دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک مقطع تحصیلی و جنس در واحدهای دانشگاهی	۳۰۳
جدول ۱۰-۲۰- توزیع دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک گروه آموزشی و جنس در واحدهای دانشگاهی	۳۰۳
جدول ۱۰-۲۱- تعداد فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (سال تحصیلی ۱۳۷۴-۱۳۷۵)	۳۰۵
جدول ۱۰-۲۲- توزیع فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به تفکیک شهرستان، مراکز آموزشی، گروه آموزشی و جنس در سال تحصیلی ۱۳۷۴-۱۳۷۵	۳۰۶
جدول ۱۰-۲۳- تعداد فارغ‌التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک مقطع تحصیلی و جنس در واحد دانشگاهی	۳۰۷
جدول ۱۰-۲۴- توزیع فارغ‌التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک گروه آموزشی و جنس در واحدهای دانشگاهی	۳۰۷
جدول ۱۰-۲۵- توزیع تعداد کادر آموزشی مراکز آموزش عالی استان گیلان به تفکیک شهرستان، مرکز آموزشی و عنوان دانشگاهی	۳۰۹
جدول ۱۰-۲۶- توزیع اعضای هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک نحوه همکاری و جنس در واحدهای دانشگاهی	۳۱۰
جدول ۱۰-۲۷- توزیع اعضای هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک گروه آموزشی و جنس در واحدهای دانشگاهی	۳۱۰
جدول ۱۰-۲۸- سرانه فضای دانشگاهی واحدهای	۳۱۱
جدول ۱۰-۲۹- مراکز تحقیقاتی دارای مجوز از شورای گسترش آموزش عالی	۳۱۱

۳۱۲	جدول ۱۰-۳۰- مراکز وابسته به سازمان پژوهش های علمی و صنعتی
۳۱۳	جدول ۱۰-۳۱- مشخصات مراکز تحقیقاتی
۳۱۴	جدول ۱۱-۱- تعداد پزشکان عمومی و متخصص در سال ۱۳۷۴
۳۱۵	جدول ۱۱-۲- تعداد دندانپزشکان و داروسازان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴
۳۱۶	جدول ۱۱-۳- مراکز خدمات و خانه بهداشت به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴
۳۱۷	جدول ۱۱-۴- تعداد تخت و بخش های موجود در بیمارستان ها در سال ۱۳۷۴
۳۱۹	جدول ۱۱-۵- تعداد بستری شدگان - مرخص شدگان و درصد اشغال تخت بیمارستان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴
۳۲۰	جدول ۱۱-۶- تعداد آزمایشگاه به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴
۳۲۰	جدول ۱۱-۷- تعداد رادیولوژی به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴
۳۲۱	جدول ۱۱-۸- تعداد فیزیوتراپی به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴
۳۲۱	جدول ۱۱-۹- تعداد داروخانه به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴
۳۲۲	جدول ۱۱-۱۰- آمار مرگ و میر در شهر رشت به تفکیک گروه بیماری ها در سال ۱۳۷۴
۳۲۳	جدول ۱۱-۱۱- خون های اهدایی و جمع آوری شده و مصرف آن در پایگاه های انتقال خون در سال ۱۳۷۴
۳۲۳	جدول ۱۱-۱۲- فرآورده های خونی تولید شده در پایگاه انتقال
۳۲۴	جدول ۱۲-۱- مراکز حرفه آموزی در مراکز شهرستان ها
۳۲۴	جدول ۱۲-۲- فعالیت مهد های کودک سازمان بهزیستی در مراکز شهرستان ها
۳۲۵	جدول ۱۲-۳- تعداد خانوار های بی سرپرست پذیرفته شده تحت
	جدول ۱۲-۴- خانوار های ترخیص شده از پوشش واحد حمایت از خانواده های بی سرپرست به تفکیک شهرستان
۳۲۵	در سال ۱۳۷۴
۳۲۵	جدول ۱۲-۵- افراد حمایت شده توسط سازمان بهزیستی به تفکیک مراکز و واحدهای
۳۲۷	جدول ۱۲-۶- بیمه شدگان تأمین اجتماعی به تفکیک شهرستان و برحسب نوع بیمه در
۳۲۸	جدول ۱۲-۷- مستمری بگیران تأمین اجتماعی به تفکیک نوع مستمری
۳۲۸	جدول ۱۲-۸- تعداد افراد تحت پوشش بیمه های خدمات درمانی به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴
۳۲۹	جدول ۱۲-۹- سالمندان تحت پوشش طرح شهید رجایی به تفکیک شهرستان
۳۳۰	جدول ۱۲-۱۰- تعداد مددجویان تحت پوشش عادی کمیته امداد
۳۳۱	جدول ۱۲-۱۱- خدمات درمانی ارائه شده توسط
۳۳۲	جدول ۱۲-۱۲- تعداد خانوار تحت پوشش طرح های خودکفایی و وام برداختی
۳۴۶	جدول ۱۳-۱- اماکن متبرکه، مساجد، حسینیه ها و مدارس علوم دینی
۳۴۷	جدول ۱۳-۲- تعداد مساجد و سایر اماکن مذهبی را به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۳
۳۴۹	جدول ۱۳-۳- نام کتابخانه، تعداد اعضا، تعداد مراجعان، ظرفیت،
۳۵۰	جدول ۱۳-۴- مقایسه سرانه کتاب و ضریب استفاده از کتاب های موجود
۳۵۱	جدول ۱۳-۵- روند تغییرات تعداد و تیراژ نشر
۳۵۱	جدول ۱۳-۶- مشخصات نشریات محلی در سال ۱۳۷۲
۳۵۲	جدول ۱۳-۷- انواع فعالیت های کانون های پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۳۵۳	جدول ۱۳-۸- مقایسه ظرفیت و سرانه استفاده از صندلی های موجود به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲
۳۵۴	جدول ۱۳-۹- بررسی تعداد، ظرفیت و عملکرد سالن های سینما و چگونگی توزیع فضایی آنها به تفکیک نوع مالکیت در سال ۱۳۷۲
۳۵۵	جدول ۱۳-۱۰- بررسی تعداد، ظرفیت و عملکرد سالن های نمایش و چگونگی توزیع فضایی آنها در سال ۱۳۷۲
	جدول ۱۳-۱۱- بررسی تعداد، ظرفیت و عملکرد سالن های امور تربیتی اداره کل آموزش و پرورش و چگونگی توزیع فضایی آنها
۳۵۵	در سال ۱۳۷۲

جدول ۱۳-۱۲- توزیع جغرافیایی امکانات ورزشی به تفکیک شهرستان سال ۱۳۷۲	۳۵۸
جدول ۱۳-۱۳- مقایسه تأسیسات ورزشی موجود به تفکیک شهرستان‌ها سال ۱۳۷۲	۳۵۹
جدول ۱۳-۱۴- تعداد و مساحت زیربنای اماکن ورزشی به تفکیک دستگاه‌ها و مؤسسات ذی‌ربط	۳۵۹
جدول ۱۳-۱۵- تعداد هیئت‌های ورزشی مسابقات برگزار شده و تیم‌های اعزامی در سال ۱۳۷۲	۳۶۲
جدول ۱۳-۱۶- تعداد مربیان و داوران و کلاس‌های دایوری و مربیگری تشکیل شده در سال ۱۳۷۲	۳۶۳
جدول ۱۳-۱۷- نسبت مربی به ورزشکار به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲	۳۶۴
جدول ۱۳-۱۸- بررسی تعداد و توزیع فضایی مجتمع‌های تفریحی	۳۶۶
جدول ۱۳-۱۹- طرح‌ها و پروژه‌های در دست اجرا در زمینه تأسیسات	۳۶۷
جدول ۱۳-۲۰- میزان تولید برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی محلی استان در سال ۱۳۷۲	۳۶۸
جدول ۱۳-۲۱- میزان تولید برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی محلی استان و مقایسه آن با مدت پخش برنامه از مراکز رادیویی و تلویزیونی کشور در سال ۱۳۷۲	۳۶۸
جدول ۱۳-۲۲- بررسی وضعیت پوشش فرستنده‌های تلویزیونی	۳۶۹
جدول ۱۳-۲۳- گرایش به برنامه‌های رادیوکیهان به توجه گروه‌های سنی مختلف	۳۷۰
جدول ۱۳-۲۴- درصد شنوندگان بر مبنای سن	۳۷۰
جدول ۱۳-۲۵- میزان رضایت شنوندگان از برنامه‌های رادیو در بین مردم	۳۷۰
جدول ۱۳-۲۶- میزان گرایش به برنامه‌های محلی تلویزیون به تفکیک جنس، سن، سواد	۳۷۱
جدول ۱۳-۲۷- میزان رضایت از برنامه‌های محلی تلویزیون	۳۷۱
جدول ۱۴-۱- برآورد مسافران وارد شده به میهمان‌پذیرها و مجتمع‌های ساحلی و رفاهی	۳۸۴
جدول ۱۴-۲- برآورد مسافران وارد شده به تفکیک شهرستان	۳۸۴
جدول ۱۴-۳- تخمین درآمد حاصل از ورود ایرانیگردان و جهانگردان به استان که از تأسیسات عمومی جهت اقامت استفاده می‌کنند	۳۸۵
جدول ۱۴-۴- تخمین درآمد حاصل از ورود ایرانیگردان و جهانگردان به استان که از تأسیسات عمومی جهت اقامت نمی‌کنند	۳۸۵
در سال ۱۳۷۲	۳۸۶
جدول ۱۴-۵- تخمین درآمد حاصل از ورود ایرانیگردان و جهانگردان به استان در سال ۱۳۷۲	۳۸۶
جدول ۱۴-۶- تعداد مسافران پذیرفته شده در مهمانسرا و هتل‌های استان در سال ۱۳۷۴	۳۸۷
جدول ۱۵-۱- وضعیت شبکه آب آشامیدنی شهری در شهرهای استان	۳۹۰
جدول ۱۵-۲- وضعیت فاضلاب شهری در شهرهای استان	۳۹۳
جدول ۱۵-۳- تعداد مشترکان برق بر حسب موارد مصرف و به تفکیک مناطق در استان در سال ۱۳۷۴	۳۹۶
جدول ۱۵-۴- امکانات نگهداری و عرضه مواد سوختی و تعداد فروشگاه‌های مصرف روستایی در سال ۱۳۷۴	۳۹۷
جدول ۱۵-۵- مقدار مصرف گاز طبیعی بر حسب نوع مصرف	۳۹۸
جدول ۱۵-۶- تعداد مصرف‌کنندگان گاز طبیعی بر حسب نوع مصرف	۳۹۸
جدول ۱۶-۱- طول راه‌های استان در سال ۱۳۷۴	۳۹۹
جدول ۱۶-۲- طول راه‌های استان در سال ۱۳۷۴	۳۹۹
جدول ۱۶-۳- وضعیت حمل و نقل درون شهری در شهرهای استان	۴۰۱
جدول ۱۶-۴- ورود و خروج مسافر و حمل بار از فرودگاه رشت	۴۰۳
جدول ۱۶-۵- ورود و خروج مسافر و حمل بار از فرودگاه رشت به تفکیک ماه در سال ۱۳۷۴	۴۰۴
جدول ۱۶-۶- تعداد پروازهای نظامی و غیرنظامی از فرودگاه رشت در سال ۱۳۷۴	۴۰۴
جدول ۱۶-۷- تخلیه و بارگیری کشتی‌ها در بندر انزلی	۴۰۵
جدول ۱۷-۱- تأسیسات و امکانات پستی استان در سال ۱۳۷۴	۴۰۶
جدول ۱۷-۲- تعداد نامه دریافت شده به تفکیک نوع و به تفکیک شهرستان	۴۰۷

جدول ۱۷-۳	تعداد نامه ارسالی به داخل و خارج کشور و به تفکیک شهرستان	۴۰۷
جدول ۱۷-۴	تعداد مطبوعات و امانات پستی دریافتی برحسب نوع و به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴	۴۰۸
جدول ۱۷-۵	تعداد مطبوعات و امانات پستی ارسالی به داخل و خارج از کشور به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴	۴۰۸
جدول ۱۷-۶	انواع خدمات پستی و درآمد دره کل پست و درصد	۴۰۹
جدول ۱۷-۷	درآمدهای پستی به تفکیک شهرستان در استان، سال ۱۳۷۴	۴۱۰
جدول ۱۷-۸	شماره‌های مشغول به کار - برحسب نوع مصرف به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴	۴۱۱
جدول ۱۷-۹	تعداد روستاهای دارای ارتباط تلفنی به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴	۴۱۲
جدول ۱۷-۱۰	تعداد مراکز شماره‌های مصوبه و مشغول به کار تلقین خودکار	۴۱۳
جدول ۱۷-۱۱	تعداد مراکز شماره‌های مصوبه و مشغول به کار	۴۱۴
جدول ۱۷-۱۲	مکان‌های تلفنی بین شهری به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴	۴۱۴
جدول ۱۷-۱۳	تعداد تلگرام‌های مخابره شده به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴	۴۱۵
جدول ۱۸-۱	تعداد خانوار برحسب نحوه تصرف مسکن به تفکیک نقاط شهری	۴۱۶
جدول ۱۸-۲	تعداد خانوار برحسب نحوه تصرف مسکن به تفکیک نقاط روستایی	۴۱۶
جدول ۱۸-۳	تعداد خانوار ساکن و تعداد اتاق واحدهای مسکونی معمولی شهری	۴۱۷
جدول ۱۸-۴	تعداد خانوار ساکن و تعداد اتاق واحدهای مسکونی معمولی روستایی	۴۱۸
جدول ۱۸-۵	تسهیلات مورد استفاده خانوارهای معمولی ساکن در واحدهای مسکونی شهری	۴۱۹
جدول ۱۸-۶	تسهیلات مورد استفاده خانوارهای معمولی ساکن در واحدهای مسکونی روستایی	۴۱۹
جدول ۱۸-۷	نحوه و میزان تصرف مسکن به تفکیک نقاط شهری	۴۲۰
جدول ۱۸-۸	نحوه و میزان تصرف مسکن به تفکیک نقاط روستایی	۴۲۱
جدول ۱۸-۹	اطلاعات پروانه‌های ساختمانی صادره توسط شهرداری‌های استان در سال ۱۳۷۴	۴۲۲
جدول ۱۸-۱۰	تعداد پروانه‌های صادره شده برحسب طبقه در سال ۱۳۷۴	۴۲۳
جدول ۱۸-۱۱	تعداد واحد مسکونی و تعداد ساختمان برحسب طبقه	۴۲۴
جدول ۱۸-۱۲	زمین‌های واگذار شده به تفکیک شهر و برحسب نوع واگذاری توسط مسکن و شهرسازی استان در سال ۱۳۷۴	۴۲۶
جدول ۱۸-۱۳	اعتبارات ساختمانی اعطاشده توسط بانک‌های استان	۴۲۷
جدول ۱۸-۱۴	نوع اسکلت و مصالح عمده به کار رفته واحدهای مسکونی معمولی شهری	۴۲۹
جدول ۱۸-۱۵	نوع اسکلت و مصالح به کار رفته واحدهای مسکونی معمولی روستایی	۴۲۹
جدول ۱۹-۱	وضعیت موجود و نیازهای آبی شهرهای استان در زمینه برنامه‌ریزی توسعه شهری	۴۳۰
جدول ۱۹-۲	وضعیت شبکه آب آشامیدنی شهری در شهرهای استان	۴۳۳
جدول ۱۹-۳	وضعیت فاضلاب شهری در شهرهای استان	۴۳۶
جدول ۱۹-۴	وضعیت تأسیسات حفاظتی و تسهیلات شهری در شهرهای استان	۴۳۹
جدول ۱۹-۵	وضعیت محیط شهری در شهرهای استان	۴۴۲
جدول ۱۹-۶	میزان برخورداری مراکز شهری استان از خدمات برتر مختلف در سال ۱۳۷۲	۴۴۴
جدول ۱۹-۷	مراکز خدمات برتر در شهرهای استان	۴۴۵
جدول ۱۹-۸	وضعیت حمل و نقل درون شهری در شهرهای استان	۴۴۷
جدول ۱۹-۹	بررسی وضعیت شهرداری‌های استان	۴۵۰
جدول ۱۹-۱۰	موقعیت طبیعی، تراکم آبادی‌ها و وضعیت معیشتی نواحی روستایی (سال ۱۳۷۰)	۴۵۶
جدول ۱۹-۱۱	برخورداری روستاهای استان از خدمات اجتماعی به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۰	۴۶۲
جدول ۱۹-۱۲	برخورداری روستاهای استان از خدمات زیربنایی به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۰	۴۶۳
جدول ۲۰-۱	خلاصه مشخصات مناطق حفاظت شده پناهگاه‌های حیات وحش استان	۴۶۵

جدول ۲۰-۲- خلاصه وضعیت اکوسیستمی و امکان احیای مناطق تحت مدیریت.....	۴۶۸
جدول ۲۰-۳- مدیریت زباله شهری به تفکیک شهرها	۴۷۵
جدول ۲۱-۱- جرایم اجتماعی در سال ۱۳۷۳	۴۷۸
جدول ۲۱-۲- مفاسد اجتماعی در سال ۱۳۷۲	۴۷۸
جدول ۲۱-۳- تعداد مراجع قضایی به تفکیک	۴۷۹
جدول ۲۱-۴- پرونده‌های وارده و مختومه مراجع قضایی استان گیلان به تفکیک	۴۸۰
جدول ۲۲-۱- آمار کارکنان رسمی و غیررسمی سازمان‌های دولتی در سال ۱۳۷۴	۴۸۱
جدول ۲۲-۲- آمار کارکنان رسمی و غیررسمی سازمان‌های دولتی در سال ۱۳۷۴	۴۸۲
جدول ۲۲-۳- مقایسه وضعیت نیروی انسانی در بخش مشمول و غیرمشمول قانون	۴۸۴

فهرست نمودار

نمودار ۱- جمعیت روستایی شهرستان آستارا به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰	۴۱
نمودار ۲- جمعیت روستایی شهرستان آستانه اشرفیه به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰	۴۲
نمودار ۳- جمعیت روستایی شهرستان بندرانزلی به تفکیک دهستان در ۱۳۷۰	۴۴
نمودار ۴- جمعیت روستایی شهرستان رشت به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰	۴۶
نمودار ۵- جمعیت روستایی شهرستان رودبار به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰	۴۸
نمودار ۶- جمعیت روستایی شهرستان رودسر به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰	۵۰
نمودار ۷- جمعیت روستایی شهرستان سفیدکوه به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰	۵۲
نمودار ۸- جمعیت روستایی شهرستان صومعه سرا به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰	۵۳
نمودار ۹- جمعیت روستایی شهرستان فومن به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰	۵۵
نمودار ۱۰- جمعیت روستایی شهرستان لاهیجان به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰	۵۶
نمودار ۱۱- جمعیت روستایی شهرستان لنگرود به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰	۵۸
نمودار ۱۲- هرم سنی جمعیت استان گیلان	۸۵
نمودار ۱۳- تعداد متولدین ثبت شده طی سال های ۱۳۷۰-۱۳۷۴	۸۸
نمودار ۱۴- مهاجران وارد شده طی ۱۰ سال قبل از سرشماری ۱۳۷۵ به نقاط شهری استان گیلان	۹۱
نمودار ۱۵- مهاجران وارد شده طی ۱۰ سال قبل از سرشماری ۱۳۷۵ به نقاط روستایی استان گیلان	۹۲
نمودار ۱۶- مهاجران وارد شده طی ۱۰ سال قبل از سرشماری ۱۳۷۵ به نقاط شهری و روستایی استان گیلان	۹۳
نمودار ۱۷- تغییرات توزیع جغرافیایی انواع احشام برحسب شهرستان های استان گیلان در سال ۱۳۷۲	۱۶۷
نمودار ۱۸- روند تغییرات صید ماهیان استخوانی در آب های شور به تفکیک شهرستان در سال های ۱۳۵۲-۱۳۷۲	۱۹۲
نمودار ۱۹- میزان درصد از کل صید ماهیان غضروفی و خاویار به تفکیک شهرستان های گیلان	۱۹۲
نمودار ۲۰- میزان درصد از کل صید ماهیان غضروفی و خاویار به تفکیک شهرستان های گیلان	۱۹۳
نمودار ۲۱- میزان درصد از کل صید ماهیان غضروفی و خاویار به تفکیک شهرستان های گیلان	۱۹۳
نمودار ۲۲- تعداد کندوهای زنبور عسل به تفکیک ستنی و مدرن در سال ۱۳۷۲	۲۰۰
نمودار ۲۳- نمایش بررسی روند تغییرات تعداد جعبه تخم نوغان در استان گیلان	۲۰۱
نمودار ۲۴- تعداد ظرفیت اشتغال زایی واحدهای فعال صنایع ماشینی شهری	۲۱۱
نمودار ۲۵- مقدار و ظرفیت اشتغال زایی موافقت نامه های اصولی صادره به تفکیک شهرستان تا سال ۱۳۷۲	۲۱۳
نمودار ۲۶- مقایسه معادن فعال و راکد	۲۳۵
نمودار ۲۷- توزیع معادن فعال به تفکیک شهرستان ها	۲۴۱
نمودار ۲۸- سهم رودخانه ها از برداشت شن و ماسه	۲۴۲
نمودار ۲۹- مقدار واردات و صادرات از طریق گمرک انزلی و آستارا	۲۴۳
نمودار ۳۰- تسهیلات پرداختی بانک ها طی سال های ۱۳۷۴-۱۳۷۰	۲۷۰
نمودار ۳۱- سپرده های دریافتی بانک ها به تفکیک نوع	۲۷۱
نمودار ۳۲- اعتبارات پرداختی بانک های استان در بخش های مختلف در سال ۱۳۷۴	۲۷۲
نمودار ۳۳- اعتبارات پرداختی بانک های استان به تفکیک بخش های مختلف	۲۷۳
نمودار ۳۴- حق بیمه دریافتی توسط شرکت بیمه ایران	۲۷۵
نمودار ۳۵- شاخص بهای خرده فروشی برخی از کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی	۲۷۸
نمودار ۳۶- شاخص بهای خرده فروشی کالاها و خدمات مورد مصرف خانوارهای روستایی استان و کل کشوری	۲۷۹
نمودار ۳۷- تعداد سواد آموزان نهضت سواد آموزی طی سال های ۱۳۷۰-۱۳۷۴	۲۹۰
نمودار ۳۸- تعداد بیمه شدگان خدمات درمانی در سال ۱۳۷۴	۳۲۶
نمودار ۳۹- ظرفیت اماکن ورزشی روباز به تفکیک دستگاه ها و مؤسسات ذی ربط	۳۶۰

- نمودار ۴۰- ظرفیت اماکن ورزشی سرپوشیده به تفکیک دستگاه‌ها و مؤسسات ذی‌ربط ۳۶۰
- نمودار ۴۱- ظرفیت اماکن ورزشی به تفکیک دستگاه‌ها و مؤسسات ذی‌ربط ۳۶۱
- نمودار ۴۲- مقایسه زیربنای تأسیسات ورزشی موجود به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲ ۳۶۱
- نمودار ۴۳- مقدار مصرف گاز طبیعی برحسب نوع مصرف ۳۹۸
- نمودار ۴۴- طول راه‌های استان گیلان در سال ۱۳۷۴ ۴۰۰
- نمودار ۴۵- تعداد مسافر وارد شده و خارج شده از استان ۴۰۳
- نمودار ۴۶- تعداد تلفن‌های منصوبه و مشغول به کار شهری ۴۱۳
- نمودار ۴۷- مساحت زمین و زیربنای ساختمان‌ها در مناطق شهری ۴۲۵
- نمودار ۴۸- اعتبارات ساختمانی اعطا شده توسط بانک‌های استان گیلان ۱۳۷۳-۱۳۷۴ ۴۲۷
- نمودار ۴۹- مقایسه نسبت استقرار آبادی‌ها در نواحی جلگه‌ای و کوهستانی ۴۵۷
- نمودار ۵۰- مقایسه میزان برخورداری روستاهای استان از خدمات اجتماعی به تفکیک شهرستان ۴۶۴
- نمودار ۵۱- مقایسه میزان برخورداری روستاهای استان از خدمات زیربنایی به تفکیک شهرستان ۴۶۴

نقش آمار در برنامه‌ریزی بر کسی پوشیده نیست و دسترسی به آمار و اطلاعات هر منطقه ما را در جهت شناسایی وضعیت، استعدادها و پتانسیل‌های بالقوه آن یاری خواهد داد. در کشور ما پس از پیروزی انقلاب اسلامی، نخستین فعالیت‌های برنامه‌ریزی در سال ۱۳۶۱ شروع شد و در پایان این سال کار تلفیق در سازمان برنامه و بودجه به پایان رسید که این برنامه پس از تقدیم به مجلس شورای اسلامی به سبب وجود دیدگاه‌های مختلف به تصویب نرسید. پس از پایان جنگ تحمیلی، نخستین برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران از تصویب مجلس شورای اسلامی گذشت که هرچند دارای ویژگی‌های منطقه‌ای بود، ولی از تهیه یک برنامه منطقه‌ای نوین محروم بود، که این روند در برنامه دوم نیز ادامه یافت.

در چارچوب برنامه‌های منطقه‌ای سعی می‌شود جای جای مملکت با توجه به شرایط و ویژگی‌های درونی در همسویی و یکنواختی با نظم و نظام کل فضای سرزمین ملی از رشد و توسعه فراخور برخوردار باشد و عملکرد و مسئولیت خاصی مبتنی بر توانایی و قابلیت خود در سطح ملی ایفا نماید.

گزارش حاضر در سلسله گزارش‌های توسعه استان گیلان، شناخت وضع موجود هر یک از بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان را هدف قرار داده است و برای تهیه آن، پس از طراحی بانک اطلاعات استانی، اطلاعات موجود و قابل دسترسی در آن وارد شده است. این گزارش مشتمل بر بیست و دو فصل در موضوعات پیشینه تاریخی، اطلاعات جغرافیایی، جمعیت نیروی انسانی و اشتغال، کشاورزی، صنعت، معدن، بازرگانی و خدمات، بانکداری و بیمه، بودجه خانوار و شاخص قیمت، آموزش و تحقیقات، بهداشت و درمان، بهزیستی و تأمین اجتماعی، فرهنگ و هنر، گردشگری، انرژی، راه و ترابری، پست و مخابرات، ساختمان و مسکن، عمران شهری و روستایی، محیط زیست، مراجع امنیتی و قضائی و ساختار اداری و نظام اجرایی می‌باشد.

بدیهی است موضوع‌های بررسی شده در این گزارش مبنای کار در مرحله‌های بعدی خواهد بود که بررسی تنگناها و مشکلات، قابلیت‌ها و توانمندی‌های منطقه‌ای، تعیین هدف‌ها و سیاست‌های توسعه‌ای استان را مطمح نظر قرار خواهد داد.

فصل اول - پیشینه تاریخی

گیلان در زمان‌های دور شامل وسعتی از کنار اردبیل و خلخال در مغرب تا کلاردشت در مشرق بود که خاک آن از سوی شمال به دریا و از جنوب به شهر قزوین می‌رسید و این وسعت گاه‌گاه به سبب عوامل اجتماعی کم یا زیاد می‌شد.

ابو اسحاق ابراهیم بن محمد فارسی اصطخری مؤلف کتاب «مسالک الممالک» که در نیمه اول قرن چهارم می‌زیسته (وفات در ۳۴۶ هجری قمری) قزوین را مرز دیلم دانسته و می‌نویسد: «این شهر تا قرارگاه امیر دیلم دوازده فرسنگ فاصله دارد» و مولانا قطب الدین شیرازی مؤلف کتاب «دره التاج» که در اواخر قرن هفتم و اوایل قرن هشتم زندگی می‌کرده (وفات ۷۱۰ تا ۷۱۶ هجری قمری) خاک گیلان را از کنار اردبیل و

خلخال تا کلاردشت مازندران می‌داند.

در قرن‌های اولیه پیش از میلاد، این خطه مسکن اقوام مختلف از جمله کادوسی‌ها و کاس‌ها بود. دیاکونوف تاریخ پیداشدن کاس‌ها را قرن هیجدهم پیش از میلاد می‌داند در حالی که هنری فیلد^۱ به نقل از کتاب «بررسی صنایع ایران» تألیف ارنست هرتسفلد و سرآرتور کیث آنها را در هزاره چهارم و پنجم پیش از میلاد، کشاورزانی معرفی می‌کند که دانش کشاورزی به وسیله آنان به سرزمین‌های کنار دریا، اطراف رودهای سیحون و جیحون و دجله و فرات انتشار یافت.

در اوایل هزاره دوم پیش از میلاد که اقوام ساکن جنوب دریای خزر به خاطر دستیابی به زمین‌های وسیع‌تر و بارورتر کوچ خود را آغاز کردند، اقوام و قبایلی دیگر مانند آریایی‌ها که در مناطق شمالی می‌زیستند به سبب افزایش سرمای محیط و نیاز به مراتع وسیع از پایگاه‌های خود به سوی سرزمین‌های جنوب حرکت نمودند.^۲

مناطق کوهستانی جنوب گیلان باراه‌های خود می‌توانست وسیله ارتباط مردم شمالی و جنوبی کوه البرز باشد. همین راه‌ها و نیز راه‌هایی دیگر به آریایی‌ها فرصت می‌داد تا برای رسیدن به نواحی شمالی تا حد دریای خزر از آنها استفاده کنند و طبق نوشته، «اوستا» به تعبیری «ورن» و «مازن» یعنی گیلان و مازندران را نیز به متصرفات خود اضافه نمایند.^۳

آریاییان در مسیر طولانی خود به واحدهای اجتماعی کوچک و بزرگی برخوردند و ادغام آریایی‌ها که یک گروه بزرگ نژادی بودند، با دیگر گروه‌ها موجب پیدایش تیره‌های مختلفی از جمله گیل و دیلم در کناره‌های دریای خزر شد که گیل‌ها در کنار دریا و دیلم‌ها در کوهستان زندگی می‌کردند.

هیچ یک از ساکنان منطقه، نه کاس‌ها، نه آریایی‌ها، نه کادوسی‌ها و نه آماردها که در عمارلو و حاشیه سفیدرود زندگی می‌کردند و جنگجویان طایفه غیرآریایی بودند، هرگز به اطاعت سلسله پادشاهان پیش یا بعد از میلاد درنیامدند، به طوری که در هیچ کدام از کتیبه‌های رسمی پادشاهان ایرانی شرحی که دلیل تابعیت آنان باشد دیده نمی‌شود. طبق نوشته نولدکه، نه کادوسی‌ها از هخامنشیان اطاعت می‌نمودند و نه در دوره‌های بعد مردم ناآرام دیلم که در سواحل غربی جنوب دریای خزر می‌زیستند خود را مطیع ساسانیان نمودند.

گیل‌ها در اوایل سده ششم پیش از میلاد نیز به استقلال زندگی می‌کردند. آنها طبق تقاضای کوروش، هنگام محاصره بابل، لشکری مرکب از ۲۰,۰۰۰ پیاده و ۴۰۰۰ سوار به یاری او فرستادند.^۴ در دوره سلطنت جانشینان کوروش یعنی کمبوجیه، داریوش، خشایار شاه، داریوش دوم و دیگران، گیلان آزادی خود را حفظ کرده بود و در هیچ یک از اسناد تاریخی موردی که بتواند بر آنها مهر اطاعت و فرمان‌برداری بزند وجود ندارد.

در حمله اسکندر به ایران، کادوسی‌ها به صورت قوایی نیرومند به یاری جنگجویان ایران شتافتند و چون سرانجام اسکندر پیروز گردید، دلیر مردانی که از گیلان در سپاه ایران بودند به سرزمین خود بازگشته و به زندگی خویش ادامه دادند. مردم سرزمین گیلان پس از درگذشت اسکندر سر به شورش برداشته و

۱. تاریخ ماد، ا.م. دیاکونوف، ترجمه کریم کشاورز، انتشارات پیام، تهران ۱۳۵۷، ص ۵۴.

۲. مردم‌شناسی ایران، هنری فیلد، ترجمه عبد... فریار، ابن سینا، تهران ۱۳۳۳، ص ۱۸۹.

۳. نشانی‌هایی از گذشته دور گیلان و مازندران، ص ۱۰۲، ۱۱۱ و ۱۱۲.

۴. همان کتاب، ص ۳۳.

۵. همان کتاب، ص ۱۵۶.

جانشینان او را از سرزمین خود بیرون راندند و استقلال خویش را همچنان ادامه دادند. چون اردشیر پس از درهم شکستن سپاه اشکانی به سلطنت رسید با آشنایی به روح آزادی مردم گیلان «پشخوارگر» و آگاهی از بیرون راندن جانشینان اسکندر در صدد جلب دوستی این قوم برآمد. به استناد «نامه تنسر»، هیربد هیربدان یعنی پیشوای عالی روحانی، که حامی اردشیر بوده و پاسخ شهریار گیلان که خود را با عنوان «جشنسف شاه و شاهزاده طبرستان و پشخوارگر» گیلان، دیلمان، رویان و دنیابوند معرفی کرده بود؛ می توان به وسعت آن روزی سرزمینی که به فرمانروای گیلان تعلق داشت پی برد. گیلانیان در جنگ شاپور اول با دولت روم که به اسارت والرین انجامید، نقش داشتند. در زمان سلطنت بهرام گور سر به شورش برداشتند، ولی شکست خوردند. اطاعت آنها از پادشاه ساسانی دوام چندانی نیافت، چون توانسته بودند پیش از آغاز سلطنت انوشیروان دوباره استقلال خود را بازیابند. در زمان سلطنت داریوش سوم حکومت این سرزمین با گیل بن گیلان بود.^۴ که به «گیل گاوباره» شهرت داشت. پس از او فرزندان دابویه و پادوسبان با تشکیل سلسله های «گاوباره های دابویه ای» و «گاوباره های پادوسبانی» سال ها بر کناره های جنوبی دریای خزر بخصوص در گیلان، دیلمستان، طبرستان و رویان به حکومت پرداختند.

۱-۱- از فروپاشی سلسله ساسانی تا آغاز تشکیل حکومت های محلی

با سقوط ساسانیان پای نیروی مهاجم به ایران باز شد و بیشتر نقاط این کشور به تصرف آنان درآمد. به سال ۲۲ هجری، زمان خلافت عمر بود که نخستین برخورد مردم دیلم با اعراب روی داد. در نبرد شدیدی که بین سپاهیان دیلم و ری و آذربایجان از یک سو و اعراب از سوی دیگر واقع شد، موتا، فرمانده سپاه دیلم که بر سپاهیان ایرانی فرمان می راند کشته شد و دیلمیان به سرزمین خود عقب نشستند، ولی در هر فرصتی که پیش می آمد با اعراب و عمال آنها به نبرد می پرداختند. تنها کار اعراب که از تصرف سرزمین های آنان در مانده بودند، این بود که پادگانی از سپاهیان خود را در قزوین مستقر^۵ سازند. در زمان خلافت حضرت علی بن ابیطالب (ع) نیز، آن زمان که معاویه به جنگ با آن حضرت برخاسته بود، جنگی بین اعراب و دیلمیان در گرفت و آن حضرت از عده ای از سپاهیان که از جنگ با معاویه امتناع می ورزیدند خواست تا به جنگ دیالمه بروند.^۶

بین سال های ۷۲ و ۹۵ هجری که حجاج بن یوسف از طرف خلیفه عبدالملک بن مروان والی بخشی از ایران بود و زمان خلافت سلیمان بن عبدالملک (۹۶ تا ۹۹ هجری) اعراب برای تصرف گیلان به کوشش هایی برخاستند.^۷ در این دوران اسپهبد فرخان، پسر دابویه، فرمانروای طبرستان بود که دامنه فتوحاتش به نیشابور نیز رسیده بود. در جنگی که میان او و سرداران خلیفه سلیمان بن عبدالملک روی داد با شهامت و دلیری بسیار سپاهیان دشمن را تارومار کرد. گرچه اعراب بعدها با حیل و فشار بیشتر توانستند طبرستان را گرفته و والیانی از خود در آن منطقه بگمارند، ولی گیلان همچنان از تصرف آنان به دور مانده بود.

۱. همان کتاب، ص ۴۴.

۲. تاریخ الکامل، ابن اثیر، ترجمه ابوالقاسم حالت، مؤسسه مطبوعاتی علمی، جلد ۴، ص ۲۸۴ و ۲۸۵.

۳. التنبیه والاشراف، علی بن حسین مسعودی، ترجمه ابوالقاسم پاینده، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، تهران، ۱۳۴۹، ص ۲۳۸ و ۲۳۹.

۴. کاروند کسروی، احمد کسروی، به کوشش یحیی ذکا، شرکت سهامی چاپ کتاب های جیبی، چاپ دوم، ۱۳۵۶، ص ۲۰۰.

۵. فتوح البلدان، احمد البلاذری، ترجمه آذرتاش آذرنوش، بنیاد فرهنگ ایران، تهران، ۱۳۴۶، ص ۱۵۷.

۶. ترجمه مختصر البلدان، ابن فقیه، ترجمه ح، مسعود، بنیاد فرهنگ ایران، تهران، ۱۳۴۹، ص ۱۲۵.

۷. حبیب السیر، خواندمیر، انتشارات خیام، چاپ دوم، تهران، ۱۳۵۳، جلد دوم، ص ۴۰۳.

قرن سوم هجری شاهد شدت یافتن مهاجرت علویان به گیلان بود. رفتار علویان و بسیاری دیگر از کسانی که خلق و خوی اسلامی آنان رنگ زوال نپذیرفته بود مردم دیلم را فریفته رفتار و باورهای دینی آنان ساخت.

در شورشی که در طبرستان و دیلمان به شکل یک قیام روستایی بر ضد خلیفه و سرداران او روی داد حسن بن زید علوی، که از نوادگان امام حسن مجتبی (ع) و مردی مورد احترام مردم بود، در رأس این قیام قرار گرفت و بدین ترتیب پایه‌های حکومت علویان شیعه زیدیه در این سرزمین مستقر گردید.^۱

جنگ و جدال میان عمال خلیفه و مردم گیلان هنگامی که علویان در گیلان حکومت می‌راندند پایان نمی‌یافت. در این هنگام تنها گیلان و دیلمان بود که توسط فرماندهان محلی اداره می‌شد و بقیه نواحی ایران زیر فرمان کارگزاران خلیفه بودند.

گیلان و دیلمان به روایت برخی از پژوهندگان

ابو عبد... محمد بن احمد مقدسی در «احسن التقاسیم فی معرفة الاقالیم» می‌نویسد: «دیلمان خورهای است کوهستانی شهرهایش کوچک‌اند... من «جیل» را نیز به ایشان منسوب دانستم زیرا بیشتر مردم فرقی میان ایشان نمی‌نهند. رودها و کشتزارها، درختستان‌ها و دیه‌ها بسیار دارد. قصبه آنجا، برون، و از شهرهایش لامر، شکیرز، تارم، خشم. قسمت گیلان نیز شامل دولاب بیلمان شهر و کهن رود است. دولاب قصبه جیل است. ساختمان‌هایش با سنگ و گچ است. جلو جامع میدانی است و پشت آن گودالی برای فاضلاب...»^۲.

ابوالقاسم محمد ابن حوفل که در زمان سامانیان می‌زیسته در اثر معروف خود «صورة الارض» آورده است: «... اما ناحیه دیلم شامل سهل و جبل است، سهل از آن گیلان است که در کناره دریای خزر زیر کوه‌های دیلم گسترده شده است... مقام آل جستان نیز در آنجا است»^۳.

در «حدود العالم من المشرق الی المغرب» که به سال ۳۷۲ هجری قمری تألیف یافته و مؤلف آن ناشناخته مانده است درباره گیلان چنین می‌خوانیم: «گیلان ناحیتی است جدا میان دیلمان و جبال و آذربادگان و دریای خزران و این ناحیتی است بر صحرا نهاده میان دریا و کوه، با آب‌های روان بسیار و یکی رودی است عظیم، سپیدرود خوانند؛ میان گیلان ببرد و به دریای خزران افتد و این گیلان دو گروهند، یک گروه میان دریا و این رودند و ایشان را این سوی رودی خوانند و دیگر گروه میان رود و کوه‌اند و ایشان را آن سوی رودی خوانند، اما از این سوی رودیان را هفت ناحیت است بزرگ... و اما آنکه از آن سوی رودیانند ایشان را یازده ناحیت است بزرگ...»^۴.

در تعلیقات سفرنامه ناصر خسرو^۵ که در سال ۴۴۴ هجری قمری تألیف یافته چنین آمده است: «سرزمین قوم دیلم، دیلمان، دیلمستان، نامی که به قسمت کوهستانی ولایت گیلان بین قسمت ساحلی دریای خزر و قزوین داده‌اند. در دوران آل بویه در قرن چهارم هجری ولایت دیلم همه گیلان و نیز طبرستان و جرجان و قومس را شامل می‌شده است».

یاقوت حموی مؤلف کتاب «معجم البلدان» که در اوایل قرن هفتم، در مناطق شمالی ایران به سیر و

۱. اسلام در ایران، ا، پ، بطروشفسکی، ترجمه کریم کشاورز، انتشارات پیام، چاپ چهارم، تهران، ۱۳۵۴، ص ۲۶۴.

۲. احسن التقاسیم، ترجمه علی نقی منزوی، شرکت مؤلفان و مترجمان ایران، تهران ۱۳۶۱، جلد دوم، ص ۵۲۸-۵۲۰.

۳. صورة الارض، ابن حوفل، ترجمه جعفر شعار، انتشارات بنیاد فرهنگ ایران، تهران ۱۳۳۵، ص ۱۱۹.

۴. حدود العالم، به کوشش منوچهر ستوده، انتشارات طهوری، تهران ۱۳۶۲، چاپ دوم، ص ۱۴۹.

۵. سفرنامه ناصر خسرو قبادیانی مروزی، به کوشش محمد دبیر سیاقی، کتاب فروشی زوار، تهران ۱۳۶۳، چاپ دوم، ص ۲۴۰.

سیاحت پرداخته درباره گیلان نوشته است: «در گیلان شهرهای بزرگ وجود نداشت بلکه آبادی‌ها و قرای کوچک در جنگل‌ها و میان کوه‌ها به صورت پراکنده پدید آمده بود». اما چندی پس از او به نوشته صاحب «مسالك الامصار» گیلان بیه پس شامل چهار شهر بزرگ یعنی، فومن، تولم، گسکر و ولایت مغان بود و امرای این مناطق سکه‌های خود را به نام سلطان می‌زدند و اگر یکی از ایشان به نام خود سکه می‌زد به علت رقابت و کینه‌ای که میان همسایگان وجود داشت در نقاط مجاور فاقد اعتبار بود.

در گزیده «مشترک» یاقوت حموی، نوشته شده است: «جیل نام ناحیه پهنآوری است در پهلوی بلاد دیلم، دارای دهکده‌های بسیار ولی در آن شهر بزرگ به نامی نیست. گروهی بزرگ از فقیهان و دیگر عالمان از آنجا برخاسته‌اند».^۱

ابوالفداء، امیر فاضل از خاندان ایوبی (۶۷۲-۷۳۴ هجری قمری) در تاریخ «المختصر فی تاریخ البشر» در چهار جلد که به نام «تاریخ ابوالفداء» مشهور است می‌گوید: «در حمله مغول، گیلان دارای دوازده شهر بود که در هر یک امیری مستقل حکومت می‌کرد. این سرزمین بعدها به وسیله هشت تن از امیران که استقلال نداشتند اداره می‌شد».

حمدا... مستوفی مورخ و جغرافی‌دان بزرگ سده هشتم هجری در کتاب خود به نام «تاریخ گزیده» از رشت و لاهیجان نیز نام برده و فومن و لاهیجان را «دارالملک جیلانات» نامیده است.

در «نخبة الدهر فی عجایب البر و البحر»، اثر شمس‌الدین بن محمد بن ابی طالب انصاری دمشقی آمده است: «گیلان را جیلان نیز می‌گویند و این ناحیه در دامنه کوه‌های دیلم قرار دارد. در این سرزمین شهرهای گوناگون گسترده‌ای بر کناره دریا همچون لاهیجان و کوتم و کوچصفهان و همام و رشت و تولم و فومن، بنفش و جسکر و دیلمان و سحرود قرار دارد و هر یک از این شهرها مملکتی جداگانه است و در آنها پادشاهانی فرمانروایی دارند که از یکدیگر اطاعت نمی‌کنند. قوم تاتار بر گیلان چیرگی نیافتند. مردمان گیلان را زبانی ویژه است... اما کوه‌های دیلم بادی‌ها و آبادی‌های بسیار آبادان است و این کوه‌ها همان کوه‌های درونج و کوه‌های بادمان و کوه‌های قارند...».^۲

در جلد چهارم «تاریخ ایران از اسلام تا سلاجقه» گردآورده رن. فرای چنین می‌خوانیم: «در میان اسامی سکه خانه‌های سامانی از میان چهل و هفت شهر حتی در شهرهای غربی ایران نامی از گیلان دیده نمی‌شود و این خود می‌رساند که گیلان در آن موقع زیر سلطه سامانیان نبوده است. اما در میان فهرست سکه خانه‌های آل‌بویه که فهرست پنجاه سکه خانه از بسطام در مشرق تا بغداد و عمان کشیده می‌شود به نام شهر هوسم در گیلان بر می‌خوریم که نشانی از اهمیت شهر هوسم در دوران حکومت آل‌بویه است و باز اشاره‌ای دارد بر این که دیلم اصطلاحی جغرافیایی بود که در این دوره به گرگان، طبرستان، خود دیلم و گیلان اطلاق می‌گردید و از سال ۳۲۶ هجری- ۹۳۸ میلادی که احمد معزالدوله دیلمی والی خوزستان را در ارجان شکست داد و سپس در جمادی‌الاول ۳۳۴ هجری- ۹ دسامبر ۹۴۵ میلادی خود به بغداد در آمد دیلم سرچشمه اصلی نفرات نظامی مغرب ایران و جنوب عراق شد».

در «تذکره جغرافیای تاریخی ایران»، اثر و. بار تولد به نقل از کتاب «المسالك و الممالك» نوشته ابن حوقل، معاصر منصور بن نوح سامانی چنین نوشته است: «اما گیلان را به اسم جیلان یا دیلم می‌نامند که دو

۱. ترجمه محمد پروین گنابادی، انتشارات ابن سینا، تهران ۱۳۴۴، ص ۶۱.
۲. ترجمه سید حمید طبیبیان، فرهنگستان ادب و هنر ایران، تهران ۱۳۵۷، ص ۳۸۳.
۳. ترجمه حسن انوشه، انتشارات امیرکبیر، تهران ۱۳۶۳، ص ۳۲۶.

قسمت منقسم می‌شده: جلگه و کوهستان. در قسمت جلگه بر ساحل دریا، گیل‌ها و در کوهستان دیلمیان واقعی (الدیلم المحض) زندگی می‌کردند. در صفحه‌ای که متصل به دریا و مجاور طبرستان بود قسمت عمده سکنه را گیل‌ها تشکیل می‌دادند و به زبان مخصوصی که با زبان فارسی و ارانی و ارمنی فرق داشت سخن می‌راندند.^۱

در کتابی که به نام «کاروند کسروی» از ۷۸ مقاله و گفتار احمد کسروی منتشر شده به نقل از دیباچه کتاب تاریخ گیلان اثر کدیور چنین نوشته شده است: «ولایت جنگلی و کوهستانی که در نقشه امروزی گیلان نام دارد در زمان ساسانیان به دیلمان یا دیلمستان معروف بود. این ولایت فشیمن دو تیره مردم بود که تیره‌ای را گیل و دیگری را دیلم می‌نامیدند. گیلان یا تیره گیل در کناره‌های دریای خزر در آنجا که اکنون رشت و لاهیجان است، می‌نشستند و با آذربایگان و زنگان نزدیک بودند، ولی دیلمان در کوهسارهای جنوبی آن ولایت، در آنجا که اکنون رودبار الموت است جای داشته بیشتر با قزوین و ری همسایه و نزدیک بودند. این دو تیره گویا از یک تیره و نژاد بوده‌اند و شاید چنانکه بطلمیوس یونانی نوشته از تیره‌های ماد بوده یا نسبتی با آن طایفه داشته‌اند. ولی در زمان ساسانیان و اوایل اسلام که عمده شهرت و معروفی این مردم از آن زمان‌ها شروع شده نام ایشان را دیلم یا دیلمستان خواندند چه بسا که همه مردم آنجا گیلان را نیز دیلم می‌نامیدند و از اینجاست که در نوشته‌های دوره ساسانی و کتاب‌های اوایل اسلام کمتر به نام گیل برمی‌خوریم و بیشتر نام از دیلم و دیلمستان است. همچنان که اکنون برعکس آن دوره‌ها سراسر ولایت به نام گیلان معروف است و همه مردم آنجا بی تفاوت گیل یا گیلک نامیده می‌شوند و نام دیلم از میان رفته است».^۲

باز در همین مورد در کتابی به نام «آل بویه و اوضاع زمان...» به شرح زیر برمی‌خوریم: «در روزگار قدیم مخصوصاً در قرن‌های چهارم و پنجم هجری (زمان فرمانروایی آل بویه) گیلان جزوی از دیلم به حساب می‌آمد. علمای مسالک الممالک (جغرافیای امروز) آن روز گاهی از دیلم مازندران و گرگان را هم اراده می‌کرده‌اند. مقدسی گوید که دیلم دارای پنج کوره (شهرستان) است از جانب خراسان قومس (در حدود دامغان) سپس گرگان (گنبد قابوس فعلی و نواحی اطراف آن از جمله استرآباد که اکنون گرگان نامیده می‌شود) و طبرستان (مازندران) و دیلمان (گیلان فعلی) و خزر که دریاچه خزر در میان این نواحی قرار دارد و به استثنای قومس که در قسمت کوهستانی میان ری و خراسان واقع است و ناحیه مازندران بین آنجا و دریاچه فاصله است».^۳

در کتاب «حدود العالم من المشرق الی المغرب»^۴ نیز چنین آمده است: دیلم از مشرق به ناحیت خراسان، از جنوب به نواحی جبال (تقریباً همانجا که سابقاً عراق عجم خوانده می‌شد) از مغرب به آذربایجان و از شمال به دریای خزر محدود می‌شود.

گاهی ناحیه گیل را جزء دیلم به حساب می‌آوردند. ابن الفقیه ضمن تشریح حدود آذربایجان حد شرقی آن را دیلم نوشته است در حالی که اگر گیل را از دیلم جدا می‌دانست می‌باید حد شرقی آذربایجان را گیل نوشته باشد.

اصطخری در کتاب «مسالک الممالک»^۵ حدود دیلم را چنین معین کرده است: از جنوب به قزوین و طرم

۱. ترجمه حمزه سردادور (طالب زاده)، انتشارات توس، تهران ۱۳۵۸، ص ۲۳۵.

۲. به کوشش یحیی ذکاء، شرکت سهامی کتاب‌های جیبی، تهران ۱۳۵۶، ص ۱۹۷.

۳. تألیف علی اصغر فقیهی، انتشارات صبا، تهران ۱۳۵۷، ص ۳۸.

۴. حدود العالم، ص ۱۴۳.

۵. مسالک الممالک، ابواسحق ابراهیم اصطخری، به اهتمام ایرج افشار، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، تهران ۱۳۴۰، ص ۱۶۸.

(تارم) و قسمتی از آذربایجان و گوشه‌ای از نواحی ری؛ از مشرق قسمتی دیگر از ری و طبرستان؛ از شمال دریای خزر و از مغرب گوشه‌ای دیگر از آذربایجان و نواحی ران (اران که جزء قفقاز بوده است). گاهی حد جنوبی را وسعت داده طالقان و قزوین را جزء دیلم محسوب می‌داشته‌اند.

در پاره‌ای از نوشته‌های قرن سوم و چهارم معلوم می‌شود که مقارن فتوح اسلامی ری زیر نفوذ دیلم بوده است. ابن الفقیه گوید که عمر به عمار یاسر عامل کوفه نوشت که عروۀ بن زید الخیل را با ۸ هزار سپاهی به ری و دشتی (ناحیه‌ای میان ری و همدان) بفرست.

همچنین از جمله‌ای از ابن الفقیه معلوم می‌شود که قزوین نیز در اختیار دیلمیان قرار داشته است و نیز در کتاب ابن الفقیه چنین آمده است که از ناحیه دیلم پنج فرسنگ به آمل مانده شهری است که آن را «ناتل» می‌نامند و چون از این شهر بگذری به چالوس که جزء مرزهای دیلم است می‌رسی.

از مجموع آنچه نوشته شده و با توجه به نقشه‌ای که در «مسالك الممالك» اصطخری رسم شده می‌توان چنین نتیجه گرفت که دیلمستان ناحیه وسیعی بوده که شامل نواحی جنوبی گیلان فعلی تا قزوین می‌شده و رودبار زیتون که در سر راه رشت به قزوین قرار دارد و رودبار الموت و همه کوهستان‌های اطراف تا مازندران را دربر گرفته است.

۱-۲- از آغاز تشکیل حکومت‌های محلی تا تأسیس سلسله صفویه

آغاز تشکیل حکومت‌های محلی در گیلان را که به صورت سلسله‌هایی در تاریخ از آنها یاد شده باید از نیمه دوم قرن دوم دانست. این سلسله‌ها عبارتند از: جستانیان که ابتدا در رودبار الموت مستقر بودند و بعد به لاهیجان منتقل شدند. آل وهسودان که سلسله فرمانروایی آنان در ۲۵۱ هجری در دره علیای شاهرود و در ناحیه شهرستان تشکیل یافت. سالاریان که در اواخر قرن سوم بر سمیران دست یافته و از آنجا بر طارم نیز مسلط شدند. آل زیار که در دوران حکومت سامانیان بر بخش‌هایی از گرگان و طبرستان و گیلان فرمانروایی داشتند. آل بویه که حکومت گیلان و برخی دیگر از نواحی ایران را به عهده داشتند.

اتفاقات و وقایع تاریخی بسیاری در طی این دوران روی داد که در تاریخ گیلان در همین کتاب از آنها به تفصیل یاد شده است و از آن میان به این نکته اشاره می‌شود که چهره‌های تاریخی و درخشانی در این سلسله‌ها دیده می‌شود که به بقای سرزمین خود و عظمت آن عشق می‌ورزیدند، مانند مرداوین پسر زیار که کوشش زیادی در زنده کردن سنت‌های ایرانی از خود نشان می‌داد، عید باستانی ایران را با شکوه فراوان جشن می‌گرفت و به هنگام بارعام بر تختی زرین می‌نشست و تاج خسروانی بر سر می‌نهاد و آیین دربارهای ایرانی را در خاک خود برپا می‌داشت و شمس المعالی قابوس بن وشمگیر که مورد علاقه مردم و دانشمندانی مانند ابوریحان بیرونی و ابوعلی سینا بوده است، یا امرای آل بویه مانند معزالدوله که توانست منطقه تحت سلطه خاندان بویه را توسعه دهد و با فتح بغداد خلیفه را عزل و فرد مطیعی را از خاندان عباسی به نام المطیع‌لله راجانشین وی سازد و نیز عضدالدوله که پس از فروپاشی سلسله سامانیان نخستین امیری بود که شاهنشاه نامیده شد.

گیلانیان در عالم اسلام نیز به نوعی استقلال توجه داشتند و با گرویدن به شیعه مخالفت خود را با حکومت بغداد نمایان ساختند. در نیمه دوم قرن پنجم که از استحکام پایه‌های قدرت آل بویه کاسته گردید سلجوقیان توانستند به حکومت و سلطه خاندان این سلسله پایان دهند.

از این رویداد که موجبات نگرانی شدید مردم را فراهم ساخته بود اسماعیلیه برای نشر افکار خود استفاده نموده به تعلیم مرام خویش پرداختند. حسن صباح، مؤسس این فرقه، قلعه الموت را که بین گیلان و قزوین و در مرز دیلمان قرار داشت مرکز خویش ساخت. تصرف قلعه لمسر در چهار فرسنگی الموت که جزء خاک دیلمان و گیلان بود، وسیله اسماعیلیه موجب شد تا اهالی گیلان و دیلمان برای گرویدن به این فرقه تشویق شوند.

حکومت اسماعیلیه ۱۷۱ سال بعد از تشکیل این سلسله در زمان آخرین امیر آن یعنی رکن الدین خورشاه به دست هلاکو خان مغول برچیده شد و این در حالی بود که گیلان همچنان با حکومت های محلی اداره می شد.

از این زمان است که گیلان خود را با قوم مغول روبه رو می بیند و این در حالی است که خوارزمشاهیان بر ایران سلطنت می کردند. به گفته عده ای از مورخان گیلان در دوران سلطنت خوارزمشاهیان شامل دوازده ناحیه بود که بر هر یک یکی از فرمانروایان یا امیران محلی گیلان حکومت می کرد.^۱ طبق نوشته شهاب الدین عبدا... بن عبدالرشید معروف به حافظ ابرو که از مورخان بزرگ دوره تیموری بود حکام گیلان خود را از خدمتکاری و دادن باج به مغولان مستثنی می دانستند.

به سال ۷۰۶ هجری زمانی که اولجایتو قصد کرد گیلان را در تصرف خود درآورد حملات خود را از چهار جانب آغاز نمود. در ضمن جنگ هایی که با امرای محلی گیلان رخ داد سردار سپاه آنان قتل شاه در تولم و سرتوق تیمور یکی دیگر از سرداران در تمیجان به قتل رسیدند و در نتیجه مغولان با شکست سختی روبه رو شدند. اولجایتو چون یقین داشت که مردم گیلان از اطاعت او سر خواهند پیچید، قسمت های مختلف گیلان را به امرای محلی واگذار کرد و تنها به گرفتن خراج قناعت ورزید.^۲ اما پس از اولجایتو گیلانیان از پرداخت خراج هم خودداری کردند.

چنین وضعی در گیلان در برابر یکی دیگر از جباران تاریخ، یعنی امیر تیمور گورکان، نیز روی داد. در این وقت مبارزاتی که مردم گیلان با مالکان بزرگ سرزمین خود داشتند به سبب کمکی که از سوی سادات درویش انجام می گرفت شدت بیشتری یافت و سرانجام این مبارزه که شکل قیام و شورش را داشت با کمک سادات مازندران و درویشان آن ناحیه به پیروزی رسید. در این سال یعنی ۷۷۲ هجری سید علی کیا، یکی از رهبران قیام، در رأس امور قرار گرفت. او توانست پس از کسب قدرت تسلط خود را بر تمامی نواحی شرقی گیلان برقرار سازد.^۳

تیمور که حمله به گیلان را جایز نمی دید با ارسال نامه ای تهدیدآمیز سید علی کیا را به اطاعت خود خواند که پاسخی تند داشت و سرانجام پس از کشته شدن سید علی کیا طبق موافقتی که میان تیمور و فرزند او به عمل آمد گیلانیان پذیرفتند هر سال مقداری ابریشم و تعدادی اسب و گاو بابت خراج بدهند، ولی چون تیمور که به قصد فتح چین عازم آن کشور بود درگذشت مردم گیلان از دادن خراج نیز خودداری ورزیدند. اوایل قرن پانزدهم یعنی سال ۱۰۰۷ هجری قمری سراسر گیلان به تصرف قوای شاه عباس درآمد و استقلال آن پایان گرفت و حکومت این سرزمین به میرزا محمد شفیع خراسانی، معروف به میرزای عالمیان رسید. شرحی که آنتونی شرلی پس از دیدن گیلان نوشت مربوط به چنین زمانی است... «پاره ای از نقاط این

۱. ذیل جامع التواریخ، شهاب الدین عبدا... حافظ ابرو، شرکت علمی، تهران ۱۳۱۷، ص ۱۰.

۲. تاریخ مغول، عباس اقبال آشتیانی، انتشارات امیرکبیر، تهران ۱۳۴۷، چاپ سوم، ص ۳۱۱-۳۱۲.

۳. نگاه کنید به: شاه طهماسب صفوی، به اهتمام عبدالحسین نوایی، بنیاد فرهنگ ایران، تهران ۱۳۵۰، ص ۱۰۲.

سرزمین تپه‌هایی دارد خالی از هرگونه هیمة و هیمة فقط از باغ‌ها به دست می‌آید. وجود درختان پسته آنها را انبوه ساخته است. بین این تپه‌ها مکان‌هایی است که اطلاق نام دره بر آنها جایز نیست و هنگام بهار که برف‌ها آب می‌شود و باران فراوان می‌بارد از آنها سیلاب‌هایی مهیب برمی‌خیزد. در واقع تمامی گیلان دره‌ای است به هم پیوسته و در آن ابریشم و برنج به حد وفور به عمل می‌آید و به اندازه‌ای پرجمعیت است که گویی طبیعت با کوشش مردم به مسابقه برخاسته تا یکی به تولید مردم و دیگری به کشت زمین دست بزند...^۱

پی‌ترودلاواله^۲ که اندکی پس از آنتونی شرلی یعنی حدود سال ۱۶۲۰ میلادی (۱۰۲۹ هجری قمری) گیلان را دید می‌نویسد: «سرزمینی که اکنون در آن قدم نهاده‌ایم پوشیده است از بیشه‌های انبوه و مملو است از جویبارهای روانبخشی در دامان کوهستان‌هایی مستور از درختان بسیار بلند و زیبا...» و می‌افزاید: «ما از آنچه به عنوان مقدمه گفتیم می‌توانیم نتیجه بگیریم که نفوس این محل حتی پست‌ترین افرادش چنان مؤدب و بی‌ریایند که انسان از اطوار و اخلاق ایشان در شگفت می‌افتد...»^۳

توماس هربرت که ۹ سال بعد از دلاواله و در زمره همراهان سرده مورکاتون^۴ ایلچی انگلیس به ایران آمده بود ضمن تعریف از استعداد کشاورزی زمین گیلان مانند دلاواله از ادب و تواضع مردم ستایش نموده می‌گوید: «مردم گیلان بیش از ساکنان نقاط دیگر آسیا که مورد بازدید او قرار گرفته، همانند اروپاییان از تواضع و ادب برخوردارند».^۵

آدام اولناریوس^۶ سفیر دوک هلشتاین که به سال (۱۰۴۷ هجری قمری) ۱۶۳۷ میلادی زمان پادشاهی شاه صفی همراه هیئتی به ایران آمده مدعی است که در تمامی ایران منطقه‌ای ندیده است که مانند گیلان و مازندران دارای آب و هوایی این چنین مطبوع و محصولات و تبدین حد متنوع باشد. او می‌نویسد: «هر قدر به دریای نزدیک شویم زمین را طوری پوشیده از جنگل‌های انبوه می‌بینیم که نمی‌توان راهی به داخل ایالت باز نمود، املا این عیب با شاهراهی که به دستور شاه عباس از استرآباد به آستارا کشیده شد از بین رفت و اکنون مردم می‌توانند به آسانی و با هرگونه وسیله نقلیه‌ای مانند گاری، اسب و شتر و امثال آن در طول این راه سفر کنند».^۷

اولناریوس معتقد بود به علت گشاده دستی طبیعت و فراوانی نعمت گیلک‌ها، که بین گسکر و مازندران سکونت داشتند، مردمانی آزاده، از خود راضی و سخت‌گوش بودند. چنین وضعی تا حدی برخواسته از موقعیت طبیعی گیلان بود، زیرا از یک طرف به واسطه بی‌نیازی ذاتی منطقه خود اعتنایی به داد و ستد با همسایگان خود نداشتند و از طرف دیگر کوهستان‌های بلند و راه‌های باریک و مشکلات سفر رخنه به گیلان را دشوار ساخته و مردم این سامان را آزاده و گردنکش و با مناعت می‌ساخت.

به هنگام وزود اولناریوس به ایران دسترسی به گیلان تنها از چهار طریق بسیار دشوار و باریک و پرخطر انجام می‌گرفت که عبارت بودند از خراسان و راه استرآباد، راه مازندران از فرح‌آباد، از طریق پيله رودبار و بالاخره از راه لنگرکنان.^۸

۱. جغرافیای تاریخی گیلان، مازندران و آذربایجان از نظر جهانگردان، ابوالقاسم طاهری، انتشارات شورای مرکزی... تهران ۱۳۴۷، ص ۵.

2. Pietro Della Valle.

۳. همان کتاب، ص ۶.

4. Sir Dadmore Cotton.

۵. همان کتاب، ص ۱۳.

6. Adam Olearius.

۷. همان کتاب، ص ۱۶.

۸. همان کتاب، ص ۱۷.

ژان باپتیست تاورنیه^۱ سیاح فرانسوی که در نیمه دوم قرن هفدهم گیلان را مورد بازدید قرار داده آب و هوای این سرزمین را ناسالم دانسته است. به هنگام اقامت تاورنیه در ایران سلطنت این کشور را شاه صفی و شاه عباس دوم به عهده داشتند.

ژان شاردن^۲ نیز که مسافرتش به گیلان در نیمه دوم قرن هفدهم انجام گرفت مانند تاورنیه آب و هوای گیلان را برای زندگی ناسالم توصیف کرده است.^۳

جوناس هنوی^۴ ۱۱۰ سال بعد از آدام اولتاریوس و هنگامی که نادرشاه در اوج اقتدار بود وارد گیلان شد. او مأمور بود که یک کشتی پر از قماش های انگلیسی را به ایران برساند و این مأموریت از سوی بازرگانان انگلیسی به او محول گردیده بود. سفرنامه او حاوی نکات جالبی است که به برخی از آنها اشاره می گردد:

«...چیزی که فوق العاده به زیبایی گیلان می افزاید فراوانی درختان و مناظر دلپسند است. گردنه های متعددی که در راه گیلان وجود دارد بسیار سخت و گذر از آنها به دشواری ممکن می شود. از این سبب پادشاهان ایران به زحمت می توانستند مردم این سرزمین را به اطاعت وادارند و چنانچه شورش در این منطقه بر پا می شد خواباندن آن دشواری بسیاری به همراه داشت و نادر با توجه به چنین وضعی هرگز حاضر نبود در راسته کناره دریای خزر لشکر نگه دارد».^۵

فصل دراز بهار، وجود چمنزارها و مرغزارهایی پوشیده از اقسام گل ها و انواع میوه ها مانند مرکبات، هلو، انار، انگور و باروری زمین و نیز وجود چندین گونه چوب بخصوص چوب شمشاد از مطالبی است که در سفرنامه هنوی می توان دید.

جیمس بیلی فریزر^۶ که در خلال سال های ۱۲۳۹ و ۱۲۵۰ هجری قمری، زمان پادشاهی فتحعلی شاه قاجار، چندین بار به ایران سفر کرده درباره دهکده های این سرزمین می نویسد: «... دهکده های واقع در گیلان و مازندران با سایر دهکده هایی که در خاک ایران واقع اند تفاوت بسیار دارند. این دهکده ها بیشتر در داخل بیشه ها و جنگل ها قرار دارند و از نظر پنهان می باشند و بارها اتفاق می افتد که فردی در یک آبادی با هزار نفر جمعیت باشد و در عین حال کسی را به چشم نبیند».^۷

کلنل مونتئیث^۸ که حدود سال ۱۸۱۲ میلادی (۱۲۲۷ هجری قمری) گیلان را دیده به نکات بسیاری اشاره نموده است و می نویسد: «در اینجا حکومت محل اکثرآ در دست معتمدان و ریش سفیدان قوم است. این گونه افراد معمولاً ثروتمندترین و محترم ترین ساکنان ایالتند و با قبایل جنگجوی بزرگ کشور ارتباطی ندارند و نفوذ کلام آنها متکی بر حسن نیت خود مردم است. در گیلان طبقه ای از ملاکان متمکن وجود دارد و مردم از لحاظ مسکن و پوشاک و خوراک کاملاً در رفاهند».

او پس از شرح خرابی راه، درباره راه رشت به پیر بازار می نویسد: «فاصله بین رشت و پیر بازار فقط چهار میل است، اما طی این مسافت برای ما چندین ساعت متمادی طول کشید. دهکده پیر بازار که کلیه کالاها برای نقل و انتقال بین رشت و بندر انزلی از آنجا می گذرد در کنار رود کوچکی در حدود ۳ میلی دریاچه قرار گرفته

1. Jean- Baptist Tavernier.

2. Jean Chardin.

۳. ولایات دارالمرز ایران، گیلان، ص ۹ و ۱۰.

4. Jonas Hanway.

۵. جغرافیای تاریخی گیلان، مازندران و آذربایجان، ص ۲۱ و ۲۲.

6. James Baillie Fraser.

۷. همان کتاب، ص ۲۶.

8. Monteith.

است. در اینجا نه انباری از برای خواربار وجود دارد و نه از قرارگاهی برای مسافران اثری دیده می‌شود. تنها پناهگاه مسافران، انباری است بی‌دروپیکر که رهگذر را در مقابل عوامل جوی مصون نگاه نمی‌دارد. تمامی راه مرکب از حفره‌های ژرفی است که اسبان حین حرکت تازانو در آنها فرو می‌روند. اگر مجبور به عبور از آن نبودم بدون هیچ گونه دغدغه‌خاطری گزارش می‌دادم در این جاده اصلاً عبور و مرور غیر ممکن است.^۱ موتیث که نوشته‌هایش درباره اقلیم گیلان بیشتر از سایرین مبتنی بر آزمایش‌های دقیق علمی است می‌نویسد: «پیش از به وجود آمدن لنکران، حویق که اکنون دهکده‌ای بزرگ است بندر اصلی تالش بوده است و رودخانه حویق برای کشتی‌هایی که تا ۵۰ تن ظرفیت داشته باشند قابل کشتیرانی است.»^۲

الکساندر خودزکو در دهه ۱۸۳۰ میلادی در عصر سلطنت محمدشاه قاجار به عنوان کنسول روسیه در رشت خدمت می‌کرده در اقامت چندساله خود در گیلان و آشنایی با زبان و ادب فارسی و اشتیاقی که به پژوهش داشت، آثار با ارزشی در زمینه‌های تاریخ و جغرافیای گیلان از خود به یادگار گذاشت. در قسمتی از نوشته‌های او می‌خوانیم... «این ایالت که ساکنانش گاهی آن را گیل، زمانی گیلان و گاهی گیلانات می‌نامند، در واقع معرف سرزمینی باتلاقی است. در واقع در این بخش از کرانه‌های دریای خزر زمین از سایر نواحی پست‌تر است. طول خط ساحلی گیلان سی و هفت فرسنگ است که در حد شمالی به رودخانه لومیر می‌رسد و این ولایت را از اردبیل جدا می‌سازد. در جنوب خاوری این حد را رودخانه سفید تمش رود تشکیل می‌دهد که میان گیلان و تنکابن فاصله می‌اندازد. فاصله میان این دو رود در حقیقت درازای ایالات گیلان است و پنهان آن را فضای واقع میان دریا و خط الرأس کوه‌ها تشکیل می‌دهد که به تفاوت از ۱۲ تا ۲۵ فرسنگ تغییر می‌کند.»^۳

او در زمینه وضع اداری گیلان می‌نویسد: «به سال ۱۸۴۰ میلادی (۱۲۵۶ هجری قمری) از طرف دربار تهران به رشت که شهر عمده و حکومت‌نشین ایالت است، دو والی فرستاده شد که یکی اسماً و دیگری در عمل بر این سرزمین حکومت می‌کنند. شاهزاده یحیی میرزا، عموی شاه، با وجودی که تمامی فرمان‌ها به نام او صادر می‌گردد دارای هیچ‌گونه نقش فعالی در اداره گیلان نیست و فقط امان... خان ملقب به حاکم است که دستورهای سلطان رابه و سیله والیانی که دارد در این ایالت اجرا می‌کند. ایالت گیلان به ۷ ولایت و هر ولایت به چندین بلوک تقسیم شده است و این ولایات از مرزهای شمالی به ترتیب عبارتند از:

۱- کرگنرود^۴ که به وسیله رودخانه لومیر و کوه‌های آق‌اولر از توابع اردبیل و بارودخانه نوارود از ولایت اسالم جدا می‌شود. مرکز این ولایت آبادی هشتپر و والی آن بالاخان است که فرمانده قشون تالش محسوب می‌شود و سراسر این ولایت به طور موروثی به وی به تیول واگذار شده است.

۲- اسالم^۵ که رودخانه نوارود، آن را از کرگنرود و رودخانه دیناچال آن را از گسکر جدا می‌سازد. مرکز این ولایت آبادی دیگه سرا و والی آن شخصی به نام مصطفی خان است.

۳- گسکر^۶ این شهر در گذشته حاکم‌نشین امیر قدرتمند گسکر بود و امروزه شهری با این نام وجود ندارد. فتحعلی شاه پس از آن که این سرزمین مستقل رابه تصرف درآورد و به عنوان یک ولایت ضمیمه گیلان

۱. همان کتاب، ص ۴۲ و ۴۳.

۲. ولایات دارالمرز ایران، گیلان، ص ۱۰۵.

۳. سرزمین گیلان، الکساندر خودزکو، ص ۷.

۴. همان کتاب، ص ۸.

۵. همان کتاب، ص ۸.

۶. همان کتاب، ص ۹.

۷. همان کتاب، ص ۹.

نمود آن رابه ۵ بلوک زیر تقسیم نمود:

الف- گیل دولاب و تالش دولاب: رودخانه دیناچال مرز این بلوک با اسالم و نهر (آبکی) مرز آن با گیل گسکر است و دارای وسعتی در حدود ۸۶ فرسنگ مربع می باشد. مرکز این بلوک آبادی پونل و والی آن علی قلی خان است.

ب- انزلی یا چهاربخش یا چهار فرضیه تابع خود که عبارتند: از کولیور، بشم، سنگاچین و کپورچال. این بلوک تنها چهار فرسنگ از سواحل شنی مرداب انزلی و دریا را فرا گرفته است. مرکز این بلوک انزلی و حاکم آن شخصی به نام احمدبای است.

ج- شاندرمن که بلوک کوچکی است و تکیه به کوه ها داده و از هیچ طرف راهی به دریا ندارد. مرکز این بلوک بیتم و والی آن رضاخان می باشد.

د- ماسال که بلوکی است کوهستانی که مرکز آن رود کنار و والی آن مهدی خان است. ماسال و شاندرمن رابه ضمیمه تالش دولاب معمولاً با نام «کوهپایه های گسکر» می شناسند.

ه- گیل گسکر یا بخش آبگیر گسکر که رودخانه اسپند آن را از فومن و رودخانه دیلیک آن را از کوهپایه و گیل دولاب جدا می نماید. مرکز حکومت این بلوک «زیکسار» و والی آن آقا صالح نام دارد.

۴- فومن: ^۱ که رود اسپند آن را از گیل گسکر و رود پسپخان که در مصب خود به نام نوخاله مشهور است، آن را از رشت جدا می کند. حد فومن به طرف کوهستان با آبادی های ماسوله و چمخاله مشخص می گردد... وسعت این ولایت بیش از ۱۲۴ فرسنگ مربع است. شهر فومن که مرکز این ولایت می باشد ۱۸۰۰ باب خانه دارد. والی فومن قاسم خان، بزرگ خاندانی است که پشت در پشت در اینجا حکومت می کنند. فومن از طاعون ۱۸۳۰ میلادی (۱۲۴۶ هجری قمری) صدمه زیادی خورد و مردم بسیاری در آنجا به هلاکت رسیدند.

۵- رشت: ^۲ این ولایت از شمال به خلیج کوچک انزلی، از خاور به ساحل چپ سفیدرود تادهانه آن در دریا، از جنوب به محل اتصال رودخانه های سفیدرود و شاهرود و از باختر به ساحل راست رودخانه پسپخان محدود است. وسعت این ولایت به ۲۵۲ فرسنگ مربع می رسد و شهر رشت که در ۵۰ درجه طول خاوری از نصف النهار گرینویچ و ۳۷ درجه عرض شمالی قرار دارد، مرکز این ولایت و در عین حال پایتخت همه ایالت گیلان است. رشت که در آغاز کار صفویه شهرک بی نام و نشانی بوده از نظر موقعیتی که داشت به فرمان شاه عباس به پایتختی ایالت گیلان انتخاب گردید.

هرچند که این شهر دو سوم جمعیت خود را بر اثر کشتار طاعون سال های ۱۸۳۱ و ۱۸۳۲ میلادی از دست داد ولی باز هم دارای ۶۰۰۰ باب خانه است که در ۷ محله پراکنده اند و ۷ بازار و ۱۰ مسجد و یک قصر و مدارس بسیار دارد و جمله کوچه هایش را با سنگفرش مفروش کرده اند. ارزاق در این شهر فراوان و ارزان است و مرغوب ترین ابریشم رشت از بلوک های کهدم، تولم، کیسم و سراوان به دست می آید.

۶- لاهیجان: ^۳ این ولایت از شمال به دریای خزر، از خاور به کرانه چپ رودخانه رودسر، از جنوب به ارتفاعات دیلمان و از باختر به کرانه راست رودخانه سفیدرود محدود می شود و دارای وسعتی در حدود ۱۲۴ فرسنگ مربع است. مقر برجسته و بلند شهر موقعیت مناسبی برای ایجاد تعداد فراوانی استخر

۱. همان کتاب، ص ۱۱.

۲. همان کتاب، ص ۱۲.

۳. همان کتاب، ص ۱۴.

فراهم آورده که به عنوان منابع آب، نیاز شالیزارهای مجاور لاهیجان را تأمین می‌کند.
دومین شهر این ولایت پس از لاهیجان شهر رودسر است که دارای ۶۰۰ باب خانه است. تمامی ابریشم ظریف لاهیجان و بسیاری از برنج آن از چهار بلوک لشت نشا، گوکنه، چهارده و پس همیشه به دست می‌آید.

۷- رانکوه: ^۱ رانکوه یا ولایت اربعه دارای ۴ بلوک است که عبارتند از: دیلمان، شلمان، اشکور و شمام. رانکوه از یک سو در کمند دریا و از سوی دیگر وسیله رودهای گوکاوسفیدتمش محصور افتاده است. مرکز ولایت رانکوه آبادی صوفیان است که میرزا محمدعلی خان در آن حکومت دارد. وسعت ولایت رانکوه ۱۸۰ فرسنگ مربع است.

ویلیام ریچارد هولمز ^۲ یکی دیگر از سیاحانی است که از راه تبریز و قزوین به گیلان آمد. از نوشته‌های هولمز پیداست که در مدت ۱۳ سالی که از تاریخ سفر هنوی تا زمان بازدید او گذشته انزلی تغییر بسیاری کرده است، زیرا در زمان نادر هنوز کشتی‌ها قادر نبودند وارد مرداب انزلی بشوند و در فاصله‌ای دورتر از کرانه لنگر می‌انداختند، در حالی که در سال ۱۲۵۹ هجری طبق نوشته هولمز در مدخل دریاچه انزلی از لحاظ شکل و ژرفایی در پی تغییراتی صورت می‌گیرد و این تغییرات ظاهراً زیاد بوده است. چه در این دوره حدود ۱۳۰ فروند کشتی، به ظرفیت از ۴۰ تا ۱۰۰ تن، در کنار دریای خزر برای تجارت با ایران لنگر می‌انداختند و واردات ایران از روسیه که مشمول ۵ درصد مالیات بوده در این دوره به حدود ۱۰۰,۰۰۰ تومان (معادل ۵۰,۰۰۰ لیره آن روز) می‌رسید.

از نوشته‌های هولمز چنین برمی‌آید که محصول ابریشم مرغوب گیلان سالانه حدود ۱۰۰,۰۰۰ من شاهی (معادل ۱,۶۰۰,۰۰۰ پوند انگلیسی) بوده است. او مانند دیگر جهانگردان از زیبایی طبیعت گیلان تعریف نموده و نوشته است: «... در اینجا به نهری رسیدیم که گاهی از فراز صخره‌هایی از هم گسیخته به صورت آبشاری غران و کف‌آلود فرو می‌ریخت و گاهی آرام و بی صدا در میان بستر نباتات زمردین راه می‌یافت و تقریباً در میان آن رستنی‌ها از نظر ناپدید می‌شد. در گوشه‌ای دور افتاده و متروک ناگهان بنای کهنسال امامزاده‌ای به چشم می‌خورد که سقف کنگره‌دار و عجیب آن پوشیده از خزه در میان درختان تپه پنهان بود. پس از آن که در حدود هشت میلی به موازات کوه‌ها سفر کرده بودیم در دشت همواری که آن را برای کاشت برنج آماده نموده بودند وارد شدیم و روبه دریا نهادیم. جاده هنوز به شکل شاهراهی سنگفرش شده از میان مرداب‌ها امتداد می‌یافت، اما در بسیاری نقاط آن را تعمیر کرده و چند صد ذرعی به لنگرود مانده اکثر آن را از نو با سنگ و آجر ساخته بودند».^۳

توصیفی که هولمز از حکومت گیلان در این عهد می‌کند حاکی از آشفتگی عمومی کشور و بی‌نظمی سازمان اداری گیلان است. از نوشته او پیداست در اثر بی‌کفایتی والی در خطه گیلان هیچ‌کس از فرامین او اطلاعت نمی‌کرده است. در هر قسمت از گیلان حاکمی فرمانروایی می‌کرد و او نیز به اتکای دست‌خطی که از صدراعظم گرفته بود به هیچ‌کس حق مداخله در امور حوزه حکومتی خود را نمی‌داد.

ابوت ^۴ که در سال ۱۸۵۰ میلادی (۱۲۶۶ هجری قمری) کنسول دولت انگلیس در تهران بود پس از سفری

۱. همان کتاب، ص ۱۵.

۲. جغرافیای تاریخی گیلان، مازندران و آذربایجان، ص ۲۸ و ۲۹.

۳. همان کتاب، ص ۳۰.

که به کرانه دریای خزر نمود توانست اطلاعات جالبی در حمله روس‌ها به نواحی شمالی ایران که حتی تا تالش نیز پیش آمده بودند ارائه نماید. مشاهدات او درباره وفور باران، فقدان مجاری فاضلاب، انبوهی بیشه‌ها، ناسالم بودن اقلیم گیلان بر اثر وجود زمین‌های باتلاقی و مرداب‌ها و نظایر آنها تقریباً نظیر حقایقی است که سیاحان پیش از او نیز نوشته بودند.^۱

چارلز مکنزی^۲ اولین کنسول انگلیس در گیلان به سال ۱۸۵۷ میلادی (۱۲۷۴ هجری قمری) نوشته است: «وارد جنگل انبوهی شدیم، در دو طرف جاده درختان جنگلی از قبیل: توسکا، نارون، الش، شمشاد و تمشک وحشی رویده بودند. انواع پیچک‌ها به دور درختان تنومند پیچیده بودند و درختان توت که بین ۱ تا ۲/۵ متر ارتفاع دارند با درختان جنگلی در آمیخته بودند، چند بته مو نیز دیده می‌شد که چون آذین گلبد از درختان آویخته بودند، ولی تعداد تاک‌های اینجا از سایر نقاط گیلان کمتر است».^۳

ملگونوف^۴ که در سال ۱۸۵۸ میلادی (۱۲۷۵ هجری قمری) و ۲ سال بعد از آن استان‌های شمالی ایران را زیر پا گذاشت توانست با روشی اصولی مسائل جغرافیایی و آماری مناطقی را که در آن مسافرت نموده بود تشریح نماید. سفرنامه او در ۱۸۶۳ میلادی (۱۲۸۰ هجری قمری) در پترزبورگ چاپ و منتشر گردید. او درباره گیلان شرح مفصلی نوشته که قسمتی از آن چنین است: «گیلان مشتمل است بر جنوبی و غربی دریای خزر از شرق سرحد مازندران تا گمرکخانه آستارای روس و رود آستارا سرحد است و در جنوبی این رود کوه‌های تالش که همانا رشته‌ای از کوه‌های قفقازستان است. چون میل به جانب جنوب و غرب نمایند آغاز کوه‌های البرز است. در جانب شرقی آن کوه درفک است. در دیگر طرف این کوه در جنوبی گیلان و اردبیل، قزوین است. دریای خزر و دریاچه انزلی در غربی و شرقی گیلان است. طول گیلان از شرقی تا غربی ۳۰ تا ۴۰ فرسخ است. زمینی که در این ولایت مسطح و آب آکنده است همان جایگاه است که به گیلان نامبردار است. همه این ولایت جنگلستان و توت‌زار است (و در پشت این جنگل‌ها شهرها و دیه‌هاست) که به هر دیه و شهری چندان که بر نیایند نبینند».^۵

ملگونوف از بلوک و محلات و حاکم نشین‌های گیلان به صورت زیر نام برده است:

ولایت لاهیجان که مجاور است با مازندران یا تنکابن و سخت‌سر که شامل بلوکات زیر است:

بلوک لنگرود در شرقی لاهیجان، محال رودسر، بلوک رانکوه، بلوک لشت نشا که در دامنه کوه است و گاهی از گیلان خارج.

ولایت رشت که محال تولم و گیل گسلر از متعلقات آن می‌باشند. فومن در جنوبی و غربی رشت است و در شرقی آن رود پسیخان جریان دارد و در غربی و جنوب غربی آن ماسوله و گیل گسکر است.

بلوک شفت در شرقی فومن و جنوبی رشت و رود پسیخان است.

محال کهدم در شرقی شفت و رود جهنم دره و سفیدرود است و از جنوبی او سیاهرود می‌گذرد.

ولایت رودبار در جنوبی شفت و کهدم است و در غربی سفیدرود. در جنوبی آن رود قزل اوزن گذشته به سفیدرود پیوندد.

۱. همان کتاب، ص ۴۱.

2. Charles Mackenzie.

۳. سفرنامه شمال، چارلز فرانسیس مکنزی، ترجمه منصوره اتحادیه (نظام مافی) نشر گستره، تهران ۱۳۵۹، ص ۱۴.

4. Grigory Valerianovich Melgunov.

۵. سفرنامه ملگونوف به سواحل جنوبی دریای خزر، گریگوری والریانوویچ ملگونوف، به کوشش مسعود گلزاری، انتشارات دادجو، تهران ۱۳۶۴، ص ۱۵۵.

بلوک رحمت‌آباد در جنوبی او منجیل، در کنار شاهرود است. (حاکم نشین) شاندرمن در شمال و غربی رشت (در میان مرداب و کوه‌ها افتاده).

حاکم‌نشین‌های زیر در سواحل غربی دریا و در طول سلسله جبال تالش قرار دارند: تالش دولاب و گیل دولاب (در شمالی شاندرمن) و در شرقی و غربی آن چاپچارا و دیناچال می‌گذرند و به مرداب می‌پیوندند. اسالم محدود است از رود دیناچال تا کلفرود. کرگانرود از رود کلفرود تا رود چلونند در شمال، در غربی او آستارا است که هم‌مرز روسیه است. انزلی در دو طرف تنگه انزلی قرار دارد با جزیره میان پشته در مرداب.^۱

ه.ل. رابینو^۲ که از سال ۱۹۰۶ تا ۱۹۱۲ میلادی (۱۳۲۴ تا ۱۳۳۰ هجری قمری) نایب کنسول انگلستان در رشت بوده نتیجه مطالعات دقیق خود را در کتابی با نام «ولایات دارالمرز ایران، گیلان» جمع‌آوری نموده است و شرح زیر برداشتی کوتاه از نوشته رابینو درباره گیلان است:

«ولایت گیلان از شمال به دریای خزر و شهر کوچک نمین، از مشرق به مازندران، از جنوب به قزوین، خمسه و آذربایجان و از مغرب به آذربایجان محدود می‌شود. طول آن از شمال غربی به جنوب شرقی در حدود ۲۲۵ کیلومتر و عرض آن از ۲۵ کیلومتر تا ۱۰۵ کیلومتر تغییر می‌کند. در حمله مغولان گیلان دارای ۱۲ شهر بود که در هر یک امیری مستقل حکومت می‌کرد. این سرزمین بعدها به وسیله ۸ تن از امیرانی که استقلال نداشتند اداره می‌شد.»^۳

«نام منطقه ساحلی این ولایت گیلان بوده و به مناطق کوهستانی مشرف بر آن نام دیلمان اطلاق می‌شده است. در اعصار مختلف دیده می‌شود که این نام گاهی به یکی و گاهی به دیگری تعلق گرفته، ولی منظور از آن سراسر نواحی ساحلی جنوب غربی دریای خزر بوده است. سفیدرود که از داخل گیلان می‌گذرد آن را به ۲ قسمت تقسیم می‌کند که ساحل غربی آن بیه پس و ساحل شرقی آن بیه پیش نام داشته است. گیلان بیه پس شامل ۴ شهر بزرگ بود که هر یک معمولاً امیری مستقل داشت که بر-شهر و تمامی نواحی اطراف آن حکومت می‌کرد و این ۴ شهر عبارت بودند از فومن، که در مرکز این منطقه و مجاور کوهستان‌ها قرار دارد. در سمت مشرق به طرف دریا شهر تولم واقع است. گسکر در مجاورت ولایت مغان و رشت واقع شده و کمی از ساحل دریا و شهر رشت فاصله دارد.»

رابینو^۴ در یادداشت‌های خود تاریخ گیلان را به شرح زیر کوتاه کرده است: «سلسله جسنفشاه از ۳۳۰ پیش از میلاد تا ۴۹۱ بعد از میلاد در گیلان و مازندران حکومت می‌کردند. از سال ۳۲۰ تا سال ۴۴۷ هجری سلسله آل‌بویه در آن دو ولایت حکومت داشتند. از سال ۳۱۴ تا ۴۷۰ هجری نوبت به زیاری‌ها رسید. از سال ۲۵۰ هجری تا سال ۳۱۶ بسیاری از سلاطین علوی در گیلان و مازندران حکومت کردند که همواره طرفدارانی در میان قوم دیلم داشتند.

سلسله وهسودان از ۲۱۱ تا ۴۵۷ هجری و ملاحده اسمعیلی از ۴۸۳ تا ۶۵۴ نفوذ خود را در گیلان و دیلم برقرار کردند. علاوه بر این سلسله‌ها سلاطین کوچک دیگری نیز در این نواحی حکومت می‌کردند که گیلان میان آنها قسمت شده بود.»

۱. همان کتاب، ص ۱۵۵ و ۱۵۷.

2. H.L. Rabino.

۳. ولایات دارالمرز ایران، گیلان، ص ۳ و ۴.

۴. همان کتاب، ص ۷.

«هنگامی که سیدعلی کیا در سال ۷۶۹ هجری، پیش از مستقر شدن در لاهیجان، قیام کرد خاندان‌های ابوالحسن المؤید بالله در تنکابن، قبیله ناصروند در رانکوه و لاهیجان، خاندان کوشیج در اشکور، انوزوند در کهدم، اسمعیلونند در کوچصفهان و خاندان اسحاقی در فومن قدرت‌هایی به دست آوردند. در رشت و شفت و گسکر نیز امرای دیگری بودند. تولم که در حدود نیم قرن استقلال نداشت به فومن ملحق شده بود. اندکی بعد سلاطین لاهیجان و فومن در تمام بیه پیش و بیه پس نفوذ کردند به طوری که وقتی شاه عباس اول تصمیم گرفت گیلان را ضمیمه مستملکات خود سازد ناچار شد حکام لاهیجان و فومن و گسکر را از میان بردارد. شاه عباس پس از این کار در دو منطقه بیه پیش و بیه پس حکام مخصوصی گماشت. از آن به بعد به استثنای ۴۰ سالی که آقا جمال فومنی و پسرش هدایت‌ا... خان به استقلال در گیلان سلطنت کردند این ولایت تحت قدرت حاکمی که از مرکز برای تمامی این منطقه انتخاب می‌شد قرار داشت».

۱-۳- از عهد صفویه تا پایان قاجارها

گیلان پس از عصر مغولان، همچنان که به دوره پادشاهی صفویان نزدیک می‌شد وسیله امرای محلی اداره می‌گردید و رهبران آن در شهرهای لاهیجان، تولم، رشت و دیگر شهرها به استقلال حکومت می‌راندند. در این زمان اسماعیل میرزا بین ۶ تا ۷ سال در لاهیجان نزد کارکیا میرزا علی کیا، فرمانروای آنجا، به سر می‌برد. او که در لاهیجان از سادات کیایی محبت بسیار دیده بود پس از کسب نظر موافق کارکیا با عده‌ای از مریدان خود به خلخال و از آنجا به اردبیل رفت. با توجه به ۷۰۰ نفر سپاهی که در خدمتش بودند به فکر تسخیر شیروان افتاد و با تعداد کم سپاهیان خود بر شیروانشاه پیروز شد و بدین شکل بود که سلطنت او آغاز گردید.

گیلان که غالباً شاهد اختلافاتی میان رهبران خود بود در این زمان نیز که شاه اسماعیل به سلطنت رسید از چنین اختلافی خالی نبود. زمانی که پسر امیر حسام الدین به نام امیر دباچ حاکم بیه پس بود. چون با پادشاه صفوی از در اطاعت درآمده بود و شاه دخترش را به ازدواج او درآورد و این امر تا مدت‌ها مانع بروز هرگونه اختلاف میان او و دربار صفوی بود.

در سال ۹۳۸ هجری زمانی که شاه طهماسب سلطنت ایران را داشت خیرالنساء بیگم همسر امیر دباچ درگذشت و امیر دباچ چون از جانب شاه احساس خطر می‌کرد به دربار عثمانی پناهنده شد، ولی کاری از پیش نبرد.

در این دوران اختلاف ولایات بیه پس و بیه پیش هر لحظه سبب بروز منازعاتی بین آنان می‌گشت و با این وضع خاندان کیایی از داخل پاشیده می‌شد. سیدحسن کیا برادر سیدعلی کیا بر او شورید و خود به امارت رسید و چون به بیماری طاعون درگذشت، پسر یک ساله‌اش خان احمد را به جانشینی او انتخاب نمودند. شاه طهماسب پس از اقدامات بی‌نتیجه‌ای که به انجام رساند حکومت خان احمد را به رسمیت شناخت. خان احمد دامنه قدرتش را تا بیه پس (فومن، رشت و توابع) وسعت داد. او بارها با شاه طهماسب اختلاف پیدا کرد، ولی در مقابل لشکرکشی‌های او تن به تسلیم نداد و سرانجام شاه در مقابل نافرمانی‌های او به یکی از سردارانش به نام معصوم بیک دستور دستگیری او را داد. جنگ‌های شدیدی در گرفت و خان احمد مجبور شد به کوهستان‌های اشکور پناهنده شود و پس از ماه‌ها سرگردانی در آنجا در یکی از مراتع دستگیر و در قلعه قهقهه و از آنجا نیز در قلعه استخر فارس زندانی گردید.

پس از شاه طهماسب پسرش شاه اسماعیل جانشین او گردید که چون بیش از یک سال حکومت نکرد

برادرش سلطان محمد خدابنده به سلطنت رسید. طبق تمایل شاه، خان احمد به دربار رفت و با ازدواج با خواهر شاه یعنی دختر شاه طهماسب به افتخار دامادی خاندان صفویه نائل گردید.

اختلاف امرای محلی گیلان تمامی نداشت و بروز جنگ‌های متعدد بخصوص بین دو ناحیه بیه‌پس و بیه پیش آن را ضعیف ساخته بود و این وضع تا آغاز سلطنت شاه عباس ادامه داشت.

شاه عباس که ابداً به ادامه خودمختاری امرای محلی گیلان تمایلی نداشت، منتظر فرصتی بود تا به خودمختاری خان احمد پایان دهد و در عین حال به ملاحظه این که خان احمد همسر عمه او بود از جدال با او پرهیز داشت.

پس از بروز وقایعی که دامنه اختلافات شاه و خان احمد را وسیع‌تر ساخت سرانجام به دستور شاه لاهیجان از راه‌های مختلف مورد حمله قرار گرفت. خان احمد شکست خورد و با کشتی عازم شیروان گردید، شاه عباس گیلان را ضمیمه ولایات خود ساخت. همبستگی‌هایی که میان فرماندهان محلی گیلان بر ضد دربار قزوین ایجاد شده بود با نیروی سرکوبگر شاه از هم پاشید و توطئه‌هایی هم که برای کشتن شاه صورت گرفته بود منکوب گردید. به هر تقدیر نظیر چنین اتفاقاتی هم، در گیلان به وقوع می‌پیوست و با وجود همه سختگیری‌ها و کشتار بی‌رحمانه شاه، مردم گیلان هیچ‌گاه روحیه آزادی‌طلبی و عدالتخواهی خود را از یاد نبردند و همین امر بود که شاه متوحش را واداشت تا با سران آنها به مدارا رفتار کند.

خان احمد که به حمایت دولت عثمانی دل خوش کرده بود نتیجه‌ای نگرفت و خاک عثمانی را ترک کرده به عراق عرب رفت و به سال ۱۰۰۵ هجری در آنجا وفات یافت.

گیلان به صورت کانونی از شورش درآمده بود. قتل عام‌های شاه از جمله کشتار مردم لشت‌نشا که شورش او آنجا آغاز شده بود و بی‌رحمی‌های او که حتی به دست نشاندگان خود نیز رحم نمی‌کرد تا مدتی مردم را از دست زدن به هرگونه اقدام مخالفت‌آمیز باز می‌داشت.

در این زمان شاهزاده صفی میرزا که محبوب سران کشور و مورد علاقه شاه بود در رشت به سر می‌برد. بدگمانی شاه نسبت به او باعث شد تا به دست یکی از غلامان چرکس شاه کشته شود.^۱ مردم رشت به واسطه رفتار خوبی که از شاهزاده دیده بودند به خونخواهی او دست به شورش زدند ولی دخالت سپاهیان قزلباش این عصیان را فرو نشاند.

شاه عباس تا زمانی که حیات داشت همواره از مردم گیلان و تجزیه این ولایت از خاک ایران بیمناک بود و به همین سبب هر حرکتی را به شدت سرکوب می‌کرد. مخالفت‌ها تا واپسین روزهای زندگی او یعنی تا سال ۱۰۳۸ هجری قمری که در اشرف مازندران جهان را بدرود گفت نیز ادامه داشت.

رفتار خشن و بی‌رحمانه سام میرزا پسر صفی میرزا که با نام شاه صفی به سلطنت رسید، دست عاملان او را بخصوص در گیلان به آزار و غارت مردم باز گذاشت. سیاست دولت صفوی بر سختگیری مردم گیلان استوار بود. میزان مالیاتی که از مردم گیلان می‌گرفتند به مراتب بیش از میزانی بود که از مردم سایر ولایات مطالبه می‌شد.

به سال ۱۰۳۸ هجری قیامی در گیلان روی داد که در تاریخ از اهمیت خاص برخوردار است.^۲ این قیام وسیله کالنجار سلطان که پس از کشته شدن پدرش به دنیا آمد و به سبب ناامنی‌هایی که از سوی عاملان دربار زندگی او را تهدید می‌کرد در گمنامی به سر می‌برد، صورت گرفت. مردم که از ستم دربار ناراضی بودند دور

۱. نام‌ها و نامدارهای گیلان، جهانگیر سرتیپ پور، نشر گیلکان، رشت ۱۳۷۱، ص ۲۵۷.
۲. تاریخ ایران از دوران باستان تا سده هیجدهم، یگور لوسکایا و دیگران، انتشارات پیام، تهران ۱۳۵۳، ص ۵۵۴.

او گرد آمدند و او به نام عادل شاه یا غریب شاه در رأس شورش قرار گرفت. این افراد پس از به آتش کشیدن کوچه‌صفهان و خشکبیجار در سومین روز قیام خود دارالاماره رشت را مورد تهدید قرار دادند. دولت مرکزی به مقابله با قیام برخاست. عادل شاه دستگیر و به اصفهان اعزام شد و او را سرانجام در آن شهر به دار آویخته تیرباران نمودند و قیامی که بیش از همه فقر و ناکامی مردم سبب آن بود بدین ترتیب سرکوب گردید.

هنوز مدتی از این جریان نگذشته بود که گیلان مورد حمله یکی از فرماندهان روس به نام استکورازین قرار گرفت. او به سال ۱۰۴۵ هجری با سپاهیان خود رشت را غارت کرد و چون مردم علیه متجاوزان روس تجهیز شدند، آنان سوار کشتی‌های خود شده به دریا گریختند. نظیر این حمله به هنگام سلطنت شاه عباس دوم نیز انجام گرفت و استکورازین در سواحل گیلان دست به غارت زد، ولی چون این حمله مخالف پیمان برقراری روابط حسن همجواری میان ایران و روس بود، امپراطور روس دستور داد به این غارت پایان دهند.

گیلان در سال ۱۱۳۵ هجری یعنی زمان سلطنت شاه طهماسب دوم شاهد اشغال بخشی از این سرزمین وسیله روس‌ها بود. متأسفانه سستی و بی‌حالی توأم با بی‌کفایتی و شقاوت پادشاهان صفوی بدبختی‌های زیادی برای ایران به بار آورد که از مهم‌ترین آنها باید از حمله افغان‌ها به ایران یاد نمود. روس‌ها با استفاده از فرصت گیلان را متصرف شدند و در نبردهایی هم که روی داد همواره گیلان با شکست مواجه می‌شد؛ حتی عملیات چریکی و جنگ‌های نامنظم نیز که روس‌ها رابه ستوه آورده بود نتوانست جلوی پیشرفت آنها را بگیرد. گیلان در حالی که در اشغال روس‌ها بود مورد حمله نیروی عثمانی قرار گرفت، ولی عثمانی‌ها که علاقه زیادی به تصرف گیلان و سلطه بر بازرگانی ابریشم ایران داشتند در این اقدام خود ناکام ماندند.

روس‌ها در زمان ایوانوونا که پس از الکسیس پتر دوم از ۱۷۳۰ میلادی به فرمانروایی رسیده بود به علت شیوع بیماری وبا در گیلان و مرگ و میر زیاد سربازان روسی خاک گیلان را ترک کرده و به روسیه بازگشتند. در زمانی که دولت مرکزی ایران قدرت کافی برای حفاظت کشور نداشت، روس‌ها از نیروهای گرجی خود خواستند تا به طرف دربند عزیمت کرده بخش‌هایی از سواحل دریای خزر و نیز شماخی و کارتلی را ضمیمه خاک خود سازند. نادر که وسیله نمایندۀ ایران در روسیه از این خبر آگاه شده بود به شماخی لشکر کشید و از آنجا دربار روسیه را در صورت مسترد نداشتن بادکوبه و دربند به ایران، تهدید به جنگ نمود؛ طبق قرارداد دادی که در گنجه به امضا رسید دولت روسیه متعهد شد طی مدت معینی ابتدا بادکوبه و پس از آن در بند و سایر نواحی گیلان را تخلیه نماید و در سال ۱۱۴۸ هجری یعنی پس از ۱۳ سال که قسمتی از سرزمین‌های ایران در اشغال نیروهای روسی بود اراضی اشغالی به کلی از سربازان بیگانه تخلیه گردید و گیلان فرصت یافت تا به بازسازی و توسعه کشاورزی خود بپردازد و به تجارت ابریشم منطقه که در این زمان مورد رقابت روس‌ها و انگلیسی‌ها قرار گرفته بود رونق بیشتری ببخشد.

مقارن این اوقات جان التون^۱ انگلیسی^۲ که در خدمت دولت روسیه بود وارد رشت گردید. او که با اجازه روسیه دو کشتی در قازان ساخته بود برای تجارت به رشت رفت و آمد می‌نمود. کمی بعد به علت اختلافی که با دولت روسیه پیدا کردند نادر رفت. نادر پس از آگاهی از هنر التون در ساختن کشتی، چون تشکیل

۱. John Elton.

۲. جغرافیای تاریخی گیلان، مازندران و آذربایجان، ص ۱۸، تاریخ روابط بازرگانی و سیاسی انگلیس و ایران. ابوالقاسم طاهری. انجمن آثار ملی، تهران ۱۳۵۲، جلد اول، ص ۲۲۱.

نیروی دریایی ایران در دریای خزر را برای اعمال قدرت در مقابل ترک‌ها و لزگی‌ها لازم می‌دید از او خواست تا برای ایران کشتی بسازد. التون در لنگرود به این کار پرداخت و اولین کشتی را که علاوه بر ظرفیت قابل توجه، دارای ۲۰ قبضه توپ بود به نام نادرشاه در یکی از کناره‌های گیلان به آب انداخت.

وضع اقتصادی ایران در زمان نادر او را به اتخاذ سیاست مالی خاصی واداشت که فشار پرداخت مالیات را به دوش مردم می‌گذاشت. این روش برای دهقانان گیلان که از طبقات کم درآمد بودند قابل تحمل نبود، بدین سبب به تحریک متغذیان و روحانیانی که غالباً از اعمال سیاست‌های نادر زیان‌هایی متوجه خود می‌دیدند دست به شورش زدند.^۱ شروع این شورش از تالش بود، ولی دامنه آن به زودی به تمامی گیلان کشیده شد. پس از شورش که با نیروی نظامی نادر فروکش کرد دوبار دیگر نیز در زمان همین پادشاه گیلان دچار آشوب شد، ولی در هر دو بار باز هم سربازان نادر قیام‌ها را سرکوب کرده گروهی از رهبران این قیام‌ها را اعدام نمودند.

در زمان حکومت علیقلی خان افشار برادرزاده نادر که به نام عادل‌شاه سلطنت می‌کرد سپاهی از سوی حاکم آذربایجان در رشت دست به تاراج و غارت اموال بازرگانان انگلیسی زدند، گرچه خسارتی از جانب آنان به شهر رشت و مردم آن وارد نشد، اما سربازان شاهی با کمک همین مردم مهاجمان را از گیلان بیرون راندند.

مقارن سال ۱۱۶۲ هجری عادل‌شاه سقوط کرد. حاجی جمال فومنی فرزند امیره دباح و حاجی شفیع در گیلان با سرپیچی از فرمان حکومت مرکزی یک نوع حکومت اشرافی را بنیان نهادند. در سال ۱۱۶۳ رشت به دست محمدحسن خان قاجار افتاد و اندکی پس از این جریان در تصرف قوای کریم‌خان قرار گرفت.

گیلان مورد توجه خاص پادشاهان قاجار بود و آنها حکومت این سرزمین را معمولاً به رجال مهم دولتی و شاهزادگان و فرزندان خود می‌سپردند.

در زمان فتح‌علی‌شاه روس‌ها با تعداد ۱۲ فروند کشتی^۲ توپدار به بندرانزلی و سپس به قصد تصرف رشت از آنجا به پیربازار وارد شدند. میرزا موسی خان منجم‌باشی با گروهی از تفنگداران گیلان سپاهیان روس را وادار به عقب‌نشینی کرد. مصیبت دیگری که در زمان همین پادشاه به گیلان رسید طاعون بود که به قولی جمعیت ۸۰,۰۰۰ نفری رشت را به ۸۰۰۰ نفر کاهش داد.^۳

زمان حکومت ناصرالدین‌شاه نیز شورش‌هایی در گیلان بروز نمود. در زمان حکومت مظفرالدین‌شاه و محمدعلی‌شاه گیلان به سبب موقعیت خاص خود یعنی واقع شدن در سر راه ایران و اروپا و نفوذ افکار آزادیخواهانه در میان مردم راه پیشرفت و کمال را می‌پیمود و در جریان انقلاب مشروطیت سپاهیان که از گیلان در این قیام شرکت داشتند تهران را تسخیر کردند و موجبات پناهنده شدن محمدعلی‌شاه به کنسولگری روس و عزل او را از سلطنت فراهم ساختند.^۴

زمان به سال‌های شروع جنگ جهانی اول نزدیک می‌شد. این سال‌ها (۱۹۱۸-۱۹۱۴ میلادی) برای همه ایران بخصوص گیلان سال‌هایی مصیبت‌بار بود. گیلان به عنوان دالان^۵ برای رسیدن به شهرهای دیگر و نقاطی که جنگ در آنها جریان داشت مورد استفاده و رفت و آمد قوای نظامی قرار گرفت. سربازان هنگام

۱. دولت نادرشاه افشار م. ر. آرونو و ک. ز. اشرافیان. ترجمه حمید مؤمنی، انتشارات شبگیر، تهران ۱۳۵۶، چاپ دوم، ص ۲۰۲.

۲. برای اطلاعات بیشتر در این زمینه رجوع شود به بخش تاریخ گیلان در همین کتاب.

۳. همان.

۴. گیلان در جنبش مشروطیت، ابراهیم فخرایی، شرکت سهامی کتاب‌های جیبی، تهران ۱۳۵۶، چاپ سوم، ص ۱۷۳.

عبور از شهرها علاوه بر استفاده از مواد غذایی که سر راه آنها بود به فجایع بسیاری هم دست می‌زدند و موجبات ناامنی شهرها را فراهم می‌ساختند.

ادامه چنین وضعی برای گیلان که تازه فداکاری‌هایش را در به ثمر رسیدن انقلاب مشروطیت ایران پشت سرمی‌گذاشت قابل تحمل نبود. جلساتی با شرکت عده‌ای از روشنفکران تشکیل گردید که مقدمات بروز یک نهضت را فراهم می‌ساخت. در همین اوقات بود که میرزا یونس معروف به میرزا کوچک که به صورت تبعید در تهران به سرمی‌برد وارد رشت شد و شرکت او در جلسات به شروع نهضت سرعت بخشید.^۱

در این زمان در گیلان نیز مانند سایر نقاط ایران نظام سرمایه‌داری بر اقتصاد روستاها مسلط بود و روابط تولیدی بر روستاها عمدتاً بر اساس فئودالیسم بود. اربابان با داشتن دو خصیصه تمایل به افزایش کمی زمین و استثمار هرچه بیشتر کشاورزان تمامی کوشش خود را در حفظ منافع خویش به کار می‌بردند. این عده چون در شهرها زندگی می‌کردند برای اداره املاک خود نیاز به مباشران و کدخدایان داشتند و این دو گروه اجتماعی حافظ منافع اربابان در روستاها بودند و در موقعیت سلطه جویانه‌ای نسبت به روستاییان قرار داشتند؛ بسیاری از آنان تبدیل به مالک می‌شدند یا به شکل روستاییان غنی در می‌آمدند و در مقابل اینها طبقه زارع با این که از نظر تعداد زیاد بودند همه وقت در استثمار شدید اربابان قرار داشتند.

این امر مربوط به گذشته‌ای طولانی بود و بارها سروصداهایی را در تأمین منافع روستاییان ایجاد کرده بود. در زمان انقلاب مشروطه تقسیم زمین‌های پادشاه و خوانین بزرگ به نفع زارعان مورد تقاضای جمعیت مجاهدان دمکرات مشهود بود که در سال ۱۲۸۶ هجری تشکیل گردیده بود و در سال ۱۲۸۸ هجری حزب دمکرات که در مجلس اقلیت داشت این موضوع را در مجلس مطرح نمود. در خلال جنگ جهانی اول ایرانیانی که از قفقاز و نواحی نفتی باکو برگشته بودند حزب کمونیست را تشکیل دادند.^۲ آنها معتقد بودند عموم زمین‌های بزرگ مانند زمین‌های دولتی، وقف، سلطنتی و زمین‌های اربابی باید مصادره شود و در همین زمان بود که شاهد فعالیت سازمان چریکی جنگل علیه سلطه خارجی‌ان می‌شویم. آنها تصمیم گرفتند که تشکیلات خود را در جنگل‌های گیلان برقرار نموده و از آنجا اقدامات خود را برای دفع همه نابسامانی‌هایی که در گیلان وجود داشت آغاز نمایند.

جنبش جنگل با روستاییان رابطه صمیمانه و نزدیکی داشت و مایل بود در زمینه اصلاحاتی مانند افزایش سهم دهقانان، حذف بیگاری، لغو پرداخت جنس به ارباب، مجبور کردن زمین داران بزرگ به تقسیم مقداری از زمین بین روستاییان و ایجاد رفاه بیشتر برای دهقانان اقداماتی را به انجام برسانند. پس از مدتی کمونیست‌ها و جنگلی‌ها با هم متحد شده جمهوری سوسیالیستی گیلان را تشکیل دادند. جنگلی‌ها که مرامنامه خود را با توجه به رعایت کلیه حقوق انسانی برای مردم به تصویب رسانده بودند به پیشرفت‌هایی هم دست یافته بودند. سرانجام در اثر تضاد بین آنها و کمونیست‌ها و ظاهر شدن نفاق میان سران جنگل قدرت خود را از دست دادند و در همان زمان نیروی دولت که مخالف به وجود آمدن جمهوری گیلان به عنوان یک حکومت مستقل بود وارد گیلان شد. سرانجام با همه دلاوری‌های میرزا و یارانش نیروی مشترک روس و انگلیس دست به کشتار فجیع جنگلی‌ها زدند. و با گذر سربازان روس از گیلان به سمت روسیه بروز ناامنی در این منطقه شدت بیشتری گرفت. در اواخر حکومت بی‌جان احمدشاه قاجار میرزا و یارانش در جنگل‌های گیلان به محاصره افتادند.

۱. همان کتاب، ص ۲۵۷.

۲. سردار جنگل، ابراهیم فخرایی، انتشارات جاویدان، تهران ۱۳۳۸، چاپ سوم، ص ۲۶۸.

سر میرزا کوچک جنگلی، در حالی که بدنش از سرما یخ زده بود، به دست مردی جاهل از بدنش قطع گردید و به رسم ارمغان به تهران فرستاده شد و در گورستان حسن آباد دفن گردید که بعدها وسیله یکی از دوستان پاک نهاد میرزا به رشت منتقل و در گورستان سلیمان داراب به خاک سپرده شد.^۱

با فروپاشی نهضت جنگل قدرت رضاخان که در مبارزه با جنگلی ها فرماندهی نیروی قزاق را به عهده داشت فزونی می گرفت و او با تکیه به سیاست های بیگانگان راه پیشرفت خود را هموار نمود و با پایان دادن به سلطنت قاجاریه خود به پادشاهی رسید.

فصل دوم- اطلاعات جغرافیایی

۱-۲- تقسیمات کشوری

۱-۱-۲- مشخصات شهرستان ها

جدول ۱-۲- مشخصات شهرستان ها بر اساس تقسیمات کشوری

سال و شهرستان	مساحت (کیلومتر مربع)	تعداد شهر	تعداد بخش	تعداد دهستان	تعداد آبادی		
					جمع کل	دارای سکنه	خالی از سکنه
۱۳۵۵	۱۴۷۱۱	۱۹	۲۲	۵۶	۲۷۸۳	۲۷۲۵	۵۸
۱۳۶۵	۱۴۷۱۱	۳۱	۲۲	۵۶	۲۸۱۴	۲۷۴۵	۶۹
۱۳۷۰	۱۴۷۱۱	۳۱	۲۵	۹۴	۲۹۳۰	۲۷۴۸	۱۸۲
۱۳۷۱	۱۴۷۱۱	۳۲	۲۵	۹۴	۲۹۵۵	۲۷۷۲	۱۸۳
۱۳۷۲	۱۴۷۱۱	۳۳	۲۵	۹۵	۲۹۵۵	۲۷۷۲	۱۸۳
۱۳۷۳	۱۴۷۱۱	۳۵	۳۰	۹۹	۲۹۴۶	۲۷۶۳	۱۸۳
۱۳۷۴	۱۴۷۱۱	۲۵	۳۰	۹۹	۲۹۴۶	۲۷۶۳	۱۸۳
آستارا	۳۳۴	۱	۱	۳	۸۷	۶۸	۱۹
آستانه اشرفیه	۴۲۶/۶	۲	۲	۶	۹۷	۹۴	۳
بندرانزلی	۳۰۸/۹	۱	۱	۲	۳۴	۲۸	۶
تالش	۳۵۰۵/۶	۴	۴	۱۲	۵۸۲	۵۴۰	۴۷
رشت	۱۴۲۷/۰	۶	۶	۱۸	۳۱۶	۳۱۰	۶
رودبار	۲۵۷۴/۴	۵	۳	۱۰	۲۱۳	۱۷۳	۴۰
رودسر	۱۸۰۹/۵	۶	۳	۱۳	۵۵۱	۵۳۰	۲۱
صومعه سرا	۶۳۲/۶	۲	۳	۲	۱۵۱	۱۴۷	۴
فومن	۹۳۶/۹	۲	۱	۶	۱۵۵	۱۵۰	۵
شفت	۶۸۱/۳	۱	۲	۴	۹۸	۹۵	۳
لاهیجان	۱۶۳۲/۹	۲	۳	۱۲	۴۳۶	۴۱۱	۲۵
لنگرود	۴۴۱/۳	۳	۱	۶	۲۲۱	۲۱۷	۴

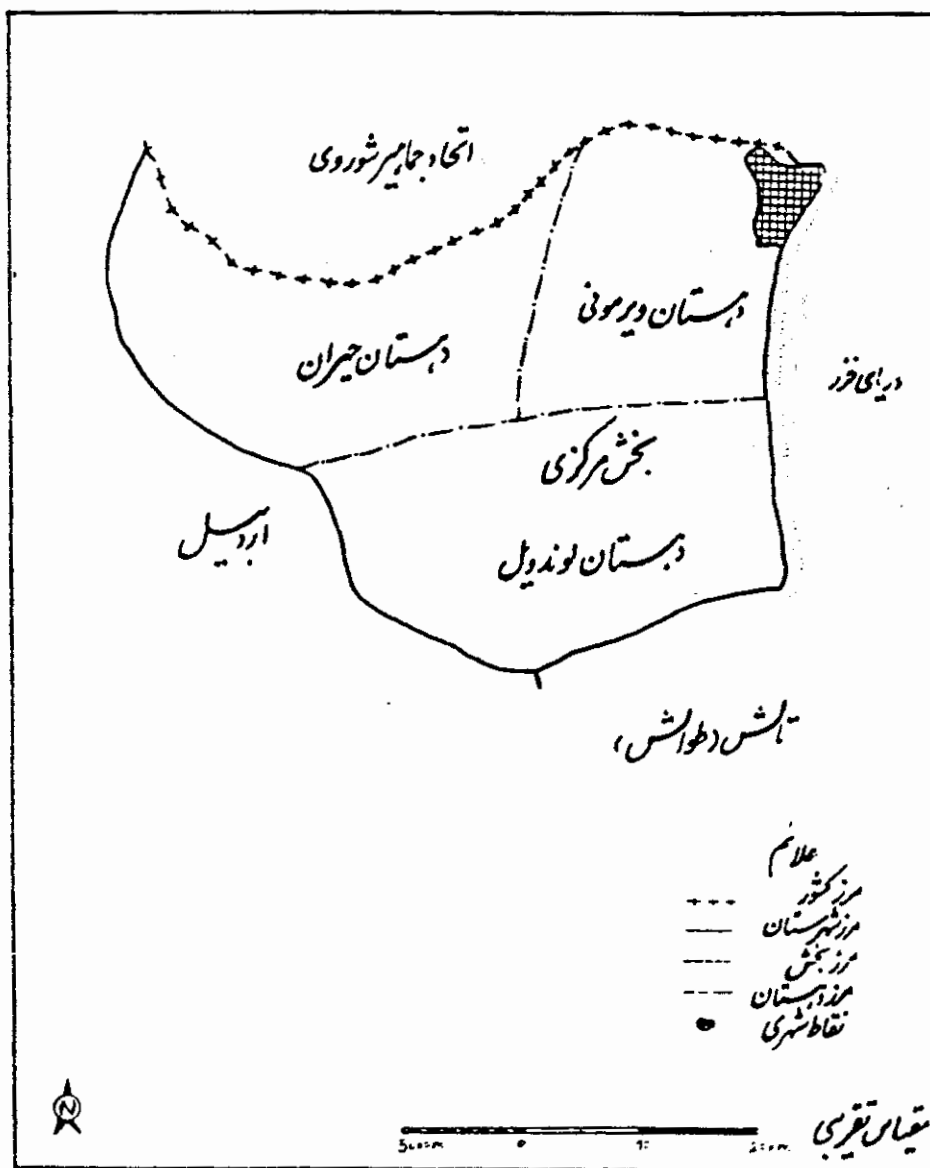
مأخذ: وزارت کشور.

۱. همان کتاب، ص ۳۹۰-۳۹۱.

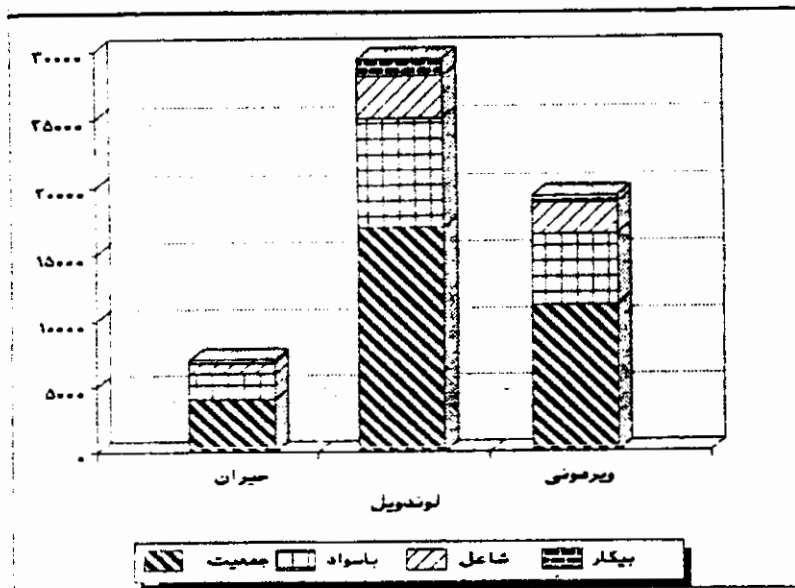
استان گیلان دارای ۱۲ شهرستان می باشد که تقسیمات جغرافیایی هر یک از شهرستان های استان در جدول و نمودارهای زیر ارائه شده است:

شهرستان - بخش	تعداد و نام دهستان‌های تابعه	مرکز دهستان	تعداد و نام شهر	تعداد آبادی		
				۲۰ خانوار به بالا	دارای سکنه	خالی از سکنه
آستارا - مرکزی	۳	۳	۱ آستارا	۴۸	۶۸	۱۹
	ویرمونی	ویرمونی		۱۹	۲۵	۳
	لوندویل	لوندویل		۲۰	۲۲	۱۳
	حیران	حیران		۹	۲۱	۳

نقشه شهرستان آستارا به تفکیک بخش ها و دهستان ها و نقاط شهری



نمودار ۱- جمعیت روستایی شهرستان آستارا به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰

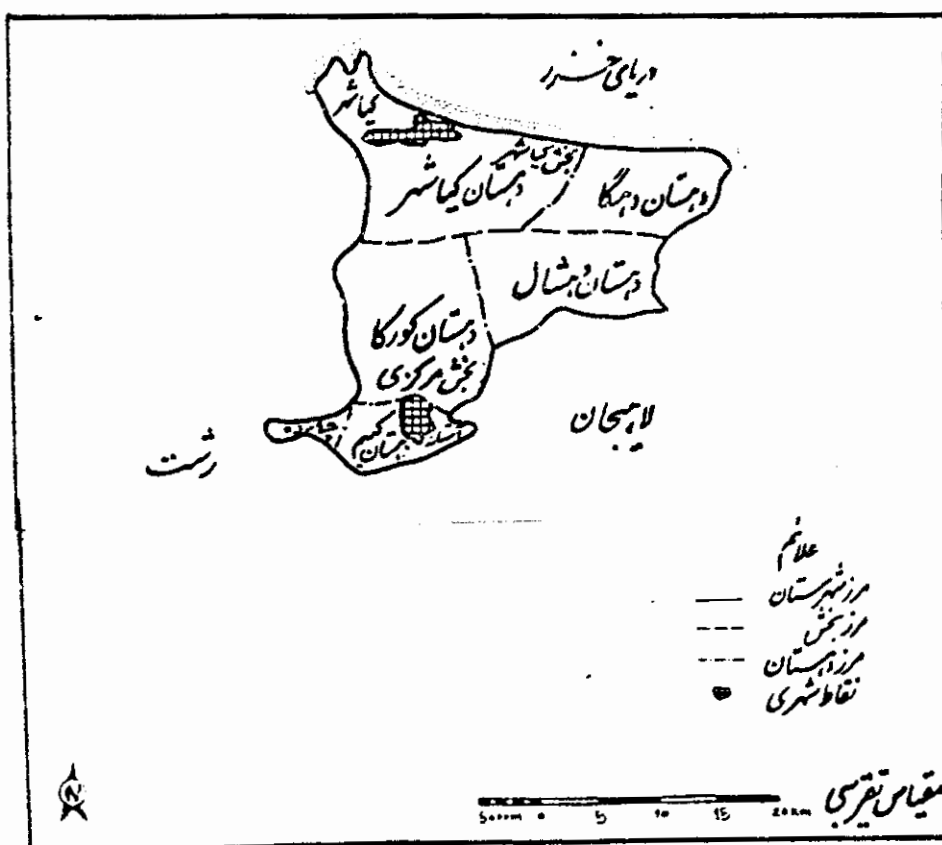


جدول ۲-۳- تقسیمات جغرافیایی شهرستان آستانه اشرقیه در سال ۱۳۷۴

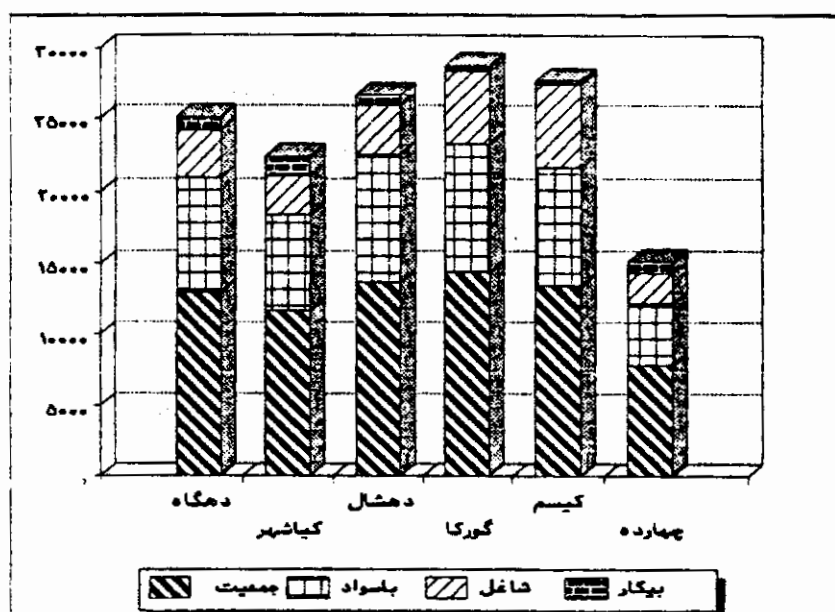
شهرستان - بخش	تعداد و نام دهستان‌های تابعه	مرکز دهستان	تعداد و نام شهر	تعداد آبادی		
				۲۰ خانوار به بالا	دارای سکنه	خالی از سکنه
آستانه مرکزی	۶	۶	۲ آستانه	۹۲	۹۴	۳
	کیسم	کیسم		۱۷	۱۸	۰
	کورگاہ	کورگاہ		۱۹	۲۰	۱
	دهشال	دهشال		۱۷	۱۷	۰
	چهارده	شیرکوه چهارده		۱۱	۱۱	۰
	دهگاه	دهگاه	بندرکیاشهر	۱۴	۱۴	۰
	کیاشهر	دهسر		۱۴	۱۴	۲

مأخذ: وزارت کشور.

نقشه شهرستان آستانه اشرفیه به تفکیک بخش ها و دهستان ها و نقاط شهری



نمودار ۲- جمعیت روستایی شهرستان آستانه اشرفیه به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰

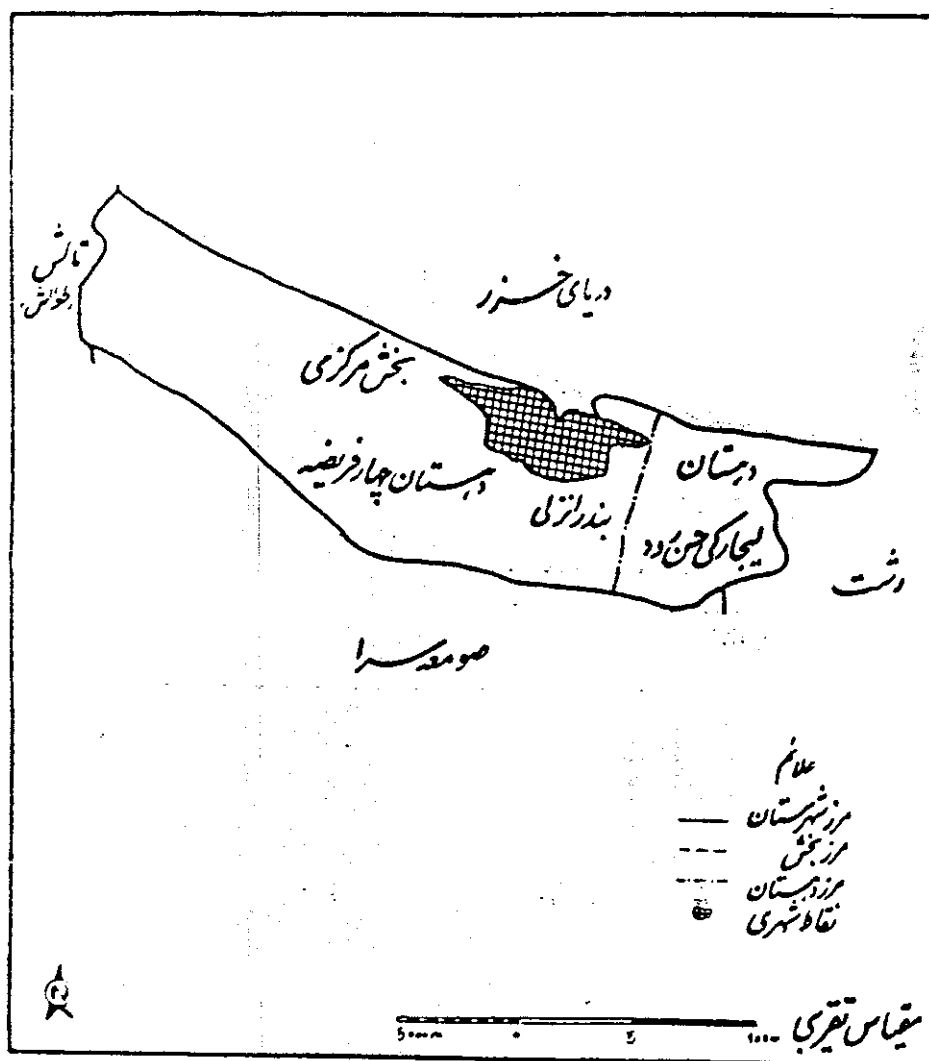


جدول ۲-۴- تقسیمات جغرافیایی شهرستان بندرانزلی در سال ۱۳۷۴

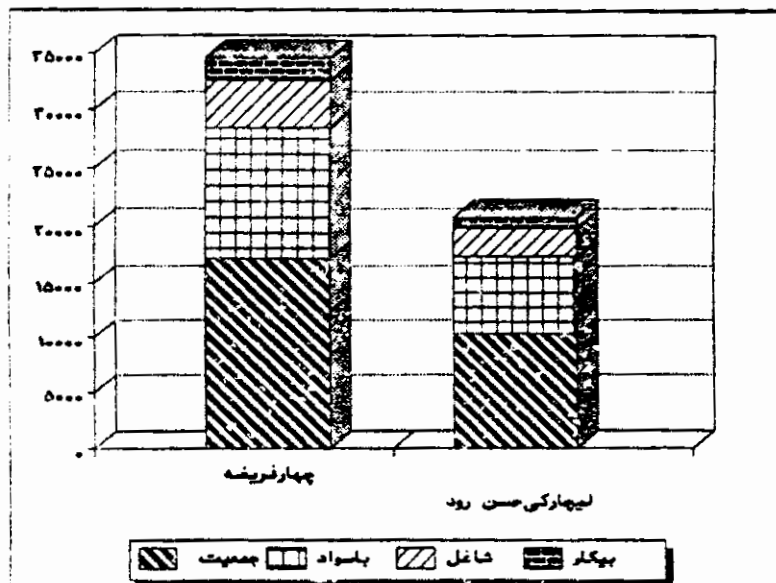
شهرستان - بخش	تعداد و نام دهستان‌های تابعه	مرکز دهستان	تعداد و نام شهر	تعداد آبادی		
				۲۰ خانوار به بالا	دارای سکنه	خالی از سکنه
بندرانزلی مرکزی	۲	۲	۱ بندرانزلی	۲۴	۲۸	۶
	چهارفریضه	کپورچال		۱۷	۲۱	۳
	لیچارکی حسن رود	لیچارکی حسن رود		۷	۷	۳

مأخذ: وزارت کشور.

نقشه شهرستان بندرانزلی به تفکیک بخش‌ها و دهستان‌ها و نقاط شهری



نمودار ۳- جمعیت روستایی شهرستان بندرانزلی به تفکیک دهستان در ۱۳۷۰



جدول ۲-۵- تقسیمات جغرافیایی شهرستان تالش در سال ۱۳۷۴

شهرستان - بخش	تعداد و نام دهستان‌های تابعه	مرکز دهستان	تعداد و نام شهر	تعداد آبادی		
				۲۰ خانوار به بالا	دارای سکنه	خالی از سکنه
تالش	مرکزی	۱۲	۴	۳۵۹	۵۴۰	۴۷
				۲۳	۵۸	۶
				۳۰	۳۷	۰
				۵۰	۶۵	۱۳
	رضوان شهر	۱۲	۴	۲۳	۲۴	۱
				۱۹	۲۰	۰
				۱۹	۱۹	۰
				۱۱	۳۰	۴
	گرگانرود	۱۲	۴	۲۲	۳۵	۰
				۴۸	۹۶	۹
				۴۳	۶۴	۳
				۲۶	۳۰	۱۰
ماسال و شاندرمن	ماسال	۱۲	۴	۴۵	۶۲	۱
				۲۶	۳۰	۱۰

مأخذ: وزارت کشور.

نقشه شهرستان تالش (طوالش) به تفکیک بخش‌ها و دهستان‌ها و نقاط شهری



جدول ۲-۶- تقسیمات جغرافیایی شهرستان رشت در سال ۱۳۷۴

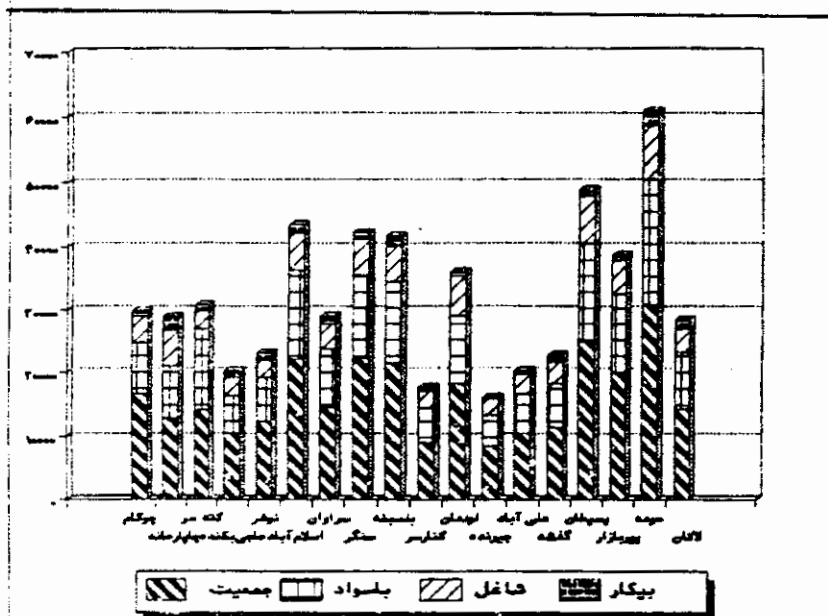
شهرستان	بخش	تعداد و نام دهستان‌های تابعه	مرکز دهستان	تعداد و نام شهر	تعداد آبادی		
					۲۰ خانوار به بالا	دارای سکنه	خالی از سکنه
رشت	مرکزی	۱۸	۱۸	۶ رشت	۲۸۸	۳۱۰	۶
		حومه	چماچا		۲۶	۲۷	۰
		پیربازار	پیربازار		۲۲	۲۶	۰
		پسیخان	خشت مسجد		۱۵	۱۹	۱
	خمم	لاکان	لاکان		۱۷	۲۲	۱
		چوکام	بالامطه چوکام	خمم	۱۴	۱۴	۰
		کنه سر خمم	کنه سر		۱۱	۱۲	۰
		چاپارخانه	چاپارخانه		۱۶	۱۶	۰
	خشکیبجار	نوشرخشکیبجار	نوشرخشکیبجار	خشکیبجار	۲۰	۲۱	۰
		حاجی بکنده خشکیبجار	حاجی بکنده		۱۶	۱۶	۰
	سنگر	سنگر	ویشکانک	سنگر	۱۸	۲۰	۰
		سراوان	سراوان		۷	۷	۰
		اسلام آباد	اسلام آباد		۱۶	۱۷	۱
	کوچصفهان	بلسینه	بلسینه	کوچصفهان	۲۳	۲۴	۰
		لولمان	پیربست لولمان		۱۳	۱۳	۰
		کنارسر	کنارسر بزرگ		۱۰	۱۰	۰
	لشت نشا	کفشه	کفشه	لشت نشا	۱۵	۱۵	۱
		چیرهنده	چیرهنده		۱۵	۱۵	۱
		علی آباد زیاکنار	زیاکنار		۱۴	۱۶	۱

ماخذ: وزارت کشور.

نقشه شهرستان رشت به تفکیک بخش‌ها و دهستان‌ها و نقاط شهری



نمودار ۴- جمعیت روستایی شهرستان رشت به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰



جدول ۷-۲- تقسیمات جغرافیایی شهرستان رودبار در سال ۱۳۷۴

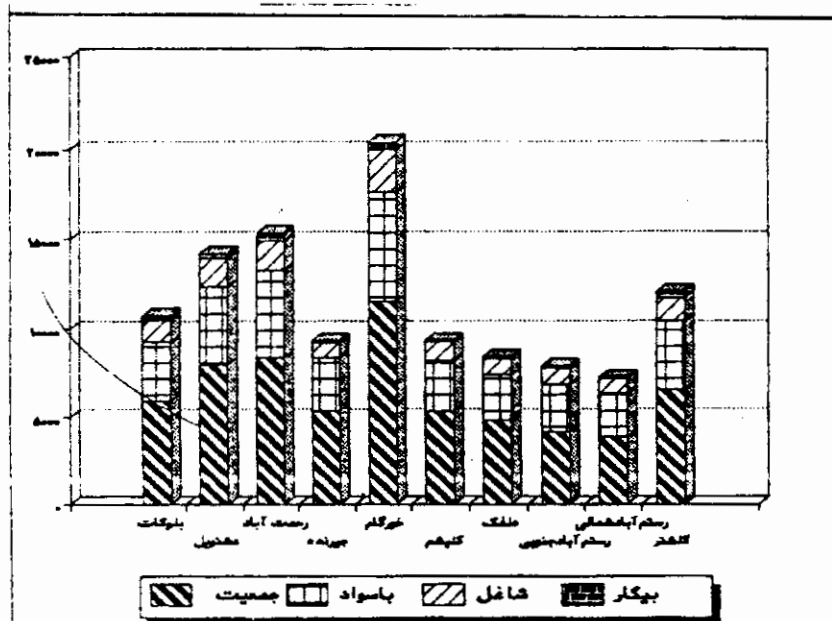
شهرستان	بخش	تعداد و نام دهستان‌های تابعه	مرکز دهستان	تعداد و نام شهر	تعداد آبادی		
					۲۰ خانوار به بالا	دارای سکنه	خالی از سکنه
رودبار	مرکزی	۱۰	۱۰	۵	۱۲۷	۱۷۳	۴۰
		رستم آباد جنوبی	بازار رستم آباد	رودبار سنجیل	۴	۸	۵
		رستم آباد شمالی	اسکولک	لوشان رستم آباد	۸	۱۸	۱
	رحمت آباد و بلوکات	کلشتر	جمال آباد		۱۲	۱۵	۱۷
		بلوکات	شهر بیجار		۱۲	۲۰	۱
		دشتویل	دشتویل		۲۳	۲۴	۰
	عمارلو	رحمت آباد	توتکابن	جیرنده	۱۹	۲۲	۴
		جیرنده	شهر جیرنده		۱۲	۱۶	۶
		کلیشم	کلیشم		۷	۹	۲
		خورگام	بره سر		۲۱	۳۲	۰
		دلفک	چهارمحل	-	۹	۹	۴

مأخذ: وزارت کشور.

نقشه شهرستان رودبار به تفکیک بخش ها و دهستان ها و نقاط شهری



نمودار ۵- جمعیت روستایی شهرستان رودبار به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰



جدول ۲-۸- تقسیمات جغرافیایی شهرستان رودسر در سال ۱۳۷۴

شهرستان	بخش	تعداد و نام دهستان های تابعه	مرکز دهستان	تعداد و نام شهر	تعداد آبادی		
					۲۰ خانوار به بالا	دارای سکنه	خالی از سکنه
رودسر	مرکزی	۱۳	۱۳	۶ رودسر-کلاچای چابکسر و اجارگاه	۳۳۳	۵۲۰	۲۱
		چینی جان	چینی جان		۲۱	۲۱	۰
		رضامحله	رضامحله		۴۳	۵۱	۰
	املش	اوشیان و سیاهکلرود	چای جان		۳۳	۵۱	۱۲
		ماچیان	ماچیان		۳۳	۴۱	۱
		املش شمالی	املش	املش	۲۷	۳۰	۰
		املش جنوبی	حاجی آباد		۲۲	۴۰	۱
		شبخوس لات	شبخوس لات		۳۴	۳۸	۱
		سمام	ملکوت		۱۲	۲۲	۰
		کجید	کجید	-	۵	۱۸	۰
		رحیم آباد	رحیم آباد	رحیم آباد			
		شونیل	شونیل		۲۳	۵۲	۴
		اشکور علیا و سیارستاق	سارم		۲۰	۵۵	۰
		رحیم آباد	طول لات		۳۶	۶۳	۰
		اشکور سفلی	زیاز		۲۴	۴۸	۲

مأخذ: وزارت کشور.

[illegible]

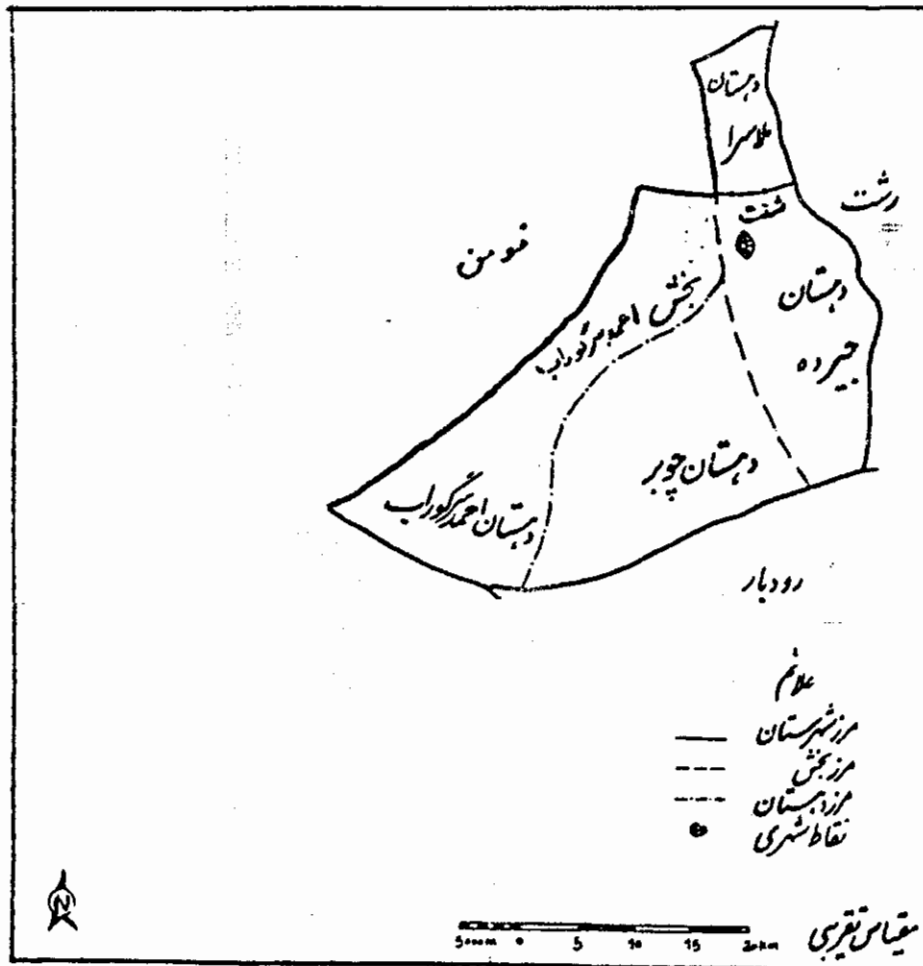
فعالیت اقتصادی	بیکار (%)	کشاورزی (%)	خدمات (%)	تجارت و بازرگانی (%)
کشاورزی	10	30	40	20
صنایع جنگل و ماهیگیری	5	15	55	25
صنایع معدنی و ساختمانی	5	10	50	35
خدمات	5	10	40	45
تجارت و بازرگانی	5	10	15	70
ترابری و مخابرات	5	10	30	55
آموزش و فرهنگ	5	10	30	55
بیکار	100	0	0	0

جدول ۲-۹- تقسیمات جغرافیایی شهرستان شفت در سال ۱۳۷۴

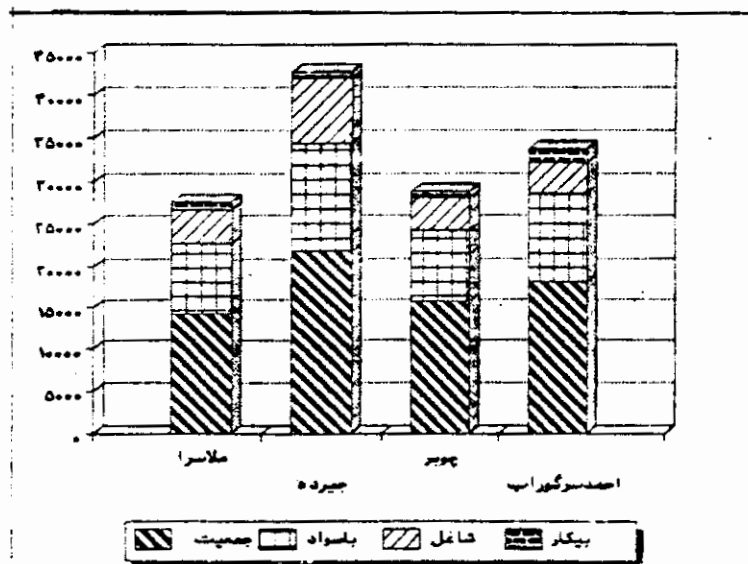
شهرستان - بخش	تعداد و نام دهستان‌های تابعه	مرکز دهستان	تعداد و نام شهر	تعداد آبادی		
				۲۰ خانوار به بالا	دارای مسکنه	خالی از مسکنه
شفت مرکزی احمدسرگوراب	۴	۴	۱ شفت	۸۸	۹۵	۳
	ملاسرا	ملاسرا		۱۶	۱۷	۰
	جیرده	جیرده		۲۹	۳۰	۰
	چوبر	چوبر		۲۸	۳۲	۲
	احمدسرگوراب	احمدسرگوراب		۱۵	۱۶	۱

مأخذ: وزارت کشور.

نقشه شهرستان شفت به تفکیک بخش‌ها و دهستان‌ها و نقاط شهری



نمودار ۷- جمعیت روستایی شهرستان شفت به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰

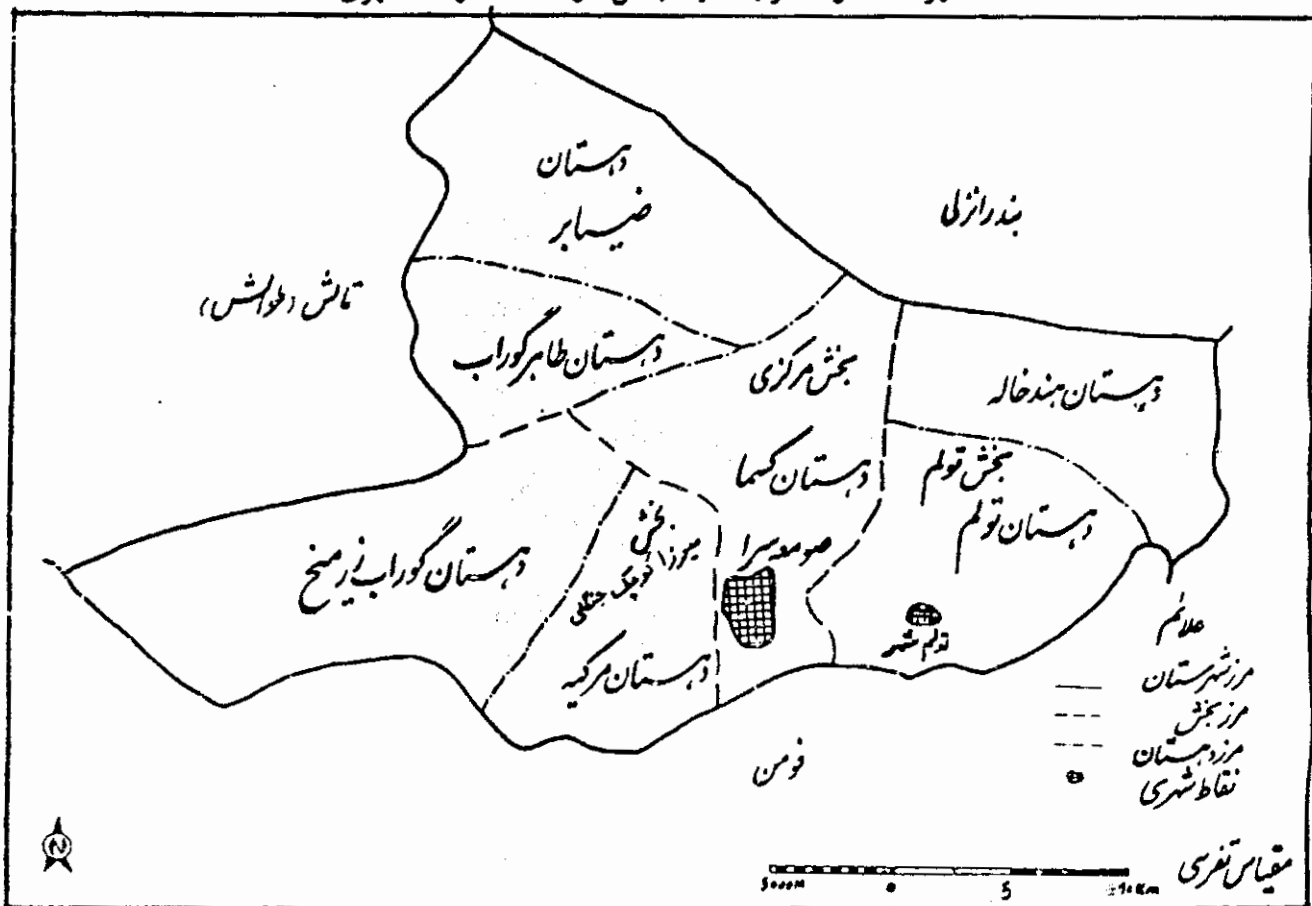


جدول ۱۰-۲- تقسیمات جغرافیایی شهرستان صومعه سرا در سال ۱۳۷۴

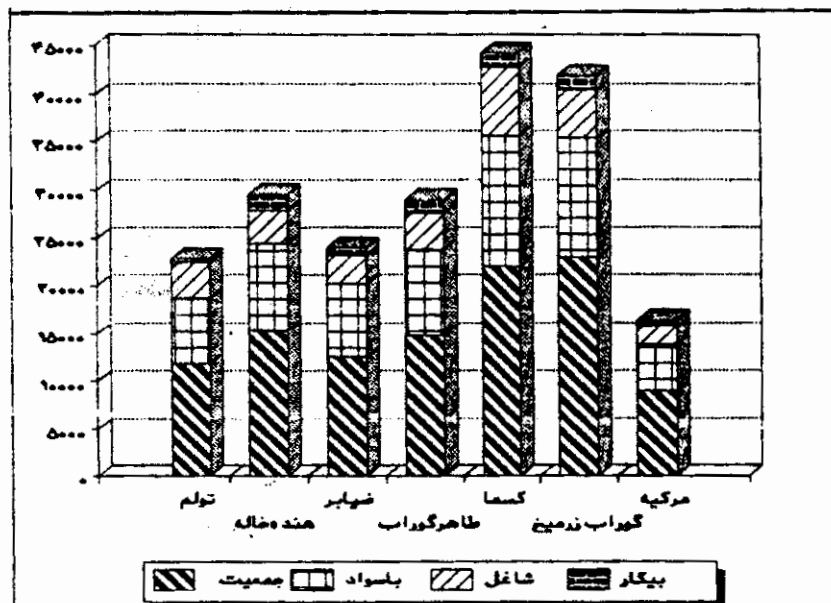
شهرستان - بخش	تعداد و نام دهستان های تابعه	مرکز دهستان	تعداد و نام شهر	تعداد آبادی		
				۲۰ خانوار به بالا	دارای سکنه	خالی از سکنه
صومعه سرا مرکزی	۷	۷	۲ صومعه سرا	۱۴۲	۱۴۷	۴
	طاهرگوراب	طاهرگوراب		۲۴	۲۴	۱
	ضیابر	ضیابر		۲۹	۳۲	۱
میرزا کوچک جنگلی	کسما	کسما		۳۴	۳۵	۲
	گوراب زرمیخ	گوراب زرمیخ		۱۵	۱۵	۰
	مرکیه	مرکیه		۹	۹	۰
تولم	تولم	تولم	تولم شهر	۱۷	۱۸	۰
	هنده خاله	هنده خاله		۱۴	۱۴	۰

مأخذ: وزارت کشور.

نقشه شهرستان صومعه سرا به تفکیک بخش ها و دهستان ها و نقاط شهری



نمودار ۸- جمعیت روستایی شهرستان صومعه سرا به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰

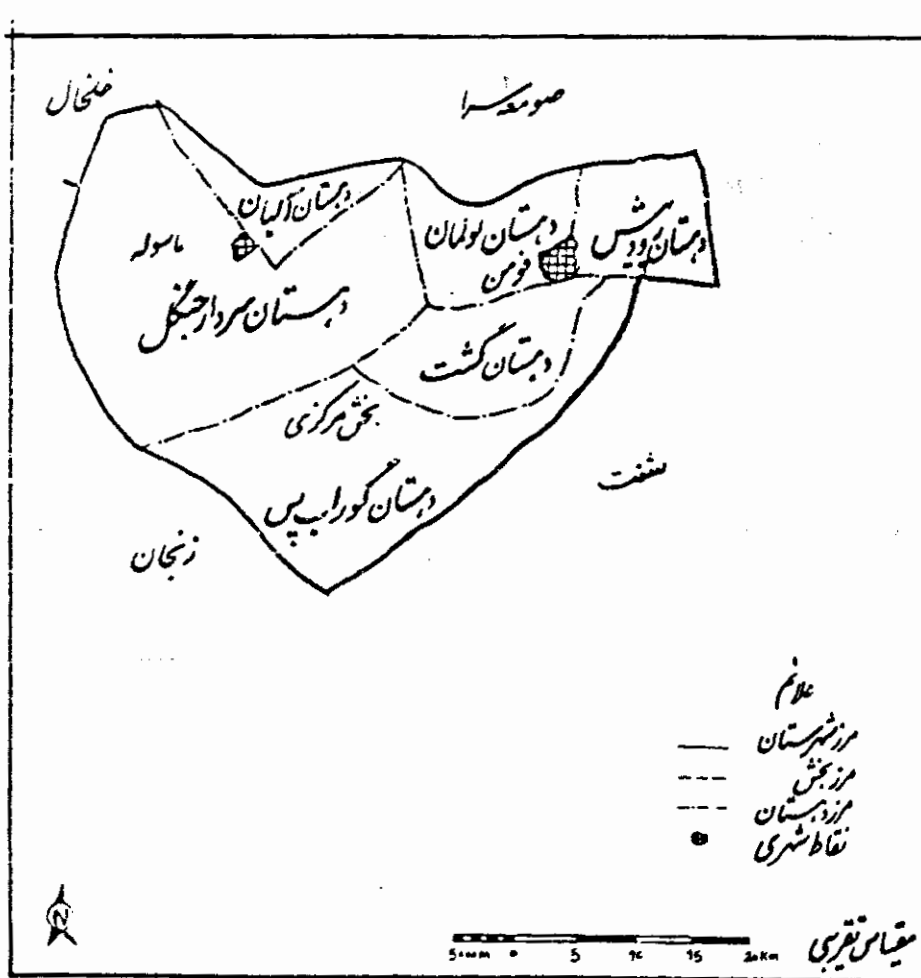


جدول ۱۱-۲- تقسیمات جغرافیایی شهرستان فومن در سال ۱۳۷۴

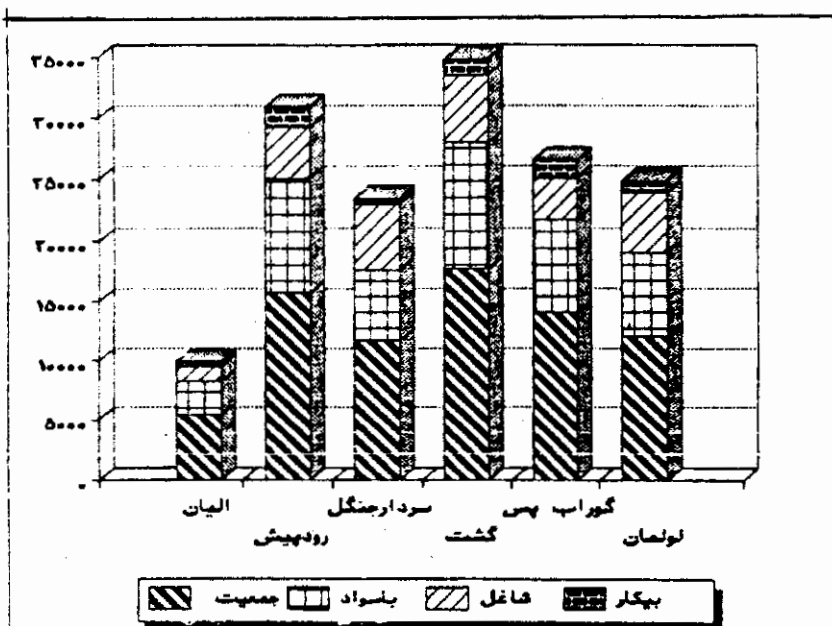
شهرستان - بخش	تعداد و نام دهستان‌های تابعه	مرکز دهستان	تعداد و نام شهر	تعداد آبادی		
				۲۰ خانوار به بالا	دارای سکنه	خالی از سکنه
فومن مرکزی	۶	۶	۲	۱۱۱	۱۵۰	۵
	گشت	گشت	فومن - ماسوله	۲۳	۲۴	۲
	آلیان	آلیان		۱۶	۱۹	۰
	گوراب پس	گوراب پس		۱۸	۲۱	۱
	لولمان	لولمان		۱۶	۱۶	۰
	رودپیش	رودپیش		۲۰	۲۰	۱
	سردار جنگل	بالا ماکلوان		۱۸	۵۰	۱

مأخذ: وزارت کشور.

نقشه شهرستان فومن به تفکیک بخش‌ها و دهستان‌ها و نقاط شهری



نمودار ۹- جمعیت روستایی شهرستان فومن به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰

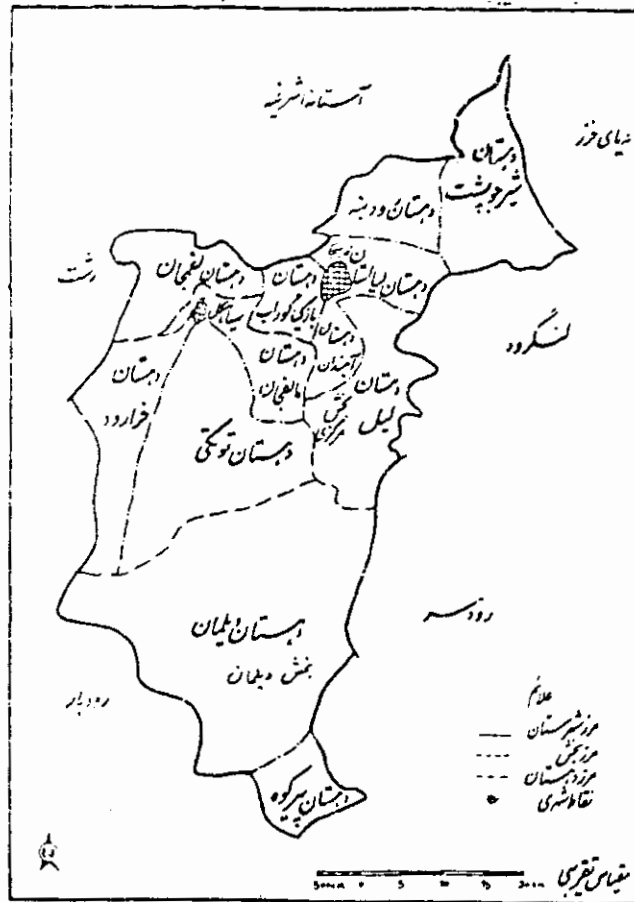


جدول ۲-۱۲- تقسیمات جغرافیایی شهرستان لاهیجان در سال ۱۳۷۴

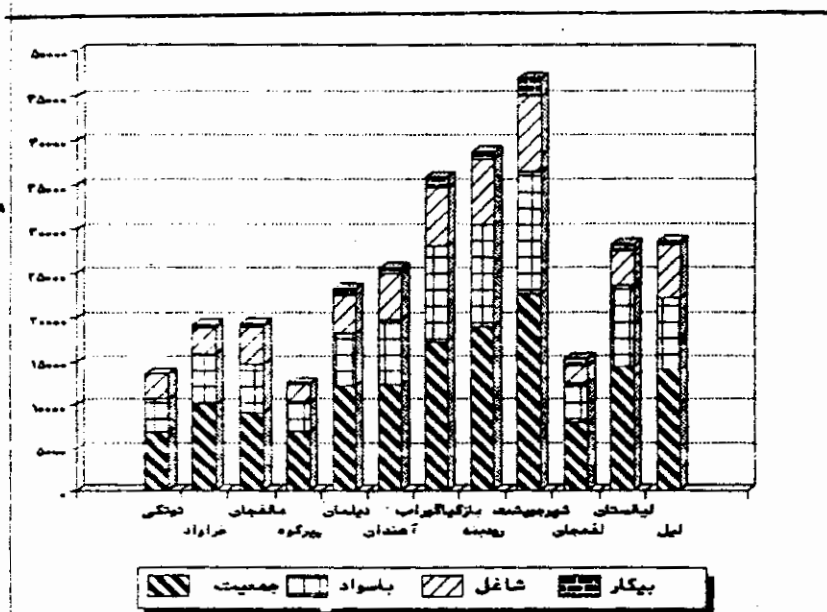
شهرستان	بخش	تعداد و نام دهستان های تابعه	مرکز دهستان	تعداد و نام شهر	تعداد آبادی		
					۲۰ خانوار به بالا	دارای سکنه	خالی از سکنه
لاهیجان	مرکزی	۱۲	۱۲	۲	۲۸۷	۴۱۱	۲۵
		آهندان	آهندان	لاهیجان	۲۹	۴۰	۰
		بازکیا گوراب	بازکیا گوراب		۲۱	۲۱	۰
		لغمجان	لغمجان		۱۶	۱۶	۰
		رودبنه	رودبنه		۲۰	۲۰	۱
	سیاهکل	لیالستان	لیالستان		۱۸	۱۸	۰
		شیرجوبشت	شیرجوبشت		۲۸	۲۹	۱
		لیل	لیل		۳۰	۴۱	۰
		سمل سر	سمل سر	سیاهکل	۲۶	۶۱	۸
		تونکی	تونکی		۲۲	۳۴	۴
دیلمان	دیلمان	خرارود	خرارود		۲۷	۳۸	۰
		مالفجان	مالفجان		۲۹	۶۴	۱۱
		دیلمان	دیلمان		۲۱	۲۹	۰

مأخذ: وزارت کشور.

نقشه شهرستان لاهیجان به تفکیک بخش ها و دهستان ها و نقاط شهری



نمودار ۱۰- جمعیت روستایی شهرستان لاهیجان به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰

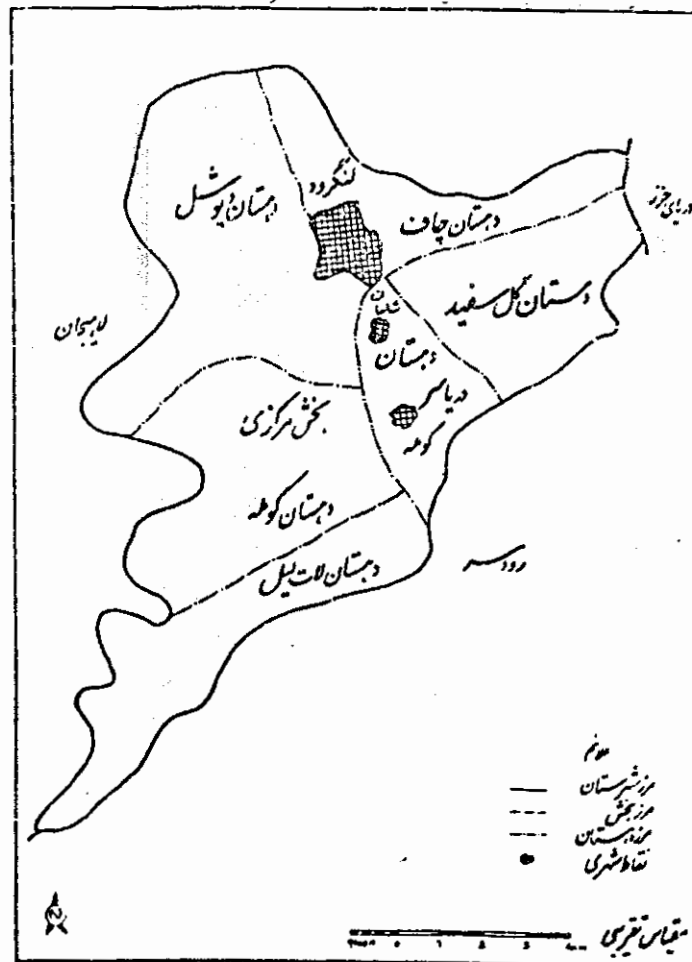


جدول ۲-۱۳- تقسیمات جغرافیایی شهرستان لنگرود در سال ۱۳۷۴

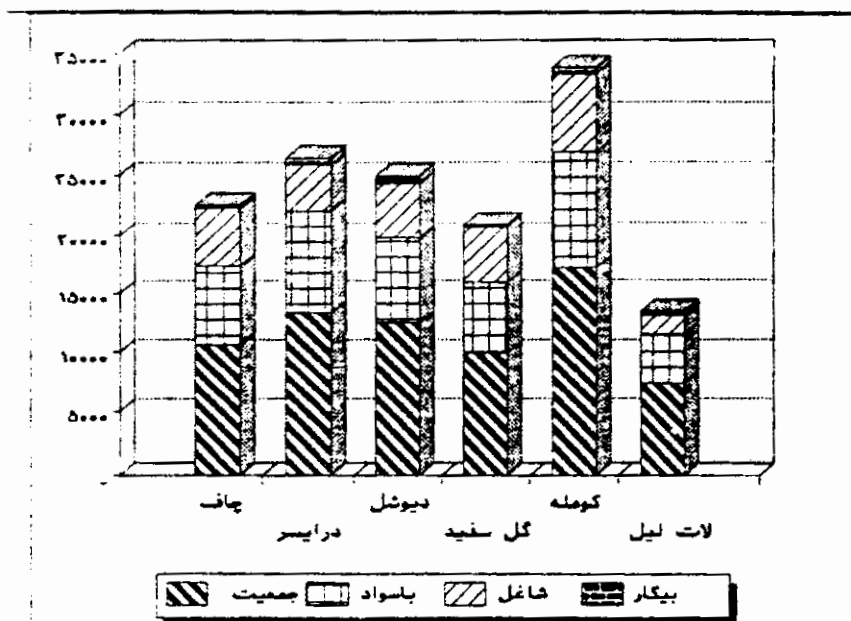
تعداد آبادی			تعداد ونام شهر	مرکز دهستان	تعداد و نام دهستان‌های تابعه	بخش شهرستان -
خالی از سکنه	دارای سکنه	۲۰ خانوار به بالا				
۴	۲۱۷	۱۲۹	۳ لنگرود و کومله شلمان	۶	۶	لنگرود مرکزی
۱	۱۴	۱۴		چاف پایین	چاف	
۳	۱۰۸	۵۲		اطاقور	کومله	
۰	۵۱	۲۳		لات لیل	لات لیل	
۰	۱۳	۱۳	۰	گل سفید	گل سفید	
۰	۱۰	۱۰		دریاسر	دریاسر	
۰	۲۱	۱۷		دیوشل	دیوشل	

ماخذ: وزارت کشور.

نقشه شهرستان لنگرود به تفکیک بخش‌ها و دهستان‌ها و نقاط شهری



نمودار ۱۱- جمعیت روستایی شهرستان لنگرود به تفکیک دهستان در سال ۱۳۷۰



۲-۲- ویژگی های جغرافیایی

۱-۲-۲- طول و عرض جغرافیایی

استان گیلان در شمال ایران و جنوب غربی دریای خزر بین مدار $36^{\circ}32'20''$ عرض شمالی و نصف النهار $48^{\circ}31'$ تا $50^{\circ}30'20''$ طول شرقی واقع شده است. طول آن از شمال غربی به جنوب شرقی حدود ۲۲۵ کیلومتر و عرض آن از ۲۵ تا ۱۰۵ کیلومتر متغیر است.

جدول ۲-۱۴- مختصات جغرافیایی شهرهای استان گیلان

نام شهر	طول	عرض
آستارا	۴۸:۵۲	۳۸:۲۵
آستانه اشرفیه	۴۹:۵۶	۳۷:۱۶
املش	۵۰:۱۲	۳۷:۰۵
بندرکیاشهر	۴۹:۵۵	۳۷:۲۶
بندرانزلی	۴۹:۲۷	۳۷:۲۸
پره سر	۴۹:۰۴	۳۷:۳۶
چابکسر	۵۰:۳۲	۳۶:۵۹
خمام	۴۹:۳۹	۳۷:۲۳
خشکیبجار	۴۹:۴۵	۳۷:۲۲
رشت	۴۹:۳۵	۳۷:۱۶
رودبار	۴۹:۲۴	۳۶:۴۸
رستم آباد	۴۹:۳۶	۳۸:۵۴
رودسر	۵۰:۱۷	۳۷:۰۸
رحیم آباد	۵۰:۱۹	۳۷:۰۱
رضوان شهر	۴۹:۰۸	۳۷:۳۳
سنگر	۴۹:۴۱	۳۷:۱۰
سیاهکل	۴۹:۵۲	۳۷:۰۹
شفت	۴۹:۲۴	۳۷:۱۰
صومعه سرا	۴۹:۱۹	۳۷:۱۷
فومن	۴۹:۱۸	۳۷:۱۳
کوچصفهان	۴۹:۴۱	۳۷:۱۶
کلاچای	۵۰:۲۳	۳۷:۰۴
کومله	۵۰:۱۰	۳۷:۰۹
لشت نشا	۴۹:۵۱	۳۷:۲۱
لوشان	۴۹:۳۰	۳۶:۳۸
لاهیجان	۴۹:۵۹	۳۷:۱۲
لنگرود	۵۰:۰۸	۳۷:۱۱
منجیل	۴۹:۲۴	۳۶:۴۴
ماسوله	۴۸:۵۹	۳۷:۰۹
ماسال	۴۹:۰۹	۳۷:۲۲
واجارگاه	۵۰:۲۴	۳۷:۰۲
هشتپر	۴۸:۵۴	۳۷:۴۸
جیرنده	۴۹:۴۷	۳۶:۴۲
شلمان	۵۰:۱۳	۳۷:۰۹
تولم شهر	۴۹:۲۱	۳۷:۱۶

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه استان گیلان.

۲-۲-۲- مساحت

مساحت شهرستان‌های استان در جدول شماره ۲-۱۵ ارائه شده است:

جدول ۲-۱۵- مساحت شهرستان‌ها بر اساس تقسیمات کشوری

شهرستان	مساحت (کیلومتر مربع)
آستارا	۳۳۴
آستانه اشرفیه	۴۲۶/۶
بندرانزلی	۳۰۸/۹
تالش	۳۵۰۵/۶
رشت	۱۴۲۷
رودبار	۲۵۷۴/۴
رودسر	۱۸۰۹/۵
صومعه سرا	۶۳۲/۶
فومن	۹۳۶/۹
شفت	۶۸۱/۳
لاهیجان	۱۶۳۲/۹
لنگرود	۴۴۱/۳

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود شهرستان تالش و رودبار به ترتیب با ۳۵۰۵/۶ و ۲۵۷۴/۴ کیلومتر مربع دارای بیشترین و شهرستان‌های بندرانزلی و آستارا به ترتیب با ۳۰۸/۹ و ۳۳۴ کیلومتر مربع دارای کمترین مساحت در بین شهرستان‌های استان می‌باشند.

۲-۲-۳- استان‌های همجوار

استان گیلان از شمال به دریای خزر و کشورهای مستقل مشترک المنافع (شوروی سابق) از غرب به استان اردبیل، از جنوب به استان زنجان و قزوین و از شرق به استان مازندران محدود می‌گردد.

۲-۲-۴- دریاها و دریاچه‌های مرزی

دریای خزر تنها دریاچه مرزی استان می‌باشد که مرز آبی استان را با کشورهای مستقل مشترک المنافع تشکیل می‌دهد.

۲-۳-۱- ویژگی‌های طبیعی

۲-۳-۱-۱- حداقل و حداکثر ارتفاع از سطح دریا

در جدول شماره ۲-۱۶، ارتفاع برخی از شهرستان‌های استان از سطح دریا ارائه شده است.

جدول ۲-۱۶- ارتفاع از سطح دریا به تفکیک شهرستان

شهرستان	ارتفاع از سطح دریا (متر)	شهرستان	ارتفاع از سطح دریا (متر)
آستارا	-۲۵	فومن	۰
تالش	۱۰۰	رودبار	۲۸۰
انزلی	-۲۱	آستانه اشرفیه	-۵
رشت	-۷		
لاهیجان	-۲		

۲-۳-۲- مناطق کوهستانی

مساحت اراضی کوهستانی استان گیلان بیش از ۹۰۵ هزار هکتار و شامل ۶ واحد اراضی به شرح زیر می باشد:

واحد اراضی ۱.۱: متشکل از کوه های بسیار مرتفع با قله تیز و کشنده، متشکل از سنگ های آهکی دولومیت، شیل و ماسه سنگ، با شیب ۵۰ تا ۱۰۰ درصد که در ارتفاع بین ۲۰۰۰ الی ۴۰۰۰ متر از سطح دریا قرار دارد و اکثراً بدون پوشش خاکی یا دارای خاک های کم عمق همراه با برون زدگی های سنگی بسیار زیاد است. از عوامل محدود کننده این اراضی، شیب بسیار تند و عدم پوشش خاکی همراه با فرسایش بسیار زیاد است که برای بهره برداری از استعداد فوق، بعد از انجام عملیات آبخیزداری و جلوگیری از فرسایش و کنترل چرأ، می تواند برای چرای دام در قسمت های محدود از استعداد متوسط برخوردار باشد. مساحت اراضی فوق در حدود ۲۹۶۳۰۰ هکتار است.

واحد اراضی ۱.۳: کوه های جنگلی کم ارتفاع از سلسله جبال البرز با قله مدور متشکل از ماسه سنگ شیل و آهکی بعضاً توف و سنگ های آذرین و دگرگونی با شیب بین ۲۵ تا ۶۰ درصد و در ارتفاع حداکثر ۸۰۰ متر از سطح دریا قرار گرفته و از خاک های اسیدی نیمه عمیق تا عمیق با بافت سنگین شکل گرفته است. بعد از عملیات عمرانی، نظیر جلوگیری از فرسایش و قطع بی رویه جنگل و کنترل چرأ و رعایت اصول مرتع داری، از استعداد زیادی برای جنگل و چرای کنترل شده دام برخوردار خواهد شد و مساحت اراضی واحد ۱.۳ حدود ۱۶۹۰۰۰ هکتار است.

واحد اراضی ۱.۴: کوه های کم ارتفاع تا به نسبت مرتفع، با فرسایش و بریدگی های بسیار زیاد، متشکل از ماسه سنگ، شیل، آهکی و بعضی توف و سنگ های آذرین، مارن های گچی و آهکی نمکی و ماسه سنگ، با شیب بین ۳۰ تا ۸۰ درصد که متشکل از خاک های کم عمق با بافت متوسط تا سنگین بر روی مواد مارنی است. از عوامل محدود کننده این واحد، فرسایش و شیب اراضی و محدودیت عمق خاک است که بعد از عملیات عمرانی و اصلاحی، می تواند به عنوان منطقه آبخیزداری مورد استفاده قرار گیرد. وسعت منطقه فوق در حدود ۳۲۰۰ هکتار است.

واحد اراضی ۱.۵: کوه های جنگلی مرتفع در سلسله جبال البرز، با قله تیز، متشکل از سنگ های آهکی و شیل و توف و سنگ های آذرین و دگرگونی، با شیب ۵۰ تا بیش از ۱۰۰ درصد و در ارتفاع ۳۰۰ تا ۲۵۰۰ متر از سطح دریا قرار دارد که از خاک های کم عمق تا نیمه عمیق یکنواخت با بافت سنگین تشکیل شده است. از

عوامل محدود کننده این واحد، شیب بسیار تند و آبرودی کم تا متوسط که بعد از عملیات جلوگیری از قطع بی رویه درختان و جلوگیری از چرای بی رویه از استعداد زیادی برای بهره برداری از جنگل صنعتی و چراگاه مناسب دام، در بعضی از مناطق، برخوردار خواهد بود. مساحت این واحد اراضی ۴۲۰۵۰۰ هکتار است.

واحد اراضی ۱.۷: کوه های مرتفع با قله مدور، متشکل از توف ها و خاکسترها، گدازه های اسیدی آتشفشان، با سنگ های دگرگونی، با شیب بین ۵ تا ۱۰۰ درصد و در ارتفاع ۲۰۰۰ تا ۲۲۰۰ متر از سطح دریاست و از خاک های بسیار کم عمق تا نیمه عمیق سنگلاخی با بیرون زدگی های سنگی زیاد است. در حال حاضر این اراضی، پوشیده از درختچه ها و بوته های مناطق آبی با پراکندگی زیاد و بوته های گوناگون است که به عنوان چراگاه تابستانی مورد استفاده قرار می گیرد و لکه های زراعت دیم نیز در دامنه ها مشاهده می شود. محدودیت اساسی واحد فوق، شیب بسیار تند و فرسایش بسیار زیاد و آبدوی سریع است. بعد از انجام عملیات حفاظت خاک و کنترل چرا و رعایت اصول مرتع داری از استعداد خوب برای آبخیزداری و قابلیت خوب برای تفرجگاه برخوردار خواهد شد. وسعت این واحد حدود ۷۵۹۰ هکتار است.

واحد اراضی ۱.۸: کوه های به نسبت مرتفع با قله مدور متشکل از ماسه سنگ شیل و توف های آتشفشانی با شیب ۵۰ تا ۹۰ درصد در ارتفاع ۳۰۰ تا ۸۰۰ متر قرار دارد و از خاک های بسیار کم عمق سنگ ریزه دار و با بیرون زدگی های سنگی زیاد و در دره ها خاک نیمه عمیق Lithic Leposols- Eutric Cambisols تشکیل شده و در حال حاضر عموماً بدون پوشش جنگلی یا با درختان زربین با پراکندگی زیاد است و در دره ها باغات زیتون کشت شده و چراگاه اتفاقی دام نیز می باشد. این واحد با محدودیت شیب بسیار تند و محدودیت عمق خاک و فرسایش بسیار زیاد مواجه است که بعد از عملیات عمرانی و اصلاحی مورد لزوم از استعداد حفاظتی از نظر آبخیزداری و استعداد متوسط برای جنگل برخوردار است. وسعت این واحد در حدود ۸۵۰۰ هکتار است.

۲-۳-۳- جنگل های طبیعی

قلمرو کنونی جنگل های استان از ابتدای دامنه یعنی از ارتفاعات حدود ۲۰۰ متری از سطح دریا های آزاد شروع شده و تا ارتفاع ۱۸۰۰ متری ادامه می یابد.

به علت نفوذ باغات مرکبات و چای در داخل این حوزه در بخش شرقی گیلان (مناطق لاهیجان، لنگرود و رودسر) عمق قلمرو جنگل در شرق کمتر و به طور متوسط ۲۵ کیلومتر و در غرب و شمال غربی گیلان بیشتر و بین ۲۵ تا ۴۰ کیلومتر تخمین زده می شود. در داخل این حوزه روستاها و آبادی های کوچک و بزرگ جنگل نشین موجود است که اکثراً با تبدیل کناره ها یا سواحل رودخانه ها و همچنین جنگل های کم شیب، سطوح به نسبت وسیعی از زمین های زراعی را در اعماق این حوزه به وجود آورده اند. مساحت این حوزه که کل جنگل های موجود استان را شامل می شود، معادل ۵۶۵ هزار هکتار برآورد شده است که از لحاظ تیپ بندی پوشش گیاهی به سه بخش به شرح زیر تقسیم می گردد.

الف- بخش شاخه زاد: این بخش از زیر دامنه یعنی از ارتفاع ۲۰۰ متری از سطح دریا شروع شده و تا ارتفاع ۴۰۰ متری ادامه می یابد. گونه های چیره یا غالب در این بخش را مرز و انجیلی تشکیل می دهند و تجدید حیات یا تکثیر آنها از طریق پاجوش و ریشه جوش صورت می گیرد.

عمده‌ترین گونه‌های موجود در این بخش عبارتند از: ممرز ۵۰ درصد، انجیلی ۳۰ درصد (شاخه زاد) و ۲۰ درصد بقیه را درختان گونه‌های توسکا، بلوط، آزاد، لیلکی، خرمندی، شمشاد، افرا، نمدار، ون، گردو و لرگ تشکیل می‌دهد که به استثنای شمشاد که شاخه و دانه‌زاد می‌باشد، بقیه از درختان دانه‌زاد محسوب می‌گردند زیر اشکوب یا گونه‌های زیرین این بخش را درختچه‌های ازگیل، ولیک و گوجه سبز و حشی تشکیل می‌دهد که در نقاط تخریب شده بیشتر ظاهر شده‌اند.

از آنجایی که گونه‌های غالب این بخش یعنی ممرز و انجیلی، خرمندی و لیلکی از لحاظ چوبدهی و مصارف صنعتی در ردیف گونه‌های پست و غیر صنعتی قرار دارند، این بخش را بخش غیر صنعتی یا غیر تجاری نیز می‌نامند. همچنین چون این بخش بیشتر قلمرو آبادی‌ها و باغات و عرصه‌های کشاورزی جنگل‌نشینان محسوب می‌گردد، لذا ضمن این که از موجودی در هکتار درختان آن به شدت کاسته شده، ۲۰ درصد از گونه‌های دانه‌زاد و صنعتی موجود در آن نیز به تدریج در حال انقراض بوده و جای خود را به گونه‌هایی نظیر انجیلی، لیلکی و ممرز می‌دهند. لذا از لحاظ تیپ و تنوع گیاهی به سوی نابودی پیش می‌رود. ب- بخش شاخه و دانه زاد: این بخش از ارتفاع ۴۰۰ متری شروع می‌شود و تا ارتفاع ۸۰۰ متری ادامه می‌یابد که به لحاظ وجود نسبی درختان شاخه‌زاد و دانه‌زاد (به تناسب ارتفاع) به بخش شاخه و دانه‌زاد موسوم است. گونه‌های درختی عمده موجود در این بخش را ممرز ۳۰ درصد، انجیلی ۱۵ درصد، توسکا ۱۵ درصد، افرا و نمدار و ون ۱۵ درصد، آزاد و بلوط و ملج ۱۰ درصد، راش و شمشاد ۱۰ درصد و سایر گونه‌ها شامل خرمندی و لیلکی و لرگ ۵ درصد تشکیل می‌دهند.

از آنجا که اکثر گونه‌های این بخش را گونه‌های دانه‌زاد صنعتی و تجاری نظیر توسکا، ون، نمدار، راش، آزاد، بلوط و شمشاد تشکیل می‌دهد، به آن بخش دانه و شاخه‌زاد نیمه صنعتی نیز اطلاق می‌گردد.

در این بخش نیز آبادی‌های فراوانی وجود دارد، لیکن نسبت به بخش قبلی تعداد آنها کمتر بوده و عرصه‌های کشاورزی و باغات آن نیز کمتر است، اما به عنوان مراتع مشجر پاییزه و زمستانه مورد استفاده شدید دامداران بوده و در معرض تخریب زیاد قرار گرفته است. به طوری که علاوه بر کاهش کمی و کیفی درختان در آن، بعضی از گونه‌های با ارزش آن شامل شمشاد، ون و شاه بلوط در حال انقراض بوده و با ادامه روند تخریبی، به ویژه بهره‌برداری غیرمجاز و بی‌رویه از گونه‌های دانه‌زاد و با ارزش موجود در آن، گونه‌های غیر صنعتی مانند ممرز، انجیلی، خرمندی، لیلکی و درختچه‌های هرز و مزاحم نظیر ازگیل، گوجه سبز و حشی، ولیک، بوته‌های تمشک و از ملک در حال جایگزینی هستند.

ج- بخش دانه‌زاد صنعتی: این بخش از ارتفاع ۸۰۰ متری شروع شده و تا ارتفاع ۱۸۰۰ متری ادامه می‌یابد. چون گونه‌های تشکیل دهنده این بخش از جنگل را راش ۷۰ درصد، توسکا و افرا و نمدار و بلوط و سرخدار و ملج و شمشاد ۲۰ درصد و ۱۰ درصد باقی‌مانده را ممرز و به ندرت گیلاس و حشی تشکیل می‌دهد، لذا به بخش دانه‌زاد صنعتی و تجاری لقب گرفته است.

در این بخش به لحاظ ریزش برف‌های سنگین و برودت زمستانه، آبادی‌های دائمی به ندرت به چشم می‌خورد، ولی چون جولانگاه دام به ویژه گاوها در طول بهار و تابستان و چراگاه پاییزه رمه‌ها (گوسفند و بز) محسوب می‌گردد، سراهای دامداری متعددی در آن دیده می‌شود که نقاط خالی فراوانی را در اعماق جنگل‌ها به وجود آورده‌اند. چون علوفه مورد تعلیف در این بخش را عمدتاً نهال‌های حاصل از بذرافشانی درختان تشکیل می‌دهد، صدمات وارده به تجدید حیات در این بخش از جنگل توسط دام، به مراتب بیشتر

از دو بخش قبلی می‌باشد. از این نظر، از طرفی فشار ناشی از بهره‌برداری سنگین این جنگل‌ها در قالب طرح‌های جنگلداری صنعتی و از طرفی دیگر محدود شدن تجدید حیات توسط دام در طول سه دهه اخیر، موجب کاهش کمی و کیفی این جنگل‌ها شده و درختان غیر صنعتی به تدریج جایگزین درختان صنعتی می‌شوند.

۲-۳-۴- مراتع

بر اساس آمار اداره کل منابع طبیعی استان گیلان، مساحت مراتع استان حدود ۲۲۴ هزار هکتار برآورد می‌شود که صرفاً به ارتفاعات بالاتر از باند جنگل یعنی مناطق بیلاقی گیلان تا خط الرأس سلسله جبال البرز محدود می‌شود. آنچه که در گذشته به عنوان مراتع مشجر نامیده می‌شد و در واقع عرصه جنگل‌های استان است، به لحاظ علمی و فنی مرتع شناخته نمی‌شود. به همین دلیل کلیه پروانه‌های چرای صادره برای بهره‌برداری از عرصه جنگل‌ها لغو شده و این محدوده‌ها دیگر مرتع شناخته نمی‌شوند.

مرتع استان از ارتفاع ۱۷۰۰ متری از سطح دریا شروع و تا ارتفاع ۳۲۰۰ متری که منتهی به قتل و خط الرأس مشترک با استان‌های همجوار می‌گردد، ادامه یافته و به موازات باند جنگل گیلان، نوار فوقانی یا انتهایی این منطقه را از نظر مرزبندی جغرافیایی دربرمی‌گیرد. عمق متوسط آن در بخش شمال غربی و غرب ۲۰ کیلومتر و در بخش جنوبی و جنوب شرقی به ۳۵ کیلومتر می‌رسد. در جنوب شرقی و شرقی یعنی مناطق عمارلو، دیلمان و اشکورات، آبادی‌های بزرگ و کوچک دائمی و حتی شهرک‌هایی مانند: پره‌سر، دیلمان، آسیاب‌ر و جیرنده وجود دارد که ساکنان آن علاوه بر دامداری، به امر کشاورزی نیز اشتغال دارند، لیکن در بخش غربی و شمال غربی شامل مراتع طوالش و فومنات، هیچ‌گونه آبادی دائمی وجود ندارد و فقط مورد استفاده دامداران در فصول چرا (بهار و تابستان) بوده و سطح این بخش از مراتع مورد کشت و زرع قرار نمی‌گیرد.

مشخصات مراتع استان گیلان

مرتع استان گیلان هنوز جزو بهترین مراتع کشور به شمار می‌رود؛ زیرا هرچند از نظر قدرت تولید علوفه یا ظرفیت چرا مانند همه مراتع کشور در طول سه دهه گذشته زیان‌ها و خسارات شدیدی را متحمل شده است، ولی به دلیل برخورداری از آب و هوا و اقلیم مناسب، برخلاف مراتع سایر نقاط کشور، از نظر خاک و تنوع گیاهی و دارا بودن گونه‌های مرغوب و خوش‌خوراک، آنچنان دچار تخریب و فرسایش نشده است که در صورت کنترل عوامل تخریب نتواند به طور طبیعی احیا شود بلکه به علت حفظ نسبی غنا و حاصلخیزی خاک در اکثر سطح آن و برخورداری از بارندگی و رطوبت زیاد که بالغ بر ۷۰۰ میلیمتر در سال برآورد شده، در صورت حمایت از آن قادر است به سرعت و به طور طبیعی خود را بازسازی نموده و در طول یک دهه آینده، مقدار تولید کنونی خود یعنی ۷۰۰ کیلوگرم در هکتار سالانه را حداقل به ۱۵۰۰ کیلوگرم برساند.

مرتع گیلان در ارتفاعات و پس از باند جنگل‌های کوهستانی واقع شده و گونه‌های گیاهی تشکیل دهنده پوشش آن به تناسب افزایش ارتفاع تغییرپذیر بوده و تیپ‌های گیاهی جدیدی به وجود می‌آید که عمدتاً به شرح زیر می‌باشد:

تیپ گراس لگوم درختچه‌ای: این تیپ گیاهی بلافاصله پس از باند جنگلی شروع شده و به علت ارتفاع زیاد و

تغییر شرایط جغرافیایی و آب و هوایی و قطع بی‌رویه درختان بیلاقی و درختان جنگلی، به صورت درختچه ظاهر شده و بالعکس برای گونه‌های مرتعی خاص امکان رشد و تجدید حیات به وجود آمده است. در اشکوب بالای این تپ درختچه‌های سیاه‌تلو، زرشک، ولیک، گوجه سبز وحشی و غیره و در اشکوب پایینی، یعنی سطح خاک نباتات مرتعی مرغوب و چندساله از تیره گرامینه و لگو منیوز و کاسنی و غیره مستقر شده‌اند. گونه‌های اصلی این تپ عبارتند از: شبدر سفید، شبدر قرمز، یونجه پنجه کلاغی، انواع شبدرک، انواع گل قاصد، انواع ماشک، علف باغ، لولیوم، جگن و گونه‌های مهاجم و مزاحمی مانند: سرخسی عقابی و آق‌طی.

تپ گراس لگوم: با افزایش ارتفاع و خشک‌تر شدن هوا، به تدریج از دامنه نفوذ درختچه‌های جنگلی کاسته شده و تپ یکنواختی از گیاهان مرتعی گرامینه و لگو منیوز و سایر تیره‌های گیاهی ظاهر می‌گردند. در این تپ، گونه توأم با گونه فستوکاآوینا و شبدر سفید همراه با بروموس و گونه‌های گل قاصد، ماشک، اسپرس، یونجه پنجه کلاغی، گل چای، بومادران و همچنین گیاهان مهاجمی مانند: فلو میس، میش گوش، ترشک و جنوبودیم وجود دارند.

تپ گراس بوته‌ای: با افزایش ارتفاع و خشک‌تر شدن هوا، تپ گیاهی تغییر یافته و گونه‌های بالشتکی نیم‌کروی همچون گون، کلاه میرحسن، ابرسک و تیموسن، اسپرس در بستر علفی متشکل از فستوکاآوینا، میلیکا و دم‌اسب ظاهر می‌شوند. این تپ تا خط الرأس سلسله جبال البرز و کوه‌های تالش گسترش یافته و گونه‌های غالب آن عبارتند از: گون، کلاه میرحسن، ابرسک، فستوکاآوینا، پوآ، بروموس، دم‌اسب و گونه‌های اکینوپس جزو گونه‌های مهاجم این تپ محسوب می‌شوند.

وضعیت مراتع به معنای مقایسه وضع و حالت کنونی با آنچه که در نهایت می‌تواند باشد، یعنی حالت کلیماکس^۱ فاصله زیادی دارد. بنابراین، تعریف‌های کنونی وضعیت کاملاً نسبی خواهد بود، چرا که مثلاً مراتع بیلاقی گیلان می‌تواند در حالت کلیماکس دارای درصد پوشش و میزان تولیدی بالا و خاص خود باشد. حال آن‌که در مراتع کویری، درجه انتظار از پوشش گیاهی و تولید علوفه کاملاً متفاوت از گیلان خواهد بود. لذا اگر شرایط کلیماکس در مراتع بیلاقی گیلان را چاک‌های علف بُر یا قرق بدانیم، به روشنی متوجه فاصله زیاد مراتع موجود با آنچه که می‌تواند باشد (حالت کلیماکس) خواهیم شد؛ زیرا از نظر ترکیب گیاهی، گیاهان خوش‌خوراک و چند ساله در چاک‌ها فراوان‌تر و از نظر پوشش و درصد انبوهی و تراکم گیاهی نیز بیشتر بوده و زادآوری در آن بهتر انجام می‌شود و به علت رعایت زمان به موقع ورود دام در چاک‌ها که معمولاً اواخر تیرماه است، گیاهان شاداب‌تر و قوی‌تر از گیاهان مراتع غیرچاک می‌باشند.^۱ با توجه به تراکم دام و وجود دام اضافی در مراتع و عدم رعایت زمان ورود و خروج دام، وضعیت مراتع گیلان از حالت کلیماکس فاصله زیادی گرفته و به تدریج گیاهان خوش‌خوراک جای خود را به گیاهان کم‌ارزش و مهاجم می‌دهند.

با در نظر گرفتن معیارهای کنونی در کلیه مراتع کشور، یعنی میزان زادآوری، ترکیب گیاهی، وضعیت خاک و درصد گونه‌های خوش‌خوراک و غیره، مراتع تپ گراس، لگوم و درختچه‌ای (مراتع تحتانی) در ردیف مراتع خوب و مراتع تپ‌های گراس، لگوم و گراس بوته‌ای (مراتع میانی و فوقانی) در ردیف مراتع متوسط کشور قرار دارند. بنابراین، با مقایسه مقدار تولید در هکتار علوفه مراتع گیلان با مراتع سایر نقاط

۱. چاک به قطعاتی از مراتع گفته می‌شود که برای تولید علوفه دستی محصور یا قرق می‌نمایند و یک اصطلاح محلی می‌باشد.

به ویژه مناطق مرکزی، جنوبی و شرقی کشور، مراتع ضعیف و خیلی ضعیف در گیلان وجود ندارد.^۱ در شرایطی که هنوز عوامل مخرب نظیر دام مازاد بر ظرفیت مجاز، عدم رعایت زمان ورود و خروج دام، نبودن سیستم چرای مناسب و عدم مدیریت صحیح و اصولی در مراتع گیلان حاکم است، در جمع بندی نهایی، وضعیت مراتع موجود در گیلان متوسط تا خوب و گرایش آن پس رونده می باشد.

درجه بندی مراتع استان

نظر به این که درصد پوشش گیاهی مراتع دلیلی بر خوب بودن و مرغوبیت مراتع نبوده و چه بسا نباتات مهاجم غیر خوراکی به صورت انبوه جایگزین نباتات مغذی و خوش خوراک شده و معرف نامرغوبی مراتع می باشند، در تقسیم بندی جدید، مراتع را بر حسب میزان تولید علوفه قابل تعلیف دام و تعداد و تنوع گونه های مغذی و خوش خوراک درجه بندی می نمایند. بر این اساس مراتع گیلان به سه درجه به شرح زیر تقسیم می شود.^۲

- مراتع درجه یک: مساحت این مراتع ۶۶۵۰۰ هکتار و قدرت تولید علوفه آن ۱۰۰۰ کیلوگرم علوفه خشک در هکتار برآورد شده است.
- مراتع درجه دو: مساحت مراتع درجه دو معادل ۱۳۷۹۰۰ هکتار و قدرت تولید علوفه آن به طور متوسط ۶۵۰ کیلوگرم در هکتار برآورد شده است.
- مراتع درجه سه: مساحت این مراتع معادل ۱۹۶۰۰ هکتار و متوسط تولید علوفه آن ۴۵۰ کیلوگرم علوفه خشک در هکتار برآورد شده است.

جدول ۲-۱۷ - مساحت، عملکرد تولید علوفه در هکتار و کل علوفه تولیدی

مراتع استان بر حسب درجات مختلف در سال ۱۳۷۳

مشخصات درجات مختلف	مساحت به هکتار	درصد از کل مساحت	متوسط تولید در هکتار به کیلوگرم	تولید کل علوفه در سال به تن	معادل T.D.N
مراتع درجه یک	۶۶۵۰۰	۲۹/۷	۱۰۰۰	۶۶۵۰۰	۳۹۱۱۸
مراتع درجه دو	۱۳۷۹۰۰	۶۱/۶	۶۵۰	۸۹۶۳۵	۵۲۷۲۶
مراتع درجه سه	۱۹۶۰۰	۸/۷	۴۵۰	۸۸۲۰	۵۱۸۸
جمع	۲۲۴۰۰۰	۱۰۰		۱۶۴۹۵۵	۹۷۰۳۲

ظرفیت چرای مراتع گیلان

با در نظر گرفتن وسعت مراتع بر حسب درجات مختلف و میزان علوفه قابل برداشت، ظرفیت چرای مراتع استان گیلان در شرایط کنونی (در یک دوره چرای ۱۲۰ روزه) حدود ۶۸۹ هزار واحد دامی برآورد می شود. در حالی که مجموع دام هایی که در حال حاضر در مراتع تعلیف می شوند بیش از ۱/۵ میلیون واحد دامی بوده و بیش از ۴ ماه در مراتع به سر می برند. این امر نشان دهنده فشار بیش از حد و خارج از ظرفیت بر مراتع

۱. مأخذ: اداره کل منابع طبیعی استان گیلان، بخش مرتع.

۲. مأخذ: اداره منابع طبیعی استان گیلان.

استان می باشد. بدیهی است ظرفیت چرای درجات مختلف مرتعی متفاوت است. با در نظر گرفتن نیاز غذایی هر واحد دامی (۲ کیلوگرم علوفه خشک در روز) و متوسط تولید علوفه هر هکتار از درجات مختلف، ظرفیت چرای مراتع درجه یک معادل ۴/۲ واحد دامی در هکتار، مراتع درجه دو ۲/۷ و مراتع درجه سه ۱/۹ واحد دامی در هر هکتار برآورد می شود. با احتساب وسعت هر یک از درجات، کل ظرفیت چرای مراتع درجه یک ۲۷۹۳۰۰ واحد دامی، مراتع درجه دو ۳۷۲۳۲۰ واحد دامی و مراتع درجه سه ۳۷۲۴۰ واحد دامی تخمین زده می شود.

به طوری که ملاحظه می شود بیش از نیمی از ظرفیت چرای مراتع، به مراتع درجه دو و کمتر از نصف آن به مراتع درجه یک اختصاص دارد و سهم مراتع درجه سه یا مراتع فقیر ناچیز است.

جدول ۲-۱۸- ظرفیت چرای مراتع استان گیلان به تفکیک درجات مختلف مرتعی در سال ۱۳۷۳

درجات مراتع	سطح به هکتار	موجودی علوفه (کیلوگرم در هکتار)		علوفه قابل برداشت (کیلوگرم در هکتار)		منوط ظرفیت چرای بر حسب واحد دامی	ظرفیت چرای در سال	
		درصد	مقدار	درصد	مقدار		تعداد واحد دامی	درصد
مراتع درجه یک	۶۶۵۰۰	۴۸	۲۰۰۰	۴۸	۱۰۰۰	۴/۲	۲۷۹۳۰۰	۴۱
مراتع درجه دو	۱۳۷۹۰۰	۳۱	۱۳۰۰	۳۱	۶۵۰	۲/۷	۳۷۲۳۲۰	۵۴
مراتع درجه سه	۱۹۶۰۰	۲۱	۹۰۰	۲۱	۴۵۰	۱/۹	۳۷۲۴۰	۵
جمع	۲۲۴۰۰۰	۱۰۰	۴۲۰۰	۱۰۰	۲۱۰۰	—	۶۸۸۸۷۰	۱۰۰

مأخذ: اداره کل منابع طبیعی استان گیلان.

بررسی روند تغییرات ظرفیت چرای مراتع طی سال های گذشته نشان می دهد که در سه دهه اخیر، تحت تأثیر عوامل مخرب که عمدتاً شامل افزایش تعداد دامداران متکی به مراتع و افزایش جمعیت دامی و چرای بی رویه می باشد، قدرت تولید علوفه یا ظرفیت چرای سالانه مراتع گیلان، که قبل از سه دهه گذشته مقدار آن به بیش از ۵ تن در هر هکتار می رسید، به سرعت روبه کاهش گذاشته و روندی پس گرا داشته است. به طوری که امروزه متوسط تولید علوفه مراتع گیلان حداکثر از ۷۰۰ کیلوگرم در هکتار تجاوز نمی کند. به عبارت دیگر تا قبل از سه دهه گذشته، بین جمعیت دامی استان و ظرفیت چرای مراتع تعادل وجود داشت، اما با افزایش تعداد دامداران متکی به مرتع و جمعیت دامی استان این تعادل به شدت به هم خورده و مراتع استان سیر قهقرایی را طی می کند. هرچند اجرای طرح ها و پروژه های اصلاح و احیای مراتع در سال های اخیر تا حدودی جبران فشار وارده به مراتع را می نماید، اما چون عوامل تخریب و میزان تأثیر آنها یعنی زیادی دام، چرای زودرس، چرای طولانی و تبدیل مراتع به زمین های کشاورزی و دیگر عوامل همچنان وجود داشته و هر ساله نیز فزونی می یابد، بررسی های کارشناسی حکایت از کم شدن گونه های مغذی و خوش خوراک و کاهش تراکم پوشش مرتعی و در نتیجه روند کاهنده ظرفیت چرای مراتع استان دارد. بنابراین، تازمانی که عوامل تخریب و فرسایش در مراتع مهار نگردد، روند تغییرات در ظرفیت چرای مراتع طی سال های آتی نیز سیری نزولی خواهد داشت، حتی اگر وسعت و حجم برنامه های اصلاحی و احیا به چند برابر میزان فعلی افزایش یابد؛ زیرا تغییرات اقلیمی و طولانی شدن طول خشکی و کم بارانی در شمال

که در سال‌های اخیر به‌ویژه در سال ۱۳۷۴ چهره خود را آشکار نموده است، عملکرد عوامل تخریب در مراتع را شدت خواهد بخشید.

۲-۳-۵- رودخانه‌ها

در استان گیلان رودخانه‌های بسیاری وجود دارد که در جدول شماره ۲-۱۹، تعداد ۴۷ رودخانه و مشخصات ایستگاه هیدرومتری آنها ارائه شده است:

جدول ۲-۱۹- مشخصات ایستگاه‌های هیدرومتری استان گیلان

نام رودخانه	نام محل ایستگاه	تاریخ تأسیس	مساحت حوضه (کیلومتر مربع)	طول شاخه اصلی (کیلومتر)	متوسط دبی	دبی لحظه‌ای	بیان یا مجموع دبی (میلیون مترمکعب)
بهارستان	بهارستان	۱۳۶۵	۳۳/۸	۱۰	۰	۰	۰
ملاهادی	جبرائیل محله	۱۳۶۳	۳۷/۴	۱۳	۱/۳۱	۲۳/۵	۴۱/۶۲۲
کانرود	کانرود	۱۳۶۴	۲۸/۸	۱۰/۵	۰/۹۲	۱۵/۳	۲۹/۰۶۸
لوندیل	باش محله	۱۳۶۴	۳۷/۱	۱۵	۱/۴۹	۲۰/۹	۴۶/۹۴۸
چلونه	خان حیاتی	۱۳۶۳	۶۵	۱۵/۵	۲/۳۲	۴۶	۷۳/۴۱۹
لمیر	قربانعلی محله	۱۳۶۵	۵۱	۱۵	۱/۹۴	۲۳/۲	۶۱/۴۶۰
چوبر	بالا محله	۱۳۶۴	۷۰/۵	۱۸	۱/۶۲	۴۱/۵	۵۱/۳۴۰
حویق	صفر محله	۱۳۶۳	۱۲۶	۲۳	۳/۹۰	۴۵	۱۲۴/۲۰۵
شیرآباد	اوستاقاسم محله	۱۳۶۳	۸۳	۲۸	۱/۸۰	۲۹/۵	۵۷/۱۴۵
خطبه سرا	اشیک آقاسی	۱۳۶۳	۶۸	۲۱/۵	۰/۸۶	۶/۴۴	۲۷/۴۲۶
نعلبند	سه راه گاه	۱۳۶۲	۴۲/۵	۱۰/۵	۰/۴۶	۵/۵۶	۱۴/۹۴۶
گرگانرود	ماشینخانه	۱۳۳۶	۵۲۳	۳۴	۷/۷۷	۳۹	۲۴۷/۶۱۴
ناورود	خرجگیل	۱۳۴۴	۲۶۶	۳۴	۵/۴۷	۳۰/۴	۱۷۳/۷۴۸
دیناچال	زینگوله	۱۳۶۷	۲۱۰	۳۵	۲/۷۷	۱۶/۸	۸۷/۹۴۶
خاله سرا	کله سرا	۱۳۶۴	۴۷	۱۲	۱/۵۸	۲۸/۵	۵۰/۰۶۹
شفارود	پونل	۱۳۳۵	۳۴۵	۳۸	۶/۱۷	۵۲/۷	۶/۹۶۲
چاف رود	رودبار سرا	۱۳۴۵	۱۲۷	۳۴	۲/۳۶	۸۱	۷۴/۸۹۶
مرغک	امامزاده شفیع	۱۳۶۳	۲۳۱	۳۰	۵/۳۱	۳۹/۴	۱۶۸/۶۹۶
خالکایی	طلاسکوه	۱۳۶۰	۲۲۰	۲۵	۵/۳۱	۶۹/۵	۷۵۸/۸
ماسوله رودخان	کمدول	۱۳۶۳	۲۱۴	۲۲	۵/۳۲	۵۱/۴	۱۶۸/۷۸۵
کشت رودخان	پیر سرا	۱۳۶۳	۷۵	۱۷/۸	۲/۴۵	۴۷/۹	۷۷/۴۱۲
نظرآلات	قلع رودخان	۱۳۶۳	۸۴	۲۰	۲/۹۴	۷۶	۹۲/۹۳۸
حیدرآلات	قلعه رودخان	۱۳۶۳	۲۲/۷	۱۰	۱/۰۲	۴۸/۹	۳۲/۱۴۳
سفیدرود	آستانه اشرفیه	۱۳۴۰	۵۷۸۸۰	۶۴۷/۵	۱۸۲	۲۳۵۰	۵۸۴۵/۶۳۳
شلمانرود	شلمان	۱۳۴۴	۳۹۱/۹	۳۲/۵	۸/۴۸	۱۵۱	۲۶۸
شلمانرود	کلچال	۱۳۶۴	۱۳۲	۲۱/۵	۳/۸۶	۶۲/۸	۱۲۲/۶۲۵

ادامه جدول ۲-۱۹- مشخصات ایستگاه‌های هیدرومتری استان گیلان

نام رودخانه	نام و محل ایستگاه	تاریخ تأسیس	مساحت حوضه (کیلومتر مربع)	طول شاخه اصلی (کیلومتر)	متوسط دبی	دبی لحظه‌ای	بیان با مجموع دبی (میلیون متر مکعب)
کیارود	دیودره	۱۳۶۱	دشت	۲۱/۲	۳/۹۲	۱۶۵/۵	۱۲۳/۹۴۶
سموش	هرات‌بر	۱۳۳۵	۱۰۱	۲۱/۵	۳/۱۵	۳۵	۹۹/۴۲۹
پلرود	درازالات	۱۳۳۵	۱۶۳۴/۴	۶۵	۱۸/۳	۳۹۰	۵۷۶/۳۳
خشک‌رود	باجگیوایر	۱۳۶۴	۱۰۱	۲۱	۲/۸	۲۷/۲	۸۸/۸۷۲
سیاهرود	به‌دان	۱۳۶۶	۸۲/۴	۱۸	۱/۵۵	۳۱/۲	۴۹/۱۳۳
سیاهرود	پل سازمان	۱۳۴۶	۱۱۹	۲۸	۴/۹۵	۰	۱۵۶/۶۶۲
زیلکی رود	شهریبجار	۱۳۵۵	۲۳۳	۳۱	۷/۹۴	۱۲۵	۲۵۱/۶۰۶
دیسام	پاشاکی	۱۳۴۸	۱۲۳	۲۲	۴/۳۷	۱۱۴	۱۳۸/۲۵۴
شمرو	توتکی	۱۳۴۴	۱۳۱	۲۹	۰	۰	۰
اشمک	فخرآباد	۱۳۴۷	دشت	۰	۴/۷۸	۴۶	۱۵۲/۱۲۷
گوهررود	لاکان	۱۳۶۹	۲۹	۱۹/۵	۰/۷۹	۲۲/۴	۲۲۴/۸۱۲
توتکابن	توتکابن	۱۳۴۸	۴۳۷	۳۷/۵	۴/۶۳	۱۳۱	۱۴۸/۰۹۳
سفیدرود	رودبار	۱۳۲۸	۵۶۲۰۰	۵۷۰	۲۰۵	۱۳۳۷	۶۵۵۶/۳۷۷
شاهرود	لوشان	۱۳۳۳	۴۸۸۲	۱۷۷	۵۲/۴	۵۳۳	۱۶۷۴/۷۲۶
قزل‌اوزن	گیلوان	۱۳۴۲	۴۹۳۰۰	۵۳۵	۱۶۰	۱۳۱۵	۵۰۶۱/۶۷۵
پیربازار	محمودآباد	۱۳۶۴	دشت	۳۸	۷/۹۹	۹۹/۳	۲۵۳/۰۲۱
پسیخان	نوخاله	۱۳۶۵	دشت	۴۸	۲۵/۴	۳۱۳	۸۰۴/۶۱۴
شاخزر	لاکسار	۱۳۶۵	دشت	۳۷/۵	۱۳	۲۱۷/۲	۴۰۹/۶۷۷
ماسوله روناخال	چو منقال	۱۳۶۵	دشت	۴۸/۷	۷/۹۸	۷۱/۷	۲۵۳/۴۶۲
کلسر	کلسر	۱۳۶۴	دشت	۳۱/۲	۹/۵۲	۱۹۳	۳۰۱/۸۳
خالکایی	کتمجان	۱۳۶۵	دشت	۴۱/۲	۶/۱۱	۶۰/۱	۱۹۳/۳۶۷
مرغک	کتمجان	۱۳۶۵	دشت	۴۰	۴/۹۶	۴۷/۵	۱۵۷/۳۱۶
بهمیر	آقامحله	۱۳۶۵	دشت	۱۸/۷	۲/۱۱	۴۲	۶۶/۸۷۸

مأخذ: شرکت سهامی آب منطقه‌ای.

۲-۳-۶- ویژگی‌های عمومی زمین‌شناسی

استان گیلان در حدود ۷۰۰ میلیون سال قبل (دوره پرکامبرین) پوشیده از دریای کم عمق بوده است و در طی کوه‌زایی بایکالی، رسوبات انباشته شده از آب بیرون آمده که بقایای آن کوه‌های البرز- تالش را شکل داده است. ماسه سنگ‌های قرمز رنگ از شواهد این بقایای دریایی می‌باشند که در اواخر دوران اول همراه با فعالیت‌های آتش‌فشانی در منطقه باقی مانده است.

در اواخر دوره تریاس از دوران دوم، نخستین نشانه کوه‌زایی آلپی به وقوع پیوست و پس از آن در اواسط

دوران دوم و دوباره پیشروی آب بر منطقه حاکم گشته و در اواخر دوره ژوراسیک، البرز فعلی پدیدار گشت. دوران سوم برای این منطقه با کوهزایی همراه بوده که تثبیت ناهمواری‌های فعلی را سبب گشته است. در دوران چهارم در دامنه‌های شمال غربی فرآیند فرسایش به همراه فرآیندهای تکتونیکی در منطقه با توجه به اقلیم در حال شکل دادن ساخت محیطی می‌باشد که گسل‌های البرز - آستارا از مهم‌ترین این فرایندها می‌باشد.

الف - چهره‌های مورفولوژیکی استان

حرکات تکتونیکی دوران‌های زمین‌شناسی در ایجاد کوه‌های البرز - تالش، چاله خزر و تشکیل چندین گسل اصلی و فرعی نقش محوری خود را ایفا نموده است. بعضی از فازهای تکتونیکی موجب شده‌اند تا رسوبات قبلی دچار چین خوردگی شوند. امروزه اثرات این فازها را می‌توان در محدوده وسیعی از البرز - تالش به شکل تاقدیس - ناودیس سری ساخت‌های ساده و مرکب تک شیب یا توده‌های نفوذی آتشفشانی و سنگ‌های دگرگونی مشاهده نمود. در منطقه گیلان می‌توان به هر سه نوع سنگ‌های رسوبی، آذرین و دگرگونی برخورد کرد. سنگ‌های منطقه کاربردهای مختلف دارند و پراکندگی معادن مس، روی، آهن، باریم و استخراج سنگ‌های ساختمانی و برداشت شن و ماسه نمونه کوچکی از این موارد می‌باشند. به طور خلاصه مهم‌ترین اشکال مورفولوژیکی منطقه گیلان که از عملکرد متقابل تکتونیک و جنس سنگ از یک سو و عوامل اقلیمی از سوی دیگر ناشی می‌گردد عبارتند از:

- پرتگاه‌های فراوان در ارتفاعات و غارهای آهکی؛

- واریزه‌ها و خرده سنگ‌ها و قطعات ناشی از هوازدگی فیزیکی؛

- لغزش‌ها و حرکات مواد روی دامنه‌ها که باعث تغییر شکل دامنه‌ها شده و فرورفتگی‌ها و برجستگی‌های دور آنها را ایجاد می‌کند؛

- تراس‌های رودخانه‌ای و رسوبات کف بستر رودخانه‌ها: تراس‌ها اشکال پله مانند در حاشیه ایجاد کرده‌اند و رسوبات کف، امکان کشت و زرع و بهره‌برداری غیرکشاورزی (شن و ماسه) را فراهم نموده‌اند؛

- مخروط افکنه‌ها: بهترین اراضی دارای سفره آب زیرزمینی بالا را به ارمغان آورده‌اند و در کوهپایه‌ها بسیاری از اراضی زیرکشت به این اشکال تعلق دارند، ولی گاهی جریانات سیل محصولات روستاییان را از بین می‌برند و زیان‌هایی به آنان وارد می‌آورند؛

- تراس‌های دریایی فسیل: اکثر برجستگی‌های اولین سطح دشت را بعد از کوهستان به وجود آورده‌اند و درختان جنگلی یا اراضی زیر کشت جای بر روی آنها قرار دارد و علاوه بر بهره‌برداری‌های کشاورزی موارد استفاده دیگری نیز دارند؛

- رسوبات دلتایی: مهم‌ترین اراضی زیرکشت برنج و باغ‌ها (توتون) و نواحی مسکونی بر روی آن یا حاشیه آن قرار دارند؛

- نوار باریک ماسه‌های ساحلی که جریان‌های ساحل به خشکی و برعکس، عامل اصلی ایجاد آن می‌باشد.

ب - وضعیت گسل‌ها و لرزه‌خیزی استان گیلان

لرزه‌خیزی ناحیه گیلان بستگی به شدت فعالیت‌های تکتونیکی و گسل‌های موجود داشته و گسل‌های مهم آستارا و البرز از مهم‌ترین عوامل لرزه و زمین ساخت منطقه می‌باشند و به موازات آن دریای خزر نیز در

حال فرو نشینی یا سوبسیدانس می باشد و گسل البرز، پهنه زیادی از خود را در شرق گیلان و به طرف گرگان گسترانده است و تقریباً منطقه وسیع تری نسبت به گسل آستارا را دربر می گیرد.

محور گسل آستارا خیل فعال و خطرناک است و مناطق پر جمعیت رشت، لاهیجان، فومن، صومعه سرا، تالش، آستارا و انزلی را دربر می گیرد که مقیاس تقریبی آن بیش از $7/3$ ریشتر برآورد شده است. عمق کانونی زلزله های گیلان مانند سایر زمین لرزه های پهنه ایران زمین، سطحی است (عمدتاً عمق شکست ها از $600-0$ کیلومتر در پوسته زمین بیشتر است).

به طوری که از 56 زلزله که از سال 1900 تا 1976 در محور گیلان و مازندران اتفاق افتاده، 68 درصد آن یعنی 38 زلزله در عمق کانونی $23-0$ کیلومتری زمین و زلزله 31 خرداد 1369 رودبار در عمق سطحی 30 کیلومتری بوده است. شایان ذکر است که زلزله های سطحی خسارات زیادی را برای سازه های مصنوعی به همراه دارد.

به غیر از گسل های آستارا و البرز که به صورت گسترده در ناحیه دیده می شود، گسل های قدیمی دیگری نیز در ناحیه وجود داشته که یکی از آنها گسل لاهیجان - رودبار می باشد که تقریباً ادامه گسل البرز بوده و در غرب لاهیجان روند آن به صورت یک گسل چپ گرد باروند شمال شرقی - جنوب غربی جابه جاشده است و در قسمت شمال آن نیز دو گسل کوچک تر با همین جهت قرار گرفته است. گسل دیگری در قسمت غرب ماسوله نیز با جهت شرقی - غربی وجود دارد که در نهایت به گسل آستارا اتصال می یابد. این گسل ها در تکتونیک ناحیه گیلان نقش فوق العاده دارند.

علاوه بر گسل های مذکور، گسل های دیگری نیز پس از زمین لرزه 31 خرداد سال 1369 فعال شده اند. طبق نقشه لرزه خیزی، مناطق جلگه ای گیلان محور زلزله های مخرب بوده و ارتفاعات گیلان نیز غالباً هرازگاهی زلزله های مخرب به خود دیده است.

۲-۴- ویژگی های آب و هوایی

۲-۴-۱- توده های هوا و جریان بادهای

باد: باد و وزش آن حاصل اختلاف فشار میان دو نقطه است که خود در نتیجه عوامل دیگر از جمله اختلاف دما و دیگر خصوصیات فیزیکی هوا به وجود می آید و دامنه تغییرات فشار بین 1010 تا 1025 میلی بار می باشد که در طول سال از 1010 میلی بار کمتر نمی گردد. بررسی وضعیت بادهای منطقه به خوبی نشان می دهد که جهت غالب باد، در طول سال در منطقه از جهات شمال، شمال شرق و شمال غربی می باشد. این باد به دلیل موقعیت طبیعی جلگه گیلان با توجه به عدم مانع کوهستان در جلگه به پای کوه ها می رسد و بادهای کوهستان نیز از سمت جنوب و جنوب غربی به سمت جلگه می وزند که با توجه به وسعت جلگه این امر متغیر است، به طوری که باد کوهستان امامزاده هاشم به سمت جلگه مرکزی گیلان این عامل را رعایت می کند.

توزیع فصلی بادهای نشان می دهد که جهت غالب باد فصل بهار در منطقه، جهت شمال شرقی و در تابستان عمدتاً جریان غربی و شمال غربی و در انزلی غلبه آن با باد شمال شرقی است و در فصل پاییز جریانات هوایی دارای فعالیت بیشتری است. جبهه های شمال غربی و غرب در زمستان عمدتاً در سمت شمال غرب و غرب می وزند و جبهه های شمالی و شمال شرقی فعالیت کمتری دارند. در مورد درصد هوای آرام، با

توجه به سالنامه‌های آماری و دیده‌بانی‌های انجام شده مشاهده می‌گردد که ۲۸ درصد در ایستگاه انزلی و ۵۶ درصد در ایستگاه رشت ثبت شده و با توجه به آمار وزش باد و جریان هوا، بخش‌های شمالی فعال‌تر از بخش‌های جنوبی است. به طور کلی منطقه تحت تأثیر جریان‌های هوایی شمال، شمال غربی و شمال شرقی قرار می‌گیرد، بررسی بادهای منطقه به خوبی غالب بودن این جریانات را نشان می‌دهد و ارتباط مستقیمی بین جریان‌های هوایی حاکم بر منطقه با سمت وزش بادهای در فصول مختلف دیده می‌شود. به جز جریانات عمومی، بادهای محلی نیز وجود دارد که می‌توان گرمش یا گرم باد (نوعی باد فون Fohn) را نام برد که در فصل پاییز و اواخر زمستان، توده هوای گرم و خشک در ناحیه داخلی ایران با توجه به عامل آدیاباتیک و دمای پتانسیل منطقه به وجود می‌آورد. باد منجیل نیز که نتیجه اختلاف فشار فیزیکی دریا و خشکی در طی شبانه‌روز می‌باشد، در طول دره سفیدرود به حرکت درمی‌آید.

نظر به موقعیت جغرافیایی استان گیلان و وجود پستی و بلندی‌های بسیار در آن، وزش باد در نقاط مختلف این منطقه از جهات مختلف صورت می‌گیرد و تابع یک نظم کلی نیست. وزش باد در نقاط مرتفع و دره‌ها وجود دارد و جهت وزش در امتداد ارتفاعات و دره‌ها بوده و در کناره معمولاً محدود به ساحل می‌باشد. حداکثر سرعت وزش باد تا ۱۰ فات (معادل ۱۸ کیلومتر در ساعت) می‌رسد و شدت فزاینده اختلاف درجه حرارت در فصل تابستان، موجب توالی مخصوص در بادهای محلی می‌شود که به شرح زیر می‌باشد:

۱- در امتداد ساحل و در ساعات گرم روز، نسیم از طرف دریا و هنگام شب و سپیده دم از جانب خشکی می‌وزد.

۲- در کوهستان در هنگام روز نسیم‌های صعودی از دره‌ها و هنگام شب نسیم‌های نزولی از کوهستان می‌وزد. ترکیب این پدیده در قسمت جنوبی تر، نسیم‌های خنک شبانه را فراهم می‌آورد و موجب می‌گردد مردم در شب از تالار استفاده نمایند.

جدول ۲-۲۰- انواع بادهایر حسب جهت ووزش

نام باد	بیرون وا	سرتوک	خزری	بیرون گیله‌وا	دشت‌وا	خشکه‌وا	گرمیش (گرمیج)	باد منجیل
جهت وزش	شمال مرداب	شمال شرق	شمال و شمال غربی	شمال و شمال غربی	شمال غربی	شرق مرداب	جنوب از کوه به جلگه	شمال به جنوب
فصل وزش	تمام فصول	بهار، تابستان، پاییز	زمستان	زمستان	تابستان و بهار	—	پاییز و زمستان	در طول روز

تفاوت‌های آب و هوایی موجود در استان بیشتر از اختلاف ارتفاع، فاصله از دریای خزر و جریان‌های هوایی منطقه ناشی می‌شود. این جریان‌ها با توجه به اندازه گیری سینوپتیک در طول سال که منطقه را تحت تأثیر قرار می‌دهند، به چهار دسته زیر قابل تقسیم است:

الف- جریان پرفشار سیبری: در فصل زمستان یک مرکز پرفشار بر فراز سیبری تشکیل می‌شود که هوای بسیار سردی را به همراه دارد و از اواخر پاییز تا اوایل بهار که موسم وزش این جریان است، مرکز پرفشار سیبری توده‌های هوایی سرد را به سمت جنوب و غرب حرکت می‌دهد و این جریان هوای سرد و خشک را

به منطقه می‌آورد و در حین عبور از دریای خزر با جریان گرم دریای خزر که ناشی از رطوبت و بخار هاست برخورد نموده و ایجاد ریزش‌های محلی می‌کند و در اثر برخورد با جریان‌های مرطوب مدیترانه، تشکیل جبهه وسیعی می‌دهد که به صورت ریزش‌های جوی و برف و باران نمایان می‌شود و اگر این برخورد در مرکز ایران باشد ایجاد سیل و سیلاب می‌نماید.

ب- جریان اسکانه‌یناوی: منشاء این جریان که در مواقع مختلف سال به سواحل دریای خزر و ایران می‌رسد، کانونی است که بر فراز قسمت شمالی اقیانوس اطلس تشکیل می‌شود و پس از عبور از شمال و اروپا، مقداری از رطوبت خود را از دست می‌دهد و پس از عبور از دریای سیاه و خزر مجدداً رطوبت کافی گرفته و در سواحل خزر ایجاد بارش می‌نماید که در فصل بهار و زمستان هنگامی که این جریان با توده هوایی قطبی برخورد می‌کند، موجب ریزش رگبار در فصل‌های بهار و پاییز (باران‌های محلی پنجم در اواخر بهار) و برف در زمستان می‌شود.

ج- جریان مدیترانه‌ای: جریان مدیترانه‌ای از پاییز تا اواسط بهار بخش وسیعی از نواحی غربی و شمال ایران را تحت تأثیر قرار می‌دهد. توده‌های هوایی مدیترانه‌ای پس از عبور از فراز دریای مدیترانه و جذب رطوبت، به صورت ابرهای باران‌زا به سمت شرق حرکت می‌نمایند که پس از برخورد با کوه‌های زاگرس، قسمتی از رطوبت خود را فرو ریخته و بخش دیگری وارد فلات داخلی ایران و نواحی شمالی کشور می‌شود. با توجه به جهت حرکت این توده‌های هوایی (از غرب به شرق) از میزان بارش آن نیز کاسته شده و اثرات بارش این جریان‌ها از جهت غرب به شرق کاهش می‌یابد.

جهت جریان‌های هوایی اعم از این که از شمال، شمال شرق و غرب و شمال غرب وارد کشور می‌شوند، اثرات ناحیه‌ای زیادی برجای می‌گذارند، بدین ترتیب که نواحی غربی و جنوبی دریای خزر به دلیل قرار گرفتن در معرض مستقیم این جریان‌ها با منشا متفاوت، بارش بیشتری نسبت به نواحی شرقی دریافت می‌کنند که این تفاوت در بارش، اقلیم ناحیه‌ای متفاوتی را در منطقه به وجود می‌آورد.

د- جریان‌های محلی: جریان‌های محلی هوایی که در نتیجه اختلاف فشار هواروی خشکی و دریا به وجود می‌آید، در نتیجه دریافت انرژی خورشید روی خشکی‌ها که زودتر از آب گرم می‌شوند، بازتاب حرارتی (آلبیدو) ایجاد می‌کند، چرا که هواروی خشکی صعود نموده و به سمت مناطق دریایی که هنوز از خشکی خنک‌تر است جریان می‌یابد و نسیم ملایم از دریا به سمت خشکی می‌وزد که در تابستان، خنکی ملایمی را به همراه دارد. این جریان هوایی وقتی به دره سفیدرود در منجیل می‌رسد به دلیل اختلاف فشار و دمایی شدید و تنگی دره، به سرعت از شمال به جنوب جریان یافته و ایجاد باد محلی منجیل را در ساعات بعد از نیم‌روز می‌نماید.

باد محلی دیگری که نوعی باد گرم می‌باشد (Phon یا Chihock) به زبان محلی به باد گرمش (گرمیج به ترکی) معروف است و از سمت کوهستان به سوی دریا می‌وزد و هوای خشک و گرم فلات ایران را با سرعت به نواحی جلگه‌ای می‌راند. تقارن زمانی این باد با فصل پاییز و با توجه به عدم مراقبت‌های لازم، موجب آتش سوزی می‌شود.

۲-۴-۲- میزان دما

در بررسی درجه حرارت از آمار عناصر اقلیمی هفت ایستگاه نمونه استفاده شده است. به جز ایستگاه

رودبار که گرم‌ترین ماه آن مرداد ماه است (تبعیت از اقلیم مدیترانه‌ای) در بقیه ایستگاه‌ها گرم‌ترین ماه سال تیرماه ثبت شده است. متوسط بیشترین درجه حرارت به میزان ۲۶/۲ درجه سانتیگراد در ایستگاه آستارا و کمترین آن با اختلاف اندکی با رودبار به میزان ۲۴/۵ درجه سانتیگراد در ایستگاه رشت ثبت شده است. به استثنای ایستگاه انزلی در کلیه ایستگاه‌ها، دی ماه سردترین ماه سال و در ایستگاه انزلی با اختلاف کمتر از ۰/۲، سردترین ماه سال در بهمن ماه دیده می‌شود. متوسط دما به دلیل مجاورت با دریای خزر و ارتفاع کم در سردترین ماه در کلیه ایستگاه‌ها به زیر صفر نمی‌رسد و میانگین گرم‌ترین دمای ماهانه نیز از ۲۶ درجه تجاوز نمی‌کند. متوسط دمای سالانه در ایستگاه‌های منتخب استان بین حداقل ۱۵/۲ در ایستگاه آستارا و حداکثر ۱۶/۶ درجه سانتیگراد در ایستگاه لاهیجان به دست آمده است.

در جدول شماره ۲-۲۱، میانگین سالانه دمای روزانه (حداقل، متوسط و حداکثر) و میانگین سالانه متوسط روزانه و تعداد روزهای گرم نشان داده شده است. بالاترین درجه حرارت ثبت شده ۴۳ درجه سانتیگراد در خردادماه در ایستگاه رودبار و کمترین دمای مطلق نیز با میزان ۱۹- درجه سانتیگراد در دی ماه در ایستگاه رشت ثبت شده است و با توجه به جدول تفاوت‌های دمایی، نوسانات آن قابل ملاحظه بوده و خصوصیات زیستی را تنوع بخشیده است و در نتیجه جوامع گیاهی و جانوری متنوع را سبب گشته است به طوری که در ایستگاه رودبار دامنه تغییرات دمایی بین ۴۳ درجه در خرداد، به ۷- درجه در بهمن ماه نوسان دارد که از نظر رویشی جامعه زیتون و زربین (سروکوهی) سوزنی برگ نمونه این محیط می‌باشد.

جدول ۲-۲۱- مشخصات حرارتی و رژیم دمایی ایستگاه‌های منتخب (۱۳۶۳-۱۳۴۳)

ایستگاه	ارتفاع به متر	میانگین سالانه دمای روزانه			میانگین سالانه متوسط روزانه		تعداد روزهای گرم	جمع واحدهای حرارتی فعال درجه-روز
		حداقل	متوسط	حداکثر	گرم‌ترین	سردترین		
آستارا	۲۵-	۱۱/۱	۱۵/۳	۱۹/۴	۲۵/۹	۵/۴	۴	۴۷۸۵
تالش	۱۰۰	۱۰/۷	۱۵/۴	۲۰/۲	۲۴/۵	۵/۸	۴	۴۹۰۱
انزلی	۲۱-	۱۳/۲	۱۶/۲	۱۹/۳	۲۵/۷	۷	۴	۵۱۹۱
رشت	۷-	۱۱/۶	۱۶	۲۰/۴	۲۵/۲	۶/۵	۴	۵۰۹۰
لاهیجان	۲-	۱۱/۲	۱۶/۲	۲۱/۲	۲۵/۲	۷/۱	۴	۵۱۹۷
فومن	۰	۱۰/۶	۱۵/۴	۲۰/۲	۲۳/۶	۶/۵	۴	۴۸۸۰
رودبار	۲۸۰	۱۰/۶	۱۶/۴	۲۲/۱	۲۴/۶	۷/۳	۴	۵۳۵۰

۲-۴-۳- متوسط بارندگی

در جداول ۲-۲۲ و ۲۳-۲، میزان بارندگی ماهانه و سالانه ایستگاه‌های هواشناسی استان و مقدار درصد پراکندگی زمانی بارش برحسب فصول سال طی سال‌های ۱۳۴۸-۱۳۶۱ ارائه شده است:

جدول ۲-۲۲- میانگین بارندگی ماهانه و سالانه ایستگاه‌های هواشناسی استان ۱۳۴۸-۱۳۶۰

ایستگاه	ماه	دی	بهمن	اسفند	فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	مهر	آبان	آذر	سالانه
آستارا	۱۱۹	۹۳/۸	۱۰۳/۱	۶۷	۵۷/۱	۴۸	۲۲/۷	۹۳/۵	۱۹۰/۴	۲۲۵/۷	۱۳۷/۲	۹۵/۴	۱۲۲۲/۹	
تالش	۲۰۸	۱۲۳/۳	۱۵۸/۶	۱۲۷/۳	۱۵۲/۴	۱۲۸/۴	۶۲/۸	۱۷۳/۵	۲۳۱	۳۸۰	۲۶۸	۱۸۵/۸	۲۱۹۸/۵	
انزلی	۲۳۷/۲	۱۳۷/۳	۱۱۱/۵	۵۳/۷	۵۵/۴	۴۹/۶	۳۷/۵	۹۰/۸	۱۹۲/۹	۳۱۵/۱	۳۱۱/۸	۲۴۳/۲	۱۸۸۸/۸	
رشت	۱۶۵/۶	۱۱۱/۳	۱۰۹/۱	۴۹/۸	۷۰/۳	۴۳/۴	۴۳/۸	۶۲/۵	۱۲۴/۹	۱۹۷/۲	۲۰۷/۵	۲۰۱/۱	۱۳۸۶/۵	
فومن	۱۰۷/۴	۵۸	۷۳/۱	۵۶	۵۴/۴	۵۰/۵	۳۲/۱	۶۷/۹	۱۳۴	۱۴۴	۱۳۲/۴	۱۷۱/۴	۱۰۸۱/۲	
رودبار	۴۶	۴۱/۹	۶۹/۲	۳۶/۲	۳۱	۸/۶	۲/۹	۲/۴	۶/۵	۱۶۹	۵۲/۱	۶۷/۶	۳۸۱/۳	
لاهیجان	۱۰۰/۳	۸۷/۳	۸۰/۱	۳۲/۹	۷۳/۹	۸۲/۱	۳۵/۸	۵۵/۱	۱۳۹/۳	۲۴۲/۵	۱۸۳/۶	۱۴۰/۴	۱۲۵۳/۴	

مأخذ: آمارنامه سازمان هواشناسی کشور ۱۳۴۸-۱۳۶۰.

جدول ۲-۲۳- مقدار و درصد پراکندگی زمانی بارش برحسب فصول سال

ایستگاه	پاییز		تابستان		بهار		زمستان		سال	
	درصد	میلیمتر	درصد	میلیمتر	درصد	میلیمتر	درصد	میلیمتر	درصد	میلیمتر
آستارا	۳۸	۴۵۸/۳	۲۳	۲۷۶/۶	۱۳	۱۵۹/۹	۲۶	۳۱۵/۹	۱۰۰	۱۲۱۰/۷
انزلی	۴۷/۵	۸۷۰/۲	۱۷/۵	۳۲۰/۵	۸/۷	۱۵۸	۲۶/۵	۴۸۶	۱۰۰	۱۸۳۴/۷
رشت	۴۴/۷	۶۰۵/۸	۱۶/۷	۲۳۱/۲	۱۱/۸	۱۶۳/۵	۲۷/۹	۳۸۶	۱۰۰	۱۳۸۶/۵
رودبار	۳۵/۸	۱۳۶/۶	۳/۱	۱۱/۸	۱۹/۹	۷۵/۸	۴۱/۲	۱۵۷/۱	۱۰۰	۳۸۱/۳

مأخذ: نشریات هواشناسی ۱۹۶۹-۱۹۸۱.

همان‌گونه که در جدول شماره ۲-۲۲، دیده می‌شود، بیشترین میزان بارندگی سالانه مربوط به ایستگاه تالش با ۲۱۹۸/۵ میلیمتر و کمترین میزان مربوط به ایستگاه رودبار با ۳۸۱/۳ میلیمتر بوده است. جدول شماره ۲-۲۳، نیز نشان دهنده آن است که بیشترین میزان بارش در فصل پاییز و کمترین میزان بارش در فصل بهار بوده است. در جدول ۲-۲۴- متوسط میزان بارندگی ۱۵ سال اخیر شهر رشت و میزان بارندگی در این شهر طی سال‌های زراعی ۱۳۷۳-۱۳۷۴ و ۱۳۷۴-۱۳۷۵ ارائه شده است:

جدول ۲-۲۴- میزان بارندگی شهر رشت طی سال‌های زراعی

۱۳۷۳-۱۳۷۴ و ۱۳۷۴-۱۳۷۵

عنوان	میزان بارندگی (میلیمتر)	رتبه در کل کشور
متوسط ۱۵ سال اخیر	۱۳۹۸	۱
سال زراعی ۱۳۷۳-۱۳۷۴	۱۳۰۱	۱
سال زراعی ۱۳۷۴-۱۳۷۵	۱۰۸۸	۱
درصد تغییر سال زراعی ۱۳۷۴-۱۳۷۵ به ۱۳۷۳-۱۳۷۴	۱۳۷۴-۱۳۷۳	-۱۶/۴

همان گونه که در جدول فوق دیده می‌شود میزان بارندگی متوسط این شهر در ۱۵ سال اخیر ۱۳۹۸ میلیمتر بوده و میزان بارندگی در سال ۱۳۷۴-۱۳۷۵ به میزان ۱۰۸۸ میلیمتر بود که نسبت به سال ۱۳۷۳-۱۳۷۴ به میزان ۱۶/۴- درصد کاهش داشته است. این استان رتبه اول را از نظر میزان بارش سالانه در کل کشور دارا بوده است.

۲-۴-۴- رطوبت نسبی و تبخیر

رطوبت نسبی

رطوبت نسبی یکی از مهم‌ترین عناصر اقلیمی است که با میزان بارش و درجه حرارت رابطه مستقیم دارد، به طوری که با افزایش درجه حرارت، ظرفیت رطوبت منطقه بالا رفته و درصد نم نسبی کاهش می‌آید و برعکس تغییراتی که در دمای روزانه و شبانه هوا به وجود می‌آید به همین ترتیب در میزان نم نسبی تأثیر می‌گذارد؛ سقوط دما در ساعات شب که در نزدیکی‌های صبح به کمترین میزان خود می‌رسد، موجب می‌شود که نم موجود در هوا به صورت قطرات شبنم روی برگ گیاهان ظاهر شود و علت ظهور شبنم در ساعات بامدادی نیز افزایش نم نسبی هوا در این ساعت از روز است. از جمله عوامل دیگر که بر روی رطوبت منطقه تأثیر می‌گذارند، دوری و نزدیکی نقاط استان به دریای خزر است که تجزیه و تحلیل نم نسبی در ایستگاه‌های منطقه، ویژگی‌های زیر را به خوبی نمایان می‌سازد:

- ۱- میزان نم نسبی در ساعات اولیه بامدادی (۵/۶ صبح به وقت محلی) که هوا معمولاً به سردترین حالت خود می‌رسد در تمامی ایستگاه‌های استان افزایش می‌یابد؛
- ۲- در ساعت ۱۲/۳۰ به وقت محلی میزان نم نسبی به کمترین حد خود می‌رسد؛
- ۳- در ساعت ۱۸/۳۰ به وقت محلی به تدریج با توجه به کاهش درجه حرارت میزان رطوبت نسبی افزایش می‌یابد؛
- ۴- ایستگاه رودبار با توجه به ارتفاع خود و دور بودن از دریای خزر از رطوبت نسبی کمتری برخوردار است و رطوبت آن از ۴۸ درصد تا ۷۹ درصد تغییر می‌یابد.

تبخیر

تبخیر از خصوصیات فیزیکی گرمایی هر ناحیه‌ای است که با اندازه‌گیری از طشتک یا به صورت تجربی قابل ارزیابی می‌باشد و چنانچه از نوع اول استفاده شود، به صورت تبخیر فیزیکی و چنانچه به صورت تجربی اندازه‌گیری شود به صورت نیاز آبی گیاهان یا تعرق می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. روش‌های معمول

اندازه گیری تبخیر توجه به گرما یا درجه حرارت ناحیه است و با ضرایبی اصلاح می گردد که از نظر رویش گیاهان، جوامع اکوسیستم های حیاتی ناحیه و کشاورزی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار می باشد.

بررسی تبخیر در استان نشان می دهد که میانگین تبخیر در بخش ساحلی حدوداً ۸۰۰ میلیمتر و در بخش ارتفاعات حدود ۱۲۰۰ میلیمتر می باشد که تا ۲۰۰۰ میلیمتر نیز بالغ می گردد، به طوری که میانگین ماهانه تبخیر در بخش ساحلی حدود ۱۵ میلیمتر، در پاییز ۱۴/۹ درصد، زمستان ۸ درصد، بهار ۲۹/۳ درصد و تابستان ۴۷/۸ درصد و سالانه، ۱۰۰ درصد می باشد که حداکثر تبخیر در تیرماه حدود ۱۸/۵ درصد و حداقل آن در دی ماه حدود ۲/۴ درصد است. در ارتفاعات، این ارقام حدود ۱۸/۵ درصد و ۱/۹ درصد به ترتیب در مردادماه و بهمن ماه برآورد شده است.

از طرفی، تبخیر در ارتباط مستقیم با رژیم دمای ناحیه بوده و مجموع درجه حرارت های فعال برای رشد گیاهان مخصوصاً در طول دوران رشد، به حداکثر حساسیت خود می رسد. رودبار با ۵۳۵۰ درجه-روز بیشترین و ایستگاه آستارا با ۴۷۸۵ درجه-روز کمترین درجه-روزهای فعال گیاهی را دارا بوده که با توجه به نوع محصول و طول زمانی دوره رشد و ماه های رشد در مراحل مختلف تغییرات فنولوژیکی قابل انعطاف است.

۲-۴-۵- عوامل اقلیمی

به طور کلی چهار عامل اصلی در تعیین شرایط آب و هوایی منطقه نقش تعیین کننده دارد که عبارتند از:

- ارتفاع و ناهمواری؛

- دوری و نزدیکی به دریای خزر؛

- موقعیت جغرافیایی؛

- جریان های هوایی.

ارتفاع و ناهمواری: بخش جلگه ای سواحل دریای خزر از نظر توپوگرافی، جزو زمین های پست به شمار می آید و حدود ۵ هزار کیلومتر مربع از زمین های استان گیلان (حدود ۴۰ درصد) جلگه ای بوده و ارتفاع آنها از سطح دریا کمتر از ۱۰۰ متر می باشد. بخش های جنوبی و غربی استان در فاصله ای کم به سرعت ارتفاع یافته و کوه های البرز و تالش به صورت دیواره عظیم کوهستانی، تقریباً تمامی بخش جلگه ای را احاطه کرده اند. وجود این دیواره کوهستانی مرتفع، در اشباع مولکول های بخار هوا و ریزش آن به صورت انواع بارش حائز اهمیت زیادی در کل منطقه است. موج های غربی عرض های متوسط، در مسیر حرکت از شمال شرقی به جنوب غربی، بخار های دریای خزر را به صورت زنجیره های سیکلونی به حرکت در می آورد که در مسیر حرکت به دیواره البرز برخورد نموده و سبب صعود اروگرافیک^۱ می گردد که در این صعود، کاهش دما سبب اشباع رطوبت گشته و بارندگی خاص و ویژه منطقه را به وجود می آورد و با ارتفاع، رابطه معکوس دارد. از مقایسه ارتفاع شهر رشت با مراکز استان های کشور مشاهده می شود که رشت پایین ترین ارتفاع را در بین مراکز استانی دارا بوده و کاملاً تحت تأثیر دریای خزر و کوهستان البرز قرار گرفته است.

همجواری با دریای خزر: همجواری با دریای خزر که در منطقه معتدله نیمکره شمالی قرار گرفته، بابر خور داری از وزش بادهای منطقه ای به ویژه از جهات شمال و شمال غرب، در چگونگی آب و هوای

1. Orographic.

منطقه تأثیر فراوانی دارد. به طور کلی رطوبت موجود در هوای منطقه مستقیماً حاصل این همجواری جغرافیایی بوده و پی آمدهای اکولوژیکی مهمی را دربر دارد. رطوبت نسبی در منطقه پیوست بالاست و وجود این رطوبت به ویژه برای اکوسیستم گیاهی به طور مستقیم و اکولوژی حیاتی منطقه به طور غیر مستقیم حائز اهمیت فراوانی است. علاوه بر این، رطوبت موجود در هوا به نوعی باعث کنترل نوسانات دمایی نیز می شود. به همین دلیل، نوسانات دمایی در طول شبانه روز و ماه و سال نسبت به مناطق خشک و دور از دریای خزر به مراتب کمتر است.

موقعیت جغرافیایی: استان گیلان در فاصله ۳۶ درجه و ۳۶ دقیقه تا ۳۸ درجه و ۳۷ دقیقه عرض شمالی قرار دارد. تردیدی نیست که اگر ارتفاع این منطقه پایین نبود، شرایط آب و هوایی آن به مراتب سردتر از وضع فعلی می شد. گسترش عرض منطقه در فاصله ۱ درجه و ۵۱ دقیقه عرض شمالی موجب می شود که تفاوت اقلیمی چندان قابل ملاحظه ای از این عامل به وجود نیاید، زاویه تابش خورشید نیز در این فاصله ناچیز است و تفاوت ناحیه ای قابل توجهی ایجاد نمی کند. از این رومی توان گفت که نقش عرض جغرافیایی در منطقه به دلیل کمی فاصله عرض، در تعیین خصوصیات آب و هوایی تضعیف شده و تفاوت های آب و هوایی موجود استان بیشتر از اختلاف ارتفاع، فاصله از دریا و جریان های هوایی منطقه ناشی می شود.

جریان های هوایی: با توجه به اندازه گیری های سینوپتیک در طول سال که منطقه را تحت تأثیر قرار می دهند، می توان جریان های هوایی منطقه را به چهار دسته جریان های پرفشار سبیری، جریان های اسکاندیناوی، جریان های مدیترانه ای و جریان های محلی تقسیم بندی نمود که هر یک از این جریان ها به نوبه خود و در فصلی از سال بر شرایط آب و هوایی منطقه تأثیر می گذارند.

۲-۴-۶- حوزه بندی اقلیمی

شکل زمین و تیپ ناهمواری ها در سیمای جغرافیایی استان گیلان با توجه به وحدت نسبی در کلیت آن یک دست نیست و از تنوع بسیاری برخوردار می باشد. رطوبت فراوان دریای خزر و نوسانات ادواری آن، قرار گرفتن در مسیر زنجیرهای پرفشار سبیری و جنگل های انبوه، جهت شمالی و جنوبی رشته کوه تالش و شرقی و غربی البرز، رودخانه های دائمی و پرآب، استخرها و تالاب ها و آبگیرهای طبیعی، نورگیری نامتوازن از اشعه خورشید و فرسایش و... از مجموعه عواملی هستند که تیپ ناهمواری ها را به مرور زمان دستخوش تغییر و تحول می نمایند. بر این اساس می توان تیپ ناهمواری های منطقه را به شرح زیر تقسیم بندی نمود:

نواحلی ساحلی: این ناحیه، محدوده باریکی است که در امتداد سواحل بین دریا و باند ممتد ماسه ای کشیده شده و به ماسه های ساحلی معروف است. ارتفاع متوسط آنها بین ۱ تا ۱۰ متر (به تناسب نوع ساحل از چند متر تا چند صد متر از آب دریا از چابکسر تا آستارا) قرار گرفته است که با فعالیت شدید رسوب گذاری توسط رودخانه هایی که این باند را قطع می نمایند و به دریا می ریزند، مواجه می باشد. زمانی که رودخانه ها در پشت این باند می مانند، برکه ها، استخرها و تالاب های کوچک و بزرگ را تشکیل می دهند که تالاب انزلی نمونه ای از آن است که با توجه به وضعیت خاص زمین شناسی، جریان های دریایی، بادی است و شکل گیری اولیه باند های، ماسه ای در تکامل آن موثر بوده است و دلتاسازی رودخانه ها بخصوص سفیدرود، در این مورد بسیار حائز اهمیت است.

نواحی جلگه‌ای: نوار جلگه‌ای بعد از باند ساحلی تا کوهپایه‌های البرز و تالش را به صورت زمین‌های مسطح تقریباً هموار در بر گرفته است. عرض این جلگه با توجه به فعالیت رودخانه‌ها متغیر بوده و شیب این جلگه‌ها عموماً حدود ۵ درصد یا کمتر است. از نظر ارتفاعی، حدود باندهای ساحلی تا ارتفاع صدمتر را باید جزء این نواحی بدانیم که از آستارا تا چابکسر کشیده شده است. جلگه باریک تالش، از آستارا تا سفارود (رضوان‌شهر) تا عرض متوسط ۳ الی ۱۰ کیلومتر، جلگه وسیع غرب سفیدرود از سفارود تا سفیدرود، دشت‌های رشت، انزلی، فومن و صومعه سرا با عرض تقریبی ۴۰ تا ۵۰ کیلومتر با شیب کمتر از ۵ درصد و جلگه شرق سفیدرود از کیاشهر تا چابکسر با عرض متوسط ۵ الی ۱۰ کیلومتر و با شیب کمتر از ۵ درصد قرار دارند و نواحی برنجکاری گیلان عموماً در این ناحیه گسترش یافته است.

نواحی کوهپایه‌ای: این ناحیه از ارتفاع ۱۰۰ الی ۵۰۰ متر گسترده شده و غالباً از تپه‌های منفرد و کم ارتفاع تشکیل یافته است که امروزه جزو مناطق جای کاری و در گذشته پوشیده از جنگل بوده است، ولی با توجه به رشد جمعیت و توسعه شهرها، عموماً شهرها به این سمت کشیده می‌شوند که شهرهای رشت و لاهیجان، منجیل، رودبار و لووشان از آن جمله‌اند.

نواحی کوهستانی: این نواحی از ارتفاع ۵۰۰ متر به بالا با شیب بیش از ۳۰ درصد شکل گرفته و دارای دو زون غربی و شرقی در گیلان است. زون غربی که جهت شمالی و جنوبی داشته و رشته کوه تالش از رودخانه آستاراچای تا سفیدرود کشیده شده و بلندترین نقطه آن دارای ۳۳۰۰ متر (قله بکرو داغ) می‌باشد. این نواحی توسط رودخانه‌های دائمی بریده شده‌اند و رودخانه‌های سفارود، گرگانرود، سفیدرود و پلرود از آن جمله‌اند و تنها راه ارتباطی دشت گیلان به مرکز ایران نیز از کنار رودخانه سفیدرود و دره آن می‌گذرد که به همراه دره شاهرود تا قزوین ادامه می‌یابد. شهر ماسوله از نمونه شهرهای کوهستانی واقع در گیلان است.

نواحی کوهستانی و مراتع ییلاقی: این نواحی عمدتاً ارتفاع ۲۰۰۰ متر به بالا در تالش و البرز تشکیل شده و عمدتاً مراتع ییلاقی مردمان کوه نشین دامدار است که با توجه به وضعیت فقر شدید به این امر می‌پردازند. پس از این منطقه، مناطق کوهستانی همراه با یخ و برف با برندهای سنگی که مرز نهایی کوهستان می‌باشد، قرار دارد که مسیر یخچالی و زمین‌های یخرفتی در این مناطق دیده می‌شوند و از ییلاقات این نواحی می‌توان آق‌اولر، سفارود، الماس را در غرب گیلان و درفک، اشکورات را در شرق آن نام برد.

فصل سوم - جمعیت، نیروی انسانی و اشتغال

۳-۱- تعداد جمعیت، نرخ رشد، تعداد و بعد خانوار

در جدول شماره ۳-۱، اطلاعات مربوط به تعداد جمعیت، تعداد خانوار و بعد آن و نیز نرخ رشد و تراکم نسبی به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۵ ارائه شده است:

جدول ۱-۳- تعداد جمعیت، تعداد خانوار و بعد آن، نرخ رشد و تراکم نسبی به تفکیک شهرستان

شهرستان	جمعیت ۱۳۷۵	تعداد خانوار شهری	تعداد خانوار روستایی	تعداد کل خانوار	بعد خانوار	جمعیت ۱۳۷۰	نرخ رشد ۱۳۷۵-۱۳۷۰	تراکم نسبی (کیلومتر مربع-نفر)
شهرستان	۲۲۴۱۸۹۶	۲۴۹۱۵۹	۲۶۲۸۴۸	۵۱۲۰۰۷	۴/۴	۲۲۰۴۰۴۰	۰/۳۴	۱۵۲/۴
آستارا	۶۳۲۵۴	۷۰۱۸	۶۴۵۵	۱۳۴۷۳	۴/۷	۵۹۲۲۱	۱/۳۳	۱۸۹/۴
آستانه اشرفیه	۱۱۴۴۸۳	۱۱۵۲۰	۱۶۴۰۳	۲۷۹۲۳	۴/۱	۱۱۸۳۵۱	-۰/۶۶	۲۶۸/۴
بندر انزلی	۱۱۹۸۲۷	۲۳۹۶۳	۵۰۶۵	۲۹۰۲۸	۴/۱	۱۲۲۰۶۸	-۰/۳۷	۳۸۷/۹
طوالش	۲۶۲۴۲۰	۱۳۷۴۱	۳۸۱۷۸	۵۱۹۱۹	۵/۱	۲۵۱۹۶۰	۰/۸۲	۷۴/۸۵
رشت	۷۱۵۰۹۶	۱۱۰۵۹۰	۵۸۸۴۶	۱۶۹۴۳۶	۴/۲	۶۷۵۹۰۲	۱/۱۳	۵۰۱/۲
رودبار	۱۱۳۰۸۳	۱۱۷۰۳	۱۲۹۸۹	۲۴۶۹۲	۴/۶	۱۰۰۴۹۹	۲/۳۹	۴۳/۹۲
رودسر	۲۰۲۶۶۲	۲۱۰۱۲	۲۶۱۱۹	۴۷۱۳۱	۴/۳	۲۰۸۷۷۵	-۰/۵۹	۱۱۲
صومعه سرا	۱۳۶۷۱۰	۸۱۱۵	۲۲۵۸۲	۳۰۶۹۷	۴/۵	۱۳۹۱۱۵	-۰/۳۵	۲۱۶/۱
فومن	۱۰۳۱۹۲	۷۴۳۰	۱۵۲۰۲	۲۲۶۳۲	۴/۶	۱۸۱۵۹۹	-	۱۱۰/۱۴
لنگرود	۱۳۶۵۷۵	۱۶۴۷۲	۱۵۷۳۵	۳۲۲۰۷	۴/۲	۱۳۵۲۲۵	۰/۲	۳۰۹/۵
لاهیجان	۲۰۴۳۰۲	۱۶۴۴۵	۳۲۰۳۵	۴۸۴۸۰	۴/۲	۲۱۱۳۲۵	-۰/۶۷	۱۲۵/۱
شفش	۷۰۲۹۲	۱۱۵۰	۱۳۲۳۹	۱۴۳۸۹	۴/۹	-	-	۱۵۹/۳

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، جمعیت کل استان در سال ۱۳۷۵، ۲۲۴۱۸۹۶ نفر بوده که شهرستان رشت با ۷۱۵۰۹۶ نفر (۳۱/۹ درصد) بیشترین و شهرستان آستارا با ۶۳۲۵۴ نفر (۲/۸ درصد) کمترین جمعیت را دارا بوده است.

تعداد کل خانوار استان در سال ۱۳۷۵، ۵۱۲۰۰۷ خانوار بوده که شهرستان رشت با ۱۶۹۴۳۶ خانوار (۳۳/۱ درصد) بیشترین و شهرستان آستارا با ۱۳۴۷۳ خانوار (۲/۶ درصد) کمترین تعداد خانوار را دارا بوده است.

تعداد خانوار شهری استان در سال ۱۳۷۵، ۲۴۹۱۵۹ خانوار بوده که شهرستان رشت با ۵۸۸۴۶ خانوار (۲۳/۶ درصد) بیشترین و شهرستان آستارا با ۷۰۱۸ خانوار (۲/۸ درصد) کمترین تعداد خانوار شهری را دارا بوده است.

تعداد خانوار روستایی استان در سال ۱۳۷۵، ۲۶۲۸۴۸ خانوار بوده که شهرستان رشت با ۵۸۸۴۶ خانوار (۲۲/۴ درصد) بیشترین و شهرستان آستارا با ۱۶۴۵۵ خانوار (۲/۴ درصد) کمترین تعداد خانوار روستایی را به خود اختصاص داده است.

میانگین نرخ رشد جمعیت استان طی سال های ۱۳۷۵-۱۳۷۰، ۰/۳۴ بوده که شهرستان رودبار با نرخ رشد ۲/۳۹ بیشترین و شهرستان لاهیجان با ۰/۶۷- کمترین نرخ رشد را دارا بوده است.

میانگین تراکم نسبی جمعیت استان در سال ۱۳۷۵، ۱۵۲/۴ نفر در هر کیلومتر مربع بوده که شهرستان رشت با تراکم نسبی ۵۰۱/۲ نفر در هر کیلومتر مربع بیشترین و شهرستان رودبار با تراکم نسبی ۴۳/۹۲ کمترین میزان را دارا بوده است.

۲-۳- ترکیب سنی و جنسی جمعیت

در جدول شماره ۲-۳، جمعیت استان بر حسب سن و جنس به تفکیک شهرستان ارائه شده است:

جدول ۳-۲- جمعیت بر حسب سن و جنس استان گیلان

شهرستان			آستارا			آستانه اشرفیه			بندر انزلی			طوالش		
جنس			مرد و زن			مرد و زن			مرد و زن			مرد و زن		
گروه سنی			جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن
۴-۱۰ ساله			۶۳۵۷	۳۱۸۴	۳۱۷۳	۹۰۷۳	۴۶۳۱	۴۴۴۲	۸۷۵۶	۴۵۶۵	۴۱۹۱	۲۷۲۳۸	۱۳۹۰۷	۱۳۳۳۱
۱۰-۱۴ ساله			۷۷۷۰	۴۰۲۰	۳۷۵۰	۱۳۲۳۷	۶۶۶۰	۶۵۷۷	۱۲۵۰۴	۶۴۳۰	۶۰۷۴	۳۶۷۲۸	۱۸۶۴۷	۱۸۰۸۱
۱۴-۱۵ ساله			۹۵۴۴	۴۸۲۴	۴۷۲۰	۱۵۱۱۸	۷۵۹۳	۷۵۲۵	۱۶۱۴۶	۸۱۹۹	۷۹۴۷	۴۰۶۷۷	۲۰۶۰۳	۲۰۰۷۴
۱۵-۱۹ ساله			۷۳۳۸	۳۴۲۴	۳۹۱۴	۱۳۰۵۳	۶۳۹۰	۶۶۶۳	۱۴۲۶۱	۷۴۰۴	۶۸۵۷	۳۲۳۱۱	۱۵۷۴۴	۱۶۵۶۷
۲۰-۲۴ ساله			۵۱۲۳	۲۳۱۰	۲۸۱۳	۹۴۶۳	۴۲۶۰	۵۲۰۳	۸۹۸۷	۴۴۴۲	۴۵۴۵	۱۹۹۷۹	۸۶۳۹	۱۱۳۴۰
۲۵-۲۹ ساله			۵۳۷۴	۲۷۸۷	۲۵۸۷	۹۷۷۲	۴۷۷۲	۵۰۰۰	۹۴۱۲	۴۶۴۰	۴۷۷۲	۲۰۶۳۳	۹۹۹۲	۱۰۶۴۱
۳۰-۳۴ ساله			۴۳۹۲	۲۲۵۵	۲۱۳۷	۸۳۷۱	۴۳۲۵	۴۰۴۶	۹۰۳۳	۴۴۰۰	۴۶۳۳	۱۷۲۱۴	۸۴۳۰	۸۷۸۴
۳۵-۳۹ ساله			۴۰۵۰	۲۰۸۱	۱۹۶۹	۶۴۹۵	۳۳۳۴	۳۱۶۱	۹۰۶۴	۴۴۹۴	۴۵۷۰	۱۵۴۱۴	۷۵۹۷	۷۸۱۷
۴۰-۴۴ ساله			۳۳۵۴	۱۷۴۴	۱۶۱۰	۵۳۷۰	۲۴۹۱	۲۸۷۹	۷۳۶۳	۳۷۰۹	۳۶۵۴	۱۲۷۴۱	۶۴۰۴	۶۳۳۷
۴۵-۴۹ ساله			۲۴۴۲	۱۲۳۹	۱۲۰۳	۴۱۱۸	۲۰۲۴	۲۰۹۴	۵۹۰۴	۳۰۵۷	۲۸۴۷	۹۶۵۴	۴۷۹۱	۴۸۶۳
۵۰-۵۴ ساله			۱۶۰۸	۸۲۵	۷۸۳	۴۱۳۱	۱۹۸۵	۲۱۴۶	۴۴۵۴	۲۲۸۳	۲۱۷۱	۶۲۵۰	۳۱۸۵	۳۰۶۵
۵۵-۵۹ ساله			۱۴۶۶	۷۹۲	۶۷۴	۴۲۵۳	۲۱۲۷	۲۱۲۶	۳۸۹۹	۲۰۰۹	۱۸۹۰	۵۶۳۸	۲۸۹۵	۲۷۴۳
۶۰-۶۴ ساله			۱۵۳۹	۸۰۵	۷۳۴	۴۳۸۵	۲۳۰۲	۲۰۸۳	۳۶۶۳	۱۹۷۱	۱۶۹۲	۶۳۶۸	۳۴۳۹	۲۹۲۹
۶۵-۶۹ ساله			۱۳۲۵	۶۸۹	۶۳۶	۳۲۴۴	۱۷۲۹	۱۵۱۵	۲۷۷۰	۱۴۰۹	۱۳۶۱	۵۷۳۴	۳۰۲۱	۲۷۱۳
۷۰-۷۴ ساله			۱۰۰۰	۵۲۶	۴۷۴	۲۶۱۹	۱۳۴۶	۱۲۷۳	۲۲۱۱	۱۰۷۶	۱۱۳۵	۳۸۲۹	۲۰۸۲	۱۷۴۷
۷۵-۷۹ ساله			۳۲۱	۱۷۱	۱۵۰	۱۰۶۶	۴۷۳	۵۹۳	۷۹۶	۳۳۳	۴۶۳	۱۰۲۵	۵۱۸	۵۰۷
۸۰-۸۴ ساله			۱۲۹	۶۲	۶۷	۳۲۵	۱۴۲	۱۸۳	۳۲۳	۱۴۴	۱۷۹	۴۲۲	۲۳۳	۱۸۹
۸۵-۸۹ ساله			۵۲	۱۸	۳۴	۱۸۰	۷۵	۱۰۵	۱۲۹	۳۹	۹۰	۲۶۰	۱۰۴	۱۵۶
۹۰-۹۴ ساله			۳۲	۹	۲۳	۸۴	۲۸	۵۶	۸۰	۲۷	۵۳	۱۵۵	۴۹	۱۰۶
۹۵ ساله و بیشتر			۳۸	۹	۲۹	۱۲۰	۳۵	۸۵	۷۲	۲۳	۴۹	۱۴۸	۴۸	۱۰۰
نامشخص						۶	۶					۲	۲	۰
جمع			۶۳۲۵۴	۳۱۷۷۴	۳۱۴۸۰	۱۱۴۴۸۳	۵۶۷۲۸	۵۷۷۵۵	۱۱۹۸۲۷	۶۰۶۵۲	۵۹۱۷۳	۲۶۲۴۲۰	۱۳۰۳۳۰	۱۳۲۰۹۰

ادامه جدول ۳-۲- جمعیت بر حسب سن و جنس استان گیلان

شهرستان			رشت			رودبار			رودسر			صومعه سرا		
جنس			مرد و زن			مرد و زن			مرد و زن			مرد و زن		
گروه سنی			جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن
۴-۰ ساله			۵۸۷۵۶	۳۰۲۴۴	۲۸۵۱۲	۱۳۱۲۱	۶۶۵۸	۶۴۶۳	۱۶۷۰۴	۸۴۲۸	۸۲۷۶	۱۱۸۹۳	۵۹۷۶	۵۹۱۷
۹-۵ ساله			۸۱۶۳۷	۴۱۵۸۴	۴۰۰۵۳	۱۴۴۸۸	۷۴۰۲	۷۰۸۶	۲۳۹۷۰	۱۲۲۶۹	۱۱۷۰۱	۱۶۱۴۲	۲۳۰	۷۹۱۲
۱۴-۱۰ ساله			۹۷۲۲۹	۴۹۵۹۶	۴۷۶۳۳	۱۶۱۲۷	۸۳۵۵	۷۷۷۲	۲۸۳۸۶	۱۴۴۶۲	۱۳۹۲۴	۱۹۴۹۴	۹۹۰۶	۹۵۸۸
۱۹-۱۵ ساله			۷۹۲۸۱	۳۸۶۷۱	۴۰۶۱۰	۱۳۸۵۳	۷۱۰۲	۶۷۵۱	۲۴۵۸۹	۱۱۹۱۸	۱۲۶۷۱	۱۶۰۰۷	۷۶۵۵	۸۳۵۲
۲۴-۲۰ ساله			۵۷۴۶۱	۲۵۷۳۰	۳۱۷۳۱	۹۹۵۲	۴۸۶۳	۵۰۸۹	۱۵۹۰۸	۷۰۶۰	۸۸۴۸	۱۱۸۹۵	۵۱۹۶	۶۶۹۹
۲۹-۲۵ ساله			۶۰۷۹۵	۲۹۹۴۲	۳۰۸۵۳	۹۰۵۶	۴۵۱۷	۴۵۳۹	۱۶۵۵۴	۸۰۹۶	۸۴۵۸	۱۱۰۵۹	۵۳۰۲	۵۷۵۷
۳۴-۳۰ ساله			۵۷۶۵۰	۲۹۰۲۹	۲۸۶۲۱	۶۸۵۹	۳۴۳۴	۳۴۲۵	۱۳۵۳۹	۶۸۴۰	۶۶۹۹	۸۸۱۰	۴۳۶۵	۴۴۴۵
۳۹-۳۵ ساله			۵۱۹۹۷	۲۶۰۴۳	۲۵۹۵۴	۵۸۸۱	۲۹۷۸	۲۹۰۳	۱۱۸۳۲	۵۷۷۸	۶۰۵۴	۸۲۹۷	۴۱۰۴	۴۱۹۳
۴۴-۴۰ ساله			۴۱۸۷۳	۲۱۶۰۶	۲۰۲۶۷	۴۴۵۵	۲۱۶۴	۲۲۹۱	۱۰۲۲۷	۴۸۸۶	۵۳۴۱	۶۷۶۰	۳۲۹۳	۳۴۶۷
۴۹-۴۵ ساله			۳۰۰۶۱	۱۵۵۱۳	۱۴۵۴۸	۳۷۸۶	۱۷۴۷	۲۰۳۹	۸۴۰۷	۳۹۶۲	۴۴۴۵	۵۰۴۲	۲۴۳۱	۲۶۱۱
۵۴-۵۰ ساله			۲۱۵۴۳	۱۱۱۰۴	۱۰۴۳۹	۲۸۵۲	۱۳۱۳	۱۵۳۹	۶۵۵۰	۳۱۱۱	۳۴۳۹	۳۵۱۴	۱۶۹۹	۱۸۱۵
۵۹-۵۵ ساله			۱۹۹۵۵	۱۰۴۰۰	۹۵۵۵	۳۰۲۳	۱۵۴۸	۱۴۷۵	۶۰۳۰	۲۹۶۹	۳۰۶۱	۴۰۲۹	۱۹۹۸	۲۰۳۱
۶۴-۶۰ ساله			۱۹۷۱۸	۱۰۶۲۸	۹۰۹۰	۳۲۸۳	۱۷۷۹	۱۵۰۴	۷۰۹۴	۳۶۰۴	۳۴۹۰	۵۰۷۴	۲۶۴۸	۲۴۲۶
۶۹-۶۵ ساله			۱۵۷۰۴	۸۰۱۸	۷۶۸۶	۲۵۵۷	۱۳۱۸	۱۲۳۹	۶۱۲۴	۳۲۶۹	۲۸۵۵	۳۷۰۶	۱۸۰۳	۱۹۰۳
۷۴-۷۰ ساله			۱۲۹۷۹	۶۵۹۶	۶۳۸۳	۲۱۶۹	۱۱۶۵	۱۰۰۴	۳۵۷۸	۱۹۲۴	۱۶۵۴	۳۱۲۵	۱۵۳۱	۱۵۹۴
۷۹-۷۵ ساله			۴۹۶۱	۲۱۶۳	۲۷۹۸	۸۹۷	۴۲۸	۴۶۹	۱۵۸۶	۸۳۰	۷۵۶	۱۰۸۲	۴۷۷	۶۰۵
۸۴-۸۰ ساله			۱۷۴۵	۷۳۲	۱۰۱۳	۳۰۲	۱۵۷	۱۴۵	۷۹۵	۴۳۴	۳۶۱	۴۰۱	۱۵۱	۲۵۰
۸۹-۸۵ ساله			۸۲۳	۲۸۸	۵۳۵	۱۸۷	۷۴	۱۱۳	۴۰۸	۲۱۲	۱۹۶	۱۸۳	۷۳	۱۱۰
۹۴-۹۰ ساله			۵۱۹	۱۷۱	۳۴۸	۱۱۸	۳۷	۸۱	۲۴۱	۱۱۰	۱۳۱	۱۰۰	۳۴	۶۶
۹۵ ساله و بیشتر			۳۸۲	۱۰۳	۲۷۹	۱۱۷	۳۶	۸۱	۱۳۹	۴۲	۹۷	۹۴	۲۹	۶۵
نامشخص			۲۷	۲۷	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۳	۱	۲
جمع			۷۱۵۰۹۶	۳۵۸۱۸۸	۳۵۶۹۰۸	۱۱۳۰۸۳	۵۷۰۷۵	۵۶۰۰۸	۲۰۲۶۶۲	۱۰۰۲۰۵	۱۰۲۴۵۷	۱۳۶۷۱۰	۶۶۹۰۲	۶۹۸۰۸

ادامه جدول ۲-۳- جمعیت بر حسب سن و جنس استان گیلان

شهرستان			فومن			لنگرود			لامیجان			شفت		
جنس			مرد و زن			مرد و زن			مرد و زن			مرد و زن		
گروه سنی			جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن
۴-۱۰ ساله			۸۷۴۷	۴۴۰۸	۴۳۳۹	۱۰۸۷۸	۵۴۸۵	۵۳۹۳	۱۶۱۸۷	۸۲۹۴	۷۸۹۳	۵۶۰۲	۲۹۳۸	۲۶۶۴
۵-۹ ساله			۱۲۳۹۸	۶۳۶۲	۶۰۳۶	۱۶۳۹۷	۸۲۱۱	۸۱۸۶	۲۳۱۷۴	۱۱۸۲۴	۱۱۳۵۰	۷۶۸۰	۳۹۸۳	۳۶۹۷
۱۰-۱۴ ساله			۱۴۸۰۰	۷۶۷۰	۷۱۳۰	۱۹۱۷۷	۹۷۵۶	۹۴۲۱	۲۸۳۱۲	۱۴۲۴۰	۱۴۰۷۲	۹۹۲۵	۵۱۱۲	۴۸۱۳
۱۵-۱۹ ساله			۱۲۳۷۵	۶۰۲۷	۶۳۴۸	۱۶۰۸۱	۷۸۸۹	۸۱۹۲	۲۴۲۶۲	۱۱۸۲۵	۱۲۴۳۷	۹۸۸۸	۴۷۰۰	۵۱۸۸
۲۰-۲۴ ساله			۸۵۹۸	۳۷۶۲	۴۸۳۶	۱۱۲۵۵	۵۰۵۰	۶۲۰۵	۱۶۵۷۸	۷۱۰۲	۹۴۷۶	۶۶۰۰	۲۸۶۳	۳۷۳۷
۲۵-۲۹ ساله			۷۶۳۱	۳۵۴۸	۴۰۸۳	۱۱۰۵۷	۵۳۹۷	۵۶۶۰	۱۵۴۷۱	۷۶۴۲	۷۸۲۹	۵۵۶۹	۲۷۲۲	۲۸۴۷
۳۰-۳۴ ساله			۶۹۱۱	۳۳۹۹	۳۵۱۲	۱۰۱۹۱	۵۱۸۷	۵۰۰۴	۱۳۰۸۸	۶۴۵۶	۶۶۳۲	۴۲۹۵	۲۰۵۴	۲۲۴۱
۳۵-۳۹ ساله			۶۵۷۱	۳۲۹۱	۳۲۸۰	۸۴۶۵	۴۳۰۱	۴۱۶۴	۱۱۸۰۶	۵۶۴۳	۶۱۶۳	۳۸۷۱	۱۸۴۰	۲۰۳۱
۴۰-۴۴ ساله			۵۱۳۳	۲۵۴۲	۲۵۹۱	۶۳۶۵	۳۰۴۱	۳۳۲۴	۱۰۰۴۹	۴۷۷۹	۵۲۷۰	۳۳۵۸	۱۴۹۸	۱۸۶۰
۴۵-۴۹ ساله			۴۲۵۳	۲۰۷۹	۲۱۷۴	۵۴۲۸	۲۶۶۲	۲۷۶۶	۸۳۳۰	۴۰۵۷	۴۲۷۳	۲۴۲۵	۱۱۳۵	۱۲۹۰
۵۰-۵۴ ساله			۳۷۵۸	۱۳۱۲	۱۴۴۶	۴۷۴۰	۲۳۰۰	۲۴۴۰	۷۵۷۱	۳۷۳۵	۳۸۳۶	۲۰۱۹	۹۵۸	۱۰۶۱
۵۵-۵۹ ساله			۳۷۵۷	۱۳۷۴	۱۳۸۳	۴۱۲۳	۱۹۹۱	۲۱۳۲	۷۲۲۷	۳۶۹۵	۳۵۳۲	۲۰۱۰	۹۹۲	۱۰۱۸
۶۰-۶۴ ساله			۳۶۷۶	۱۹۹۹	۱۶۷۷	۴۳۶۳	۲۱۹۴	۲۱۶۹	۷۹۹۵	۴۰۴۸	۳۹۴۷	۲۳۵۵	۱۲۱۶	۱۱۳۹
۶۵-۶۹ ساله			۲۹۹۶	۱۵۰۷	۱۴۸۹	۳۵۵۶	۱۸۵۹	۱۶۹۷	۶۱۵۷	۳۱۴۷	۳۰۱۰	۲۳۰۷	۱۲۱۸	۱۰۸۹
۷۰-۷۴ ساله			۲۱۶۴	۱۰۷۱	۱۰۹۳	۲۶۱۲	۱۳۶۱	۱۲۵۱	۴۹۲۹	۲۵۸۳	۲۳۴۶	۱۴۸۹	۷۹۵	۶۹۴
۷۵-۷۹ ساله			۷۵۹	۳۷۵	۳۸۴	۱۰۵۵	۵۲۱	۵۳۴	۲۰۱۸	۱۰۰۶	۱۰۱۲	۴۵۰	۲۳۵	۲۱۵
۸۰-۸۴ ساله			۲۶۶	۱۱۱	۱۵۵	۳۹۷	۲۰۰	۱۹۷	۵۷۹	۲۶۱	۳۱۸	۲۱۸	۹۶	۱۲۲
۸۵-۸۹ ساله			۱۶۵	۵۸	۱۰۷	۲۱۵	۸۹	۱۲۶	۲۸۶	۱۰۲	۱۸۴	۱۱۶	۴۶	۷۰
۹۰-۹۴ ساله			۱۰۳	۳۰	۷۳	۱۳۶	۵۸	۷۸	۱۶۳	۵۴	۱۰۹	۶۸	۲۰	۴۸
۹۵ ساله و بیشتر			۱۳۱	۵۹	۷۲	۸۴	۲۴	۶۰	۱۱۸	۴۴	۷۴	۴۷	۱۶	۳۱
نامشخص									۲	۱	۱			
جمع			۱۰۳۱۹۲	۵۰۹۸۴	۵۲۲۰۸	۱۳۶۵۷۵	۶۷۵۷۶	۶۸۹۹۹	۲۰۲۳۰۲	۱۰۰۵۳۸	۱۰۳۷۶۲	۷۰۲۹۲	۳۳۲۳۷	۳۵۸۵۵

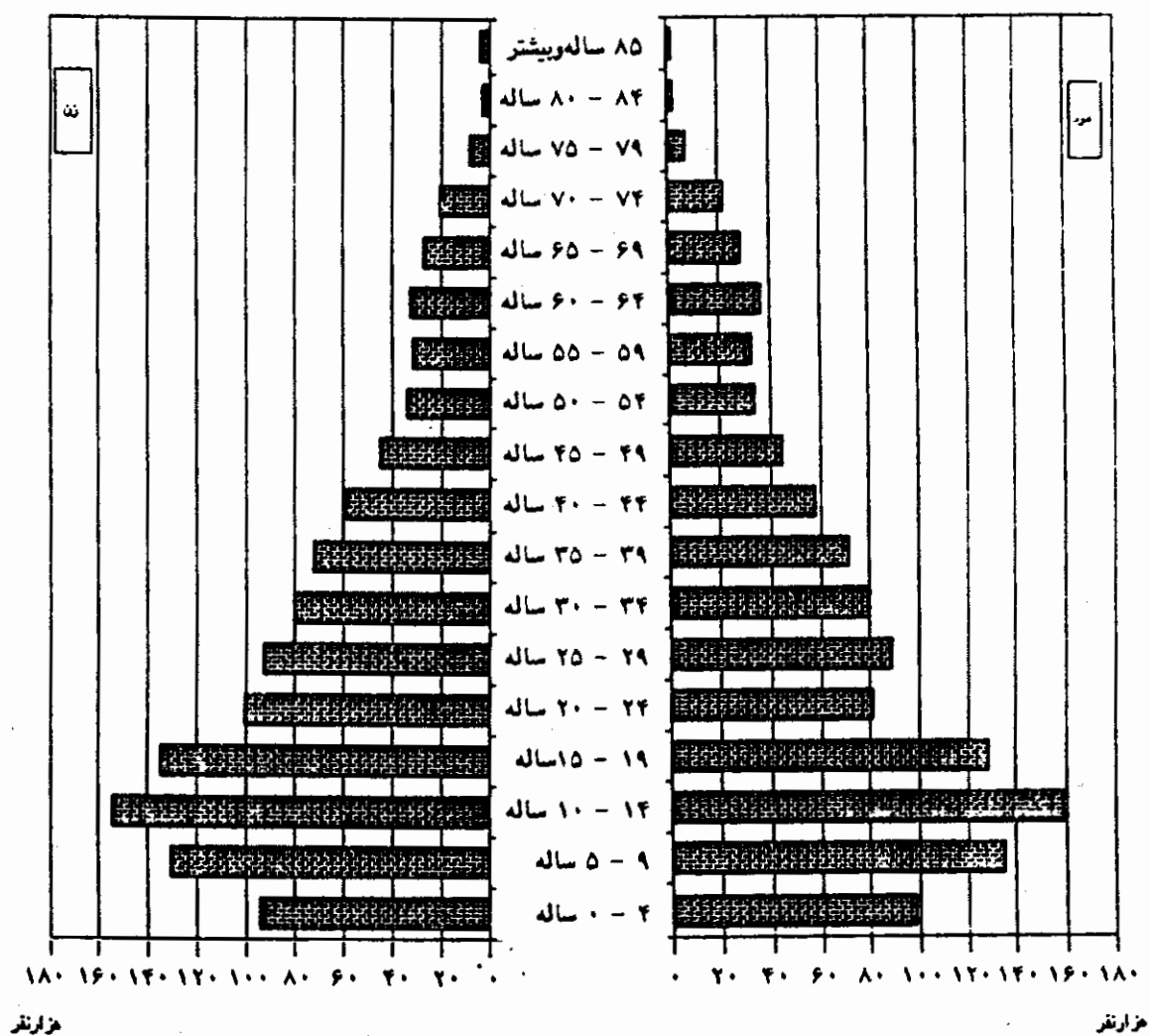
ادامه جدول ۳-۲- جمعیت بر حسب سن و جنس استان گیلان

استان			شهرستان
مرد و زن -			جنس
زن	مرد	جمع	گروه سنی
۹۴۵۹۶	۹۸۷۱۶	۱۹۳۳۱۲	۰-۴ ساله
۱۳۰۵۰۳	۱۳۵۶۲۲	۲۶۶۱۲۵	۵-۹ ساله
۱۵۴۶۱۹	۱۶۰۳۱۶	۳۱۴۹۳۵	۱۰-۱۴ ساله
۱۳۴۵۵۰	۱۲۸۷۴۹	۲۶۳۲۹۹	۱۵-۱۹ ساله
۱۰۰۵۲۲	۸۱۲۷۷	۱۸۱۷۹۹	۲۰-۲۴ ساله
۹۳۰۲۶	۸۹۳۵۷	۱۸۲۳۸۳	۲۵-۲۹ ساله
۸۰۱۷۹	۸۰۱۷۴	۱۶۰۳۵۳	۳۰-۳۴ ساله
۷۲۲۵۹	۷۱۴۸۴	۱۴۳۷۴۳	۳۵-۳۹ ساله
۵۸۸۹۱	۵۸۱۵۷	۱۱۷۰۴۸	۴۰-۴۴ ساله
۴۵۱۵۳	۴۴۶۹۷	۸۹۸۵۰	۴۵-۴۹ ساله
۳۴۱۸۰	۳۳۸۱۰	۶۷۹۹۰	۵۰-۵۴ ساله
۳۳۴۱۲	۳۰۹۹۸	۶۴۴۱۰	۵۵-۵۹ ساله
۳۲۸۸۰	۳۶۶۳۳	۶۹۵۱۳	۶۰-۶۴ ساله
۲۷۱۹۳	۲۸۹۸۷	۵۶۱۸۰	۶۵-۶۹ ساله
۲۰۶۴۸	۲۲۰۵۶	۴۲۷۰۴	۷۰-۷۴ ساله
۸۴۸۶	۷۵۳۰	۱۶۰۱۶	۷۵-۷۹ ساله
۳۱۷۹	۲۷۲۳	۵۹۰۲	۸۰-۸۴ ساله
۱۸۲۶	۱۱۷۸	۳۰۰۴	۸۵-۸۹ ساله
۱۱۷۲	۶۲۷	۱۷۹۹	۹۰-۹۴ ساله
۱۰۲۲	۴۶۸	۱۴۹۰	۹۵ ساله و بیشتر
۳	۳۸	۴۱	نامشخص
۱۱۲۶۵۰۵	۱۱۱۵۳۹۱	۲۲۴۱۸۹۶	جمع

جدول فوق نشان دهنده آن است که از ۲۲۴۱۸۹۶ نفر جمعیت استان، مردان دارای جمعیت ۱۱۱۵۳۹۱ نفر (۴۹/۷ درصد) و زنان دارای جمعیت ۱۱۲۶۵۰۵ نفر (۵۰/۳ درصد) می باشند.

اطفال (کمتر از یک سال سن) با جمعیتی معادل ۳۱۹۶۸ نفر ۱/۴۳ درصد جمعیت، نوباوگان (۵-۱ ساله) با جمعیتی معادل ۲۱۲۱۵۳ نفر ۹/۴۶ درصد، کودکان (۱۰-۶ ساله) با جمعیتی معادل ۲۷۷۴۸۲ نفر ۱۲/۳۸ درصد، نوجوانان (۱۴-۱۱ ساله) با جمعیتی معادل ۲۵۲۷۶۹ نفر ۱۱/۲۷ درصد، جوانان (۲۴-۱۵ ساله) با جمعیتی معادل ۴۴۵۰۹۸ نفر ۱۹/۸۵ درصد، میانسالان (۶۴-۲۵ ساله) با جمعیتی معادل ۸۹۵۲۹۰ نفر ۳۹/۹۳ درصد و بزرگسالان (۶۵ ساله و بیشتر) با جمعیتی معادل ۱۲۷۰۹۵ نفر ۵/۶۷ درصد جمعیت استان را تشکیل می دهند. به عنوان جمع بندی می توان گفت که جمعیت زیر ۲۴ سال با ۱,۲۱۹,۳۸۰ نفر و ۵۴/۴ درصد، حجم عمده ای از جمعیت استان را به خود اختصاص داده است. نمودار ۱۲، هرم سنی جمعیت استان را در سال ۱۳۷۵ نشان می دهد:

نمودار ۱۲- هرم سنی جمعیت استان گیلان



همان گونه که در نمودار فوق دیده می شود نسبت جنسی مرد به زن در استان گیلان در سال ۱۳۷۵ معادل ۹۹ درصد بوده و این درصد به تفکیک گروه های سنی عبارت است از: اطفال ۱۰۳ درصد، نوباوگان ۱۰۵ درصد، کودکان ۱۰۴ درصد، نوجوانان ۱۰۴ درصد، جوانان ۸۹ درصد، میانسالان و بزرگسالان ۱۰۰ درصد.

۳-۳- ترکیب جمعیت شهری، روستایی و عشایری
در جدول ۳-۳، ترکیب جمعیت بر حسب جنس و نوع سکونت در نقاط شهری، روستایی و جمعیت غیر ساکن (عشایری) ارائه شده است:

جدول ۳-۳- جمعیت بر حسب جنس و نوع سکونت شهری و روستایی به تفکیک شهرستان گیلان

شهرستان	مرد وزن			ساکن در نقاط شهری		ساکن در نقاط روستایی		غیر ساکن	
	جمع	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
آستارا	۶۳۲۵۴	۳۱۷۷۴	۳۱۴۸۰	۱۵۴۷۵	۱۵۱۹۱	۱۶۲۹۹	۱۶۲۸۹	۰	۰
آستانه اشرفیه	۱۱۴۴۸۳	۵۶۷۲۸	۵۷۷۵۵	۲۳۸۶۶	۲۳۷۲۵	۳۲۸۶۲	۳۴۰۳۰	۰	۰
بندر انزلی	۱۱۹۸۲۷	۶۰۶۵۴	۵۹۱۷۳	۴۹۷۳۶	۴۸۸۰۸	۱۰۹۱۸	۱۰۳۶۵	۰	۰
طوالش	۲۶۲۴۲۰	۱۳۰۳۳۰	۱۳۲۰۹۰	۳۲۴۹۶	۳۲۷۳۸	۹۷۶۲۴	۹۹۱۳۰	۲۱۰	۲۲۲
رشت	۷۱۵۰۹۶	۳۵۸۱۸۸	۳۵۶۹۰۸	۲۳۰۲۷۰	۲۲۹۰۵۶	۱۲۷۹۱۸	۱۲۷۸۵۲	۰	۰
رودبار	۱۱۳۰۸۳	۵۷۰۷۵	۵۶۰۰۸	۲۷۶۵۳	۲۵۶۳۶	۲۹۴۲۲	۳۰۳۷۲	۰	۰
رودسر	۲۰۲۶۶۲	۱۰۰۲۰۵	۱۰۲۴۵۷	۴۳۷۸۹	۴۳۵۸۳	۵۶۴۱۴	۵۸۸۷۴	۲	۰
صومعه سرا	۱۳۶۷۱۰	۶۶۹۰۲	۶۹۸۰۸	۱۷۸۲۶	۱۷۷۲۸	۴۹۰۷۶	۵۲۰۸۰	۰	۰
فومن	۱۰۳۱۹۲	۵۰۹۸۴	۵۲۲۰۸	۱۶۱۸۰	۱۵۸۲۴	۳۴۸۰۲	۳۶۳۸۴	۲	۰
لنگرود	۱۳۶۵۷۵	۶۷۵۷۶	۶۸۹۹۹	۳۴۱۱۸	۳۴۵۶۱	۳۳۴۵۸	۳۴۴۳۸	۰	۰
لاهیجان	۲۰۴۳۰۲	۱۰۰۵۳۸	۱۰۳۷۶۴	۳۳۲۴۲	۳۳۴۴۲	۶۷۲۹۶	۷۰۳۲۲	۰	۰
شفش	۷۰۲۹۲	۳۴۴۳۷	۳۵۸۵۵	۲۵۲۰	۲۵۱۷	۳۱۹۱۷	۳۳۳۳۸	۰	۰
استان	۲۲۴۱۸۹۶	۱۱۱۵۳۹۱	۱۱۱۲۶۵۰۵	۵۲۷۱۷۱	۵۰۹۲۰۹	۵۸۸۰۰۶	۶۰۳۴۷۴	۲۱۴	۲۲۲

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، از مجموع ۲۲۴۱۸۹۶ نفر جمعیت استان، ۱۰۳۶۳۸۰ نفر در نقاط شهری (۴۶/۲ درصد) ۱۱۹۱۴۸۰ نفر در نقاط روستایی (۵۳/۱ درصد) ساکن بوده و ۴۳۶ نفر (۰/۷ درصد) نیز غیر ساکن می باشند. از ۱۰۳۶۳۸۰ نفر ساکن در نقاط شهری، مردان با ۵۲۷۱۷۱ نفر، ۵۰/۸ درصد جمعیت شهری و از ۱۱۹۱۴۸۰ نفر ساکن در نقاط روستایی مردان با ۵۸۸۰۰۶ نفر، ۴۹/۳۵ درصد جمعیت روستایی استان را تشکیل می دهند.

۳-۴- وقایع چهارگانه حیاتی

در جدول شماره ۳-۴، آمار وقایع حیاتی چهارگانه طی سال های ۱۳۷۰-۱۳۷۴ و در جدول شماره ۳-۵، آمار مربوط به تعداد ولادت ثبت شده در سال ۱۳۷۴ به تفکیک شهرستان و در جدول شماره ۳-۶، تعداد ازدواج و طلاق ثبت شده در استان در سال ۱۳۷۴ ارائه شده است. همچنین نمودار ۱۳ تعداد متولدین ثبت شده طی سال های ۱۳۷۰-۱۳۷۴ را نشان می دهد.

جدول ۳-۴- آمار وقایع حیاتی ثبت شده طی سال های ۱۳۷۰-۱۳۷۴

سال	ولادت	رشد(درصد)	ازدواج	رشد(درصد)	طلاق	رشد(درصد)	مرگ	رشد(درصد)
۱۳۷۰	۵۳۴۴۷	-	۲۶۴۰۶	-	۱۲۱۲	-	۱۰۳۸۸	-
۱۳۷۱	۴۹۳۸۵	-۷	۲۱۱۲۲	-۲۰	۱۱۱۶	-۷/۹	۸۱۳۶	-۲۱/۶
۱۳۷۲	۴۹۰۰۵	-۰/۷	۲۱۵۷۹	۲/۱	۱۰۳۳	-۷/۴	۸۵۱۴	۴/۶
۱۳۷۳	۴۸۷۵۷	-۰/۵	۲۱۳۳۵	-۱/۱	۱۰۳۱	-۰/۱	۹۱۷۸	۷/۸
۱۳۷۴	۳۷۹۳۹	-۲۲	۲۱۷۲۳	۱/۸	۱۲۱۵	۱۷/۸	۱۹۹۹۰	۱۱۷/۸

۱- اداره کل ثبت احوال در سال ۱۳۷۴ تعداد ۴۷۹۹۵ جلد شناسنامه باطل شده به ثبت رسانید. از این تعداد ۱۹۹۹ جلد متعلق به سال ۱۳۷۴ می باشد.

مأخذ: اداره کل ثبت احوال استان گیلان.

جدول ۳-۵- تعداد ولادت ثبت شده به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	موالید		
	زن	مرد	جمع
آستارا	۶۳۵	۵۸۸	۱۲۲۳
آستانه اشرفیه	۸۵۱	۹۰۱	۱۷۵۲
بندر انزلی	۸۸۱	۹۷۲	۱۸۵۳
تالش	۲۴۳۱	۲۴۷۳	۴۹۰۴
رشت	۶۰۷۶	۵۹۱۰	۱۱۹۸۶
رودبار	۱۱۶۲	۱۱۳۸	۲۳۰۰
رودسر	۱۶۹۰	۱۷۲۰	۳۴۱۰
شف	۴۲۲	۴۶۴	۸۸۶
صومعه سرا	۱۱۴۴	۱۱۲۳	۲۲۶۷
فومن	۹۵۴	۹۴۷	۱۹۰۱
لاهیجان	۱۶۵۶	۱۷۸۱	۳۴۳۷
لنگرود	۹۸۱	۱۰۳۹	۲۰۲۰
کل استان	۱۸۸۸۳	۱۹۰۵۶	۳۷۹۳۹

مأخذ: اداره کل ثبت احوال استان گیلان.

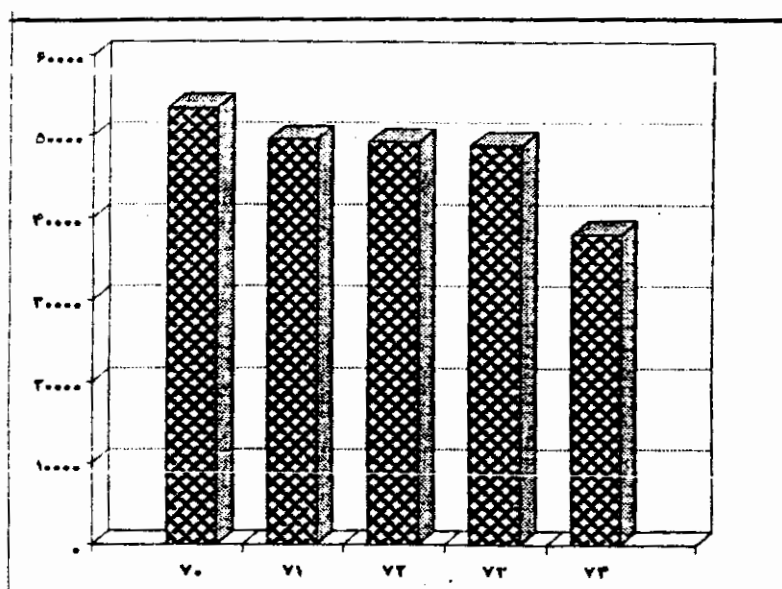
جدول ۳-۶- تعداد ازدواج و طلاق ثبت شده به تفکیک

شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	ازدواج	طلاق
آستارا	۶۱۱	۳۲
آستانه اشرفیه	۵۷۲	۰
بندر انزلی	۱۱۲۷	۱۳۶
تالش	۲۶۳۸	۹۲
رشت	۶۳۹۷	۴۸۵
رودبار	۱۰۳۴	۲۵
رودسر	۲۲۶۸	۱۰۷
شف	۷۰۶	۰
صومعه سرا	۱۶۳۲	۳۹
فومن	۸۸۳	۸۵
لاهیجان	۲۲۵۴	۱۴۰
لنگرود	۱۶۰۱	۷۴
کل استان	۲۱۷۲۳	۱۲۱۵

مأخذ: اداره کل ثبت احوال استان گیلان.

نمودار ۱۳- تعداد متولدین ثبت شده طی سال‌های ۱۳۷۰-۱۳۷۴



همان‌گونه که در جدول ۳-۴، دیده می‌شود، تعداد ولادت به ثبت رسیده طی سال‌های ۱۳۷۰-۱۳۷۴ روندی نزولی داشته و در سال ۱۳۷۴ نسبت به سال ۱۳۷۳ از رشد نسبت بالای ۲۲- درصدی برخوردار بوده است. آمار مربوط به ازدواج نشان‌دهنده آن است که با رشد ۱/۸ درصدی، از ۲۱۳۳۵ مورد در سال ۱۳۷۳ به ۲۱۷۲۳ مورد در سال ۱۳۷۴ رسیده است. در مورد طلاق، آمار نشان می‌دهد که با رشد ۱۷/۸ درصدی، از تعداد ۱۰۳۱ مورد در سال ۱۳۷۳ به ۱۲۱۵ مورد در سال ۱۳۷۴ رسیده است. در مورد تعداد فوت به ثبت رسیده، آمار حاکی از آن است که با رشد ۱۱۷/۸ درصدی، از رقم ۹۱۷۸ مورد در سال ۱۳۷۳ به ۱۹۹۹۰ مورد در سال ۱۳۷۴ رسیده است.

جدول ۳-۵، نشان‌دهنده آن است که از مجموع ۳۷۹۳۹ مورد ولادت ثبت شده در استان در سال ۱۳۷۴، شهرستان رشت با ۱۱۹۸۶ مورد (۳۱/۶ درصد) بیشترین و شهرستان شفت با ۸۸۶ مورد (۲/۳ درصد) کمترین تعداد را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۳-۶، نشان‌دهنده آن است که از ۲۱۷۲۳ مورد ازدواج به ثبت رسیده در سال ۱۳۷۴، شهرستان رشت با ۶۳۹۷ مورد (۲۹/۴ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان آستانه اشرفیه با ۵۷۲ مورد (۲/۶ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان آستانه اشرفیه با ۵۷۲ مورد (۲/۶ درصد) کمترین تعداد را به خود اختصاص داده‌اند. از سوی دیگر، از ۱۲۱۵ مورد طلاق به ثبت رسیده در سال ۱۳۷۴، شهرستان رشت با ۴۸۵ مورد (۳۹/۹ درصد) بیشترین و شهرستان رودبار با ۲۵ مورد (۲ درصد) کمترین تعداد را به خود اختصاص داده‌اند. از تقسیم تعداد ازدواج و طلاق به ثبت رسیده در استان در سال ۱۳۷۴، مشخص می‌شود که ۵/۵ درصد ازدواج‌های انجام شده به طلاق منجر گشته است.

۳-۵- مهاجرت

در جداول ۳-۷، ۳-۸ و ۳-۹، تعداد مهاجران وارد شده به استان برحسب سن، آخرین محل اقامت قبلی و مدت اقامت در محل فعلی و در نمودارهای ۱۴، ۱۵ و ۱۶ مهاجران وارد شده طی سال‌های ۱۳۶۵-۱۳۷۵ در نقاط شهری و روستایی برحسب سن و جنس و مدت اقامت در محل فعلی ارائه شده است:

جدول ۷-۳- مهاجران وارد شده طی ۱۰ سال گذشته به استان گیلان بر حسب سن

شهرستان	مردوزن جمع	۰-۴ ساله	۵-۹ ساله	۱۰-۱۴ ساله	۱۵-۱۹ ساله	۲۰-۲۴ ساله	۲۵-۲۹ ساله	۳۰-۳۴ ساله	۳۵-۳۹ ساله	۴۰-۴۴ ساله	۴۵-۴۹ ساله	۵۰-۵۴ ساله	۵۵-۵۹ ساله	۶۰-۶۴ ساله	۶۵ساله ویشتر	نامشخص
آستارا	۶۹۶۳	۳۸۸	۸۲۳	۹۶۱	۸۰۳	۱۰۷۲	۹۱۶	۷۰۶	۵۲۲	۳۱۸	۱۸۴	۷۸	۶۰	۵۹	۷۳	.
آستانه اشرفیه	۱۵۴۴۱	۹۶۴	۱۹۸۱	۱۹۰۶	۱۳۶۰	۱۹۹۲	۲۵۹۵	۱۹۵۹	۱۰۶۵	۶۰۰	۲۸۹	۲۲۲	۱۸۵	۱۲۳	۲۰۰	.
بندر انزلی	۱۳۰۶۵	۶۰۰	۱۵۴۷	۱۸۷۱	۱۸۳۷	۱۵۴۵	۱۲۶۴	۱۳۲۹	۱۲۶۴	۷۲۰	۴۲۴	۲۱۷	۱۵۶	۱۰۲	۱۸۹	.
طوالش	۲۷۶۸۱	۱۳۰۸	۳۰۷۰	۳۴۶۲	۲۵۰۸	۴۴۳۵	۵۶۳۸	۳۰۶۷	۱۹۰۶	۹۹۸	۴۵۶	۲۰۹	۱۶۴	۱۵۸	۳۰۲	.
رشت	۱۰۴۶۹۳	۵۲۰۲	۱۱۹۵۳	۱۳۰۷۵	۱۰۲۶۵	۱۳۸۴۹	۱۵۹۲۷	۱۲۹۵۵	۸۷۰۸	۵۰۸۸	۲۷۴۶	۱۴۱۹	۱۰۴۹	۸۶۵	۱۵۹۰	۲
رودبار	۲۵۸۳۵	۱۱۹۹	۳۱۶۲	۳۵۴۹	۳۹۴۰	۳۵۲۶	۳۱۷۵	۲۲۳۸	۱۶۳۵	۹۷۶	۶۶۴	۴۱۲	۳۷۰	۳۸۱	۶۰۸	.
رودسر	۲۵۰۸۱	۱۴۹۲	۳۳۷۶	۳۷۹۵	۲۷۱۵	۲۵۳۸	۳۵۶۸	۳۰۳۸	۲۰۱۵	۱۱۳۷	۵۳۰	۲۵۷	۱۶۲	۱۶۴	۲۹۴	.
صومعهسرا	۱۸۱۳۵	۱۰۳۱	۲۱۸۲	۲۱۰۸	۱۵۷۷	۲۸۰۷	۳۱۷۷	۲۲۲۸	۱۴۵۵	۶۶۳	۳۰۲	۱۶۶	۱۲۰	۱۲۶	۱۹۲	۱
فومن	۵۸۲۲	۳۶۵	۸۰۷	۸۱۴	۵۲۱	۷۱۳	۸۴۶	۷۴۰	۴۸۶	۲۱۹	۹۸	۵۳	۳۱	۴۹	۸۰	.
لنگرود	۲۱۷۳۸	۱۳۳۹	۳۰۴۹	۲۹۷۰	۱۸۱۰	۲۷۳۴	۳۴۱۵	۲۷۲۵	۱۶۹۴	۸۴۰	۳۷۳	۲۳۵	۱۷۰	۱۵۸	۲۲۶	.
لامیجان	۲۶۲۸۹	۱۳۹۹	۳۱۴۳	۳۶۱۸	۲۷۴۱	۳۶۱۱	۴۱۳۵	۳۰۲۳	۱۹۰۰	۱۰۳۸	۵۵۰	۳۰۳	۲۵۳	۲۱۰	۳۶۵	.
شفش	۵۳۴۱	۲۳۹	۴۱۸	۴۱۱	۵۴۳	۱۱۶۱	۱۲۵۹	۶۷۳	۲۹۴	۱۳۹	۵۵	۳۴	۲۳	۳۳	۵۹	.
استان	۲۹۶۰۸۲	۱۵۵۲۶	۳۵۵۱۱	۳۸۵۴۰	۳۰۶۲۰	۳۹۹۸۳	۴۵۹۱۵	۳۴۶۸۱	۲۲۹۴۴	۱۲۷۳۶	۶۶۷۱	۳۶۰۵	۲۷۴۳	۲۴۲۸	۴۱۷۸	۳

جدول ۳-۸- مهاجران وارد شده طی ۱۰ سال گذشته به استان گیلان بر حسب آخرین محل اقامت قبلی

استان	آستارا	آستانه اشرفیه	بندر انزلی	طوالش	رشت	رودبار	رودسر	صومعه سرا	فومن	لنگرود	لامیجان	شفت	جمع مهاجران وارد شده از استان ها
مرکزی	۶	۲۲	۳۰	۵۳	۳۶۳	۶۲	۷۷	۳۲	۳۲	۵۰	۷۳	۱۴	۸۱۴
گیلان	۳۶۵۴	۱۰۷۲۷	۴۵۹۴	۱۹۱۵۸	۶۵۵۷۱	۱۷۳۳۷	۱۷۹۳۰	۱۲۵۹۷	۴۲۴۹	۱۴۴۵۰	۱۷۵۹۹	۳۴۱۱	۱۹۱۲۷۷
مازندران	۱۳۴	۲۵۹	۴۷۸	۳۶۵	۳۴۹۲	۶۵۴	۸۹۳	۴۷۸	۸۰	۴۷۳	۷۲۵	۱۳۵	۸۱۶۶
آذربایجان شرقی	۲۲۹	۸۰	۱۸۴	۲۸۱	۱۲۲۰	۳۲۹	۷۶	۱۱۳	۲۶	۱۰۰	۲۱۱	۵۵	۲۹۰۴
آذربایجان غربی	۱۱۹	۱۲۶	۱۰۶	۶۶۲	۷۶۴	۱۲۱	۱۴۸	۲۳۸	۲۸	۱۴۰	۲۶۱	۱۵۲	۲۸۶۵
کرمانشاه	۳۹	۷۲	۱۳۶	۲۹۱	۵۷۷	۱۳۱	۸۵	۱۴۳	۲۴	۱۵۲	۱۴۷	۱۱۴	۱۹۱۱
خوزستان	۶۷	۱۸۰	۳۳۲	۶۳۱	۱۵۵۸	۱۴۹	۲۷۹	۲۴۱	۱۰۷	۳۹۲	۳۸۷	۱۵۲	۴۴۷۵
فارس	۴۹	۴۹	۳۹۹	۱۱۸	۶۹۵	۱۳۳	۹۰	۱۰۲	۳۷	۸۴	۱۲۲	۳۳	۱۹۱۱
کرمان	۱۱	۴۲	۱۴۰	۸۴	۳۷۷	۲۰۲	۴۸	۶۵	۱۱	۷۶	۹۵	۳۰	۱۱۸۱
خراسان	۹۸	۱۷۰	۲۲۰	۲۳۲	۱۴۵۷	۲۱۵	۳۰۵	۱۸۹	۶۲	۲۶۸	۳۱۷	۷۵	۳۶۰۸
اصفهان	۱۰۸	۷۷	۱۵۱	۲۰۸	۸۹۹	۲۱۶	۲۱۵	۱۱۰	۲۱	۱۵۰	۱۹۱	۴۲	۲۳۸۸
سیستان و بلوچستان	۴۷	۹۵	۱۹۴	۱۶۲	۴۰۶	۶۵	۱۷۷	۸۶	۲۲	۱۵۲	۱۲۱	۲۷	۱۵۵۴
کردستان	۳۲	۱۲۹	۴۰	۵۷۱	۱۱۷۶	۱۳۷	۳۶۱	۳۴۵	۸۴	۴۰۳	۵۱۵	۲۹۳	۴۰۸۶
همدان	۱۲	۴۳	۷۸	۵۶	۵۰۴	۲۹۳	۸۲	۱۰۲	۱۶	۵۸	۱۱۴	۲۱	۱۳۷۹
چهارمحال و بختیاری	۶	—	۲۱	۲	۵۳	۱۲	۴	۴	۱	۳	۵	۴	۱۱۵
لرستان	۷	۵	۳۵	۶۲	۱۹۷	۴۹	۳۳	۱۹	۶	۱۸	۲۴	۱۳	۴۶۸
ایلام	۱۰	۳۶	۱۱	۲۲۳	۳۱۵	۳۵	۷۸	۷۸	۱۸	۸۳	۸۸	۴۱	۱۰۱۶
کهگیلویه و بویراحمد	۱۱	—	۴۶	۱۰	۱۰۰	۱۲۵	۱۳	۱۱	—	۱	۴	۴	۳۲۵
بوشهر	۵۹	۷۹	۸۹۳	۸۸	۷۶۸	۹۸	۱۲۰	۴۶	۱۵	۶۹	۸۹	۹	۲۳۳۳
زنجان	۲۶	۹۴	۷۰	۹۷	۹۰۶	۲۳۹	۱۳۳	۱۸۹	۵۵	۴۴۰	۲۷۰	۲۴	۲۵۴۳
سمنان	۱۰	۲۳	۳۶	۴۷	۲۱۶	۴۰	۳۰	۲۱	۱۱	۱۵	۴۸	۲۲	۵۱۹
یزد	۱۶	۸	۱۹	۲۳	۷۵	۹	۲۰	۱۶	۲	۳	۶	۵	۲۰۲
هرمزگان	۱۱۸	۲۴۸	۱۶۳۰	۱۸۸	۱۵۱۰	۷۳	۳۵۹	۲۳۴	۲۴	۲۱۳	۲۷۷	۳۳	۴۹۰۷
تهران	۱۲۰۱	۲۶۳۲	۲۶۷۱	۲۶۹۰	۱۶۶۵۵	۴۸۸۷	۲۹۴۵	۲۳۵۲	۸۱۹	۳۶۰۸	۴۲۲۰	۵۷۰	۴۵۲۵۰
اردبیل	۸۰۲	۸۸	۳۸۲	۱۱۸۷	۳۴۱۸	۶۳	۲۳۵	۱۸۱	۱۸	۱۶۵	۱۱۲	۳۲	۶۶۸۳
قم	۳۱	۴۶	۴۱	۴۲	۳۸۸	۶۰	۲۷۱	۴۷	۲۴	۱۳۹	۱۱۷	۷	۱۲۱۳
خارج از کشور	۲۲	۱۲	۲۴	۳۲	۳۹۰	۷	۱۲	۲۴	۴	۱۵	۵۰	۱	۵۹۳
اظهار نشده	۳۹	۹۹	۱۰۴	۱۱۸	۶۴۳	۹۴	۶۲	۷۲	۲۶	۹۱	۱۰۱	۲۲	۱۴۷۱
جمع	۶۹۶۳	۱۵۴۴۱	۱۳۰۶۵	۲۷۶۸۱	۱۰۴۶۹۳	۲۵۸۳۵	۲۵۰۸۱	۱۸۱۳۵	۵۸۲۲	۲۱۷۳۸	۲۶۲۸۹	۵۳۳۱	۲۹۶۰۸۴

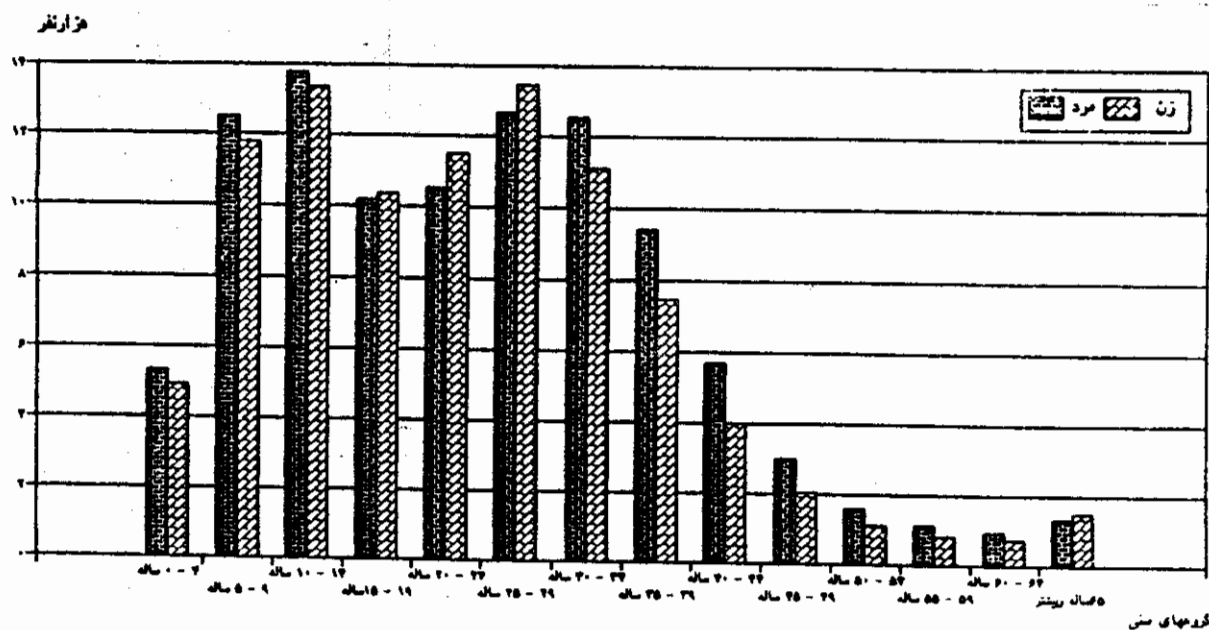
جدول ۳-۹- مهاجران وارد شده طی ۱۰ سال قبل از سرشماری آبان ۱۳۷۵ بر حسب مدت اقامت

در محل سرشماری به تفکیک نقاط شهری و روستایی

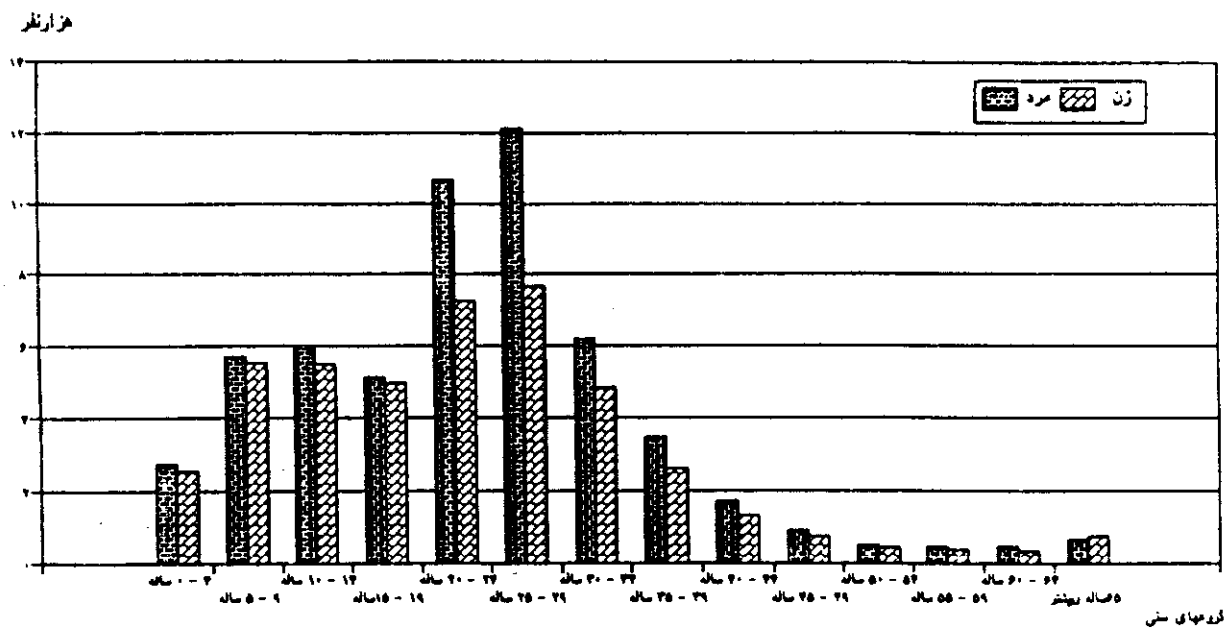
ساکن در نقاط روستایی		ساکن در نقاط شهری		جمع		مدت اقامت در محل سرشماری
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱۴/۵۵	۱۴۷۲۴	۱۶/۷۸	۳۲۶۹۸	۱۶/۰۲	۴۷۴۲۲	کمتر از یک سال
۱۵/۸۴	۱۶۰۲۸	۱۴/۵۶	۲۸۳۶۹	۱۴/۹۹	۴۴۳۹۷	۱ سال
۱۴/۰۴	۱۴۲۰۸	۱۲/۱۱	۲۳۶۰۱	۱۲/۷۷	۳۷۸۰۹	۲ سال
۱۲/۱۵	۱۲۲۹۲	۱۱/۷۱	۲۲۸۲۴	۱۱/۸۶	۳۵۱۱۶	۳ سال
۹/۷۲	۹۸۳۶	۹/۳۸	۱۸۲۷۲	۹/۴۹	۲۸۱۰۸	۴ سال
۹/۷۸	۹۸۹۵	۱۰/۶۲	۲۰۶۹۴	۱۰/۳۳	۳۰۵۸۹	۵ سال
۷/۶۳	۷۷۱۷	۸/۱۶	۱۵۹۰۷	۷/۹۸	۲۳۶۲۴	۶ سال
۵/۷۰	۵۷۶۹	۵/۷۲	۱۱۱۴۲	۵/۷۱	۱۶۹۱۱	۷ سال
۴/۷۵	۴۸۱۰	۵/۳۰	۱۰۳۳۷	۵/۱۲	۱۵۱۴۷	۸ سال
۱/۹۵	۱۹۷۴	۲/۴۲	۴۷۱۶	۲/۲۶	۶۶۹۰	۹ سال
۳/۸۹	۳۹۳۹	۳/۲۵	۶۳۳۲	۳/۴۷	۱۰۲۷۱	اظهار نشده
۱۰۰/۰۰	۱۰۱۱۹۲	۱۰۰/۰۰	۱۹۴۸۹۲	۱۰۰/۰۰	۲۹۶۰۸۴	جمع

نمودار ۱۴- مهاجران وارد شده طی ۱۰ سال قبل از سرشماری ۱۳۷۵ به نقاط شهری استان گیلان

بر حسب سن و جنس

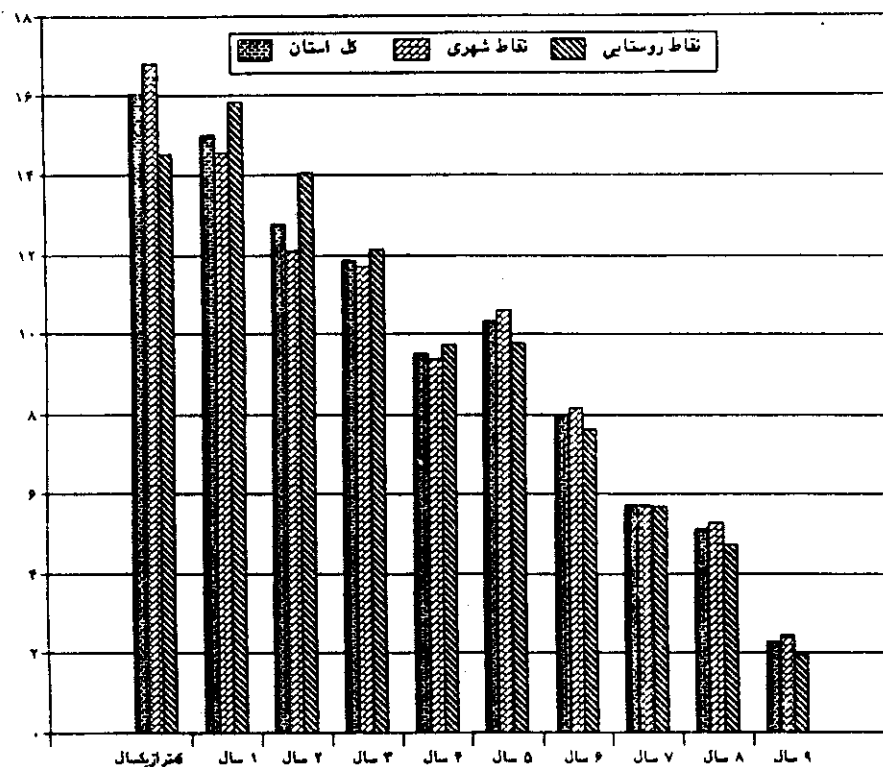


نمودار ۱۵- مهاجران وارد شده طی ۱۰ سال قبل از سرشماری ۱۳۷۵ به نقاط روستایی استان گیلان
بر حسب سن و جنس



نمودار ۱۶- مهاجران وارد شده طی ۱۰ سال قبل از سرشماری ۱۳۷۵ به نقاط شهری و روستایی استان گیلان
بر حسب مدت اقامت در محل سرشماری

درصد



همان گونه که در جدول ۳-۷، دیده می شود، از مجموع ۲۹۶۰۸۴ نفر مهاجر وارد شده به استان طی سال های ۱۳۶۵-۱۳۷۵، شهرستان رشت با ۱۰۴۶۹۳ نفر مهاجر (۳۵/۳ درصد) بیشترین و شهرستان شفت با ۵۳۴۱ نفر مهاجر (۱/۸ درصد) کمترین تعداد مهاجر را پذیرا بوده اند.

از سوی دیگر، مهاجران رده سنی ۲۵-۲۹ ساله با تعداد ۴۵۹۱۵ نفر (۱۵/۵ درصد) بیشترین و مهاجران رده سنی ۶۰-۶۴ ساله با تعداد ۲۴۲۸ نفر (۰/۸۲ درصد) کمترین تعداد مهاجران را در گروه های مختلف سنی به خود اختصاص داده اند.

جدول ۳-۸، نشان دهنده آن است که از مجموع مهاجران وارد شده به استان یا جابه جا شده در استان طی سال های ۱۳۶۵-۱۳۷۵، ۱۹۱۲۷۷ نفر (۶۴/۶ درصد) آنها، محل اقامت قبلی شان شهرستان محل سرشماری یا شهرستان های دیگر استان بوده و پس از آن مهاجران وارد شده از استان تهران با ۴۵۲۵۰ نفر (۱۵/۳ درصد) بیشترین تعداد و مهاجران وارد شده از استان یزد با ۲۰۲ نفر (۰/۰۷ درصد) کمترین تعداد مهاجر به استان گیلان را به خود اختصاص داده اند.

همان گونه که در جدول ۳-۹، دیده می شود، از مجموع ۲۹۶۰۸۴ نفر مهاجر وارد شده به استان طی سال های ۱۳۶۵-۱۳۷۵، مهاجران ساکن در نقاط شهری که مدت اقامت آنها کمتر از یک سال بوده، با ۳۲۶۹۸ نفر (۱۶/۷۸ درصد) بیشترین و مهاجران با مدت اقامت ۹ سال با ۴۷۱۶ نفر (۲/۴۲ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده اند.

درخصوص مهاجران ساکن در نقاط روستایی، مهاجرانی که مدت اقامت آنها یک سال بوده با ۱۶۰۲۸ نفر (۱۵/۸۴ درصد) بیشترین و مهاجرانی که مدت اقامت آنها ۹ سال بوده است با ۱۹۷۴ نفر (۱/۹۵ درصد) کمترین تعداد را به خود اختصاص داده اند.

۳-۶- نیروی انسانی و اشتغال

در جداول ۳-۱۰ تا ۳-۱۷، گروه های عمده فعالیت شاغلان شهری و روستایی، وضع فعالیت جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر شهری و روستایی، تعداد افراد شاغل و بیکار خانوارهای معمولی شهری و روستایی و جمعیت بیکار شهری و روستایی بر حسب سطح سواد ارائه شده است:

جدول ۳-۱۰- گروه‌های عمده فعالیت شاغلان شهری (مردوزن)

شهرستان	مردوزن جمع	کشاورزی شکار جنگلداری	ماهیگیری	استخراج معادن	صنعت ساخت	نابین برق و گاز	ساخت‌ها	عمده‌فروشی و خرده‌فروشی	خانو رستوران	حمل و نقل اتوبان‌داری و ارتباطات	واسطه‌گری‌های مالی	مشکلات اجاره و ...	اداره عمومی و دفاع و ...	آموزش	بهداشت و مددکار اجتماعی	سایر فعالیت‌های خدمات عمومی و ...	خانواده‌های معمولی دارای مستقیم	سازمان‌های هیئت‌های یرون‌نرزی	دفاتر و ادارات مرکزی ناتشخص اظهار نشده	فعالیت‌های ناتشخص اظهار نشده
آستارا	۷۶۲۴	۲۶۶	۶۱	۱۷	۵۴۷	۹۱	۵۶۱	۱۸۵۵	۱۳۵	۸۲۳	۱۳۱	۷۴	۱۰۷۶	۱۳۰۱	۳۷۶	۲۰۳	۲	۰	۷	۹۸
آستانه اشرفیه	۱۳۵۸۸	۲۹۷۴	۲۴۳	۹	۱۶۹۳	۱۲۴	۸۷۶	۲۶۰۹	۲۲۵	۱۰۵۵	۱۰۴	۱۴۱	۱۲۴۷	۱۲۷۵	۳۱۳	۴۱۱	۱۰	۰	۱۲	۲۶۷
بندر انزلی	۲۳۲۸۷	۳۲۸	۵۵۵	۹۸	۴۵۷۳	۳۴۱	۱۷۰۳	۳۹۲۸	۳۷۶	۲۷۶۲	۳۵۲	۲۴۴	۴۱۳۴	۲۰۵۱	۷۳۱	۴۶۴	۴۲	۱	۳۰	۴۷۴
طوالش	۱۵۸۷۲	۲۸۰۶	۶	۱۹	۱۷۰۱	۱۱۳	۱۱۸۳	۲۹۶۰	۲۴۱	۱۲۲۹	۲۱۵	۱۲۴	۱۶۹۷	۲۳۵۵	۵۱۳	۳۳۶	۶	۰	۱۸	۳۵۰
رشت	۱۲۱۰۳۲	۳۷۰۴	۱۶۳	۴۱۵	۲۶۹۱۵	۳۰۹۶	۹۵۰۳	۲۵۶۸۴	۱۵۸۵	۹۵۷۴	۲۲۴۸	۱۷۸۵	۱۲۷۶۹	۱۲۵۵۸	۵۳۳۱	۳۲۶۰	۲۹۱	۵	۱۹۴	۱۹۵۲
رودبار	۱۱۴۷۸	۵۵۷	۲	۳۲	۲۳۹۰	۶۶۴	۷۶۴	۱۵۶۱	۱۱۱	۷۹۳	۱۴۴	۳۱۹	۲۴۲۴	۹۸۶	۲۷۱	۱۸۵	۳۴	۰	۱۱	۲۱۴
رودسر	۲۲۸۸۱	۴۵۹۳	۲۲۵	۳۶	۲۵۸۲	۱۶۹	۱۳۷۱	۳۷۲۰	۲۷۲	۱۸۱۸	۳۸۹	۱۶۸	۲۲۸۱	۳۵۶۰	۷۴۱	۶۰۰	۳۰	۰	۴۴	۲۸۲
صومعه‌سرا	۹۰۶۷	۴۸۸	۸	۷	۱۲۹۳	۹۶	۵۰۵	۱۹۲۰	۱۵۶	۹۲۵	۱۴۰	۱۳۵	۱۰۸۷	۱۵۶۱	۳۶۰	۲۴۸	۰	۰	۲۷	۱۱۱
فومن	۸۹۶۳	۱۲۸۰	۷	۵	۱۵۳۱	۱۱۴	۵۱۷	۱۴۸۰	۱۴۴	۶۰۱	۷۵	۶۹	۱۰۲۶	۱۳۶۱	۲۶۴	۲۷۶	۴	۰	۱۴	۱۹۵
لنگرود	۱۹۹۴۱	۳۴۹۲	۱۰	۲۹	۳۰۴۸	۱۳۰	۱۲۶۴	۴۴۴۶	۲۲۶	۱۳۶۷	۲۶۱	۲۱۲	۱۵۸۰	۲۵۰۵	۵۴۲	۵۶۵	۳۷	۰	۱۶	۲۱۱
لاهیجان	۱۷۴۸۶	۱۰۷۹	۵	۲۳	۲۳۵۶	۲۲۳	۱۱۰۱	۳۰۷۸	۲۷۶	۱۲۶۰	۴۰۵	۲۵۵	۱۸۹۶	۳۵۴۳	۹۸۶	۵۵۵	۱۸	۰	۲۹	۳۹۸
شف	۱۵۷۴	۳۳۰	۰	۰	۱۷۹	۱۷	۶۴	۲۴۸	۳۵	۱۲۶	۱۶	۱۱	۱۸۰	۲۴۰	۴۴	۴۰	۰	۰	۰	۴۴
جمع گیلان	۲۷۲۷۹۳	۲۱۸۹۷	۱۲۸۵	۶۹۰	۴۸۸۰۸	۵۱۷۸	۱۹۴۱۲	۵۳۴۸۹	۳۷۸۲	۲۲۳۳۳	۴۴۷۸	۳۶۳۷	۲۱۴۱۵	۳۳۲۹۶	۱۰۴۷۲	۷۱۴۳	۲۷۲	۶	۴۰۲	۲۵۹۶

جدول ۳-۱۱- گروه‌های عمده فعالیت شاغلان روستایی (مردوزن)

شهرستان	مردوزن جمع	کشاورزی شکار چنگلداری	مامیگری	استخراج معادن	صنعت ساخت	تأمین برق و گاز	ساختمان	عمده‌فروشی و خرده‌فروشی	متل و رستوران	حمل و نقل انبارداری و ارتباطات	واسطه‌گری مالی	مستغلات اجاره و ...	اداره عمومی و دفاع و ...	آموزش	بهداشت و رفاه‌کار اجتماعی	سایر فعالیت‌های خدمات عمومی و ...	خانواده‌های مسئول دارای مشکلات	سازمان‌های حیثیت‌های پروژه‌محوری	دولت و ادارات مرکزی	فعالیت‌های نامشخص القای نشده
آستارا	۷۰۰۶	۲۳۹۳	۳۶	۶	۶۳۴	۴۳	۱۱۱۴	۶۷۲	۱۴۸	۶۳۲	۲۶	۱۴۲	۴۳۹	۲۸۸	۱۴۵	۸۶	۸	۰	۳	۹۱
آستانه اشرفیه	۲۷۲۰۴	۲۱۶۱۴	۹۹	۲	۱۴۸۴	۲۷	۳۳۹	۱۰۹۸	۱۴۵	۷۳۴	۲۲	۲۹	۳۶۲	۳۹۱	۱۷۳	۳۳۲	۲۴	۱	۴	۳۲۴
بندر انزلی	۶۳۳۴	۲۲۷۳	۳۰۹	۴	۸۶۰	۲۱	۱۶۴	۵۸۰	۱۰۲	۳۴۲	۱۵	۱۷	۱۰۴۶	۱۶۲	۶۴	۸۲	۶	۰	۳	۸۴
طوالش	۲۵۷۰۶	۲۶۹۵۵	۴۶۴	۵۸	۴۳۹۷	۱۲۰	۲۰۶۱	۳۰۹۳	۳۴۰	۲۳۳۳	۹۲	۱۴۶	۱۵۹۴	۲۱۶۹	۴۵۱	۳۸۲	۲۵	۰	۱۳	۱۰۱۳
رشت	۷۶۰۸۳	۴۳۵۲۷	۷۲۴	۸۸	۱۰۶۷۸	۵۵۴	۲۵۰۸	۶۲۵۱	۸۴۶	۳۷۵۵	۱۳۲	۲۰۶	۲۳۴۲	۱۴۰۳	۷۱۵	۱۲۳۵	۱۲۷	۲	۲۲	۹۶۸
رودبار	۱۱۱۵۷	۴۲۰۳	۰	۱۳	۱۳۶۳	۱۷۹	۸۰۷	۵۷۶	۹۷	۷۱۲	۳۱	۶۷۹	۱۲۱۹	۸۲۹	۱۹۰	۸۶	۲۹	۰	۶	۱۳۸
رودسر	۳۲۲۹۳	۲۲۱۸۹	۱۶۷	۱۳	۲۲۴۶	۶۵	۶۰۵	۱۵۶۲	۸۹	۱۴۸۶	۸۵	۵۵	۹۰۷	۱۴۹۵	۳۷۵	۳۹۳	۳۷	۰	۲۵	۴۹۹
صومعه‌سرا	۳۲۳۳۲	۲۲۸۹۳	۲۳	۴	۲۰۲۶	۱۰۵	۵۹۵	۱۸۲۵	۴۱۰	۱۱۷۴	۵۳	۱۰۱	۶۶۷	۱۲۱۴	۳۷۱	۵۴۹	۴	۰	۷	۴۱۱
فومن	۲۶۷۵۳	۱۷۸۸۴	۰	۸	۳۹۷۱	۷۶	۸۵۹	۸۳۱	۲۰۰	۸۳۲	۳۰	۱۹	۶۱۴	۶۳۷	۲۳۰	۲۳۴	۱	۰	۷	۳۲۰
لنگرود	۲۴۲۶۱	۹۲۷۸	۵۷	۶	۹۷۳۵	۲۸	۴۴۳	۱۴۷۰	۱۵۱	۹۳۴	۳۶	۲۸	۶۷۷	۷۲۹	۱۸۶	۲۰۹	۱۱	۰	۴	۲۷۹
لامیجان	۵۰۴۱۱	۳۸۴۸۹	۱۵	۱۸	۲۷۷۷	۹۷	۱۳۰۹	۲۰۳۲	۲۵۱	۱۳۶۹	۶۲	۱۰۱	۱۰۴۶	۱۲۴۹	۴۷۱	۳۷۱	۵	۰	۱۶	۷۳۳
شفش	۱۸۹۸۵	۱۲۰۲۳	۱۴	۶	۱۶۴۸	۵۶	۱۰۲۳	۱۳۲۲	۱۶۴	۹۳۸	۲۹	۶۰	۳۹۲	۵۲۲	۱۴۶	۲۹۰	۶	۰	۳	۳۴۳
جمع گیلان	۳۵۸۵۲۵	۲۲۳۹۲۱	۱۹۰۸	۲۴۶	۴۱۸۱۹	۱۳۷۱	۱۱۸۲۷	۲۱۳۱۲	۲۸۴۳	۱۵۲۴۱	۶۱۳	۱۵۸۳	۱۱۳۰۵	۱۱۱۸۸	۲۵۱۷	۴۲۴۹	۲۸۳	۳	۱۱۳	۵۲۰۳

جدول ۳-۱۲- وضع فعالیت جمعیت شهری ۱۰ ساله و بیشتر

شهرستان	درصد اشتغال	مرد وزن جمع	جمعیت فعال				جمعیت غیر فعال				اظهار نشده	
			جمع	شاغل	بیکار قبلاً شاغل	بیکار قبلاً غیر شاغل	جمع	محصل	خانه دار	دارای درآمد بدون کار		سایر
آستارا	۳۰/۸	۲۴۷۲۱	۸۴۶۸	۷۶۲۴	۲۰۹	۶۳۵	۱۶۰۱۱	۷۶۵۷	۶۳۵۱	۸۲۵	۱۱۷۸	۲۴۲
آستانه اشرفیه	۳۵/۹	۳۷۸۲۹	۱۵۱۸۲	۱۳۵۸۸	۳۱۳	۱۲۸۱	۲۲۰۱۷	۱۰۰۷۸	۱۰۰۶۱	۱۲۰۲	۶۷۶	۶۳۰
بندرانزلی	۲۸/۷	۸۱۰۷۰	۲۸۲۵۵	۲۳۲۸۷	۵۶۰	۴۴۰۸	۵۱۷۲۵	۲۱۸۰۷	۲۲۷۷۸	۴۳۱۹	۲۸۲۱	۱۰۹۰
طوالش	۳۱/۸	۴۹۸۷۳	۱۷۸۹۴	۱۵۸۷۲	۱۸۰	۱۸۴۲	۳۱۳۲۴	۱۶۱۸۳	۱۲۲۱۴	۱۲۲۳	۱۷۰۴	۶۵۵
رشت	۳۲/۸	۳۶۹۵۵۲	۱۳۹۶۰۷	۱۲۱۰۳۲	۳۰۰۷	۱۵۵۶۸	۲۲۴۸۲۲	۱۰۴۷۸۵	۹۷۷۱۲	۱۳۷۶۶	۸۵۵۹	۵۱۲۳
رودبار	۲۸/۹	۳۹۶۶۳	۱۳۲۷۴	۱۱۴۷۸	۳۵۶	۱۴۴۰	۲۵۷۰۱	۱۱۵۷۸	۱۱۳۱۸	۱۹۶۴	۸۴۱	۶۸۸
رودسر	۳۲/۵	۷۰۳۳۸	۲۶۱۳۷	۲۲۸۸۱	۴۴۲	۲۸۱۴	۴۳۳۶۵	۲۱۴۵۲	۱۸۶۰۱	۱۸۲۷	۱۴۸۵	۸۳۶
صومعه سرا	۳۲/۹	۲۷۵۳۳	۱۰۲۷۳	۹۰۶۷	۲۵۱	۹۵۵	۱۶۸۸۶	۸۲۹۱	۷۱۹۴	۶۷۵	۷۲۶	۳۷۴
فومن	۳۵/۹	۲۴۹۶۵	۱۰۵۷۶	۸۹۶۳	۱۵۴	۱۴۵۹	۱۳۹۹۳	۶۶۴۷	۶۵۵۷	۶۲۳	۱۶۶	۳۹۶
لنگرود	۳۶/۲	۵۵۱۲۲	۲۲۲۹۴	۱۹۹۴۱	۳۲۴	۲۰۲۹	۳۲۱۱۰	۱۶۲۰۳	۱۲۸۸۳	۱۶۴۲	۱۳۸۲	۷۱۸
لاهیجان	۳۲/۱	۵۴۴۵۴	۱۹۲۰۲	۱۷۴۸۶	۲۱۳	۱۵۰۳	۳۴۴۴۴	۱۶۶۷۹	۱۳۵۰۱	۲۶۰۶	۱۶۵۸	۸۰۸
شف	۳۹/۴	۳۹۹۲	۱۸۰۵	۱۵۷۴	۴۱	۱۹۰	۲۱۳۱	۱۱۵۹	۸۳۹	۸۶	۴۷	۵۶
جمع گیلان	۳۲/۵	۸۳۹۱۱۲	۳۱۲۹۶۷	۲۷۲۷۹۳	۶۰۵۰	۳۴۱۲۴	۵۱۴۵۲۹	۲۴۲۵۱۹	۲۲۰۰۰۹	۳۰۷۵۸	۲۱۲۴۳	۱۱۶۱۶

جدول ۳-۱۳- وضع فعالیت جمعیت روستایی ۱۰ ساله و بیشتر

شهرستان	درصد اشتغال	مرد وزن جمع	جمعیت فعال				جمعیت غیر فعال				اظهار نشده	
			جمع	شاغل	بیکار قبلاً شاغل	بیکار قبلاً غیر شاغل	جمع	محصل	خانه دار	دارای درآمد بدون کار		سایر
آستارا	۲۸/۷	۲۴۴۰۶	۹۰۰۹	۷۰۰۶	۱۹۰	۱۸۱۳	۱۵۲۰۹	۵۷۳۸	۷۳۵۶	۷۶۱	۱۳۵۴	۱۸۸
آستانه اشرفیه	۵۰/۱	۵۴۳۴۳	۲۹۳۰۷	۲۷۲۰۴	۴۷۹	۱۶۲۴	۲۴۴۰۰	۱۱۳۱۷	۱۰۲۱۳	۲۰۵۸	۸۱۲	۶۳۶
بندر انزلی	۳۶/۲	۱۷۴۹۷	۷۷۶۸	۶۳۳۴	۸۲	۱۳۵۲	۹۵۰۲	۳۸۵۰	۴۵۸۱	۷۶۸	۳۰۳	۲۲۷
طوالش	۳۰/۸	۱۴۸۲۵۹	۵۶۲۲۱	۴۵۷۰۶	۵۳۹	۹۹۷۶	۹۰۲۲۹	۴۰۰۷۴	۴۰۵۴۲	۴۳۳۶	۵۲۷۷	۱۸۰۹
رشت	۳۷/۱	۲۰۵۱۵۱	۸۹۴۲۵	۷۶۰۸۳	۲۳۲۰	۱۱۰۲۲	۱۱۳۵۳۳	۴۱۴۹۱	۵۹۰۱۶	۷۰۰۱	۶۰۲۵	۲۱۹۳
رودبار	۲۴/۴	۴۵۸۱۱	۱۵۰۱۹	۱۱۱۵۷	۴۱۰	۳۴۵۲	۳۰۳۳۸	۱۲۵۷۸	۱۳۴۶۲	۳۳۴۰	۹۵۸	۴۵۴
رودسر	۳۵/۲	۹۱۶۴۸	۳۵۹۸۲	۳۲۲۹۳	۱۸۸	۳۵۰۱	۵۴۶۹۹	۲۳۸۰۷	۲۴۷۴۵	۲۲۶۹	۳۸۷۸	۹۶۷
صومعه سرا	۳۹/۸	۸۱۱۴۲	۳۷۰۹۰	۳۲۳۳۲	۲۸۲	۴۴۷۶	۴۳۱۱۸	۱۸۸۶۲	۱۷۲۰۶	۳۷۳۹	۳۳۱۱	۹۳۴
فومن	۴۶/۹	۵۷۰۸۰	۳۱۱۳۰	۲۶۷۵۳	۱۵۷	۴۲۲۰	۲۵۳۲۰	۱۴۰۰۲	۹۱۵۹	۱۸۶۳	۲۹۶	۶۳۰
لنگرود	۴۴/۸	۵۴۱۷۸	۲۸۱۶۲	۲۴۲۶۱	۱۱۳	۳۷۸۸	۲۵۴۵۴	۱۴۰۷۳	۸۷۴۹	۱۶۸۷	۹۴۵	۵۶۲
لاهیجان	۴۶/۵	۱۱۰۴۸۷	۵۴۰۱۸	۵۰۴۱۱	۴۳۶	۳۱۷۱	۵۴۹۹۰	۲۶۶۹۵	۱۹۹۴۳	۳۹۶۷	۴۳۸۵	۱۴۷۹
شت	۳۵/۸	۵۳۰۱۸	۲۳۰۲۰	۱۸۹۸۵	۱۴۲۷	۲۶۰۸	۲۹۴۹۱	۱۲۳۵۶	۱۳۹۰۰	۲۰۳۲	۱۲۰۳	۵۰۷
جمع گیلان	۳۸	۹۴۳۰۲۰	۴۱۶۱۵۱	۳۵۸۵۲۵	۶۶۲۳	۵۱۰۰۳	۵۱۶۲۸۳	۲۲۴۸۴۳	۲۲۸۸۷۲	۳۳۸۲۱	۲۸۷۲۷	۱۰۵۸۶

جدول ۳-۱۴ - تعداد افراد شاغل و تعداد افراد بیکار خانوارهای معمولی شهری

شهرستان	جمع	شاغل					بیکار				
		ندارد	۱ نفر	۲ نفر	۳ نفر	۴ نفر و بیشتر	ندارد	۱ نفر	۲ نفر	۳ نفر	۴ نفر و بیشتر
آستارا	۷۰۱۸	۱۲۱۴	۴۳۷۴	۱۲۶۶	۱۳۴	۳۰	۶۳۰۴	۶۰۱	۹۶	۱۷	۰
آستانه اشرفیه	۱۱۵۲۰	۱۴۶۷	۷۱۷۱	۲۴۱۲	۳۷۱	۹۹	۱۰۲۳۸	۱۰۳۰	۲۰۴	۳۹	۹
بندر انزلی	۲۳۹۶۳	۵۲۳۷	۱۵۳۵۸	۳۰۰۰	۳۰۳	۶۵	۲۰۱۳۰	۲۹۳۴	۷۰۳	۱۶۵	۳۱
طوالش	۱۳۷۴۱	۲۰۲۹	۸۵۱۹	۲۷۰۱	۳۷۰	۱۲۲	۱۲۱۸۶	۱۲۰۴	۲۶۶	۶۴	۲۱
رشت	۱۱۰۵۹۰	۱۷۵۲۱	۷۰۶۰۷	۱۹۳۲۶	۲۵۷۱	۵۶۵	۹۶۱۰۱	۱۱۲۴۲	۲۵۷۸	۵۴۱	۱۲۸
رودبار	۱۱۷۰۳	۲۷۸۲	۷۷۱۰	۱۰۸۳	۱۰۸	۲۰	۱۰۱۷۷	۱۲۹۹	۱۹۰	۳۲	۵
رودسر	۲۱۰۱۲	۳۲۲۱	۱۳۶۴۹	۳۵۸۹	۴۵۸	۹۵	۱۸۶۰۰	۱۹۰۰	۳۹۸	۹۳	۲۱
صومعه سرا	۸۱۱۵	۹۷۱	۵۵۳۷	۱۴۰۵	۱۵۹	۴۳	۷۲۶۵	۶۵۲	۱۳۶	۵۲	۱۰
فومن	۷۴۳۰	۸۷۹	۴۶۹۲	۱۵۳۸	۲۳۰	۹۱	۶۲۷۵	۸۵۴	۲۲۲	۵۶	۲۳
لنگرود	۱۶۴۷۲	۱۹۵۲	۱۰۰۰۲	۳۸۶۴	۵۲۷	۱۲۷	۱۴۷۴۰	۱۳۴۴	۳۱۳	۶۲	۱۳
لاهیجان	۱۶۴۴۵	۲۹۴۷	۹۹۶۹	۳۱۸۶	۲۷۳	۷۰	۱۵۰۶۹	۱۱۱۱	۲۰۶	۴۷	۱۲
شف	۱۱۵۰	۱۱۵	۶۳۱	۳۱۹	۶۰	۲۵	۹۸۰	۱۲۲	۳۷	۹	۲
جمع گیلان	۲۴۹۱۵۹	۴۰۳۳۵	۱۵۸۲۱۹	۴۳۶۸۹	۵۵۶۴	۱۳۵۲	۲۱۸۰۶۵	۲۴۲۹۳	۵۳۴۹	۱۱۷۷	۲۷۵

جدول ۳-۱۵- تعداد شاغلان و تعداد افراد بیکار خانوارهای معمولی روستایی

شهرستان	جمع	شاغل					بیکار				
		ندارد	۱ نفر	۲ نفر	۳ نفر	۴ نفر و بیشتر	ندارد	۱ نفر	۲ نفر	۳ نفر	۴ نفر و بیشتر
آستارا	۶۴۵۵	۱۰۹۰	۴۲۰۷	۸۹۶	۱۹۳	۶۹	۵۰۷۶	۹۵۲	۲۹۴	۷۹	۵۴
آستانه اشرفیه	۱۶۴۰۳	۱۷۱۴	۶۱۴۳	۶۰۴۸	۱۵۳۵	۹۶۳	۱۴۷۴۲	۱۲۹۶	۳۱۰	۳۵	۲۰
بندر انزلی	۵۰۶۵	۹۹۳	۲۹۰۲	۹۶۲	۱۵۳	۵۵	۳۹۷۰	۸۳۱	۲۰۳	۵۱	۱۰
طوالش	۳۸۱۷۸	۵۳۰۸	۲۳۵۱۸	۷۲۳۳	۱۴۸۰	۶۳۹	۳۰۶۶۷	۵۳۳۰	۱۵۸۶	۴۲۹	۱۶۶
رشت	۵۸۸۴۶	۷۶۷۹	۳۳۷۸۸	۱۱۴۹۹	۳۰۸۱	۱۷۹۹	۴۹۲۷۸	۷۱۷۸	۱۷۸۵	۴۷۳	۱۳۲
رودبار	۱۲۹۸۹	۴۰۲۹	۷۷۵۶	۱۰۳۲	۱۴۳	۲۹	۱۰۱۵۴	۲۱۰۹	۵۳۲	۱۴۵	۴۹
رودسر	۲۶۱۱۹	۲۹۹۳	۱۶۱۷۰	۵۳۳۶	۱۲۰۱	۴۱۹	۲۳۲۴۴	۲۲۱۵	۵۲۷	۱۱۷	۱۶
صومعه سرا	۲۲۵۸۲	۳۵۸۵	۱۰۲۳۳	۵۸۶۲	۱۷۹۶	۱۱۰۶	۱۹۰۶۴	۲۵۹۸	۶۶۶	۱۹۹	۵۵
فومن	۱۵۲۰۲	۱۳۷۶	۵۸۴۷	۴۹۱۹	۱۷۷۱	۱۲۸۹	۱۲۲۶۶	۱۹۳۳	۶۸۲	۲۲۵	۹۶
لنگرود	۱۵۷۳۵	۱۶۱۳	۶۳۶۹	۶۰۵۷	۱۱۸۷	۵۰۹	۱۲۹۵۸	۱۹۲۲	۶۳۹	۱۶۹	۴۷
لاهیجان	۳۲۰۳۵	۳۳۹۱	۱۳۹۱۳	۱۰۲۰۹	۲۸۱۳	۱۷۰۹	۲۹۲۶۰	۲۱۳۴	۴۹۳	۱۱۵	۳۳
شت	۱۳۲۳۹	۲۰۴۸	۶۵۴۸	۲۸۵۳	۹۸۵	۸۰۵	۱۰۳۸۶	۲۰۱۳	۶۰۸	۱۵۵	۷۷
جمع گیلان	۲۶۲۸۲۸	۳۵۸۱۹	۱۳۸۳۹۲	۶۲۹۰۶	۱۶۳۳۸	۹۳۹۱	۲۲۱۰۶۵	۳۰۵۱۱	۸۳۲۵	۲۱۹۲	۷۵۵

جدول ۳-۱۶- جمعیت بیکار شهری بر حسب سطح سواد (مرد و زن)

شهرستان	مرد و زن جمع	باسواد									بی سواد
		جمع	سواد آموزی	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	پیش دانشگاهی	عالی	حوزه علمیه و علوم دینی	تحصیلات غیر رسمی	نامشخص و اظهار نشده
آستارا	۸۴۴	۸۱۵	۱۱	۹۸	۲۰۱	۴۰۹	۰	۸۹	۰	۲	۵
آستانه اشرفیه	۱۵۹۴	۱۳۸۵	۲۱	۲۴۲	۵۰۵	۵۲۳	۱	۷۴	۰	۱۳	۶
بندر انزلی	۴۹۶۸	۴۶۰۲	۲۴	۶۲۹	۱۵۸۳	۲۰۵۲	۷	۲۵۸	۱	۲۷	۲۱
طوالش	۲۰۲۲	۱۷۵۹	۳۹	۳۳۴	۴۹۱	۷۹۱	۱	۱۸۸	۲	۸	۵
رشت	۱۸۵۷۵	۱۷۲۹۳	۱۵۵	۳۰۸۶	۵۱۱۳	۷۴۷۶	۲۵	۱۲۸۳	۱	۷۷	۷۷
رودبار	۱۷۹۶	۱۵۹۹	۲۰	۳۷۷	۶۱۰	۵۲۹	۰	۴۴	۰	۱۷	۲
رودسر	۳۲۵۶	۳۰۳۵	۲۳	۳۳۹	۷۶۵	۱۵۲۵	۱۱	۳۴۲	۱	۲۱	۸
صومعه سرا	۱۲۰۶	۱۱۲۵	۱۰	۲۴۹	۳۱۸	۴۷۰	۶	۵۷	۰	۱۲	۳
فومن	۱۶۱۳	۱۴۷۷	۹	۳۵۲	۵۰۷	۵۴۱	۱۵	۴۷	۰	۴	۲
لنگرود	۲۳۵۳	۲۲۲۳	۲۷	۳۲۶	۵۷۵	۱۰۵۳	۳	۲۰۹	۱	۱۵	۱۱
لاهیجان	۱۷۱۶	۱۶۳۰	۱۳	۱۵۴	۳۷۸	۸۴۲	۱۴	۲۱۲	۱	۹	۷
شف	۲۳۱	۲۱۸	۴	۲۹	۷۹	۹۲	۰	۱۲	۰	۱	۱
جمع گیلان	۴۰۱۷۴	۳۷۱۶۱	۳۵۶	۶۲۱۵	۱۱۱۲۵	۱۶۳۰۶	۸۳	۲۷۱۵	۷	۲۰۶	۱۴۸

جدول ۳-۱۷- جمعیت بیکار روستایی بر حسب سطح سواد (مرد وزن)

شهرستان	مرد وزن جمع	باسواد									بی سواد
		جمع	سواد آموزی	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	پیش دانشگاهی	عالی	حوزه علمیه و علوم دینی	تحصیلات غیر رسمی	نامشخص و اظهار نشده
آستارا	۲۰۰۳	۱۶۹۲	۸۷	۵۹۴	۵۶۶	۴۰۱	۰	۲۶	۰	۱۰	۸
آستانه اشرفیه	۲۱۰۳	۱۸۹۲	۵۵	۵۷۸	۷۱۷	۴۹۴	۱	۳۳	۰	۷	۷
بندرانزلی	۱۴۳۴	۱۳۳۰	۳	۳۳۷	۵۶۲	۳۹۷	۱	۲۶	۱	۲	۱
طوالش	۱۰۵۱۵	۸۷۴۷	۶۴۳	۲۸۱۷	۲۷۶۹	۲۲۳۲	۰	۲۱۴	۶	۳۰	۳۶
رشت	۱۳۳۴۲	۱۲۰۰۴	۲۳۷	۵۲۸۸	۴۲۲۴	۲۰۶۲	۴	۱۲۴	۱	۳۳	۳۱
رودبار	۳۸۶۲	۳۳۹۶	۲۱۴	۱۱۳۵	۱۱۵۵	۷۹۳	۱	۵۵	۰	۳۵	۸
رودسر	۳۶۸۹	۳۴۷۸	۵۹	۷۰۵	۱۰۹۱	۱۴۲۷	۱	۱۷۱	۱	۹	۱۴
صومعه سرا	۴۷۵۸	۴۴۴۸	۱۵۲	۱۵۳۱	۱۴۸۱	۱۱۷۸	۷	۸۶	۰	۴	۹
فومن	۴۳۷۷	۴۰۲۹	۱۳۸	۱۵۸۰	۱۳۳۲	۹۱۰	۵	۴۶	۱	۵	۱۲
لنگرود	۳۹۰۱	۳۶۹۸	۱۰۳	۹۸۵	۱۲۴۶	۱۲۲۷	۰	۱۲۹	۰	۴	۴
لاهیجان	۳۶۰۷	۳۳۷۴	۷۸	۸۰۵	۱۲۷۴	۱۱۰۱	۶	۹۷	۰	۵	۸
شفت	۴۰۳۵	۳۴۸۴	۲۱۰	۱۳۳۹	۱۱۰۶	۷۷۶	۰	۲۸	۰	۱۹	۶
جمع گیلان	۵۷۶۲۶	۵۱۵۷۲	۱۹۷۹	۱۷۶۹۴	۱۷۵۲۳	۱۲۹۹۸	۲۶	۱۰۳۵	۱۰	۱۶۳	۱۴۴
											۶۰۵۴

جدول شماره ۳-۱۰، نشان دهنده آن است که از ۲۷۲۷۹۳ نفر مرد و زن شاغل در نقاط شهری در بین گروه های عمده فعالیت، گروه ساختمان با ۵۳۴۸۹ نفر (۱۹/۶ درصد) بیشترین و گروه سازمان ها و هیئت های برون مرزی با ۶ نفر (۰/۰۰۲ درصد) کمترین تعداد را دارا می باشد.

جدول شماره ۳-۱۱، نیز نشان دهنده آن است که از ۳۵۸۵۲۵ نفر مرد و زن شاغل در نقاط روستایی در بین گروه های عمده فعالیت، گروه کشاورزی، شکار و جنگلداری با ۲۲۳۹۲۱ نفر (۶۲/۴ درصد) بیشترین و گروه سازمان ها و هیئت های برون مرزی با ۳ نفر (۰/۰۰۰۸ درصد) کمترین تعداد را به خود اختصاص داده است. همان گونه که در جدول شماره ۳-۱۲، دیده می شود از جمع ۸۳۹۱۱۲ نفر جمعیت شهری ۱۰ ساله و بیشتر، ۳۱۲۹۶۷ نفر (۳۷/۳ درصد) جمعیت فعال و ۵۱۴۵۲۹ نفر (۶۲/۷ درصد) جمعیت غیر فعال می باشند. از ۳۱۲۹۶۷ نفر جمعیت فعال شهری، ۲۷۲۷۹۳ نفر (۸۷/۱۶ درصد) شاغل و ۴۰۱۷۴ نفر (۱۲/۸۴ درصد) جمعیت بیکار قبلاً شاغل یا بیکار قبلاً غیر شاغل بوده اند. از ۵۱۴۵۲۹ نفر جمعیت غیر فعال شهری، ۲۴۲۵۱۹ نفر (۴۷/۱ درصد) محصل، ۲۲۰۰۰۹ نفر (۴۲/۷ درصد) خانه دار، ۳۰۷۵۸ نفر (۶ درصد) دارای درآمد بدون کار و ۲۱۲۴۳ نفر (۴/۲ درصد) سایر موارد می باشد.

جدول شماره ۳-۱۳، نشان دهنده آن است که از جمع ۹۴۳۰۲۰ نفر جمعیت روستایی ۱۰ ساله و بیشتر، ۴۱۶۱۵۱ نفر (۴۴/۱ درصد) جمعیت فعال و ۵۱۶۲۸۳ نفر (۵۴/۷ درصد) جمعیت غیر فعال می باشند. از ۴۱۶۱۵۱ نفر جمعیت فعال روستایی، ۳۵۸۵۲۵ نفر (۸۶/۱ درصد) شاغل و ۵۷۶۲۶ نفر (۱۳/۹ درصد) جمعیت بیکار قبلاً شاغل یا بیکار قبلاً غیر شاغل بوده اند. از ۵۱۶۲۸۳ نفر جمعیت غیر فعال روستایی، ۲۲۴۴۸۳ نفر (۴۳/۵ درصد) محصل، ۲۲۸۸۷۲ نفر (۴۴/۳ درصد) خانه دار، ۳۳۸۲۱ نفر (۶/۵ درصد) دارای درآمد بدون کار و ۲۸۷۴۷ نفر (۵/۷ درصد) سایر موارد می باشد.

از مقایسه جداول ۳-۱۲ و ۳-۱۳، مشاهده می شود که از مجموع ۷۲۹۱۱۸ نفر نیروی فعال در استان ۳۱۲۹۶۷ نفر (۴۲/۹ درصد) در نقاط شهری و ۴۱۶۱۵۱ نفر (۵۷ درصد) در نقاط روستایی مشغول به فعالیت هستند.

همان گونه که در جدول شماره ۳-۱۴، دیده می شود، از ۲۴۹۱۵۹ خانوار شهری استان، خانوار با یک نفر شاغل با ۱۵۸۲۱۹ خانوار (۶۳/۵ درصد) بیشترین تعداد و خانوار با ۴ نفر شاغل و بیشتر با ۱۳۵۲ خانوار (۰/۵۴ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده است. همچنین ۴۰۳۳۵ خانوار (۱۶/۲ درصد) بیکار بوده که از این تعداد خانوار، خانوار با یک نفر بیکار با تعداد ۲۴۲۹۳ (۶۰/۲ درصد) بیشترین تعداد و خانوار با ۴ نفر و بیشتر بیکار با تعداد ۲۷۵ خانوار (۰/۷ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده اند.

جدول شماره ۳-۱۵، نشان دهنده آن است که از ۲۶۲۸۴۸ خانوار روستایی استان، خانوار با یک نفر شاغل با ۱۳۸۳۹۴ خانوار (۵۲/۶ درصد) بیشترین تعداد و خانوار با ۴ نفر شاغل و بیشتر با ۹۳۹۱ خانوار (۳/۶ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده اند. همچنین ۳۵۸۱۹ خانوار (۱۳/۶ درصد) بیکار بوده که از این تعداد خانوار با یک نفر بیکار با تعداد ۳۰۵۱۱ (۸۵/۱ درصد) بیشترین و خانوار با ۴ نفر و بیشتر بیکار با تعداد ۷۵۵ خانوار (۲/۱ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده اند.

همان گونه که در جدول شماره ۳-۱۶، دیده می شود، از مجموع ۴۰۱۷۴ نفر جمعیت بیکار شهری، ۳۷۱۶۱ نفر (۹۲/۵ درصد) با سواد و ۳۰۱۳ نفر (۷/۵ درصد) بی سواد می باشند. در بین جمعیت با سواد، افراد دارای تحصیلات متوسطه با ۱۶۳۰۶ نفر (۴۳/۸ درصد) بیشترین و افراد دارای تحصیلات حوزه علمیه و

دینی با ۷ نفر (۰/۰۲ درصد) کمترین تعداد را دارا می‌باشند.
جدول شماره ۳-۱۷، نشان دهنده آن است که از مجموع ۵۷۶۲۶ نفر جمعیت بیکار روستایی، ۵۱۵۷۲ نفر (۸۹/۵ درصد) با سواد و ۶۰۵۴ نفر (۱۰/۵ درصد) بی سوادند.
در بین جمعیت با سواد، افراد دارای تحصیلات ابتدایی با ۱۷۶۹۴ نفر (۳۴/۳ درصد) بیشترین و افراد دارای تحصیلات حوزه علمیه و دینی با ۱۰ نفر (۰/۰۲ درصد) کمترین تعداد را دارا می‌باشند.

۳-۷- دین و مذهب

«مذهب رسمی کشور، یعنی شیعه اثنی عشری بر تمامی منطقه تسلط کامل دارد، ولی اقلیت به نسبت مهمی از اهل تسنن (شافعی مذهب) نیز در طالش مرکزی و شمالی وجود دارند. محدوده این مذهب با مرزهای زبانی، یعنی مرزهای بین گیلکی و طالشی در جنوب شرقی و تاتی و ترکی آذری با طالشی در غرب مطابقت می‌کند، ولی مرز جنوبی، منطقه طالش را به دو قسمت تقسیم می‌کند که اهالی آن در اطراف «شاندردمن» صد درصد شیعه و از آنجا به طرف شمال سنی مذهب‌اند. علاوه بر این، در منطقه سنی نشین مذکور گرایش به زبان ترکی با نفوذ مذهب شیعه همراه بوده است، به طوری که فقط محدوده‌های مرکزی طالش «دولاب» و «اسالم» کاملاً سنی مانده‌اند.

مذهب شیعه به طور ناهماهنگ همراه با زبان ترکی به محدوده‌های شمالی تر نیز نفوذ کرده است. بعد از محدوده ترک زبان «کوچک لیار» و «هاره دشت» که به مذهب شیعه گراییده‌اند، دره «ویزنه» که ساکنان آن کاملاً سنی می‌باشند، قرار دارد.

در خارج از منطقه طالش، فقط چند دهکده کردنشین خلخال سنی باقی مانده‌اند و اقلیت مذهبی علی‌اللهی نیز در بین گروه‌های کرد در مناطق دیگر از جمله خلخال، اطراف مرداب انزلی و کلاردشت وجود دارد.^۱

در برخی از شهرهای گیلان به ویژه رشت و بندرانزلی، مسیحیان نیز زندگی می‌کنند که از ارامنه می‌باشند. جدول شماره ۳-۱۸، توزیع نسبی جمعیت را بر حسب دین، به تفکیک ساکن و غیر ساکن ارائه می‌دهد:

جدول ۳-۱۸- توزیع نسبی جمعیت بر حسب دین به تفکیک ساکن و غیر ساکن

غیر ساکن	ساکن		استان	دین
	نقاط روستایی	نقاط شهری		
۹۹/۷۷	۹۹/۹۱	۹۹/۸۵	۹۹/۸۸	مسلمان
۰/۰۰	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲	زرتشتی
۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۲	۰/۰۱	مسیحی
۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	کلیمی
۰/۲۳	۰/۰۶	۰/۱۱	۰/۰۸	سایر و اظهار نشده
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	جمع

۱. گیلان و آذربایجان شرقی، مارسل بازن و کریستیان بر میرزه، انتشارات توس، ۱۳۶۵، ص ۲۲ و ۲۳.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، مسلمانان با ۹۹/۸۸ درصد بیشترین تعداد را دارا بوده که این نسبت در نقاط شهری ۹۹/۸۵ درصد و در نقاط روستایی ۹۹/۹۱ درصد می باشد. پس از مسلمانان، اقلیت دینی زرتشتی با ۰/۰۲ درصد و اقلیت دینی مسیحی با ۰/۰۱ درصد قرار دارند.

۳-۸- زبان و گویش ها

«گیلکی از گویش های ایرانی است که در قسمت گیلان و دیلمستان متداول بود و هنوز مردم استان گیلان آن را در گفتار به عنوان زبان مادری خود به کار می برند. گیلکی خود به چند شعبه تقسیم می شود که با یکدیگر اندک اختلافی دارند...»^۱

برخی معتقدند که منقسم بودن گیلکی به چند شعبه، نشانه آن است که در این زمینه از خصایص یک زبان بهره مند است، حال آن که معمولاً گویش ها از این خصیصه به دور هستند. گیلکی مشتمل بر دو گویش متمایز در دو ناحیه غربی و شرقی است (بیه پس و بیه پیش) یکی گویش رایج در رشت، بندر انزلی، لشت نشا، صومعه سرا و کوجصفهان و دیگری گویشی که در لاهیجان، لنگرود، رودسر و... متداول است. البته در گیلان گویش تالشی نیز در نواحی ماسال، اسالم، شاندرمن، تالش دولاب و... رایج است. همچنین گالشی گویش رایج ساکنان کوهپایه گیلان است.

فصل چهارم- کشاورزی

۴-۱- منابع خاک

۴-۱-۱- نوع، وسعت و قابلیت کاربری اراضی

بر اساس نتایج مطالعات ارزیابی و قابلیت اراضی مؤسسه تحقیقات خاک و آب، ۹ تیپ اصلی اراضی شامل: کوه ها، تپه ها، فلات ها، دشت های دامنه ای، دشت های رسوبی، دشت های آبرفتی و رودخانه ای، اراضی پست و شور، دشت های سیلابی و شن های روان، در استان گیلان مشخص شده و ویژگی های هر تیپ به تفکیک واحد اراضی مورد بررسی قرار گرفته است.

۱- تیپ کوه ها

مساحت این اراضی بیش از ۹۰۵ هزار هکتار و شامل ۶ واحد اراضی به شرح زیر می باشد:

۱-۱- کوه های بسیار مرتفع با قله تیز و کشنده متشکل از سنگ های آهکی دولومیت، شیل و ماسه سنگ، با شیب ۵۰ تا ۱۰۰ درصد که در ارتفاع بین ۲۰۰۰ الی ۴۰۰۰ متر از سطح دریا قرار دارد و اکثراً بدون پوشش خاکی یا دارای خاک های کم عمق همراه با برون زدگی های سنگی بسیار زیاد است.

از عوامل محدودکننده اراضی فوق، شیب بسیار تند و عدم پوشش خاکی همراه با فرسایش بسیار زیاد است که برای بهره برداری از استعداد فوق، بعد از انجام عملیات آبخیزداری و جلوگیری از فرسایش و کنترل چرما، می تواند برای چرای دام در قسمت های محدود از استعداد متوسط برخوردار باشد. مساحت اراضی فوق در حدود ۲۹۶۳۰۰ هکتار است.

۱-۳- کوه های جنگلی کم ارتفاع از سلسله جبال البرز با قله مدور متشکل از ماسه سنگ شیل و

۱. تاریخ زبان فارسی، دکتر پرویز خانلری، جلد ۲، ص ۴۱.

آهکی بعضاً توف و سنگ‌های آذرین و دگرگونی با شیب بین ۲۵ تا ۶۰ درصد و در ارتفاع حداکثر ۸۰۰ متر از سطح دریا قرار گرفته و از خاک‌های اسیدی نیمه عمیق تا عمیق با بافت سنگین تشکیل یافته است.

بعد از عملیات عمرانی نظیر جلوگیری از فرسایش و قطع بی‌رویه جنگل و کنترل چرا و رعایت اصول مرتع‌داری، از استعداد زیادی برای جنگل و چرای کنترل شده دام برخوردار خواهد شد. مساحت اراضی این واحد حدود ۱۶۹۰۰۰ هکتار است.

واحد اراضی ۱۴- کوه‌های کم‌ارتفاع تا به نسبت مرتفع با فرسایش و بریدگی‌های بسیار زیاد، متشکل از ماسه سنگ، شیل، آهکی و بعضی توف و سنگ‌های آذرین، مارن‌های گچی و آهکی نمکی و ماسه سنگ، با شیب بین ۳۰ تا ۸۰ درصد که متشکل از خاک‌های کم‌عمق با بافت متوسط تا سنگین بر روی مواد مارنی است. از عوامل محدودکننده این واحد، فرسایش و شیب اراضی و محدودیت عمق خاک است که بعد از عملیات عمرانی و اصلاحی، می‌تواند به عنوان منطقه آبخیزداری مورد استفاده قرار گیرد. وسعت منطقه فوق حدود ۳۲۰۰ هکتار است.

واحد اراضی ۱۵- کوه‌های جنگلی مرتفع در سلسله جبال البرز با قله تیز، متشکل از سنگ‌های آهکی و شیل و توف و سنگ‌های آذرین و دگرگونی، با شیب ۵۰ تا بیش از ۱۰۰ درصد و در ارتفاع ۳۰۰ تا ۲۵۰۰ متر از سطح دریا قرار دارد که از خاک‌های کم‌عمق تا نیمه عمیق یکنواخت با بافت سنگین تشکیل شده است.

از عوامل محدودکننده این واحد، شیب بسیار تند و آبرودی کم تا متوسط که بعد از عملیات جلوگیری از قطع بی‌رویه درختان و چرای بی‌رویه، از استعداد زیادی برای بهره‌برداری از جنگل صنعتی و چراگاه مناسب دام (در بعضی از مناطق) برخوردار خواهد بود. مساحت این واحد اراضی ۴۲۰۵۰۰ هکتار است.

واحد اراضی ۱۷- کوه‌های مرتفع با قله مدور، متشکل از توف‌ها و خاکسترها، گدازه‌های اسیدی آتشفشان با سنگ‌های دگرگونی، با شیب بین ۵ تا ۱۰۰ درصد و در ارتفاع ۲۰۰۰ تا ۲۲۰۰ متر از سطح دریا قرار داشته و از خاک‌های بسیار کم‌عمق تا نیمه عمیق سنگلاخی با بیرون زدگی‌های سنگی زیاد تشکیل یافته است.

در حال حاضر اراضی فوق پوشیده از درختچه‌ها و بوته‌های مناطق آلبی با پراکندگی زیاد و بوته‌های گوناگون است که به عنوان چراگاه تابستانی مورد استفاده قرار می‌گیرد و لکه‌های زراعت دیم نیز در دامنه‌ها مشاهده می‌شود. محدودیت اساسی واحد فوق، شیب بسیار تند و فرسایش بسیار زیاد و آبدوی سریع است. این واحد بعد از انجام عملیات حفاظت خاک و کنترل چرا و رعایت اصول مرتع‌داری، از استعداد خوب برای آبخیزداری و تفرجگاه برخوردار خواهد شد. وسعت این واحد حدود ۷۵۹۰ هکتار است.

واحد اراضی ۱۸- کوه‌های به نسبت مرتفع با قله مدور متشکل از ماسه سنگ شیل و توف‌های آتشفشانی با شیب ۵۰ تا ۹۰ درصد در ارتفاع ۳۰۰ تا ۸۰۰ متر قرار دارد و از خاک‌های بسیار کم‌عمق سنگ‌ریزه‌دار و با بیرون زدگی‌های سنگی زیاد و در دره‌ها خاک نیمه عمیق تشکیل شده و در حال حاضر عموماً بدون پوشش جنگلی یا با درختان زربین با پراکندگی زیاد است. در دره‌ها باغات زیتون وجود داشته و به عنوان چراگاه اتفاقی دام نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. این واحد با محدودیت شیب بسیار تند و محدودیت عمق خاک و فرسایش بسیار زیاد مواجه بوده که پس از عملیات عمرانی و اصلاحی مورد لزوم از استعداد حفاظتی از نظر آبخیزداری و استعداد متوسط برای جنگل برخوردار است. وسعت این واحد در حدود ۸۵۰۰ هکتار می‌باشد.

۲- تپ تپ‌ها

مساحت این تپ اراضی ۴۲۹۰۰ هکتار و شامل ۳ واحد اراضی به شرح زیر می‌باشد:

۲.۱- این واحد شامل تپ‌های کم ارتفاع با قله مدور شکل بوده و از سنگ‌های آهکی و شیل با شیب ۲۵ تا ۵۰ درصد تشکیل شده است و در ارتفاع ۳۰۰ الی ۱۵۰۰ متر از سطح دریا قرار دارد. خاک‌های این اراضی، کم عمق سنگریزه دار با بافت متوسط تا سنگین است و به میزان کمی پوشیده از گیاهان استپی بوده و به عنوان چراگاه اتفاقی مورد استفاده قرار می‌گیرد. محدودیت این اراضی، شیب تند با فرسایش و محدودیت عمق خاک است که بعد از عملیات عمرانی و اصلاحی مورد لزوم از جمله جلوگیری از فرسایش و انجام عملیات آبخیزداری در بعضی از قسمت‌ها برای چرای دام مناسب خواهد شد. وسعت این اراضی حدود ۱۵,۹۰۰ هکتار می‌باشد.

۲.۲- شامل تپ‌های کم ارتفاع با قله مدور و فرسایش متوسط، متشکل از سنگ‌های آهکی با شیب ۲۰ تا ۲۵ درصد و ارتفاع ۸۰۰ تا ۱۰۰۰ متر از سطح دریا و با خاک‌های کم عمق تا نیمه عمیق با بافت سنگین می‌باشد. اراضی این واحد در حال حاضر از پوشش متوسط گیاهان مرتعی پوشیده شده و به عنوان چراگاه فصلی مورد استفاده قرار می‌گیرد و در بعضی قسمت‌ها نیز در قطعات کوچک، زراعت دیم صورت می‌گیرد. با کنترل شیب و فرسایش و عمق خاک، این اراضی استعداد متوسط برای چرای تحت کنترل را به دست می‌آورد. مساحت این محدوده ۴۹۰۰ هکتار است.

۲.۴- شامل تپ‌های کم ارتفاع فرسایش یافته متشکل از مارن‌های گچی و آهکی با شیب ۲۰ الی ۳۰ درصد است و در ارتفاع ۳۳۰ تا ۴۰۰ متر از سطح دریا قرار دارد. خاک‌های این واحد اراضی بسیار کم عمق بوده و بر روی مارن‌های گچی و آهکی قرار گرفته است و در حال حاضر بایر می‌باشد. محدودیت اساسی این واحد، شیب تند، محدودیت عمق خاک، فرسایش شدید و مست بودن مواد مادری است که بعد از عملیات عمرانی و اصلاحی مورد لزوم، دارای استعداد حافظتی از نظر آبخیزداری و استعداد کم برای چرای تحت کنترل در بعضی از قسمت‌ها خواهد بود. مساحت این واحد اراضی ۲۲۱۰۰ هکتار است.

۳- تپ اراضی فلات‌ها

مساحت این تپ ۴۱۹۰۰ هکتار است و شامل ۳ واحد اراضی به شرح زیر می‌باشد:

۳.۱- در این واحد از سطوح قدیمی بستر رسوبی سفیدرود و اراضی حاشیه رودخانه با شیب ۰/۵ درصد و شیب جانبی ۲ درصد تشکیل شده و دارای خاک‌های اسیدی عمیق با بافت بسیار سنگین و با منقوط‌های رنگی می‌باشد. در حال حاضر اکثر جنگل‌های این اراضی تراشیده شده و فقط در بعضی قسمت‌ها، جنگل‌های پهن برگ شامل بلوط و مرز با پر اکندگی زیاد دیده می‌شود. در بعضی قسمت‌ها کشت نباتات آبی یک ساله و برنج‌کاری نیز صورت می‌گیرد. محدودیت اساسی این اراضی بالا بودن آب زیرزمینی در بعضی قسمت‌ها و پستی و بلندی در بعضی قسمت‌ها و زهکشی ضعیف است. بعد از عملیات اصلاحی و عمرانی (شامل تسطیح و احداث زهکشی به مقدار کم یا متوسط) این اراضی دارای استعداد زیاد برای دیم‌کاری، استعداد متوسط برای برنج‌کاری (در بعضی قسمت‌ها) و برای چایکاری مناسب خواهد شد. مساحت این اراضی ۲۲۵۰۰ هکتار است.

۳.۲- این واحد از سطوح قدیمی و بقایای گیاهی با پستی و بلندی و ناهمواری کم با شیب عمومی ۱ تا ۲ درصد و با شیب جانبی ۵ تا ۸ درصد تشکیل شده و دارای خاک‌های اسیدی عمیق با بافت سنگین در

قسمت‌های مرتفع و خاک‌های اسیدی عمیق با بافت بسیار سنگین و منقوط‌های رنگی در قسمت‌های پست می‌باشد. در وضعیت فعلی در قسمت‌های بالایی این اراضی چایکاری و در قسمت‌های پایینی برنجکاری مرسوم است. همچنین بقایای جنگل‌های پهن برگ در نزدیک تپه‌ها نیز دیده می‌شود.

محدودیت اساسی این اراضی، نامناسب بودن وضعیت زهکشی و بالا بودن سفره آب زیرزمینی در قسمت‌های پست و پستی و بلندی و ناهمواری است که بعد از رفع محدودیت‌ها، استعداد زیاد برای چایکاری و زراعت دیم (در بعضی قسمت‌ها) و استعداد متوسط برای برنجکاری را به دست می‌آورد. مساحت این واحد اراضی ۱۴۸۰۰ هکتار است.

واحد اراضی ۳.۳- این قطعه که شامل تراس‌های فوقانی مرتفع با پستی و بلندی و ناهمواری بسیار زیاد است، از رسوبات رودخانه سفیدرود به وجود آمده و شیب عمومی آن تا حدود ۴ درصد و شیب جانبی ۲۵ درصد می‌باشد و دارای خاک‌های عمیق آهکی با بافت سنگین و تمرکز آهک می‌باشد.

اراضی فوق در شرایط فعلی به عنوان دیمزار و چراگاه فصلی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در امتداد کوه‌ها، بقایای جنگل‌ها و بوته‌ها نیز دیده می‌شود. عوامل محدود کننده این واحد اراضی، پستی و بلندی و ناهمواری و فرسایش به نسبت زیاد است که بعد از رفع محدودیت در بعضی از قسمت‌ها دارای استعداد زیاد برای جنگل و استعداد متوسط برای مرتع خواهد شد. مساحت این واحد حدود ۴۶۰۰ هکتار است.

۴- تپ اراضی دشت‌های دامنه‌ای

مساحت این تپ اراضی ۵۹۰۰ هکتار است و شامل ۲ واحد اراضی به شرح زیر می‌باشد:

واحد اراضی ۴.۱- شامل اراضی دشت‌های دامنه‌ای لاهیجان و لنگرود است. اراضی این واحد دارای شیب ملایم بین ۲ تا ۱۰ درصد و کمی پستی و بلندی بوده و بر روی تشکیلات شیبست قرار دارد. این واحد اراضی دارای خاک‌های اسیدی نیمه عمیق با بافت سنگین همراه با لکه‌های رنگی اکسید آهن می‌باشد. محدودیت این اراضی، پستی و بلندی و زهکشی آهسته و خطر فرسایش می‌باشد که بعد از عمران اراضی، استعداد زیادی برای دیمکاری و چایکاری خواهد داشت. مساحت این واحد ۳۶۰۰ هکتار می‌باشد.

واحد اراضی ۴.۲- این واحد از قسمت‌های پایین دشت‌های به نسبت مسطح لنگرود و رودسر با شیب ۰/۵ تا ۱ درصد تشکیل شده و دارای خاک‌های اسیدی عمیق با بافت بسیار سنگین همراه با منقوط‌های رنگی می‌باشد. از محدودیت‌های این واحد، آب ماندگی در فصل زمستان (در بعضی قسمت‌ها) و نامناسب بودن وضعیت زهکشی است که بعد از احداث سیستم زهکشی و اصلاح بافت خاک، برای برنجکاری (در بعضی قسمت‌ها) مناسب و دارای استعداد زیاد برای چایکاری و متوسط برای دیمکاری خواهد شد. مساحت تقریبی این واحد ۲۳۰۰ هکتار است.

۵- تپ اراضی دشت‌های رسوبی

مساحت این تپ اراضی ۱۶۵۶۰۰ هکتار و شامل دو واحد اراضی با این مشخصات است:

واحد اراضی ۴.۵.۱- شامل قسمت‌های بالایی دشت‌های رسوبی رودخانه‌های کوچک موجود در منطقه با شیب‌های بالا و پستی و بلندی کم با شیب ۰/۵ تا ۳ در هزار است. این اراضی دارای خاک‌های اسیدی عمیق با بافت متوسط تا سنگین می‌باشد. از عوامل محدود کننده این واحد در بعضی قسمت‌ها، مقدار کمی پستی و بلندی و زهکشی ضعیف است که با عملیات عمرانی و اصلاحی، از جمله تسطیح (در بعضی قسمت‌ها) و احداث سیستم زهکشی، استعداد زیادی برای برنجکاری، دیمکاری و چایکاری و احداث باغات (در

بعضی قسمت‌ها) دارد. مساحت این واحد در حدود ۱۳۶۳۰۰ هکتار است.

واحد اراضی ۴۵.۲- شامل قسمت‌های پایین دشت‌های رسوبی به نسبت مسطح رودخانه‌های کوچک موجود در منطقه، با شیب کمتر از ۰/۵ در هزار است. این اراضی دارای خاک‌های اسیدی عمیق (با بافت سنگین) همراه با منقوط‌های رنگی است. از عوامل محدودکننده این اراضی، نامناسب بودن وضعیت زهکشی و بالا بودن سفره آب زیرزمینی (در بعضی قسمت‌ها) است که با عملیات عمرانی و اصلاحی از جمله احداث سیستم زهکشی و تسطیح، دارای استعداد متوسط برای برنج‌کاری خواهد شد. مساحت این اراضی ۲۹۳۰۰ هکتار است.

۶- تیپ اراضی دشت‌های آبرفتی رودخانه‌ای

مساحت این تیپ ۱۲۲۷۰۰ هکتار و شامل سه واحد اراضی به شرح زیر می‌باشد:

واحد اراضی ۵.۱- این واحد شامل دشت‌های رسوبی و اراضی آبرفتی حاشیه رودخانه سفیدرود با شیب ملایم ۰/۵ تا ۲ درصد است. اراضی این واحد از خاک‌های رسوبی، عمیق با بافت متوسط و خاک‌های برنج‌زار با بافت سنگین در اراضی پست می‌باشد. محدودیت‌های اساسی در اراضی این واحد، ناهمواری کم و آب‌ماندگی در اراضی طشتکی در فصل زمستان است که با عملیات عمرانی و اصلاحی از جمله احداث سیستم زهکشی و تسطیح، استعداد زیادی برای شالیکاری و دیمکاری (در بعضی قسمت‌ها) خواهد یافت. مساحت این واحد ۷۵۵۰۰ هکتار است.

واحد اراضی ۵.۲- شامل قسمت‌های پایین دشت‌های رسوبی رودخانه همراه با اراضی طشتکی به نسبت مسطح با شیب کمتر از ۰/۵ درصد است. این اراضی دارای خاک‌های عمیق برنج‌زار با بافت سنگین و همراه با منقوط‌های رنگی می‌باشد. محدودیت این واحد، نامناسب بودن وضعیت زهکشی و بالا بودن سفره آب زیرزمینی است که با عملیات عمرانی احداث سیستم زهکشی، از استعداد زیادی برای شالیکاری و استعداد متوسط، برای دیمکاری (در بعضی قسمت‌ها) برخوردار خواهد شد. مساحت این واحد ۳۱۷۰۰ هکتار است.

واحد اراضی ۵.۳- از رسوبات قدیمی حاشیه رودخانه سفیدرود با شیب به نسبت ملایم، شیب عمومی حدود ۱ درصد و شیب جانبی ۱ تا ۲ درصد با مقدار کمی پستی و بلندی تشکیل شده است. اراضی این واحد دارای خاک‌های عمیق با بافت متوسط تا سنگین همراه با مقداری منقوط‌های رنگی می‌باشد. عوامل محدودکننده این اراضی، بالا بودن سفره آب زیرزمینی در محل تماس با واحد اراضی ۶.۱ و ۶.۲ است که با عملیات عمرانی مورد نیاز از قبیل احداث سیستم زهکشی (در بعضی قسمت‌ها) و تسطیح، از استعداد زیاد برای دیمکاری و درختکاری (در بعضی قسمت‌ها) و استعداد کم برای چایکاری برخوردار خواهد شد. مساحت این واحد ۱۶۵۰۰ هکتار است.

۷- تیپ اراضی پست و شور

مساحت این تیپ ۶۹۱۰۰ هکتار و شامل ۳ واحد اراضی به شرح زیر می‌باشد:

واحد اراضی ۶.۱- این واحد شامل دشت‌های پست ساحلی و اراضی پست تقریباً مسطح و مقعر با شیب کمتر از ۰/۵ است. اراضی این واحد دارای خاک‌های عمیق با بافت سنگین و با مقدار زیادی مواد آلی و طبقه Gleyic همراه با ماسه‌های ساحلی می‌باشد. محدودیت این اراضی، زهکشی بسیار نامناسب و بالا بودن سفره آب زیرزمینی است که در صورت انجام مطالعات لازم و اجرای عملیات عمرانی، می‌توان به نحو مطلوب از

آن بهره‌برداری نمود. سطح این اراضی ۳۳۰۰۰ هکتار است.

واحد اراضی ۶.۲- شامل اراضی پست مسطح تا مقعر و اراضی طشتکی بوده و از رسوبات قدیمی سفیدرود به وجود آمده است. شیب این اراضی کمتر از ۰/۵ بوده و دارای خاک‌های عمیق با بافت بسیار سنگین و طبقه Gleyic و مقدار زیادی مواد آلی می‌باشد. از عوامل محدودکننده این اراضی، زهکشی بسیار نامناسب و بالا بودن سفره آب زیرزمینی است که با احداث سیستم زهکشی و احیای مراتع، از استعداد متوسط برای برنجکاری و در بعضی قسمت‌ها استعداد متوسط برای مرتع برخوردار خواهد شد. سطح این اراضی ۱۶۷۰۰ هکتار است.

۸- تیپ اراضی دشت‌های سیلابی

مساحت این تیپ، ۱۹۴۰۰ هکتار و دارای یک واحد اراضی با مشخصات زیر می‌باشد:

واحد اراضی ۷.۲- شامل دشت‌های سیلابی رامسر، کلاچای همراه با بقایای سطوح مرتفع قدیمی با شیب ۰/۵ تا ۲ درصد اراضی طشتکی است. اراضی این واحد دارای خاک‌های عمیق رسی بوده و تحت تأثیر آب زیرزمینی قرار گرفته است. و در حاشیه بستر مسیل‌ها و آبرفت‌های بادبزنی دارای خاک‌های اسیدی عمیق با بافت متوسط تا سنگین می‌باشد. محدودیت‌های اساسی این واحد، فرسایش خندقی و نامناسب بودن وضعیت زهکشی (در بعضی قسمت‌ها) است. با انجام عملیات عمرانی و اصلاحی از قبیل جلوگیری از فرسایش خاک و احداث سیستم زهکشی و اصلاح بافت خاک، از استعداد زیادی برای دیمکاری (در اکثر قسمت‌ها) و شالی‌کاری (در بعضی قسمت‌ها) و استعداد متوسط برای چایکاری (در بعضی قسمت‌ها) برخوردار خواهد شد. مساحت این اراضی ۱۹۴۰۰ هکتار است.

۹- تیپ اراضی شن‌های روان

مساحت این تیپ ۳۲۷۰۰ هکتار و شامل ۲ واحد با مشخصات زیر می‌باشد:

واحد اراضی ۱. X- شامل تیپ اراضی شن‌های روان با تپه‌های شنی و اراضی شنزار ساحلی با پستی و بلندی به نسبت زیاد و شیب به نسبت کم است. اراضی این واحد دارای خاک‌های شنی عمیق با بافت متوسط تا سنگین بوده با محدودیت پستی و بلندی و نفوذپذیری سریع مواجه می‌باشد. با اجرای عملیات عمرانی و اصلاحی در این اراضی، نظیر تسطیح و تأمین آب آشامیدنی مورد نیاز و احداث جاده، استعداد زیاد برای احداث ویلای ساحلی و پلاژ و استعداد متوسط برای چراگاه (در بعضی قسمت‌ها) خواهد داشت. مساحت این واحد ۱۷۴۰۰ هکتار است.

واحد اراضی ۲. X- شامل تپه‌های شنی تثبیت شده با شیب و پستی و بلندی می‌باشد که قسمت‌هایی از آن تحت کشت و زرع قرار دارند. اراضی این واحد دارای خاک‌های شنی عمیق یکنواخت با رنگ تیره تا قهوه‌ای تیره با مواد آلی زیاد است. از عوامل محدودکننده این واحد اراضی، پستی و بلندی و نفوذپذیری سریع بوده و با عملیات اصلاحی کنترل چرا و رعایت اصول مرتع‌داری و تسطیح، از استعداد متوسط برای چرای تحت کنترل و استعداد خوب برای احداث منازل مسکونی و کارخانجات (در بعضی قسمت‌ها) برخوردار خواهد شد. مساحت اراضی این واحد ۱۵۳۰۰ هکتار است.

در جدول شماره (۴-۱) نیز وضعیت کاربری اراضی استان به تفکیک شهرستان، ارائه شده است.

با توجه به این که در ارزیابی اراضی بر اساس تیپ‌های اصلی فیزیوگرافی، اراضی شهری و زیرپوشش ساختمانی و تأسیسات شهری مورد ارزیابی قرار نگرفته است، لذا بر اساس تقسیم‌بندی تیپ اراضی و واحد اراضی رقم جمع تیپ‌های کلی رقمی کمتر از مساحت کل استان را نشان می‌دهد و برای رسیدن به مساحت کل اراضی استان باید مساحت شهرها را نیز اضافه نمود.

(مکنار)

جدول ۴-۱- وضعیت کاربری اراضی استان گیلان

نوع اراضی	اراضی آبی		اراضی دیم		باغات مثمر		باغات غیر مثمر		جنگل		مرتع		مرداب و سایر اراضی		جمع	
	مساحت	درصد	مساحت	درصد	مساحت	درصد	مساحت	درصد	مساحت	درصد	مساحت	درصد	مساحت	درصد	مساحت	درصد
آستارا	۲۳۶۷	۰/۱۶	۱۶۹۳	۰/۱۱	۲۲۵	۰/۰۱	۶۵	۰/۰۱	۶۲۲۲۷	۴/۲۳	۱۴۷۰۰	۰/۹۹	—	—	۸۱۲۷۷	۵/۵۳
آستانه اشرفیه	۲۰۱۵۳	۱/۳۷	۴۵۱۴	۰/۳۲	۲۱۷۱	۰/۱۵	۲۳۰	۰/۰۲	—	—	—	—	—	—	۲۷۰۶۸	۱/۸۴
بندرانزلی	۴۵۲۱	۰/۳۱	۹۵۹	۰/۰۶	۷۹۳	۰/۰۷	۱۰۰۰	۰/۰۶	—	—	—	—	—	—	۷۲۷۳	۰/۴۹
تالش	۳۱۱۲۵	۲/۱۱	۱۰۰۵۵	۰/۶۸	۱۴۰۹	۰/۰۹	۱۵۰۰۰	۱/۰۲	۱۹۱۰۸۹	۱۲/۹۸	۷۱۶۴۵	۴/۸۶	—	—	۳۲۰۳۲۳	۲۱/۷۶
رشت	۶۲۰۶۱	۴/۲۳	۷۴۲۸	۰/۵۰	۳۶۵۹	۰/۲۵	۸۰۰۰	۰/۵۴	—	—	—	—	—	—	۸۱۱۴۸	۵/۵۲
رودبار	۵۰۴۱	۰/۳۴	۱۳۳۰۶	۰/۹۰	۳۳۲۳	۰/۲۳	۱۵۰	۰/۰۲	۶۷۳۶۵	۴/۵۸	۳۷۸۱۵	۲/۵۷	—	—	۱۲۷۱۰۰	۸/۶۴
رودسر	۱۸۹۷۷	۱/۲۸	۴۷۷	۰/۰۳	۲۰۲۰۷	۱/۳۷	۱۰۰۰	۰/۰۶	۸۰۴۷۹	۵/۴۷	۳۸۷۴۰	۲/۶۵	—	—	۱۵۹۸۸۰	۱۰/۸۶
صومعه سرا	۲۸۲۲۰	۱/۹۲	۵۹۵۹	۰/۴۱	۱۴۴۱	۰/۰۹	۶۰۰	۰/۰۵	۶۹۸۷۲	۴/۷۶	۱۷۲۱۰	۱/۱۷	—	—	۱۲۳۶۰۲	۸/۴
فومن	۲۸۳۱۱	۱/۹۲	۶۵۹	۰/۰۴	۴۰۵۹	۰/۲۷	۵۰۰۰	۰/۳۴	۵۲۷۹۴	۳/۵۸	۲۲۷۶۷	۱/۵۴	—	—	۱۱۳۵۹۰	۷/۷۲
لاهیجان	۳۰۰۷۰	۲/۰۴	۷۵۴۸	۰/۵۲	۱۳۸۵۹	۰/۹۵	—	—	۴۹۴۷۷	۳/۳۶	۲۲۴۲۵	۱/۵۴	—	—	۱۲۳۱۷۹	۸/۳۷
لنگرود	۹۲۳۹	۰/۶۳	۶۵۶	۰/۰۴	۷۹۱۵	۰/۵۴	۱۵۰۰	۰/۱۱	—	—	—	—	—	—	۱۹۳۱۰	۱/۳۲
جمع استان	۲۴۰۰۸۵	۱۶/۳۱	۵۳۲۵۴	۳/۶۱	۵۹۰۶۱	۴/۰۲	۳۲۵۴۵	۲/۲۳	۵۷۳۱۰۳	۳۸/۹۶	۲۲۵۳۰۲	۱۵/۳۲	۲۸۷۷۵۰	۱۹/۵۵	۱۴۷۱۱۰۰	۱۰۰

مأخذ: گزارش ارزیابی مؤسسه تحقیقات خاک و آب.

۴-۱-۲- وضعیت تخریب منابع

مجموع عواملی که در استان سبب تخریب اراضی می گردد به دو گونه تقسیم بندی می شود: عوامل طبیعی و عوامل غیر طبیعی یا انسانی.

عوامل طبیعی

باران های شدید و طولانی مدت ناشی از رژیم آب و هوای خزری و انتقال جبهه هوای سیبری از شمال و توده هوای قطبی اروپایی از طریق شمال غرب و توده هوای مدیترانه ای از غرب است که ایجاد دبی سیلابی و طغیانی در فصل پاییز و اوایل فصل بهار می نماید. با توجه به زمان تمرکز که بستگی به حوضه های آبریز رودخانه های فصلی داشته و عموماً فرسایش شدید سیلابی و عمیق را به همراه دارد، بسیاری از این آبراهه ها که به مرور زمان مسیر خود را مشخص نموده، به دلیل نزدیکی کوه و حوضه آبریز به دریا و شیب تند مسیر آبراهه، مواد جامد و سنگ ها را در مسیر رودخانه برجای می گذارد. وقتی مسیر جریان به دشت و اراضی کم شیب می رسد؛ فرصت فرسایش می یابد و با ایجاد مسیرهای متعدد، اراضی مورد کشت را که اکثراً ناشی از رسوبات و آورده های همین رودخانه هاست، تخریب نموده و بستر خود را دائماً تغییر و مناطق کشاورزی را در معرض تخریب قرار می دهد.

زمین لرزه

معضل عظیم دیگری که در طی سالیان اخیر بخصوص در سال ۱۳۶۹ به بعد و پس از زلزله تیرماه ۱۳۶۹ در زمینه تخریب منابع ارضی صورت پذیرفته، شکستگی لایه های طبیعی زمین، جابه جا شدن منابع آبی موجود در ساختارهای آهکی منطقه، پایین افتادگی و تغییر مظهر پاره ای از چشمه ها می باشد که در بسیاری از موارد سبب زهدار شدن بخشی از اراضی مارنی منطقه کوهستانی رودبار و البرز مرکزی گردیده است. مهم ترین و فراوان ترین آثار ناشی از زلزله، پدیده لغزش می باشد که به طور پراکنده بخصوص در حاشیه شرقی دره سفیدرود و در دیلمان (نقاطی که تشکیلات مارن-شیست، ماسه، زغال و آبرفت های قدیمی و خاک های ناشی از هوازدگی و تخریب گسترش داشته) اتفاق افتاده است. در بازدیدهای محلی به وسیله اکیپ های مختلف، بیش از ۷۰ مورد لغزش شمارش شده که بر حسب اهمیت به چند نمونه مهم آن اشاره می شود: بر سطح دامنه های شرقی مسلط بر شهر رودبار از کوه های کولون و لازیار در محدوده روستاهای گلدیان و فتلک و اطراف خلیل آباد، که از سنگ های چین خورده و شکسته لیاسیک تشکیل شده، بزرگ ترین و گسترده ترین پدیده لغزش اتفاق افتاده است. لغزش رودبار در داخل حفره، حاصل یکی از همین پدیده های قدیمی می باشد که اتفاق افتاده است. وقوع زلزله و تکان های شدید و به نسبت مداوم ناشی از آن با برهم زدن تعادل محلی، لغزش رودبار را به وجود آورده است. محل انتقال توده خاک در ارتفاع ۸۰۰ متری قرار دارد. شکل انفصال قوسی و پرتگاه حاصل از آن حداقل به ۲۰ متر می رسد و پهنای توده لغزش، ۴۰۰ تا ۵۰۰ متر می باشد و توده عظیمی از سنگ و خاک را حداقل در طول یک کیلو متر در حدود چندین صد متر در امتداد شیب توپوگرافی به سمت خط القعر جابه جا نموده است. حجم این توده با توجه به ابعاد آن حدود ۱۵ تا ۲۰ میلیون متر مکعب برآورد می شود. وجود چشمه های آب در محل انفصال در پیدایش این پدیده بسیار مؤثر بوده است. هم اکنون مازاد آب چشمه ها به صورت استخر بزرگی در پشت سر توده لغزش متمرکز شده و نفوذ تدریجی آن می تواند محرک جدید برای فعال شدن مجدد آن محسوب شود. خاک های این منطقه به دلیل کیفیت ویژه و مقاومت کمی که در برابر لغزش دارند، با آبداری و زهدار شدن، سبب

رانش‌های وسیع منطقه‌ای شده و گاه این لغزش‌ها، روستاهای مختلف را در بر گرفته و سبب مهاجرت روستاییان یک منطقه گردید است.

پیشروی دریا و تالاب

آرشیو ایستگاه اندازه‌گیری انزلی نشان می‌دهد که در فاصله سال‌های ۱۳۰۵-۱۳۷۴، بالاترین سطح آب دریای خزر در سال ۱۳۰۸ بوده که به تدریج کاهش یافته و این کاهش ارتفاع سبب افزودن سطح اراضی موجود و ایجاد مزارع جدید شده است. در سال ۱۳۵۶ سطح آب دریا شروع به افزایش نمود و این بار سرعت افزایش تقریباً در هر سال حدود ۱۲ سانتیمتر اندازه‌گیری شده است. افزایش سطح آب دریا و در نتیجه سطح آب تالاب و انزلی سبب بروز مسائل و مشکلاتی برای اراضی حاشیه تالاب و اراضی ساحل دریا شده و با تخریب اراضی و شور شدن اراضی حاشیه دریا، اراضی فوق را غیر قابل زراعت نموده است.

تأثیرات تخریبی دریای خزر و تالاب انزلی بر روی اراضی را به دو گونه می‌توان برشمرد؛ تأثیرات مستقیم و تخریب اراضی که به دلیل افزایش مقدار و به دنبال آن افزایش سطح آب دریا رخ داده است. بررسی‌های اولیه نشان می‌دهد که اراضی در حدود ۲۰ هزار هکتار می‌باشد. تأثیر جنبی یا حاشیه‌ای، پیشروی آب دریا به طرف رودخانه‌ها و زهکشی‌های منتهی به دریا یا تالاب است. این پدیده به هنگام طوفانی شدن دریا کاملاً محسوس بوده و ضمن پر شدن مصب رودخانه‌ها، جریان آب رودخانه‌ها به طور معکوس تا صدها متر در داخل مزارع، باغات، شهرها و غیره جریان می‌یابد و موجب تخریب منابع اراضی می‌گردد.

طی سال‌های گذشته که سطح آب دریای خزر رو به کاهش داشت، بخش وسیعی از تالاب که تا بیست سال قبل بزرگ‌ترین منطقه تخم‌ریزی و چراگاه بچه ماهیان در جنوب دریای خزر محسوب می‌شد و امروزه به عنوان یکی از کانون‌های زمستان‌گذرانی پرندگان مهاجر جنوب سیری و اروپای شرقی از شهرت جهانی برخوردار است، سر بر بستر مرگ گذارده و روبه نابودی می‌رفت. همچنین ورود سالانه ۱۵۰ هزار تن رسوبات و بالغ بر ۷۰۰ هزار تن مواد مختلف آبی به دلیل سرازیر شدن حداقل ۱۰ رودخانه مهم به تالاب و باقی ماندن ۵۶ درصد رسوبات در آن نیز به عنوان یکی دیگر از عوامل نابودی اراضی ساحلی به شمار می‌رفت؛ اما به نظر می‌رسد با افزایش سطح آب دریای خزر و در نتیجه بالا آمدن سطح آب تالاب از ساحل، روند قهقرایی آن متوقف شده یا کاهش یافته است. افزایش سطح آب تالاب که به عقیده بعضی از دست‌اندرکاران هر ساله ۱۲ سانتیمتر به ارتفاع آن اضافه می‌شود، علی‌رغم تأثیرات مثبتی که بر روی محیط‌زیست منطقه داشته، باعث غرقابی شدن اراضی کشاورزی حاشیه تالاب شده و خسارت زیاد، به واحدهای اراضی و منابع اراضی حاشیه مرداب وارد کرده است. از سوی دیگر، به دلیل طغیان آب رودخانه در زمان بارندگی‌های سنگین و نیز عدم ظرفیت‌پذیری تالاب در جهت تبادلات و انتقال آب ورودی، آب وارد شده به اراضی حاشیه و بالا دست سرازیر می‌شود، به نحوی که این امر موجب شده ۱۸ هزار هکتار از اراضی انزلی، رشت و صومعه‌سرا به علت پیشروی آب تالاب در هنگام طوفان و بارندگی، در معرض غرقابی شدن قرار گیرد.

تپه‌های ساحلی تپه‌هایی هستند که در اثر وزش بادهای دریا به ساحل در سواحل دریا تشکیل تپه‌های ماسه می‌دهد و وجود این تپه‌ها در حفظ اراضی پشت تپه‌ها در مواقع طوفانی و طغیانی دریا مؤثر و مفید

می باشد که متأسفانه برداشت های بی رویه این تپه های ماسه ای ساحلی به قدرت تخریبی پیشروی دریا می افزاید که این پدیده دخالت عوامل انسانی را بر قدرت تخریبی عوامل طبیعی می افزاید.

عوامل تخریبی دیگری که تهدیدی برای منابع اراضی محسوب می شود، عواملی است که توسط انسان صورت می گیرد و عبارتند از:

۱- تخریب جنگل: برداشت های بی رویه چوب جنگل ها برای مصارف سوخت یا تخته که مقدار برداشت آن بیش از قدرت تولید و جایگزینی آن است و از طرف دیگر، افزایش سطح کشت اراضی در مناطق جنگلی شیب دار سبب تخریب جنگل شده و نتیجه آن ناپایداری خاک اراضی فوق و تخریب اراضی شیب دار می باشد. در بسیاری از این مناطق، امکان اصلاح خاک وجود ندارد و تغییر کاربری این اراضی و تغییر بهره برداری اراضی از جنگل به سوی محصولات کشاورزی از جمله کشت چای، خسارت جبران ناپذیری وارد کرده و موجب انهدام خاک، لغزش و رانش های فراوانی در منطقه گردیده است.

۲- آبیاری بی رویه: از عوامل دیگری که امروزه در استان گیلان موجب تخریب اراضی می شود، کشت و آبیاری ناصحیح این مناطق به روش تشکی در مناطق زیتون کاری و فندق کاری است که انتقال آب در خاک های برهنه و خاک های فاقد پوشش، سبب فرسایش ورقه ای بسیاری در این مناطق گردیده و اثرات این فرسایش در مناطق حومه رودبار و ارتفاعات تالش و اشکورات به وضوح دیده می شود.

۳- توسعه شهرنشینی: رشد جمعیت در شهر و روستا و عدم وجود شغل های درآمدزا در روستا سبب می گردد بخشی از جمعیت به شهر منتقل شود و این سبب رشد جمعیت شهر و توسعه شهرها و بلعیدن زمین های زراعتی و اراضی حاشیه شهرها شده در نتیجه از سطح زمین های زراعتی و منابع اراضی کاسته می شود و بخشی از زمین ها نیز در اثر نفوذ فاضلاب های شهری و سایر ضایعات شهر قابل استفاده نخواهد بود. این پدیده در اغلب شهرها و شهرک های اطراف شهرها دیده می شود.

۴- تخریب مراتع و منابع اراضی آن: غالباً کشت و کار کشاورزان و دامداران ساکن در روستاهای مناطق حاشیه مراتع و اطراف آنها به صورت دیم می باشد لذا در گذشته، سطح وسیعی از مراتع بخصوص مراتع مجاور روستاها که دارای خاک عمیق تر و شیب ملایم تری بود، به اراضی زراعی دیم تبدیل گردید. با افزایش جمعیت، دامدار و کشاورز روستایی، کم کم به مراتع نامرغوب تر هم دست اندازی نموده و آنها را به زمین های زراعی تبدیل کرد، ولی به تدریج در اثر از دست رفتن پوشش نباتی مناطق شیب دار و شسته شدن خاک زراعی، اراضی زمین های دیمی شیب دار بدون استفاده رها شدند؛ زیرا نه زمین مناسب برای کشت و زرع و نه مرتعی خوب برای تعلیف دام ها به حساب می آیند. با در نظر گرفتن شواهد تاریخی و بررسی های انجام شده کارشناسی، عوامل تخریب مراتع دامداران ساکن در روستاهای بیلاقی استان گیلان را می توان بدین شرح خلاصه نمود:

- ۱- چرای مفرط که به علت افزایش تعداد دام یا دام مازاد بر ظرفیت مراتع صورت می گیرد؛
- ۲- بهره برداری نابهنگام از مرتع (چرای زودرس و خروج دیرتر از موعد مقرر از مرتع) چون اکثر مراتع در اول بهار و قبل از این که پوشش نباتی فرصت ذخیره مواد غذایی داشته باشد چرا قرار می گیرند، لذا گیاهان مرتعی ضعیف شده و در صورت ادامه چرا به کلی از بین می روند. شایان ذکر است نباتات دائمی و خوش خوراک برای درصد رشد اولیه خود از ۷۵ درصد ذخیره ریشه استفاده می نمایند و وقتی مجال ذخیره به ریشه داده نشود، اجباراً گیاه نابود می گردد؛

۳- چرای خارج فصل: خاک مرتع در اثر تردد دام فشرده شده، محیط نامساعدی از نظر رشد گیاهان و نفوذ آب در زمین فراهم می‌آورد و موجب تخریب مرتع می‌شود؛

۴- ریشه کن نمودن و جمع‌آوری بوته‌های مرتعی به منظور استفاده برای سوخت؛

۵- شخم زدن مراتع و استفاده از اراضی آن برای زراعت: زیرا کشاورزان غالباً مراتع پرمحصول را تحت کشت و زرع قرا می‌دهند و پس از چند سال بهره‌برداری به دلیل کم شدن بازده، آنها را رها می‌سازند.

۴-۱-۳- مشخصات خاک واحدهای اراضی

مطالعات خاک‌شناسی نیمه تفصیلی در سال‌های ۱۳۳۵ به بعد انجام گرفته و منطقه شرق و غرب را پوشش می‌دهد. این مطالعات به منظور تعیین خصوصیات انواع خاک‌های منطقه، گسترش و پراکندگی آنها و همچنین استعداد و قابلیت اراضی برای آبیاری در مساحت ۸۲۰۰۰ هکتار انجام گرفته و منطقه مورد مطالعه در غرب گیلان، از رضوانده تا آستارا و در منطقه شرق، از لنگرود تا چابکسر می‌باشد.

هدف اصلی از انجام این مطالعات ارائه طرق مختلف برای افزایش محصولات کشاورزی و در نتیجه بالا بردن سطح زندگی اهالی و بهبود وضع اقتصادی آنان می‌باشد. منظور از طبقه‌بندی اراضی، تعیین استعداد و ارزش آنها از نظر کشاورزی و آبیاری است و این طبقه‌بندی بر اساس زاهنمای طبقه‌بندی اراضی ایران تهیه شده و در آن عوامل و محدودیت‌هایی از قبیل قابلیت نفوذ، بافت خاک سطحی، عمق خاک، مقدار سنگ‌ریزه، نوع طبقه محدودکننده و همچنین عوارض طبیعی مانند شیب، پستی و بلندی فرسایش و رطوبت در نظر گرفته شده است. در این طبقه‌بندی اراضی به شش طبقه به شرح زیر تقسیم شده است:

اراضی درجه یک: اراضی قابل کشت بدون هیچ‌گونه محدودیت و بسیار مرغوب برای زراعت آبی است. مساحت این اراضی ۴۶۵۰ هکتار (۵/۶۷ درصد کل اراضی مورد مطالعه) است. این زمین‌ها دارای خاک بسیار عمیق، قابلیت نفوذ متوسط، بافت سنگین و بدون اشکال شوری، سنگ‌ریزه و بلندی و فرسایش می‌باشد.

اراضی درجه دو: اراضی قابل کشت با محدودیت‌های کم و مناسب برای زراعت آبی است. مساحت این اراضی ۶۲۳۳۰ هکتار (۷۶/۰۲ درصد کل اراضی مورد مطالعه) است. این زمین‌ها به علت داشتن محدودیت‌های کم، دارای ارزش زراعی متوسط و میزان بازده آن در شرایط مساوی کمتر از زمین‌های درجه «یک» می‌باشد. زیر طبقه فرعی این اراضی به شرح زیر است:

- اراضی با قابلیت نفوذ آهسته یا سریع و یا با مقدار کمی سنگ‌ریزه است. بافت خاک به ندرت سبک و گاهی با عمق متوسط (۵۰ تا ۸۰) و طبقه محدودکننده آن سنگ‌ریزه و شن درشت و مساحت آن ۴۳۷۴۰ هکتار (۵۳/۳۵ درصد کل اراضی) است.

- اراضی کمی پست و بلند که مساحت آن ۳۷۴۰ هکتار (۴/۵۶ درصد کل اراضی) است.

- اراضی با سطح آب زیرزمینی به نسبت بالا (بین ۱/۲۰ تا ۲ متر) بوده و مساحت آن ۴۰ هکتار (۰/۰۵ درصد کل اراضی) است.

- اراضی کمی پست و بلند و در بعضی موارد دارای شیب ۲ تا ۵ درصد با قابلیت نفوذ آهسته یا سریع یا مقداری سنگ‌ریزه بوده و مساحت آن ۱۳۲۳۰ هکتار (۱۶/۱۴ درصد کل اراضی) است.

- اراضی با قابلیت نفوذ سریع و مقداری سنگ‌ریزه و سطح آب زیرزمینی به نسبت بالا (بین ۱/۲-۲ متر) بوده

- و مساحت آن ۴۶۰ هکتار (۰/۵۶ درصد کل اراضی) است.
- اراضی کمی پست و بلند با سطح آب زیرزمینی به نسبت بالا (بین ۱/۲-۲ متر) بوده و مساحت آن ۷۴۰ هکتار (۰/۹ درصد کل اراضی) است.
- اراضی کمی پست و بلند با قابلیت نفوذ آهسته سطح آب زیرزمینی به نسبت بالا (بین ۱/۲-۲ متر) بوده و مساحت آن ۳۸۰ هکتار (۰/۴۶ درصد کل اراضی) است.
- اراضی درجه سه: اراضی به نسبت قابل کشت که برای زراعت آبی دارای محدودیت‌های به نسبت زیادی است. قابلیت آبیاری این اراضی به نسبت مناسب و به علت وجود عوامل محدود کننده، درآمد کلی آن در واحد سطح و در شرایط مساوی، کمتر از اراضی درجه دو می‌باشد. مساحت آن ۶۴۹۰ هکتار (۷/۹۱ درصد کل اراضی) است. طبقه‌بندی این اراضی به شرح زیر است:
- اراضی با قابلیت نفوذ بسیار سریع با مقدار به نسبت زیادی سنگ‌ریزه و مساحت آن ۵۵۹۰ هکتار (۶/۸۱ درصد کل اراضی) است.
- اراضی با پستی و بلندی متوسط و مساحت آن ۳۵۰ هکتار (۰/۴۳ درصد کل اراضی) است.
- اراضی با سطح آب زیرزمینی بالا (بین ۰/۷۵-۱/۲ متر) و مساحت آن ۵۵۰ هکتار (۰/۶۷ درصد کل اراضی) است.
- اراضی درجه چهار: این اراضی با قابلیت کشت محدود و برای زراعت آبی دارای اشکالات و محدودیت‌های زیادی است و فقط در شرایط مخصوص قابل استفاده می‌باشد. مساحت آن ۵۹۱۰ هکتار (۷/۲۱ درصد کل اراضی) است.
- طبقه‌بندی این اراضی عبارت است از:
- اراضی با بافت سطحی بسیار درشت و مساحت آن ۴۲۵۰ هکتار (۵/۱۹ درصد کل اراضی) است.
- اراضی جنگلی و مساحت آن ۹۰۰ هکتار (۱/۱ درصد کل اراضی) است.
- مناطق مسکونی و مساحت آن ۷۰۰ هکتار (۰/۸۵ درصد کل اراضی) است.
- تپه‌ها و مساحت آن ۶۰ هکتار (۰/۰۷ درصد کل اراضی) است.
- اراضی درجه پنج: اراضی غیر قابل کشت برای هر نوع زراعت آبی که دارای اشکالات و محدودیت‌های بسیار زیادی است. در شرایط فعلی استفاده از آن غیر مقدور و مقرون به صرفه نیست. مساحت آن ۲۶۲۰ هکتار (۳/۱۹ درصد کل اراضی) است.
- طبقه‌بندی این اراضی به شرح زیر است:
- بستر سنگلاخی رودخانه و مساحت آن ۲۳۰۰ هکتار (۲/۸۰ درصد کل اراضی) است.
- مانداب‌ها و مساحت آن ۱۰۰ هکتار (۰/۱۲ درصد کل اراضی) است.
- باطلاقی‌ها و نیزارها و مساحت آن ۲۲۰ هکتار (۰/۲۷ درصد کل اراضی) است.

۲-۴- منابع آب

۴-۲-۱- حجم آب (سطحی و زیرزمینی)

الف- آب‌های سطحی

آب‌های سطحی استان شامل جریان‌های سطحی یا رودها و آب‌های ساکن دریاچه‌ها و تالاب‌ها و استخرها

می‌گردد و به غیر از سفیدرود، بقیه رودهای گیلان در دامنه شمالی البرز منتهی به سواحل جنوب دریای خزر جاری بوده و دارای حوضه آبریز و شرایط اقلیمی به نسبت مشابهی می‌باشند. منابع آب‌های سطحی استان در چهار حوضه اصلی زیر مورد بررسی قرار می‌گیرد:

۱- حوضه شرق گیلان: این حوضه در شرق گیلان بین رودهای «زالکی بر» در لاهیجان و غرب «صفارود» در رامسر قرار گرفته است. قسمت اعظم آن کوهستانی و حدود ۱۳ درصد اراضی آن بین ارتفاع صفر تا سطح دریای خزر قرار دارد. از شرق به غرب، عرض ناحیه جلگه‌ای افزایش می‌یابد، به طوری که در ناحیه مصب شلمان رود در شرق، عرض جلگه به ۱۵ کیلومتر هم می‌رسد. بخش کوهستانی این حوضه، جنگلی و سنگی بوده و ارتفاع متوسط خط الرأس حوضه شرقی ۲۵۰۰ متر است.

تقریباً آثاری از انواع فرسایش در حوضه مشاهده می‌گردد. رودخانه‌های جاری در این حوضه عموماً تندآب و گاهی رسوبات رودخانه‌ای دانه درشت بستری تاکناره دریا نیز ادامه می‌یابد. «پل رود» و «شلمان رود» دو رود بزرگ این حوضه هستند که تقریباً ۸۲ درصد آب‌های سطحی منطقه را تأمین می‌کنند.

دیگر رودها با حوضه آبریز کوچک و کوهستانی و سنگی هستند. بلافاصله پس از شروع باران و ضبط گیاهی (در بهار و تابستان) سیلاب در آنها راه می‌افتد و در فرصت کوتاهی پس از باران، سیلاب فروکش نموده و بستر رود در بسیاری از نقاط مسیر خشک می‌شود.

بار جامد معلق رودها ناچیز و غلظت مواد محلول در آب این رودها بین ۸۴ تا ۴۵۰ میلی گرم در لیتر متغیر است. در بعضی از رودها مثل «زاکله بر» (یا لنگرود رودخان) و «گراف رود» به علت واقع شدن قسمتی از مسیر در منطقه شهری و کشاورزی، غلظت املاح محلول به حدود ۲ گرم در لیتر هم می‌رسد. در برنامه مطالعات آب‌های سطحی وزارت نیرو، شش رود حوضه شرقی گیلان در حال حاضر تحت مطالعه قرار دارد. در جدول شماره ۴-۲، میانگین ماهانه و دبی سالانه رودهای حوضه شرق گیلان ارائه شده است.

(به متر مکعب ثانیه)

جدول ۴-۲- میانگین دبی ماهانه و دبی سالانه رودهای حوضه شرق گیلان

رود	ایستگاه	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفند	فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	سال	دوره آماری
خشک رود	باجیگوایر	۴/۴	۳/۳	۲/۸	۲/۳	۲/۴	۳/۸	۳/۷	۲/۶	۱/۸	۲/۰۰	۱/۴	۲/۴	۲/۷	۹
پل رود	درازالات	۱۰/۸	۱۰/۲	۱۰/۸	۹/۶	۱۰/۸	۱۹/۵	۳۱/۵	۳۷/۱	۱۸/۳	۱۰/۳	۸/۵	۹/۱	۱۵/۵	۳۱
شموس	هرات بر	۳/۱	۲/۵	۲/۱	۱/۹	۲/۱	۳/۱	۳/۴	۱/۸	۱/۲	۱/۳	۱/۳	۲/۴	۲/۳	۳۱
کیارود	گیشاکجان	۱۰/۳	۵/۳	۴/۴	۲/۳	۳/۳	۳/۷	۴/۶	۲/۷	۲/۰	۲/۳	۲/۲	۴/۲	۳/۹	۱۲
شلمان رود	کل چال	۶/۵	۴/۴	۳/۳	۲/۵	۳/۰	۵/۱	۶/۰	۳/۰	۱/۴	۲/۰	۱/۷	۳/۸	۳/۵	۹
شلمان رود	پل شلمان	۱۴/۱	۱۲/۵	۹/۸	۶/۶	۸/۴	۱۱/۰	۱۰/۵	۴/۷	۱/۹	۲/۹	۳/۱	۸/۹	۷/۸	۲۹

۲- حوضه سفیدرود: حوضه آبریز سفیدرود وسعتی حدود ۵۹۴۶۰ کیلومتر مربع داشته و دو شاخه اصلی آن رود «قزل اوزن» از ارتفاعات کردستان سرچشمه گرفته و آب‌های حوضه زنجان را هم جمع‌آوری نموده و از دره «طارم علیا» در شهر منجیل به «شاهرود» که از دامنه جنوبی ارتفاعات البرز ناحیه قزوین و طالقان و الموت سرچشمه دارد پیوسته و بانام «سفیدرود» در امتداد جنوبی و شمالی در کیشهر وارد دریای خزر می‌شود.

حوضه علیای سفیدرود کاملاً با حوضه رودهای گیلان متفاوت است و دارای مشخصات بارز حوضه‌های فرسایشی است. صور مختلف فرسایش بادی (ائولین) فرسایش آبی (اروزیون) و فرسایش کناری بستر رودخانه (تیدرولیک) در همه نقاط سطح حوضه که عمدتاً از تشکیلات نئوژن است؛ مشاهده می‌شود.

زمستان‌های سرد و تابستان‌های گرم و باران‌های سیل‌آسا به شدت سبب شکسته شدن سنگ‌ها و خوردن شدن و جابه‌جایی خاک می‌گردد. متأسفانه بوته کنی و چرای بی‌رویه و فرسایش ناشی از فعالیت انسانی هم در همه نقاط حوضه دیده می‌شود.

آب سفید رود از سال ۱۳۴۲ با احداث سد مخزنی به منظور استفاده آبیاری در اراضی دلتای سفیدرود و فومنتات و تولید نیرو و جلوگیری از غرقابی شدن اراضی پایین دست تنظیم شده است. آب «قزل اوزن» و «شاهرود» به علت فرسایشی بودن سطح حوضه آبریز، از بار جامد معلق به نسبت قابل ملاحظه‌ای برخوردار می‌باشد. غلظت متوسط مواد جامد معلق در آب قزل اوزن ۱۰/۹ گرم در لیتر و شاهرود ۷/۴۵ گرم در لیتر است که قسمت قابل ملاحظه‌ای از مواد معلق رودها در سد مخزنی سفیدرود انباشته می‌گردد.

در جدول شماره ۳-۴، میانگین دبی ماهانه و سالانه رودهای حوضه سفیدرود ارائه شده است:

(به مترمکعب ثانیه)

جدول ۳-۴- میانگین دبی ماهانه و سالانه رودهای حوضه سفیدرود

رود	ایستگاه	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفند	فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	سال	دوره آماری
قزل‌اوزن	گیلوان	۲۷/۳	۶۱/۶	۷۱/۸	۷۶/۷	۸۶/۱	۱۸۲/۶	۳۹۶	۳۳۷	۱۲۹	۳۹	۱۰/۲	۴۱/۰	۱۲۲	۳۱
شاهرود	لوشان	۱۱	۱۵	۱۸	۱۶	۱۸	۳۶	۸۴	۱۱۹	۷۱	۳۲	۱۳	۹	۳۷	۳۱
توتکابن	توتکابن	۲	۳	۳	۳	۴	۷	۱۰	۶	۲	۱	۱	۲	۳/۷	۲۳
زیلیکی	شهر بیجار	۸/۹	۸/۱	۷/۲	۶/۱	۷/۴	۱۰/۶	۱۰/۱	۴/۹	۲/۹	۲/۹	۲/۸	۶/۱	۶/۵	۲۸
دیسم	پاشاکی	۵/۹	۷/۰	۶/۶	۵/۳	۶/۰	۶/۸	۵/۰	۲/۴	۱/۳	۱/۹	۱/۳	۴/۰	۴/۵	۲۵
شمرود	توتکی	۶/۸	۶/۸	۴/۲	۳/۹	۴/۳	۶/۱	۶/۳	۴/۹	۳/۰	۲/۳	۱/۸	۴/۴	۴/۶	۲۲
سفیدرود	آستانه	۱۰۰	۱۰۲	۱۲۸	۱۱۰	۱۰۸	۱۷۳	۲۶۳	۲۶۴	۱۱۱	۴۳	۶۶	۱۰۰	۱۳۰	۲۷
سفیدرود	رودبار	۵۷	۸۵	۹۹	۹۶	۷۷	۱۲۹	۲۸۱	۳۶۱	۲۳۵	۱۶۹	۱۳۲	۸۳	۱۵۰	۳۰

۳- حوضه فومنتات یا حوضه تالاب انزلی: حوضه آبریز رودهای فومنتات یا حوضه آبریز تالاب انزلی، مجموعه‌ای از جریان‌های سطحی یا سیستمی از رودهاست که از طریق تالاب انزلی و خلیج انزلی وارد دریای خزر می‌شود. وسعت جغرافیایی این ناحیه ۳۲۲۵ کیلومتر مربع است که در ارتفاع بین حدود ۳۰۰۰ تا ۲۵-متر از سطح دریا قرار گرفته است و شامل سه بخش کاملاً متمایز از یکدیگر است. بخش کوهستانی بیشتر جنگلی بوده و از ارتفاع ۱۰۰۰ متری از تراکم جنگل کاسته می‌شود و مراتع سبز و خرم با درختان پراکنده بدون آثار بارزی از انواع فرسایش خاک، جای جنگل‌های انبوه ارتفاعات پایین را می‌گیرد. رودها در ناحیه کوهستانی از دره‌های پرشیب سنگی و در بعضی نقاط با آبشارهای کوچکی عبور نموده و آب رودها در این ناحیه با اکسیژن محلول زیاد و با مواد بیوژنیک فراوان همراه است.

بخش میانی از کوهپایه‌ها شروع می‌شود و سطح این حوضه را خاک‌های واریزه‌ای تشکیل می‌دهد که

اغلب به کشاورزی اختصاص یافته و شهرها غالباً در این بخش قرار گرفته‌اند. در این ناحیه رودها در بستری از رسوبات شن و ماسه‌ای و در عرض به نسبت وسیعی جریان دارند و سیلاب رودها که تقریباً با هر بارانی شکل می‌گیرد در بستر بزرگ جا به جایی دارد. مصالح شن و ماسه بستر این رودها به شدت مورد استفاده و بهره‌برداری فعالیت عمرانی منطقه قرار می‌گیرد. بخش سوم این حوضه را اراضی حاشیه مرداب انزلی تشکیل می‌دهد و اغلب از رسوبات نوع «سلیت» و «کلی» بوده و از لحاظ مرفولوژی، دارای مشخصه اراضی دلتایی می‌باشند. رودها در مسیر تنگ‌تری در بستر متشکله از مصالح دانه‌ریز جریان دارند و کم و بیش فعالیت خم‌سازی در مسیر مشاهده می‌شود.

از نیمه دوم دهه ۱۳۴۰ با احداث تونل آب‌بر فومن حدود ۳۰ متر مکعب در ثانیه آب سفیدرود، در فصل زراعی برنج وارد منطقه فومنات می‌شود و مورد استفاده آبیاری قرار می‌گیرد. بخشی از این آب‌ها در محل تلاقی کانال فومنات با رودهای فومنات وارد رودخانه‌های فومنات می‌شود. رژیم نیدرولوژی رودخانه‌ها بارانی - برفی است و با باران‌های پاییزه و بهاره و باران‌های هر ماه دیگر سال، پیش از ضبط خاک و گیاهان سطح حوضه آبریز، سیلاب‌های کوچک و بزرگ در رودها شکل می‌گیرد. رژیم نیدرولیک رودها در تمام طول مسیر سیلابی بوده و رودها عموماً دارای آب روشن می‌باشند.

در جدول شماره ۴-۴، میانگین دبی ماهانه و سالانه رودهای حوضه فومنات ارائه شده است:

جدول ۴-۴- میانگین دبی ماهانه و سالانه رودهای حوضه فومنات

(به مترمکعب ثانیه)

رود	ایستگاه	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفند	فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	سال	دوره آماری
سیاهرود	به‌داند	۳/۵	۲/۴	۲/۱	۲/۵	۲/۶	۳/۰	۲/۴	۱/۰	۰/۸	۰/۹	۰/۶	۱/۱	۱/۹	۷
گوهررود	لاکان	۲/۱	۱/۳	۰/۹	۱/۰	۱/۰	۱/۵	۰/۸	۰/۴	۰/۵	۰/۵	۰/۱	۰/۶	۰/۹	۴
قلعه‌رودخان	حیدرآلات	۲/۹	۲/۱	۲/۰	۲/۰	۱/۲	۱/۷	۱/۷	۱/۲	۰/۵۵	۰/۸	۰/۶	۲/۲	۱/۵	۱۲
قلعه‌رودخان	نظرآلات	۴/۳	۳/۷	۲/۷	۲/۰	۲/۰	۳/۷	۴/۵	۲/۱	۰/۹	۱/۴	۰/۹	۲/۹	۲/۶	۱۰
گشت روخان	پیرسرا	۴/۳	۳/۲	۲/۵	۲/۱	۲/۱	۳/۷	۵/۳	۲/۰	۰/۹	۱/۳	۰/۸	۲/۵	۲/۴	۱۰
ماسوله‌روخان	کمدول	۵/۶	۵/۸	۴/۴	۳/۹	۳/۹	۷/۳	۹/۹	۶/۶	۲/۷	۲/۲	۱/۷	۳/۲	۴/۷	۱۰
خالکایی	طاسکوه	۷/۴	۶/۶	۵/۷	۴/۵	۴/۲	۶/۸	۸/۳	۵/۷	۳/۱	۲/۸	۲/۲	۲/۴	۵/۱	۱۲
مرغک	امامزاده شفیع	۵/۶	۵/۸	۵/۶	۴/۶	۴/۴	۷/۰	۸/۴	۶/۴	۳/۹	۳/۰	۲/۲	۳/۳	۵/۰	۱۰
چاف	رودبارسرا	۲/۸	۲/۷	۲/۲	۱/۶	۲/۰	۳/۴	۳/۶	۲/۲	۱/۶	۰/۹	۰/۹	۲/۰	۲/۱	۲۷

۴- حوضه غرب گیلان: وسعت این حوضه ۳۲۳۲ کیلومتر مربع بوده و حد فاصل شهر «آستارا» تا «پونل» قرار گرفته و از غرب به ارتفاعات البرز که مشرف به دره «قزل اوزن» است محدود شده و از شرق به دریای خزر منتهی می‌شود. حداکثر ارتفاع کوه‌ها در غرب حدود ۳۵۰۰ متر و حداقل ارتفاع در اراضی ساحلی دریای خزر ۲۵/۸۵- می‌باشد. این منطقه به صورت نوار باریکی است که عرض آن در ناحیه «گرگان رود» از ساحل دریا تا ارتفاعات حدود ۳۵ کیلومتر و در ناحیه «کان رود» ۱۴ کیلومتر می‌باشد. این منطقه دارای سه بخش به شرح زیر است:

۱- ناحیه کوهستانی: با پوشش جنگلی است. سنگ‌های اصلی تشکیل دهنده آن اغلب آذرین و بادرز و شکاف

زیادی است. بخش کوهستانی حوضه آبریز رودها اغلب در این ناحیه بوده و رودها در این ناحیه در فاصله کوتاهی تا دشت جریان دارند. در کوهپایه‌های ورودی به دشت تقریباً در ناحیه گسل معروف آستارا - رامسر، تشکیل مخروط افکنه‌ای از رسوبات دانه درشت رودخانه‌ای می‌دهند.

۲- ناحیه کوهپایه‌ای: در طرفین گسل آستارا فرورفتگی این ناحیه در بعضی نقاط تا عمق ۱۰۰۰ متر هم با رسوبات دریایی مارن رنگی، رس دریایی، ماسه سنگ و کنگلومرا انباشته شده است. در لابه لای آبرفت رودخانه‌ای مخروط افکنه‌ها رسوبات دریایی مشاهده می‌شود.

۳- ناحیه دشت: جلگه‌ای با وسعت حدود ۵۰۰ کیلومتر مربع بوده و عرض جلگه در ناحیه «هشتپر» حدود ۱۲ کیلومتر و در نقاط شمالی تر حدود ۲ کیلومتر است. جلگه، اغلب متشکل از مصالح آبرفتی است. ضخامت آبرفت حدود ۱۵ متر در ناحیه غربی نزدیک دریا و ۵ متر در ناحیه کوهپایه می‌باشد. عمده سطح اراضی جلگه به مزارع و باغ‌های شهر و روستا اختصاص یافته است.

۴- تپه ماسه‌ای ساحلی: در انتها الیه شمالی دشت و سواحل دریا، نوار ماسه‌ای ساحلی قرار دارد که شامل یک ردیف تپه ماسه‌ای است. به علت بالا بودن سطح آب‌های زیرزمینی پشت تپه‌های ساحلی اغلب آبگیر یا جنگل‌های آبادار است.

رژیم نیدرولوژی رودهای جاری در این منطقه بارانی - برفی است و تقریباً هر باران که احتمال ریزش آن در هر ماه سال وجود دارد، در رودها سیلاب تشکیل می‌دهد. با ذوب برف، تا حدودی به آب رودخانه‌ها در فصل بهار اضافه می‌گردد. رژیم جریان در منطقه کوهستانی و جلگه‌ای سیلابی است. اثر فرسایش در سطح حوضه مشاهده نمی‌گردد. آب رودها کاملاً روشن و صاف و در مواقع سیلابی بار معلق رودها گاهی به ۲ گرم در لیتر می‌رسد. عمده بار رسوبی معلق را غبار و خاک برگ تشکیل می‌دهد. از بستر رودها در ناحیه جلگه‌ای برداشت‌های شن و ماسه صورت می‌گیرد و برداشت بی رویه شن و ماسه، پل و دیواره سازی رودها را در معرض خطر تخریب قرار داده است.

با آن که فاضلاب بعضی از شهرها مثل «هشتپر» به داخل رودها (گرگان رود) در رود هشتپر می‌ریزد، با این همه رودهای منطقه آلودگی چندانی ندارند، ولی هرگونه مسامحه در تصفیه فاضلاب صنعتی کاغذسازی «چوکا» و صنایع چوب «اسالم» به شدت آب رودها و آب‌های ساحلی دریای خزر را آلوده می‌نماید. در جداول شماره ۴-۵ و ۴-۶ میانگین دبی ماهانه و سالانه رودهای حوضه غرب گیلان و متوسط آبدهی ماهانه و سالانه رودهای استان گیلان ارائه شده است.

جدول ۴-۵- میانگین دبی ماهانه و سالانه رودهای حوضه غرب گیلان

رود	ایستگاه	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفند	فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	سال	دوره آماری
بهارستان	بهارستان	۳/۹	۲/۲	۱/۹	۱/۲	۱/۳	۲/۲	۱/۰	۰/۶	۰/۴	۰/۵	۰/۴	۱/۸	۱/۴	۵
ملاهادی	جرائیل محله	۳/۹	۲/۸	۱/۹	۰/۸	۱/۱	۱/۸	۱/۰	۰/۷	۰/۶	۰/۶	۰/۳	۱/۳	۱/۴	۹
کانرود	بالا کانرود	۲/۴	۱/۶	۱/۳	۰/۹	۰/۸	۱/۵	۰/۸	۰/۵	۰/۳	۰/۲	۰/۲	۱/۳	۰/۹۸	۹
لوندویل	باش محله	۳/۴	۲/۰	۱/۵	۰/۸۳	۰/۹۵	۱/۵۵	۱/۴	۰/۷	۰/۶	۰/۵	۰/۷	۱/۷	۱/۳	۲۷
چلوند	خان حیاطی	۵/۲	۳/۳	۲/۴	۱/۶	۱/۷	۲/۴	۲/۶	۱/۴	۱/۰	۱/۱	۱/۲	۳/۱	۲/۲	۲۳
لمیر	باش محله	۵/۶	۴/۱	۲/۳	۲/۸	۳/۶	۲/۴	۳/۱	۱/۳	۱/۰۷	۰/۸۸	۱/۴۶	۴/۰	۲/۶	۲۷
چوبر	بالا چوبر	۳/۵	۲/۶	۱/۵	۰/۹۹	۱/۰	۱/۴۹	۱/۷۶	۰/۷۹	۰/۶	۰/۶۵	۰/۵۲	۲/۱	۱/۴۶	۲۷
حویق	صفر محله	۵/۳	۳/۸	۲/۶	۱/۸	۱/۷۸	۲/۹	۳/۸	۱/۶	۱/۲۵	۱/۲۶	۰/۹۷	۳/۲	۲/۵	۲۷
شیرآباد	استاقاسم محله	۲/۹	۱/۸	۱/۳۵	۰/۹۹	۱/۰۴	۱/۷۱	۲/۱۰	۱/۵	۱/۱۸	۰/۶۳	۰/۷۸	۱/۳	۱/۵	۲۸
خطبه سرا	ایشیک آقاسی	۱/۹	۱/۷	۱/۲	۱/۰	۱/۰	۱/۳	۱/۲	۰/۶	۰/۴	۰/۲	۰/۲۵	۰/۹	۰/۹۷	۲۷
نعلبند	سراگاه	۰/۸۶	۰/۶۶	۰/۸۱	۰/۶۵	۰/۷۳	۰/۹۰	۰/۶۸	۰/۴۶	۰/۲۹	۰/۲۱	۰/۳	۰/۴۳	۰/۵۷	۱۰
گرگانرود	ماشین خانه	۸/۴	۷/۴	۶/۴	۵/۵	۶/۰	۹/۹	۱۴/۷	۱۳/۱	۷/۰	۴/۳	۳/۵	۴/۸	۷/۶	۳۷
ناورود	خرجگیل	۷/۱	۵/۸	۴/۹	۴/۱	۴/۱	۶/۹	۸/۹	۶/۱	۴/۴	۴/۷	۲/۷	۵/۱	۵/۴	۲۸
دیناچال	دیناچال	۳/۵	۳/۶	۳/۱	۲/۶	۲/۴	۴/۳	۴/۷	۲/۳	۱/۳	۰/۹	۰/۸	۳/۲	۲/۷	۲۳
خاله سرا	کله سرا	۲/۹	۲/۲	۲/۰۰	۱/۵	۱/۷	۲/۲	۱/۹	۱/۲	۱/۰	۱/۳	۰/۹	۲/۸	۱/۸	۲۰
شفارود	پونل	۷/۸	۷/۳	۵/۹	۵/۴	۶/۴	۸/۰	۹/۵	۶/۵	۴/۰	۳/۰	۳/۰	۶/۱	۶/۰	۲۸

جدول ۴-۶- متوسط آبدی ماهانه و سالانه رودهای استان به تفکیک حوضه های چهارگانه^۱

ماه و فصول	متوسط آبدی به میلیون متر مکعب				متر مکعب ثانیه
	حوزه شرق گیلان	حوزه سفیدرود	حوزه تالاب انزلی	حوزه غرب گیلان	
سال	۸۸۱	۵۶۲۵/۹	۸۲۸	۱۲۷۸/۴	۲۷۳
فصل بهار	۳۲۴/۳	۳۲۰۰/۱	۲۳۴/۲	۳۳۱/۸	۵۰۹
فروردین	۱۳۱/۸	۱۳۶۹/۷	۱۲۰/۳	۱۵۸/۴	۶۶۵
اردیبهشت	۱۲۶/۴	۱۲۷۰/۱	۷۳/۹	۱۰۵/۴	۵۸۸
خرداد	۶۶/۱	۵۶۰/۳	۴۰/۰	۶۸/۰	۲۷۴
فصل تابستان	۱۴۶/۹	۴۷۷/۶	۱۱۷/۹	۲۱۹/۸	۱۲۰
تیر	۴۷/۹	۲۱۸/۹	۳۷/۰۰	۵۶/۱	۱۳۴
مرداد	۴۰/۴	۸۰/۶	۲۶/۸	۴۸/۲	۷۳
شهریور	۵۸/۶	۱۷۸/۱	۵۴/۱	۱۱۵/۵	۱۵۲
فصل پاییز	۲۱۷/۷	۷۱۰/۳	۲۵۹/۷	۴۲۱/۱	۲۰۷
مهر	۹۱	۱۶۰/۰	۹۹/۸	۱۷۷/۷	۲۰۴
آبان	۶۶/۶	۲۶۳/۱	۸۷/۱	۱۳۷/۰	۲۱۴
آذر	۶۰/۱	۲۸۷/۲	۷۲/۸	۱۰۶/۴	۲۰۳
فصل زمستان	۱۹۲/۴	۱۲۳۷/۹	۲۱۶/۲	۳۰۵/۷	۲۵۵
دی	۴۸/۲	۲۸۷/۷	۶۰/۱	۸۴/۵	۱۸۵
بهمن	۵۶	۳۲۶/۱	۶۰/۶	۹۲/۳	۲۰۶
اسفند	۸۸/۲	۶۲۴/۱	۹۵/۵	۱۲۸/۹	۳۷۴

۱- جهاد سازندگی، همان مأخذ.

ب- آب‌های زیرزمینی

منابع آب‌های زیرزمینی استان نیز همانند آب‌های سطحی در چهار حوضه اصلی زیر مورد بررسی قرار می‌گیرد:

۱- حوضه شرق گیلان: قسمت کوهستانی ناحیه شرق گیلان متعلق به دوره «پروکامبرین» تا «کوآترن» بوده و از سنگ‌های رسوبی و آتشفشانی و متامرفیک تشکیل شده است. ناحیه دشت بیشتر از رسوبات رودخانه‌ای است که روی لایه‌های متعلق به دوران چهارم قرار دارد و پایین‌ترین قسمت این ناحیه تشکیلات باکو و مرکب از خاک رس ماسه‌دار خیلی سفت می‌باشد. ضخامت این لایه در کوهپایه کم بوده و در سواحل دریایه ۶۰۰ متر می‌رسد و قابلیت نفوذی آن کم است، ولی در تماس با آب، آبدار می‌گردد. لایه‌های آبدار از طریق رودها و از سطح زمین با باران‌های فراوان منطقه خوب تغذیه می‌شوند. سفره‌های تحت فشار (آرتزین) در این ناحیه کم است.

مقدار املاح محلول در نمونه‌هایی از آب چاه عمیق منطقه به طور کلی کمتر از ۳۰۰ میلی‌گرم در لیتر و تغییرات PH بین ۶/۹ تا ۷/۸ است. بی‌کربنات کلسیم و منیزیم در آب وجود دارد و در بعضی نمونه‌ها کربنات سدیم با غلظت کمتر از ۰/۱ کی‌والان دیده شده است. متأسفانه آمار معتبری در مورد مقدار و صور مختلف تغذیه آبی سفره‌های آب‌های زیرزمینی حوضه شرق گیلان در دسترس نیست.

۲- حوضه سفیدرود: این حوضه از نظر زمین‌شناسی شامل دو ناحیه کاملاً متمایز دلتایی و غیردلتایی می‌باشد. سفیدرود از امامزاده هاشم تا دریا اراضی دلتایی دارد. رسوبات دلتایی در گستره وسیعی به وسعت ۱۵۵۶۷ کیلومتر مربع از جنوب به شمال و با تناوبی از رسوبات رودخانه‌ای دانه درشت و رسوبات ریزدانه رودخانه‌ای و دریایی است. در واقع اثرات پسروری و پیشروی دریای خزر در ساخت دلتای سفیدرود با وجود رسوبات ریزدانه ساحلی کاملاً محرز است. در قسمت انتهایی (ناحیه شمالی) یک سفره آزاد آب شیرین در بالا قرار دارد. در عمق به علت تنوع رسوب‌گذاری، چند سفره تحت فشار وجود دارد. به نظر می‌رسد سفره‌های عمیق از ناحیه بالاتر به اندازه کافی با آب سفید رود تغذیه می‌شوند. آب در سفره‌های خیلی عمیق تر شور و فسیلی است. در اراضی حاشیه دلتایی که معمولاً اراضی پخش سیلاب می‌باشد، جنس دانه‌های تشکیلات رسوبی بیشتر ماسه سیلیت بوده و چاه‌های عمیق واقع در اراضی حاشیه‌ای دلتایی اغلب دارای ماسه‌دهی است.

سفره‌های عمیق آبده حاشیه غربی اراضی دلتایی هم اغلب با تشکیلات ریزدانه و آب‌های فسیلی همراه است. در بعضی حفاری‌های عمیق حدود ۹۰ تا ۲۰۰ متر، اغلب رسوبات مایه سیلیت خاکستری و سبز همراه با گازهای متان و گاز کربنیک خارج می‌شود.

حوزه غیردلتایی سفیدرود در ناحیه رودبار و منجیل و لوشان... بیشتر از تشکیلات الیگومیوسن است که در سه بخش به شرح زیر گزارش شده است:

- بخش ماسه‌ای کنگلومرا با رنگ خاکستری تا قهوه‌ای که در شکستگی‌های گسلی آن آب وجود دارد مانند: چاه «هرزه ویل» و «جیرنده»؛

- بخش رسی، سیلیسی و ماسه سنگ که روی سنگ‌های آذرین تخریبی قرار دارد. رس سرخ و بنفش با ضخامت زیاد و بدون آب؛

- بخش ماسه سنگ سیلیستی رسی ریزدانه با گچ و نمک و با گستردگی زیاد و فاقد آب؛

- تشکیلات دوران چهارمی (نئوزن) به صورت آبرفت‌های متراکم فاقد آب و غالباً کناره‌های جریان آب رودها.

در جدول شماره ۴-۷، مقادیر تغذیه سفره‌ها از منابع مختلف ارائه شده است:

جدول ۴-۷- مقادیر تغذیه سفره‌ها از منابع مختلف (میلیون مترمکعب)

آب سطحی (عمدتاً سفیدرود)	نفوذ در سطح تماس	باران	آب آبیاری	فاضلاب
۱۱۰	۸۸	۱۷۵	۱۳۲	۲

۳- حوضه فومنتات یا تالاب انزلی: دشت‌های رسوبی این منطقه با ترکیبی از شن و ماسه و قله و سنگ و رسوبات دریایی همراه با صدف‌های شکم‌پایان و دو کفه‌ای‌ها که در ضخامت‌های متفاوتی در نقاط مختلف دشت قرار گرفته‌اند و تحت تأثیر پیشروی دریا دارای ناهم‌هنگی زیادی هستند. دشت رسوبی در حاشیه شمالی اطراف تالاب انزلی به تدریج ریزدانه می‌شود. به جز چند مورد، در حفاری‌های انجام شده در دشت سنگ کف مشخص نشده و گفته می‌شود که گسل پای البرز در این نواحی با رسوبات تخریبی رودها پر شده است. این مسئله در تمام حوضه‌های گیلان مشاهده شده و در حوضه سفیدرود به دلیل غالب بودن فعالیت دلتایی این وضع پوشیده‌تر است.

در بخش شرقی در ناحیه بین سیاه‌رود و پسیخان، سازندهای آبرفتی رودخانه‌ای کمتر بوده و بیشتر رس و سلیت و ماسه می‌باشد. در عمق بیشتر از ۶۰ متر این ناحیه، لایه‌های با مواد دانه درشت و با نفوذپذیری مناسب دیده شده که آب در آن تحت فشار است. بر اساس مطالعات انجام شده، حدود ۶۰ درصد از چاه‌های آرتزین منطقه دارای عمقی بین ۵۰ تا ۹۰ متر است. تناوب سفره‌های آبده در ناحیه فومنتات قابل ملاحظه بوده و ناحیه فومن و صومعه‌سرا و شاندرمن دارای یکی از غنی‌ترین منابع و ذخایر آب‌های زیرزمینی است. البته آبدهی چاه‌ها به طور نسبی ضعیف و حداکثر حدود ۳۰ لیتر، در چاهی با عمق متوسط ۷۵ متر است. به دلیل پیوستگی لایه‌های آبدار از جنوب به شمال (از کوه به تالاب) تحت تأثیر شیب طبیعی سفره‌های آبده نواحی حاشیه تالاب بندرانزلی تحت فشار است.

ظرفیت آب‌های زیرزمینی در حوضه فومنتات ۱۳۰۰ میلیون مترمکعب و ضخامت لایه آبده به طور متوسط ۱۰۰ متر گزارش شده است. سطح آب‌های زیرزمینی فومنتات علی‌رغم افزایش بهره‌برداری زیاد تاکنون افتی نداشته و میزان تغذیه سفره‌های زیرزمینی در وسعتی حدود ۱۴۳۵ کیلومتر مربع به شرح زیر گزارش شده است:

جدول ۴-۸- تعداد تغذیه سفره آب‌های زیرزمینی فومنتات (میلیون مترمکعب)

نفوذ از ارتفاعات	باران	آب سطحی	آبیاری	فاضلاب
۵۲	۱۳۲	۶۵	۶۲	۲

در آبخوان‌های این حوضه بیشترین تأثیر و مقدار تغذیه را ریزش‌های بارانی دارد و نقش تغذیه از ارتفاعات در مرحله چهارم است. کیفیت شیمیایی منابع آب‌های زیرزمینی فومنتات به طور کلی خوب است

و محدودیتی برای انواع مصارف ندارد. در اراضی بین گوهر رود و پسیخان، میزان شوری آب بالاست. آب‌های با عمق کمتر از ۳۰۰ متر از لحاظ کیفیت شیمیایی تفاوت چندانی با هم ندارند و در طول زمان هم تغییری در آنها مشاهده نشده است.

۴- حوضه غرب گیلان: قسمت‌های کوهستانی غرب گیلان از نظر ساختار زمین‌شناسی و پوشش جنگلی شرایط مساعدی برای تولید آب‌های زیرزمینی ندارد، ولی رودهای تندآبی که در دره‌های سنگی پرشیب جریان دارند، اغلب در خروج از منطقه کوهستانی، مخروط افکنه‌های دانه درشتی به جای گذارده‌اند که محل مناسبی برای تغذیه سفره‌های آب زیرزمینی ناحیه جلگه‌ای از آب سطحی رودهاست.

جلگه‌های رسوبی پایین دست رودهای بزرگ و کوچک فراوان این منطقه دارای وسعتی حدود ۵۰۴ کیلومتر مربع هستند. ضخامت لایه رسوبات رودخانه‌ای در کوهپایه ۱۰ متر و ناحیه پایین‌تر به حدود ۱۶۰ متر می‌رسد. زیر آبرفت رودخانه ناحیه جلگه‌ای، رسوبات دانه‌ریز ساحل دریا همراه با رسوبات رودخانه‌ای دانه درشت دیده می‌شود. این نشان‌دهنده آن است که ناحیه فرو نشسته پای البرز با مواد تخریبی رودخانه‌ای و مواد رسوبی ساحلی دریا به تدریج طی نوسانات دوره‌ای سطح دریای خزر پر شده است. به علت تغذیه خوب و کافی سفره آبی این منطقه، فشار آب شیرین داخل آبرفت از بالا آمدن آب شور در نوار ساحلی جلوگیری می‌نماید. سنگ کف در این ناحیه به خوبی مشخص نشده و در برآورد ظرفیت آب زیرزمینی منطقه، طاق آب شور به صورت سنگ کف فرض شده است. البته در ناحیه آستارا و ضلع تاحدودی با حالت عمومی منطقه فرق می‌نماید، یعنی در این ناحیه رسوبات دانه ریز دریایی بیشتر به داخل خشکی کشیده شده و رسوبات دانه درشت رودخانه غالب نیست.

در ناحیه ساحلی، عمق متوسط برخورد به سطح آب حدود ۴ متر و در ناحیه کوهپایه ۲۲ متر است. در تپه‌های منطقه‌ای، سفره‌های کوچک معلق وجود دارد که با آب باران مستقیم به طور مستقل تغذیه می‌شود. ضخامت لایه آبدار حداکثر ۱۶۰ متر و به طور متوسط ۵۰ متر است. ضریب انتقال ۱۵۰ تا ۱۲۰۰ متر مربع در روز و ضریب ذخیره ۱ تا ۴ است.

سفره‌های آب زیرزمینی ناحیه غرب گیلان سالانه با ۳۸۰ میلیون متر مکعب به شرح زیر تغذیه می‌گردند:

جدول ۴-۹- مقدار تغذیه سفره‌های آبی زیرزمینی ناحیه غرب گیلان (میلیون متر مکعب سالانه)

نفوذ آب آباری	نفوذ مستقیم نزولات	جریان آب سطحی	نفوذ فاضلاب	درز و شکاف سنگ‌ها
۲۲	۵۱	۱۱۰	۷	۱۹۰

۴-۲-۲- میزان بهره‌برداری

منابع آب‌های سطحی، تعداد رودهای تأمین کننده آب، حجم جاری شده سالانه و مصارف سستی از منابع آب‌های سطحی و حجم قابل تنظیم و توزیع طبیعی فصلی آب‌های سطحی در جدول شماره ۴-۱۰، ارائه شده است.

جدول ۴-۱۰- آب‌های سطحی حوضه‌های مختلف

شماره حوضه	نام حوضه	تعداد رودها	حجم به میلیون متر مکعب در سال			توزیع فصلی (درصد)			
			جاری شده	آبیاری سنتی	قابل تنظیم	پاییز	زمستان	بهار	تابستان
	گیلان	۲۶	۸۶۰۳	—	۳۳۱۷	۳۲	۲۷	۲۶	۱۵
۱	شرق گیلان	۵	۸۸۱	۴۱۰	۷۹۴	۳۰	۲۴	۲۸	۱۸
۲	سفیدرود	۶	۵۶۲۶	(۱)	۵۹۰(۲)	۱۹	۳۱	۲۷	۱۳
۳	فومنات یا تالاب انزلی	۹	۸۲۸	۱۷۷	۷۲۰	۳۳	۲۷	۲۸	۱۵
۴	غرب گیلان	۱۲	۱۲۶۸	۲۶۰	۱۲۱۳	۳۷	۲۵	۲۱	۱۷

۱- شبکه آبیاری سفیدرود، فومنات.

۲- آب سفیدرود با سد مخزنی منجیل تنظیم شده است مقدار قابل تنظیم مربوط به حوزه‌های آبریز پایاب سد است.

به طوری که در جدول فوق دیده می‌شود، حداقل ظرفیت منابع آب‌های سطحی حدود ۸/۶ میلیارد متر مکعب در سال است و با تنظیم ۲/۶ میلیارد آن، تقریباً تمام منابع آب‌های سطحی تحت کنترل قرار خواهد گرفت.^۱

در نقاط جلگه‌ای گیلان به دلیل سهولت استفاده از منابع آب‌های زیرزمینی، چه در گذشته از طریق حفر چاه‌های دهانه گشاد با عمق کم یا امروزه با ماشین‌های حفاری و تجهیزات جدید، سالانه حجمی حدود ۳۲۶ میلیون متر مکعب آب (کمتر از یک دهم مقدار آب مصرفی در گیلان) از منابع آب‌های زیرزمینی استحصال می‌گردد که ۵۸ درصد آن در کشاورزی، ۳۷ درصد در شرب شهری و روستایی و ۵ درصد در صنعت مصرف می‌شود.

از امتیازات منابع آب‌های زیرزمینی می‌توان به مصرف شرب و استفاده صنعتی که در کاهش آلودگی و عدم نیاز به تصفیه خانه و ایجاد خطوط انتقال طولانی که با سرمایه‌گذاری‌های زیاد امکان‌پذیر است، اشاره کرد. به طوری که در جدول شماره ۴-۱۱، ملاحظه می‌گردد، بهره‌برداری از منابع آب‌های زیرزمینی گیلان از طریق ۳۶۵۲ حلقه چاهی که تاکنون (سال ۱۳۷۲) آمارگیری شد صورت می‌گیرد.

جدول ۴-۱۱- تعداد چاه‌ها و میزان تخلیه سالانه آنها^۲ (میلیون متر مکعب در سال)

حوزه	چاه عمیق		چاه نیمه عمیق		مجموع	
	تعداد	تخلیه	تعداد	تخلیه	تعداد	تخلیه
گیلان	۱۹۳۸	۱۵۶/۸	۴۴۱۴	۱۰۴	۶۳۵۲	۲۶۰
رشت - آستارا	۱۵۹۱	۱۲۹/۵	۳۰۲۸	۹۳/۸	۴۶۱۹	۲۲۳
لاهیجان - چابکسر	۳۴۷	۲۷/۳	۱۳۸۶	۱۰/۲	۱۷۳۳	۳۷

مصرف کشاورزی در حوضه سفیدرود بیشتر مربوط به استخرهای پرورش ماهی و در فومنات مربوط به اراضی کشاورزی بالای کانال فومن و اراضی حاشیه تالاب انزلی است که خارج از شبکه آبیاری سفیدرود

۱. در مجله سال ۱۳۷۲ شرکت سهامی آب منطقه‌ای منابع آب‌های سطحی ۹/۹ میلیارد و آب قابل تنظیم ۷/۱ میلیارد داده شده است. تصور می‌گردد در برآورد آب منطقه‌ای مقدار آب لازم برای حفظ محیط زیست رودخانه‌ای ملحوظ نشده است.

۲. شرکت سهامی آب منطقه گیلان، امور آب استان گیلان گزارش سال ۱۳۷۲.

فومنت قرار گرفته‌اند. در غرب و شرق گیلان بیشتر در نقاطی که آبیاری آنها از آب‌های سطحی میسر نمی‌شود یا در دوره‌ای که آب‌های سطحی به حداقل می‌رسد، از منابع آب‌های زیرزمینی استفاده می‌گردد. مصرف شرب تا حدودی تبعیت از تراکم جمعیت دارد و در بسیاری از نقاط شرق استان، از آب چشمه استفاده می‌گردد. چون عمده واحدهای صنعتی گیلان در حوضه سفیدرود و فومنت متمرکزند، ۸۳ درصد از کل حجم آب در مصارف سالانه صنعتی در این دو حوضه مصرف می‌شود. در حوضه غرب گیلان مصرف صنعتی بیشتر در صنایع چوب صورت می‌گیرد.

جدول ۴-۱۲- تعداد چاه‌های عمیق و میزان برداشت سالانه در مصارف مختلف در سال ۱۳۷۲ (میلیون متر مکعب)

حوزه	کشاورزی		شرب		صنعت	
	تعداد	حجم	تعداد	حجم	تعداد	حجم
گیلان	۹۱۸	۸۹	۱۱۹۶	۱۰۱	۱۶۹	۱۴
شرق	۲۰۵	۷۱	۸۲	۱۴	۵	۰/۱۵
سفیدرود	۱۸۳	۱۲/۱	۷۱۵	۴۱/۲	۹۷	۷/۱۵
فومنت	۳۵۵	۳۱	۳۲۳	۱۹/۷	۵۸	۴/۲۴
غرب	۱۷۵	۳۸/۷	۷۶	۲۶/۵	۹	۲/۵

جدول ۴-۱۳- تعداد چاه‌های کم عمق و میزان برداشت سالانه در مصارف مختلف در سال ۱۳۷۲ (میلیون متر مکعب)

حوزه	کشاورزی		شرب		صنعت	
	تعداد	حجم	تعداد	حجم	تعداد	حجم
گیلان	۳۱۸۸	۳۶	۳۷۹	۱۷	۱۳۷	۲/۲
شرق	۶۰۸	۱۴	۲۱	۰/۶	۱۰	۰/۱
سفیدرود	۹۶	۱/۷	۴۶	۱/۴	۲۴	۰/۳
فومنت	۷۷۷	۱۴/۴	۱۶۶	۴/۱	۸۹	۱/۷
غرب	۱۷۰۷	۷/۲	۱۴۶	۱۱	۴	۰/۱

شایان ذکر است که از کلیه چاه‌های کم عمق استان آمارگیری نشده و مصارف کشاورزی، شرب و صنعت از منابع آب زیرزمینی در حوضه‌های مختلف گیلان در جدول شماره ۴-۱۴، نشان داده است:

جدول ۴-۱۴- میزان برداشت آب از منابع زیرزمینی جهت مصارف مختلف (میلیون متر مکعب)

حوزه	کشاورزی	شرب	صنعت	کل مصرف سالانه
گیلان	۱۹۰	۱۱۹	۱۷	۳۲۶
شرق	۸۵	۱۵	۰/۲	۱۰۰
سفیدرود	۱۴	۴۳	۷/۵	۶۵
فومنت	۴۵	۲۴	۶	۷۵
غرب	۴۶	۳۷	۳	۸۶

۱. شرکت سهامی آب منطقه گیلان، امور آب آمار خامی که تا سال ۱۳۷۲ در اختیار گذاشته شد.

گیلان منابع آب زیرزمینی

تغذیه و تخلیه طبیعی منابع آب‌های زیرزمینی در حوضه‌های مختلف گیلان در گزارش مهندسان مشاور «ایس» در سال ۱۳۵۶ به شرح جدول‌های ۴-۱۵ و ۴-۱۶ است.

جدول ۴-۱۵- تغذیه منابع آب‌های زیرزمینی

حوزه آبی	سطح سفره‌های زیرزمینی (کیلومتر مربع)	ظرفیت (میلیون مترمکعب)	تغذیه سالانه آبی (میلیون مترمکعب)			
			از ارتفاعات	باران	آب‌های سطحی	آبیاری
گیلان	۴۴۵۴	۳۲۵۲	۴۰۷	۳۷۹	۳۳۰	۲۳۵
شرق	۶۵۰	۸۸۵	۷۷	۲۱	۴۵	۹
سفیدرود	۲۰۰۰	۳۱۱	۸۸	۱۷۵	۱۱۰	۱۳۲
فومنات	۱۳۰۰	۱۳۰۰	۵۲	۱۳۲	۶۵	۶۲
غرب	۵۰۴	۷۵۶	۱۹۰	۵۱	۱۱۰	۳۲

جدول ۴-۱۶- تخلیه سفره آب‌های زیرزمینی (میلیون متر مکعب)

حوزه	تخلیه سالانه			
	چشمه	زهکشی	تبخیر	خروجی
گیلان	۷۴	۷۱۷	۱۹	۱۷۹
شرق	۱۰	۵۸	۱	۳۳
سفیدرود	۵	۲۳۲	۱۵	۲۲
فومنات	۲۹	۲۲۳	۱۰	۹
غرب	۳۰	۲۰۴	۳	۱۱۵

• ناشی از انتقال آب سفیدرود از طریق تونل آب بر فومن و سد تاریک برای آبیاری فومنات (جاماب ۱۳۶۷)

به طوری که در جدول شماره ۴-۱۵، ملاحظه می‌شود، مقدار تغذیه سالانه در واحد سطح سفره آب‌های زیرزمینی حوضه شرق و سفیدرود و فومنات، تا اندازه‌ای مشابه و معادل ارتفاع آبی حدود ۲۴۰ میلیمتر است. در حالی که برای حوضه غرب بیش از سه برابر این مقدار بوده و برای سرتاسر گیلان مقداری حدود ۳۰۰ میلیمتر است. به نظر می‌رسد که مازاد آن در حوزه غرب گیلان، ناشی از تراکم زیاد شبکه نیدروگرافی در این حوضه باشد.

تخلیه سالانه آب‌های زیرزمینی از طریق زهکشی به نسبت زیاد و قابل ملاحظه و ظاهراً باید کم و بیش معادل آب دوره کم آبی رودها بخصوص در قطعه انتهایی مسیر آنها به طرف دریا باشد. میزان زهکشی تقریباً به طول مسیر رودها در جلگه‌های آبرفتی بستگی دارد.

تغییرات ارتفاع سطح سفره آب‌های زیرزمینی در جدول شماره ۴-۱۶، براساس اندازه‌گیری‌های سطح ایستابی ارائه شده است. بالا آمدن ۱ سانتیمتر ارتفاع سطح سفره آب زیرزمینی در حوضه فومنات (منقول از گزارش جاماب در سال ۱۳۶۷) احتمالاً مبتنی بر اندازه‌گیری‌های مدام و دقیق سطح ایستابی در نقاط متعدد و مختلف حوضه فومنات است.

خروجی قابل ملاحظه آب زیرزمینی به دریا یا تالاب با وجود چشمه‌های آب شیرین در تالاب و پایین بون سطح تماس آب شور دریا و آرتزینسم ضعیف چاه‌های عمیق اراضی حاشیه جنوبی تالاب، تأیید

می‌گردد.

بهره‌برداری از آب‌های زیرزمینی طی ده سال از سال‌های ۱۳۶۲ - ۱۳۷۲، به طور متوسط سالانه حدود ۹/۱، ۱/۶، ۵/۲ و ۶ میلیون متر مکعب به ترتیب در حوضه‌های شرق، سفیدرود و فومنات و غرب گیلان افزایش یافته و تقریباً با زیاد شدن جمعیت و سطح زیرکشت در خارج از محدوده شبکه آبیاری سفیدرود فومنات و محدوده آبیاری سستی حوزه‌ها هماهنگی دارد.

جدول ۴-۱۷- بیلان سفره آب زیرزمینی (میلیون متر مکعب سال)

حوزه	ظرفیت	تغذیه سالانه	تخلیه طبیعی	بهره‌برداری سالانه		جمع تخلیه و بهره‌برداری	مقایسه تغذیه و تخلیه قابل توسعه + غیر توسعه -
				سال ۱۳۶۲	سال ۱۳۷۲		
گیلان	۳۲۵۲	۱۳۵۵	۱۰۰۰	۱۰۴	۳۲۶	۱۳۲۶	+۲۶
شرق گیلان	۸۸۵	۱۵۵	۱۰۲	۹	۱۰۰	۲۰۲	-۴۷
سفیدرود	۳۱۱	۵۰۷	۲۷۴	۴۹	۶۵	۳۳۹	+۱۶۸
فومنات	۱۳۰۰	۳۱۳	۲۷۲	۲۳	۷۵	۳۴۷	-۳۴
غرب گیلان	۷۵۶	۳۸۰	۳۵۲	۲۷	۸۶	۴۳۸	-۵۸

با آن‌که در حوضه فومنات و غرب گیلان مجموع تخلیه طبیعی و بهره‌برداری از تغذیه بیشتر است، با این همه علاوه بر این که افت ارتفاع سطح آب زیرزمینی از این دو حوضه گزارش نشده، به استناد گزارش جاماب (۱۳۶۷) حدود یک سانتیمتر سطح آب سفره‌های زیرزمینی فومنات بالا آمده است.

بیلان آب سطحی استان گیلان

در جدول شماره ۴-۱۸، بیلان آب سطحی استان در هر حوضه داده شده است:

جدول ۴-۱۸- بیلان آب‌های سطحی (میلیون متر مکعب در سال)

حوضه	منابع آب سطحی	انواع مصارف از منابع آب سطحی				بیلان مثبت	قابل تنظیم
		کشاورزی	شرب	صنعت	کل مصرف		
استان گیلان	۸۳۲۵	۱۹۷۱	-	۶۳	۱۹۷۷	۶۳۴۸	۲۳۵۵
شرق	۸۴۳	۲۵۹	-	-	۲۵۹	۵۸۴	۶۳
سفیدرود	۵۳۸۸	۹۶۰	-	-	۹۶۰	۴۴۲۸	۵۹۰ ^(۱)
فومنات یا تالاب‌انزلی	۸۲۶	۴۸۲	-	-	۴۸۲	۶۴۹	۷۶۵ ^(۱)
غرب	۱۲۶۸	۲۷۰	-	۶۳	۲۷۶	۹۹۲	۹۳۷

۱- آب حوضه فومنات و سفیدرود با سد مخزنی سفید رود تنظیم شده است. بنابراین آب‌های حوضه‌های فرعی سفیدرود و دوره‌های غیر آبیاری فومنات قابل تنظیم است.

میانگین سالانه حجم جاری شده در رودهای گیلان یا در واقع منابع آب سطحی، طبق مبانی یاد شده، کمی بیشتر از حدود ۸/۳ میلیارد متر مکعب است که فقط ۱/۹۷ میلیارد متر مکعب یعنی ۲۴ درصد آن به

مصرف کشاورزی می‌رسد و ۷۶ درصد به محیط طبیعی باز می‌گردد. ۵۹۰ میلیون متر مکعب آب در حوضه سفیدرود مربوط به حوضه‌های فرعی پایاب سد منجیل است که می‌تواند برای مصارف مختلف نظیر سد مخزنی روی رودخانه زلیکی در شهر بیجار که برای تأمین آب رشت و انزلی پیشنهاد شده به وسیله سدهای مخزنی کوچک تنظیم گردد.

ظاهراً مقدار بسیار کمی از منابع قابل ملاحظه آب‌های سطحی استان مورد مصرف قرار می‌گیرد و تاکنون با اصلاح کامل شبکه آبیاری در واحدهای عمرانی آبی شبکه سفیدرود - فومنا و اجرای طرح اصلاح شبکه در قطعات عمرانی آبیاری که باقی مانده‌اند و استفاده از تیمارهای آبیاری مناسب‌تر نظیر آبیاری دوره‌ای^۱ در کشت برنج (آب‌گیری مزارع هر بار بعد از خشک شدن آب پای گیاه) حجم آب مورد نیاز آبیاری برنج را می‌توان کاهش داد. افزایش باران منطقه نیز در کاهش حجم آب مورد نیاز آبیاری تأثیر خواهد گذاشت.

بیان آب زیرزمینی استان گیلان

در جدول شماره ۴-۱۹، بیان آب استان گیلان در حوضه‌های مختلف این استان داده شده است.

(به میلیون متر مکعب در سال)

جدول ۴-۱۹- بیان آب زیرزمینی استان گیلان

حوضه	ظرفیت منابع	تغذیه سالانه	تخلیه سالانه	بهره‌برداری			ملاحظات
				کشاورزی	شرب	صنعت	
گیلان	۳۲۵۲	۱۳۵۵	۱۰۰۰	۱۹۰	۱۱۹	۱۷	۳۲۵
شرق	۸۸۵	۱۵۵	۱۰۲	۸۵	۱۵	۰/۲۵	کمی قابل توسعه
سفیدرود	۳۱۱	۵۰۷	۲۷۴	۱۴	۴۳	۷	۶۴ قابل توسعه
فومنا	۱۳۰۰	۳۱۳	۲۷۲	۴۵	۲۴	۶	توسعه توصیه نمی‌شود
غرب	۷۵۶	۳۸۰	۳۵۲	۴۶	۳۷	۳	افزایش بهره‌برداری توصیه نمی‌شود

به طوری که در جدول ملاحظه می‌گردد، منابع آب‌های زیرزمینی شامل دو قسمت منابع ثابت (۳/۲) و قابل تجدید (۱/۴) و جمعاً حدود ۴/۶ میلیارد است که فقط ۷ درصد (حدود ۳۲۵ میلیون متر مکعب) آن در سال مصرف می‌شود. از این مقدار به ترتیب ۵۸، ۳۷ و ۵ درصد به مصرف کشاورزی و شرب و صنعت می‌رسد.

میزان مصارف آب

قسمت عمده‌ای از آب در بخش کشاورزی و در کشت برنج مصرف می‌شود. در حال حاضر غیر از حوضه سفیدرود و فومنا که آب آبیاری در آن کنترل شده و از طریق تأسیسات آبیاری، آب مورد نیاز در مراحل مختلف به قدر لزوم و پیش‌بینی شده در اختیار زراعت قرار می‌گیرد، در حوضه شرق و غرب گیلان آب

۱. تیماری که در قدیم معمول بوده است. پای گیاه در هر قطعه زراعی به اندازه مصرفی یک دوره ده روزه آب انداخته می‌شد و انشعاب آبیاری قطع می‌گردید. کمی قبل از نقطه پژمردگی آبیاری دوباره صورت می‌گرفت.

دوره کم آبی رودها به مصرف زراعت برنج می رسد و کمبود آب از منابع آب زیرزمینی و استخرها تأمین می شود. بنابراین، در شبکه آبیاری سفیدرود - فومنات مصرف آب سطحی در آبیاری بر اساس آب خروجی از سد سفیدرود و ایستگاه آستانه اشرفیه^۱ برآورد می شود و در حوضه شرق و غرب گیلان مصرف زراعی بر اساس سطح زیرکشت و میزان مصرف در واحد سطح (هکتار) مشخص شده و با میانگین دبی رودها در ماه های آبیاری مقایسه شده است. میزان مصرف آب زیرزمینی در بخش آبیاری و شرب و صنعت و در هر حوضه بر اساس آمار خام چاه های آمارگیری شده در این دو حوضه تعیین گردیده است.

مصرف آب در حوضه شرق گیلان

مصرف کشاورزی: از میان انواع کشت های متداول در استان، برنج و چای آبیاری می گردد. برای آبیاری چای (اغلب به روش بارانی) ترجیحاً از آب زیرزمینی استفاده می شود. عمده کشت برنج در این حوضه با آب رودهای حوضه آبیاری می گردد. بنابراین، با در نظر گرفتن حجم آبی حدود ۱۲ هزار متر مکعب برای یک هکتار برنجکاری طی دوره آبیاری، به طور متوسط حجم آبی معادل ۲۲۳ میلیون متر مکعب برای ۱۸۶۰۰ هکتار از اراضی زیر کشت برنج^۲ در این حوضه از آب های سطحی مصرف می گردد.

به طور متوسط از اردیبهشت تا مهر حدود ۳۱۴ میلیون متر مکعب آب در رودهای حوضه شرق جاری است. تا سال ۱۳۷۲، در خشک ترین سال ها حجم آب جاری شده در رودها ۱۵۳ میلیون متر مکعب بوده است، بنابراین، فقط در سال های بسیار خشک، آب جاری در رودها کفاف نیازمندی های آبیاری را نمی دهد و در واقع کشت برنج طی زمان متناسب با آبدهی رودها توسعه یافته است.

مصرف شرب: مصرف شرب در حوضه شرق گیلان از منابع آب زیرزمینی از طریق چاه های عمیق و چاه های دهانه گشاد و چشمه ها تأمین می شود. بر اساس آمار موجود، سالانه ۱۵ میلیون متر مکعب آب از منابع آب زیرزمینی این حوضه به مصرف شرب شهری و روستایی می رسد که ۹۹ درصد آن از طریق چاه های عمیق برداشت می گردد.

مصرف صنعتی: مصرف صنعتی در این حوضه بسیار کم و حدود ۲۵۰ هزار متر مکعب در سال است که از آب های زیرزمینی به وسیله چاه عمیق تأمین می گردد. این برآورد بر اساس آمار چاه های موجود در حوضه صورت گرفته است. مصرف سالانه آب در حوضه شرق گیلان در مصارف مختلف کشاورزی، شرب، عمومی و صنعت حدود ۳۵۹ میلیون متر مکعب است که ۷۲ درصد آن از منابع آب های سطحی تأمین می شود. در جدول شماره ۴-۲۰، مصارف و منابع تأمین آن ارائه شده است.

جدول ۴-۲۰- مصارف آب در حوضه شرق گیلان (میلیون متر مکعب در سال)

انواع مصارف	کل مصرف	از منابع آب	
		سطحی	زیرزمینی
		مقدار	درصد
کشاورزی	۳۴۴	۲۵۹/۵	۹۳
شرب و عمومی	۱۵/۰۴	—	—
صنعت	۰/۲۵	—	—
جمع مصارف	۳۵۹	۲۵۹/۵	۷۲
		مقدار	درصد
		۸۵	۷
		۱۵/۰۴	۱۰۰
		۰/۲۵	۱۰
		۱۰۰	۲۸

۱. بعد از پل آستانه در محور جاده رشت، لاهیجان آب سفیدرود مورد مصرف آبیاری قرار نمی گیرد.
۲. ایس (مهندسان مشاوران) مطالعات توسعه منابع آب شرق و غرب گیلان ۱۳۵۷-۱۳۵۹.

مصرف آب در حوضه سفیدرود

مصرف کشاورزی: در گزارش «جاماب» (۱۳۶۷) مصرف آب کشاورزی از منابع آب‌های سطحی برای سال پایه (۱۳۶۲) حدود ۱/۵۵۱ و برای سال هدف (۱۳۸۶) حدود ۱/۹۷۲ میلیارد متر مکعب ارائه شده است. در سال ۱۳۷۲، بر اساس آمار آب خروجی از سد مخزنی سفیدرود به کسر آب خروجی از تونل آب بر فومن و ایستگاه نیدرولوزی پل آستانه اشرفیه و آمار چاه‌های مورد بهره‌برداری در کشاورزی، کل آب مصرف شده در آبیاری ۹۷۴ میلیون متر مکعب بوده که ۹۸ درصد آن از منابع آب‌های سطحی سفیدرود تأمین می‌گردید. مصرف شرب: مصارف شرب عمومی برای سال پایه (۱۳۶۲) حدود ۳۶/۶ میلیون متر مکعب برآورد شده بود. در سال ۱۳۷۲ (بر اساس آمار جمع‌آوری شده)^۱ از چاه‌های موجود در حوضه حدود ۴۲/۶ میلیون متر مکعب آب برداشت شده و سالانه به طور متوسط ۶۰۰ هزار متر مکعب مصرف شرب افزایش یافته است. مصرف صنعتی: مصرف صنعتی برای سال ۱۳۶۲ حدود ۴/۸ میلیون متر مکعب و در سال ۱۳۷۲ حدود ۷/۴۵ میلیون متر مکعب برآورد شده است. کل مصرف آب در حوضه سفیدرود از منابع مختلف به شرح جدول شماره ۴-۲۱ است.

جدول ۴-۲۱- مصارف آب در حوضه سفیدرود (میلیون متر مکعب در سال)

انواع مصارف	کل مصرف	از منابع آب			
		سطحی		زیرزمینی	
		حجم	درصد	حجم	درصد
کشاورزی	۹۷۴	۹۶۰	۹۸	۱۴	۲
شرب	۴۲/۶	—	—	۴۲/۶	۱۰۰
صنعت	۷/۴۵	—	—	۷/۴۵	۱۰۰
جمع مصارف	۱۰۲۴	۹۶۰	۹۴	۶۴	۶

مصرف کل آب در حوضه سفیدرود در سال ۱۳۶۲ حدود ۱/۵۴۲ میلیارد متر مکعب^۲ و برای سال ۱۳۷۲ حدود ۱/۰۲۴ میلیارد برآورد شده است. با توجه به افزایش جمعیت طی این سال‌ها، احتمالاً باید در مصارف کشاورزی کاهشی صورت گرفته باشد.

لازم به یادآوری است که بر اساس اندازه‌گیری‌های ۳ ساله بر روی تعدادی از زهکش‌های سنتی سفیدرود در سال‌های ۱۳۵۱، ۱۳۵۲ و ۱۳۵۳^۳ اتلاف آب در شبکه سنتی سفیدرود حدود ۳۰ درصد برآورد شده بود. بدیهی است با اصلاح شبکه توزیع آب آبیاری، از هدر رفتن آب کاسته خواهد شد. همچنین به علت بالا رفتن حرارت عمومی کره زمین ناشی از افزایش تراکم گازهای گلخانه‌ای، از تفاع باران سالانه در دو دهه اخیر حدود ۲۰ درصد افزایش یافته است.^۴

۱. ضریب آب استان گیلان، سازمان آب منطقه‌ای گیلان.

۲. جاماب ۱۳۶۷.

۳. سازمان آب منطقه‌ای گیلان، امور مطالعات آب، آمار ۱۳۵۴.

۴. جوتل.ب. آسمیت. «معلومات و مجهولات نسی، در مورد گرم شدن کره زمین» ۱۹۹۱ میلادی.

مصرف آب در حوضه فومنت یا تالاب انزلی

مصرف کشاورزی: مصرف کشاورزی حوضه فومنت بر اساس مجموع آب انتقالی از سفیدرود (از طریق سد تاریک و تونل آب بر فومن) و میانگین آب جاری شده در رودهای فومنت طی ماه‌های آبیاری و آب چاه‌های مورد بهره‌برداری در کشاورزی، حدود ۵۲۷/۴ میلیون متر مکعب برآورد شده که ۶۴ درصد آن از سفیدرود، ۳۳ درصد از رودهای حوضه فومنت و ۳ درصد از آب‌های زیرزمینی حوضه فومنت تأمین می‌شود. این مقدار آب برآورد شده، با ۴۱ تا ۴۵ هزار هکتار سطح زیرکشت برنج و ۱۲ هزار متر مکعب مصرف آب در هر هکتار حوضه فومنت مطابقت دارد. «جاماب»، میزان مصرف آب کشاورزی در سال ۱۳۶۲ را حدود ۶۱۶/۴ میلیون متر مکعب اعلام کرده است. دلایل مربوط به کاهش مصرف در سفیدرود می‌تواند در این حوضه هم معتبر باشد.

مصرف شرب: آب مورد استفاده از شرب شهرها و روستاهای حوضه فومنت، از منابع آب‌زیرزمینی از (چاه‌ها و چشمه‌ها) تأمین می‌شود و بر اساس آمار موجود، میزان آبدهی چاه‌ها و چشمه‌های در دست بهره‌برداری^۱ حدود ۲۴ میلیون متر مکعب برآورد شده است.

مصرف صنعتی: میزان مصرف سالانه آب در بخش صنعت در این حوضه، معادل ۵/۹ میلیون متر مکعب است.

در جدول شماره ۴-۲۲، مصارف مختلف آب در حوضه فومنت داده شده است.

جدول ۴-۲۲- مصارف آب در حوضه فومنت (میلیون متر مکعب در سال)

انواع مصارف	کل مصرف	از منابع آب			
		سطحی		زیرزمینی	
		مقدار	درصد	مقدار	درصد
کشاورزی	۵۲۷	۴۸۲	۹۱	۴۵/۴	۹
شرب و مصرف عمومی	۲۳/۸	—	—	۲۳/۸	۱۰۰
صنعت	۵/۹	—	—	۵/۹	۱۰۰
جمع مصارف	۵۵۷	۴۸۲	۸۶	۷۵/۱۴	+۴

«جاماب»، میزان مصرف آب در سال ۱۳۶۲ را حدود ۶۴۵ میلیون متر مکعب اعلام نموده است. با توجه به اصلاح شبکه آبیاری و استفاده از کانال بتونی روی پایه و کاهش هدررفت آب آبیاری و افزایش نزولات بارانی، این میزان کاهش مصرف قابل توجه است. در واقع، بیش از ۱۴ درصد از افت آب در شبکه آبیاری کاسته شده است.

مصرف آب در حوضه غرب گیلان

مصرف کشاورزی: آب مورد استفاده کشاورزی در حوضه غرب گیلان به طور عمده از منابع آب‌های سطحی (رودهای جاری در حوضه) به طریق سنتی تأمین می‌گردد. در دوره کم‌آبی رودها و در سال‌های خشک، از

۱. امور آب استان گیلان سازمان آب منطقه‌ای گیلان آمار.

آب‌های زیرزمینی حوضه نیز بهره‌برداری می‌شود. کل مصرف آب در بخش کشاورزی حدود ۳۱۶ میلیون متر مکعب در سال برآورد شده است. این برآورد بر اساس دبی میانگین رودها در ماه‌های زراعی تا سال ۱۳۷۲ و آمار چاه‌های در دست بهره‌برداری کشاورزی صورت گرفته است. مشاوران جاماب، میزان مصرف آب در بخش کشاورزی را در سال پایه (۱۳۶۲) حدود ۲۶۵ میلیون متر مکعب اعلام کرده‌اند. حدود ۸۵ درصد از آب مصرفی کشاورزی از منابع آب‌های سطحی و ۱۵ درصد از منابع زیرزمینی (از طریق چاه‌های عمیق و دهانه گشاد) تأمین می‌شود.

مصرف شرب: آب مورد استفاده شرب در حوضه غرب از منابع آب زیرزمینی و چشمه‌ها تأمین می‌گردد. بر اساس آمار سال ۱۳۷۲، میزان استحصال آب از چاه‌های در دست بهره‌برداری، حدود ۳۷/۵ میلیون متر مکعب در سال است. از ابتدای سال ۱۳۷۴ از آب رود بهارستان برای شرب شهر آستارا استفاده می‌شود. مصرف صنعت: مصرف کننده عمده آب صنعتی، صنایع چوب کاغذ (چوکا) است. این مؤسسه با ایجاد پاشنه بتونی و آبیگری ۲۰۰ لیتر ثانیه، از آب شفا رود برداشت می‌نماید. حدود ۲/۶ میلیون متر مکعب هم از منابع آب زیرزمینی برای مصارف صنعتی در این حوضه استفاده می‌گردد. مصارف آب حوضه غرب گیلان در جدول شماره ۴-۲۳، داده شده است.

بر اساس آمار سال ۱۳۷۲، کل مصرف آب در حوضه غرب گیلان ۳۶۲ میلیون متر مکعب در سال است که ۷۶ درصد آن از منابع آب‌های سطحی و ۲۴ درصد از منابع زیرزمینی تهیه می‌گردد. ۸۷ درصد از آب در کشاورزی، ۱۰ درصد در شرب و ۳ درصد در صنعت مصرف می‌گردد.

جدول ۴-۲۳- مصارف آب در حوضه غرب گیلان (میلیون متر مکعب در سال)

از منابع آب				کل مصرف	انواع مصارف
زیرزمینی		سطحی			
درصد	حجم	درصد	حجم		
۱۵	۴۶	۸۵	۲۷۰	۳۱۶	کشاورزی
۱۰۰	۳۷/۵	—	—	۳۷/۵	شرب
۳۰	۲/۶	۷۰	۶/۳	۸/۹	صنعت
۲۴	۸۶	۷۶	۲۷۶	۳۶۲	جمع مصارف

مصارف آب در گیلان

در سال ۱۳۷۲ کل مصرف آب در گیلان حدود ۲/۳ میلیارد متر مکعب برآورد شده است که به ترتیب ۹۴ درصد و ۵ درصد و ۱ درصد در بخش‌های کشاورزی، شرب و صنعت به مصرف می‌رسد. حدود ۱/۹۸ میلیارد متر مکعب ۸۸ درصد مقدار کل مصرف از منابع سطحی و ۱۲ درصد از منابع زیرزمینی تأمین می‌شود. در جدول شماره ۴-۲۴، مصارف آب در بخش‌های کشاورزی و شرب و صنعت برای هر یک از حوضه‌ها داده شده است.

جدول ۴-۲۴- مصارف آب در حوضه‌های مختلف (میلیون متر مکعب در سال)

نوع مصرف	کشاورزی	شرب	صنعت	کل مصرف در حوزه
گیلان	۲۱۶۱	۱۱۹	۲۳	۲۳۰۳
شرق	۳۴۴	۱۵	۰/۲۵	۳۵۹
سفیدرود	۹۷۴	۴۳	۷/۵	۱۰۲۵
فومنات	۵۲۷	۲۴	۶	۵۵۷
غرب	۳۱۶	۳۷	۹	۳۶۲

در گزارش جاماب (۱۳۶۷) میزان مصرف آب در سال پایه (۱۳۶۲) ۲/۷۵۴ میلیارد متر مکعب ذکر شده که ۲/۶۶۲ میلیارد متر مکعب آن در بخش کشاورزی به مصرف رسیده است. در سال ۱۳۷۲، میزان مصرف در بخش کشاورزی ۲/۲ میلیارد متر مکعب برآورد شده است. کاهش مصرف آب در بخش کشاورزی در حوضه‌های سفیدرود و فومنات (شبکه آبیاری سفیدرود فومنات) به روشنی ناشی از تنظیم آب آبیاری و اصلاح شبکه آبیاری در واحدهای آبیاری شبکه سفیدرود فومنات می‌باشد. البته افزایش نزولات بارانی نیز بی‌تأثیر نبوده است. تقلیل مصارف آب، یکی از آثار خوب و بارز طرح‌های آبیاری کشاورزی و بهره‌برداری از منابع آب در زمینه توسعه پایدار و حفاظت از محیط زیست است.

۴-۲-۳- کیفیت منابع و طبقه‌بندی مصارف

حدود تغییرات کیفیت شیمیایی آب در شاخه‌های اصلی و پایاب سد سفیدرود به شرح جدول شماره ۴-۲۵، است.

جدول ۴-۲۵- حدود تغییرات کیفیت شیمیایی آب در شاخه‌های اصلی و پایاب سد سفیدرود

سختی کل میلی گرم در لیتر	مواد محلول میلی گرم در لیتر	هدایت الکتریکی میکرومhos	پ-هاش	آنیون کلر میلی اکیوالنت
۴۵۰-۲۰۰	۱۵۰۰-۸۰۰	۲۴۰۰-۱۵۰۰	۸/۳-۷/۲	۱۶-۶
۳۰۰-۲۰۰	۶۰۰-۳۰۰	۹۵۰-۶۰۰	۸/۲-۷/۵	۳۲-۲
۴۰۰-۲۵۰	۱۳۰۰-۵۰۰	۲۰۰۰-۱۰۰۰	۸/۲-۷/۲	۱۰-۱/۵

در جدول شماره ۴-۲۶، کیفیت شیمیایی آب جریان‌های فرعی پایاب سد منجیل ارائه شده است:

جدول ۴-۲۶- کیفیت شیمیایی آب جریان‌های فرعی پایاب سد منجیل^۱

رود	ایستگاه	مواد محلول میلی گرم لیتر	هدایت الکتریکی میکرومhos	نسبت جذب سدیم	پ-هاش
توتکابن	توتکابن	۸۶۰-۱۴۰	۱۴۰۰-۲۳۰	۵۰-۰/۱	۸/۵-۷
فیره رود	براگور	۳۰۰-۱۰۰	۴۶۰-۱۱۵	۱۹-۰/۰۶	۸/۵-۷
سیاهرود	سد تاریک	۲۴۰-۷۰	۳۹۰-۱۲۰	۰/۵-۰/۰۶	۹-۷
زیلیکی	شهر بیجار	۲۳۰-۷۰	۶۶۰-۱۱۰	۲/۹-۰/۰۳	۹-۷
دیسام	پاشاکی	۸۲۰-۶۰	۶۵۰-۱۰۰	۱/۹-۰/۰۴	۸/۵-۷
شمروود	توتکی	۲۶۰-۱۲۰	۴۲۰-۱۷۰	۵۹-۰/۰۸	۹-۷

جدول شماره ۴-۲۷، محدوده تغییرات شیمیایی آب رودهای فومنا را به دست می‌دهد.

جدول ۴-۲۷- محدوده تغییرات شیمیایی آب رودهای فومنا

رودها	چاف	مرغک	خالکایی	پلنگ‌ور	ماسوله	گاز	شاخزر	پسیخان	سیاهرود	قلعه رودخان
مواد محلول میلی گرم در لیتر	۶۸۰-۱۱۵	۵۴۲-۸۰	۷۱۴-۱۳۶	۶۸۰-۱۲۵	۵۵۵-۱۳۰	۶۰۵-۷۶	۵۷۰-۹۵	۵۰۵-۸۲	۷۳۰-۸۵	۶۱۴-۷۰
هدایت الکتریکی میکرومhos	۱۰۸۰-۱۷۳	۷۸۰-۱۹۰	۱۱۲۰-۲۰۰	۱۸۰۵-۱۹۶	۸۸۱-۲۱۰	۹۲۰-۱۲۰	۸۶۵-۱۶۵	۸۲۵-۱۳	۱۱۷۴-۳۵	۱۰۳۰-۱۱۴
جذب سدیم	۱۷۵-۰/۲	۱۰/۹-۰/۰۸	۲/۵۲-۰/۰۲	۳/۴-۰/۱۶	۹/۱۵-۰/۰۷	۳/۶-۰/۲۵	۳/۱-۰/۱۳	۲/۸-۰/۱۱	۳/۶-۰/۲۵	۱/۹-۰/۰۷
پ-هاش	۷/۶-۶/۸	۸/۴-۶/۹	۸/۵-۶/۹	۹/۷-۶/۱	۸/۳-۶/۸	۱۰/۲-۶/۸	۸/۷-۷	۸/۲-۶/۸	۸/۷-۷	۸/۳-۶/۵
مواد معلق میلی گرم در لیتر	۱۲	۶/۴	۱۶/۸	۳۱/۸	۳۱/۹	۹/۱	۴۰/۶	۱۲۳	۲۹	۷/۵

مقایسه نتایج آنالیز شیمیایی آب سفیدرود با نتایج حاصله از آنالیز شیمیایی نمونه‌های آب چاه‌های واقع در امتداد جنوبی - شمالی حاشیه غربی دلتای سفیدرود نتایج زیر را به دست می‌دهد:

- در بعضی چاه‌ها غلظت آمونیاک و نیترات در نمونه‌های آب به نسبت زیاد (آمونیاک ۱/۰۷ و نیترات ۰/۹۶ میلی گرم در لیتر) است؛
- در نمونه‌های آب چاه‌های عمیق‌تر، مقدار فسفات به طور نسبی زیادتر است (۰/۴۵ میلی گرم در لیتر)؛
- در بعضی نمونه‌های آب چاه‌ها، مصرف پرمنگنات زیاد بوده است (۲/۲۵۶ میلی گرم در لیتر)؛
- هدایت الکتریکی آب چاه‌ها از جنوب به شمال کاهش می‌یافت (۲۵۰ تا ۱۸۰۰ میکرومhos)^۲؛
- پ-هاش در طول دلتا (جنوبی - شمالی) تغییرات محسوسی نداشت (۷/۸ تا ۷/۳)؛
- کلرورها از جنوب به شمال در جهت جریان آب‌های زیرزمینی تغییراتی از ۱۶۴ تا ۸۲ میلی گرم در لیتر داشت^۳؛
- از غلظت سولفات‌ها در نمونه‌های آب چاه‌های ناحیه مرکزی دلتا کاسته می‌شود. (تغییرات ۱۳۵ تا ۲۲ میلی‌گرم در لیتر).

۱. سازمان آب منطقه‌ای، آمار امور مطالعات منابع آب سال ۱۳۷۲.

۲. گزارش جاماب ۱۳۶۷.

۳. جاماب تغییرات کلرورها را بین ۱۲۰ تا ۱۲۷ میلی گرم داده است.

۴-۲-۴- بررسی وضعیت آبخیزداری و آبخوانداری

ظرفیت آبخوان‌های زیرزمینی گیلان حدود ۳/۲۵ میلیارد متر مکعب برآورد شده است که سالانه جمعاً با حجم ۱/۳۶۵ میلیارد متر مکعب آب به صورت‌های مختلف، ۲۸ درصد با نفوذ مستقیم نزولات جوی، ۲۴ درصد جریان‌های سطحی و ۱۷ درصد با نفوذ آب آبیاری مزارع برنج و ۳۰ درصد از طریق ارتفاعات و ۱ درصد با آب فاضلاب‌ها تغذیه می‌شود.

۴-۳-۳- زراعت و باغداری

۴-۳-۳-۱- کم و کیف اراضی و محصولات

هر چند استان گیلان به عنوان منطقه‌ای حاصلخیز و مناسب برای فعالیت‌های کشاورزی شناخته شده است، اما بعضی از شرایط طبیعی و محیطی مانند اقلیم، ارتفاع از سطح دریا، جنس خاک و امکان دسترسی به آب کافی در نقاط و نواحی مختلف به طور یکسان و همانند وجود ندارد. مهم‌ترین کانون‌های فعالیت کشاورزی در گیلان، نواحی جلگه‌ای یا اراضی پست ساحلی‌اند که در ارتفاعی کمتر از ۱۰۰ متر از سطح دریا قرار دارند. جغرافیای کشاورزی گیلان را می‌توان بر اساس عامل ارتفاع، به محدوده‌ها و قلمروهای زیر تقسیم نمود:

۱- ناحیه جلگه‌ای (اراضی پست ساحلی)

این اراضی معمولاً در ارتفاعی کمتر از ۱۰۰ متر نسبت به دریا قرار داشته و به دلیل داشتن خاک مناسب و آب کافی از مهم‌ترین مراکز کشت محصولات زراعی از قبیل: برنج، چای، توتون، انواع صیفی و سبزی و مرکبات محسوب می‌شوند. به همین دلیل، بخش زیادی از جمعیت شهری و روستایی در عرصه این اراضی مستقر بوده و با وجود غالب بودن نقش زراعت و عمدتاً کشت برنج در این حوزه، صید آبزیان در دریای خزر و پرورش ماهی در آبگیرهای داخلی، پرورش کرم ابریشم، دام و طیور به شیوه متمرکز (صنعتی) و سستی، طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های کشاورزی در این ناحیه تشکیل یافته و از نظر ایجاد اشتغال و درآمد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد.

۲- ناحیه کوهپایه‌ای

این ناحیه در ارتفاع ۱۰۰-۵۰۰ متر گسترده شده و در ارتفاع بالا پوشیده از جنگل و در ارتفاع کم به کشت چای و درختان میوه اختصاص یافته است. کشت برخی از محصولات زراعی منحصراً در امتداد دره‌ها و بر روی تراس‌های رودخانه‌ها تا جایی که وسعت زمین و شرایط آب و هوایی برای رویش گیاه مناسب باشد؛ معمول است. مهم‌ترین محصول زراعی این ناحیه زیتون بوده که از رستم‌آباد تا حوالی منجیل و لوشان در شهرستان رودبار، به کشت این محصول اختصاص یافته است و گندم دیم نیز از محصولات زراعی مهم این ناحیه محسوب می‌شود.

در این ناحیه، باغداری به ویژه کشت‌های تخصصی چای، زیتون و مرکبات، نقش غالب را در فعالیت‌های کشاورزی دارد و در کنار آن زراعت دیم، پرورش دام و طیور به شیوه سستی، بهره‌برداری از فراورده‌های جنگلی و پرورش زنبور عسل از اهمیت خاصی برخوردار است.

۳- ناحیه کوهستانی

این ناحیه، شامل ارتفاع ۵۰۰ متر به بالا با شیب بیش از ۳۰ درصد است. این اراضی به دلیل پایین بودن کیفیت خاک زراعی و کمبود آب مناسب کشاورزی، به کشت غلات (گندم و جو) و گیاهان علوفه‌ای و دارویی (نظیر

گل گاوزبان در منطقه اشکور رودسر) با عملکرد در هکتار بسیار پایین اختصاص یافته است. در قسمت های مرتفع این ناحیه (ارتفاع ۲۰۰۰ متر به بالا که به مراتع ییلاقی اختصاص دارد)، اهالی کوه نشین و دامدار زندگی می کنند. مناطق آق اولر شفارود الماس، درفک و اشکور رودسر در این ناحیه قرار دارند. در این ناحیه دامداری به شیوه سنتی، وجه غالب فعالیت های کشاورزی را تشکیل می دهد. ضمن این که بهره برداری از فراورده های جنگلی و کشت دیم برخی از محصولات زراعی و باغی به صورت محدود نظیر میوه های خشک، آلبالو و گیلاس و حبوبات نیز رایج می باشد.

ناحیه جلگه ای را به عنوان کانون فعالیت های کشاورزی در استان گیلان، می توان به نواحی و قلمروهای خردتری تفکیک نموده و مرزبندی جغرافیایی زراعی خاصی را (هر چند صد در صد دقیق نباشد) به شرح زیر ارائه کرد که می توان به نواحی زیر اشاره کرد:

- ناحیه تالش عمدتاً با کشت غالب محصولاتی نظیر: برنج، توتون، درختان میوه و صیفی و علوفه و غلات؛
- ناحیه رشت و فومنات با کشت غالب محصولاتی چون: برنج، توتون، چای و صیفی و سبزی و توتستان؛
- ناحیه لاهیجان با کشت غالب محصولاتی نظیر: برنج، چای، بادام زمینی و غلات؛
- ناحیه انزلی با کشت غالب محصولاتی چون: برنج و صیفی و سبزی؛
- ناحیه لنگرود و رودسر با کشت غالب محصولاتی نظیر: برنج، چای و صیفی و مرکبات و فندق و گردو و غلات؛
- ناحیه رودبار با کشت غالب محصولاتی چون: برنج، زیتون و غلات و علوفه.

موقعیت و مشخصات دشت ها و مراکز عمده زراعت و باغداری

بر اساس اطلاعات نقشه منابع و استعداد اراضی که خلاصه ای از آن در جداول ۴-۲۸ و ۴-۲۹، ارائه شده است، کل مساحت منابع اراضی گیلان ۱,۴۵۵,۲۰۰ هکتار بوده که با محاسبه ۸۷۰۰ هکتار تالاب انزلی و ۷۵۰۰ هکتار مساحت دریاچه پشت سد سفیدرود، این مساحت به ۱,۴۷۱,۴۰۰ هکتار افزایش می یابد. از کل منابع اراضی، بیش از ۳۶۰ هزار هکتار به اراضی زراعی و باغی (۲۶ درصد) ۹۰۰ هزار هکتار به جنگل و مرتع (۶۲ درصد) و بقیه آن به شن های ساحلی و کوه های کم ارتفاع و بی حاصل و اراضی بایر و ساختمان و تأسیسات بخش خصوصی و دولتی و غیره اختصاص یافته است.

از کل اراضی زراعی و باغی، بیش از ۲۹۷ هزار هکتار (۲۰ درصد) به اراضی آبی و ۶۵ هزار هکتار (۱۸ درصد) به اراضی دیم اختصاص یافته است. چگونگی توزیع اراضی به تفکیک دشت ها در جدول شماره ۴-۲۹ ارائه شده است. به طوری که ملاحظه می شود، بخش اعظم اراضی مزرعی (۷۶ درصد) مربوط به دو دشت (رشت، لاهیجان و لنگرود) و (دشت فومنات) می باشد و تنها ۲۵ درصد این مساحت به ۵ دشت دیگر اختصاص دارد.

در مورد اراضی قابل آبیاری، از همه دشت ها به جز دشت های لیسار، قلعه بین، پونل، در حال حاضر استفاده شده و ۳۴ درصد اراضی قابل آبیاری این دو دشت نیز به کشت محصولات آبی اختصاص دارد. به عبارت دیگر، در هیچ یک از دشت های استان به جز دو دشت لیسار آستارا و دشت قلعه بین پونل، امکان توسعه اراضی آبی وجود ندارد. بخش عظیمی از اراضی زراعی و باغی و همچنین جنگل و مرتع دشت گیلان منجیل متعلق به استان زنجان بوده و غیر قابل تفکیک اند.

جدول ۴-۲۸- منابع و استعداد اراضی

ردیف	شرح	مساحت (هکتار)	درصد	قابلیت استفاده از اراضی
۱	کوه ها و تپه ها	۱۰۱۶۳۰۰	۷۰	جنگل و مرتع
۲	فلات ها و تراس های فوقانی	۴۱۹۰۰	۳	دیم کاری (عمدتاً چای کاری) - برنج کاری و باغات میوه
۳	دشت های دامنای و رسوبی و سیلابی	۳۱۴۶۰۰	۲۲	دیم کاری (عمدتاً چای کاری) - برنج کاری و باغات میوه
۴	اراضی پست	۴۹۷۰۰	۳	برنج کاری - مرتع
۵	شن های ساحلی	۳۲۷۰۰	۲	-
جمع		۱۴۵۵۲۰۰	۱۰۰	

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه استان گیلان.

جدول ۴-۲۹- اسامی دشت‌ها و وسعت اراضی استان در سال ۱۳۷۲

کد	نام دشت / موضوع	مساحت (هکتار)								مساحت اراضی قابل آبیاری (هکتار)				شهرستان‌های تحت پوشش دشت‌ها
		جمع کل		زراعی		جنگل و مرتع		کویروشن‌زار		جمع کل	اراضی آبی موجود (زیرکشت)		بلااستفاده	
											مقدار	درصد		
۱۱۱۰۱	دشت لیبار-آستار													مناطق هشتم و اسالم و رضوان‌شهر از شهرستان‌های
۱۱۱۰۲	دشت قلعه بین- پونل													آستارا و تالش- بخشی از جاده رشت به اردبیل- بخشی از جاده اسالم به خلخال
۱۲۱۰۱	دشت فومنات													شهرستان‌های فومن و صومعه‌سرا و انزلی
۱۳۵۰۲	دشت رشت- لاهیجان- لنگرود													شهرستان‌های لاهیجان و آستانه و رشت و لنگرود
۱۴۱۰۲	دشت رودسر- املش- چابکسر													شهرستان رودسر
۱۴۱۰۱	محدوده‌های کوچک دشتی در داخل کوهستان‌های دیلمان و اشکورات													نقاط روستایی سیاهکل شهرستان لاهیجان و رحیم‌آباد رودسر
۱۳۵۰۱	دشت گیلوان- منجیل													شهرستان رودبار و بخشی از شهرستان زنجان
	کل استان گیلان													

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه، اداره کل کشاورزی استان گیلان، مطالعات طرح جامع آب کشور، مطالعات ارزیابی صنایع و قابلیت اراضی و طبقه‌بندی اراضی مؤسسه تحقیقات آب و خاک.

مساحت اراضی قابل کشت و آیش به تفکیک آبی و دیم در استان و هر یک از شهرستان‌ها بررسی ارقام جدول شماره ۴-۲۹، نشان می‌دهد که کل اراضی زیرکشت استان طی دوره ۱۰ ساله ۱۳۶۲-۱۳۷۲، حدود ۵ درصد رشد کرده و از ۳۴۵ هزار هکتار به ۳۶۲ هزار هکتار رسیده است. این افزایش ۱۶۶۰۰ هکتاری صرفاً ناشی از افزایش وسعت اراضی آبی به‌ویژه باغات می‌باشد. طی همین مدت، مساحت باغات ۱۲ هزار هکتار و محصولات سالانه حدود ۱۱ هزار هکتار افزایش یافته است. از سطح زیرکشت محصولات سالانه دیم طی این دوره حدود ۸ هزار هکتار کاسته شده و از ۷۳ هزار هکتار در سال ۱۳۶۲ به حدود ۶۵ هزار هکتار در سال ۱۳۷۲ رسیده است. بررسی روند تغییرات وسعت اراضی زراعی در شهرستان‌های استان حاکی از آن است که در بندرانزلی، رودسر، لاهیجان و لنگرود از وسعت اراضی آبی کاسته شده و در شهرستان‌های آستانه، انزلی و صومعه سرا و لاهیجان به وسعت دیم‌زارها افزوده شده و در همه شهرستان‌ها (به‌جز صومعه سرا) سطح زیر کشت باغات افزایش یافته است.

بیشترین میزان کاهش اراضی آبی سالانه در شهرستان رودسر اتفاق افتاده است، به‌طوری که طی ۱۰ سال، حدود ۱۴ هزار هکتار از اراضی آبی سالانه در این شهرستان کاسته شده و از ۲۸ هزار هکتار به ۱۴ هزار هکتار تقلیل یافته است. در شهرستان بندرانزلی نیز میزان اراضی آبی به نصف تقلیل یافته و از ۹۰۰۰ هکتار به ۴۵۰۰ هکتار رسیده است. میزان کاهش اراضی آبی در شهرستان‌های لاهیجان و لنگرود نیز به ترتیب در حد ۳۰۰۰ و ۲۰۰۰ هکتار بوده است. صرف‌نظر از میزان صحت و سقم آمار، در بیان علل کاهش وسعت اراضی در شهرستان‌های ذکر شده به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- تبدیل بخشی از اراضی آبی سالانه (شالیزارها) به باغات چای و مرکبات؛

- از بین رفتن قسمتی از اراضی مزروعی به دلیل پیشروی آب دریا؛

- تغییر کاربری اراضی مزروعی به مسکونی، خدماتی و تأسیسات زیربنایی.

بیشترین میزان افزایش سطح زیر کشت محصولات سالانه در دوره ذکر شده با بیش از ۱۰ هزار هکتار افزایش مربوط به شهرستان تالش بوده و پس از آن به ترتیب شهرستان‌های رشت (با ۷ هزار هکتار)، آستانه اشرفیه (با حدود ۶ هزار هکتار) و فومن (با حدود ۲ هزار هکتار) قرار دارند. از نظر افزایش سطح زیرکشت باغات، شهرستان رودسر با حدود ۵ هزار هکتار افزایش در رتبه اول قرار داشته و شهرستان‌های رشت و لاهیجان و رودبار و آستانه در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

در جداول ۴-۳۰ و ۴-۳۱، سهم استان گیلان از سطح زیرکشت و میزان تولید محصولات زراعی و باغی در کشور در سال زراعی ۱۳۷۳-۱۳۷۴ و ۱۳۷۴-۱۳۷۵ و چگونگی توزیع باغ‌ها برحسب نوع محصول و میزان بهره‌برداری و تولید در سال ۱۳۶۷ ارائه شده است:

جدول ۴-۳۰- سطح زیر کشت و میزان تولید محصولات عمده دائمی کشاورزی در سال‌های زراعی

۱۳۷۳-۱۳۷۴ و ۱۳۷۴-۱۳۷۵ استان گیلان

ردیف	محصول	سال زراعی ۱۳۷۳-۱۳۷۴		سال زراعی ۱۳۷۴-۱۳۷۵		درصد تغییر		درصد توزیع سال زراعی ۱۳۷۴-۱۳۷۵		رتبه در کل کشور
		سطح زیر کشت (هکتار)	تولید (تن)	سطح زیر کشت (هکتار)	تولید (تن)	سطح زیر کشت	تولید	سطح زیر کشت	تولید	
۱	میوه‌های دانه‌دار	۱۵۸۶	۷۲۸۸	۱۵۴۸	۷۵۲۸	-۲/۴	۳/۳	۰/۳	۰/۲	۲۳
۲	میوه‌های هسته‌دار	۲۲۰۱	۱۲۷۲۵	۲۲۵۴	۱۲۶۴۹	۲/۴	-۰/۶	۲/۲	۱/۴	۱۵
۳	مرکبات	۶۸۸۹	۹۱۹۶۲	۶۹۵۲	۱۰۵۴۰۰	۰/۹	۱۴/۶	۳/۴	۳/۳	۵
۴	خرما	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۵	پسته	۳	۲	۳	۲	۰	۰	*	*	۱۶
۶	گردو	۱۰۲۸	۱۵۸۸	۹۷۶	۱۵۰۶	-۵/۱	-۵/۲	۲/۷	۱/۳	۱۹
۷	بادام	-	-	-	-	-	-	-	-	-

جدول ۴-۳۱- سطح زیر کشت و میزان تولید محصولات عمده سالانه کشاورزی در سال‌های زراعی

۱۳۷۳-۱۳۷۴ و ۱۳۷۴-۱۳۷۵ استان گیلان

ردیف	محصول	سال زراعی ۱۳۷۳-۱۳۷۴		سال زراعی ۱۳۷۴-۱۳۷۵		درصد تغییر		درصد توزیع سال		رتبه در کل کشور
		سطح زیر کشت (هکتار)	تولید (تن)	سطح زیر کشت (هکتار)	تولید (تن)	سطح زیر کشت	تولید	سطح زیر کشت	تولید	
۱	کندم	۲۰۸۶۹	۲۰۶۶۱	۱۳۴۰۳	۱۱۷۹۸	-۳۵/۸	-۴۲/۹	۰/۲	۰/۱	۲۶
۲	جو	۷۳۹۵	۱۰۵۳۳	۶۴۲۱	۶۳۰۵	-۱۳/۲	-۴۰/۱	۰/۴	۰/۲	۲۶
۳	برنج (شلوک)	۱۹۵۴۰۳	۷۶۶۶۵۵	۱۸۹۲۷۳	۸۵۹۶۷۶	-۳/۱	۱۲/۱	۳۱/۵	۳۲	۲
۴	حبوب	۳۹۲۸	۵۹۹۷	۵۵۲۶	۷۹۵۵	۴۰/۷	۳۲/۶	۰/۴	۱/۱	۱۸
۵	دانه‌های روغنی	۲۰۹۸	۱۱۵۱	۱۶۵۱	۵۵۳۶	-۲۱/۳	۳۸۱	۰/۸	۳/۶	۱۰
۶	چغندر قند	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۷	پنبه	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۸	توتون و تنباکو	۱۷۱۵	۱۸۲۴	۲۲۷۳	۲۲۵۱	۳۲/۵	۲۳/۴	۱۲/۹	۱۲/۹	۳
۹	نباتات علوفه‌ای	۵۰۵۴	۲۱۵۵۵	۵۱۴۸	۵۹۴۷۶	۱/۹	۱۷۵/۹	۰/۵	۰/۷	۲۰
۱۰	سیب‌زمینی	۲۵۹۴	۹۰۴۶	۵۶۷	۲۷۶۹	-۷۸/۱	-۶۹/۴	۰/۴	۰/۱	۲۲
۱۱	پیاز	۱۴۲	۵۱۷	۱۴۸	۵۲۵	۴/۲	۱/۵	۰/۴	*	۲۵
۱۲	سایر سبزیجات	۲۱۲۰	۹۶۳۹	۲۳۶۶	۳۰۱۹۹	۱۱/۶	۲۱۳/۳	۱/۱	۰/۶	۲۰
۱۳	محصولات جالبی	۱۶۳۷	۴۱۵۵۷	۴۲۶۵	۱۲۵۶۱۹	۱۶۰/۵	۲۲۶/۳	۱/۵	۳/۲	۱۱

جدول ۴-۳۲- سهم استان از سطح زیر کشت و میزان تولید محصولات باغی و زراعی در سال ۱۳۷۴-۱۳۷۵

رتبه استان	عملکرد (هکتار/تن)			میزان تولید (تن)			سطح زیر کشت (هکتار)			شرح
	نسبت به کل کشور	کشور	استان گیلان	درصد نسبت به کل کشور	کشور	استان گیلان	درصد نسبت به کل کشور	کشور	استان گیلان	
۲۶	۰/۵۵	۱/۵۸	۰/۸۸	۰/۱۲	۱۰۰۱۵۱۸۶	۱۱۷۹۸	۰/۲۱	۶۳۲۷۹۲۸	۱۳۴۰۳	گندم
۲۶	۰/۶۰	۱/۶۳	۰/۹۸	۰/۲۳	۲۷۳۶۲۴۶	۶۳۰۵	۰/۳۸	۱۶۷۴۱۴۰	۶۴۲۱	جو
۲	۱/۰۱	۴/۴۷	۲/۵	۳۲	۲۶۸۶۷۲۷	۸۵۹۶۷۶	۳۱/۵	۶۰۱۳۴۴	۱۸۹۲۷۳	برنج
۱۸	۲/۷۸	۰/۵۶	۱/۴۴	۱/۱	۷۰۴۰۹۹	۷۹۵۵	۰/۴۰۵	۱۳۶۳۱۰۴	۵۵۲۶	حبوبات
۱۰	۳/۱۵	۱/۰۶	۳/۳۵	۲/۶	۲۱۰۱۵۰	۵۵۳۶	۰/۸۳	۱۹۸۲۱۳	۱۶۵۱	دانه های روغنی
۳	۱/۰۰	۰/۹۹	۰/۹۹	۱۲/۹	۱۷۴۴۸	۲۲۵۱	۱۲/۹	۱۷۵۶۹	۲۲۷۳	توتون و تنباکو
۲۰	۱/۲۷	۹/۰۳	۱۱/۵	۰/۶۷	۸۸۲۰۰۵۰	۵۹۴۷۶	۰/۵۳	۹۷۶۱۷۷	۵۱۴۸	نباتات علوفه ای
۲۲	۰/۲۲	۲۱/۹	۴/۸۸	۰/۰۸	۳۱۳۹۹۲۱	۲۷۶۹	۰/۳۹	۱۴۳۲۶۶	۵۶۷	سیب زمینی
۲۵	۰/۱۲	۲۹/۲	۳/۵۵	۰/۰۴	۱۲۰۱۹۹۹	۵۲۵	۰/۳۶	۴۱۰۸۵	۱۴۸	پیاز
۲۰	۰/۵۶	۲۲/۸	۱۲/۷۶	۰/۶۳	۳۷۸۰۲۴۲	۳۰۱۹۹	۱/۱۲	۲۰۹۸۱۰	۲۳۶۶	سبزیجات
۱۱	۲/۱۰	۱۵/۱	۳۱/۸	۳/۲	۴۲۳۶۶۷۱	۱۳۵۶۱۹	۱/۵	۲۸۰۳۱۳	۴۲۶۵	محصولات جالبیزی
۲۳	۰/۵۰۳	۹/۶۷	۴/۸۶	۰/۱۵۷	۲۷۷۵۸۵۶	۷۵۲۸	۰/۳۱	۴۹۳۹۵۹	۱۵۴۸	میوه های دانه دار
۱۵	۰/۶۴	۸/۷۵	۵/۶	۱/۴	۸۸۲۳۹۱	۱۲۶۴۹	۲/۲	۱۰۱۰۸۱	۲۲۵۴	میوه هسته دار
۵	۰/۹۷	۱۵/۷	۱۵/۲	۳/۳	۳۱۶۷۷۳۸	۱۰۵۲۰۰	۳/۴	۲۰۱۵۹۱	۶۹۵۲	مرکبات
۱۹	۰/۴۸	۳/۱۶	۱/۵۴	۱/۳	۱۱۳۱۸۷	۱۵۰۶	۲/۷	۳۵۷۸۳	۹۷۶	گردو

جدول ۴-۳۳- چگونگی توزیع باغ‌ها بر حسب نوع محصول و تعداد بهره‌برداری و تولید در سال ۱۳۶۷

نوع محصول	تعداد بهره‌برداری	تعداد درخت (هزار اصله-هکتار)	متوسط هر بهره‌بردار (اصله-هکتار)	درصد توزیع تعداد بهره‌برداری به تفکیک شهرستان‌ها
زیتون	۲۵۱۱	۲۰۷ هزار اصله	۸۲	رودبار (۹۴ درصد)- در سایر شهرستان‌ها بسیار پراکنده و کم
چای	۳۶۱۰۲	۲۸۴۳۴ هکتار	۰/۸	رودسر (۳۲ درصد)- فومن (۱۸ درصد)- لنگرود (۱۷ درصد)- لاهیجان (۲۹ درصد) و ۴ درصد بقیه در سایر شهرستان‌ها و به صورت نهال‌های پراکنده قرار دارند
مرکبات	۵۸۶۴۸	۱۶۸۰ هزار اصله	۲۸	بیش از ۷۰ درصد در رودسر- بیش از ۱۵ درصد در لنگرود- بقیه حدود ۱۵ درصد در سایر شهرستان‌ها و به صورت پراکنده قرار دارند
فندق و گردو	۴۶۲۲۶	۱۷۹ هزار اصله	۰۳/۹	تالش (۲۶ درصد)- فومن (۱۴ درصد)- رشت (۱۲ درصد)- لاهیجان (۱۱ درصد) رودسر (۱۰ درصد)- رودبار (۹ درصد)
انگور	۱۲۴۶۵	۱۷۶۳ هکتار	۰/۱	تالش (۲۷ درصد)- لاهیجان (۲۳ درصد)- فومن (۱۳ درصد)- رشت (۱۲ درصد)- بقیه حدود ۲۵ درصد در سایر شهرستان‌ها و به صورت پراکنده قرار دارند
سایر محصولات (میوه)	۱۶۱۱۹۸	۱۲۷۰ هزار اصله	۷/۹	بستگی به نوع محصول در شهرستان‌ها پراکنده می‌باشد ولی در مجموع درصد زیادی از این بهره‌برداری‌ها در تالش قرار دارند.

مأخذ: مرکز آمار ایران. سرشماری عمومی کشاورزی سال ۱۳۶۷، سازمان کشاورزی استان گیلان.

همان گونه که در جدول شماره ۴-۳۰، دیده می شود، از نظر سطح زیر کشت و میزان تولید محصولات دائمی، مرکبات با ۶۹۵۲ هکتار و ۱۰۵۴۰۰ تن بیشترین سطح و میزان تولید را به خود اختصاص داده و مرکبات و میوه های هسته دار با ۲۲۵۴ هکتار و ۱۲۶۴۹ تن در رتبه بعدی قرار دارد.

جدول شماره ۴-۳۱، نشان دهنده آن است که در سال زراعی ۱۳۷۴-۱۳۷۵، برنج با ۱۸۹۲۷۳ هکتار سطح زیر کشت و ۸۵۹۶۷۶ تن تولید، بیشترین میزان سطح زیر کشت و تولید را به خود اختصاص داده و استان در رتبه دوم کشور قرار دارد. پیاز با ۱۴۸ هکتار سطح زیر کشت و ۵۲۵ تن تولید، کمترین میزان را دارا بوده و رتبه استان در سطح کشور ۲۵ می باشد.

همان گونه که در جدول شماره ۴-۳۲، دیده می شود، استان گیلان ۳۱/۵ درصد سطح زیر کشت برنج و ۳۲ درصد تولید این محصول را به خود اختصاص داده و این محصول عمده ترین تولید زراعی استان را تشکیل می دهد. پس از آن، توتون و تنباکو با ۱۲/۹ درصد سطح زیر کشت و تولید کشور در رده بعدی قرار دارد. کمترین سطح زیر کشت و تولید استان نسبت به کل کشور مربوط به گندم به ترتیب با ۰/۲۱ درصد و ۰/۱۲ درصد می باشد و رتبه استان در تولید این محصول نسبت به کل کشور ۲۶ می باشد.

جدول شماره ۴-۳۳، نشان دهنده آن است که تعداد بهره برداری در مورد میوه ها با ۱۶۱۱۹۸ بیشترین تعداد و زیتون با ۲۵۱۱ کمترین تعداد را دارا بوده است.

در مورد بهره برداری از زیتون ۹۴ درصد بهره برداران در منطقه رودبار متمرکز شده اند و در مورد چای و مرکبات شهرستان رودسر به ترتیب با ۳۲ و ۷۰ درصد بیشترین تعداد بهره برداران و در مورد فندق و گردو و انگور شهرستان تالش به ترتیب با ۲۶ و ۲۷ درصد بیشترین تعداد بهره برداران را به خود اختصاص داده و بسته به موقعیت جغرافیایی و آب و هوایی، بهره برداران در شهرهای استان پراکنده شده اند.

جدول شماره ۴-۳۴، سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار محصولات دائمی کشاورزی را در سال ۱۳۷۴ ارائه می دهد:

جدول ۴-۳۴- سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار محصولات دائمی کشاورزی در سال ۱۳۷۴

نوع محصول	سطح زیر کشت (هکتار)	تولید (تن)	عملکرد (هکتار/تن)
زیتون	۱۹۱۰	۵۰۶۲	۲/۶
چای	۲۷۸۱۸	۲۲۸۱۵۹	۸/۲
مرکبات	۶۸۸۸	۹۱۶۴۷	۱۳/۳
توتستان (برگ توت)	۱۱۲۹۶	۷۹۰۷۲	۷
فندق	۶۴۸۵	۶۳۱۳	۱
گردو	۱۰۲۸	۱۵۸۸	۱/۵
سایر میوه جات	۳۹۶۲	۲۰۵۳۶	۵/۲
جمع کل	۵۹۳۸۶	xx	xx

مأخذ: سازمان کشاورزی استان - اداره کل چای شمال.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، چای با ۲۲۸۱۵۹ تن بیشترین میزان تولید و گردو با ۱۵۸۸ تن کمترین میزان تولید را در مورد محصولات دائمی کشاورزی دارا بوده اند. مرکبات با عملکرد تولید ۱۳/۳ تن به ازای هر هکتار، بیشترین و فندق با عملکرد تولید یک تن به ازای هر هکتار، کمترین عملکرد را دارا بوده اند.

جدول شماره ۴-۳۵، سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار محصولات عمده کشاورزی در استان را در سال ۱۳۷۴ ارائه می دهد:

جدول ۴-۳۵- سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار محصولات عمده کشاورزی

در استان گیلان در سال ۱۳۷۴

نوع محصولات	سطح زیر کشت (هکتار)	تولید (تن)	عملکرد
برنج	۲۳۰۰۰۰	۱۰۴۳۳۶۰	۴/۵
بادام زمینی	۲۷۹۹	۹۲۴۸	۳/۳
توتون	۱۶۷۶	۱۴۴۹	۰/۹
چای	۲۷۸۱۸	۲۲۸۱۵۹	۸/۲
زیتون	۱۹۱۰	۵۰۶۲	۲/۶
مرکبات	۶۸۸۸	۹۱۶۴۷	۱۳/۳
گندم	۲۱۹۲۳	۵۳۷۰۳	۲/۴
جو	۶۸۸۰	۱۰۶۵۷	۱/۵
حبوبات	۸۴۶۳	۱۱۰۵۷	۱/۳
محصولات جالیزی	۶۲۰۶	۱۱۹۳۲۴	۱۹/۲
سبزیجات و صیفی	۶۵۲۰	۴۳۷۱۷	۶/۷
سایر محصولات ^۱	۲۹۰۶۶	۱۸۳۲۲۱	۶/۳
جمع کل	۳۵۰۱۴۹	xx	xx

۱- شامل انواع میوه، نباتات علوفه ای و توتستان.

مأخذ: سازمان کشاورزی استان، اداره کل چای شمال.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، برنج با ۲۳۰۰۰۰ هکتار، بیشترین سطح زیر کشت و توتون با ۱۶۷۶ هکتار، کمترین سطح زیر کشت را به خود اختصاص داده است. برنج با تولید ۱۰۴۳۳۶۰ تن بیشترین میزان تولید و توتون با تولید ۱۴۴۹ تن کمترین میزان تولید را دارا بوده است. محصولات جالیزی با عملکرد ۱۹/۲ تن در هر هکتار بیشترین عملکرد و توتون با ۰/۹ تن در هر هکتار کمترین عملکرد را دارا بوده است. جدول شماره ۴-۳۶، سطح زیر کشت اراضی کشاورزی استان بر حسب آبی و دیمی و دائمی و سالانه در سال ۱۳۷۴ را ارائه می دهد:

جدول ۴-۳۶- سطح زیر کشت، اراضی کشاورزی استان گیلان بر حسب

آبی و دیم و دائمی و سالانه در سال ۱۳۷۴ (واحد: هکتار)

شهرستان	اراضی کشاورزی (درصد)	سطح زیر کشت بر حسب		سطح زیر کشت بر حسب	
		آبی	دیم	دائمی	سالانه
آستارا	۱/۵	۳۴۵۰	۱۹۲۹	۱۵۵	۵۲۲۴
آستانه اشرفیه	۷/۵	۲۰۱۰۰	۶۱۴۴	۱۷۰۴	۲۴۵۴۰
بندر انزلی	۱/۷	۴۲۰۰	۱۷۰۳	۷۵۱	۵۱۵۲
تالش	۱۲	۳۱۷۵۰	۱۰۱۵۳	۱۳۴۲	۴۰۵۶۱
رشت	۲۱	۶۲۰۰۰	۱۱۵۱۵	۵۲۵۷	۶۸۲۵۸
رودبار	۵/۸	۶۳۵۰	۱۴۰۸۹	۲۹۰۵	۱۷۵۳۴
رودسر	۱۱/۴	۱۴۴۵۰	۲۵۴۷۴	۲۰۳۷۳	۱۹۵۵۱
صومعه سرا	۹/۸	۲۷۱۵۰	۷۳۱۴	۱۲۷۰	۳۳۱۹۴
فومن - شفت	۹/۵	۲۸۲۰۰	۴۹۴۳	۴۰۴۵	۲۹۰۹۸
لاهیجان	۱۴/۷	۲۹۷۵۰	۲۱۶۸۸	۱۳۶۸۳	۳۷۷۵۵
لنگرود	۵/۱	۹۱۰۰	۸۶۹۷	۷۹۰۲	۹۸۹۵
کل استان	۱۰۰	۳۳۶۵۰۰	۱۱۳۶۴۹	۵۹۳۸۷	۲۹۰۷۶۲

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود شهرستان رشت با ۷۳۵۱۵ هکتار (۲۱ درصد سطح زیر کشت) بیشترین میزان اراضی زراعی را دارا بوده است که ۶۲۰۰۰ هکتار آن به صورت آبی (۸۴/۳ درصد) و ۱۱۵۱۵ هکتار آن (۱۵/۷ درصد) به صورت دیم کشت شده و از سوی دیگر، ۵۲۵۷ هکتار (۷/۱ درصد) این اراضی به کشت محصولات دائمی و ۶۸۲۵۸ هکتار (۹۲/۹ درصد) به کشت محصولات سالانه اختصاص دارد. شهرستان آستارا با ۵۳۷۹ هکتار (۱/۵ درصد سطح زیر کشت) کمترین میزان اراضی زراعی استان را دارا بوده است که ۳۴۵۰ هکتار آن به صورت آبی (۶۴/۱ درصد) و ۱۹۲۹ هکتار آن (۳۵/۹ درصد) به صورت دیم کشت شده و از سوی دیگر، ۱۵۵ هکتار (۲/۸ درصد) این اراضی به کشت محصولات دائمی و ۵۲۲۴ هکتار (۹۷/۲ درصد) آن به کشت محصولات سالانه اختصاص دارد.

جدول شماره ۴-۳۶ سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار محصولات عمده سالانه در استان در سال ۱۳۷۴ ارائه شده است:

جدول ۴-۳۷- سطح زیرکشت، تولید و عملکرد در هکتار محصولات عمده سالانه به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	برنج			نباتات علوفه‌ای			گندم			جو		
	سطح کاشت (هکتار)	تولید (تن)	عملکرد	سطح کاشت (هکتار)	تولید (تن)	عملکرد	سطح کاشت (هکتار)	تولید (تن)	عملکرد	سطح کاشت (هکتار)	تولید (تن)	عملکرد
آستارا	۳۲۰۰	۱۳۶۹۲	۴/۳	۳۴	۲۲۷	۶/۷	۱۱۰۰	۲۳۱۰	۲/۱	۳۰۰	۳۹۰	۱/۳
آستانه اشرفیه	۲۰۱۰۰	۹۴۹۶۷	۴/۷	۴۰	۲۸۰	۷/۰	.	.	.	.	.	.
بندرانزلی	۴۲۰۰	۲۱۰۲۹	۵/۰	۳۰	۲۴۰	۸/۰	.	.	.	.	.	.
تالش	۳۰۲۵۰	۱۲۵۹۲۰	۴/۲	۱۵۲۰	۹۲۷۰	۶/۱	۳۰۰۰	۶۱۸۰	۲/۱	۵۰۰	۵۲۵	۱/۰
رشت	۶۲۰۰۰	۲۸۲۰۵۵	۴/۵	۳۲۲۰	۵۵۷۶۰	۱۷/۳	.	.	.	.	.	.
رودبار	۳۳۵۰	۱۴۰۷۰	۴/۲	۳۹۵	۲۸۳۳	۷/۲	۹۷۰۰	۲۸۱۳۰	۲/۹	۲۶۰۰	۴۴۲۰	۱/۷
رودسر	۱۴۲۰۰	۶۶۸۶۵	۴/۷	۷۸	۴۰۶	۵/۲	۳۵۲۰	۸۸۰۰	۲/۵	۱۰۸۰	۱۲۴۲	۱/۱
صومعه سرا	۲۷۱۵۰	۱۲۲۲۴۱	۴/۵	۵۰۳	۲۲۷۱	۴/۵	۳	۳	۱	.	.	.
فومن شفت	۲۸۲۰۰	۱۲۱۵۶۴	۴/۳	۲۲۵	۲۶۱۰	۱۱/۶	.	.	.	.	.	.
لاهیجان	۲۸۲۵۰	۱۳۷۵۷۷	۴/۹	۲۰۰	۱۴۶۵	۷/۳	۴۶۰۰	۸۲۸۰	۱/۸	۲۴۰۰	۴۰۸۰	۱/۷
لنگرود	۹۱۰۰	۴۳۳۸۰	۴/۸	۵۰	۳۵۰	۷/۰	.	.	.	.	.	.
کل استان	۲۳۰۰۰۰	۱۰۴۳۳۶۰	۴/۵	۶۲۹۵	۷۵۷۱۲	۱۲/۰	۲۱۹۲۳	۵۳۷۰۳	۲/۴	۶۸۸۰	۱۰۶۵۷	۱/۵

ادامه جدول ۴-۳۷- سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار محصولات عمده سالانه به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	حبوبات			محصولات جالبیزی			سبزیجات		
	سطح کاشت (هکتار)	تولید (تن)	عملکرد	سطح کاشت (هکتار)	تولید (تن)	عملکرد	سبزیجات		
							سبزی زمینی	پیاز	سایر سبزیجات
							سطح کاشت	تولید	عملکرد
آستارا	۴۸	۸۱	۱/۷	۷۴	۶۵۴	۸/۸	۲۵	۲۷۵	۱۱/۰
آستانه اشرفیه	۴۷۰	۹۶۰	۲/۰	۹۸۵	۲۹۲۵۵	۲۹/۷	۴۰	۴۰۰	۱۰/۰
بندر انزلی	۲۷	۷۸	۱/۶	۷۳۲	۱۹۲۷۸	۲۶/۳	۰	۰	۰
تالش	۱۵۵۰	۱۷۳۱	۱/۱	۱۴۸۵	۳۶۵۸۰	۲۴/۶	۲۶۰	۱۵۶۰	۶/۰
رشت	۱۳۰۰	۱۸۸۸	۱/۴	۶۳۰	۸۴۴۰	۱۳/۴	۴۰	۱۸۰	۴/۵
رودبار	۱۰۳۰	۱۵۹۳	۱/۵	۲۵	۲۶۲	۱۰/۵	۹۷	۱۹۴۰	۲۰/۰
رودسر	۳۷۹	۳۶۱	۰/۹	۴۹	۵۶۹	۱۱/۶	۳۵	۲۳۸	۶/۸
صومعه سرا	۲۱۶۰	۲۵۲۲	۱/۲	۱۸۳۰	۱۹۶۰۰	۱۰/۷	۲۸	۱۱۲	۴/۰
فومن - شفت	۱۶۹	۲۳۹	۱/۴	۱۱۹	۱۰۸۲	۹/۱	۴۰	۲۴۰	۶/۰
لاهیجان	۱۱۰۰	۱۲۵۹	۱/۱	۱۲۷	۱۸۱۹	۱۴/۳	۸۵	۵۹۵	۷/۰
لنگرود	۲۱۰	۳۴۵	۱/۶	۱۵۰	۱۷۸۵	۱۱/۹	۱۱۵	۵۷۵	۵/۰
کلستان	۸۴۶۳	۱۱۰۵۷	۱/۳	۶۲۰۶	۱۱۹۳۲۴	۱۹/۲	۷۶۵	۶۱۱۵	۸/۰

براساس جدول فوق، سطح زیر کشت و تولید و عملکرد هر یک از محصولات به صورت زیر بوده است:

برنج: کل سطح زیر کشت و تولید استان در سال ۱۳۷۴ به ترتیب ۲۳۰۰۰۰ هکتار و ۱۰۴۳۳۶۰ تن بوده که شهرستان رشت با ۶۲۰۰۰ هکتار (۲۶/۹ درصد) و ۲۸۲۰۵۵ تن (۲۷ درصد) بیشترین سطح زیر کشت و تولید و شهرستان آستارا با ۳۲۰۰ هکتار (۱/۴ درصد) و ۱۳۶۹۲ تن (۱/۳ درصد) کمترین سطح زیر کشت و تولید استان را به خود اختصاص داده است.

نباتات علوفه‌ای: کل سطح زیر کشت و تولید استان در سال ۱۳۷۴ به ترتیب ۶۲۹۵ هکتار و ۷۵۷۱۲ تن بوده که شهرستان رشت با ۳۲۲۰ هکتار (۵۱/۱ درصد) و ۵۵۷۶۰ تن (۷۳/۶ درصد) بیشترین سطح زیر کشت و تولید در شهرستان بندرانزلی با ۳۰ هکتار (۰/۴۷ درصد) و ۲۴۰ تن (۰/۳ درصد) کمترین سطح زیر کشت و تولید استان را به خود اختصاص داده است.

گندم: کل سطح زیر کشت و تولید استان در سال ۱۳۷۴، ۲۱۹۲۳ هکتار و ۵۳۷۰۳ تن بوده که شهرستان رودبار با ۹۷۰۰ هکتار (۴۴/۲ درصد) و ۲۸۱۳۰ تن (۵۲/۴ درصد) بیشترین سطح زیر کشت و تولید و شهرستان صومعه‌سرا با ۳ هکتار (۰/۰۱ درصد) و ۳ تن (۰/۰۰۵ درصد) کمترین سطح زیر کشت و تولید استان را به خود اختصاص داده است. شایان ذکر است که شهرستان‌های آستانه اشرفیه، بندرانزلی، رشت، فومن، شفت و لنگرود، اراضی زیر کشت گندم ندارند.

جو: کل سطح زیر کشت و تولید استان در سال ۱۳۷۴، ۶۸۸۰ هکتار و ۱۰۶۵۷ تن بوده که شهرستان رودبار با ۲۶۰۰ هکتار (۳۷/۸ درصد) و ۴۴۲۰ تن (۴۱/۵ درصد) بیشترین سطح زیر کشت و تولید و شهرستان آستارا با ۳۰۰ هکتار (۴/۴ درصد) و ۳۹۰ تن (۳/۶ درصد) کمترین سطح زیر کشت و تولید استان را به خود اختصاص داده است. شایان ذکر است که شهرستان‌های آستانه اشرفیه، بندرانزلی، رشت، صومعه‌سرا، فومن - شفت و لنگرود، اراضی زیر کشت جو ندارند.

حبوبات: کل سطح زیر کشت و تولید استان در سال ۱۳۷۴، ۸۶۴۳ هکتار و ۱۱۰۵۷ تن بوده که شهرستان صومعه‌سرا با ۲۱۶۰ هکتار (۲۵/۵ درصد) و ۲۵۲۲ تن (۲۲/۸ درصد) بیشترین سطح زیر کشت و تولید و شهرستان بندرانزلی با ۴۷ هکتار (۰/۵۵ درصد) و ۷۸ تن (۰/۷ درصد) کمترین سطح زیر کشت و تولید استان را به خود اختصاص داده است.

محصولات جالیزی: کل سطح زیر کشت و تولید استان در سال ۱۳۷۴، ۶۲۰۶ هکتار و ۱۱۹۳۲۴ تن بوده که شهرستان صومعه‌سرا با ۱۸۳۰ هکتار (۲۹/۵ درصد) و ۱۹۶۰۰ تن (۱۶/۴ درصد) بیشترین سطح زیر کشت و تولید و شهرستان رودبار با ۲۵ هکتار (۰/۴ درصد) و ۲۶۲ تن (۰/۲۲ درصد) کمترین سطح زیر کشت و تولید استان را به خود اختصاص داده است.

پیاز: کل سطح زیر کشت و تولید استان در سال ۱۳۷۴، ۷۶۵ هکتار و ۶۱۱۵ تن بوده که شهرستان تالش با ۲۶۰ هکتار (۳۴ درصد) و ۱۵۶۰ تن (۲۵/۵ درصد) بیشترین سطح زیر کشت و تولید و شهرستان آستارا با ۲۵ هکتار (۳/۲ درصد) و ۲۷۵ تن (۴/۵ درصد) کمترین سطح زیر کشت و تولید استان را به خود اختصاص داده است. شایان ذکر است که در شهرستان بندرانزلی، اراضی زیر کشت پیاز موجود نمی باشد.

سیب زمینی: کل سطح زیر کشت و تولید استان در سال ۱۳۷۴، ۹۶۱ هکتار و ۸۵۰۷ تن بوده که شهرستان تالش با ۵۰۰ هکتار (۵۲ درصد) و ۴۵۰۰ تن (۵۲/۹ درصد) بیشترین سطح زیر کشت و تولید و شهرستان

صومعه سرا با ۹ هکتار (۰/۹۴ درصد) و ۶۳ تن تولید (۰/۷۴ درصد) کمترین سطح زیر کشت و تولید استان را به خود اختصاص داده است.

سایر سبزیجات: کل سطح زیر کشت و تولید استان در سال ۱۳۷۴، ۴۷۹۴ هکتار و ۲۹۰۹۵ تن بوده که شهرستان رشت با ۹۸۵ هکتار (۲۰/۵ درصد) و ۶۲۴۶ تن (۲۱/۵ درصد) بیشترین سطح زیر کشت و تولید و شهرستان آستارا با ۹۳ هکتار (۱/۹۴ درصد) و ۹۴۰ تن (۳/۲ درصد) کمترین سطح زیر کشت و تولید استان را به خود اختصاص داده است.

بادام زمینی: کل سطح زیر کشت و تولید استان در سال ۱۳۷۴، ۲۷۹۹ هکتار و ۹۲۴۸ تن بوده که شهرستان آستانه اشرفیه با ۲۵۰۰ هکتار (۸۹/۳ درصد) و ۸۷۵۰ تن (۹۴/۶ درصد) بیشترین سطح زیر کشت و تولید و شهرستان لنگرود با یک هکتار (۰/۰۳ درصد) و دو تن (۰/۰۲ درصد) کمترین سطح زیر کشت و تولید استان را به خود اختصاص داده است. شایان ذکر است که در شهرستان های آستارا، بندرانزلی، رشت و رودسر، کشت بادام زمینی صورت نمی پذیرد.

توتون: کل سطح زیر کشت و تولید استان در سال ۱۳۷۴، ۱۶۷۶ هکتار و ۱۴۴۹ تن بوده که شهرستان صومعه سرا با ۵۰۰ هکتار (۲۹/۸ درصد) و ۶۷۵ تن (۴۶/۶ درصد) بیشترین سطح زیر کشت و تولید و شهرستان بندرانزلی با ۶ هکتار (۰/۳۵ درصد) و ۶ تن (۰/۴۱ درصد) کمترین سطح زیر کشت و تولید استان را به خود اختصاص داده است. شایان ذکر است که در شهرستان های آستانه اشرفیه، رودبار، رودسر و لنگرود، کشت توتون صورت نمی پذیرد.

در جدول شماره ۴-۳۸، سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار مرکبات و زیتون به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴، ارائه شده است:

جدول ۴-۳۸- سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار مرکبات و زیتون به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	مرکبات			زیتون		
	سطح کاشت (هکتار)	تولید (تن)	عملکرد	سطح کاشت (هکتار)	تولید (تن)	عملکرد
آستارا	۰	۰	۰	۰	۰	۰
آستانه اشرفیه	۲۶	۲۰۸	۸/۰	۰	۰	۰
بندرانزلی	۱۱۴	۹۵۱	۸/۳	۰	۰	۰
تالش	۱۱۲	۱۱۱۸	۱۰/۰	۰	۰	۰
رشت	۲۵	۱۷۱	۶/۸	۰	۰	۰
رودبار	۰	۰	۰	۵۰۶۲	۱۹۱۰	۲/۶
رودسر	۵۳۷۰	۷۷۹۶۵	۱۴/۵	۰	۰	۰
صومعه سرا	۱۵	۹۷	۶/۵	۰	۰	۰
فومن- شفت	۱۴	۱۰۲	۷/۳	۰	۰	۰
لاهیجان	۱۲۱	۹۱۳	۷/۵	۰	۰	۰
لنگرود	۱۰۹۱	۱۰۱۲۲	۹/۳	۰	۰	۰
کل استان	۶۸۸۸	۹۱۶۴۷	۱۳/۳	۱۹۱۰	۵۰۶۲	۲/۶

مأخذ: سازمان کشاورزی استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، سطح زیر کشت و تولید مرکبات در استان در سال ۱۳۷۴، ۶۸۸۸ هکتار و ۹۱۶۴۷ تن بوده که شهرستان رودسر با ۵۳۷۰ هکتار (۷۸ درصد) و ۷۷۹۶۵ تن (۸۵ درصد) بیشترین و شهرستان فومن - شفت با ۱۴ هکتار (۰/۲ درصد) و ۱۰۲ تن (۰/۱ درصد) کمترین سطح زیر کشت و تولید استان را به خود اختصاص داده است. شایان ذکر است که شهرستان های آستارا و رودبار، سطح زیر کشت مرکبات ندارند.

سطح زیر کشت و تولید زیتون در استان در سال ۱۳۷۴، ۱۹۱۰ هکتار و ۵۰۶۲ تن بوده که تنها اراضی شهرستان رودبار به کشت این محصول اختصاص یافته است. در جدول شماره ۴-۳۹، سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار جای در استان در سال ۱۳۷۴ ارائه شده است.

جدول ۴-۳۹- سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار جای در سال ۱۳۷۴

مناطق	سطح زیر کشت (هکتار)	تولید (تن)	عملکرد
فومن	۲۴۷۷	۱۴۰۵۷	۵/۷
رشت	۲۲۵۳	۱۳۴۵۸	۶
لاهیجان	۸۳۲۵	۵۴۶۶۲	۶/۶
لنگرود	۵۴۶۸	۳۹۰۲۰	۷/۱
املش	۳۲۹۵	۲۸۴۷۱	۷/۵
رودسر	۵۵۰۰	۷۸۴۹۱	۱۴/۳
جمع کل	۲۷۸۱۸	۲۲۸۱۵۹	۸/۲

مأخذ: اداره کل جای شمال.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، سطح زیر کشت، تولید و عملکرد در هکتار جای در استان گیلان، ۲۷۸۱۸ هکتار، ۲۲۸۱۵۹ تن و ۸/۲ تن در هر هکتار می باشد.

شهرستان لاهیجان با ۸۳۲۵ هکتار (۲۹/۹ درصد) و ۵۴۶۶۲ تن (۲۴ درصد) بیشترین سطح زیر کشت و تولید و شهرستان رشت با ۲۲۵۳ هکتار (۸/۱ درصد) و ۱۳۴۵۸ تن (۵/۹ درصد) کمترین سطح زیر کشت و تولید را به خود اختصاص داده است. بیشترین عملکرد در مورد شهرستان رودسر با ۱۴/۳ تن در هکتار (۱۷۴ درصد نسبت به عملکرد استان) و کمترین عملکرد در مورد شهرستان فومن با ۵/۷ تن در هکتار (۶۹/۵ درصد نسبت به عملکرد استان) می باشد.

۴-۳-۲- کاربرد نهاده ها (کود، بذر، سموم و...)

در جداول ۴-۴۰ و ۴-۴۱، انواع کود شیمیایی و سم توزیع شده توسط شرکت سهامی خدمات حمایتی کشاورزی استان در سال ۱۳۷۳ و ۱۳۷۴ ارائه شده است.

جدول ۴-۴۰- توزیع انواع کود شیمیایی توسط شرکت سهامی

خدمات حمایتی کشاورزی استان (واحد: تن)

انواع کود	۱۳۷۳	۱۳۷۴
اوره	۱۹۲۷۸	۳۱۲۴۹
سولفات آمونیوم	۲۴۶۵	۲۴۶۰
فسفات آمونیوم	۱۵۷۸۰	۱۵۵۷۶
سولفات دوپتاس	۲۷۲۲	۵۴۴
نترات آمونیوم	۸۶۹	۱۷۲۳
سوپر فسفات تریپل	۴	۱
جمع کل	۴۱۱۱۸	۵۱۵۵۳

۱- آمار تا پایان بهمن سال ۱۳۷۴ می باشد.

مأخذ: شرکت سهامی خدمات حمایتی کشاورزی استان گیلان.

جدول ۴-۴۱- مقدار سم توزیع شده توسط شرکت سهامی

خدمات حمایتی کشاورزی استان

نام عمومی سم	واحد	۱۳۷۳	۱۳۷۴
حشره کش	لیتر	۲۴۳۱۶۹	۱۹۹۷۳۰
علف کش	لیتر	۴۸۰۰۹۳	۴۶۹۷۹۲
قارچ کش	لیتر	۷۴۱۵۴	۱۴۸۶۴۱
کنه کش	لیتر	۲۴۵۵	۲۰۰۴۸
موش کش	لیتر	۵۰۰	۰
کود آهن	لیتر	۰	۱۰۰
روغن	لیتر	۱۶۲۰	۸۸۴۰
قرص سفید	عدد	۲۵۸۲۲۲	۳۴۴۰۲۲

مأخذ: شرکت سهامی خدمات حمایتی کشاورزی استان گیلان.

جدول شماره ۴-۴۰، نشان دهنده آن است که مقدار کل انواع کود شیمیایی توزیع شده در سال ۱۳۷۴ با ۲۵/۳ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۷۳ به میزان ۵۱۵۵۳ تن رسیده است. کود اوره با ۳۱۲۴۹ تن (۶۰/۶ درصد) بیشترین و کود سوپر فسفات تریپل با یک تن (۰/۰۰۲ درصد) کمترین میزان کود شیمیایی توزیع شده در سال ۱۳۷۴ را دارا بوده است.

همان گونه که در جدول شماره ۴-۴۱، دیده می شود، مقدار سم توزیع شده در سال ۱۳۷۴ با ۵/۶ درصد افزایش به ۸۴۷۱۵۱ لیتر رسیده و تعداد قرص سفید نیز با ۳۳/۲ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۷۳ به رقم ۳۴۴۰۲۲ عدد رسیده است. سم علف کش با ۴۶۹۷۹۲ لیتر (۵۵/۵ درصد) بیشترین و سم کود آهن با ۱۰۰ لیتر (۰/۰۱ درصد) کمترین میزان سم توزیع شده را دارا بوده است.

مشخصات کانال‌های انتقال آب و شبکه‌های آبیاری

آبیاری حوضه‌های شرق و غرب گیلان

طرح نوین آبیاری تاکنون در حوضه‌های شرق و غرب گیلان اجرا نشده است. آبیاری در این دو منطقه به طریق سنتی - با شق نهر به وسیله خاک و سنگ و شاخ و برگ درختان در طرفین رودها صورت می‌گیرد و با هر سیلابی، دهانه آبگیر به هم ریخته و خراب می‌شود که بلافاصله بازسازی می‌گردد.

در اراضی شرق گیلان با وسعت حدود ۴۷۰۰۰ هکتار، فقط ۱۷۵۰۰ هکتار زیر کشت قرار داشت.^۱ براساس گزارش مهندسان مشاور، پس از ساماندهی، با سد پل رود، سطح زیر کشت تا ۲۳۱۸۲ هکتار قابل توسعه خواهد بود. در حال حاضر اراضی زیر کشت به طور عمده با آب رودهای پل رود، شلمان رود و کم و بیش با سایر رودها آبیاری می‌شود. در اراضی غرب گیلان با وسعت ۳۰۲۷۰ هکتار، حدود ۱۸۸۱۸ هکتار به روش سنتی زیر کشت آبی است. با تنظیم آب بعضی رودهای این حوضه، سطح زیر کشت تا ۲۳۸۱۸ هکتار قابل توسعه است.

اگرچه در هر دو حوضه، از آب استخرها و منابع آب زیرزمینی هم هنگام کم آبی رودها استفاده می‌شود، ولی در خشکسالی‌ها، کم آبی موجب خسارات قابل ملاحظه‌ای می‌گردد.

شبکه آبیاری سفیدرود- فومنات

اکثر آب‌های سطحی در کشاورزی و آبیاری برنج در شبکه آبیاری سفیدرود- فومنات مصرف می‌گردد. تأسیسات زیربنایی آبیاری شامل سدهای انحرافی تاریک، سنگر، گله رود، پسیخان، شاخزر و تعدادی انال‌های انتقال آب است که آب مورد نیاز زراعت را تا ابتدای انهار اصلی شارب اراضی زراعتی تأمین می‌کند. مهندسان مشاور مطالعات شبکه آبیاری سفیدرود، فومنات^۲ در مطالعات شبکه سنتی موجود به این نتیجه رسیده بودند که انهار سنتی از لحاظ شرایط مورفولوژیک و توپوگرافیک اراضی جلگه‌ای در بهترین مسیر ممکن احداث گردیده‌اند، بنابراین در طراحی و اصلاح شبکه آبیاری، اغلب این مسیرهای اصلی انتقال آب حفظ شده است.

تونل آب پرفومن: تونل آب پرفومن برای انتقال حدود ۳۵ متر مکعب در ثانیه آب سفیدرود به فومنات ساخته شده است. در ابتدا قرار بود که این انتقال با پمپاژ صورت گیرد، چراکه تا آن روز، اکثر تونل‌های آب بر طویل، پس از اجرا دچار اختلالات نیدرولیک شده بودند، اما به علت وابستگی شدید پمپ‌های با شدت جریان به نسبت قوی به خارج از کشور، طرح انتقال ثقلی (حفر تونل) مورد موافقت امور سدسازی سازمان برنامه و بودجه قرار گرفت. این خط انتقال آب به طول ۱۶۵۹۹ متر بین دره سفیدرود و دره رود امامزاده ابراهیم در امتداد روستاهای اسکولک و کمسار و چوبر به صورت تونلی با مقطع نعل اسبی به قطر متوسط ۳/۵ متر در آبان ماه سال ۱۳۴۱ به مورد اجرا گذاشته شد.

سد «تاریک»، آب خروجی از سد مخزنی سفیدرود را بالا آورده و به داخل این خط انتقال هدایت می‌نماید. شیب طولی تونل ۲ در هزار و سطح مقطع آن ۱۰/۱۵۹ متر مربع است. برای برقراری جریان هوا در داخل تونل و جلوگیری از اختلالات نیدرولیک در دره «اسکولک» چاهی به قطر ۷ متر و عمق ۵۵ متر تونل را به فضای بیرون و سطح زمین مربوط می‌نماید.

۱. ایس (مهندسان مشاور) مطالعات توسعه منابع آب شرق و غرب گیلان. ۱۳۵۷-۱۳۵۹.
۲. گید- سورگراه (مهندسان مشاور) گزارش مطالعاتی، D.G.Z، F، P و A.L. سال ۱۳۴۸.

حداکثر آبی که از طریق تونل آب بر فومن در سال ۱۳۵۸ انتقال یافت، حدود ۳۸۴ میلیون متر مکعب و حداقل آن در سال ۱۳۶۷ حدود ۳۱۵ میلیون متر مکعب طی دوره آبیاری بوده است.

کانال فومن: احداث این کانال با ظرفیت ۳۲ متر مکعب و طول ۵۲ کیلومتر از خروجی تونل در «چوبر» تارود «خالکایی» در مرحله اول از تاریخ ۱۳۴۴/۱۰/۱ شروع شده و در ۱۳۴۹/۲/۱۶ پایان یافت. اجرای قسمت دوم انتهایی آن از سال ۱۳۵۳ آغاز شده و در سال ۱۳۵۶ خاتمه یافت. مسیر این کانال تقریباً از ناحیه کوهپایه درامتداد شرقی - غربی مشرف بر قسمت زیادی از اراضی جلگه فومنات است. کانال فومنات رودهای حوضه تالاب انزلی را با تأسیسات عبوری روگذر (باش یا کانالهای بتونی روی پایه) یازیرگذر (سیفون) قطع می نماید.

از این کانال، تعدادی کانالهای اصلی و درجه یک به صورت کانالهای نیم دایره بتونی پیش فشرده روی پایه های بتونی منشعب شده وارد قطعات عمرانی آبیاری می گردد که موازی کانال آبیاری و بازهکش هایی با مقطع دوزنقه ای طراحی شده است. کانالهای اصلی منشعب از کانال فومنات حدود ۴۹/۸۶۳ کیلومتر است و تقریباً به همین طول زهکش طراحی و احداث گردیده و ۵۲ کیلومتر سجاد برای اجرا و خدمات کشاورزی و بهره برداری کانال فومنات ساخته شده است. در مرحله بعد، این کانال حدود ۱۹/۰۲ کیلومتر در غرب ادامه یافته و ۱۲/۱۷۴ کیلومتر زهکشی و ۱۸/۹۰ کیلومتر راه خدماتی آن اجرا شده است. از انتهای کانالهای فومنات با خط لوله ای به طول ۲/۹۰۰ کیلومتر، آب به اراضی سمت راست حوضه شفا رود می رسد.

در جدول شماره ۴-۴۲ و ۴۳-۴، کاربری اراضی در سال های ۱۳۵۱ و ۱۳۶۱ و در جدول شماره ۴-۴۴، پیشرفت طرح اصلاح شبکه در قطعات عمرانی آبیاری تحت پوشش کانال فومنات ارائه شده است:

(سطح به هکتار)

جدول ۴-۴۲- کاربری زمین در قطعات تحت پوشش کانال آب بر فومن در سال ۱۳۵۱

برنج	چای	توت	حلقه	سایر کشت ها	مراغه	استخر ماهی	صنوبر	مسکونی روستایی	جمع	پشه	آب بندان	متفرقه غیر کشاورزی	سطح کل
۱۱۵۰۰	۵۵۰	-	-	۸۸۰	۵۵	-	-	۴۲۵۵	۱۷۲۴۰	۱۴۶۰	۲۰۰۰	-	۲۰۷۰۰
۱۲۰۵۰	۴۷۰	-	-	۴۶۹۰	۲۰۰	-	۶۶۵	۳۸۹۰	۲۱۹۶۵	۲۵۴۵	۱۸۷۰	۹۲۰	۲۷۳۰۰
۴۴۶۰	۵۵	-	-	۲۴۲۵	۳۰۵	-	۲۶۵	۱۷۷۰	۹۲۸۰	۳۵۷۹	۳۹۵	۲۵۰	۱۳۵۰۰
۳۳۵۷	-	۲۶۵	-	۱۴۰۵	۶۹۰	-	۳۷۰	۱۲۲۵	۷۳۱۲	۸۲۲۳	۱۹۰	۴۷۰	۱۶۱۹۵
۳۲۲۷	۲۶	۸	-	۸۵	۴۱	-	۱۶۰	۱۰۹۵	۴۶۵۲	۲۴۵	۱۱۵	۴۳۸	۵۴۵۰
۳۴۵۹۴	۱۱۱۲	۲۷۳	-	۹۴۸۵	۱۲۹۰	-	۱۴۶۰	۱۲۲۳۵	۶۰۴۴۹	۱۶۰۴۸	۴۵۷۰	۲۰۷۸	۸۳۱۴۵

جدول سال ۱۳۵۱ بر اساس آمارگیری واقعی تنظیم گردیده است. بر اساس تدابیر و سیاست گذاری های اقتصادی سال ۱۳۵۱ پیش بینی گردیده بود که در سال ۱۳۶۱ الگوی استفاده از زمین به شرح جدول ۴۸ باشد.

(به هکتار)

جدول ۴-۴۳- پیش بینی کاربری زمین در قطعات تحت پوشش کانال آب برفومن در سال ۱۳۶۱

سطح کشت	غیر قابل کشت	جمع اراضی	جنگل زیر کشت	صنوبر	مسکونی	استخر ماهی	سایر کشت ها			علوفه	توت			چای			برنج کاری		
							ج-مع	بدون آب	با آبیاری		جمع	آبیاری معمولی	صنعتی	جمع	بدون آب	آبیای	جمع	مکانیزه	عادی
۲۰۷۰۰	۱۰۰	۲۰۶۰۰	۱۱۵۰	-	۴۱۵۵	-	۹۴۵	۷۴۵	۲۰۰	-	-	-	-	۵۵۰	۱۰۰	۴۵۰	۱۳۸۰۰	-	۱۳۸۰۰
۲۷۳۰۰	۹۰۰	۲۶۴۰۰	۱۶۵۰	۶۸۰	۳۷۰۰	-	۳۰۵۰	-	۳۰۵۰	-	۲۵۰	-	۲۵۰	۹۰۰	-	۹۰۰	۱۶۱۷۰	-	۱۶۱۷۰
۱۳۵۰۰	۴۰۰	۱۳۱۰۰	۱۵۵۰	۲۸۰	۱۷۰۰	۲۰۰	۳۳۵۰	-	۲۳۵۰	۲۰۰	۸۰۰	-	۸۰۰	۶۰	-	۶۰	۴۹۶۰	-	۴۹۶۰
۱۶۱۹۵	۱۷۳۵	۱۴۴۶۰	۷۶۰۰	۳۷۰	۱۲۰۰	-	۱۱۷۰	-	۱۱۷۰	-	۲۹۰	۲۹۰	-	-	-	-	۳۸۳۰	-	۳۸۳۰
۵۴۵۰	۴۷۰	۴۹۸۰	۲۵۰	۲۰۰	۱۰۹۰	-	۲۰	-	۲۰	-	۲۰	۲۰	-	۶۰	۱۰	۵۰	۳۳۳۰	-	۳۳۳۰
۸۳۱۴۵	۳۶۰۵	۷۹۵۴۰	۱۲۲۰۰	۱۵۳۰	۱۱۸۴۵	۲۰۰	۸۵۳۵	۷۴۵	۷۷۹۰	۲۰۰	۱۳۶۰	۳۱۰	۱۰۵۰	۱۵۷۰	۱۱۰	۱۴۶۰	۴۲۱۰۰	-	۴۲۱۰۰

جدول ۴-۲۴- طول کانال اصلی، فرعی، زهکش و جاده سرویس مربوط به کانال آب برفومن

(به کیلومتر)

کانال اصلی	کانال فرعی	زهکش	جاده سرویس
۲۵ ^۱	۱۳۰/۶۶	۱۴۳/۰۳۴	۲۱۵
۳۰/۸۱۳ ^۱	۱۷۳/۳۰۳	۱۹۷	۳۲۶
۱۲/۳۳۸ ^۱	۸۳/۰۴۴	۸۲/۱۱۲	۱۲۶/۵۷
۱۳/۲۸۰ ^۱	۱۰۲/۲۱۰	۷۷/۸۲۰	۱۳۷
۱/۱۰۰ ^۲	۴۳/۳۰۰	۵۸/۲۰۰	۹۳

۱- در دست مطالعات است.

۲- اجرا شده است.

کانال گلرود: این کانال با ظرفیت ۲۵/۱ متر مکعب در ثانیه در ناحیه امامزاده هاشم از سمت چپ سد انحرافی گلرود منشعب می شود. از طریق کانال گلرود، ۸/۵ متر مکعب در ثانیه برای آبیاری، ۶ متر مکعب در ثانیه برای شرب شهری شهرهای رشت و انزلی و لاهیجان و کومله و ۲/۵ متر مکعب در ثانیه برای مصرف شرب و صنعت شهر صنعتی لاگان از راه تصفیه خانه بزرگ در دست احداث سنگر و ۸/۱ متر مکعب نیز برای مصارف حوضچه تکثیر ماهی تأسیسات شیلات شمال در ناحیه سنگر تأمین می شود.

کانال سمت چپ سد سنگر: این کانال که از قطعه مشترک شاخه سمت چپ سد سنگر (خمام رود، نورود، شیرجوب و توشاجوب) منشعب می شود، برای آبرسانی به زمین هایی پیش بینی شده که در گذشته از سفیدرود تغذیه نمی شدند. در طرح اولیه، این کانال به طول حدود ۲۴ کیلومتر به رود پسیخان منتهی می شود و با یک دسته دریچه (بدون ماسک دار) حدود ۲۷ متر مکعب در ثانیه آب به کمک سرریزهای بتونی نوک اردکی روی قطعه مشترک، از سمت چپ سد سنگر گرفته و پس از آبیاری بیشه زار جنوب و جنوب غربی شهر رشت که همه به کشت آبی (عمدتاً برنج) اختصاص می یافت، در نهایت ۶ متر مکعب ثانیه آب به داخل رودخانه پسیخان می رساند. چون قسمت زیادی از اراضی زیر شرب این کانال به توسعه شهری شهر رشت اختصاص یافته یا تحت کشت های دیم قرار گرفته است و مؤسسات کشاورزی بزرگ مثل دامپروری سفیدرود در آن ایجاد گردیده اند، این کانال هرگز با ظرفیت اسمی آب نبرده و در اغلب سال ها به طور متوسط حدود ۷ متر مکعب در ثانیه آب در آن جریان داشت و شاید به همین دلیل رسوبات زیادی در آن انباشته شده است. جاده سرویس کنار سمت راست کانال که برای رفت و آمد زیاد و سنگین پیش بینی نشده بود، بعدها برای حمل و نقل مربوط به شهر صنعتی مورد استفاده قرار گرفت و در اکثر نقاط، دیواره سمت راست کانال به طرف محور نیدرولیک رانده شد و در نتیجه مقطع کانال کوچک شده و تغییر شکل داد.

کانال پیربازار: به طول ۱۳/۶۸۱ کیلومتر از کانال سمت چپ برای آبیاری منشعب می شود. ۲/۵۲۰ کیلومتر زهکش و ۱۲/۹۲۰ کیلومتر جاده سرویس با کانال پیربازار احداث شده است.

قطعه مشترک سمت چپ سد سنگر: آب آبیاری کلیه اراضی واقع در سمت چپ سفیدرود در محدوده ای بین سفیدرود در شرق و رود پسیخان در غرب، کانال سمت چپ سنگر در جنوب و تاسواحل دریا در شمال (انهار سنتی خمام رود و نورود و توشاجوب) از قطعه مشترک سمت چپ تأمین می شود. تأسیسات سرریز بتونی نوک اردکی شکل تنظیم کننده سطح آب در این قطعه مشترک قرار دارد. با تنظیم ارتفاع سطح آب تا

میزان ۲۷ متر مکعب در ثانیه، آب به کانال سمت چپ سد سنگر، از طریق یک دسته مدل‌های ماسکدار منشعب می‌شود. قطعه مشترک به طول ۸۳۳ متر بلافاصله بعد از حوضچه ته‌نشینی سمت چپ سنگر شروع شده و ۸۶/۵ متر مکعب در ثانیه آب از سرریزها برای تغذیه خمام رود و شیرجوب (نورود و توشاجوب) عبور می‌نماید. ۵ کیلومتر پایین‌تر از این تأسیسات، از طریق یک سرریز بتونی (W) شکل، آب مورد نیاز اراضی تحت شرب خمام رود، وارد مسیر سستی خمام رود می‌گردد.

با بالا آمدن سطح آب به وسیله سرریز مذکور، ۳۸ متر مکعب در ثانیه آب از دریاچه‌ها به طرف قطعه مشترک انهار نورود و توشاجوب (شیرجوب) منحرف می‌شود. این قطعه، مسیر سابق «شیرجوب» بود که تعویض و بازسازی شده است. در قسمت‌های مختلف مسیر شیرجوب، برای تعدیل شیب طولی و آبیگری انشعابات (پریزها کوچک) سرریزهای آبشاری بتونی (V) شکل احداث شده است. قسمت انتهایی این کانال که به تأسیسات آبیگری نورود و توشاجوب منتهی می‌شود به صورت تندآب (کورسیه) است.

کانال جمعه بازار: این کانال که از سد انحرافی پسرخان به طول ۸/۵۸۰ کیلومتر با زهکشی به طول ۷/۷۰۸ کیلومتر و جاده سرویس ۸/۵۸۰ کیلومتر جدا می‌شود، مقدار ۴ متر مکعب در ثانیه آب را برای آبیاری اراضی انتقال می‌دهد.

کانال شاخرز: این کانال که از سد انحرافی شاخرز به طول ۵/۳۶۶ کیلومتر با ۵/۰۱۶ کیلومتر زهکش و ۵/۳۶۶ کیلومتر جاده جدا می‌شود، آبیاری اراضی را تأمین می‌نماید.

جدول ۴-۴۵- طول کانال‌های اصلی، فرعی، زهکش و جاده سرویس

در حد فاصل جمعه بازار و لشت نشا (کیلومتر)

طول کانال اصلی	طول کانال فرعی	طول زهکش	طول جاده سرویس
۲۳/۶۰۰ ^۱	۱۰	۲۰	۳۷
۴۹/۰۰۰ ^۲	۱۶۴/۰۰۰	۱۱۹/۰۰۰	۳۲۸/۰۰۰
۴۳/۵۹۰ ^۲	۲۳/۶۴۰	۵۳/۱۰۰	۳۴۹/۲۰۰
— ^۲	—	—	—
۲۵/۰۵۰ ^۳	۸۹/۵۰۰	۸۶/۰۰۰	۹۷/۷۷۰
۳۹/۵۳۰ ^۴	۵۷	۱۷۰/۲۸۵	۸۱/۰۰۰
۲۰/۸۳۰ ^۴	۳۱/۵۵۰	۳۸/۱۱۰	۸۱/۶۸۰

۱- مطالعات تمام و ۹۰ درصد شبکه اصلی اجرا شده است.

۲- مطالعات کامل نشده است.

۳- حدود ۱ درصد از شبکه اصلی و ۸۰ درصد از شبکه فرعی اجرا نشده است.

۴- اجرای شبکه اصلی پایان یافته و شبکه فرعی به اجرا نرسیده است.

کانال سمت راست سد سنگر: سد سنگر در فاصله ۵۵ کیلومتری از سد منجیل روی شاخه اصلی سفید رود، بعد از سدهای انحرافی تاریک و گله رود (سد امام رضا علیه السلام) احداث شده است. این سد سطح آب سفید رود را به مقدار ۳ تا ۴ متر بالا آورده و آب سفیدرود را حدود ۶۷ متر مکعب در ثانیه از طریق حوضچه ته‌نشینی سمت راست سد سنگر برای اراضی زراعتی سمت راست سفیدرود تا حدود شهر

لنگرود، به فاصله حدود ۴۵ کیلومتری منتقل می‌کند. احداث قسمت اول این کانال به طول ۱۴/۹۳۴ کیلومتر با ۱۵/۹۷۶ کیلومتر زهکش و ۱۸/۳۲۷ کیلومتر جاده خدماتی در اردیبهشت ماه ۱۳۴۲ آغاز شده و در شهریور ماه ۱۳۴۶ خاتمه یافت. ۳/۵ کیلومتر ابتدای کانال با پوشش بتونی و به صورت «تندآب» عمل می‌نماید. یک متر مکعب در ثانیه آب این کانال بلافاصله بعد از خارج شدن از حوضچه ته‌نشینی برای آبیاری اراضی تحت شرب نهر سنتی «کیاجوب» از سمت چپ منشعب می‌شود. این کانال به ترتیب رودهای «قوشاه»، «دیسام بزرگ» و «دیسام کوچک» را قطع نموده و در کیلومتر ۲/۱ از سد سنگر، کانال درجه یک با دبی ۴/۹ متر مکعب در ثانیه و در کیلومتر ۵/۱ کانال درجه ۲ به ظرفیت ۱/۳۵ متر مکعب در ثانیه از کانال منشعب می‌شود. این کانال در عبور از رود دیسام بزرگ، دارای تأسیسات آبی بسیار زیبا، فنی و هنری است. ۴۰ متر مکعب در ثانیه آب کانال پس از عبور از سرریز بتونی از کانالی با شوت اسکی و دندانه‌های فشار شکن بتونی در پایین وارد رود «دیسام» می‌شود. بقیه آب کانال به وسیله سیفونی با مقطع مستطیلی شکل (سیفون-پل) که روی آن پل جاده سرویس کانال است از عرض رود «دیسام» عبور نموده و در سمت راست آن ظاهر شده و در ادامه مسیر در کیلومتر ۱۲/۵ و ۱۴/۷ و ۱۷/۷ آبگیرهایی با ظرفیت ۴۰/۸۵، ۰/۷۵ و ۱/۲ متر مکعب در ثانیه از آن جدا می‌گردد. در کیلومتر ۱۹، کانال سمت راست به «شمرو» می‌رسد و ۹/۹۵ متر مکعب در ثانیه آب وارد شمرو می‌گردد.

بیشترین آبی که طی دوره آبیاری از کانال سمت راست عبور نموده ۵۱۰ میلیون متر مکعب در سال ۱۳۶۸ بوده است. سالانه به طور متوسط ۴۲۰ میلیون متر مکعب آب سفیدرود از این کانال به اراضی مربوطه می‌رود. کانال سمت راست به طول ۶/۷۶۰ کیلومتر و جاده سرویسی به همین طول به نام کانال لاهیجان ادامه می‌یابد. از این کانال، کانالی با آبدهی ۳ متر مکعب در ثانیه منشعب می‌شود. ۹ متر مکعب در ثانیه آب از «شمرو» و قطعه بالای رود «زاکلی بر» از راه کانال لنگرود به طول ۲۹/۲۷۸ کیلومتر برای آبیاری گرفته می‌شود. برای اجرا و نگهداری کانال، جاده خدماتی معادل طول کانال لنگرود ۲۶/۸۲۰ کیلومتر زهکش احداث شده است.

به دلیل طغیان «شمرو» در قسمت انتهایی، از ناحیه بالای (جنوب) شهر آستانه اشرفیه، مجرای تخلیه سیلاب‌های شمرو به سفیدرود طراحی و اجرا شده است. این کانال به طول ۴/۵۰۲ کیلومتر پس از قطع کانال حشمت رود با تأسیسات زیرگذری به سفید رود می‌رسد.

جدول ۴-۴- طول کانال اصلی، فرعی، زهکش و جاده سرویس در حدفاصل شهرستان آستانه تا شهرستان رودسر

(واحد به کیلومتر)

واحد های عمرانی	طول کانال اصلی	طول کانال فرعی	طول زهکش	طول جاده سرویس
۱	۱۲/۵۲۳	۱۲۶	۴۸/۸۴۵	۱۵۳/۲۵۴
۲۱	۵/۴۶۱	۱۰۷	۱۳۹/۹۶۰	۲۴۰/۶۷۵
۳۲	۲۱/۲۲۵	۵۵/۷۷۱	۹۴/۴۱۸	۱۰۸/۱۷۱
۴۳	۲۹/۲۰۰	۱۵۵/۹۰۰	۹۱/۳۰۰	۱۲۶/۲۵۴
۵۴	۶۴/۰۰	۱۵۶/۰۰۰	۱۹۴	۳۳۷

۱- ۲۰ درصد اجرای شبکه فرعی باقی مانده است.

۲- مطالعات طرح عمران آبیاری پایان یافته است.

۳- مطالعات طرح پایان یافته است و ۷۵ درصد شبکه اصلی اجرا گردیده است.

۴- مطالعات طرح پایان نیافته است.

۴-۳-۴- نظام های مختلف بهره برداری

از سال ۱۳۴۰ به دلیل اجرای اصلاحات ارضی، ساختار بزرگ مالکی در اقتصاد کشاورزی گیلان بیش از مناطق دیگر کشور از هم پاشید و در مناسبات زمین داری، نوعی زمین داری خرد یا خرده مالکی جایگزین آن شد. از سال ۱۳۵۰ تا آمارگیری کشاورزی بعدی (۱۳۵۳ و ۱۳۵۷) تغییرات محسوسی در مساحت اراضی مزروعی و طبقات بهره برداری، صورت نگرفت.

تحولاتی که اشکال مالکیت بر روی زمین طی سال های اخیر (از سال ۱۳۵۷ به بعد) به خود دیده، نمایانگر مالکیت های کوچک تا متوسط کلیه واحدهای بهره برداری اعم از برنج و چای و توتون و غیره است، ضمن این که نسبت زمین های زیرکشت به آیش در استان نیز به دلیل حل مشکلات مربوط به تأمین آب مورد نیاز بسیار بالا و چشمگیر بوده و می توان گفت زمین آیش در استان بسیار ناچیز و غیر قابل توجه می باشد.

در مجموع، مقیاس بهره برداری ها در استان بسیار کوچک بوده و نزدیک به ۷۶ درصد مساحت اراضی آبی و دیم در سال ۱۳۶۷ کمتر از ۲ هکتار بود. این امر هر چند سطح اشتغال کشاورزی را بالا برده، ولی موجب بالا رفتن میزان بذر مصرفی در واحد سطح، مصرف آب، مشکل سمپاشی و دفع آفات، مشکلات وجین و بذرپاشی و جمع آوری محصول و حمل آن (با استفاده از ماشین های کشاورزی) شده است.

از مهم ترین ویژگی های ساختار زراعی در منطقه، برتری چشمگیر واحدهای کمتر از ۲ هکتار (از نظر تعداد خانوار بهره بردار و میزان مساحت) می باشد. این زمین ها متعلق به خرده مالکانی است که یا خود شخصاً به کار کشاورزی اشتغال دارند یا به سایرین اجازه می دهند که از بعد اشتغال زایی، موضوع در خور توجهی است.

همچنین باید از نسبت قابل توجه مالکیت های ۲-۵ هکتاری و ۵-۱۰ هکتاری نام برد که مجموعاً خرده مالکی مرفه و اقتصادی کارآمد را تشکیل می دهند. مالکیت های بزرگ یعنی بیش از ۲۰ هکتار بسیار کم بوده و دلیل عمده آن این است که کشت هایی از قبیل برنج، چای و توتون با نیاز به نیروی کار متمرکز و مراقبت و عملیات زراعی و آبیاری و وجین مداوم علف های هرز، تنها در گستره و مساحت محدودی میسر می باشد و هر خانوار کشاورز، عملاً با سرمایه کم و نیروی کار خانوادگی محدود خود قادر به اداره کردن کشتزارهای وسیع نیست. علاوه بر این، بعد مالکیت در گیلان برای طبقه بندی واحد زراعی و به تبع آن مالکان (بزرگ

مالکی، خرده مالکی و غیره) با مناطق دیگر کشور قابل مقایسه نیست، چرا که در استان یک کشاورز بادر اختیار داشتن زمین کمتر از ۳ هکتار به عنوان خرده مالک تلقی شده و درآمدش بسیار زیادتر از یک کشاورز یزدی صاحب ۱۰ هکتار زمین یا بیشتر می باشد و این امر به دلیل بالابودن کیفیت خاک زراعی، آب ارزان و کافی و ارزش اقتصادی بالای محصولات تولیدی مانند برنج، چای و مرکبات می باشد.

به دلیل رشد جمعیت روستایی و تقسیم اراضی بین وراث، اراضی خردتر و مقیاس تولید کوچک تر شده است. نتایج سرشماری عمومی کشاورزی سال ۱۳۶۷ به خوبی مؤید این موضوع است که خرده مالکی به ویژه مالکیت های کوچک هنوز در گیلان بیشترین تعداد را دارند و کل مساحت اراضی کشاورزی خانوارهای بهره بردار گیلان در حد ۳۴۴ هزار هکتار و تعداد این خانوارها بیش از ۳۱۵ هزار واحد بوده و متوسط مساحت اراضی در اختیار هر خانوار بهره بردار حدود ۱/۰۹ هکتار است که در مقام مقایسه با سایر استان ها در کمترین حد ممکن قرار دارد (این ارقام در سطح کشور به ترتیب ۱۶۳۸۵۵۴۴ هکتار، ۲۸۳۴۲۰۱ خانوار و ۵/۷۲ هکتار می باشد). از عوامل مهم پایین بودن مساحت واحدهای بهره برداری در استان، می توان به کوچک بودن مساحت استان نسبت به سایر استان های کشور، محدودیت اراضی مزروعی، بالابودن جمعیت روستایی و اشتغال بخش عظیمی از این جمعیت در امر کشاورزی و تقسیم شدن زمین های کشاورزی بر اساس موازین شرعی بین وراث (پس از فوت سرپرست خانوار بهره بردار) نام برد.

۴-۴- دام و طیور و آبزیان

۴-۴-۱- تعداد واحدهای دامی

کل جمعیت دامی در سال ۱۳۷۲ معادل حدود ۵/۲ میلیون واحد دامی بوده که در مقایسه با رقم مشابه در سال ۱۳۶۷ (معادل حدود ۴/۴ میلیون واحد دامی) با ۱۹/۲ درصد رشد به ۸۳۴ هزار واحد دامی افزایش یافته است. بیش از نیمی از جمعیت دامی استان (حدود ۵۱ درصد) اختصاص به گاو و گوساله بومی دارد که بیانگر اهمیت این نوع دام در دامداری استان است (جدول شماره ۴-۴۷).

۲۹/۳ درصد از جمعیت دامی سال ۱۳۷۲ مربوط به گوسفند و بز است که حدود ۱۶/۹ درصد نسبت به سال ۱۳۶۷ افزایش نشان می دهد. ۲/۳ درصد از جمعیت دامی مربوط به گاو و گوساله اصیل و ۴/۶ درصد گاو و گوساله دورگ بوده و حدود ۴/۱ درصد از جمعیت دامی را گاو و گاو میش و ۸/۸ درصد را سایر دام ها مانند اسب، الاغ، قاطر و اشتر تشکیل می دهند.

بررسی روند تغییرات تعداد احشام در سال های ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲ در هر یک از شهرستان های استان نشان می دهد که بیشترین میزان افزایش جمعیت دامی مربوط به شهرستان صومعه سرا با ۶۹ درصد افزایش است. طی همین مدت، شهرستان لنگرود با ۱۷/۹ درصد کاهش تعداد دام مواجه بوده است. با توجه به عدم پرورش گوسفند، بره، بز و بزغاله در شهرستان های آستانه اشرفیه، بیشترین میزان افزایش جمعیت دامی در این دو شهرستان مربوط به گاو و گوساله دورگ می باشد.

جمعیت دامی شهرستان رودبار در سال ۱۳۷۲ نسبت به سال ۱۳۶۷ حدود ۱/۶ درصد کاهش یافته که وقوع زلزله سال ۱۳۶۹ در این کاهش بی تأثیر نبوده است.

جدول شماره ۴-۴۸، نیز تعداد دام های مختلف و درصد توزیع آنها به تفکیک نوع دام را در سال ۱۳۷۵ ارائه می دهد. همان گونه که در جدول مذکور دیده می شود، استان گیلان با داشتن ۷۲۱۴۰۰ رأس گاو رتبه

سوم رادر کل کشور دارا می باشد. تعداد گاو بومی استان ۶۷۵۰۰۰ رأس (۹۳/۵ درصد نسبت به کل) گاو اصیل ۱۳۴۰۰ رأس (۱/۸ درصد نسبت به کل) و گاو دورگ ۶۱۰۰ رأس (۰/۸ درصد نسبت به کل) می باشد و در واقع حجم زیادی از علوفه استان به مصرف گاوهای بومی می رسد که بازدهی زیادی نسبت به گاوهای اصیل و دورگ ندارند. استان با داشتن ۸۵۵۹۰۰ رأس گوسفند و ۱۸۶۰۰۰ رأس بز به ترتیب رتبه های ۲۰ و ۲۵ را در کل کشور داراست.

توزیع جمعیت دامی استان به ترتیب، گوسفند ۴۶/۹ درصد، گاو ۳۹/۵ درصد، بز ۱۰/۲ درصد و سایر دامها ۳/۲ درصد می باشد. این توزیع نسبت به کل کشور در مورد گاو ۸/۲ درصد، گوسفند ۱/۷ درصد. بز ۰/۷ درصد و سایر دامها ۳/۸ درصد می باشد.

جدول ۴-۴۷- روند تغییرات تعداد احشام به تفکیک نوع دام در استان گیلان در مقاطع سال های ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲

(واحد: تعداد- رأس- نفر)

معادل واحد دامی	سال نوع دام	تعداد دام در سال ۱۳۶۷			تعداد دام در سال ۱۳۷۲			تغییرات ۱۳۷۲ به (۱۳۷۷)	
		رأس	واحد دامی	درصد از کل	رأس	واحد دامی	درصد از کل	تعداد (واحد دامی)	درصد
۱	گوسفند و بزه	۱۰۷۱۸۸۲	۱۰۷۱۸۸۲	۲۴/۸	۱۲۵۲۵۷۹	۱۲۵۲۵۷۹	۲۴/۳	۱۸۰۶۹۷	۱۶۹
۰/۸	بز و بزغاله	۲۶۵۲۹۷	۲۱۲۲۳۸	۴/۹	۲۵۸۹۸۱	۳۲۳۷۲۵	۵	۱۱۱۴۸۷	۲۲
۳/۵	گاو و گوساله بومی	۶۶۱۴۰۵	۲۳۱۴۹۱۸	۵۳/۵	۷۴۹۸۱۴	۲۶۲۴۳۴۹	۵۰/۹	۱۵۶۵۱۰۴	۱۲۳
۱۰	گاو و گوساله اصیل	۱۴۲۹۴	۱۴۲۹۴۰	۳/۳	۱۱۳۳۶	۱۱۳۳۶۰	۲/۳	-۲۹۵۸	-۲۰
۶	گاو و گوساله دورگ	۳۷۳۹	۲۲۴۳۴	۰/۵	۴۰۲۰۰	۲۴۱۲۰۰	۴/۶	۳۶۴۶۱	۹۷۵
۷	گاو میش و بچه گاو میش	۲۴۴۴۶	۱۷۱۱۲۲	۴	۳۰۰۰	۲۱۰۰۰۰	۴/۱	۵۵۵۴	۲۲/۷
۳/۵	سایر دامها	۱۱۰۵۷۳	۳۸۷۰۰۵	۹	۱۳۰۳۴۶	۴۵۶۲۱۲	۸/۸	۱۹۷۷۳	۱۷/۸
	جمع		۴,۳۲۲,۵۲۹	۱۰۰	۲,۵۳۸,۰۰۰	۵,۱۵۶,۶۸۱	۱۰۰	۸۳۴, ۱۵۲	۱۹/۲

مأخذ: سازمان جهاد سازندگی استان گیلان.

جدول ۴-۴۸- تعداد دام‌های مختلف و درصد توزیع آنها به تفکیک نوع دام

در سال ۱۳۷۵ استان گیلان

رتبه در کل کشور	واحد دامی	تعداد (هزار رأس)	نوع	گروه
۱۳	۱۳۴۰۰۰	۱۳/۴	گاو اصيل	انواع گاو
۲۰	۳۶۶۰۰	۶/۱	گاو دورگ	
۲	۲۳۶۲۵۰۰	۶۷۵	گاو بومی	
۵	۱۸۸۳۰۰	۲۶/۹	گاو میش	
۳	۲۷۲۱۴۰۰	۷۲۱/۴	جمع	
-	-	۸/۲	درصد توزیع جمع	
۲۰	۸۵۵۹۰۰	۸۵۵/۹	تعداد	گوسفند
-	-	۱/۷	درصد توزیع	
۲۵	۱۴۸۸۰۰	۱۸۶	تعداد	بز
-	-	۰/۷	درصد توزیع	
-	-	*	تعداد	شتر
-	-	*	درصد توزیع	
۱۲	۲۰۶۸۵۰	۵۹/۱	تعداد	تک‌سمی‌ها
-	-	۳/۸	درصد توزیع	
-	۳۹۳۲۹۵۰	۱/۸۲۲/۴۰۰	جمع کل	

۴-۴-۲- نظام دامداری

بر اساس نتایج سرشماری عمومی کشاورزی سال ۱۳۶۷، از ۱۸۹۸۵ بهره‌بردار دارای دام‌های کوچک، ۱۰۰۳۳ بهره‌بردار (۵۳ درصد بهره‌برداران) دارای دام کمتر از ۳۰ رأس گوسفند و بز بوده و این گروه دام‌های خود را در تمام طول سال در محل سکونت خود نگهداری می‌کنند. ۲۵۰۱ بهره‌بردار (۱۳ درصد بهره‌برداران) دارای دام بیش از ۱۰۰ رأس می‌باشند که این گروه جزو دامداران بزرگ محسوب شده و دام‌های خود را در فصول گرم سال از حاشیه روستا به مناطق ییلاقی کوچ می‌دهند. ۶۴۵۱ بهره‌بردار (۳۴ درصد بهره‌برداران) دارای دام بین ۳۰-۱۰۰ رأس می‌باشند که این گروه عموماً دام‌های خود را در فصول گرم سال برای کوچ به مناطق ییلاقی برده و به دامداران بزرگ می‌سپارند.

جدول‌های ۴-۴۹ و ۴-۵۰، تعداد بهره‌برداری‌های پرورش دهنده دام‌های کوچک و بزرگ را به تفکیک طبقات تعداد دام نشان می‌دهد:

جدول ۴-۴۹- تعداد بهره‌برداران دام‌های کوچک استان در سال ۱۳۶۷

تعداد دام کوچک	تعداد بهره‌برداری	درصد
۱-۴ رأس	۲۵۸۵	۱۳/۶
۵-۹ رأس	۱۹۱۱	۱۰/۱
۱۰-۱۹ رأس	۳۲۷۰	۱۷/۲
۲۰-۲۹ رأس	۲۲۶۷	۱۱/۹
۳۰-۳۹ رأس	۱۵۹۹	۸/۴
۴۰-۴۹ رأس	۱۱۰۶	۵/۸
۵۰-۷۴ رأس	۲۷۸۷	۱۴/۷
۷۵-۹۹ رأس	۹۵۹	۵/۱
۱۰۰-۱۹۹ رأس	۱۸۸۰	۹/۹
۲۰۰-۴۹۹ رأس	۵۸۳	۳/۱
۵۰۰ رأس و بیشتر	۳۸	۰/۲
جمع	۱۸۹۸۵	۱۰۰

مأخذ: سرشماری عمومی کشاورزی سال ۱۳۶۷.

جدول ۴-۵۰- تعداد بهره‌برداران دام‌های بزرگ استان در سال ۱۳۶۷

تعداد دام بزرگ	تعداد بهره‌برداری	درصد
۱ رأس	۱۷۸۶۶	۱۳/۳
۲ رأس	۴۰۹۰۰	۳۰/۴
۳ رأس	۲۴۲۳۵	۱۸
۴ رأس	۱۹۲۹۲	۱۴/۳
۵ رأس	۱۰۸۰۳	۸
۶-۷ رأس	۹۸۶۲	۷/۳
۸-۹ رأس	۳۷۴۱	۲/۸
۱۰-۱۴ رأس	۴۸۵۸	۳/۶
۱۵-۱۹ رأس	۱۴۸۷	۱/۱
۲۰-۲۹ رأس	۱۰۶۴	۰/۸
۳۰-۳۹ رأس	۲۷۴	۰/۲
۴۰-۴۹ رأس	۱۱۷	۰/۱
۵۰-۷۴ رأس	۷۷	۰/۰۶
۷۵-۹۹ رأس	۱۵	۰/۰۱
۱۰۰-۱۹۹ رأس	۱۰	-
۲۰۰-۴۹۹ رأس	۱۰	-
جمع	۱۳۴۵۹۲	۱۰۰

مأخذ: سرشماری کشاورزی عمومی سال ۱۳۶۷.

تعداد بهره‌بردار دارای دام بزرگ بر اساس جدول شماره ۴-۵۰ ۱۳۴۵۹۲ بهره‌بردار می‌باشد که از این تعداد، ۱۲۶۶۹۹ بهره‌بردار (۹۴ درصد) دارای کمتر از ۱۰ رأس دام بزرگ بوده و دام‌های خود را در محل سکونت خود نگهداری می‌نمایند. ۷۳۹۱ بهره‌بردار (۵/۵ درصد) دارای ۱۰-۳۰ رأس دام بوده و دام‌های خود را در جایگاه‌های سستی و در مجاورت محل سکونت نگهداری می‌نمایند و به نام دامداران سستی شناخته می‌شوند و ۵۰۳ بهره‌بردار (۰/۵ درصد) دارای تعداد دام بیش از ۳۰ رأس هستند. این دامداران دام‌های خود را در جایگاه‌های بهداشتی و به دور از مناطق مسکونی و شهری نگهداری می‌نمایند. این قبیل بهره‌بردارها را بهره‌بردارهای صنعتی گویند. با توجه به مطالب فوق می‌توان نتیجه گرفت که مقیاس تولید دامداری در استان، کوچک بوده و شکل بهره‌برداري خانوادگی، وجه غالب را دارد.

نوع بهره‌برداري‌ها را می‌توان در ۳ گروه ذیل بررسی نمود:

۱- بهره‌برداري‌های سستی روستایی؛

۲- بهره‌برداري‌های سستی جنگل‌نشین؛

۳- بهره‌برداري‌های مدرن یا صنعتی.

۱- بهره‌برداري سستی روستایی: با توجه به مقیاس بهره‌برداري‌ها، ۸۷ درصد بهره‌برداران دام‌های کوچک و ۹۹/۵ درصد بهره‌برداران دام‌های بزرگ، دام‌های خود را به روش سستی نگهداری می‌کنند. در این روش، دام‌ها اغلب در مزارع، پس از برداشت محصول از مانده ساقه محصول کشاورزی تغذیه نموده و در زمستان‌ها نیز از کاه و کلش^۱ و سرچینه^۲ برنج و مقدار کمی سبوس برنج و گندم به صورت دستی تغذیه می‌شوند. در این روش، جایگاه نگهداری دام اغلب در قسمتی از محل سکونت دامدار واقع است. در این بخش، تولیدات دام‌ها به علت ضعف مواد غذایی و نامناسب بودن جایگاه و روش نگهداری پایین بوده و بیشتر محصولات از قبیل شیر، ماست، پنیر و غیره به مصرف خانواده رسیده و کمتر وارد بازار فروش می‌گردد.

۲- بهره‌برداري‌های سستی جنگل‌نشین: با نگاهی به جدول شماره ۴-۵۱ و عنایت به وجود بیش از ۳ واحد دامی در هر هکتار از جنگل‌های گیلان، تعداد دام خانوارهای پراکنده جنگل‌نشین مورد بررسی قرار می‌گیرد. مجموعاً در ۲۹ حوضه آبخیز^۳ استان، ۱۹۶۹ آبادی با ۶۰۷۱۰ خانوار جنگل‌نشین و حدود ۱/۸ میلیون واحد دامی وجود دارد. از این تعداد دام، ۴۳ درصد گوسفند و بره، ۱۱ درصد بز و بزغاله و ۴۶ درصد گاو و گوساله بومی بوده و بیشترین سهم مربوط به جنگل‌های شهرستان تالش با ۵۴۶ آبادی و ۹۱۵۰ خانوار و ۲۷/۱ درصد از دام‌های موجود و کمترین سهم با ۱/۹ درصد از جمعیت دامی و تعداد ۳۳۹۰ خانوار جنگل‌نشین مربوط به شهرستان رشت است.

حدود ۱/۳ میلیون واحد دامی مربوط به ۱۳۰۰۰ خانوار دامدار است که فقط در داخل جنگل رفت و آمد می‌کنند (بیلاق و قشلاق) و ۰/۵ میلیون واحد دامی دیگر مربوط به خانوارهای جنگل‌نشین است که در ۱۵۵۴ آبادی داخل جنگل پراکنده‌اند. ۷۴ درصد این آبادی‌ها دارای کمتر از ۲۰ خانوارند و علت آن شیوة معیشت از طریق دامداری سستی است که هر خانوار تلاش دارد در یک نقطه جنگل به صورت جداگانه ساکن شده و دام‌های خود را به سهولت تعلیف نماید.

۱. کلش - ساقه خشک‌شده شالی که شلتوک، از آن جدا شده است.

۲. سرچینه (یا سراجینا) - برگ‌های خشک شالی که هنگام خرم‌ن از ساقه جدا شده و یک جا گردآوری شده باشد.

۳. حوضه‌های آبخیز معمولاً به مناطقی که آب و زمین به رودخانه اصلی ختم می‌شود اطلاق می‌گردد (سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور).

جدول ۴-۵۱- تعداد دام خانوارهای پراکنده جنگل نشینان استان گیلان

(واحد دامی)

به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲

ردیف	نام شهرستان	تعداد آبادی	تعداد خانوار	تعداد دام		
				گوسفند و بیره	بز و بزغاله	گاو و گوساله بومی
۱	آستارا	۲۶۳	۶۱۲۲	۷۸۴۴۳	۱۹۶۱۱	۸۳۵۲۷
۲	تالش	۵۴۶	۹۱۵۰	۲۱۰۹۴۸	۵۲۷۳۸	۲۲۴۶۲۱
۳	رشت	۲۳	۳۳۹۰	۱۲۷۰۰	۵۹۳۸	۱۵۸۷۵
۴	رودبار	۱۶۴	۸۵۶۵	۱۰۳۷۷۲	۲۵۹۴۴	۱۱۰۴۹۸
۵	رودسر	۱۶۰	۴۱۰۳	۷۹۰۹۱	۱۹۷۷۳	۸۴۲۱۶
۶	فومن	۱۹۲	۱۰۲۵۹	۱۰۴۲۱۷	۲۶۰۵۵	۱۱۰۹۷۲
۷	صومعه سرا	۲۷۰	۸۲۸۵	۹۹۵۵۰	۲۴۸۸۸	۱۰۶۰۰۲
۸	لاهیجان	۱۵۳	۳۵۲۲	۳۶۷۵۲	۹۱۸۸	۳۹۱۳۳
۹	لنگرود	۱۹۸	۷۳۱۴	۴۸۶۴۴	۱۲۱۶۲	۵۱۷۹۷
	جمع	۱۹۶۹	۶۰۷۱۰	۷۷۴۱۱۷	۱۹۶۲۹۷	۸۲۶۶۴۱
						۱۷۹۷۰۵۵

مأخذ: سرچنگل داری کل استان گیلان.

۳- بهره برداری های مدرن یا صنعتی: از میان بهره برداری های دام کوچک و بزرگ، فقط ۵/۰ درصد از آنها مدرن بوده و بیش از ۳۰ رأس دام بزرگ را در این واحدها نگهداری می نمایند. این گروه بهره بردارها دارای شرایطی مطابق با نظام دامداری مدرن از سوی معاونت امور دام و سازمان دامپزشکی کشور می باشد و فاصله جایگاه نگهداری دام ها با منازل مسکونی و نقاط شهری و صنعتی دیگر کاملاً رعایت شده و از وضعیت بهداشتی مطلوبی برخوردارند. در این گونه بهره برداری ها، در تمام طول سال تغذیه به صورت دستی و طبق جیره های غذایی مطابق با نوع پرورش (شیری یا پرواری) صورت گرفته و حدود ۹۰ درصد علوفه وارداتی از خارج استان در این گونه بهره برداری ها به مصرف می رسد. تولیدات آنها اغلب توسط قراردادهایی که بین بهره بردار و سازمان گوشت کشو و صنایع شیر و شرکت شیر پاستوریزه منعقد می گردد به فروش می رسد که این مراکز با تبدیل شیر و گوشت به فراورده هایی نظیر کره، پنیر، ماست و سایر مواد لبنی و کشتار و توزیع گوشت در سطح شهرهای استان، امر توزیع و عرضه به بازار مصرف را به عهده دارند. در بهره برداری های روستایی غالباً تعداد دام ها کمتر از ۱۰ رأس بوده و در محل زندگی بهره بردار نگهداری می شوند. بنابراین به سرمایه گذاری کلانی نیاز ندارد و بهره بردار پس از فروش دام های پروار شده، دام های جوان تر و ارزان تر خریداری نموده و جایگزین می کند. در مورد دام های شیری نیز گوساله های ماده همان دام ها به جای دام های پیر جایگزین می شوند.

در جداول ۴-۵۲ و ۴-۵۳ دامداری های دریافت کننده پروانه تأسیس و پروانه بهره برداری در سال ۱۳۷۵ ارائه شده است:

جدول ۴-۵۲- دامداری های دریافت کننده پروانه تأسیس در سال های ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵

سال	گوساله (پروراری)		گاو شیری		بره (پروراری)	
	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت
۱۳۷۴	۴۴	۴۴۰۰	۱	۲۰	۱۳	۴۱۰۰
۱۳۷۵	۴۳	۴۱۰۰	۱	۵۰	۳	۱۱۰۰
درصد تغییر	-۲/۳	-۶/۸	۰	۱۵۰	-۷۶/۹	-۷۳/۲
درصد توزیع سال ۱۳۷۵	۸/۱	۵/۲	۰/۳	۰/۲	۰/۶	۰/۵
رتبه در کل کشور سال ۱۳۷۵	۴	۷	۱۷	۲۳	۲۰	۲۵

جدول ۴-۵۳- دامداری های دریافت کننده پروانه بهره برداری در سال های ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵

سال	گوساله (پروراری)		گاو شیری		بره (پروراری)	
	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت
سال ۱۳۷۴	۹	۸۰۰	۳	۲۳۸۲	۰	۰
سال ۱۳۷۵	۱۸	۲۰۰۰	۲	۱۰۰	۰	۰
درصد تغییر	۱۰۰	۱۵۰	-۳۳/۳	-۹۵/۶	۰	۰
درصد توزیع سال ۷۵	۹/۵	۸	۱/۲	۰/۸	۰	۰
رتبه در کل کشور ۷۵	۲	۴	۱۰	۱۷	—	—

همان گونه که در جداول فوق دیده می شود، تعداد دامداری های دریافت کننده پروانه تأسیس در سال ۱۳۷۵، ۴۷ واحد بوده که نسبت به سال قبل ۲۰ درصد کاهش داشته است. بیشترین تعداد نیز مربوط به پرواربندی گوساله با ۴۳ واحد بوده است. تعداد دامداری های دریافت کننده پروانه بهره برداری در سال ۱۳۷۵ نیز ۲۰ واحد بوده که نسبت به سال قبل ۷۵ درصد رشد نشان می دهد. رتبه استان از نظر تعداد دامداری های بهره برداری رسیده در مورد پرواربندی گوساله از حیث تعداد ۲ و از نظر ظرفیت ۴ می باشد. در مورد گاو شیری رتبه استان از نظر تعداد ۱۰ و از نظر ظرفیت ۱۷ می باشد.

در بهره برداری های سنتی جنگل نشینی، بهره بردارها اغلب دارای بیش از ۱۰۰ رأس دام بوده و تغذیه دام ها از طریق چرای آزاد در مراتع و جنگل صورت می پذیرد و در این گونه بهره برداری ها افرادی به نام چوپان مسئولیت چرای دام ها را به عهده دارند که اغلب این افراد عضو خانواده بود و به ندرت افراد دیگر را برای این کار می گمارند. در این گونه بهره برداری ها قسمت اعظم مالکیت سرمایه از آن بهره بردار بوده و قسمت کوچکی از سرمایه مربوط به بهره برداران کمتر از ۱۰۰ رأس دام می باشد که دام های خود را به صورت اجاره در اختیار آنها قرار داده و در مورد سود حاصل با هم قرارداد هایی منعقد می کنند. تولیدات دام ها از جمله شیر به علت بُعد مسافت و نبودن وسایل نقلیه و همچنین عدم وجود مراکز جمع آوری شیر، به سایر مواد لبنی از قبیل کره، پنیر و روغن حیوانی تبدیل شده و راهی بازار مصرف می شود. در بهره برداری های مدرن یا صنعتی، دامداری ها به دلیل برخورداری از جایگاه بهداشتی و تغذیه، از افرادی با تخصص های مختلف استفاده کرده و سرمایه گذاری اغلب به صورت واگذاری وام های مختلف بانکی به

بهره‌برداران صورت می‌گیرد و مالکیت سرمایه و مدیریت بهره‌برداری معمولاً به صورت خصوصی یا شرکتی بوده و در برخی موارد به صورت مشارکت با بانک‌های مختلف انجام می‌پذیرد. لازم به ذکر است در استان، واحدی به نام شرکت سهامی کشاورزی و دامپروری سفید رود واقع در شهرستان رشت وابسته به وزارت کشاورزی قرار دارد که سرمایه‌گذاری و مدیریت آن به صورت دولتی انجام می‌پذیرد و فروش تولیدات این گونه بهره‌برداری‌ها از طریق فروش به شرکت‌های سهامی گوشت و شیر وابسته به سازمان گوشت کشور و شرکت سهامی شیر ایران انجام می‌گیرد تا پس از انجام اعمال فراوری بر روی تولیدات، راهی بازار مصرف گردد.

۴-۳-۴- پراکنش دام

۱۷ می‌باشد. توزیع جغرافیایی جمعیت دامی استان بر حسب شهرستان‌ها نشان می‌دهد که از کل جمعیت دامی در سال ۱۳۷۲ که بالغ بر ۵۱۵۶۶۸۱ واحد دامی بوده، بیشترین سهم با ۳۰/۲ درصد به شهرستان تالش و کمترین سهم با ۰/۹ درصد به شهرستان بندر انزلی اختصاص داشته است (جدول شماره ۴-۵۴ و نمودار ۱۷).

مقایسه سهم شهرستان‌های استان از کل جمعیت دامی آن در سال ۱۳۷۲ با رقم مشابه در سال ۱۳۶۷، حاکی از آن است که به جز شهرستان‌های فومن، لاهیجان، لنگرود، رودبار و رودسر، تعداد دام در دیگر شهرستان‌های استان از روند رشد افزایشی برخوردار بوده است. از مجموع ۱۲۵۲۵۷۹ رأس گوسفند و بز استان در سال ۱۳۷۲، بیشترین سهم با ۵۲/۸ درصد به شهرستان تالش و کمترین سهم با ۰/۰۷ درصد به شهرستان رشت اختصاص داشته است. مقایسه پراکندگی گوسفند و بزه در سال ۱۳۷۲ با سال ۱۳۶۷ نشان می‌دهد که به جز شهرستان‌های آستارا، تالش و صومعه‌سرا، تعداد گوسفند و بزه در دیگر شهرستان‌ها کاهش یافته است که البته بعد از وقوع زلزله سال ۱۳۶۹، دامداران شهرستان رودبار اقدام به خریداری گوسفند و بزه از دیگر مناطق استان نمودند که این امر در کاهش تعداد دام دیگر شهرستان‌ها تأثیر گذاشت.

از مجموع ۳۲۳۷۲۵ رأس بز و بزغاله استان در سال ۱۳۷۲، بیشترین سهم با ۳۲/۵ درصد به شهرستان تالش و کمترین سهم با ۰/۲ درصد به شهرستان رشت اختصاص داشته است. مقایسه تعداد بز و بزغاله در سال ۱۳۷۲ با ارقام مشابه در سال ۱۳۶۷، نشان می‌دهد که فقط در شهرستان‌های فومن و صومعه‌سرا این نوع دام افزایش یافته و در سال ۱۳۶۷ نیز بیشترین سهم از این نوع دام مربوط به شهرستان تالش است.

از مجموع ۷۴۹۸۱۴ رأس گاو و گوساله بومی در سال ۱۳۷۲، بیشترین سهم با ۲۳/۷ درصد به شهرستان تالش و کمترین سهم با یک درصد به شهرستان بندر انزلی اختصاص داشته است. مقایسه تعداد گاو و گوساله بومی در سال ۱۳۷۲ با ۱۳۶۷ نشان می‌دهد که تعداد این نوع دام در شهرستان‌های آستارا، تالش، رشت و صومعه‌سرا، روند رو به رشد داشته و به علت افزایش دورگ‌گیری و تبدیل گاوهای بومی به دو رگ در شهرستان‌های رودسر و لنگرود، تعداد این نوع دام در این دو شهرستان کاهش یافته است.

از مجموع ۱۱۳۳۶ رأس گاو و گوساله اصیل در سال ۱۳۷۲، بیشترین سهم با ۵۷/۵ درصد به شهرستان رشت و کمترین سهم با ۰/۶ درصد به شهرستان فومن اختصاص داشته است.

مقایسه تعداد گاو و گوساله اصیل در سال ۱۳۷۲ با ارقام سال ۱۳۶۷ نشان می‌دهد که سهم شهرستان رشت (علی‌رغم افزایش این نوع دام در دیگر شهرستان‌های استان) از ۹۱/۴ به ۵۷/۵ درصد رسیده که خود نشانگر

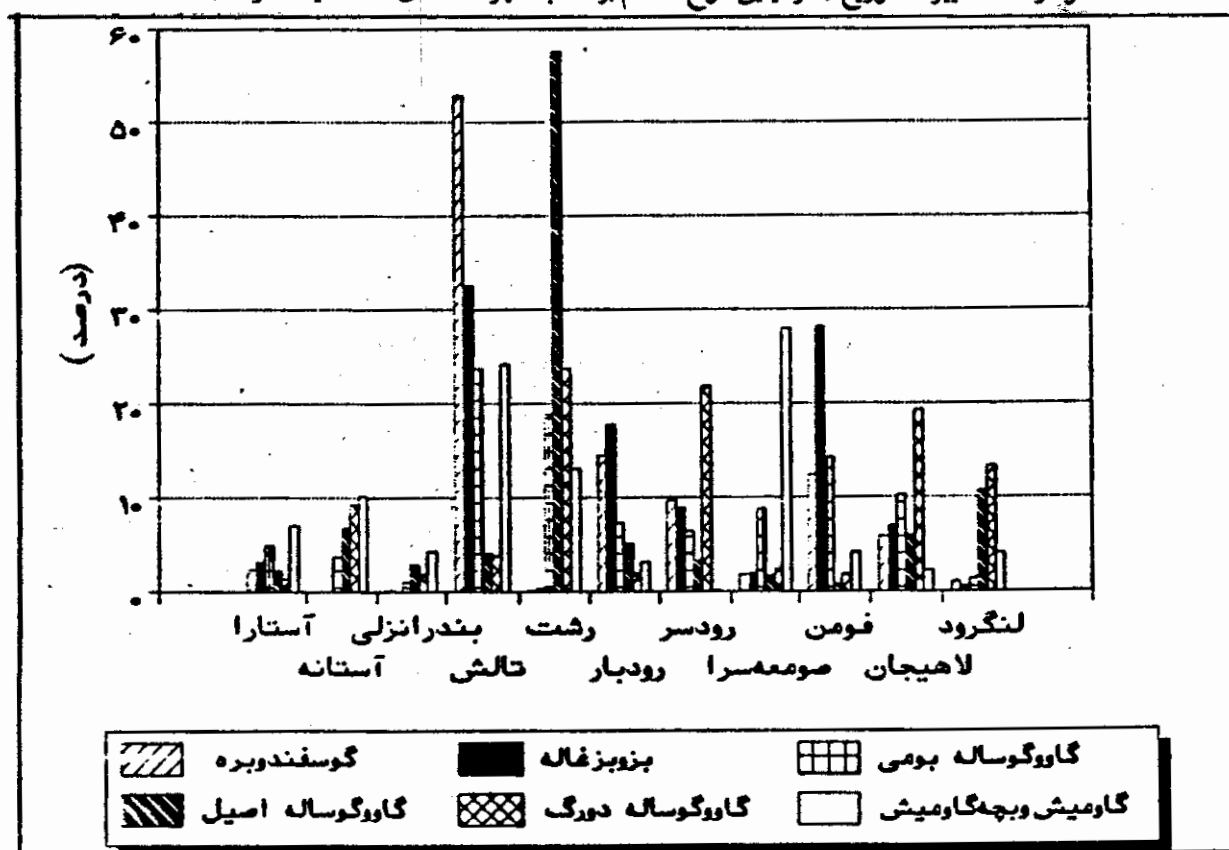
کاهش تعداد این نوع دام در این شهرستان می باشد. دلیل این کاهش مربوط به فروش دام های اصیل شرکت سپیدرود به علت پایین بودن قیمت شیر و بالا بودن هزینه علوفه می باشد. همچنین بعد از استقلال جمهوری های مستقل و مشترک المنافع تعداد زیادی از دام های زنده استان به این کشورها صادر شده که این امر در کاهش گوسفند بره و بز و بزغاله بعضی از شهرستان های استان اثر گذاشته است.

از مجموع ۴۰۲۰۰ رأس گاو و گوساله دو رگ استان در سال ۱۳۷۲، بیشترین سهم با ۲۳/۷ درصد به شهرستان رشت و کمترین سهم با ۱/۳ درصد به شهرستان آستارا اختصاص داشته است. مقایسه تعداد گاو و گوساله دورگ در سال ۱۳۷۲ با ارقام سال ۱۳۶۷ نشان می دهد که در تمام شهرستان های استان تعداد این نوع دام روند رو به رشد داشته است.

از مجموع ۳۰۰۰۰ رأس گاو میش و بچه گاو میش در سال ۱۳۷۲، بیشترین سهم با ۲۷/۹ درصد به شهرستان صومعه سرا و کمترین سهم با ۰/۱ درصد به شهرستان رودسر اختصاص داشته است. مقایسه تعداد گاو میش و بچه گاو میش در سال ۱۳۷۲ با ارقام مشابه در سال ۱۳۶۷ نشان می دهد که در شهرستان های آستارا و صومعه سرا تعداد گاو میش رو به کاهش نهاده و در دیگر شهرستان های استان از رشد قابل ملاحظه ای برخوردار بوده است.

از مجموع ۱۳۰۳۴۶ رأس تک سمیان در سال ۱۳۷۲، بیشترین سهم با ۲۷/۵ درصد به شهرستان تالش و کمترین سهم با ۰/۵ درصد به شهرستان بندر انزلی اختصاص داشته است. مقایسه تعداد تک سمیان در سال ۱۳۷۲ با سال ۱۳۶۷ نشان می دهد که در تمام شهرستان های استان تعداد این نوع دام ها افزایش داشته است.

نمودار ۱۷- تغییرات توزیع جغرافیایی انواع احشام بر حسب شهرستان های استان گیلان در سال ۱۳۷۲



(تعداد، درصد)

جدول ۴-۵۴- روند تغییرات توزیع جغرافیایی انواع احشام به تفکیک شهرستان‌ها طی سال‌های ۱۳۶۷-۱۳۷۲

شهرستان	نوع دام		گوسفند و بیره		بز و بزغاله		گاو و گوساله بومی		گاو و گوساله اصیل		گاو و گوساله دورگ		گاو میش و بچه گاو میش		سایر دام‌ها		جمع (واحد دامی)	
	سال		۱۳۶۷		۱۳۷۲		۱۳۶۷		۱۳۷۲		۱۳۶۷		۱۳۷۲		۱۳۶۷		۱۳۶۷	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
استان	۱۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰	۱۰۰
آستارا	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲
آستانه اشرفیه	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱
بندر انزلی	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱
تالش	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲
رشت	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲	۲۰۰۰۰	۰/۲
رودبار	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱
رودسر	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱
صومعه سرا	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱
فومن	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱
لاهیجان	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱
لنگرود	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱	۱۰۰۰۰	۰/۱

مأخذ: سازمان جهاد سازندگی گیلان

جدول ۴-۵۵- روند تغییرات ترکیب احشام به تفکیک هریک از شهرستان‌ها در سال‌های ۱۳۶۷-۱۳۷۲

(تعداد- واحد دامی)

شهرستان	رودبار				آستارا				آستانه اشرفیه				پنذرانته‌لی				تالش				رشت	
	۱۳۶۷		۱۳۷۲		۱۳۶۷		۱۳۷۲		۱۳۶۷		۱۳۷۲		۱۳۶۷		۱۳۷۲		۱۳۶۷		۱۳۷۲		۱۳۶۷	۱۳۷۲
نوع دام	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
گوسفند و بقره	۱۹۱۸۶۶	۲۱/۳	۱۸۰۹۸۰	۳۹	۲۰۳۶۵	۱۲/۷	۲۸۸۲۶	۱۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۲۸۰۲۶	۳۸/۳	۶۶۲۵۶۱	۲۲/۵	۳۲۱۵	۰/۵
بز و بزغاله	۲۱۲۲۳۸	۲/۹	۲۵۸۹۸۱	۵	۷۶۲۱	۵/۵	۸۲۶۰	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۷۱۵۲۲	۶/۲	۸۳۳۹۰	۵/۳	۱۲۷۲	۰/۲
گاو و گوساله بومی	۱۲۲۹۲۰	۳/۳	۱۱۳۳۶۰	۲/۳	۸۵۶۵۲	۶۱/۵	۱۲۸۸۶۶	۶۲/۵	۸۵۲۹۱	۷۰	۹۳۷۵۵	۵۸/۱	۱۲۳۹۱۹	۶۹/۲	۲۵۱۲۱	۵۵/۸	۵۱۵۶۱۷	۲۲	۶۲۳۱۶۱	۲۰	۲۳۳۳۲۷	۵۸
گاو و گوساله اصیل	۱۲۲۹۲۰	۳/۳	۱۱۳۳۶۰	۲/۳	۵۹۰	۰/۳	۲۳۸۰	۱/۲	۲۳۵۰	۱/۹	۷۳۸۰	۲/۵	۷۳۰	۲/۱	۳۲۷۰	۷/۳	۲۵۶۰۰	۰/۷	۲۵۶۰۰	۰/۳	۱۳۰۶۱۰	۲۲/۷
گاو و گوساله دورگ	۲۲۲۳۲	۰/۵	۲۲۱۲۰۰	۲/۶	۱۱۲	۰/۱	۲۹۸۲	۱/۵	۳۱۳۸	۲/۵	۲۱۹۶۶	۱۳/۶	۹۰۰	۲/۶	۲۳۵۰	۹/۶	۱۳۹۲	۰/۱	۹۲۲۲	۰/۶	۲۵۸۸	۰/۶
گاو میش و بچه گاو میش	۱۷۱۱۲۲	۲	۲۱۰۰۰۰	۲/۱	۱۳۶۹۲	۹/۸	۱۲۹۱۷	۷/۲	۱۵۲۰۰	۱۲/۶	۲۱۲۱۰	۱۳/۲	۷۰۲۹	۲۰/۵	۹۰۳۰	۲۰	۳۹۲۲۲	۳/۳	۵۰۵۹۶	۳/۳	۲۲۲۲۶	۳/۹
سایر دام‌ها	۳۸۷۰۰۵	۹	۲۵۶۲۱۲	۸/۸	۱۱۲۲۲	۸	۱۹۷۳۲	۹/۶	۱۵۸۶۵	۱۳	۱۷۲۶۲	۱۰/۶	۷۷۳	۲/۲	۲۲۵۸	۵/۱	۹۲۲۳۰	۸/۰۳	۱۲۵۵۸۰	۸	۸۱۲۷۰	۱۲/۱
جمع	۲۲۲۲۵۳۹	۱۰۰	۵۱۵۶۶۸۱	۱۰۰	۱۳۹۲۷۸	۱۰۰	۲۰۶۰۷۳	۱۰۰	۱۲۲۲۲۲	۱۰۰	۱۶۱۵۷۳	۱۰۰	۳۲۲۲۲	۱۰۰	۲۵۰۰۹	۱۰۰	۱۱۷۱۳۱۳	۱۰۰	۱۵۵۹۱۷۰	۱۰۰	۵۷۵۵۵۰	۱۰۰

دنباله جدول ۴-۵۵- روند تغییرات ترکیب احشام به تفکیک هریک از شهرستان‌ها در سال‌های ۱۳۶۷-۱۳۷۲

(تعداد- واحد دامی)

شهرستان	رودبار				رودسر				صومعه‌سرا				فومن				لاهیجان				لنگرود	
	۱۳۶۷		۱۳۷۲		۱۳۶۷		۱۳۷۲		۱۳۶۷		۱۳۷۲		۱۳۶۷		۱۳۷۲		۱۳۶۷		۱۳۷۲		۱۳۶۷	۱۳۷۲
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
گوسفندوبره	۱۹۱۸۶۶	۴۱/۳	۱۸۰۹۸۰	۳۹	۱۳۲۹۱۳	۳۰/۳	۱۱۹۶۰	۳۰/۲	۳۲/۷	۱/۳	۲۰۷۸۷	۵/۹	۱۸۳۲۹۳	۲۹/۷	۱۵۴۱۹۳	۲۳/۶	۷۲۸۸۸	۱۷	۷۲۳۱۴	۱۵/۷	۱۵۰۰۶	۱۶/۹
بز و بزغاله	۲۰۸۰۰	۸/۷	۲۶۱۲۶	۱۱	۲۴۱۹۵	۵/۵	۲۳۰۸۶	۵/۹	۲۵۲۷	۱	۲۹۸۵	۱/۴	۲۶۴۹۲	۷/۵	۷۲۹۳۲	۱۱/۲	۱۵۲۸۱	۳/۶	۱۸۲۵۴	۴	۲۵۴۷	۲/۹
کاو و کوساله برمی	۱۸۹۸۲۲	۴۰/۸	۱۹۰۸۵۲	۴۱/۲	۲۳۳۸۱۱	۵۳/۳	۱۶۶۹۳۲	۴۲	۱۶۲۰۲۳	۶۶/۶	۲۲۶۶۵۲	۶۳	۳۴۹۵۵۲	۵۶/۷	۳۷۳۰۷۲	۵۶/۷	۲۸۰۱۰۵	۶۵/۵	۲۷۱۴۹۵	۵۹	۵۵۵۵۹	۶۲/۴
کاو و کوساله اصیل	.	.	۵۶۲۰	۱/۲	۲۹۲۰	۰/۶	۳۶۰۰	۱	۱۲۰	۰/۵	۱۶۷۰	۰/۵	۲۹۰	۰/۴	۶۵۰	۰/۱	۲۵۰۰	۰/۶	۶۶۸۰	۱/۳	۱۹۱۰۰	۲/۱
کاو و کوساله دوزک	۱۸	۰/۰۰۳	۲۶۰۸	۰/۱	۲۹۸۰	۱/۱	۵۲۵۷۸	۱۳/۱	۳۸۲	۰/۱	۵۶۹۲	۱/۶	۵۴۰	۰/۰۹	۲۰۵۰	۰/۶	۵۴۰۶	۱/۳	۴۶۶۵۶	۱۰/۱	۱۹۷۲	۲/۲
کاو و کوساله و جبه کارمیش	۲۹۲۸	۱	۶۳۰۰	۱/۲	۱۲۰	۰/۰۳	۲۱۰	۰/۱	۵۱۳۳۸	۲۱/۱	۵۸۵۹۰	۱۶	۶۷۰۶	۱/۲۷	۸۶۱۰	۱/۴	۳۶۲۶	۰/۸	۴۶۲۷	۱	۶۵۷۳	۷/۴
سایر دام‌ها	۳۷۵۴۱	۸/۱۹۷	۲۸۵۲۲	۶/۱	۳۹۸۶۲	۹/۱۷	۳۰۷۵۵	۷/۷	۲۳۶۰۸	۹/۸۵	۴۱۴۸۹	۱۱/۶	۲۹۴۱۴	۴/۷	۳۹۹۶۷	۶/۱	۳۷۶۰۰	۱۱/۱	۲۰۷۹۶	۸/۹	۵۴۱۸	۶/۱
جمع	۴۶۴۹۷۵	۱۰۰	۴۶۳۰۴۸	۱۰۰	۴۳۸۸۴۱	۱۰۰	۳۹۷۱۲۱	۱۰۰	۲۴۳۲۷۷	۱۰۰	۳۵۹۷۶۷	۱۰۰	۶۱۶۲۲۴	۱۰۰	۶۵۳۴۷۲	۱۰۰	۴۲۷۲۰۶	۱۰۰	۴۶۰۸۲۲	۱۰۰	۸۸۹۸۷	۱۰۰

جدول ۴-۵۶- میزان تولید فراورده‌های دامی به تفکیک شهرستان در سال‌های ۱۳۶۷-۱۳۷۲

(کیلوگرم)

۱۳۷۲										۱۳۶۷										سال
مو		پوست		پشم		شیر		گوشت قرمز		مو		پوست		پشم		شیر		گوشت قرمز		میزان تولیدات
درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	شهرستان
۱۰۰	۱۷۸۰۴۹	۱۰۰	۵۵۷۲۰۲۳	۱۰۰	۱۹۴۱۴۹۳	۱۰۰	۱۵۶۱۸۱۹۶۵	۱۰۰	۳۵۴۶۹۷۱۳	۱۰۰	۱۴۵۹۱۳	۱۰۰	۴۴۹۳۹۹۷	۱۰۰	۱۶۶۱۴۱۴	۱۰۰	۱۱۶۹۳۸۶۳۱	۱۰۰	۲۸۹۲۷۵۴۶	استان
۳/۲	۵۶۷۹	۴/۵	۲۴۹۵۴۴	۲/۳	۴۴۶۹۵	۳/۴	۵۳۰۱۵۷۰	۴/۱	۱۴۵۸۲۱۶	۳/۶	۵۲۵۳	۱/۵	۶۸۲۰۷	۱/۹	۳۱۵۶۵	۲/۸	۳۲۷۷۴۲۵	۳/۵	۱۰۰۷۱۶۱	آستارا
-	-	۳/۵	۱۹۶۸۵۴	-	-	۴/۷	۷۳۴۱۵۳۲	۳/۶	۱۲۷۲۰۷۳	-	-	۳/۷	۱۶۷۴۶۴	-	-	۳/۱	۳۶۵۱۶۰۳	۳/۲	۹۱۴۰۱۴	آستانه اشرفیه
-	-	۱/۲	۶۴۳۲۰	۰/۱	۱۴۸۸	۱/۴	۲۱۹۲۹۲۱	۱/۱	۳۸۲۰۵۷	-	-	۱	۴۴۲۱۶	۰/۱	۱۶۶۳	۱	۱۱۴۹۹۳۵	۱	۲۹۵۹۱۷	بندر انزلی
۳۲/۲	۵۷۳۹۹	۲۴/۱	۱۳۴۳۵۷۹	۵۲/۹	۱۰۲۶۹۶۹	۱۸/۹	۲۹۵۶۸۷۷۱	۲۷/۳	۹۶۸۵۳۶۰	۳۳/۷	۴۹۱۷۳	۲۴/۱	۱۰۸۱۱۰۹	۴۱/۸	۶۹۴۴۷۱	۱۹/۱	۲۲۲۹۲۰۰۲	۲۵/۹	۷۵۰۵۱۴۴	نالش
۰/۲	۳۹۲	۱۸/۵	۱۰۲۸۱۹۷	۰/۱	۱۳۰۶	۲۴/۱	۳۷۵۸۵۸۸۳	۱۶	۵۶۹۳۸۴۲	۰/۶	۸۷۶	۱۵/۴	۶۹۲۴۹۷	۰/۳	۴۹۸۳	۳۲	۳۷۳۹۸۵۶۸	۱۳/۷	۳۹۵۲۴۷۱	رشت
۱۷/۸	۳۱۷۱۲	۷/۵	۴۱۴۸۵۰	۱۴/۴	۲۸۰۵۱۹	۶/۵	۱۰۲۰۳۱۵۹	۸/۳	۲۹۷۰۸۰۱	۱۹/۲	۲۸۰۵۰	۸/۸	۳۹۷۴۶۶	۱۷/۹	۲۹۷۳۹۲	۷/۱	۸۳۶۲۲۲۳	۹/۹	۲۸۶۷۱۹۰	رودبار
۸/۹	۱۵۸۷۱	۷/۶	۴۲۴۰۳۵	۹/۶	۱۸۵۹۳۸	۱۱/۲	۱۷۴۶۶۵۱۰	۸	۲۸۵۳۴۵۲	۱۱/۴	۱۶۶۳۴	۹/۸	۴۴۰۸۳۴	۱۲/۴	۲۰۶۰۱۵	۸/۱	۹۴۶۵۱۸۲	۹/۷	۲۸۰۸۵۱۰	رودسر
۱/۹	۳۴۲۷	۸/۵	۴۷۴۳۲۷	۱/۶	۳۲۲۱۹	۶	۹۴۰۴۲۴۱	۷/۷	۲۷۲۲۰۵۹	۱/۲	۱۷۵۱	۷/۶	۳۴۳۲۸۷	۰/۳	۴۹۸۶	۵/۳	۶۲۳۸۷۹۳	۶/۷	۱۹۴۵۴۶۴	صومعه سرا
۲۸/۲	۵۰۱۴۱	۱۲/۶	۷۰۳۷۵۹	۱۲/۳	۲۳۸۹۹۹	۹	۱۴۱۳۲۶۳۷	۱۲/۴	۴۳۸۹۴۲۰	۲۱/۹	۳۱۹۲۰	۱۴/۶	۶۵۴۳۱۲	۱۷/۱	۲۸۴۱۰۴	۱۰/۹	۱۲۷۱۷۷۱۱	۱۴/۳	۴۱۴۵۳۷۴	فومن
۷/۱	۱۲۵۴۹	۹/۸	۵۳۷۶۱۵	۵/۸	۱۱۲۰۸۶	۹/۹	۱۵۴۰۱۳۰۵	۹/۱	۳۲۲۳۳۶۶	۷/۲	۱۰۵۰۵	۱۱	۴۹۴۴۵۹	۶/۸	۱۱۲۹۷۶	۸/۴	۹۸۲۷۱۶۰	۹/۸	۲۸۳۳۴۱۱	لاهیجان
۰/۵	۸۷۹	۲/۲	۱۲۴۹۶۳	۰/۹	۱۷۲۷۴	۴/۹	۷۵۸۳۴۳۶	۲/۳	۸۱۹۰۶۷	۱/۲	۱۷۵۱	۲/۵	۱۱۰۱۴۶	۱/۴	۲۳۲۵۹	۲/۲	۲۵۵۸۰۰۹	۲/۳	۶۵۲۸۹۰	لنگرود

جدول ۴-۵۷- روند تغییرات برآورد میزان فراورده‌های دامی به تفکیک شهرستان طی سال‌های ۱۳۶۷-۱۳۷۲

(واحد-گرم)

تغییرات ۱۳۶۷ به ۱۳۷۲										سال میزان تولیدات شهرستان
گوشت قرمز		شیر		پشم		پوست		مو		
مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	
۶۵۴۲۱۶۷	۲۲/۶	۳۹۲۴۳۳۴	۳۳/۵	۲۸۰۰۷۹	۱۶/۸	۱۰۷۸۰۴۶	۲۴	۳۲۱۳۶	۲۲	استان
۴۵۱۰۵۵	۴۴/۷	۲۰۲۴۱۴۵	۶۱/۷	۱۳۱۳۰	۴۱/۵	۱۸۱۳۳۷	۲۶۵	۴۲۶	۷/۵	آستارا
۳۵۸۰۵۹	۳۹/۱	۳۶۸۹۹۲۹	۱۰۱	-	-	۲۹۳۹۰	۱۷/۵	-	-	آستانه اشرفیه
۸۶۱۴۰	۲۹	۱۰۴۲۹۸۶	۹۱	-۱۷۵	-۱۰	۲۰۱۰۴	۴۵/۴	-	-	بندر انزلی
۲۱۸۰۲۱۶	۲۹	۷۲۷۶۶۹	۳۲/۶	۳۳۲۴۹۸	۴۷/۸	۲۶۲۴۷۰	۲۴/۲	۸۲۲۶	۱۴۳	تالش
۱۷۴۱۳۷۱	۴۴	۱۸۷۳۱۵	۰/۵	-۳۶۷۷	-۷۳/۷	۳۳۵۷۰۰	۴۸/۵	-۴۸۴	-۱۲۳	رشت
۱۰۳۶۱۱	۳/۶	۱۸۴۰۹۱۶	۲۲	-۱۶۸۷۳	-۵/۶	۱۷۳۸۴	۴/۳	۳۶۶۲	۱۱/۵	رودبار
۴۴۹۴۲	۱/۶	۸۰۰۱۳۲۸	۸۴/۵	-۲۰۰۷۷	-۹/۷	-۱۶۷۹۹	-۳/۸	-۷۶۳	-۴۰۸	رودسر
۷۷۶۵۹۵	۳۹/۹	۳۱۶۵۴۴۸	۵۱	۲۷۲۳۳	۵۴۶	۱۳۱۰۴۰	۳۸/۱	۱۶۷۶	۴۸۰۹	صومعه سرا
۲۴۴۰۴۶	۵/۸	۱۴۱۴۹۲۶	۱۱	-۴۵۱۰۵	-۱۵/۸	۴۹۴۴۷	۷/۵	۱۸۲۲۱	۳۶۳	فومن
۳۸۹۹۵۵	۱۳/۷	۵۵۷۴۱۴۵	۵۶/۷	-۸۹۰	-۰/۸	۵۳۱۵۶	۱۰/۷	۲۰۴۴	۱۶۰۲	لاهیجان
۱۶۶۱۷۷	۲۵/۵	۵۰۲۵۴۲۷	۱۹۶	-۵۹۸۵	-۲۵/۷	۱۴۸۱۷	۱۳/۴	-۸۷۲	-۹۹۰۲	لنگرود

مأخذ: سازمان جهاد سازندگی استان گیلان

جدول ۴-۵۸- میزان تولیدات دامی

شرح	۱۳۷۳	۱۳۷۴
گوشت قرمز	۳۵۴۷۰	۳۵۴۷۰
گوشت سفید	۲۵۱۶۱	۲۶۳۷۶
شیر	۱۵۶۱۷۲	۱۵۶۱۸۲
تخم مرغ	۸۲۶۰	۵۷۷۶
عسل	۱۴۵۴	۲۱۹۳

۴-۴-۴- تولید فراورده‌ها

در جداول شماره ۴-۵۶ و ۴-۵۷ تولید انواع فراورده‌های دامی شامل گوشت قرمز، شیر، پشم، پوست و مو روند تغییرات آنها طی سال‌های ۱۳۶۷ ارائه و با هم مقایسه شده و در جدول شماره ۴-۵۸ میزان تولیدات دامی در سال ۱۳۷۳-۱۳۷۴ ارائه شده است:

همان‌گونه که در جدول شماره ۴-۵۶ دیده می‌شود، مقدار تولید گوشت قرمز، شیر، پشم، پوست و مو در سال ۱۳۷۲ در استان به ترتیب ۳۵۴۶۹، ۱۵۶۱۸۱، ۱۹۴۱/۵ و ۵۵۷۲، ۱۷۸ تن بوده است.

شهرستان تالش با ۹۶۸۵ تن (۲۷/۳ درصد) بیشترین و شهرستان بندرانزلی با ۳۸۲۲ تن (۱/۱ درصد) کمترین مقدار گوشت قرمز را تولید کرده است.

شهرستان رشت با ۳۷۵۸۵ (۲۴/۱ درصد) بیشترین و شهرستان بندرانزلی با ۲۱۹۳ تن (۱/۴ درصد) کمترین مقدار شیر را تولید کرده است.

شهرستان تالش با ۱۰۲۷ تن (۵۲/۹ درصد) بیشترین و شهرستان‌های رشت و بندرانزلی با ۱/۳ و ۱/۴ تن

۴-۴-۶- تعداد طیور

جدول شماره ۴-۶، تعداد طیور به تفکیک نوع را در استان در سال های ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲ ارائه می دهد:

جدول ۴-۶-۶- تعداد طیور به تفکیک

نوع در سال های ۱۳۶۷-۱۳۷۲

(واحد - قطعه)

نوع طیور	۱۳۶۷	۱۳۷۲
مرغ	۴۱۴۶۹۴۶	۳۹۲۱۰۵۲
خروس	۷۱۲۴۴۲	۶۷۵۸۲۴
اردک	۲۳۴۲۳۰۵	۲۲۲۸۱۱۷
غاز	۵۶۹۲۶۶	۷۳۶۰۷۵
بوقلمون	۳۷۴۶۱۹	۳۳۵۲۷۶
مرغ گوشتی	۱۲۷۰۰۹۶۰	۱۳۰۵۹۹۶۰
مرغ تخمگذار	۲۲۰۰۰۰	۲۳۴۲۳۰
مرغ مادر	۱۰۳۰۴۰	۱۸۴۰۰۰
جمع استان	۲۱۱۶۹۵۷۸	۲۱۳۷۴۵۳۴

مأخذ: سازمان جهاد سازندگی استان گیلان

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، جمع طیور استان با ۹۷/۰ درصد رشد از تعداد ۲۱۱۶۹۵۷۸ قطعه در سال ۱۳۶۷ به ۲۱۳۷۴۵۳۴ قطعه در سال ۱۳۷۲ رسیده و مرغ گوشتی با ۱۳۰۵۹۹۶۰ قطعه (۶۱/۱ درصد) بیشترین تعداد و مرغ مادر با ۱۸۴۰۰۰ قطعه (۸۶/۰ درصد) کمترین تعداد را دار بوده است.

۴-۴-۷- پرورش طیور و تولید فراورده ها

میزان تولید گوشت سفید و تخم مرغ به تفکیک بهره برداری های سنتی و صنعتی

مصرف گوشت سفید به علت دارا بودن پروتئین بیشتر و فیبر کمتر نسبت به گوشت قرمز ارزان تر بوده و در چند دهه اخیر نظر مصرف کنندگان را به خود جلب نموده است.

پیشرفت پرورش طیور در سال های اخیر نشانگر تغییر ذائقه و تمایل بیشتر افراد جامعه به استفاده پروتئین حیوانی در حد نیاز غذایی آنهاست، به طوری که در سال ۱۳۷۲ حدود ۲۸/۳ هزار تن گوشت سفید تولید شده که ۳۰/۹ درصد مربوط به طیور سنتی و ۶۹/۱ درصد مربوط به طیور صنعتی است. (جدول شماره ۴-۶۱).

طیور بومی به لحاظ وضعیت ژنتیکی و تغذیه غیر صنعتی (که در منازل روستایی نگه داری شده از منابع فقیر غذایی استفاده می کنند)، در مقایسه با طیور صنعتی تولید کمتر و ناچیزی دارند. به سبب بالا بودن تعداد طیور بومی، نقش گوشت سفید و تخم مرغ حاصل از این پرورش در تغذیه جامعه پر اهمیت تر خواهد بود. به استناد جدول شماره ۴-۶۲ میزان تولید گوشت سفید^۱ طیور بومی در سال ۱۳۶۷ حدود ۹/۲ هزار تن بوده

۱. با محاسبه این که ۳۰ درصد از کل طیور در هر سال فقط یکبار کرج شوند و از هر کدام فقط ۴ جوجه به سن بلوغ برسند و از این تعداد ۱۰ درصد جهت

باتوجه به بررسی های انجام شده، مقدار ۷۰۹۴۶ تن T.D.N در سال ۷۲ از طرق مختلف به خصوص از طریق تعاونی های دامداران وارد استان شده و بیشتر به مصرف دام های صنعتی رسیده است. در نتیجه، مقدار ۶۱۱۰۳۲ تن کمبود علوفه، متوجه دام های بومی و دامداری های سنتی استان بوده و این دام ها در بیشتر فصول سال در گرسنگی مزمن به سر می برند و پایین بودن تولید این گونه دام ها، ناشی از کمبود علوفه مصرفی آنهاست.

همچنین ارقام جدول شماره ۴-۵۹- نشان می دهد که حدود ۴۵ درصد علوفه دامی استان از کاه غلات و پس چر مزراع تأمین می شود که بیانگر اهمیت نقش تعیین کننده این منبع در تأمین علوفه دامی استان است. باتوجه به وسعت مراتع استان که بالغ بر ۲۲۴۰۰۰ هکتار می گردد بر اساس مطالعات انجام شده^۱ از مراتع درجه یک ۶۶۵۰۰ تن علوفه، مراتع درجه ۲ بالغ بر ۸۹۶۳۵ تن و مراتع درجه ۳ به میزان ۸۸۲۰ تن، قابل تعلیف دام بوده است.

علوفه در دست کاشت شامل جو، ذرت دانه ای، یونجه، شبدر، ذرت علوفه ای و سورگوم است که مجموعاً ۳/۶ درصد علوفه تولیدی استان را تشکیل می دهند. بنابراین، ۹۰ درصد خوراک دام، داخلی و ۱۰ درصد وارداتی است و همچنین تنوع گیاهی و پوشش فراوان استان سبب شده روستاییان از این منابع در تغذیه دام استفاده نمایند. متأسفانه به سبب تغذیه نادرست و به کار بستن شیوه غلط تغذیه دام، نه تنها از منابع خوب گیاهی استفاده صحیح و مطلوب نمی شود، بلکه بارها کردن دام ها به صورت چرای آزاد باعث از بین رفتن گیاهان خوب در ایام مساعد سال می شوند. این رهاسازی و همچنین تغذیه دام از زباله های شهری و رفت و آمد دام ها در معابر عمومی و جاده های ارتباطی، منجر به مسمومیت دام ها و پراکنده کردن عامل بیماری هایی مشترک و واگیردار و نیز تصادفات شدید گردیده، که سبب از بین رفتن دام و خسارت جانی و مالی می شود.

جدول ۴-۵۹- منابع تأمین خوراک دام به تفکیک تولید در استان و واردات از خارج به استان در سال ۱۳۷۲

ردیف	نوع خوراک	منابع تأمین	ماده خشک (تن)	ضریب تبدیل به T.D.N درصد	مقدار T.D.N	درصد
۱	علوفه مراتع	داخلی	۱۵۲۴۵۷	۴۸	۷۳۱۷۹	۱۲/۳
۲	علوفه دست کاشت	داخلی	۴۷۰۳۰	۴۵	۲۱۱۶۴	۳/۶
۳	پس چر مزراع	داخلی	۲۷۱۵۰۰	۴۲	۱۱۴۰۳۰	۱۹/۲
۴	ضایعات زیتون	داخلی	۱۰۰۰	۳۶/۵	۳۶۵	۰/۱
۵	ضایعات چای	داخلی	۴۰۰۰	۳۰	۱۲۰۰	۰/۲
۶	کاه، برنج، جو، گندم	داخلی	۳۷۸۲۷۵	۴۲	۱۵۸۸۷۶	۲۶/۵
۷	سبوس برنج	داخلی	۷۵۱۳۱	۶۰	۴۵۰۷۹	۷/۶
۸	سیلوی آزولا	داخلی	۵۰۰	۳۹	۱۹۵	۰/۱
۹	سبوس گندم	وارداتی	۵۱۵۳۱	۶۹	۳۵۵۵۷	۶
۱۰	یونجه	وارداتی	۱۳۳۳	۵۱	۶۸۰	۰/۲
۱۱	کنسانتره	وارداتی	۲۲۰۶۶	۶۸	۱۵۰۰۵	۲/۶
۱۲	کنجاله تخم پنبه و سویا	وارداتی	۹۶۵	۷۰	۶۷۶	۰/۱
۱۳	تفاله چغندر قند	وارداتی	۵۹۹۵	۶۸	۴۰۷۷	۰/۷
۱۴	جو	وارداتی	۲۰۷۶۵	۷۲	۱۴۹۵۱	۲/۵
۱۵	سرشاخه های جنگلی	داخلی	۲۴۳۰۰۰	۴۵	۱۰۹۳۵۰	۱۸/۳
	جمع		۱۲۷۵۵۴۸		۵۹۲۳۸۴	۱۰۰

ماخذ: سازمان جهاد سازندگی، سفیدرود- طرح و برنامه سرچنگلداری کل.

۱. مطالعات بخش پوشش گیاهی (علوفه مراتع).

جدول ۴-۶۲- برآورد میزان تولید گوشت و تخم انواع ماکیان

به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۶۷

(کیلوگرم)

نوع ماکیان	جمع				مرغ و خروس		اردک		غاز		بوقلمون	
	گوشت		تخم ماکیان		گوشت	تخم مرغ	گوشت	تخم اردک	گوشت	تخم غاز	گوشت	تخم بوقلمون
	مقدار	درصد	مقدار	درصد								
استان	۹۲۷۲۹۳۰	۱۰۰	۳۱۲۳۰۹۷۷	۱۰۰	۴۱۹۸۵۱۱	۲۱۵۶۴۱۱۹	۳۰۳۵۶۲۷	۷۰۲۶۹۱۵	۱۲۲۹۶۱۵	۱۳۶۶۲۳۸	۸۰۹۱۷۷	۱۲۷۳۷۰۵
آستارا	۱۱۵۶۱۸	۱/۳	۴۱۱۳۸۴	۱/۳	۵۷۱۸۸	۳۰۴۴۰۳	۳۲۸۱۰	۷۵۹۴۸	۲۰۰۷۵	۲۲۳۰۵	۵۵۴۵	۸۷۲۸
آستانه اشرفیه	۳۹۲۲۸۷	۴/۲	۱۴۲۳۲۳۷	۴/۵	۲۰۲۰۸۵	۱۰۴۵۹۳۳	۱۳۲۶۸۸	۳۰۷۱۴۹	۴۴۰۱۴	۴۸۹۰۵	۱۳۵۰۰	۲۱۲۵۰
بندر انزلی	۱۸۴۰۸۹	۲	۵۶۴۷۷۴	۱/۸	۶۱۳۰۲	۳۱۳۹۶۰	۹۱۹۵۳	۲۱۲۸۵۳	۲۲۸۴۰	۲۵۳۷۸	۷۹۹۴	۱۲۵۸۳
تالش	۱۴۰۹۶۲۴	۱۵/۲	۴۷۸۱۴۵۶	۱۵/۳	۶۸۸۵۶۶	۳۵۲۴۸۸۸	۲۶۴۸۱۲	۶۱۲۹۹۰	۱۶۱۱۰۸	۱۷۹۰۰۹	۲۹۵۱۳۸	۴۶۴۵۶۹
رشت	۲۵۰۲۷۲۹	۲۷	۸۱۵۵۵۶۲	۲۶/۳	۱۰۳۷۶۸۷	۵۲۸۶۵۷۰	۱۰۱۵۰۰۰	۲۳۴۹۵۳۷	۴۰۸۱۲۱	۴۵۳۴۶۸	۴۱۹۲۱	۶۵۹۸۷
رودبار	۵۸۵۵۹۳	۶/۳	۱۸۹۴۰۰۴	۶	۲۵۴۶۸۲	۱۳۲۶۲۶۵	۹۷۲۵۸	۲۲۵۱۳۵	۵۴۳۹۷	۶۰۴۴۱	۱۷۹۲۵۶	۲۸۲۱۶۳
رودسر	۹۳۵۳۷۲	۱۰	۳۳۵۴۲۷۸	۱۰/۷	۴۶۵۳۰۸	۲۴۱۶۷۵۲	۳۲۴۱۸۲	۷۵۰۴۲۰	۹۱۸۵۲	۱۰۲۰۵۸	۵۴۰۳۰	۸۵۰۴۸
صومعه سرا	۱۲۳۰۵۱۵	۱۳/۳	۴۲۵۵۷۱۰	۱۳/۶	۵۷۰۴۳۲	۲۹۴۷۸۱۸	۴۶۵۴۷۷	۱۰۷۷۴۹۲	۱۶۳۹۹۴	۱۸۲۲۱۵	۳۰۶۱۲	۴۸۱۸۵
فومن	۸۱۸۴۴۴	۸/۹	۲۸۲۷۷۸۴	۹	۳۷۶۱۱۱	۱۹۷۰۵۹۷	۲۸۸۷۸۴	۶۶۸۴۸۱	۱۱۴۴۶۴	۱۲۷۱۸۳	۳۹۰۸۵	۶۱۵۲۳
لاهیجان	۹۱۵۱۸۷	۹/۹	۲۸۸۷۹۶۶	۹/۳	۳۸۵۳۴۲	۱۹۲۹۷۹۸	۲۵۲۶۶۷	۵۸۴۸۷۷	۱۳۶۰۹۵	۱۵۱۲۱۷	۱۴۱۰۸۳	۲۲۲۰۷۴
لنگرود	۱۸۳۴۷۲	۱/۹	۶۷۴۸۲۲	۲/۲	۹۹۸۰۸	۴۹۷۱۳۵	۶۹۹۹۸	۱۶۲۰۳۳	۱۲۶۵۳	۱۴۰۵۹	۱۰۱۳	۱۵۹۵

مأخذ: سازمان جهاد سازندگی استان گیلان.

جدول شماره ۴-۶۳، نیز میزان تولید گوشت، تخم انواع ماکیان به تفکیک شهرستان های استان در سال ۱۳۷۲ را ارائه می دهد:

که در سال ۱۳۷۲ بارونندی کاهشی به ۸/۷ هزار تن رسیده است. از این مقدار، گوشت مرغ تولیدی ۳۷/۳ درصد، گوشت اردک ۳۰/۷ و گوشت حاصل از غاز و بوقلمون و خروس ۳۲ درصد بوده است. شهرستان رشت با ۲۷/۴ درصد تولید بیشترین میزان و شهرستان‌های آستارا و بندرانزلی با ۰/۱ درصد از گوشت تولیدی، کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. بیشترین تولید گوشت سفید^۱ حاصل از طیور صنعتی در سال‌های ۱۳۶۷ با ۶۱ درصد از کل تولید و در سال ۱۳۷۲ با ۵۸/۹ درصد مربوط به شهرستان رشت است.

میزان تخم مرغ تولیدی در سال ۱۳۷۲ برابر با ۳۲/۲ هزار تن بوده که ۹۱/۴ درصد تولید حاصل از بهره‌برداری‌های سنتی است. ۸/۶ درصد دیگر از واحدهای مرغ تخمگذار به دست آمده است و همان‌طور که در جدول شماره ۴-۶۳ ملاحظه می‌گردد، ۶۷/۸ درصد تولید حاصل از طیور بومی مربوط به مرغ و بقیه تولید تخم مرغ ماکیان بوده است.

جدول ۴-۶۱- میزان تولید گوشت سفید و تخم مرغ به تفکیک بهره‌برداری‌های

سنتی و صنعتی در سال ۱۳۷۲

نوع بهره‌برداری	گوشت سفید		تخم مرغ	
	تن	درصد	تن	درصد
سنتی	۸۷۵۵/۸	۳۰.۹	۲۹۵۱۶	۹۱/۴
صنعتی	۱۹۵۸۹/۹	۶۹.۱	۲۷۶۹	۸/۶
جمع	۲۸۳۴۵/۹	۱۰۰	۳۲۲۸۵	۱۰۰

مأخذ: سازمان جهاد سازندگی استان گیلان

در جدول ۴-۶۳ نیز میزان تولید گوشت، تخم انواع ماکیان به تفکیک شهرستان‌های استان در سال ۱۳۷۲ ارائه شده است.

جایگزینی گنّه باشند. تعداد طیور آمده ذبح به دست می‌آید که با محاسبه این تعداد در متوسط وزن لاشه، میزان تولید گوشت در طیور بومی به دست آمده است. متوسط وزن لاشه مرغ و خروس ۰.۸ کیلوگرم، اردک ۱/۲ کیلوگرم، غاز و بوقلمون ۲ کیلوگرم.
۱. تولید گوشت سفید طیور صنعتی - محاسبه ظرفیت واحدهای پرورش مرغ گوشتی در چهار دوره پرورش در طول یک سال و متوسط وزن لاشه یک مرغ گوشتی ۱.۵ کیلوگرم.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود مقدار کل گوشت سفید و تخم ماکیان تولیدی استان در سال ۱۳۷۲ به ترتیب مقدار ۸/۸۷۵۵ و ۲۹۵۱۶ تن بوده است که شهرستان های رشت و تالش با تولید یکسان ۱۳۳۷ تن گوشت سفید (۱۵/۲ درصد) و ۴۵۴۷/۶ تن تخم ماکیان (۱۵/۴ درصد) بیشترین و شهرستان آستارا با تولید ۱۱۰۶ تن گوشت سفید (۱/۳ درصد) و ۳۹۳/۵ تن تخم ماکیان (۱/۳ درصد) کمترین میزان تولید را به خود اختصاص داده است.

۴-۴-۸- ویژگی های نژادی طیور

طیور استان به دو دسته سنتی و صنعتی قابل تقسیم است:

- طیور سنتی شامل مرغ، خروس، اردک، غاز و بوقلمون؛

- طیور صنعتی شامل مرغ گوشتی، مرغ تخمگذار و مرغ مادر.

۴-۴-۹- پراکنش طیور

تعداد طیور بومی در استان در سال ۷۲ جمعاً ۲۹۸۲۰۷۷۰ قطعه می باشد که نسبت به سال ۱۳۶۷ معادل ۳ درصد کاهش یافته است. از این تعداد، حدود ۷/۵۹ درصد مرغ و خروس و ۳/۴۰ درصد ماکیان است. همان طور که در جدول شماره ۴-۶، ملاحظه می شود، بیشترین تعداد طیور بومی در سال ۱۳۷۲ مربوط به شهرستان رشت با ۲۸ درصد است که نسبت به سال ۱۳۶۷ حدوداً ۲ درصد کاهش نشان می دهد. کمترین میزان طیور بومی با ۹۸۹۱۵ قطعه مربوط به شهرستان آستارا بوده و نسبت به سال ۱۳۶۷ معادل ۵ درصد کاهش داشته است. با توجه به وجود آبگیرهای طبیعی و علاقه مندی روستاییان به نگهداری اردک، بالغ بر ۲۹ درصد از طیور بومی (۶۷ درصد از ماکیان) در سال ۱۳۷۲ مربوط به اردک است که بیشترین تعداد در شهرستان های رشت، صومعه سرا و رودسر قرار دارند.

از لحاظ پرورش غاز، شهرستان رشت بیشترین تعداد (۱۸۵۱۵۱ قطعه معادل ۳۴ درصد) را داراست. بیشترین تعداد بوقلمون (۶۳۶۸۳ قطعه برابر با ۱۸/۹ درصد) نیز در شهرستان رودبار نگهداری می شود. در این راستا تعداد طیور صنعتی در سال ۱۳۷۲ برابر با ۱۳۴۷۸۱۹۰ قطعه بوده که نسبت به سال ۱۳۶۷ با توجه به افزایش واحدها و از طرف دیگر واحدهای دارای پروانه ای که اقدام به توسعه ساختمان ها در هر واحد نموده اند، حدود ۵/۳ درصد افزایش یافته است.

همچنین جدول شماره ۴-۶۵ نشان دهنده آن است که شهرستان رشت با تولید ۷۹۱۴۹۰۰ قطعه مرغ صنعتی (۵۸/۷ درصد) بیشترین میزان تولید و شهرستان آستانه اشرفیه با تولید ۲۰۳۰۰۰ قطعه مرغ صنعتی (۱/۵ درصد) کمترین میزان تولید را به خود اختصاص داده است.

۸/۹۶ درصد از کل طیور صنعتی استان مربوط به واحدهای مرغ گوشتی است که حدوداً ۳ درصد نسبت به سال ۱۳۶۷ با توجه به افزایش واحدهای گوشتی تغییر داشته است و بقیه مربوط به واحدهای مرغ تخمگذار و مرغ مادر است.

جداول ۴-۶۶ و ۴-۶۷ نیز تعداد مرغداری های دریافت کننده پروانه تأسیس و پروانه بهره برداری را در سال ۱۳۷۵ ارائه می دهند. همان گونه که در جدول شماره ۴-۶۴ دیده می شود، تعداد ۵۳ واحد مرغداری پروانه تأسیس دریافت نموده که نسبت به سال قبل ۳/۵۴ درصد کاهش نشان می دهد. رتبه استان از نظر تعداد مرغداری های دریافت کننده پروانه تأسیس ۶ و از نظر ظرفیت ۱۴ می باشد. بیشترین تعداد نیز مربوط به مرغ گوشتی با ۵۲ واحد است.

جدول شماره ۴-۶۷ نیز نشان دهنده آن است که تعداد ۴۵ واحد مرغداری در سال ۱۳۷۵ پروانه بهره برداری دریافت نموده اند که نسبت به سال قبل ۶/۲۸ درصد افزایش نشان می دهد. رتبه استان از نظر تعداد مرغداری های دریافت کننده پروانه بهره برداری ۹ و از نظر ظرفیت ۱۱ می باشد. بیشترین تعداد نیز مربوط به مرغ گوشتی با ۴۴ واحد است.

جدول ۴-۶۳- برآورد میزان تولید گوشت و تخم انواع ماکیان

به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲

(کیلوگرم)

نوع ماکیان شهرستان	جمع				مرغ و خروس		اردک		غاز		بو قلمون	
	گوشت		تخم ماکیان		گوشت	تخم مرغ	گوشت	تخم اردک	گوشت	تخم غاز	گوشت	تخم بو قلمون
	مقدار	درصد	مقدار	درصد								
استان	۸۷۵۵۸۴۰	۱۰۰	۲۹۵۱۶۳۱۹	۱۰۰	۳۹۷۱۷۰۱	۲۰۳۸۹۴۷۱	۲۸۸۷۶۴۰	۶۶۸۴۳۵۱	۱۱۷۲۳۰۳	۱۳۰۲۵۵۹	۷۲۴۱۹۶	۱۱۳۹۹۳۸
آستارا	۱۱۰۶۲۷	۱/۳	۳۹۳۴۶۸	۱/۳	۵۴۷۴۰	۲۹۱۱۴۳	۳۱۳۸۰	۷۲۶۳۹	۱۹۲۰۲	۲۱۳۳۶	۵۳۰۵	۸۳۵۰
آستانه اشرفیه	۴۲۹۱۲۴	۵	۱۵۳۵۹۴۰	۵/۲	۲۱۶۷۶۴	۱۱۲۱۹۵۲	۱۴۲۳۳۳	۳۲۹۴۷۵	۵۵۵۴۴	۶۱۷۱۶	۱۴۴۸۳	۲۲۷۹۷
بندر انزلی	۱۸۶۵۷۰	۲/۱	۵۷۲۱۲۰	۲	۶۲۰۶۷	۳۱۷۷۹۸	۹۳۲۳۹	۲۱۵۸۳۲	۲۳۱۶۰	۲۵۷۳۳	۸۱۰۴	۱۲۷۵۷
تالش	۱۳۳۷۳۷۷	۱۵/۲	۴۵۴۷۶۸۸	۱۵/۴	۶۵۸۳۹۸	۳۳۷۰۴۴۸	۲۴۲۷۲۴	۵۶۱۸۶۱	۱۵۴۰۴۹	۱۷۱۱۶۶	۲۸۲۲۰۶	۴۴۲۲۱۳
رشت	۱۳۳۷۳۷۷	۱۵/۲	۴۵۴۷۶۸۸	۱۵/۴	۱۰۱۶۸۵۰	۵۱۸۰۴۱۷	۹۹۴۶۱۹	۲۳۰۲۳۵۹	۳۹۹۹۲۶	۴۴۴۳۶۲	۴۱۰۷۹	۶۴۶۶۱
رودبار	۴۴۹۶۴۸	۵/۱	۱۴۵۳۷۱۹	۵	۱۹۵۴۳۷	۱۰۱۷۷۴۴	۷۴۶۳۳	۱۷۲۷۶۱	۴۲۰۲۳	۴۶۶۹۲	۱۳۷۵۵۵	۲۱۶۵۲۲
رودسر	۸۳۷۱۳۴	۹/۶	۲۹۹۸۶۷۶	۱۰/۱	۴۱۶۹۵۵	۲۱۶۰۶۴۷	۲۸۹۷۷۷	۶۷۰۷۷۹	۸۲۱۰۴	۹۱۲۲۶	۴۸۲۹۸	۷۶۰۲۴
صومعه سرا	۱۱۹۷۶۶۱	۱۳/۷	۴۱۴۲۱۰۲	۱۴	۵۵۵۲۰۵	۲۸۶۹۱۳۱	۴۵۳۰۵۲	۱۰۴۸۷۳۱	۱۵۹۶۱۵	۱۷۷۳۵۰	۲۹۷۸۹	۴۶۸۹۰
فومن	۷۵۴۴۵۰	۸/۶	۲۶۰۶۹۶۹	۸/۸	۳۴۶۶۵۹	۱۸۱۶۷۱۹	۲۶۶۲۳۳	۶۱۶۲۸۱	۱۰۵۵۲۵	۱۱۷۲۵۰	۳۶۰۳۳	۵۶۷۱۹
لاهیجان	۷۷۹۲۰۹	۸/۹	۲۴۵۸۸۷۲	۸/۴	۳۲۸۸۰۶	۱۶۴۳۰۶۵	۲۱۵۱۲۶	۴۹۷۹۷۶	۱۱۵۸۷۵	۱۲۸۷۵۰	۱۲۰۱۲۲	۱۸۹۰۸۱
لنگرود	۲۲۱۵۶۶	۲/۵	۸۱۴۹۶۶	۲/۸	۱۲۰۵۳۹	۶۰۰۴۰۷	۸۴۵۲۴	۱۹۵۶۵۷	۱۵۲۸۰	۱۶۹۷۸	۱۲۲۳	۱۹۲۴

مأخذ: سازمان جهاد سازندگی.

جدول ۴-۶۵- تعداد طیور بومی به تفکیک نوع و شهرستان در سال‌های ۱۳۶۷-۱۳۷۲ (فصله)

شهرستان	سال	تعداد طیور بومی ۱۳۶۷				تعداد طیور بومی ۱۳۷۲			
		جمع	مرغ گوشتی	مرغ تخمگذار	مرغ مادر	جمع	مرغ گوشتی	مرغ تخمگذار	مرغ مادر
استان		۱۳۰۲۴۰۰۰	۱۲۷۰۰۹۶۰	۲۲۰۰۰۰	۱۰۳۰۴۰	۱۳۴۷۸۱۹۰	۱۳۰۵۹۹۶۰	۲۳۴۲۳۰	۱۸۴۰۰۰
آستارا		۵۴۲۰۰۰	۵۴۲۰۰۰	-	-	۵۲۰۰۰۰	۵۲۰۰۰۰	-	-
آستانه اشرفیه		۱۴۸۰۰۰	۷۸۰۰۰	۷۰۰۰۰	-	۲۰۳۰۰۰	۹۸۰۰۰	۱۰۵۰۰۰	-
بندرانزلی		۴۶۷۰۰۰	۴۶۰۰۰۰	۷۰۰۰	-	۵۰۷۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	۷۰۰۰	-
تالش		۳۷۴۰۰۰	۳۷۴۰۰۰	-	-	۳۹۴۰۰۰	۳۹۴۰۰۰	-	-
رشت		۷۸۶۲۴۴۰	۷۷۳۶۴۰۰	۲۳۰۰۰	۱۰۳۰۴۰	۷۹۱۴۹۰۰	۷۷۰۳۴۰۰	۲۷۵۰۰	۱۸۴۰۰۰
رودبار		۴۰۳۲۰۰	۳۹۳۲۰۰	۱۰۰۰۰	-	۴۳۱۲۰۰	۴۲۱۲۰۰	۱۰۰۰۰	-
رودسر		۱۰۰۵۵۲۰	۱۰۰۵۵۲۰	-	-	۹۵۷۵۲۰	۹۵۷۵۲۰	-	-
صومعه سرا		۵۲۹۸۴۰	۴۵۹۸۴۰	۷۰۰۰۰	-	۸۸۸۵۷۰	۸۲۹۸۴۰	۵۸۷۳۰	-
فومن		۷۰۴۰۰۰	۷۰۴۰۰۰	-	-	۷۰۰۰۰۰	۷۰۰۰۰۰	-	-
لاهیجان		۴۸۷۲۰۰	۴۶۷۲۰۰	۲۰۰۰۰	-	۴۵۷۲۰۰	۴۵۵۲۰۰	۲۰۰۰	-
لنگرود		۵۰۰۸۰۰	۴۸۰۸۰۰	۲۰۰۰۰	-	۵۰۴۸۰۰	۴۸۰۸۰۰	۲۴۰۰۰	-

مأخذ: سازمان جهاد سازندگی استان.

جدول ۴-۶۶- مرغداری‌های دریافت کننده پروانه تأسیس در سال‌های ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵

(تعداد به فقره ظرفیت به هزار قطعه)

	مرغ گوشتی		مرغ تخمگذار		پوست و انواع مرغ مادر		جمع		درصد توزیع جمع سال ۱۳۷۵	
	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت
سال ۱۳۷۴	۱۱۲	۱۲۵۵	۳	۳۰	۱	۳۰	۱۱۶	۱۳۱۵	-	-
سال ۱۳۷۵	۵۲	۵۹۸	۱	۲۰	۰	۰	۵۳	۶۱۸	۳/۷	۲/۴
درصد تغییر جمع	-	-	-	-	-	-	-۵۴/۳	-۵۳	-	-
رتبه در کل کشورها	۵	۱۱	۱۲	۱۶	-	-	۶	۱۴		

جدول ۴-۶۷- مرغداری‌های دریافت کننده پروانه بهره‌برداری در سال ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵

(تعداد به فقره ظرفیت به هزار قطعه)

	مرغ گوشتی		مرغ تخمگذار		پوست و انواع مرغ مادر		جمع		درصد توزیع جمع سال ۱۳۷۵	
	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت	تعداد	ظرفیت
سال ۱۳۷۴	۳۴	۱۱۶۸	۱	۲۰	۰	۰	۳۵	۱۱۸۸		
سال ۱۳۷۵	۴۴	۶۴۰	۰	۰	۱	۱۶	۴۵	۶۵۶	۴/۶	۳
درصد تغییر جمع							۲۸/۶	-۴۴/۸		
رتبه در کل کشورها	۵	۶	-	-	۶	۱۰	۹	۱۱		

(نقطه)

جدول ۴-۶۴- تعداد طیور بومی به تفکیک نوع و شهرستان در سال های ۱۳۷۲-۱۳۶۷

شهرستان	سال نوع طیور	تعداد طیور بومی ۱۳۶۷						تعداد طیور بومی ۱۳۷۲					
		جمع	مرغ	خروس	اردک	غاز	بوقلمون	جمع	مرغ	خروس	اردک	غاز	بوقلمون
استان		۸۱۴۵۵۷۸	۴۱۴۶۹۴۶	۷۱۲۴۴۲	۲۳۴۲۳۰۵	۵۶۹۲۶۶	۳۷۴۶۱۹	۷۷۰۲۹۸۲	۳۹۲۱۰۵۲	۶۷۵۸۲۴	۲۲۲۸۱۱۷	۵۴۲۷۲۳	۳۳۵۲۷۶
آستارا		۱۰۳۳۶۷	۵۸۵۳۹	۷۶۵۱	۲۵۳۱۶	۹۲۹۴	۲۵۶۷	۹۸۹۱۵	۵۵۹۸۹	۷۳۶۷	۲۴۲۱۳	۸۸۹۰	۲۴۵۶
آستانه اشرفیه		۳۶۲۹۰۴	۲۰۱۱۴۱	۳۲۷۵۳	۱۰۲۳۸۳	۲۰۳۷۷	۶۲۵۰	۳۹۳۱۲۹	۲۱۵۷۶۰	۳۵۱۲۴	۱۰۹۸۲۵	۲۵۷۱۵	۶۷۰۵
بندرانزلی		۱۵۶۱۷۷	۶۰۳۷۷	۱۰۵۷۴	۷۰۹۵۱	۱۰۵۷۴	۳۷۰۱	۱۵۸۲۵۵	۶۱۱۱۵	۱۰۷۲۲	۷۱۹۴۴	۱۰۷۲۲	۳۷۵۲
تالش		۱۲۱۲۵۰۶	۶۷۷۸۶۳	۱۱۹۰۸۸	۲۰۴۳۳۰	۷۴۵۸۷	۱۳۶۶۳۸	۱۱۵۱۲۹۱	۶۴۸۱۶۳	۱۱۳۸۷۱	۱۸۷۲۸۷	۷۱۳۱۹	۱۳۰۶۵۱
رشت		۲۱۹۲۵۵۸	۱۰۱۶۶۴۸	۱۸۴۳۷۸	۷۸۳۱۷۹	۱۸۸۹۴۵	۱۹۴۰۸	۲۱۴۸۵۳۲	۹۹۶۲۳۴	۱۸۰۶۷۶	۷۶۷۴۵۳	۱۸۵۱۵۱	۱۹۰۱۸
رودبار		۴۷۷۹۸۹	۲۵۵۰۵۱	۳۹۷۲۰	۷۵۰۴۵	۲۵۱۸۴	۸۲۹۸۹	۳۶۶۹۲۵	۱۹۵۷۲۰	۳۰۴۸۰	۵۷۵۸۷	۱۹۴۵۵	۶۳۶۸۳
رودسر		۸۵۶۲۲۹	۴۶۴۷۶۰	۷۳۷۹۱	۲۵۰۱۴۰	۴۲۵۲۴	۲۵۰۱۴	۷۶۶۵۵۱	۴۱۵۵۰۹	۶۷۰۷۸	۲۲۳۵۹۳	۳۸۰۱۱	۲۲۳۶۰
صومعه سرا		۱۱۰۹۴۸۱	۵۶۶۸۸۸	۹۳۳۳۴	۲۵۹۱۶۴	۷۵۹۲۳	۱۴۱۷۲	۱۰۷۹۸۶۳	۵۵۱۷۵۶	۹۰۸۴۳	۳۴۹۵۷۷	۷۳۸۹۶	۱۳۷۹۱
فومن		۷۲۹۲۲۹	۳۷۸۹۶۱	۵۶۳۵۳	۲۲۲۸۲۷	۵۲۹۹۳	۱۸۰۹۵	۶۷۲۱۸۹	۳۴۹۳۶۹	۵۱۸۵۷	۲۰۵۴۲۷	۴۸۸۵۴	۱۶۶۸۲
لاهیجان		۷۶۹۲۸۰	۳۷۱۱۱۵	۷۴۸۸۳	۱۹۴۹۵۹	۶۳۰۰۷	۶۵۳۱۶	۶۵۴۹۸۰	۳۱۵۹۷۴	۶۳۷۵۶	۱۶۵۹۹۲	۵۳۶۴۶	۵۵۶۱۲
لنگرود		۱۷۵۸۵۸	۹۵۶۰۳	۱۹۹۱۷	۵۴۰۱۱	۵۸۵۸	۴۶۹	۲۱۲۳۵۲	۱۱۵۴۶۳	۲۴۰۵۰	۶۵۲۱۹	۷۰۷۴	۵۶۶

مأخذ: سازمان جهادسازندگی استان گیلان معاونت امور دام

سال	میزان ذخایر ماهی سفید (هزار تن)	ماهی های خاویاری (هزار تن)	کیلکا (هزار تن)
۱۳۶۹	۱۹۰۶	-	-
۱۳۷۰	۲۳۰۸	-	-
۱۳۷۱	۲۴۰۱	-	-
۱۳۷۲	۲۴۰۱	۳	۱۱۰

طبق مطالعات^۱ و تحقیقات به عمل آمده، در آب های دریای خزر در رودخانه های اطراف مجموعاً ۱۱۴ گونه، ۳۶۳ زیر گونه و ۱۴ نژاد ماهی گزارش شده که از لحاظ تجاری این مجموعه به دو گروه ماهیان خاویاری و غیر خاویاری تقسیم می شوند و از لحاظ پراکنش محیطی در دو دسته زیر قرار می گیرند:

۱- ماهیان دریایی: در آب های دریای تخم گذاشته و در نزدیکی ساحل زندگی می کنند مانند «کفال و ماهی ارنکه»؛
 ۲- ماهی های مهاجر و نیمه مهاجر: نوع مهاجر در دریا و یا آب های شور مجاور به سر برده و نوع نیمه مهاجر آن در مصب رودخانه ها یا آب های نیمه شور زندگی می کنند. نوع اخیر در نواحی کم عمق ساحلی زندگی کرده ولی در رودخانه ها و آب های شیرین تخم گذاری می کنند و عموماً فلس دار هستند (ماهیان استخوانی) که از این دسته از ماهی ها می توان ماهی سفید، ماهی سیم، ماهی کلمه و همچنین ماهی آزاد، اسبینه و سوف را نام برد.

بنابراین، آبریان قابل بهره برداری دریای خزر را می توان به شرح زیر نام برد:

۱- ماهی های خاویاری؛

۲- کیلکا؛

۳- ماهیان استخوانی.

۴-۴-۱۲- تعداد ظرفیت و میزان صید و پرورش انواع آبریان

۴۵ شرکت تعاونی و خصوصی در شهرستان بندرانزلی به صید کیلکا اشتغال دارند که از این تعداد ۱۷ واحد (۳۷/۸ درصد) به صورت خصوصی و ۲۸ واحد (۶۲/۲ درصد) به صورت تعاونی فعالیت دارند که ظرفیت آنها بین ۵-۱۱۰ تن می باشد.

در سال های قبل تعداد شناورها ۶ واحد با ۹۵ نفر صیاد بوده و صید فقط توسط شیلات انجام می گرفت. ولی اکنون به جز یک شناور که از سال ۱۳۷۰ برای کارهای تحقیقاتی به مرکز شیلات داده شده، ۵ شناور دیگر نیز برای صید کیلکا به بخش خصوصی سپرده شده است. کیلکا شاید کوچک ترین ماهی دریای خزر باشد و طول آن حداکثر به ۱۲-۱۵ سانتی متر می رسد و از سال ۱۳۱۸ در بندر ترکمن صید می گردد. تولید مثل این ماهی از راه تخم ریزی در دریا و بیشتر در روی تخته سنگ های کف دریا صورت می گیرد. ماهی کیلکا به دلیل ظرفیت و لطافت، در هوای گرم و شرایط نامساعد به سرعت فاسد می شود و به همین دلیل و همچنین به سبب تخم ریزی در فصول گرم، صید کیلکا در فصل تابستان قطع شده و فقط در ۹ ماه از سال انجام می شود، که البته این امر به خوبی آب و هوا و وضعیت دریا نیز بستگی دارد. صید این ماهی در فاصله ای بیش از ۲ کیلومتری ساحل دریا انجام می گیرد.

در جدول شماره (۴-۶۹) تعداد، ظرفیت و تجهیزات واحدهای صیادی صنعتی در شهرستان بندرانزلی ارائه شده است و همان گونه که دیده می شود تعداد ۴۵ واحد صیادی با در اختیار داشتن ۴۵ شناور و ۴۵۰ نفر عضو مشغول به فعالیت هستند که از این تعداد ۲۸ واحد به صورت تعاونی (۶۲/۲ درصد) و ۱۷ واحد به صورت خصوصی (۳۷/۸ درصد) اداره می شوند.

۱. ارزیابی ذخایر ماهیان دریایی خزر در سال ۱۳۷۲، مرکز تحقیقات شیلات ایران.

۴-۴-۱۰- منابع خوراک طیور

همانگونه که در جدول شماره (۴-۶۸) دیده می شود، کل خوراک مصرفی طیور در سال ۱۳۷۲ حدود ۴۷ هزار تن بوده و همه از خارج استان تأمین می شود. به جز مواد افزودنی پودر صدف که آن هم فقط ۰/۴ درصد خوراک طیور را تشکیل می دهد، دیگر اقلام تأمین خوراک شامل ذرت و کنجاله سویا ۹۱/۹ درصد خوراک پودر ماهی ۶ درصد و دی کلسیم فسفات، میتونین، مکمل مواد معدنی و لیزین و سایر مواد افزودنی به میزان ۱/۷ درصد بوده که از خارج استان وارد می گردد.

طبق بررسی های به عمل آمده، پودر صدف تولیدی استان بالغ بر ۶۹۴۶۸ تن در سال ۱۳۷۲ بوده که میزان مصرف آن برای خوراک طیور صنعتی استان تنها ۱۸۷ تن بوده و مازاد مصرف یعنی ۶۹۳۶۱ تن دیگر به خارج استان فرستاده شده است.

جدول ۴-۶۸- منابع تأمین خوراک طیور به تفکیک تولیدی در داخل استان و وارداتی از خارج استان در سال ۱۳۷۲

ردیف	منابع تأمین خوراک طیور	تولید داخلی یا وارداتی	ماده خشک	
			تن	درصد
۱	ذرت	وارداتی	۳۱۴۴۸	۷۹
۲	کنجاله سویا	وارداتی	۱۱۶۸۲	۲۴/۹
۳	پودر ماهی	وارداتی	۲۸۰۳	۶
۴	دی کلسیم فسفات D.C.P	وارداتی	۲۸۱	۰/۶
۵	میتونین	وارداتی	۵۷	۰/۱
۶	مکمل مواد معدنی	وارداتی	۱۸۷	۰/۴
۷	لیزین	وارداتی	۴	۰/۰۱
۸	سایر مواد افزودنی	وارداتی	۲۷۵	۰/۵۹
۹	پودر صدف	داخلی	۱۸۷	۰/۴
جمع			۴۶۹۲۴	۱۰۰

مأخذ: سازمان جهاد سازندگی استان - شرکت سهامی کشاورزی و دامپروری سفیدرود

۴-۴-۱۱- میزان ذخایر آبزیان

میزان ذخایر آبزی عبارت از حجم توده زنده آبزی در هر مقطع زمانی در دریاست که باتوجه به کمیت و کیفیت تغذیه، آلودگی های موجود در محیط، میزان مرگ و میر طبیعی، صیادی، رابطه شکار و شکارچی و جایگاه آبزی در این تقابل دچار نوسان گردد.

میزان ذخایر عموماً با برآورد پارامترهای رشد و رابطه طول و وزن، تعیین ترکیب طولی، تعداد و میزان صید استحصالی در هر گروه طولی، برآورد میزان مرگ و میر کل شامل مرگ و میر طبیعی و صیادی و با استفاده از روش های علمی، محاسبه و تعیین می گردد. که در این رابطه تغییرات و نوسانات ذخایر ماهیان و تعیین مقدار کمی و بیوماس ماهیان توسط بخش ارزیابی ذخایر مرکز تحقیقات شیلات استان در سال های اخیر بررسی شده و در قالب پروژه های تحقیقاتی صورت پذیرفته است که تنها اطلاعاتی در مورد ماهی سفید از سال ۱۳۶۹ به شرح زیر جمع بندی گردیده است.

(۱/۰ درصد) کمترین مقدار پشم را تولید کرده است.

شهرستان تالش با ۱۳۴۳ تن (۱/۲۴ درصد) بیشترین و شهرستان بندرانزلی با ۶۴/۳ تن (۲/۱ درصد) کمترین مقدار پوست را تولید کرده است.

شهرستان تالش با ۵۷۰۴ تن (۲/۳۲ درصد) بیشترین و شهرستان رشت با ۰/۴ تن (۲/۰ درصد) کمترین مقدار مو را تولید کرده است.

جدول شماره ۴-۵۷ روند تغییرات میزان فراورده‌های دامی استان راطی سال‌های ۱۳۶۷-۱۳۷۲ ارائه می‌دهد و همان‌گونه که دیده می‌شود، تولید شیر استان با ۳۳/۵ درصد رشد در سال ۱۳۷۲ نسبت به سال ۱۳۶۷ بیشترین میزان تغییر و تولید پشم با ۱۶/۸ رشد در سال ۱۳۷۲ نسبت به سال ۱۳۶۷ کمترین میزان تغییر را دارا بوده است.

بیشترین میزان افزایش فراورده‌ها به تفکیک شهرستان و نوع فراورده عبارت است از:

- گوشت قرمز: شهرستان آستارا با ۴۴/۷ درصد، شیر: آستانه اشرفیه با ۱۰۱ درصد، پشم: شهرستان صومعه‌سرا با ۵۴۶ درصد، پوست: شهرستان آستارا با ۲۶۵ درصد، مو: شهرستان صومعه‌سرا با ۴۸/۹ درصد. و بیشترین کاهش و یا کمترین افزایش میزان تولید فراورده‌ها به تفکیک شهرستان و نوع فراورده عبارت است از: گوشت قرمز: شهرستان رودسر با ۱/۶ درصد، شیر: شهرستان رشت با ۰/۵ درصد، پشم: شهرستان رشت با ۷۳/۷ درصد، پوست: شهرستان رودسر با ۳/۸- درصد، مو: شهرستان رشت با ۱۲۳- درصد.

جدول شماره ۴-۵۶ نشان دهنده آن است که تولید گوشت قرمز بدون تغییر نسبت به سال ۱۳۷۳ مقدار ۱۳۷۳ تن، تولید شیر بدون تغییر نسبت به سال ۱۳۷۳ مقدار ۱۵۶۱۸۲ تن، تخم مرغ با ۳۰ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۷۳ به رقم ۵۷۷۶ تن و عسل با ۵۰/۸ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۷۳ به رقم ۲۱۹۳ تن رسیده است.

۴-۴-۵- منابع خوراک دام

تغذیه در دامپروری از آنجنان اهمیتی برخوردار است که هرگونه سهل انگاری در رعایت موازین آن می‌تواند لطمات فراوان و جبران‌ناپذیری را بر اقتصاد دامدار وارد کند. از آنجا که مشکل تغذیه دام در کشور ما همواره از مطرح‌ترین مسائل دامپروری بوده، استان سرسبز گیلان نیز از این مشکل مستثنی نمی‌باشد. با توجه به وضعیت خاص جغرافیایی و اقلیمی موجود در گیلان که شرایط لازم برای تولید محصول استراتژیک برنج را فراهم نموده، اکثر زمین‌های موجود به زیر کشت این محصول رفته و مقدار بسیار ناچیزی به کشت علوفه مرغوب اختصاص یافته است. منابع اصلی تأمین خوراک دام برای احشام موجود شامل علوفه مراتع، علوفه دست کاشت، پس چرمزارع، ضایعات کشاورزی، کاه و سبوس و کنسائتره صنعتی و سرشاخه‌های جنگلی است که مقدار T.D.N حاصل از آنها جمعاً به ۵۹۴۳۸۴ تن بالغ می‌گردد.

البته با توجه به تعداد ۵۱۵۶۶۸۱ واحد دامی موجود و متوسط مصرف ۲۲۰ کیلوگرم T.D.N در سال به ازای هر واحد دامی، مقدار T.D.N مورد نیاز کل دام‌های استان ۱۱۳۴۴۷۰ تن می‌باشد و این میزان علوفه ۵۳ درصد از نیاز غذایی دام‌ها را تأمین می‌کند. از طرفی مقدار علوفه تولیدی در استان اعم از علوفه مراتع، علوفه دست کاشت، پس چرمزارع و ضایعات کشاورزی مقدار ۵۲۳۴۳۸ تن T.D.N است که در مقایسه با مقدار علوفه مورد نیاز دام‌ها، مقدار ۶۱۱۰۳۲ تن T.D.N (۴۷ درصد) نیاز علوفه‌ای دام‌ها در استان دیده می‌شود.

جدول ۴-۶۹- تعداد، ظرفیت و تجهیزات واحدهای صیادی صنعتی در شهرستان بندر انزلی در سال ۱۳۷۲

ردیف	نام واحدهای صیادی	نوع واحد		نام شناور	ظرفیت (تن)	تعداد (اعضا)	جنس بدنه			ابعاد شناور (متر)				نوع موتور			تجهیزات شناور		
		تعاونی	خصوصی				چوبی	فلزی	فایبرگلاس	طول	عرض	ارتفاع	آبجور	قدرت موتور (قوه اسب)	وینچ	اکوساندر	بی سیم		
۱	شرکت تعاونی میعاد	x		مطلع الفجر یک	۲۵	۱۱	x			۱۸/۵	۶	۲/۸۰	۷۶۰	۱۶۵HWM	x	x	x	x	
۲	شاهد	x		مطلع الفجر دو	۳۰	۱۲		فرم فلزی		۱۹/۸۵	۶/۳۰	۳	۱/۸	والنت ۲۴۰	x	x	x	x	
۳	هجرت	x		مطلع الفجر پنج	۳۰	۱۲	x			۲۱	۵	۳/۵	۱/۸۰	گاردنر ۲۸۵	x	x	x	x	
۴	ظفر	x		شماره سیزده رجب	۳۰	۱۵	x			۲۱	۶/۳۰	۳/۵	۱/۸۰	میتسوبیشی ۳۲۰	x	x	-	-	
۵	وحدت	x		مطلع الفجر ۶	۳۰	۱۰	x			۲۱	۶/۳۰	۳/۵	۱/۸۰	میتسوبیشی ۳۲۰	x	x	x	x	
۶	متحد البحر	x		مطلع الفجر ۷	۳۰	۱۳	x			۲۱	۶/۳۰	۳/۵	۱/۸۰	میتسوبیشی ۳۲۰	x	x	-	-	
۷	امید فردا	x		مطلع الفجر ۹	۳۰	۱۳	x			۲۱	۶/۳۰	۳/۵	۱/۸۰	میتسوبیشی ۳۲۰	x	x	x	x	
۸	بعثت	x		مطلع الفجر ۱۱	۳۰	۱۳	x			۱۹/۵	۵	۳	۱/۸۰	میتسوبیشی ۳۲۰	x	x	x	x	
۹	شهید باهنر	x		مطلع الفجر ۱۳	۳۰	۱۲	x			۱۹/۵	۵	۳	۱/۸۰	میتسوبیشی ۳۲۰	x	x	-	-	
۱۰	فجر	x		مطلع الفجر ۱۵	۳۰	۱۲	x			۱۹/۵	۵	۳	۱/۸۰	میتسوبیشی ۳۲۰	x	x	-	-	
۱۱	آزادگان	x		مطلع الفجر ۱۷	۳۰	۱۲	x			۱۹/۵	۵	۳	۱/۸۰	میتسوبیشی ۳۲۰	x	x	x	x	
۱۲	خزر	x		مطلع الفجر ۱۹	۳۰	۱۴	x			۱۹/۵	۵	۳	۱/۸۰	میتسوبیشی ۳۲۰	x	x	x	x	
۱۳	ایشانگران	x		مطلع الفجر ۲۱	۳۰	۱۴	x			۱۹/۵	۵	۳	۱/۸۰	کاتر پیلار ۲۴۰	x	x	x	x	
۱۴	سهامی سحر	x		مطلع الفجر ۲۳	۳۰	۱۰	x			۱۹/۵	۵	۳	۱/۸۰	کاتر پیلار ۲۴۰	x	x	x	x	
۱۵	نوح	x		مطلع الفجر ۳۷	۳۰	۱۰	x			۱۹/۵	۵	۳	۱/۸۰	گاردنر ۲۸۵	x	x	x	x	
۱۶	شرکت تعاونی ایثار	x		مطلع الفجر ۳۵	۳۰	۱۰	x			۱۹/۵	۵	۳	۱/۸۰	گاردنر ۲۸۵	x	x	x	x	
۱۷	شرکت تعاونی آزادگان شمال	x		مطلع الفجر ۳۲	۲۰	۱۰	x			۱۹/۵	۵	۳	۱/۸۰	میتسوبیشی ۳۲۰	x	x	x	x	
۱۸	شرکت تعاونی دلفین سام	x		سی سرا ۱	۲۰	۱۲		x		۲۰	۵	۳	۱/۶۰	میتسوبیشی ۳۲۰	x	x	x	x	
۱۹	شرکت تعاونی صدف خزر	x		صدف ۱	۲۰	۱۰		x		۱۷/۵	۴/۶۰	۳	۱/۴۰	دو موتور یانمار ۷۵	x	x	x	x	
۲۰	شرکت تعاونی دریای خزر	x		سی سرا ۲	۲۰	۱۳		x		۱۷/۵	۴/۶۰	۳	۱/۴۰	میتسوبیشی ۳۲۰	x	x	x	x	
۲۱	کشتی سازی کیش	x		خزر کیش ۱	۲۰	۱۰		x		۱۶/۱۰	۵	۲/۵	۲/۲۰	ولودنیتا ۲۷۰	x	x	x	x	
۲۲	شرکت درزر	x		دریا زور ۱	۴۰	۱۰		x		۲۳	۷/۵	۳/۵	۲/۶۰	skl با قدرت ۱۵۰	x	x	x	x	
۲۳	شرکت درزر ۵۷	x		بابلسر	۱۱۰	۱۲		x		۲۵	۵/۵	۲	۲/۴۰	skl با قدرت ۱۵۰	x	x	x	x	

جدول ۴-۷۰ روند تغییرات صید ماهیان استخوانی در آب‌های شور به تفکیک شهرستان

طی سال‌های ۱۳۵۲، ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲ (واحد: تن)

نام شهرستان	صید ماهیان استخوانی در آب‌های شور							
	۱۳۷۲			۱۳۶۷		۱۳۵۲		درصد
	جمع/تن	دامگستر/تن	پره/تن	درصد	پره/تن	درصد	پره/تن	
آستارا	۶۹۸	۶۹۸	—	—	—	—	—	۱۱/۱
آستانه اشرفیه	۸۱۴/۱	۷۴۵/۱	۶۹	۱/۹	۳/۵	۳/۴	۲۳/۷	۱۳
بندرانزلی	۱۶۵۳/۲	۷۸۸	۸۶۵/۲	۴۴/۶	۸۲/۵	۵۱/۷	۳۶۱/۴	۲۶/۵
تالش	۹۳۳/۶	۸۵۵/۲	۷۸/۴	۸/۴	۱۵/۴	۳/۹	۲۷/۲	۱۴/۹
رودسر	۱۲۱۸/۹	۲۹۹/۴	۹۱۹/۵	۴۱/۶	۷۷	۳۷/۵	۲۶۱/۷	۱۹/۵
صومعه‌سرا	۳۲۰/۱	۳۲۰/۱	—	—	—	—	—	۵/۱
لاهیجان	۲۴۳	۲۴۳	—	—	—	—	—	۳/۸
لنگرود	۳۸۵/۲	۳۱۵	۷۰/۲	۳/۵	۶/۵	۳/۵	۲۴/۵	۶/۱
جمع	۶۲۶۶/۱	۴۲۶۳/۸	۲۰۰۲/۳	۱۰۰	۱۸۴/۹	۱۰۰	۶۹۸/۵	۱۰۰

مأخذ: شرکت سهامی شیلات

در جدول شماره (۴-۷۱) روند تغییرات صید آبزیان در آب‌های شیرین (تالاب انزلی) به تفکیک در

مقاطع سال‌های ۱۳۶۷-۱۳۷۲ ارائه شده است:

بررسی روند تغییرات میزان صید به تفکیک گروه‌های اصلی آبیان برحسب آب‌های شیرین و شور در کل استان و هریک از شهرستان

از آنجا که دریای خزر یک حوضه آبی بسته است، توان تولید و باروری آن محدود بوده و در نتیجه برداشت از ذخایر و منابع آبی آن باید حساب شده و تحت نظارت دقیق، مستمر و بر اساس اصول و موازین علمی صورت پذیرد، به خصوص که بیش از ۹۰ درصد ذخایر ماهیان خاویاری جهان در این دریاچه قرار دارد. روند تغییرات میزان صید ماهیان استخوانی به تفکیک طی سال‌های ۷۲ و ۷۵، ۵۲ و ۷۲ در جدول (شماره ۴-۷۰) آورده شده است. در این جدول مشاهده می‌شود که در سال ۱۳۷۲ صید ماهی استخوانی به حدود ۶/۳ هزار تن بالغ گردیده که نسبت به سال ۵۲ حدود ۸۰۰ درصد و نسبت به سال ۱۳۶۷ به میزان ۳۳۰۵ درصد افزایش داشته است. در سال ۱۳۷۲، میزان صید ماهی سفید ۷۵/۵ درصد، کفال ۱۲/۸ درصد و شک ماهی ۷/۵ درصد (۹۵/۸ درصد از کل صید) بوده است. اکثر گونه‌های آبی در سال ۱۳۷۲ کم و بیش صید گردیده‌اند که میزان آنها از ۰/۰۰۵ درصد (ماهی آزاد و اردک ماهی) تا ۷۵/۵ درصد ماهی سفید در نوسان بوده است. بیشترین میزان صید ماهی در سال‌های ۷۲ و ۷۵، ۵۲ و ۷۲ مربوط به شهرستان بندرانزلی به ترتیب با ۵۱/۷ درصد، ۴۴/۶ درصد و ۲۶/۵ درصد بوده است.

موارد ذکر شده بیانگر آن است که میزان صید در دیگر شهرستان‌ها در سال‌های اخیر روندی افزایشی داشته و در مقابل، کمترین میزان صید در سال ۱۳۷۲ مربوط به شهرستان لاهیجان با ۳/۸ درصد، بوده است. باتوجه به آمار و اطلاعات موجود، در سال‌های ۵۲ و ۶۷ صید ماهیان استخوانی فقط به روش پره صورت گرفته، در صورتی که در سال ۱۳۷۲ معادل ۶۸ درصد صید به روش دام‌گستر و ۳۲ درصد به روش پره انجام پذیرفته است. روش دام‌گستر از سال ۱۳۰۰ شمسی ابتدا در مرداب انزلی و بعد در رودخانه‌ها گسترش یافت و پس از ملی شدن شیلات ایران و روشن شدن آثار تخریبی ناشی از کاربرد روش صید دام‌گستر، در سال ۱۳۴۲ از اعمال این روش در دریا جلوگیری به عمل آمد و صید به روش گوشگیر برای صید ماهیان استخوانی ممنوع شد و روش صید با پره‌های ساحلی جایگزین صید به روش دام‌گستر گردید. اگرچه بررسی‌های تحقیقاتی انجام شده توسط مراکز تحقیقات شیلات گویای این حقیقت است که بخشی از ماهیان صید شده به روش پره از نظر سن و وزن غیر استانداردند، لیکن با اعمال اصلاحاتی محدود در مورد زمان صید و چشمه‌های تور می‌توان این روش را به عنوان مناسب‌ترین روش صید ماهیان استخوانی که هیچ گونه خسارتی را بر ذخایر ماهیان خاویاری وارد نمی‌سازد، مورد توجه بیش از پیش قرار داد. اما در روش دام‌گستر، تور در دریا به شیوه انتظاری پهن می‌شود و چشمه‌های آن از نظر اندازه متناسب با ماهی سفید تنظیم شده است. ماهیان خاویاری به آسانی هنگام عبور از کنار دام‌های گوشگیر در آن گرفتار شده و در سنین مختلف خصوصاً قبل از بلوغ جنسی و تخم‌ریزی از چرخه حیات خارج می‌شوند.

تن برداشت شده است. دیگر ماهیانی که در دریای خزر صید می‌گردند، ماهی‌های خاویاری (ماهی‌های استروژن) است که از آن گوشت ماهی و خاویار به دست می‌آید و روند تغییرات آنها در جداول و نمودارها نمایش داده شده است. طبق جدول شماره (۴-۷۲) در سال ۱۳۷۲ میزان صید ۲۹۹ تن بوده که نسبت به سال ۱۳۵۲ حدود ۱۸ درصد و نسبت به سال ۱۳۶۷ در حدود ۴۸ درصد کاهش داشته و این در صورتی است که میزان صید گوشت ماهیان خاویاری در سال ۱۳۶۷ نسبت به سال ۱۳۵۲، حدود ۵۵ درصد افزایش نشان می‌دهد. نگرش دقیق بر روند میزان صید ماهیان خاویاری حاکی از آن است که میزان صید این گونه، از سال ۱۳۶۷ کاهش داشته است.^۱ کاهش میزان صید استحصالی چیزی جز کاهش ذخایر آبزیان نبوده و عامل عمده آن صید بی‌رویه بوده است. یکی از نمودهای صید بی‌رویه، فعالیت صیادان دام‌گستر در دریای خزر می‌باشد. طبق یافته‌های تحقیقاتی^۲ هر سال حدود ۸۳۴۲۳۴ قطعه ماهی خاویاری قبل از رسیدن به مرحله بلوغ پس از برخورد با دام‌های گوشتگیر نایلونی از چرخه حیات خارج شده و به تبع آن ۱۸۸۲ تن خاویار عملاً از دسترس خارج می‌گردد.

در سال ۱۳۷۲ بیشترین سهم صید (۳۱/۷ درصد) و استحصال خاویار (۳۴/۴ درصد) مربوط به شهرستان تالش و کمترین میزان صید (۳/۵ درصد) و استحصال خاویار (۳/۵ درصد) مربوط به شهرستان لنگرود بوده است. (نمودار ۱۹) کمترین میزان صید در سال ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲ را شهرستان لنگرود و در سال ۱۳۵۲ شهرستان رودسر داشته است. (نمودار ۲۱).

۱. سید مجتبی مرتضوی، ماهنامه آبزیان، سال ششم، شماره ۹.

۲. مرکز تحقیقات شیلات استان مازندران پروژه بررسی اثرات ناشی از استقرار دام‌های گوشتگیر نایلونی بر ذخایر ماهیان خاویار.

جدول ۴-۷۱- روند تغییرات صید آبزیان در آب های شیرین (تالاب انزلی) به تفکیک در مقاطع سال های ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲

ردیف	نام ماهی	میزان (تن)	
		سال ۱۳۶۷	سال ۱۳۷۲
۱	کپور معمولی	۶/۹	۱۵۰/۷
۲	کاراس	۴۶/۵	۱۹/۷
۳	اردک ماهی	۵/۹	۸۹/۹
۴	فیتوفاک (کپور نقره ای)	—	۳۲/۹
۵	اسیله	۲/۷	۱۴/۸
۶	سوف حاج طر حان	۰/۰۱	۳۰/۶
۷	سرگنده (بیگ هد)	۰/۵	۸۴/۶
۸	سوف سفید	۰/۰۲	۵
۹	سیم پرک	—	۲/۶
۱۰	علفخوار	—	۳/۲
۱۱	سیم	۰/۱	۱۳/۵
۱۲	سرخ پر	۰/۰۹	۱/۷
۱۳	تیزکولی	۰/۰۴	۱/۳
۱۴	سفیدکولی	—	۸/۶
۱۵	سیاه کولی	۰/۸	۴/۷
۱۶	کلمه	۰/۰۰۵	۶/۷
۱۷	سفید	۳/۱	۱۳/۷
۱۸	سس بزرگ سر	۰/۰۰۹	۰/۸
۱۹	سس معمولی	—	۰/۰۴
۲۰	پوزانک	—	۱/۲
۲۱	کفال	۰/۰۰۳	۱/۹
۲۲	دهان گرد دریای خزر	—	۰/۰۳
۲۳	لای ماهی	۰/۵	۳/۴
۲۴	سیلورکارپ	۶/۵	—
۲۵	آمور	۰/۳	—
۲۶	آلوزا	۰/۰۰۵	—
۲۷	شاه کولی	۰/۱	—
جمع		۷۴/۰۸	۶۶۹/۵

مأخذ: مرکز تحقیقات شیلات

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود از بررسی روند تغییرات صید آبزیان استخوانی در آب های شیرین می توان دریافت که چون ماهی ها در رودخانه ها تخم ریزی کرده و به دریا بر می گردند، بنابراین صید آنها هم در دریا صورت می گیرد. در سال ۱۳۷۲ میزان صید افزایشی حدود ۸۰۳ درصد نسبت به سال ۱۳۶۷ داشته و شامل صید کپور معمولی با ۱۵۰/۷ تن (۲۲/۵ درصد)، اردک ماهی (۱۳/۵ درصد) و سرگنده یا بیگ هد (۱۲/۶ درصد) بوده است. در این سال با افزایش میزان صید نسبت به سال ۱۳۶۷ در تالاب انواع بیشتری از گونه ماهیان در صید مشاهده می گردد. در صورتی که بیشترین میزان صید در سال ۱۳۶۷ مربوط به ماهی کاراس (۴۶/۵ تن استحصال) و سپس ماهی های سیلورکارپ (۶/۵ تن) و اردک ماهی (۵/۹ تن) و سفید (۳/۱ تن) بوده است. در سال ۱۳۷۲ با احتساب میزان صید ماهیان استخوانی در دریا و تالاب، ۶۹۳۵/۶

جدول شماره (۴-۷۳) میزان و درصد از کل ماهیان غضروفی و خاویاری به تفکیک هر یک از شهرستان‌های استان در مقاطع سال‌های ۱۳۵۲، ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲ را ارائه می‌دهد:

جدول ۴-۷۳- میزان و درصد از کل صید ماهیان غضروفی و خاویار به تفکیک هر یک از شهرستان‌های سال‌های ۱۳۵۲، ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲

(کیلوگرم)

نام شهرستان	سال				۱۳۵۲				۱۳۶۷				۱۳۷۲			
	میزان گوشت ماهیان خاویاری	درصد	استحصالی	درصد	میزان گوشت ماهیان خاویاری	درصد	استحصالی	درصد	میزان گوشت ماهیان خاویاری	درصد	استحصالی	درصد	میزان گوشت ماهیان خاویاری	درصد	استحصالی	درصد
آستارا	۴۸۵۲۰	۱۳/۲	۷۴۱۲	۱۵/۷	۹۹۰۵۳	۱۷/۳	۱۵۸۸۷	۱۵/۶	۶۴۶۷۳	۲۱/۶	۱۰۵۴۴	۲۱/۱	۶۴۶۷۳	۲۱/۶	۱۰۵۴۴	۲۱/۱
آستانه اشرفیه	۹۴۸۱۸	۲۵/۹	۷۹۶۸	۱۶/۹	۹۹۴۳۴	۱۷/۴	۱۷۱۷۱	۱۶/۸	۴۷۴۲۴	۱۵/۹	۷۲۸۶	۱۴/۶	۴۷۴۲۴	۱۵/۹	۷۲۸۶	۱۴/۶
بندر انزلی	۳۶۷۳۰	۱۰	۵۴۷۸	۱۱/۶	۶۸۳۲۹	۱۲	۱۲۷۳۴	۱۲/۵	۳۸۷۰۹	۱۳	۵۹۷۱	۱۲	۳۸۷۰۹	۱۳	۵۹۷۱	۱۲
تالش	۱۱۵۴۳۷	۳۱/۵	۱۷۲۷۵	۳۶/۵	۱۸۰۹۶۷	۳۱/۸	۳۴۰۹۱	۳۳/۳	۹۴۷۰۲	۳۱/۷	۱۷۱۸۲	۳۴/۴	۹۴۷۰۲	۳۱/۷	۱۷۱۸۲	۳۴/۴
رشت	۳۲۲۷۴	۸/۸	۴۰۶۰	۸/۶	۶۰۳۱۹	۱۰/۶	۱۰۴۴۳	۱۰/۲	۲۸۰۲۱	۹/۳	۴۵۵۳	۹/۱	۲۸۰۲۱	۹/۳	۴۵۵۳	۹/۱
رودسر	۱۵۲۲۳	۴/۲	۱۷۱۲	۳/۶	۳۴۲۳۸	۶	۶۵۳۵	۶/۴	۱۵۱۹۹	۵	۲۷۲۶	۵/۵	۱۵۱۹۹	۵	۲۷۲۶	۵/۵
لنگرود	۲۳۴۵۹	۶/۴	۳۳۱۵	۷/۱	۲۷۱۱۱	۴/۹	۵۳۷۶	۵/۲	۱۰۳۳۵	۳/۵	۱۶۷۱	۳/۳	۱۰۳۳۵	۳/۵	۱۶۷۱	۳/۳
جمع	۳۶۶۴۶۱	۱۰۰	۴۷۲۲۰	۱۰۰	۵۶۹۴۵۱	۱۰۰	۱۰۲۲۳۷	۱۰۰	۲۹۹۰۶۳	۱۰۰	۴۹۹۳۳	۱۰۰	۲۹۹۰۶۳	۱۰۰	۴۹۹۳۳	۱۰۰

مأخذ: شرکت سهامی شیلات ایران معاونت تولید و بهره‌برداری

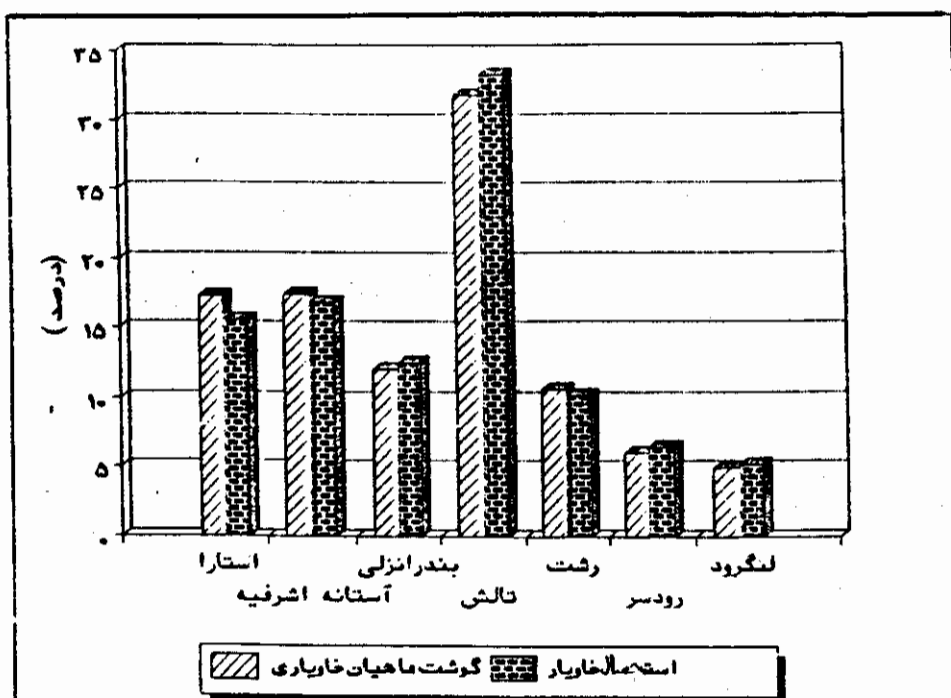
همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، مجموع گوشت ماهیان خاویاری و استحصالی خاویار در سال ۱۳۷۲ به ترتیب ۲۹۹۰۶۳ و ۴۹۹۳۳ کیلوگرم بوده و شهرستان تالش با تولید ۹۴۷۰۲ کیلوگرم گوشت (۳۱/۷ درصد) و ۱۷۱۸۲ کیلوگرم خاویار (۳۴/۴ درصد) بیشترین میزان تولید و شهرستان لنگرود با تولید ۱۰۳۳۵ کیلوگرم گوشت (۳/۵ درصد) و ۱۶۷۱ کیلوگرم خاویار (۳/۳ درصد) کمترین میزان تولید را دارا بوده‌اند.

از بررسی روند تغییر میزان صید ماهیان غضروفی و خاویار استحصالی مشخص می‌شود که میزان گوشت ماهیان با ۴۷/۵ درصد کاهش و میزان خاویار استحصالی نیز با ۵۱/۱ درصد کاهش مواجه شده است.

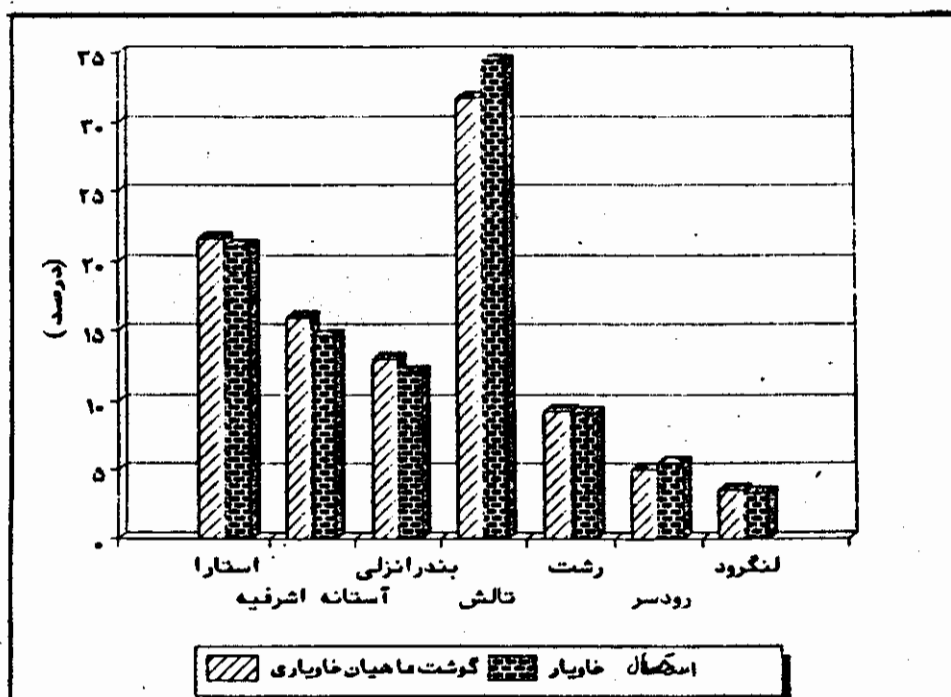
جدول ۴-۷۲- روند تغییرات میزان صید ماهیان خاویاری به تفکیک گروه‌های اصلی آبیان در هر یک از شهرستان‌های طی سال‌های ۱۳۵۲، ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲ (کیلوگرم)

نام شهرستان	۱۳۵۲						۱۳۶۷						۱۳۷۲					
	فیل ماهی		تاس ماهی		دراکول		فیل ماهی		تاس ماهی		دراکول		فیل ماهی		تاس ماهی		دراکول	
	گوشت	خاویار	گوشت	خاویار	گوشت	خاویار	گوشت	خاویار	گوشت	خاویار	گوشت	خاویار	گوشت	خاویار	گوشت	خاویار	گوشت	خاویار
آستارا	۳۷۴۵	۱۵۸	۲۱۳۰۵	۲۵۳۶۶	۲۳۴۷۰	۴۷۱۸	۱۶۱۰۵	۱۲۲	۳۱۳۱۴	۵۰۱۲	۵۱۶۳۴	۱۰۷۵۳	۷۴۸۲	۱۰۵	۲۲۱۴۰	۳۵۲۰	۳۵۰۵۱	۶۹۱۹
آستانه اشرفیه	۲۱۵۸۰	۹۴۹	۴۷۹۷۳	۲۹۱۲	۲۵۲۶۵	۴۱۰۷	۱۳۲۳۳	۶۵	۲۷۳۳۷	۳۹۵۱	۵۸۸۶۴	۱۳۱۵۵	۳۳۲۹	۱۹۳	۱۸۸۰۹	۲۰۲۸	۲۵۲۸۶	۵۰۶۵
بندر انزلی	۱۹۱۰	۱۲۸	۱۷۴۷۲	۲۰۲۸	۱۷۳۴۸	۳۳۲۲	۲۹۹۸	۲۹	۱۶۷۶۰	۲۵۵۱	۴۸۵۷۱	۱۰۱۵۴	۴۷۶۵	۴۳	۱۲۶۱۹	۱۶۸۴	۲۱۳۲۵	۴۲۴۴
تالش	۴۵۵۹	۲۲۷	۴۴۸۵۴	۴۹۴۸	۶۶۰۲۴	۱۲۱۰۰	۱۲۶۷۲	۱۹۵	۶۰۰۴۴	۹۷۳۶	۱۰۸۲۵۱	۲۴۱۶۰	۸۸۰۸	۳۵۳	۳۶۱۳۴	۵۸۶۸	۴۹۷۶۰	۱۰۹۶۱
رشت	۷۱۲۹	۴۰۲	۱۳۸۶۴	۱۳۷۱	۱۱۲۸۱	۲۲۸۷	۸۹۴۸	۱۲۳	۱۷۶۵۸	۲۵۶۰	۳۳۷۱۳	۷۷۶۰	۱۵۴۱	۸۸	۱۰۰۳۹	۱۲۸۵	۱۶۴۴۱	۳۱۸۰
رودسر	۱۹۵۶	۹۶	۹۲۰۳	۷۸۸	۴۰۶۴	۸۲۸	۲۱۶۷	۳۳	۷۰۶۷	۸۱۹	۲۵۰۰۴	۵۶۸۳	۵۰۰	۲	۴۳۹۱	۵۷۷	۱۰۳۰۸	۲۱۴۷
لنگرود	۴۱۳۵	۹۳	۹۰۶۴	۹۸۳	۱۰۲۶۰	۲۲۳۹	۱۷۷۲	۲۰	۵۹۳۷	۸۵۵	۱۹۴۰۲	۴۵۰۱	۸۲۵	۱۰	۲۷۸۴	۳۳۹	۶۷۲۶	۱۳۲۲
جمع	۴۵۰۱۴	۲۰۵۳	۱۶۳۷۳۵	۱۵۵۶۶	۱۵۷۷۱۲	۲۹۶۰۱	۵۷۸۹۵	۵۸۷	۱۶۶۱۱۷	۲۵۴۸۴	۳۴۵۴۳۹	۷۶۱۶۶	۲۷۲۵۰	۷۹۴	۱۰۶۹۱۶	۱۵۳۰۱	۱۶۴۸۹۷	۳۳۸۳۸

نمودار ۲۰- میزان درصد از کل صید ماهیان غضروفی و خاویار به تفکیک شهرستان‌های گیلان در سال ۱۳۶۷

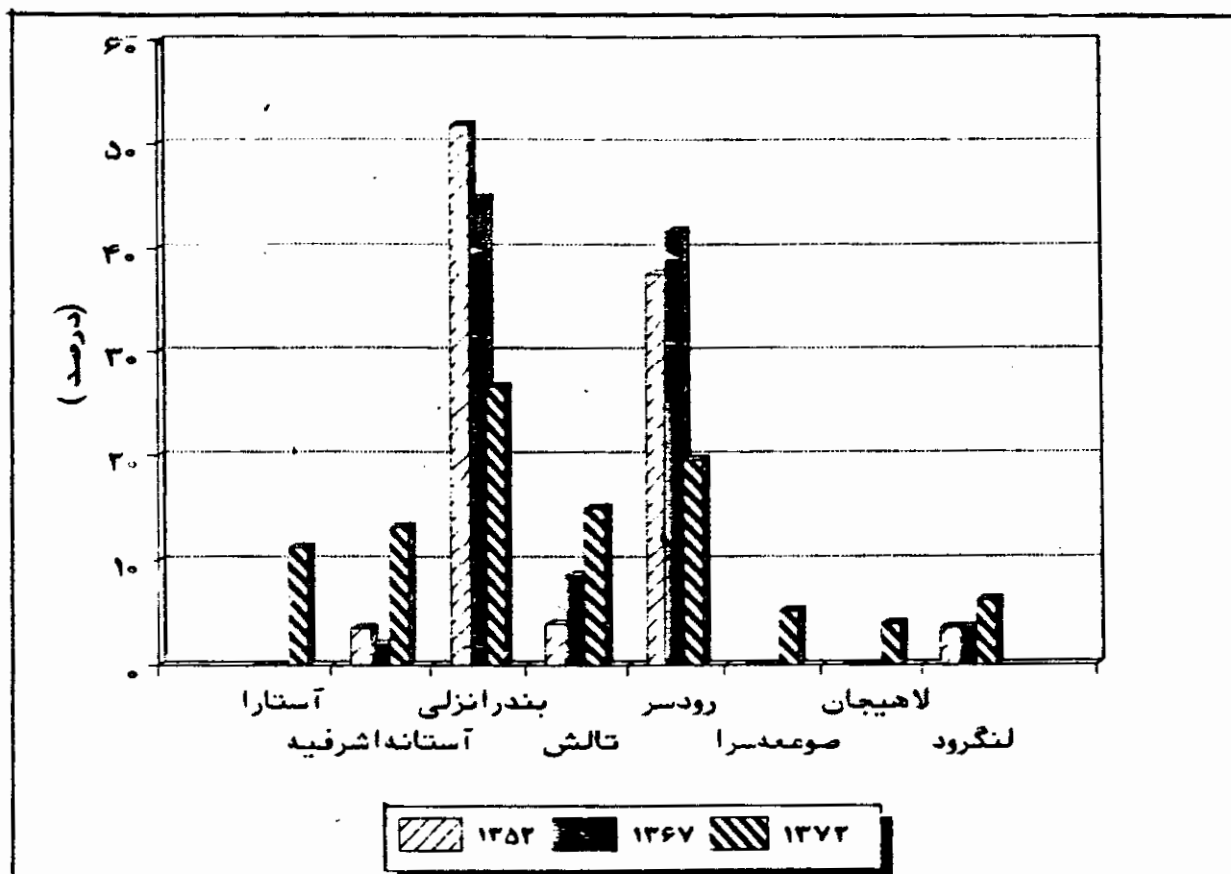


نمودار ۲۱- میزان درصد از کل صید ماهیان غضروفی و خاویار به تفکیک شهرستان‌های گیلان در سال ۱۳۷۲



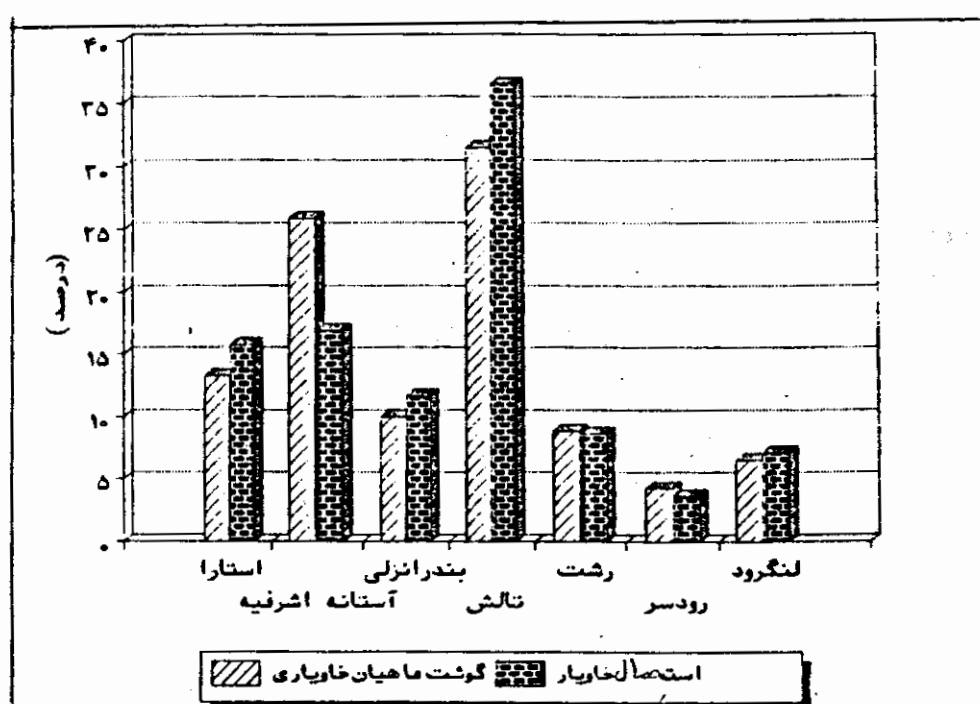
نمودار ۱۸- روند تغییرات صید ماهیان استخوانی در آب‌های شور به تفکیک شهرستان در سال‌های

۱۳۷۲-۱۳۵۲



نمودار ۱۹- میزان درصد از کل صید ماهیان غضروفی و خاویار به تفکیک شهرستان‌های گیلان در

سال ۱۳۵۲



ادامه جدول ۴-۶۹- تعداد، ظرفیت و تجهیزات واحدهای صیادی صنعتی در شهرستان بندر انزلی در سال ۱۳۷۲

ردیف	نام واحدهای صیادی	نوع واحد		نام شناور	ظرفیت (تن)	تعداد (اعضا)	جنس بدنه			ابعاد شناور (متر)				نوع موتور	تجهیزات شناور			
		تعاونی	خصوصی				چوبی	فلزی	فایبرگلاس	طول	عرض	ارتفاع	آبخور		قدرت موتور (قوه اسب)	وینچ	اکوساندر	بی سیم
۲۴	شرکت درزر ۵۷		x	غازیان	۱۱۰	۱۲		x			۲۵	۵/۵	۲	۲/۴۰	skl با قدرت ۱۵۰	x	x	x
۲۵	شرکت تعاونی احرار		x	آشور	۱۱۰	۱۲		x			۲۵	۵/۵	۲	۲/۴۰	skl با قدرت ۱۵۰	x	x	x
۲۶	شرکت تعاونی احرار		x	آستارا	۱۱۰	۱۲		x			۲۵	۵/۵	۲	۲/۴۰	skl با قدرت ۱۵۰	x	x	x
۲۷	شرکت تعاونی احرار		x	رامسر	۱۱۰	۱۲		x			۲۵	۵/۵	۲	۲/۴۰	skl با قدرت ۱۵۰	x	x	x
۲۸	شرکت تعاونی ملوان	x		شوریده ۱	۵	۱۰			x		۱۴/۹۰	۳/۴۰	۲	۱/۲۰	۱۶۵MWH	x	x	x
۲۹	شرکت تعاونی حر	x		شوریده ۱۲	۵	۸			x		۱۴/۹۰	۳/۴۰	۲	۱/۲۰	یانمار ۱۶۵	x	x	-
۳۰	شرکت تعاونی پیروزی	x		شوریده ۱۴	۵	۸			x		۱۴/۹۰	۳/۴۰	۲	۱/۲۰	یانمار ۱۶۵	x	x	x
۳۱	شرکت تعاونی آزادی	x		شوریده ۱۶	۵	۸			x		۱۴/۹۰	۳/۴۰	۲	۱/۲۰	یانمار ۱۶۵	x	x	x
۳۲	توحید بندر		x	شوریده ۱۹	۵	۸		x		x	۱۴/۹۰	۳/۴۰	۲	۱/۲۰	۱۶۵MWH	x	x	x
۳۳	آبزیان بندر		x	شوریده ۲۲	۵	۸			x		۱۴/۹۰	۳/۴۰	۲	۱/۲۰	۱۶۵MWH	x	x	x
۳۴	شرکت نسیم		x	شوریده نسیم	۵	۷			x		۱۴/۹۰	۳/۴۰	۲	۱/۲۰	۱۶۵MWH	x	x	x
۳۵	شرکت معراج ۲	x		شوریده ۲۵	۵	۱۴			x		۱۴/۹۰	۳/۴۰	۲	۱/۲۰	۱۶۵MWH	x	x	x
۳۶	کوزران		x	شوریده ۲۷	۵	۸			x		۱۴/۹۰	۳/۴۰	۲	۱/۲۰	۱۶۵MWH	x	x	x
۳۷	ساحل صیاد		x	شوریده ۲۹	۵	۶			x		۱۴/۹۰	۳/۴۰	۲	۱/۲۰	۱۶۵MWH	x	x	x
۳۸	سهند		x	شوریده ۳۱	۵	۱۰			x		۱۴/۹۰	۳/۴۰	۲	۱/۲۰	۱۶۵MWH	x	x	x
۳۹	شرکت دزیه		x	مطلع الفجر ۴	۳۰	۱۲		x			۲۱	۶	۳	۱/۸۰	میتسوبیshi	x	x	-
۴۰	شرکت یاسر		x	مطلع الفجر ۱۲	۳۰	۱۳		x			۲۰	۵/۳۰	۳	۱/۸۰	میتسوبیshi ۳۲۰	x	x	-
۴۱	شرکت گیلان خزر		x	طلوع ۱	۳۰	۱۱		x			۱۸	۵/۵	۳	۱/۲۰	میتسوبیshi ۳۲۰	x	x	-
۴۲	شرکت مروارید خزر		x	مروارید خزر ۲	۳۰	۱۱			x		۱۷/۵	۵	۳	۱/۲۰	گاردنر ۲۸۵	x	x	-
۴۳	شرکت قائم		x	نرجس	۳۰	۱۰			x		۱۷/۵	۵/۶	۳	۱/۶۰	ولوو	x	x	-
۴۴	شرکت مروارید خزر		x	مروارید خزر ۱	۳۰	۱۰			x		۱۷/۵	۵	۳	۱/۲۰	ولوپتا ۲۲۰	x	x	-
۴۵	شرکت موج شکن		x	خزر مهر ۱	۵۰	۱۰		x			۲۱	۶	۴	۲	گاردنر ۲۸۵	x	x	-
جمع		۲۸	۱۷			۴۹۰										۴۵	۴۵	۳۲

تعداد، ظرفیت، میزان تولید کارگاه‌های پرورش ماهی و تکثیر بچه ماهی به تفکیک هر یک از شهرستان‌ها از آنجا که دریای خزر دریای بسته‌ای است که مستقیماً به اقیانوس‌ها راه ندارد، نمی‌توان انتظار داشت که بهره‌برداری از این بزرگ‌ترین دریاچه دنیا، از طریق مهاجرت آبزیان دریاها و اقیانوس‌های دیگر تأمین شود. از طرف دیگر، صید بی‌رویه و عوامل نامساعد بیولوژیک و اکولوژیک از جمله آلودگی آب‌ها از طریق کاربرد سموم شیمیایی در کشاورزی و همچنین ورود فاضلاب رودخانه‌هایی که محل تخم‌ریزی و تکثیر طبیعی برخی از آبزیان مهم دریای خزر به‌شمار می‌روند باعث عدم بازدهی کامل تکثیر طبیعی آبزیان شده است.

استفاده از منابع آبی و مزارع پرورش ماهی و فعالیت تکثیر و پرورش انواع بچه ماهی تا حد قد انگشت به عنوان اقدامی اصولی مورد توجه جدی دست اندرکاران بوده و انواع ماهی‌های پرورشی در استان عبارت‌اند از:

- ۱- آمور سفید ماهی علفخوار؛
- ۲- ماهی کپور نقره‌ای یا کارپ نقره‌ای (این ماهی در بازار به نام ماهی آزاد رودخانه‌ای یا ماهی فیتوفاک معروف است)؛
- ۳- ماهی کپور معمولی شامل:
 - ۱- ۳-۳- کارپ فلس‌دار یا کپور سرگنده؛
 - ۲- ۳-۲- کارپ نیمه فلس‌دار یا کپور آینه‌ای؛
 - ۳- ۳-۳- کارپ فلس‌دار یا کپور معمولی. تعداد استخرهای پرورش ماهی استان ۱۸۳۲ استخر و مساحت آنها بالغ بر ۳۵۵۰ هکتار است که بر اساس آمار سال ۱۳۷۲ بیشترین تعداد استخر پرورش ماهی در شهرستان‌های رشت (۹۲۸ استخر معادل حدود ۵۱ درصد)، فومن (۵۵۷ استخر پرورشی) و سپس شهرستان‌های لاهیجان و لنگرود قرار دارند.
- کمترین تعداد استخر پرورشی در شهرستان آستارا موجود است. در سال ۱۳۷۲، ۳۵۵۳/۸ هکتار از زمین‌های زراعی استان تبدیل به استخر پرورش ماهی گردید. در این راستا شهرستان رشت با ۶۴/۵ درصد (۲۲۹۲/۲ هکتار) زمین زراعی بیشترین و شهرستان رودبار با ۰/۳ درصد (۹/۳ هکتار) زمین زراعی کمترین میزان را دارا بوده‌اند.
- میزان تولید گوشت ماهی در سال ۱۳۷۲ به ۱۰۸۴۸ تن بالغ می‌گردد که به همان نسبت، تعداد استخر و مساحت مزارع پرورش ماهی نیز گسترش یافته است. بیشترین میزان تولید مربوط به شهرستان رشت (۷۲۱۱ تن حدود ۶۶/۵ درصد از کل تولید) و کمترین میزان مربوط به شهرستان رودبار (۰/۱ درصد) می‌باشد. راندمان کلی تولید استان ۳/۰۵ تن در هکتار است که شهرستان بندر انزلی با ۳/۶ تن بیشترین و سپس شهرستان رودبار با ۱/۱ تن در هکتار کمترین میزان را به خود اختصاص داده است. منابع تأمین آب استخرهای پرورش ماهی به صورت رودخانه، نهر، کانال و چاه می‌باشد. از مجموع ۱۸۳۲ استخر پرورش ماهی موجود ۱۴۷ استخر (۸۰/۶ درصد از کل استخرهای پرورشی) زیر یک هکتار، ۲۹۶ استخر (۱۶/۱ درصد) بین ۱-۵ هکتار، ۲۴ بین استخر بین ۵-۱۰ هکتار و ۳۴ استخر دیگر از ۱ هکتار به بالا می‌باشند. همچنین بیشترین میزان تولید گوشت (۵۰ درصد) مربوط به مزارع پرورشی ۱۰ هکتار به بالا و کمترین میزان تولید (۶ درصد) مربوط به مزارعی است که بین ۵ تا ۱۰ هکتار مساحت دارند.

همچنین برای جبران خسارت وارد شده به محیط زیست دریای خزر و حفظ ماهیان موجود، شیلات اقدام به تأسیس کارگاه‌های تکثیر مصنوعی برای تولید بچه ماهی نموده و برای حفظ ذخایر ماهیان استخوانی به تکثیر انبوه سه گونه سفید، سیم و سوف در دو کارگاه شهید بهشتی و انصاری در شهرستان رشت پرداخته است.^۱ که میزان تکثیر بچه ماهی در این دو کارگاه طی سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۲ در جداول شماره ۴-۷۵ و ۴-۷۶ آورده شده است. کارگاه تکثیر و پرورش شهید انصاری فعالیت خود را در سال ۱۳۵۹ در زمینی به وسعت ۵ هکتار آغاز کرد و با در اختیار داشتن سه استخر، پرورش ماهیان کپور را فراهم آورد.^۲ طی سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۲، ۱۵۶۳۱۹ هزار قطعه بچه ماهی تولید شده و بیشترین میزان تولید مربوط به سال ۱۳۶۹ (۳۶۰۰۰ هزار قطعه) و بیشترین میزان تکثیر مربوط به لارو ماهی کپور بوده است.

در سال‌های ۱۳۷۱-۱۳۷۲ این مرکز به تکثیر بچه ماهی سیم و سفید اقدام نموده. سالانه ۵ گونه از ماهیان با ارزش خاویاری به نام‌های فیل ماهی، تاس ماهی، تاس ماهی روسی (چالباش) ازون برون (دراکول یاسورگا) و شیب تکثیر مصنوعی شده و میلیون‌ها قطعه در وزن‌های ۳-۵ گرم در رودخانه سفید رود رها شده‌اند و طی سال‌های ۱۳۶۵-۱۳۷۲، ۲۷۳۲۴ هزار قطعه ماهیان خاویاری تکثیر یافته‌اند.

در سال ۱۳۷۲، مجموعاً ۱۰۱۹۴۶ هزار قطعه بچه ماهی در این دو مرکز تکثیر شده است که ۳۳ درصد آن مربوط به کارگاه شهید انصاری و ۶۷ درصد دیگر مربوط به کارگاه شهید بهشتی بوده و از این تعداد، ۹۴۲۸۷ هزار قطعه بچه ماهی‌های استخوانی خاویاری برای بازسازی ذخایر دریا در این سال رها شده است. ۳/۳ درصد آنها بچه ماهیان خاویاری ۹۶/۷ درصد بچه ماهیان استخوانی بوده، (جدول شماره ۴-۷۸ و ۷۶۶ هزار قطعه بچه کپور در آبگیرها، آب‌بندها، تالاب‌ها، سفیدرود رها شده‌اند.

در سال ۱۳۷۲، تعداد ۲۹۶۵۹ بچه ماهی کپور توسط بخش دولتی و خصوصی تولید شده و در استخرهای پرورشی و آبگیرهای طبیعی رها شده‌اند. (جدول شماره ۴-۷۷). در حال حاضر در تکثیر و رها سازی انواع بچه ماهی برای بازسازی ذخایر دریا بخش دولتی فعال بوده و در خصوص مراکز تکثیر گونه‌های گرم آبی، بخش دولتی و خصوصی هر دو فعالند.

جدول ۴-۷۴- مساحت، تعداد و میزان تولید گوشت مزایع

پرورش ماهیان گرم آبی در سال ۱۳۷۲

مزایع پرورشی	مساحت (هکتار)	میزان تولید گوشت (تن)	تعداد
زیر یک هکتار	۹۸۹/۴۵	۳۰۲۳/۶۵۴	۱۴۷۸
۱ تا ۵ هکتار	۵۴۰/۸	۱۶۵۲/۴۷	۲۹۶
۵ تا ۱۰ هکتار	۲۱۸/۴۳	۶۶۷/۴۴	۲۴
۱۰ هکتار به بالا	۱۸۰۱/۹۳	۵۵۰۴/۵	۳۴
جمع	۳۵۵۰/۶۱	۱۰۸۴۸/۰۶۴	۱۸۳۲

مأخذ: معاونت تکثیر و پرورش آبزیان شیلات استان گیلان

۱. مجتمع تکثیر و پرورش ماهی شهید دکتر بهشتی به منظور احیای نسل و حفظ ذخایر ماهیان خاویاری در سال ۱۳۵۰ در ۲۵ کیلومتری جنوب شرقی شهرستان رشت و در جوار سد سنگر تأسیس شد و در سال ۱۳۶۴ مرکز تکثیر و پرورش ماهی سیاه‌کل به این تشکیلات افزوده گردید که در حال حاضر اولین مرکز تکثیر و پرورش ماهی در خاورمیانه است.

۲. انتشارات سازمان جهاد سازندگی.

جدول ۴-۷۵- میزان تکثیر بچه ماهی در کارگاه مرکز شهید انصاری

(هزار قطعه)

طی سال های ۱۳۶۵-۱۳۷۲

سال	جمع کل	۱۳۶۵	۱۳۶۶	۱۳۶۷	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲
بچه ماهی کپور	۱۵۶۳۱۹	۸۰۰۰	۲۸۰۰۰	۲۲۰۰۰	۱۸۰۰۰	۳۶۰۰۰	۲۷۵۰۰	۹۱۶۰	۷۶۵۹
لاروکپور ماهیان	۷۲۱۷۹۷	۲۰۰۰۰	۸۵۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۵۰۰۰	۲۴۰۰۰۰	۵۰۰۰	۱۱۲۹۹۷	۵۳۸۰۰
بچه ماهی سفید	۵۷۸۷۸	—	—	—	—	—	—	۳۷۵۷۰	۲۰۳۰۸
بچه ماهی سیم	۵۵۲۴	—	—	—	—	—	—	—	۵۵۲۴
جمع	۹۴۱۵۱۸	۲۸۰۰۰	۱۱۳۰۰۰	۱۲۲۰۰۰	۱۲۳۰۰۰	۲۷۶۰۰۰	۳۲۵۰۰	۱۵۹۷۲۷	۸۷۲۹۱

مأخذ: معاونت تکثیر و پرورش آبزیان شیلات استان گیلان

جدول ۴-۷۶- میزان تکثیر بچه ماهی در کارگاه مجتمع شهید بهشتی سد سنگر طی سال های ۱۳۶۵-۱۳۷۲

سال	جمع کل	۱۳۶۵	۱۳۶۶	۱۳۶۷	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲
خاورپار سازی	۲۷۳۲۴	۲۳۰۰	۳۰۰۰	۳۱۰۰	۳۱۰۰	۳۱۰۰	۴۱۰۰	۲۶۲۵	۳۰۹۹
بچه ماهی سفید	۷۴۳۶۹۶	۵۲۰۰۰	۷۲۰۰۰	۸۴۰۰۰	۱۴۰۰۰۰	۱۳۸۰۰۰	۱۴۰۰۰۰	۵۳۵۰۰	۶۴۱۹۶
بچه ماهی سیم	۸۹۲۸	—	—	—	—	—	۷۰۰	۵۹۲۸	—
بچه ماهی سوف	۵۳۱۳	—	—	—	—	—	۱۱۰	۲۴۴۳	۱۱۶۰
جمع	۷۸۵۲۶۱	۵۴۳۰۰	۷۵۰۰۰	۸۷۱۰۰	۱۴۳۱۰۰	۱۴۲۹۱۰	۱۴۹۹۰۰	۶۴۴۹۶	۶۸۴۵۵

مأخذ: پیشین.

جدول ۴-۷۷- میزان تولید انواع بچه کپور ماهیان پرورشی در بخش دولتی و خصوصی

میزان تولید انواع بچه کپور ماهیان پرورشی	جمع	سال				
		۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲
بخش دولتی	۹۸۳۱۹	۱۸۰۰۰	۳۶۰۰۰	۲۷۵۰۰	۹۱۶۰	۷۶۵۹
بخش خصوصی	۷۴۱۲۰	۱۰۲۹۰	۱۳۶۰۰	۱۳۴۷۰	۱۴۷۶۰	۲۲۰۰۰

مأخذ: پیشین.

جدول ۴-۷۸- میزان رهاسازی کپور ماهیان و بچه ماهی در منابع آبی

سال	میزان رهاسازی کپور ماهیان در رودخانه تالاب	بچه ماهیان رهاسازی شده جهت بازسازی ذخایر دریا
۱۳۶۸	۷۶۸۱	۱۴۳۱۰۰
۱۳۶۹	۵۴۱۰	۱۴۲۹۱۰
۱۳۷۰	۱۰۷۸۲	۱۴۹۹۰۰
۱۳۷۱	۵۶۳	۱۰۲۰۶۶
۱۳۷۲	۷۶۶	۹۴۲۸۷

مأخذ: معاونت تکثیر و پرورش آبزیان شیلات استان گیلان.

(کیلوگرم)

جدول ۴-۷۹- میزان بهره‌برداری و صادرات انواع خاویار به خارج از استان در سال ۱۳۷۲

صادرات				بهره‌برداری			
عرضه فرودگاه	سردخانه مرکزی	مصرف داخله	جمع صادرات	ناحیه دو	ناحیه یک	جمع واردت به شیلات	انواع خاویار
۴۵/۱۵۱	۴۶۰/۶۷	—	۵۰۸۵۲۱	۲۰۶/۹	۳۲/۳	۵۲۸/۲	خاویار دان بیلوگارقم یک
۰/۵۱۵	۱۳۷/۹	—	۱۳۸/۴۲۵	۴۲/۶	۸۸/۳	۱۳۰/۹	خاویار دان بیلوگارقم ۲
۷۹۲/۷۸۸	۴۵۲۹/۳۵۲	۹۰/۳۹۶	۵۴۱۲/۵۳۶	۸۱۷/۶	۴۴۷۸/۲	۵۲۹۵/۸	خاویار دان آسترا رقم یک مخلوط
۱۰۳/۷۲۲	۱۳۲۰/۷۴	۱۰/۶	۱۴۳۵/۰۶۲	۵۰۴	۹۳۳/۲	۱۴۳۷/۲	خاویار دان آسترا رقم ۲ مخلوط
۳۰۱/۵۴۶	۴۲۵۹/۷۸۵	۲	۴۵۶۳/۳۳۱	۱۰۹۸/۲	۳۴۹۱/۵	۴۵۸۹/۷	خاویار دان آسترا رقم یک خالص
۱۱۷/۷۹۹	۱۷۶۳/۹۶۵	۰/۱	۱۸۸۱/۸۶۴	۷۲۹/۳	۱۱۰۰/۴	۱۸۲۹/۷	خاویار دان آسترا رقم ۲ خالص
۳۳/۰۶۴	۲۳۰/۵۲	—	۲۶۳/۵۸۴	۹۸/۱	۱۵۲/۴	۲۵۰/۵	خاویار دان آسترا رقم ۳ خالص
۱۲۶۵/۴۳۸	۱۱۹۷۹/۱۲۱	۱۲/۱	۱۳۲۵۶/۵۹	۳۸۴۴/۹	۹۱۹۱/۲	۱۳۰۳۶/۱	خاویار دان سور و گار رقم یک مخلوط
۶۳۴/۰۷۵	۶۷۹۷/۷۷	۲/۲	۷۴۳۴/۰۴۵	۲۸۷۱/۵	۴۴۵۰/۴	۷۳۲۱/۹	خاویار دان سور و گار رقم ۲ مخلوط
۱۰۱/۲۵	۳۷۰۲/۸۲۵	—	۳۸۰۴/۰۷۵	۵۳۱/۳	۳۲۷۴/۲	۳۸۰۵/۵	خاویار دان سور و گار رقم یک خالص
۱۱۴/۵۵	۵۵۹۴/۳۹۵	۰/۱	۵۷۰۹/۰۴۵	۲۲۹۷	۳۳۹۱/۳	۵۶۸۸/۳	خاویار دان سور و گار رقم ۲ خالص
۹۸/۳۸۶	۱۱۷۴/۳۴۵	—	۱۲۷۲/۷۳۱	۵۳۱/۱	۷۰۹/۳	۱۲۴۴/۴	خاویار دان سور و گار رقم ۳ خالص
—	۲۱۱۷	۳۹۵۲/۴۹۲	۶۰۶۹/۴۹۲	۱۲۰۶/۹	۶۶۶	۱۸۷۲/۹	خاویار فشرده
۳۶۰۸/۲۹۴	۴۴۰۶۸/۳۸۸	۴۰۶۹/۹۸۸	۵۱۷۴۶/۶۷	۱۴۷۸۳/۴	۳۲۲۴۷/۷	۴۷۰۳۱/۱	جمع

مأخذ: معاونت تولید و بهره‌برداری شرکت سهامی شیلات ایران.

۴-۴-۱۳- بررسی نظام و سازمان تولید

در سیستم بهره‌برداری از منابع آبیان، سه نوع نظام بهره‌برداری دولتی، تعاونی و خصوصی فعال بوده و نحوه بهره‌برداری از دریای خزر از سه طریق صید انتظاری، صید تعقیبی و صید محاصره‌ای یا احاطه‌ای (نیمه انتظاری) صورت می‌گیرد که ذیل به بررسی اجمالی آنها می‌پردازیم:

نظام دولتی: به صورت انحصاری در صید ماهیان خاویاری فعالیت داشته و سازمان صید این نوع ماهیان و استحصال خاویار در محل‌هایی به نام صیدگاه و زیر نظر اداره کل شیلات استان در دو ناحیه با ۲۴ صیدگاه، ۱۲۰ فروند قایق و ۴۸۰ نفر صیاد انجام می‌گیرد.

نظام تعاونی و خصوصی: قبلاً شرکت سهامی شیلات از طریق شرکت صید صنعتی شیلات که با ۶ واحد شناور صیادی در دریای خزر، ماهی کیلکارا صید می‌نمود. در سال ۱۳۷۲ شناورها در اختیار صیادان علاقه‌مند قرار گرفت که در مجموع ۲۸ تعاونی متشکل از ۳۱۶ نفر عضو و ۱۷ واحد خصوصی با ۱۷۴ نفر عضو در منطقه بندرانزلی به صید کیلکا مشغولند که در شرکت‌های تعاونی همه افراد مالک ابزار کارند و از منافع حاصل به طور مساوی سود می‌برند، به جز ناخدای شناور و تکنسین موتور شناور که بنا به ماهیت کارشناسان نسبت به دیگر اعضا از سهم بیشتری برخوردارند. نحوه بهره‌برداری از دریا هم صید تعقیبی است که معمولاً در عمق ۳۰ تا ۸۰ متری دریا به دلیل وضع خاص بیولوژیک و به سبب اجتماع پلانکتون‌ها و مواد غذایی در اطراف نور باید در شب انجام گیرد. شیوه‌های گوناگونی برای صید ماهی کیلکا وجود دارد: صید ماهی به وسیله تلمبه مکش و نور، تور قیفی و نور و صید با ایرلیفت^۱ و نور.

۱. ایرلیفت مثل پمپ مکش است با این تفاوت که به وسیله شیلنگ باریک هوا را وارد خرطوم می‌کنند و در آن مقداری خلا ایجاد می‌شود سپس ماهی را با آب کمتری بر روی عرشه

صید ماهیان استخوانی فلسدار در دریا توسط صیادان تعاونی‌های پره و صیادان آزاد صورت می‌گیرد. در سال ۱۳۴۴ شرکت‌های تعاونی پره تأسیس گردید که در حال حاضر ۳۹ شرکت با ۲۹۲۲ نفر عضو تحت نظر شیلات فعالیت می‌نمایند.

شیوه صید به صورت صید محاصره‌ای (نیمه انتظاری) است که معمولاً به دو طریق تور تراکتور و پره کش انجام می‌گیرد.

تعاونی‌های دام‌گستر: صیادان آزاد یا صیادان سنتی هستند که با استفاده از دام‌های گوشگیر صید می‌کنند. در سال ۱۳۵۷ و پس از اعلام آزادی صید، کلیه این افراد با گرفتن کارت صیادی وضعیت خود را تثبیت کرده و تعاونی دام‌گستر را ایجاد نمودند که در سال ۱۳۷۲ تعداد ۲۵ تعاونی در دریا و ۱ تعاونی در تالاب انزلی مشغول فعالیت بوده‌اند. شیوه صید به طریق استقرار دام در دریا و انتظاری است و در رودخانه‌ها و مرداب از آلات و ادوات دیگری مانند سالیک یا ماشک، دامکش، قلاب، کرفا، نیزه و چم استفاده می‌شود و بر طبق نظر کارشناسان شیلات، صید دام‌گستر به ذخایر مهم دریا به خصوص ماهیان خاویاری آسیب‌های جدی وارد کرده و بیشترین لطمه‌ها را به تکثیر ماهیان می‌زنند. حذف این روش از سال ۱۳۶۷ همواره مورد نظر شیلات بوده است که با تصویب مجلس شورای اسلامی، روش صید دام‌گستر از سال ۱۳۷۵ ممنوع اعلام گردید.

جدول ۴-۸۰- تعداد تعاونی‌های صیادی و صیادان مستقل به تفکیک شهرستان‌های استان گیلان در سال ۱۳۷۲

نام شهرستان	روش صید - تعداد شرکت						روش صید - تعداد صیاد						
	پره (تعاونی)	دام گستر (تعاونی)		جمع	پره	دام گستر		جمع	پره	کیلکا			
		دریا (آبشور)	تالاب (آبشور)			تعاونی	خمرس			تعاونی	خمرس		
آستارا	—	۳	—	—	۳	—	—	—	۴۰۲	—	—	۴۰۲	۶/۴
آستان اشرفیه	۴	۴	—	—	۸	—	—	—	۲۷۲	—	—	۴۲۹	۱۱/۳
بندر انزلی	۱۶	۵	۱	۲۸	۶۷	۱۷	۲۸	۱۷	۱۴۸۸	۳۷۷	۳۱۶	۱۷۴	۴۴/۷
تالش	۴	۴	—	—	۸	—	—	—	۲۷۴	—	—	۵۱۳	۱۲/۶
رودسر	۱۳	۳	—	—	۱۶	—	—	—	۷۶۷	—	—	۱۷۲	۱۵
صومعه سرا	—	۳	—	—	۳	—	—	—	—	—	—	۱۸۳	۳
لاهیجان	—	۱	—	—	۱	—	—	—	—	—	—	۱۴۱	۲/۲
لنگرود	۲	۲	—	—	۴	—	—	—	۱۲۱	—	—	۱۸۰	۴/۸
جمع	۳۹	۲۵	۱	۲۸	۱۱۰	۱۷	۲۸	۱۷	۲۹۲۲	۳۷۷	۳۱۶	۱۷۴	۶۲۴۰

مأخذ: معاونت صید و صیادی شرکت سهامی شیلات ایران.

۴-۱۴- زنبورداری

زنبورداری یکی از مفیدترین و با ارزش‌ترین فعالیت‌های کشاورزی است که از زمان‌های بسیار قدیم به

پیمای می‌کنند و مأمور آنها آسیب کمتری می‌بیند.

خصوص در مناطق مستعد کشور ایران متداول بوده است. استان گیلان با توجه به شرایط خاص اقلیمی خود و وجود انواع نباتات وحشی و جنگل های طبیعی و مراتع، یکی از مناطق بسیار مساعد برای پرورش زنبور عسل محسوب می شود. نظر به نقشی که حشرات به خصوص زنبور عسل در گرده افشانی و تلقیح نباتات دارند، توسعه زنبورداری می تواند باعث تولید هر چه بیشتر مراتع و باغات و ایجاد درآمد بیشتر و جانبی برای زارعان و دامداران منطقه و خارج نمودن آنها از فعالیت های تک محصولی گردد. در حال حاضر در استان ۱۳۸۹۳۳ کندو وجود دارد که از این تعداد، ۵۲۸۲ کندو (۴/۱ درصد) کندوی سستی ۱۳۳۲۶۴ کندو (۹۵/۹ درصد) مدرن بوده و به ترتیب اولویت، بیشترین تعداد در شهرستان تالش، آستارا و فومن و کمترین تعداد در شهرستان بندرانزلی قرار دارند.

تعداد ۲۵۰ کندو (مربوط به ایستگاه تولید ملکه) در شهرستان لنگرود واقع شده و توسط معاونت امور دام استان اداره می شود و در آن به آموزش علاقه مندان می پردازند. هدف این ایستگاه، انتخاب توده های مطلوب و تکثیر انبوه آن از طریق سلکسیون و تهیه لاین های مناسب با خواص خوب و عالی و در اختیار گذاردن برخی فعالیت ها به بخش خصوصی زنبورداری، تشکیل گروه های مردمی تولید ملکه و جلوگیری از ورود ملکه های هیبرید از خارج می باشد و تولیدات خود را به استان گیلان و سایر استان ها عرضه می نمایند. در سال ۱۳۷۲، میزان عسل تولید شده بالغ بر ۱۳۴۳ تن می باشد که سهم محصول از کندو های سستی ۱۰ تن و از کندو های مدرن ۱۳۳۳ تن است که بر اساس این نتایج، متوسط تولید عسل هر کندوی نوع جدید ۱۰ کیلوگرم و نوع قدیم ۲ کیلوگرم محاسبه می گردد. بیشترین درصد تولید عسل مربوط به شهرستان تالش (۴۶/۵ درصد) و کمترین میزان مربوط به شهرستان بندرانزلی (۰/۳ درصد) است.

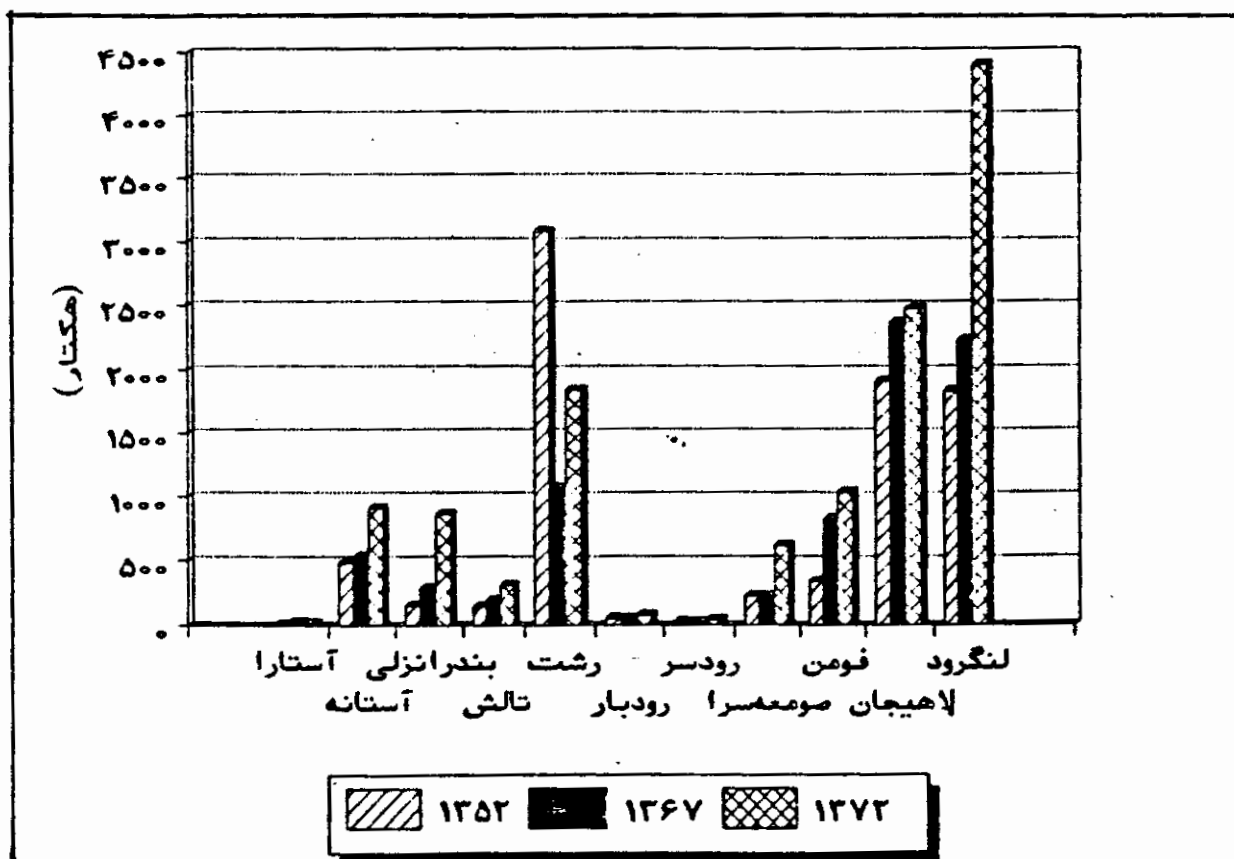
جدول ۴-۸۱- تعداد کندو های زنبور عسل به تفکیک

سستی و مدرن در سال ۱۳۷۲

نام شهرستان	تعداد کندو		
	مدرن	سستی	جمع
آستارا	۲۴۰۵۵	—	۲۴۰۵۵
آستانه اشرفیه	۴۶۲	۸	۴۷۰
بندرانزلی	۴۱۹	۲۱	۴۴۰
تالش	۶۲۱۵۶	۱۴۰۷	۶۳۵۶۳
رشت	۲۲۹۳	۶۴	۲۳۵۷
رودبار	۷۲۶۱	۷۶۱	۸۰۲۲
رودسر	۸۷۵۰	۱۵۰۳	۱۰۲۵۳
صومعه سرا	۵۱۵۹	۳۹۶	۵۵۵۵
فومن	۱۴۴۱۴	۵۵۹	۱۴۹۷۳
لامیجان	۶۸۱۵	۵۲۶	۷۳۴۱
لنگرود	۱۸۶۷	۳۷	۱۹۰۴
جمع	۱۳۳۲۶۴	۵۲۸۲	۱۳۸۹۳۳

منابع: سازمان جهاد سازندگی.

نمودار ۲۲- تعداد کندوهای زنبور عسل به تفکیک سنتی و مدرن در سال ۱۳۷۲



جدول ۴-۸۲- میزان تولید عسل به تفکیک هر یک از شهرستان ها در سال ۱۳۷۲ (واحد کیلوگرم)

نام شهرستان	جمع	مقدار عسل تولید شده	
		درصد تولید سهم هر شهرستان	محصول کندوی سنتی
استارا	۲۴۰۵۵۰	۱۷/۹	—
آستانه اشرفیه	۴۶۳۶	۰/۴	۱۶
بندر انزلی	۴۲۳۲	۰/۳	۴۲
تالش	۶۲۴۳۷۴	۴۶/۵	۲۸۱۴
رشت	۲۱۶۸۸	۱/۶	۱۲۸
رودبار	۷۴۱۳۲	۵/۵	۱۵۲۲
رودسر	۹۰۵۰۶	۶/۸	۳۰۰۶
صومعه سرا	۵۲۳۸۲	۳/۹	۷۹۲
فومن	۱۴۵۲۵۸	۱۰/۸	۱۱۱۸
لاهیجان	۶۹۲۰۲	۵/۱	۱۰۵۲
لنگرود	۱۶۲۴۴	۱/۲	۷۴
جمع	۱۳۴۴۲۰۴	۱۰۰	۱۰۵۶۴

منبع: سازمان جهاد سازندگی

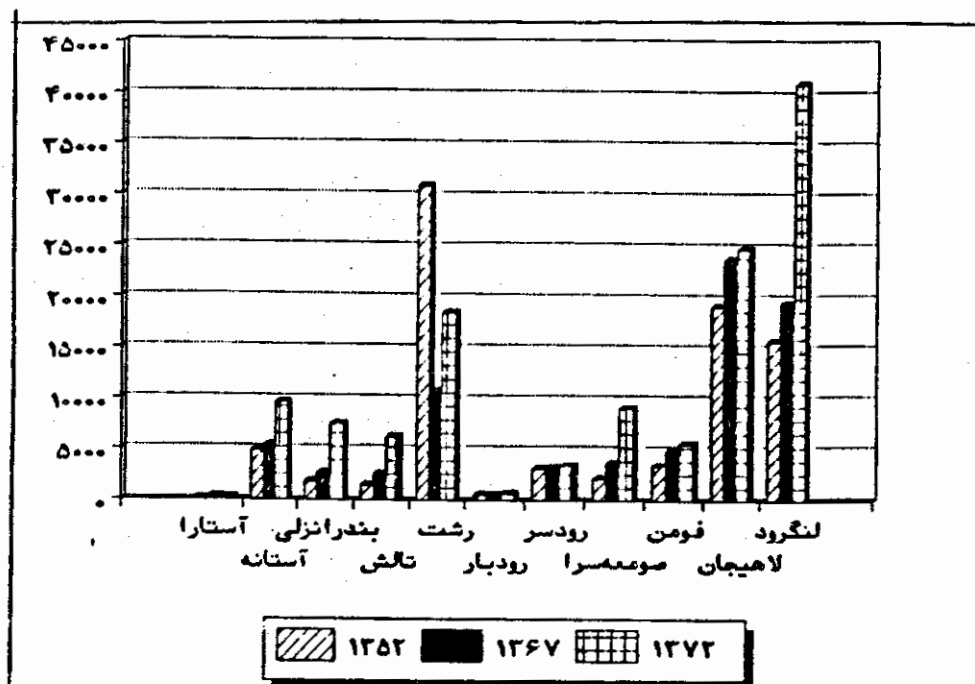
۴-۴-۱۵- نوغانداری

شهرستان‌های پرورش دهنده کرم ابریشم و روند تغییرات از نظر حجم پرورش در جدول شماره ۴-۸۳ ارائه شده و تعداد خانوارهای پرورش دهنده طی سال‌های ۱۳۵۲، ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲ به تفکیک شهرستان‌ها ارائه شده است:

جدول ۴-۸۳- روند تغییرات تعداد و ظرفیت بهره‌برداری‌های پرورش دهنده کرم ابریشم در سال‌های ۱۳۵۲، ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲

نام شهرستان	سال			۱۳۵۲			۱۳۶۷			۱۳۷۲		
	تعداد خانوار	جمعیه تخم‌نوغان	تولید پله‌تر (کیلوگرم)	تعداد خانوار	جمعیه تخم‌نوغان	تولید پله‌تر (کیلوگرم)	تعداد خانوار	جمعیه تخم‌نوغان	تولید پله‌تر (کیلوگرم)	تعداد خانوار	جمعیه تخم‌نوغان	تولید پله‌تر (کیلوگرم)
آستارا	۳۱	۸۴	۲۱۴۲	۱۰۶	۲۸۶	۷۲۹۳	۵۴	۱۴۴	۳۶۷۲			
آستانه اشرفیه	۱۷۷۸	۴۸۰۰	۱۰۵۶۰۰	۱۹۸۷	۵۳۶۴	۱۳۹۴۶۴	۳۵۵۸	۹۶۰۵	۲۴۹۷۳۰			
بندرانزلی	۶۳۶	۱۷۱۸	۴۳۸۰۹	۹۵۴	۲۵۷۹	۶۳۸۹۱	۲۷۸۲	۷۵۱۲	۱۸۶۶۳۱			
تالش	۵۲۹	۱۴۲۸	۳۶۴۱۴	۹۰۸	۲۴۵۱	۶۲۵۰۰	۲۲۵۵	۶۰۹۰	۱۵۰۲۹۵			
رشت	۱۱۴۲۳	۳۰۸۴۱	۶۷۷۰۲۳	۳۹۶۷	۱۰۷۰۹	۲۶۷۷۲۵	۶۸۱۸	۱۸۴۰۶	۴۵۹۸۲۵			
رودبار	۱۸۲	۴۹۳	۱۲۳۲۵	۱۹۳	۵۲۱	۱۳۰۲۵	۲۴۰	۶۵۰	۱۶۵۷۵			
رودسر	۱۱۲۵	۳۰۴۰	۷۶۰۰۱	۱۱۸۵	۳۲۰۰	۸۱۶۰۰	۱۲۶۵	۳۴۱۶	۳۴۱۶۰			
صومعه سرا	۷۶۷	۲۰۷۰	۳۴۲۳۴	۱۳۴۵	۳۶۲۸	۸۹۹۱۶	۳۳۲۶	۸۹۸۱	۲۲۲۵۷۴			
فومن	۱۲۳۱	۳۳۲۵	۷۳۱۵۰	۱۷۷۶	۴۷۹۴	۱۱۹۸۵۰	۲۰۴۲	۵۵۱۳	۱۳۷۸۲۸			
لاهیجان	۷۰۷۴	۱۹۱۰۰	۴۲۰۲۰۰	۸۷۸۸	۲۳۷۲۹	۶۱۶۹۵۴	۹۱۸۹	۲۴۸۱۱	۶۴۵۰۸۶			
لنگرود	۵۷۸۰	۱۵۶۰۳	۳۳۴۱۴۶	۷۲۰۰	۱۹۴۴۱	۵۰۷۰۶۶	۱۵۱۶۲	۴۰۹۳۷	۱۱۱۹۰۱۸			
جمع	۳۰۵۵۶	۸۲۵۰۲	۱۸۱۵۰۴۴	۲۸۴۰۹	۷۶۷۰۲	۱۹۶۹۲۸۴	۴۶۶۹۱	۱۲۶۰۶۵	۳۲۳۰۳۹۴			

نمودار ۲۳- نمایش بررسی روند تغییرات تعداد جمعیه تخم‌نوغان در استان گیلان



جدول ۴-۸۴- تعداد خانوارهای روستایی نوغاندار و میزان پرورش تخم نوغان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲

نام شهرستان	تعداد خانوار		نسبت درصد خانوارهای روستایی فعال نوغان را در شهرستان	نسبت درصد جعبه تخم نوغان در استان
	روستایی *	فعال تخم نوغان		
لنگرود	۱۶۶۴۴	۱۵۱۶۲	۹۱	۳۲/۵
لاهیجان	۳۳۰۴۳	۹۱۸۹	۲۷/۸	۱۹/۵
رشت	۶۵۸۰۸	۶۸۱۸	۲۷/۹	۱۴/۶
آستانه اشرفیه	۱۵۷۷۶	۳۵۵۸	۲۲/۵	۷/۶
صومعه سرا	۲۳۱۸۳	۳۳۲۶	۱۴/۳	۷/۲
بندر انزلی	۶۳۰۷	۲۷۸۲	۴۴/۱	۶
تالش	۳۵۲۵۴	۲۲۵۵	۶/۳	۴/۸
فومن	۲۸۰۳۷	۲۰۴۲	۷/۲	۲/۶
رودسر	۲۶۳۰۵	۱۲۶۵	۴/۸	۲/۶
رودبار	۱۵۲۵۹	۲۴۰	۱/۵	۰/۵
آستارا	۵۷۷۸	۵۴	۰/۹	۰/۱
جمع استان	۲۷۱۳۹۴	۴۶۶۹۱	۱۷	۱۰۰

مأخذ: شرکت سهامی پرورش کرم ابریشم ایران.

* برآورد سازمان برنامه و بودجه استان گیلان.

در سال ۱۳۷۲، تعداد خانوارهای پرورش دهنده ۴۶۶۹۱ خانوار بوده که نسبت به سال ۱۳۶۷ معادل ۶۴ درصد و نسبت به سال ۱۳۵۲ حدود ۵۳ درصد افزایش نشان می دهد. بیشترین تعداد خانوار پرورش دهنده در شهرستان لنگرود با ۱۵۱۶۲ خانوار (۳۲/۴ درصد) و کمترین تعداد در شهرستان آستارا با ۵۴ خانوار (۱۱ درصد) متمرکز شده اند.

میانگین تولید پیله در هر جعبه در سال ۱۳۵۲ حدود ۲۲ کیلوگرم بوده، حال آن که در سال ۱۳۶۷ و ۱۳۷۲ به مرز ۲۵/۵ کیلوگرم رسیده است. خانوارهای پرورش دهنده کرم ابریشم، تخم نوغان مورد نیاز خود را از ۹ شعبه مستقر در سطح استان در شهرستان های لنگرود، شلمان، لاهیجان، رشت، آستانه اشرفیه، بندر انزلی، طاهرگوراب، صومعه سرا، کسما و فومن دریافت می نمایند. ۱۷ درصد از کل خانوارهای روستایی در سال ۱۳۷۲ در پرورش کرم ابریشم فعالیت داشته اند. بیشترین تعداد این خانوارها (۹۱ درصد) مربوط به شهرستان لنگرود و کمترین تعداد مربوط به شهرستان آستارا و رودبار (به ترتیب با ۰/۱ درصد و ۰/۵ درصد) بوده است. در مجموع هر خانوار نوغاندار حدود ۲/۷ درصد جعبه تخم نوغان در سال ۱۳۷۲ پرورش داده است.

فصل پنجم - صنعت

۵-۱- تعداد کارگاه‌های بزرگ صنعتی

در جدول شماره ۵-۱ تعداد کارگاه‌های صنعتی بر حسب نوع فعالیت و تعداد کارکنان در سال ۱۳۷۰ ارائه شده است:

جدول ۵-۱- تعداد کارگاه‌های بزرگ صنعتی بر حسب نوع فعالیت در سال ۱۳۷۰

شهرستان	استارا	استانه اشرفیه بندرانزلی	رشت	رودسر	صومعه سرا	فومن	لنگرود	لاهیجان	هشت پر	استان
صنعت										
غذایی، آشامیدنی و دخانیات	۶۷	۸۱	۱۶۹	۴۴۷	۵۹	۴۹	۸۹	۱۱۱	۶۶	۱۳۴۸
نساجی، پوشاک، چرم	۳۱	۳۵	۱۵۹	۹۱۲	۷۱	۵۲	۵۵	۱۱۵	۴۱	۱۳۶۲
چوب و محصولات چوبی	۴۲	۳۳	۱۴۲	۴۳۲	۳۲	۳۲	۴۶	۵۴	۳۳	۸۹۲
کاغذ، مقوا، چاپ و انتشار	۲	۲	۷	۲۶	۲	۲	۱	۰	۷	۵۰
محصولات کانی غیر فلزی	۱۲	۱۰	۳۹	۶۳	۱۰	۱۱	۲۴	۱۳	۵	۱۹۸
تولید فلزات اساسی	۰	۰	۱	۵	۰	۱	۰	۱	۰	۱۲
ماشین آلات و تجهیزات و ابزار	۵۳	۶۴	۱۴۳	۵۳۹	۶۹	۳۰	۶۰	۱۴۷	۵۷	۱۳۵۵
شیمیایی نفت و زغال سنگ	۳	۰	۸	۱۰	۱	۰	۰	۱	۰	۲۶
متفرقه	۴	۳	۶	۶۴	۰	۵	۴	۳	۳	۹۸
جمع کل	۲۱۴	۲۲۸	۶۷۴	۲۴۹۸	۲۴۴	۱۸۲	۲۷۹	۴۴۵	۳۷۱	۵۳۴۱

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، مجموع کارگاه‌های صنعتی استان در سال ۱۳۷۰، ۵۳۴۱ کارگاه بوده که شهرستان رشت با ۲۴۹۸ کارگاه (۴۶/۷ درصد) بیشترین و شهرستان صومعه سرا با ۱۸۲ کارگاه (۳/۴ درصد) کمترین تعداد کارگاه را به خود اختصاص داده اند.

صنایع نساجی، پوشاک و چرم با مجموع ۱۵۶۲ کارگاه (۲۹/۲۴ درصد) بیشترین و صنایع تولید فلزات اساسی با مجموع ۵۰ کارگاه (۰/۹۴ درصد) کمترین تعداد کارگاه‌های استان را به خود اختصاص داده اند.

در جدول شماره ۵-۲، جوازها و پروانه‌های تأسیس صادر شده برای احداث صنایع مختلف توسط اداره کل صنایع استان تا پایان سال ۱۳۷۴ ارائه شده است:

جدول ۵-۲- تعداد جوازهای و پروانه‌های تأسیس صادر شده توسط اداره کل صنایع استان تا پایان سال ۱۳۷۴

	جواز تأسیس			پروانه تأسیس		
	تعداد (فقره)	سرمایه ثابت (میلیون ریال)	کارکنان	تعداد (فقره)	سرمایه ثابت (میلیون ریال)	کارکنان
غذایی و دارویی	۶۱۰	۵۳۶۶۸۶	۱۵۱۸۹	۴۶	۲۹۹۵	۹۵۵
نساجی و چرم	۱۹۷	۶۵۷۶۴۹	۱۵۰۵۳	۱۸	۱۷۴۹	۱۲۷۸
صنایع چوبی	۱۱۳	۱۶۵۴۱۴	۲۷۶۷	۳۱	۵۳۶	۲۸۳
کاغذ و محصولات چوبی	۱۲۲	۶۳۴۵۶	۲۰۴۹	۹	۱۷۷	۵۶
محصولات شیمیایی	۲۴۳	۱۴۵۲۰۰	۴۶۸۵	۱۲	۷۰۴	۲۰۰
کانی غیر فلزی	۳۱۵	۱۰۷۴۰۰	۵۶۵۴	۲۶	۱۱۳۳	۲۵۸
صنایع فلزی و ماشین سازی	۳۶۷	۱۰۶۱۶۲	۸۳۴۷	۹۲	۳۰۸۴	۶۰۴
برق و الکترونیک و خودرو	۱۱۸	۱۲۹۷۶۸	۳۳۹۴	۱۱	۴۳۳۳	۳۰۵۲
جمع	۲۰۸۵	۱۹۱۱۷۳۵	۵۷۱۳۸	۲۴۵	۱۴۷۱۱	۶۶۸۶

منابع: اداره کل صنایع استان گیلان، آمارنامه استان گیلان ۱۳۷۴.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، از مجموع ۲۰۸۵ فقره جواز تأسیس صادر شده، صنایع غذایی و دارویی با ۶۱۰ فقره (۲۹/۲۵ درصد) بیشترین تعداد و صنایع چوبی با ۱۱۳ فقره (۵/۴۲ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده اند.

همچنین از مجموع ۲۴۵ فقره پروانه تأسیس صادر شده، صنایع فلزی و ماشین سازی با ۹۲ فقره (۳۷/۵ درصد) بیشترین و صنایع کاغذ و محصولات چوبی با ۹ فقره (۳/۷ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده اند.

مجموع کل کارکنان این صنایع ۶۶۸۶ نفر بوده که صنایع برق و الکترونیک و خودرو با ۳۰۵۲ نفر (۴۵/۶ درصد) بیشترین و صنایع کاغذ و محصولات چوبی با ۵۶ نفر (۰/۸۳ درصد) کمترین تعداد اشتغال را ایجاد نموده اند.

۲-۵- ارزش تولیدات و ارزش افزوده

جدول شماره (۳-۵). روند رشد تعداد کارکنان، ارزش تولیدات و ارزش های افزوده کارگاه های بزرگ صنعتی رابه تفکیک نوع فعالیت ارائه می دهد:

جدول ۳-۵- روند رشد تعداد کارکنان، ارزش تولیدات و ارزش افزوده کارگاه های بزرگ صنعتی را

به تفکیک رشته تولیدی

سال				تعداد کارکنان				ارزش تولیدات (میلیون ریال)				ارزش افزوده (میلیون ریال)			
رشته های تولیدی				۱۳۷۲	۱۳۶۵	۱۳۶۲	۱۳۵۵	۱۳۷۲	۱۳۶۵	۱۳۶۲	۱۳۵۵	۱۳۷۲	۱۳۶۵	۱۳۶۲	۱۳۵۵
مواد غذایی و آشامیدنی دخانیات				۴۴۲۰	۵۷۱۴	۵۷۱۴	۴۶۳۱	۳۱۳۲	۸۲۹۹	۸۲۳۶	۷۲۱۶	۲۰۵۲	۶۷۰۹	۵۸۷۳	۳۲۱۷
نساجی - پوشاک و چرم				۵۱۰۱	۱۳۶۰۰	۱۳۷۸۹	۱۵۶۹۳	۵۱۱۶	۳۱۶۲۹	۲۴۷۱۱	۲۰۷۸۰	۷۸۶۰	۱۹۴۸۲	۱۴۲۹۲	۸۵۳۳
چوب و محصولات چوبی				۲۳۱۶	۵۲۲۵	۴۶۹۸	۱۱۴۷	۱۳۴۴	۳۸۸۰	۲۵۲۴	۱۷۱۸	۸۰۶	۱۶۷۴	۱۰۵۸	۱۰۷۴
کاغذ مقوا و چاپ و انتشار				۴۹	*	*	۲۲۹۷	۹۴	*	*	۷۹۳۷	۱۶	*	*	۸۲۰
شیمیایی، نفت و ذغال سنگ				*	۱۷۹۰	۱۶۶۵	۲۰۱۳	*	۵۷۹۳	۴۰۰۶	۳۹۰۳	*	۳۰۲۵	۲۷۳۰	۱۵۴۵
کانی غیر فلزی				۱۶۶۸	۲۶۱۵	۲۴۴۲	۳۳۵۶	۷۵۸	۳۹۶۶	۳۳۱۰	۴۴۲۱	۱۳۹	۲۵۳۱	۲۵۴۷	۲۵۲۸
فلزات اساسی				-	*	*	۱۲۸	-	*	*	۵۷۷	-	*	*	۹۱
ماشین آلات و محصولات فلزی				۳۵۷۱	۵۴۷۲	۵۶۶۵	۶۸۰۶	۳۷۵۷	۱۱۱۷۳	۶۳۱۰	۱۱۳۳۹	۱۹۵۰	۷۱۰۸	۳۹۹۹	۵۵۱۰۰
جمع				۱۷۱۸۶	۳۴۵۲۶	۳۴۱۵۹	۳۶۰۷۱	۲۸۵۰۸	۶۴۷۴۰	۴۹۰۹۷	۵۷۸۹۱	۵۷۴۹	۴۰۵۲۹	۳۰۴۹۹	۷۲۹۰۸

* آمار آن در جمع سایر استان ها منظور شده است - آمار وجود ندارد.

مآخذ: نتایج آمارگیری از کارگاه های بزرگ صنعتی مرکز آمار ایران.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، جمع تعداد کارکنان با ۵/۶ درصد افزایش، از ۳۴۱۵۹ نفر در سال ۱۳۶۵ به ۳۶۰۷۱ نفر در سال ۱۳۷۲ رسیده است.

صنایع نساجی، پوشاک و چرم با ۱۵۶۹۳ نفر (۴۳/۵ درصد) بیشترین و صنایع فلزات اساسی با ۲۱۸ نفر

(۶/۰ درصد) کمترین تعداد کارمندان را دارا بوده‌اند.

ارزش تولیدات صنایع به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۶۱ در سال ۱۳۷۲، معادل ۵۷۸۹۱ میلیون ریال بوده که صنایع ماشین آلات و محصولات فلزی با ۱۱۳۹۹ میلیون ریال (۱۹/۷ درصد) بیشترین و صنایع فلزات اساسی با ۵۷۷ میلیون ریال (۱ درصد) کمترین میزان ارزش تولیدات را به خود اختصاص داده‌اند.

ارزش افزوده صنایع به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۶۱ در سال ۱۳۷۲ معادل ۷۲۹۰۸ میلیون ریال بوده که صنایع ماشین آلات و محصولات فلزی با ۵۵۱۰۰ میلیون ریال (۷۵/۶ درصد) بیشترین و صنایع فلزات اساسی با ۹۱ میلیون ریال (۰/۱۲۵ درصد) کمترین میزان ارزش افزوده را داشته‌اند.

۵-۳- تعداد شاغلان

جداول شماره ۵-۴ و ۵-۵ روند رشد تعداد شاغلان بخش صنعت در کل استان، مناطق شهری و روستایی به تفکیک شهرستان و رشته‌های تولیدی را ارائه می‌دهد.

جدول ۵-۴- روند رشد تعداد شاغلان بخش صنعت در کل مناطق شهری و روستایی به تفکیک شهرستان

طی سال‌های ۱۳۴۵، ۱۳۵۵، ۱۳۶۵، ۱۳۷۰

شهرستان	سال			۱۳۴۵			۱۳۵۵			۱۳۶۵			۱۳۷۰		
	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل
آستارا	۳۳۹	۲۱۶	۵۵۵	۲۳۷	۲۵۰	۴۸۷	۳۸۲	۴۲۱	۸۰۳	۴۲۶	۴۶۶	۸۹۲			
آستانه اشرفیه	۸۷۵	*	*	۴۶۹	*	*	۸۰۷	۴۳۸	۱۲۴۵	۱۰۲۵	۸۹۶	۱۹۲۱			
بندر انزلی	۳۴۷۲	۱۸۸۶	۵۳۵۸	۱۴۳۷	۱۱۸۰	۲۶۱۷	۲۲۹۵	۵۴۳	۲۸۳۸	۲۸۶۸	۸۴۳	۳۷۱۱			
تالش	۲۲۰	۲۰۴۱	۲۲۶۱	۴۰۴	۳۴۵۶	۳۸۶۰	۱۱۷۴	۴۳۶۰	۵۵۳۴	۱۲۸۷	۴۲۲۵	۵۵۱۲			
رشت	۹۲۴۵	۳۴۳۴	۱۲۶۷۹	۱۱۷۳۸	۵۹۶۹	۱۷۷۰۷	۱۷۳۰۱	۸۵۷۸	۲۵۸۷۹	۲۲۰۵۹	۱۰۱۶۱	۳۲۲۲۰			
رودبار	۱۰۵	۱۵۴۹	۱۶۵۴	۳۶۷	۱۶۶۹	۲۰۳۶	۱۲۸۹	۱۶۹۷	۲۹۸۶	۱۲۷۹	۱۹۶۸	۳۲۴۷			
رودسر	۷۲۷	۲۳۱۰	۳۰۳۷	۸۵۷	۱۲۲۱	۲۰۷۸	۱۴۹۵	۱۷۶۵	۳۲۶۰	۱۷۱۸	۱۵۰۹	۳۲۲۷			
صومعه سرا	۳۰۳	۱۱۲۰	۱۴۲۳	۳۵۳	۱۰۸۱	۱۴۳۴	۵۱۸	۱۷۲۳	۲۲۴۱	۸۸۴	۱۹۲۸	۲۸۱۲			
فومن	۴۸۱	۳۱۳۴	۳۶۲۴	۴۸۱	۲۹۴۶	۳۴۲۷	۱۰۶۴	۳۲۹۴	۴۳۵۸	۱۵۹۹	۳۲۲۸	۴۸۲۷			
لاهیجان	۱۷۳۷	*	*	۱۳۳۴	*	*	۱۳۲۳	۱۹۰۷	۳۲۳۰	۱۶۴۱	۲۵۳۱	۴۱۷۲			
لنگرود	۱۲۶۶	۲۰۹۲	۳۳۵۸	۷۷۹	۱۲۸۸	۲۰۶۷	۱۵۰۴	۱۰۱۴	۲۵۱۸	۱۳۲۲	۱۰۵۱	۲۳۷۳			
استان	۱۸۷۷۰	۱۷۷۸۲	۳۶۵۵۲	۱۸۴۵۶	۱۹۰۶۰	۳۵۷۱۳	۲۹۱۵۲	۲۵۷۴۰	۵۴۸۹۲	۳۶۱۰۸	۲۸۸۰۶	۶۴۹۱۴			

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن آبان ماه سال‌های ۱۳۴۵، ۱۳۵۵، ۱۳۶۵ جاری جمعیت سال ۱۳۷۰

* چون در سال‌های ۱۳۴۵ و ۱۳۵۵ شهرستان لاهیجان و آستانه اشرفیه یک شهرستان بوده‌اند آمار تفکیکی آنها موجود نیست.

جدول ۵-۵- روند رشد تعداد شاغلان بخش صنعت در مناطق شهری و روستایی^۱

به تفکیک رشته‌های تولیدی طی سال‌های ۱۳۶۵، ۱۳۷۰ و ۱۳۷۵

صنعت	سال			۱۳۵۵			۱۳۶۵			۱۳۷۰		
	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل
مواد غذایی و آشامیدنی دخانیات	۳۵۸۷	۳۶۷۷	۷۲۶۴	۴۹۲۱	۴۸۴۷	۹۷۶۸	۶۲۰۸	۵۶۲۷	۱۱۸۳۵			
نساجی-پوشاک و چرم	۶۲۸۸	۶۷۱۴	۱۳۰۰۲	۱۰۲۵۱	۸۴۲۷	۱۸۶۷۸	۱۲۰۶۹	۹۴۵۹	۲۱۵۲۸			
چوب و محصولات چوبی	۲۲۸۶	۵۲۲۷	۷۵۱۳	۳۵۸۶	۶۱۴۴	۹۷۳۰	۴۳۴۸	۴۴۴۶	۸۹۹۴			
کاغذ مقوا و چاپ و انتشار	۶۳۸	۱۴۳۴	۲۰۷۲	۲۲۶	۲۴۷	۴۷۳	۷۸۳	۱۹۶۷	۲۷۵۰			
شیمیایی، نفت و ذغال سنگ	۲۳۵	۲۵۷	۴۹۲	۸۷۷	۴۷۲	۱۳۴۹	۱۲۰۰	۶۲۳	۱۸۲۳			
کانی غیرفلزی	۷۰۶	۱۴۳۱	۲۱۳۷	۲۰۶۷	۱۸۳۰	۳۸۹۷	۲۰۲۶	۱۷۲۷	۳۷۵۳			
فلزات اساسی	۸۱	۴۳	۱۲۴	۴۵۹	۳۵۴	۸۱۳	۳۰۸	۱۷۸	۴۸۶			
ماشین آلات و محصولات فلزی	۴۵۲۴	۱۷۹۳	۶۳۱۷	۶۶۶۲	۳۲۲۲	۹۸۸۴	۸۹۳۱	۴۵۱۳	۱۳۴۴۴			
صنایع متفرقه	۱۱۱	۱۳	۱۲۴	۱۰۳	۱۹۷	۳۰۰	۲۳۷	۶۲	۲۹۹			
جمع	۱۸۴۵۶	۲۰۵۸۹	۳۹۰۴۵	۲۹۱۵۲	۲۵۷۴۰	۵۴۸۹۲	۳۶۱۱۰	۲۸۸۰۴	۶۴۹۱۴			

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال‌های ۱۳۵۵-۱۳۶۵ و طرح جاری جمعیت ۱۳۷۰

همان‌گونه که در جدول شماره ۵-۴ دیده می‌شود، تعداد کل شاغلان در سال ۱۳۷۰، ۶۴۹۱۴ نفر بوده که نسبت به سال ۱۳۶۵ از رشد ۱۸/۲ درصدی برخوردار بوده است.

از این تعداد، شاغلان نقاط شهری با ۳۶۱۰۸ نفر، ۵۵/۶ درصد شاغلان استان و شاغلان نقاط روستایی با ۲۸۸۰۶ نفر، ۴۴/۴ درصد شاغلان را به خود اختصاص داده‌اند.

شهرستان رشت با ۳۲۲۲۰ نفر (۴۹/۶ درصد) بیشترین و شهرستان آستارا با ۸۹۲ نفر (۱/۴ درصد) کمترین تعداد شاغلان را داشته‌اند.

جدول شماره ۵-۵ نشان دهنده آن است که از مجموع ۶۴۹۱۴ نفر شاغلان بخش صنعت، صنایع نساجی، پوشاک و چرم با ۲۱۵۲۸ نفر (۳۳/۱۶ درصد) بیشترین و صنایع فلزات اساسی با ۴۸۶ نفر (۰/۷۵ درصد) کمترین تعداد شاغلان را به خود اختصاص داده‌اند.

در جدول شماره ۵-۶ شاخص ارزش محصول، اشتغال کارکنان و مزد و حقوق و مزایای پرداختی به کارکنان کارگاه‌های بزرگ صنعتی در سال ۱۳۷۴-۱۳۷۵ ارائه و مورد مقایسه قرار گرفته است:

جدول ۵-۶- شاخص ارزش محصول، اشتغال کارکنان و مزد و حقوق و مزایای پرداختی به کارکنان کارگاه‌های بزرگ

صنعتی در سال‌های ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵ (۱۳۶۹=۱۰۰)

شاخص ارزش محصول	سال ۱۳۷۴	سال ۱۳۷۵	درصد تغییر	رتبه در کل کشور (۱۳۷۵)
شاخص ارزش محصول	۱۰۰	۱۱۴/۲	۱۴/۲	۱۹
شاخص اشتغال کارکنان	۱۰۳/۳	۱۰۰/۷	-۲/۵	۱۷
شاخص مزد و حقوق و مزایای پرداختی به کارکنان	۳۹۳/۶	۴۹۱/۷	۲۴/۹	۱۹

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، ارزش محصولات تولیدی در سال ۱۳۷۵ نسبت به سال ۱۳۷۴ از رشد ۱۴/۲ درصدی برخوردار بوده و رتبه استان در کل کشور ۱۹ می باشد.

شاخص اشتغال کارکنان در سال ۱۳۷۵ نسبت به سال ۱۳۷۴ کاهش داشته و از رشد منفی ۲/۵ درصدی برخوردار بوده و رتبه استان از این نظر ۱۷ می باشد. شاخص مزد و حقوق و مزایای پرداختی به کارکنان از رشد ۲۴/۹ درصدی برخوردار بوده و از ۳۹۳/۶ در سال ۱۳۷۴ به ۴۹۱/۷ در سال ۱۳۷۵ رسیده است و رتبه استان از این نظر در کل کشور ۱۹ می باشد.

۴-۵- بهره‌وری کار و تولید

الف- روند تغییرات بهره‌وری کار

روند تغییرات بهره‌وری کارگاه‌های بزرگ صنعتی از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۶۲ فزاینده بوده و سپس به دلیل جنگ تحمیلی، بروز مشکلات ارزی و کمبود مواد اولیه دچار رکود و کاهش شده است. از سال ۱۳۶۵ به تدریج روند تغییرات بهره‌وری کار رو به افزایش گذاشت که دلیل آن را می توان در رونق گرفتن بازارها و همچنین رفع مشکلات ارزی و کمبود مواد اولیه دانست (جدول شماره ۵-۷). نسبت بهره‌وری کار در سال‌های مورد اشاره در مقایسه با کل کشور دارای رشد فزاینده بوده است.

در رشته مواد غذایی، آشامیدنی و دخانیات در سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۶۲ روند تغییرات بهره‌وری کار روبه رشد و از آن به بعد رو به کاهش بوده است. در رشته نساجی و پوشاک و چرم نیز همانند رشته مواد غذایی، روند بهره‌وری کار طی سال‌های ۱۳۵۵-۱۳۶۲ فزاینده بوده و از آن پس تا سال ۱۳۷۲ رو به کاهش نهاده است. در رشته محصولات چوبی به دلیل مشکلات موجود در کارخانه چوب سفارود، روند تغییرات بهره‌وری کار تا سال ۱۳۶۵ دارای رشد منفی بوده و از سال ۱۳۶۵ به تدریج افزایش یافته است.

روند تغییرات بهره‌وری کار در رشته شیمیایی در سال‌های ۱۳۶۲-۱۳۷۲ کاهش یافته و دلیل آن وابستگی شدید این صنعت به خارج از کشور و عامل جنگ تحمیلی و مشکلات ارزی و کمبود مواد اولیه می باشد. در رشته کانی غیر فلزی، روند تغییرات بهره‌وری کار در سال‌های ۱۳۵۵-۱۳۶۵ ابتدا روبه رشد بوده و سپس روبه کاهش نهاده است.

در رشته محصولات چوبی به دلیل مشکلات موجود در کارخانه چوب سفارود، روند تغییرات بهره‌وری کار تا سال ۱۳۶۵ دارای رشد منفی بوده و از سال ۱۳۶۵ به تدریج افزایش یافته است. در رشته ماشین آلات و محصولات فلزی، روند تغییرات بهره‌وری کار از سال ۱۳۵۵ فزاینده بوده و سپس تا سال ۱۳۷۲ کاهش یافته است.

بهره‌وری کار سال ۱۳۷۲ در رشته‌های تولیدی مواد غذایی، نساجی، پوشاک و چرم، شیمیایی چوب محصولات چوبی، کانی غیر فلزی، تولیدات اساسی از سطح ملی بیشتر و بهره‌وری کار رشته‌های کاغذ و مقوا و ماشین آلات و محصولات فلزی از سطح ملی کمتر است. همچنین در سال ۱۳۷۲ بالاترین میزان بهره‌وری با متجاوز از ۸ میلیون ریال مربوط به صنایع فلزی بوده است. پس از آن به ترتیب صنایع چوب با ۹۴۰ هزار ریال، صنایع شیمیایی با ۷۷۰ هزار ریال و صنایع کانی غیر فلزی با ۷۵ هزار ریال قرار دارد. پایین ترین میزان بهره‌وری کار با ۳۶۰ هزار ریال مربوط به صنایع کاغذ است.

ب- روند تغییرات بهره‌دهی تولید^۱

بهره‌دهی تولید کارگاه‌های بزرگ صنعتی در سال ۱۳۶۲ نسبت به سال ۱۳۵۵ دارای رشد مثبت بوده و از سال ۱۳۶۲ تا سال ۱۳۷۲ از کاهش آشکاری برخوردار بوده است که دلیل آن را می‌توان در جنگ تحمیلی و مسائل مربوط به دریافت ارز و مواد اولیه به قیمت دولتی جستجو نمود.

بهره‌دهی تولید مواد غذایی، آشامیدنی و دخانیات تا سال ۱۳۶۲ دارای روندی مثبت و از سال ۱۳۶۲ دارای روندی منفی بوده است. در رشته نساجی، پوشاک و چرم نیز رشد بهره‌دهی تولید تا سال ۱۳۶۲ افزایشی و از آن سال به بعد کاهش بوده است. افزایش تعداد واحدهای تولید پوشاک و ریسندگی و بافندگی با توجه به قیمت پایین مواد اولیه تا حدود سال ۱۳۶۲، مؤید این مطلب است. پس از سال ۱۳۶۲ تعداد واحدهای جدید بافندگی و ریسندگی محدود و به تدریج به قیمت اولیه این رشته تولیدی افزوده شده و در واحدهای تولیدی بافندگی، به کمیت تولید نسبت به کیفیت آن توجه بیشتری شده است. از سال ۱۳۶۷ توجه به واردات پارچه به داخل کشور ابتدا مشکلاتی برای واحدهای تولیدی فوق به وجود آورد. به طوری که این واحدها قادر به رقابت با کالاهای خارجی نشده و تعدادی از این واحدها به تعطیلی کشانده شدند، اما به تدریج با تلاش جهت بهبود کیفیت تولیدات، توان رقابتی خود را بهبود بخشیدند.

در رشته چوب و محصولات چوبی، تغییرات تا سال ۱۳۶۵ روندی کاهنده نشان می‌دهد و از آن به بعد به دلیل فعال شدن صنایع چوب چوکا از روندی روبه رشد رشد برخوردار شده است.

در رشته شیمیایی، بین سال‌های ۱۳۶۲-۱۳۶۵ روند تغییرات بهره‌دهی تولید افزایش و سپس به دلیل مشکلات ارزی کاهش یافته است. در رشته کانی غیرفلزی بین سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۶۲ بهره‌دهی تولید دارای روندی روبه رشد بود و سپس به دلیل مشکلات افزایش قیمت مواد اولیه در این رشته تولیدی، روبه کاهش گذاشت. در رشته ماشین‌آلات و محصولات فلزی نیز روند بهره‌دهی تولید تا سال ۱۳۶۵ افزایش و سپس با توجه به مشکلات تهیه مواد اولیه و تغییرات قیمت، کاهشی بوده است.

در سال ۱۳۷۲ بهره‌دهی تولید رشته‌های غذایی، چوب، ماشین‌آلات و محصولات فلزی از سطح تولید ملی بیشتر و بهره‌دهی تولید رشته‌های نساجی، چرم، پوشاک و کاغذ، چاپ و شیمیایی و همچنین کانی غیرفلزی و تولیدات فلزات اساسی از سطح بهره‌دهی تولید ملی کمتر بوده است.

همچنین در سال ۱۳۷۲ بالاترین میزان بهره‌دهی تولید با ۶۲ درصد مربوط به صنایع چوب بوده و پس از آن صنایع کانی غیرفلزی با ۵۷ درصد در رتبه دوم قرار داشته است. این امر نشان دهنده آن است که اغلب مواد اولیه این دو رشته صنعتی از داخل استان تهیه می‌شود. در مقابل صنایع کاغذ با ۱۰ درصد و تولید فلزات اساسی با ۱۵ درصد دارای پایین‌ترین بهره‌دهی تولید بوده‌اند که نمایانگر راندمان پایین تولید در این دو رشته صنعتی است.

۱. بهره‌دهی تولید ارزش افزوده
ارزش ستانده‌ها

جدول ۵-۷- روند تغییرات بهره‌وری کار در کارگاه‌های بزرگ صنعتی به تفکیک هر یک از رشته‌های تولیدی

(میلیون ریال)

و مقایسه آن با کل کشور

رشته‌های تولیدی	سال			۱۳۵۵			۱۳۶۲			۱۳۶۵			۱۳۷۲		
	کل کشور	استان	درصد	کل کشور	استان	درصد	کل کشور	استان	درصد	کل کشور	استان	درصد	کل کشور	استان	درصد
کل رشته‌های تولیدی	۲۰۱۲	۰.۸۰	۳۷۷۳	۱/۴۹	۱/۱۸	۷۹/۱۹	۰/۶۴	۰.۹۰	۱۴۰.۶۲	۰/۵۶	۲۰۰۲	۴۲۵			
مواد غذایی و آشامیدنی دختانیات	۲.۶۳	۰.۴۶	۱۷۰۴۹	۱/۴۱	۱/۱۷	۸۲.۹۷	۰/۱۱	۱/۰۳	۹۳۶.۳۶	۰/۶۳	۰/۶۹	۱۰۹.۵۲			
نساجی - پوشاک و چرم	۱.۱۸	۰.۱۵	۱۲۰۷۱	۱/۳۸	۱/۴۳	۱۰۳/۶۲	۰/۹۳	۱/۰۴	۱۱۱.۸۲	۰/۲۷	۰/۵۴	۲۰۰			
چوب و محصولات چوبی	۱.۱۲	۰.۳۵	۳۱/۲۵	۰.۹	۰.۳۲	۳۵/۵۵	۰/۶۶	۰.۲۳	۳۴.۸۴	۰/۳۴	۰/۹۴	۲۷۶.۳۷			
کاغذ مقوا و چاپ و انتشار	۱.۹۸	۰.۳۳	۱۶.۶۶	۱/۶۹	*	*	۱۲۷	*	*	*	۰/۴۳	۸۳/۷۲			
شیمیایی - نفت و ذغال سنگ	۳.۱۳	*	*	۲/۰۵	۱۶۹	۸۲/۴۳	۱۵۶	۱/۶۴	۱/۵۱۲	۰.۸۱	۰.۷۷	۹۵.۶			
کانی غیر فلزی	۱۴۳	۰.۸	۵۵۹	۱/۲۵	۰.۹۷	۷۷/۶	۱/۰۱	۱۰.۴	۱۰۲.۹۷	۰/۶۲	۰/۷۵	۱۲۰.۹۶			
تولید فلزات اساسی	۲۷۵	*	*	۱۲۹	*	*	۱۲۶	*	*	*	۰/۱۰	۷۱			
ماشین آلات و محصولات و محصولات فلزی	۲۰۹۵	۰.۵۵	۱۸.۶۴	۱۷۲	۱/۲۹	۷۵	۱/۱	۰/۷۰	۶۹.۳۰	۰/۵۹	۸۱	۱۶.۹۴			

مأخذ: مرکز آمار ایران نتایج آمارگیری از کارگاه‌های بزرگ صنعتی

* آمار جداگانه در دسترس نمی‌باشد.

۵-۵- تعداد، ظرفیت شاغلان پیش بینی شده و موافقت نامه‌های اصولی

۱-۵-۵- تعداد و ظرفیت اشتغالزایی واحدهای فعال^۱

جدول شماره ۵-۸ و نمودار ۲۴، تعداد و ظرفیت اشتغالزایی واحدهای فعال به تفکیک شهرستان و

رشته‌های تولیدی در سال ۱۳۷۲ را ارائه می‌دهد.

۱. منظور واحدهایی است که تحت پوشش وزارت صنایع به فعالیت اشتغال دارند و واحدهای صنایع سنگین سابق را نیز در برمی‌گیرد.

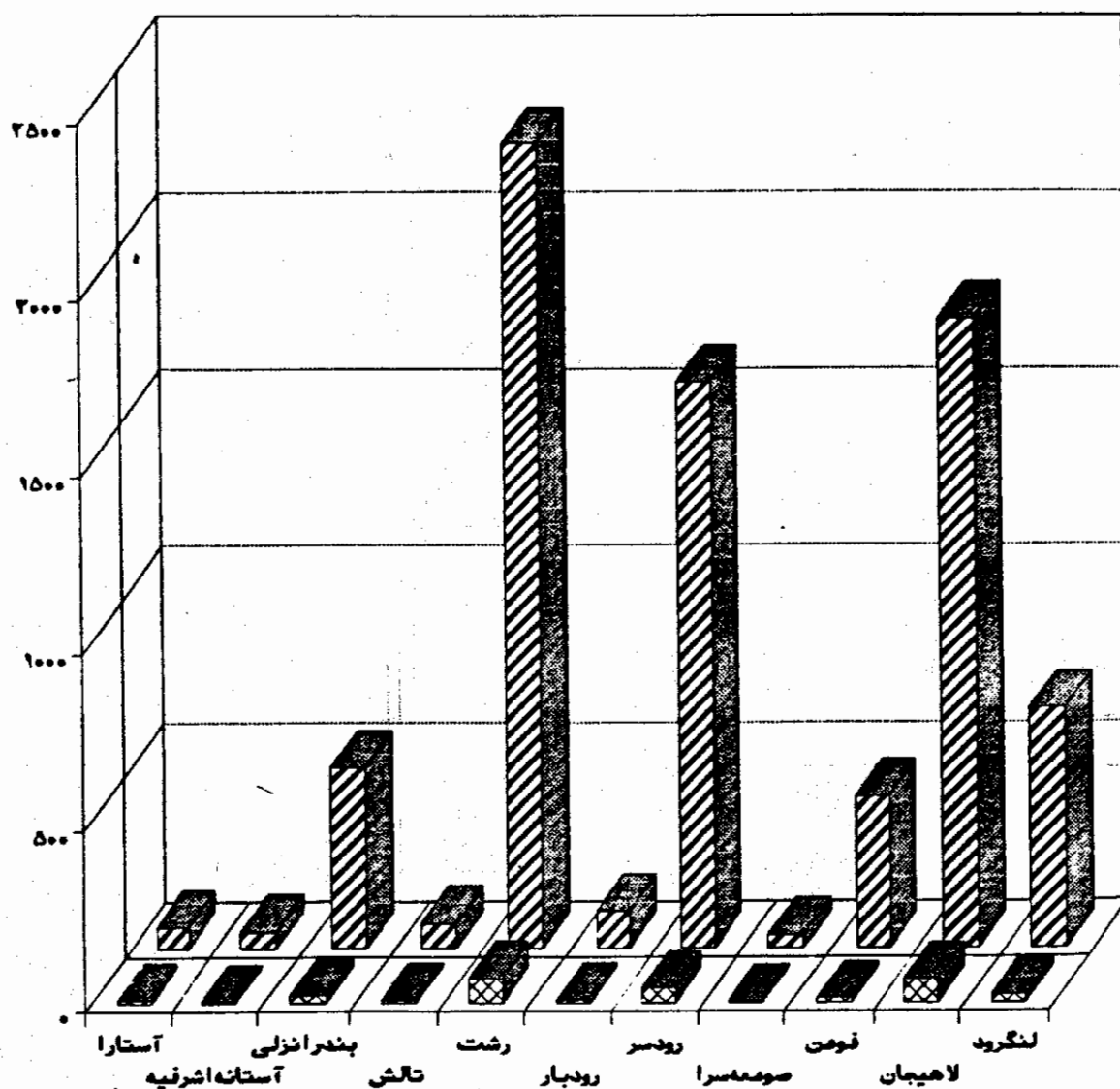
جدول ۵-۸- تعداد و ظرفیت اشتغالزایی واحدهای فعال (دارای پروانه بهره‌برداری و پروانه تأسیس از وزارت

صنایع) به تفکیک شهرستان و رشته‌های تولیدی در سال ۱۳۷۲

رشته‌های صنعتی	غذایی، آشپادنی و دخانیات	نساجی، پوشاک و چرم	چوب و محصولات چوبی	کاغذ و مقوا	شیمیایی	کانی غیرفلزی	صنایع فلزات اساسی	صنایع ماشین‌آلات و محصولات فلزی	جمع	استان	
										تعداد	شهرستان
	۲۵۳	۱۲۲	۲۸۷	۳۹	۹۱	۲۹۶	۸۶	۳۹۴	۱۵۶۸	تعداد	
	۷۵۲۸	۱۶۵۰۰	۴۸۲۷	۴۶۴	۲۶۴	۲۶۲۹	۵۸۰۴	۱۸۳۰	۴۸۳۱۲	اشتغال	
	۵	—	۲	۱	۲	۵	—	۶	۲۱	تعداد	آستارا
ظرفیت اشتغالزایی	۵۸	—	۶	۲	۱۰	۳۷	—	۹۹	۲۱۲	ظرفیت اشتغالزایی	
	۴	۲	۲۲	—	۱	۲۰	۱	۱۵	۶۴	تعداد	آستانه اشرفیه
ظرفیت اشتغالزایی	۴۴	۶۲	۱۳۳	—	—	۲۵۶	۵	۷۵	۵۷۵	ظرفیت اشتغالزایی	
	۲۱	۷	۳۶	۵	۱۱	۲۳	۵	۲۲	۱۳۰	تعداد	بندر انزلی
ظرفیت اشتغالزایی	۵۰۵	۲۴۱	۶۰۶	۴۱	۱۱۷	۲۰۹	۵۷	۴۰۱	۲۱۷۷	ظرفیت اشتغالزایی	
	۷	۱	۲۹	—	—	۱۹	۳	۵	۶۴	تعداد	تالش
ظرفیت اشتغالزایی	۶۶	۴	۲۵۸۹	—	—	۲۱۶	۲۷	۲۰	۲۹۲۲	ظرفیت اشتغالزایی	
	۶۹	۷۹	۷۴	۲۲	۶۶	۱۱۵	۵۴	۲۵۹	۷۳۸	تعداد	رشت
ظرفیت اشتغالزایی	۲۲۶۵	۱۳۰۹۰	۷۵۱	۲۷۴	۲۳۵۵	۳۲۰۹	۱۴۵۹	۷۴۳۹	۳۰۸۴۲	ظرفیت اشتغالزایی	
	۸	۴	۱	۱	۳	۲۱	۴	۱۳	۵۵	تعداد	رودبار
ظرفیت اشتغالزایی	۱۰۲	۱۳۱۴	۲	۴	۳۴	۱۲۳۳	۳۷	۸۴	۲۸۱۰	ظرفیت اشتغالزایی	
	۴۰	۶	۳۷	۲	۳	۱۹	۱	۴	۱۱۲	تعداد	رودسر
ظرفیت اشتغالزایی	۱۵۹۳	۴۴۳	۱۴۸	۷	۷۹	۱۹۱	۲	۳۰	۲۴۹۳	ظرفیت اشتغالزایی	
	۳	۹	۱۹	—	۱	۱۷	۵	۲۲	۷۶	تعداد	صومعه سرا
ظرفیت اشتغالزایی	۳۶	۴۷۹	۶۵	—	۸	۶۸	۳۳	۹۴	۷۸۳	ظرفیت اشتغالزایی	
	۱۳	۵	۱۸	۴	۱	۱۲	۲	۱۰	۶۵	تعداد	فومن
ظرفیت اشتغالزایی	۴۲۲	۵۳۴	۱۰۶	۵۱	۹	۱۲۴	۵۸	۵۶	۱۳۶۰	ظرفیت اشتغالزایی	
	۶۱	۶	۳۵	۳	۱	۱۷	۷	۱۶	۱۴۶	تعداد	لامیجان
ظرفیت اشتغالزایی	۱۷۶۷	۲۵۷	۲۶۸	۸۳	۴	۱۱۳	۱۱۷	۲۹۹	۲۹۸	ظرفیت اشتغالزایی	
	۲۲	۳	۱۴	۱	۳	۲۸	۴	۲۲	۹۷	تعداد	لنگرود
ظرفیت اشتغالزایی	۶۷۰	۷۶	۱۵۳	۲	۱۳	۱۴۸	۳۵	۱۳۳	۱۲۳	ظرفیت اشتغالزایی	

مأخذ: اداره کل صنایع استان گیلان.

نمودار ۲۴- تعداد و ظرفیت اشتغالزایی واحدهای فعال صنایع ماشینی شهری در
شهرستان‌ها تا سال ۱۳۷۲



همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، تعداد ۱۵۶۸ واحد صنعتی در استان فعال می‌باشند که این واحدها زمینه اشتغال ۴۸۳۱۲ نفر در استان را فراهم آورده‌اند. شهرستان رشت با ۷۳۸ واحد (۴۷ درصد) و ۳۰۴۸۲ نفر شاغل (۶۳/۱ درصد) بیشترین و شهرستان آستارا با ۲۱ واحد (۱/۳۴ درصد) و ۲۱۲ نفر شاغل (۰/۴۴ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده است.

وضعیت واحدها به تفکیک هر یک از شهرستان‌ها مطابق جدول فوق به شرح زیر است:
در شهرستان رشت تا سال ۱۳۷۲، تعداد ۷۳۸ واحد مشغول به فعالیت بوده که صنایع فلزی با ۲۵۹ واحد

(۳۵ درصد) بیشترین و صنایع کاغذ و مقوا و چاپ و انتشار با ۲۲ واحد (۳ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده است. ظرفیت شاغلان صنایع ماشین آلات و محصولات فلزی با ۷۴۳۹ نفر (۲۴ درصد) بالاترین ظرفیت اشتغال و کمترین آن مربوط به رشته کاغذ و مقوا با ۲۷۴ نفر (۰/۸ درصد) می باشد.

در شهرستان آستارا ۲۱ واحد مشغول به فعالیت بوده که صنایع ماشین آلات و فلزات با ۶ واحد (۲۹ درصد) و ۹۹ نفر شاغل (۴۷ درصد) بیشترین تعداد و ظرفیت اشتغال زایی را به خود اختصاص داده است.

در شهرستان تالش به دلیل برخورداری از پتانسیل بالا در صنعت چوب، این صنعت با بالاترین تعداد یعنی ۲۹ واحد (۴۵ درصد) و اشتغال ۲۵۸۹ نفر (۸۸/۶ درصد) رشته صنعتی غالب می باشد.

در شهرستان بندر انزلی بیشترین واحد تولیدی مربوط به رشته چوب و محصولات چوبی با ۳۶ واحد (۲۸ درصد) و با اشتغال زایی برای ۶۰۶ نفر (۲۸ درصد) وجود دارد.

در شهرستان رودبار، رشته کانی غیر فلزی با تعداد ۲۱ واحد فعال (۳۸ درصد) و ظرفیت اشتغال زایی ۱۲۳۳ نفر (۴۴ درصد) موجود است.

در شهرستان فومن به دلیل وجود کارخانه های چای سازی، تعدد واحدهای مواد غذایی و آشامیدنی با ۱۳ واحد (۲۰ درصد) و ظرفیت اشتغال زایی ۴۲۲ نفر (۳۱ درصد) بیش از سایر رشته های تولیدی می باشد. در شهرستان صومعه سرا به دلیل تجمع تعدادی واحد نساجی و پوشاک پس از انقلاب بیشترین شاغلان را این صنعت با ۴۷۹ نفر (۶۱ درصد) به خود اختصاص داده است.

در شهرستان آستانه اشرفیه، بالاترین تعداد واحد صنعتی مربوط به رشته چوب و محصولات چوبی (۲۲ واحد معادل ۳۴ درصد) و بیشترین تعداد شاغلان مربوط به رشته کانی غیر فلزی با (۲۵۶ نفر معادل ۴۴/۵ درصد) قرار دارند.

شهرستان لاهیجان به دلیل تجمع کارخانه های چای سازی، دارای بالاترین واحد تولیدی به تعداد ۶۱ واحد (۴۲ درصد) در رشته مواد غذایی، آشامیدنی و دخانیات و با ظرفیت اشتغال زایی ۱۷۶ نفر (۶۱ درصد) است.

شهرستان لنگرود نیز به دلیل وجود کارخانه های چای سازی دارای بیشترین ظرفیت اشتغال در رشته غذایی، آشامیدنی و دخانیات با ۶۷۰ نفر (۵۵ درصد) می باشد.

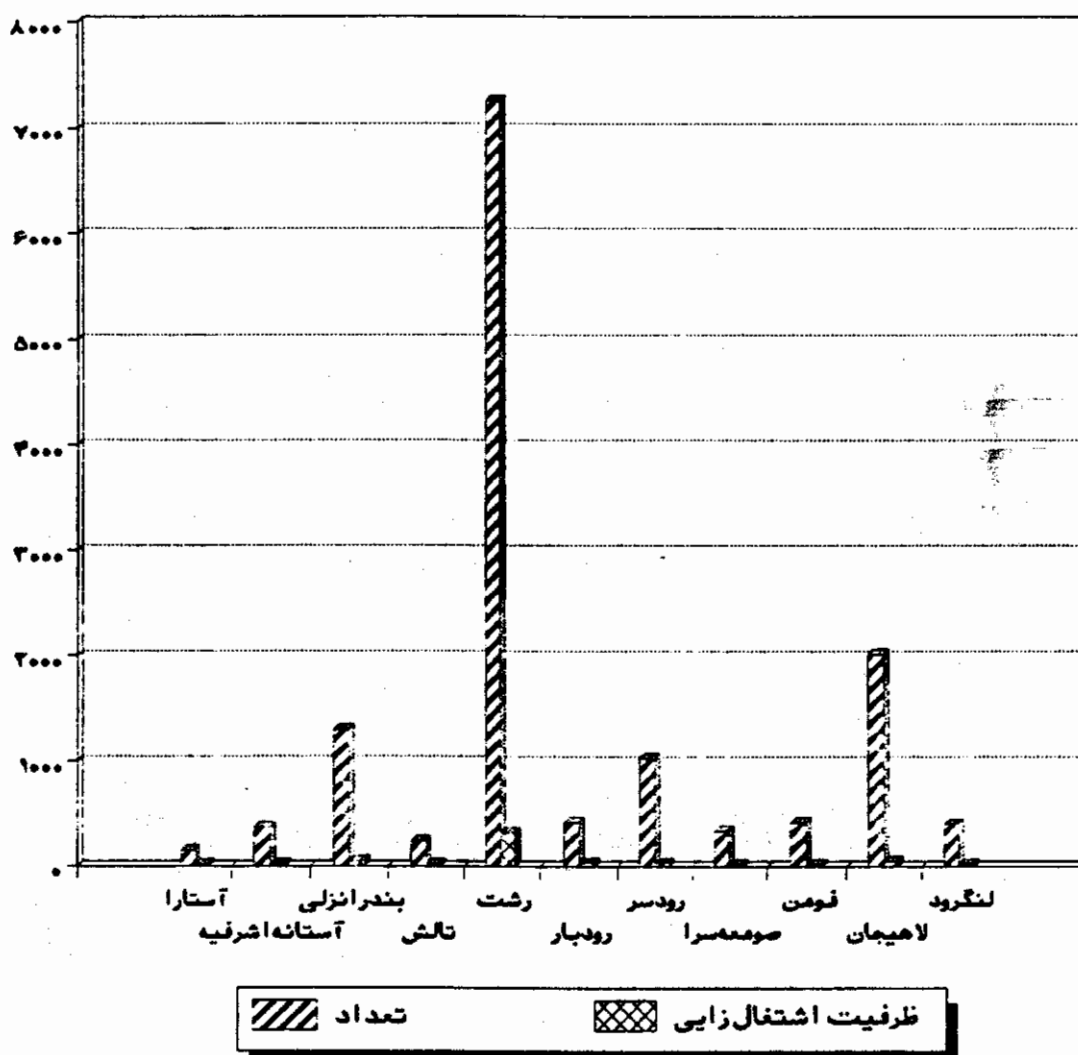
در شهرستان رودسر، صنایع غذایی با تعداد ۴۰ واحد (۵۳ درصد) و ظرفیت اشتغال زایی ۱۵۹۳ نفر (۶۴ درصد) بیشترین تعداد واحد فعال و اشتغال را به خود اختصاص داده است.

در یک جمع بندی کلی، جدول شماره ۵-۷ نشان دهنده آن است که از مجموع ۱۵۶۸ واحد دارای پروانه بهره برداری و پروانه تأسیس در سال ۱۳۷۲، شهرستان رشت با ۷۳۸ واحد (۴۷ درصد) حدود نیمی از واحدهای صنعتی فعال استان را به خود اختصاص داده و بقیه واحدهای تولیدی در سایر شهرستان های استان پراکنده اند. شهرستان رشت ۶۴ درصد اشتغال واحدهای دارای پروانه بهره برداری را نیز دارا می باشد. پس از رشت، شهرستان های تالش، رودبار، لاهیجان و رودسر با ۵ الی ۶ درصد اشتغال در بخش صنعت در ردیف دوم قرار داشته و شهرستان های آستارا، آستانه اشرفیه و صومعه سرا به ترتیب با ۱/۳، ۰/۴ و ۱/۶ درصد کمترین سهم از اشتغال در بخش صنعت را دارا بوده اند.

در میان رشته های صنعتی، صنایع نساجی با ۳۴ درصد اشتغال رشته غالب بوده و پس از آن، رشته های

محصولات فلزی با ۱۸ درصد و صنایع غذایی با ۱۶ درصد قرار دارند.
 صنایع کاغذ با میزان اشتغال کمتر از یک درصد، پایین ترین سطح اشتغال را در بین صنایع استان دارا بوده
 و صنایع تولید فلزات اساسی با ۳/۸ درصد در رده بعدی قرار دارد.
 ۵-۵-۲- تعداد و ظرفیت اشتغال زایی موافقت نامه های اصولی^۱
 جدول شماره ۵-۹ و نمودار ۲۵ تعداد و ظرفیت اشتغال زایی موافقت نامه های اصولی با مجوزهای تأسیس
 صادر به تفکیک شهرستان و رشته های تولیدی تا سال ۱۳۷۲ را ارائه می دهد:

نمودار ۲۵- تعداد و ظرفیت اشتغال زایی موافقت نامه های اصولی صادره به تفکیک شهرستان تا سال ۱۳۷۲



۱. این مجوز شامل مجوزهای صادره از وزارت صنایع و وزارت صنایع سنگین می باشد.

جدول ۵-۹- تعداد و ظرفیت اشتغالزایی موافقت نامه های اصولی یا مجوزهای تأسیس صادره معتبر از سوی

وزارت صنایع به تفکیک شهرستان و رشته های تولیدی تا سال ۱۳۷۲

رشته های صنعتی	غذایی، آشامیدنی و دخانیات	نساجی، پوشاک و جرم	چوب و محصولات چوبی	کاغذ و مقوا	شیمیایی	کانی غیر فلزی	صنایع فلزات اساسی	صنایع ماشین آلات و محصولات فلزی	جمع	استان	
										تعداد	شهرستان
	۵۳۰	۱۷۱	۹۵	۹۷	۱۸۴	۲۵۷	۹۹	۱۶۳۸	۳۰۷۱	تعداد	
	۱۳۸۷۹	۱۲۵۴۶	۱۸۸۶	۱۸۴۸	۲۸۲۶	۴۶۱۷	۵۹۱۴	۴۴۶۷	۴۸۹۸۳	اشتغال	
آستارا	۷	۱	—	—	۱	۴	—	۳	۱۶	تعداد	
	۱۴۱	۱۰۳	—	—	۷	۱۰۲	—	۱۲۵	۴۷۸	ظرفیت اشتغالزایی	
آستانه اشرفیه	۱۶	۳	۶	۵	۵	۸	۳	۱۱	۵۷	تعداد	
	۳۶۳	۴۴	۱۰۴	۶۴	۶۰	۶۷	۲۶	۹۴	۸۲۲	ظرفیت اشتغالزایی	
بندر انزلی	۴۲	۹	۵	۵	۱۷	۱۲	۱۰	۲۱	۱۲۱	تعداد	
	۱۲۹۹	۲۲۶	۱۵۲	۵۷	۱۹۸	۱۴۰	۱۸۶	۷۱۳	۲۹۷۱	ظرفیت اشتغالزایی	
تالش	۱۱	۱	۵	۸	۹	۱۹	۳	۱۱	۶۷	تعداد	
	۲۳۲	۱۷	۸۰	۱۳۰	۱۱۴	۲۲۸	۵۳	۹۰	۹۴۴	ظرفیت اشتغالزایی	
رشت	۳۱۸	۱۳۲	۶۲	۶۶	۱۱۵	۱۴۹	۷۱	۱۵۳۱	۲۴۴۴	تعداد	
	۷۲۵۱	۱۱۳۳۳	۱۲۶۲	۱۲۹۹	۲۸۷۱	۳۰۰۹	۵۴۶۴	۲۹۰۹	۳۵۳۹۸	ظرفیت اشتغالزایی	
رودبار	۲۳	۴	۱	۲	۱۳	۲۶	۳	۱۶	۸۸	تعداد	
	۴۰۷	۱۷۲	۱۴	۲۲	۱۸۴	۶۲۰	۵۴	۲۷۰	۷۴۳	ظرفیت اشتغالزایی	
رودسر	۳۱	۴	۱	۳	۸	۳	۳	۵	۵۸	تعداد	
	۱۰۳۰	۸۷	۳۵	۲۹	۲۰۰	۳۶	۴۱	۲۵	۱۴۸۳	ظرفیت اشتغالزایی	
صومعه سرا	۱۶	۴	۲	۱	۴	۱۴	۱	۸	۵۰	تعداد	
	۳۳۱	۱۰۵	۲۲	۱۳	۴۲	۱۱۷	۲۰	۴۰	۶۹۰	ظرفیت اشتغالزایی	
فومن	۱۴	۳	۴	۳	۴	۷	۲	۹	۴۶	تعداد	
	۴۱۵	۴۶	۵۷	۱۱۳	۵۱	۶۹	۲۸	۳۴	۸۱۳	ظرفیت اشتغالزایی	
لامیجان	۴۱	۸	۸	۳	۵	۱۰	۲	۱۳	۹۰	تعداد	
	۲۰۱۶	۳۷۶	۱۴۷	۱۱۳	۷۰	۱۸۶	۳۳	۵۸	۲۹۹۹	ظرفیت اشتغالزایی	
لنگرود	۱۱	۲	۱	۱	۳	۵	۱	۱	۳۴	تعداد	
	۳۹۴	۳۷	۱۳	۸	۲۹	۴۳	۹	۱۰۹	۶۴۲	ظرفیت اشتغالزایی	

مأخذ: اداره کل صنایع استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تعداد ۳۰۷۱ فقره موافقت اصولی و مجوز تأسیس از سوی وزارت صنایع استان صادر شده که این واحدها زمینه اشتغال ۴۸۹۸۳ نفر را فراهم آورده است. شهرستان رشت با ۲۴۴۴ واحد (۷۹/۶ درصد) و اشتغال زایی برای ۳۵۳۹۸ نفر (۷۲/۲ درصد) بیشترین و شهرستان آستارا با ۱۶ واحد (۰/۵۲ درصد) و اشتغال زایی برای ۴۷۸ نفر (۰/۹۷۵ درصد) کمترین سهم را دارا بوده اند. وضعیت موافقت اصولی های صادره و اشتغال زایی هر رشته صنعتی در مقایسه با کل استان به تفکیک هر یک از شهرستان ها مطابق جدول فوق به شرح زیر است:

در شهرستان آستارا، موافقت نامه های اصولی صادره در رشته مواد غذایی بیش از سایر رشته ها و به تعداد ۷ فقره (۰/۲۲۸ درصد) و با ظرفیت اشتغال ۱۴۱ نفر (۰/۲۸۸ درصد) بوده است. در شهرستان تالش در رشته کانی غیر فلزی با تعداد ۱۹ فقره (۰/۶۲ درصد) و با ظرفیت اشتغال ۲۲۸ نفر (۰/۴۶۵ درصد) بیشترین تعداد موافقت نامه های اصولی و مجوزها نسبت به سایر رشته ها صادر شده است. در شهرستان بندر انزلی به دلیل پتانسیل شیلاتی آن، بیشترین تعداد موافقت نامه های اصولی صادر شده مربوط به رشته صنایع غذایی با تعداد ۴۲ واحد (۱/۴ درصد) و اشتغال زایی ۱۲۹۹ نفر (۲/۶۵ درصد) بوده است.

در شهرستان رودبار، بیشترین تعداد مجوزهای صادره در رشته کانی غیر فلزی برای ۲۶ واحد (۰/۸۵ درصد) و با میزان اشتغال ۶۲۰ نفر (۱/۳ درصد) صادر شده است.

در شهرستان های فومن، صومعه سرا، آستانه اشرفیه، لاهیجان، لنگرود و رودسر به دلیل وجود پتانسیل احداث واحدهایی در زمینه صنایع غذایی (کیک و کلوچه، بسته بندی چای، خشک کردن بادام زمینی و...) بالاترین میزان مجوز تأسیس واحدهای تولیدی به ترتیب با ۱۴ واحد (۰/۴۵ درصد)، ۱۶ واحد (۰/۵۲ درصد)، ۱۶ واحد (۰/۵۲ درصد)، ۴۱ واحد (۱/۳ درصد)، ۱۱ واحد (۰/۳۵ درصد) و ۳۱ واحد (۱ درصد) و ظرفیت اشتغال زایی ۴۱۵ نفر (۰/۸۵ درصد)، ۳۳۱ نفر (۰/۶۷ درصد)، ۳۶۳ نفر (۰/۷۴ درصد)، ۲۰۱۶ نفر (۴/۱ درصد)، ۳۹۴ نفر (۰/۸ درصد) و ۱۰۳۰ نفر (۲/۱ درصد) در زمینه صنایع غذایی صادر شده است.

در یک جمع بندی کلی، جدول شماره ۵-۹، نشان دهنده آن است که از مجموع ۳۰۷۱ فقره موافقت نامه اصولی و مجوز تأسیس صادر شده از سوی وزارت صنایع، غالب ترین صنایع از نظر اشتغال مربوط به صنایع غذایی با ۲۸ درصد، صنایع نساجی با ۲۶ درصد، صنایع فلزات اساسی، کانی غیر فلزی و محصولات فلزی با ۱۲ الی ۱۹ درصد سهم می باشد. کمترین سهم مربوط به صنایع چوب و کاغذ می باشد که بیانگر عدم استقبال متقاضیان از این دو رشته تولیدی و محدودیت های موجود در این دو زمینه است.

شهرستان های رشت، لاهیجان، بندرانزلی و رودبار، دارای بیشترین سهم و شهرستان های آستارا، فومن، صومعه سرا، آستانه اشرفیه، لنگرود و رودسر، دارای کمترین سهم از موافقت نامه های اصولی صادره در سطح استان اند. در این میان، شهرستان رشت به تنهایی ۸۰ درصد از تعداد واحدها و ۷۲ درصد از میزان اشتغال موافقت نامه های اصولی صادره را به خود اختصاص داده که بیانگر تمرکز سرمایه گذاری در این شهرستان می باشد. سهم شهرستان های انزلی و لاهیجان از نظر اشتغال حدود ۶ درصد و سهم شهرستان رودبار ۳/۶ درصد است. سهم سایر شهرستان ها زیر ۲ درصد می باشد.

۵-۳-۵- تعداد و میزان اشتغال زایی صنایع فعال روستایی

جدول شماره ۱۰-۵، تعداد و ظرفیت اشتغال زایی صنایع فعال روستایی به تفکیک شهرستان و رشته های تولیدی در سال ۱۳۷۲ را ارائه می دهد:

جدول ۵-۱۰- تعداد کارگاه ها و میزان اشتغال زایی واحدهای فعال دارای کارگاه های صنایع روستایی در سال ۱۳۷۲

شهرستان	نوع صنعت	غذایی،	نساجی،	چوب و	کاغذ و	شیمیایی	کانی	صنایع	صنایع	جمع
		آشامیدنی	پوشاک	محصولات	مقوا		غیر فلزی	فلزات	ماشین آلات و	
		ودخانیات	وچرم	چوبی				اساسی	محصولات فلزی	
استان	تعداد	۱۶۲۱	۵۶۱	۲۶۶	—	—	۴۲۱	۲۰۸	—	۳۰۷۷
	اشتغال	۳۷۹۹	۱۳۴۵	۵۰۷	—	—	۱۱۴۵	۵۶۰	—	۸۳۵۶
آستارا	تعداد	۹	۲	۱۵	—	—	۵۶	۲	—	۱۴
	اشتغال	۲۷	۷	۱۹	—	—	۱۱۲	۶	—	۷۱
آستان اشرفیه	تعداد	۱۰۷	۱۰	۲۱	—	—	۴۲	۲۲	—	۲۰۲
	اشتغال	۳۱۴	۵۹	۲۵	—	—	۱۲۰	۶۰	—	۵۷۸
بندر انزلی	تعداد	۲۰	۴	۱۱	—	—	۲	۴	—	۴۱
	اشتغال	۶۲	۱۱	۳۵	—	—	۶	۹	—	۱۲۳
تالش	تعداد	۱۴۲	۵	۴۴	—	—	۶۲	۲۰	—	۲۷۳
	اشتغال	۴۲۳	۲۹	۷۱	—	—	۱۳۲	۶۰	—	۷۱۵
رشت	تعداد	۳۷۱	۲۵	۴۱	—	—	۷۹	۳۸	—	۵۵۴
	اشتغال	۱۰۶۸	۹۸	۱۰۰	—	—	۳۰۲	۱۱۴	—	۱۶۸۲
رودبار	تعداد	۷۷	۱۲	۱۲	—	—	—	۲۴	—	۱۲۵
	اشتغال	۱۶۷	۳۳	۱۷	—	—	—	۵۵	—	۲۷۲
رودسر	تعداد	۲۴۴	۴۴۳	۱۵	—	—	۶۶	۱۹	—	۷۸۷
	اشتغال	۷۰۹	۹۲۵	۳۲	—	—	۱۸۵	۵۰	—	۱۹۰۱
صومعه سرا	تعداد	۱۱۲	۱۶	۱۰	—	—	۲۹	۲۳	—	۱۹۰
	اشتغال	۳۳۶	۴۹	۲۷	—	—	۷۵	۵۷	—	۵۴۴
فومن	تعداد	۱۹۶	۱۴	۲۹	—	—	۴۰	۲۲	—	۳۰۱
	اشتغال	۵۸۷	۳۵	۶۵	—	—	۹۷	۶۵	—	۸۴۹
لامیجان	تعداد	۲۳۴	۲۲	۵۸	—	—	۳۳	۲۹	—	۳۷۶
	اشتغال	۷۰۲	۶۹	۸۵	—	—	۸۰	۷۰	—	۰۰۶
لنگرود	تعداد	۱۰۹	۸	۱۰	—	—	۱۲	۵	—	۱۴۴
	اشتغال	۴۰۴	۳۰	۳۱	—	—	۳۶	۱۴	—	۵۱۵

مأخذ: سازمان جهاد سازندگی استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تعداد ۳۰۷۷ واحد دارای کارگاه های صنایع روستایی در استان فعال بوده که این واحدها زمینه اشتغال ۸۳۵۶ نفر را فراهم آورده اند. شهرستان رودسر با ۷۸۷ واحد

(۲۵/۶ درصد) و ۱۹۰۱ نفر شاغل (۲۲/۷ درصد) بیشترین و شهرستان انزلی با ۴۱ واحد (۱/۳ درصد) و ۱۲۳ نفر شاغل (۱/۵ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده‌اند. صنایع غذایی با ۱۶۲۱ واحد (۵۲/۷ درصد) و ۳۷۹۹ نفر شاغل (۴۵/۵ درصد) بیشترین و صنایع فلزات اساسی با ۲۰۸ واحد (۶/۷ درصد) و ۵۶۰ نفر شاغل (۶/۷ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده‌اند.

در جدول شماره ۵-۱۱، تعداد و ظرفیت اشتغال‌زایی موافقت‌نامه‌های اصولی‌های صادر شده در زمینه صنایع روستایی به تفکیک شهرستان و نوع صنعت در سال ۱۳۷۲ ارائه شده است:

جدول ۵-۱۱- تعداد و میزان اشتغال‌زایی موافقت اصولی‌های صادر شده

در زمینه صنایع روستایی به تفکیک شهرستان و نوع صنعت تا پایان سال ۱۳۷۲

شهرستان	رشته‌های صنعتی								جمع
	غذایی، آشامیدنی و دخانیات	نساجی، پوشاک و چرم	چوب و صنایع چوبی	کاغذ و مقوا	صنایع شیمیایی	کانی غیر فلزی	فلزات اساسی	ماشین‌آلات و محصولات فلزی	
کل استان	تعداد	۱۱۳	۳۸	۷۲	۳	۴	۳۴	۵	۲۶۹
	ظرفیت اشتغال‌زایی	۱۰۳۵	۶۰۹	۶۵۳	۲۳	۷۰	۴۱۱	۲۸	۲۸۳۹
آستارا	تعداد	۶	—	۱	—	—	—	—	۸
	ظرفیت اشتغال‌زایی	۷۵	—	۲۲	—	—	۱۸	—	۱۱۵
آستانه اشرفیه	تعداد	۸	۱	۲	۱	—	۱	—	۱۴
	ظرفیت اشتغال‌زایی	۱۳۴	۲۳	۲۲	۶	—	۶	۷	۱۹۸
بندر انزلی	تعداد	۳	۱	۵	۱	۱	۱	—	۱۲
	ظرفیت اشتغال‌زایی	۸۶	۲۶	۶۰	۲۰	۱۶	۶	—	۲۱۴
تالش	تعداد	۱۸	۲	۱۲	—	—	۱	—	۳۳
	ظرفیت اشتغال‌زایی	۱۳۶	۲۵	۹۲	—	—	۵۶	—	۳۰۹
رشت	تعداد	۲۴	۵	۱۴	۱	۱	۶	—	۵۲
	ظرفیت اشتغال‌زایی	۲۲۷	۶۳	۱۲۱	۷	۳۰	۴۰	۷	۴۹۵
رودبار	تعداد	۳	۶	—	—	—	۳	۱	۱۳
	ظرفیت اشتغال‌زایی	۱۵	۶۱	—	—	—	۷۵	۴	۱۵۵
رودسر	تعداد	۱۱	۳	۱۳	—	—	۵	—	۳۲
	ظرفیت اشتغال‌زایی	۷۲	۵۸	۱۵۴	—	—	۳۵	—	۳۱۹
صومعه سرا	تعداد	۱۱	۶	۱۱	—	—	۴	۱	۳۳
	ظرفیت اشتغال‌زایی	۵۶	۱۳۵	۶۹	—	—	۳۵	۵	۳۰۰
فومن	تعداد	۹	۳	۷	—	۱	۶	۱	۲۷
	ظرفیت اشتغال‌زایی	۷۴	۵۸	۴۴	—	۱۲	۵۷	۵	۲۵۰
لاهیجان	تعداد	۹	۷	۲	—	—	۱	—	۱۹
	ظرفیت اشتغال‌زایی	۳۶	۹۱	۸	—	—	۲۰	—	۱۵۵
لنگرود	تعداد	۱۱	۴	۵	—	۱	۵	—	۲۶
	ظرفیت اشتغال‌زایی	۱۲۴	۶۹	۶۱	—	۱۲	۶۳	—	۳۲۹

مأخذ: سازمان جهاد سازندگی استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تا پایان سال ۱۳۷۲، تعداد ۲۶۹ موافقت نامه اصولی در زمینه صنایع روستایی صادر شده و زمینه اشتغال ۲۸۲۹ نفر را فراهم خواهد کرد. صنایع غذایی با ۱۱۳ واحد (۴۲ درصد) بیشترین و صنایع کاغذ و مقوا با ۳ واحد (۱/۱ درصد) کمترین تعداد را دارا می باشند. شهرستان رشت با ۵۲ واحد (۱۹/۳ درصد) و ایجاد اشتغال برای ۴۹۵ نفر (۱۷/۴ درصد) بیشترین و شهرستان آستارا با ۸ واحد (۳ درصد) و ایجاد اشتغال برای ۱۱۵ نفر (۴ درصد) کمترین میزان را به خود اختصاص داده اند.

در جدول شماره ۵-۱۲، تعداد و ظرفیت اشتغال زایی پروانه بهره برداری صادر شده در زمینه صنایع روستایی به تفکیک شهرستان و نوع صنعت در سال ۱۳۷۲ ارائه شده است:

جدول ۵-۱۲- تعداد و میزان اشتغال زایی پروانه بهره برداری صادر شده
در زمینه صنایع روستایی به تفکیک شهرستان و نوع صنعت تا پایان سال ۱۳۷۲

شهرستان	نوع صنعتی	غذایی، آشامیدنی و دخانیات	نساجی، پوشاک و چرم	چوب و صنایع چوبی	کاغذ و مقوا	صنایع شیمیایی	صنایع کانی غیر فلزی	صنایع فلزات اساسی	صنایع ماشین آلات و محصولات فلزی	جمع
		تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد
استان	تعداد	۳۲	۱۰	۱۲	—	—	۷	۴	—	۶۵
	اشتغال	۲۰۴	۲۰۴	۶۹	—	—	۶۱	۲۲	—	۵۶۰
آستانه اشرفیه	تعداد	۳	—	—	—	—	—	—	—	۳
	اشتغال	۱۶	—	—	—	—	—	—	—	۱۶
آستارا	تعداد	۱	—	—	—	—	—	—	—	۱
	اشتغال	۱۳	—	—	—	—	—	—	—	۱۳
بندر انزلی	تعداد	۱	۱	۳	—	—	—	۱	—	۶
	اشتغال	۵۸	۵	۱۷	—	—	—	۵	—	۸۵
تالش	تعداد	۸	—	—	—	—	—	—	—	۸
	اشتغال	۳۰	—	—	—	—	—	—	—	۴۰
رشت	تعداد	۷	۴	۴	—	—	۳	۱	—	۱۹
	اشتغال	۲۸	۵۷	۲۳	—	—	۲۸	۷	—	۱۴۳
رودبار	تعداد	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	اشتغال	—	—	—	—	—	—	—	—	—
رودسر	تعداد	۶	۲	۱	—	—	۱	—	—	۱۰
	اشتغال	۲۵	۴۸	۳	—	—	۵	—	—	۸۱
صومعه سرا	تعداد	۳	۱	۳	—	—	۲	—	—	۹
	اشتغال	۱۲	۳۳	۲۱	—	—	۱۰	—	—	۷۶
فومن	تعداد	۱	۱	—	—	—	—	۲	—	۴
	اشتغال	۴	۳۴	—	—	—	—	۱۰	—	۴۸
لامیجان	تعداد	۱	—	—	—	—	—	—	—	۱
	اشتغال	۴	—	—	—	—	—	—	—	۴
لنگرود	تعداد	۱	۱	۱	—	—	۱	—	—	۴
	اشتغال	۴	۲۷	۵	—	—	۱۸	—	—	۵۴

مأخذ: سازمان جهاد سازندگی استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود تا پایان سال ۱۳۷۲، تعداد ۶۵ پروانه بهره برداری صادر شده و زمینه اشتغال ۵۶۰ نفر را فراهم کرده است. صنایع غذایی با ۳۲ واحد بیشترین و صنایع فلزات اساسی با ۴ واحد کمترین تعداد را به خود اختصاص داده اند. شهرستان رشت با ۱۹ واحد (۲۹ درصد) و ۱۴۳ نفر شاغل (۲۵/۵ درصد) بیشترین و شهرستان لاهیجان با یک واحد (۱/۵ درصد) و ۴ نفر شاغل (۰/۰۷ درصد) کمترین تعداد پروانه بهره برداری و اشتغال را به خود اختصاص داده اند.

۵-۶- صنایع تبدیلی

در جدول شماره ۵-۱۳، صنایع تبدیلی استان در سال ۱۳۷۵ ارائه شده است:

جدول ۵-۱۳ صنایع تبدیلی استان در سال ۱۳۷۵

شرح	تعداد (واحد)	ظرفیت
چای سازی	۱۰۰	۴۷۴۳۲ تن
قند کله	۲	۲۴۰۰ تن
نوشابه غیر الکلی	۲	۸۸۰۰ لیتری
شیر	۲	۴۵ تن
خیارشور	۱	۸۳۵ تن
کنسرو ماهی	۴	۳۳۰۰ تن و ۸۰۰۰۰۰ قوطی
کنسرو نخود فرنگی	۱	۴۰۰ تن
کنسرو لوبیا چیتی	۱	۹۰۰ تن
کنسرو لوبیا سبز	۲	۴۰۰ تن و ۴۰۰۰۰۰ قوطی
رب و سس گوجه فرنگی	۲	۴۰۰۰ تن
کنسرو خوراک لوبیا	۱	۴۰۰۰۰۰ قوطی
کنسرو بادمجان	۱	۲۰۰۰۰۰۰ قوطی
روغن زیتون	۵	۴۳۰ تن
ترشیجات	۱	۵۵۰ تن
خوراک دام و طیور	۸	۴۵۳۲۰ تن
بسته بندی کره	۱	۱۰۰۰ تن
سردخانه	۴	۱۸۰۰۰ تن
روغن آفتاب گردان	۱	۴۵ تن
پودر ماهی	۳	۵۵۰۰ تن
پودر گوشت	۱	۱۲۰۰ تن
آرد گندم	۷	۱۱۰۶ تن
سرکه	۲	۳۲۵۰ تن

ادامه جدول ۵-۱۳- صنایع تبدیلی استان در سال ۱۳۷۵

۴۵ تن	۱	سته بندی عمل
۱۵۰ تن	۱	سته بندی لواشک
۵۰ تن	۱	سته بندی حیوانات
۱۲۲۰ تن	۱	برونین از سویا
۴۰۰۰ تن	۱	کنسانتره
۶۶۰ تن	۲	حشکبار
۲ تن و ۱۳۰۰۰۰ کیلوگرم و ۴۰۰۰۰۰ چوبی	۳	ستنی
۷۷۲ تن	۲	بیر
۱۴ تن	۲	خامه
۲۸۰ تن	۱	ماست
۹۰۰ تن	۲	مریا

بر اساس جدول فوق وضعیت هر یک از صنایع تبدیلی استان به شرح زیر است:

۱- صنایع تهیه آب میوه، نکتار، کنسانتره و نوشابه سازی: دو واحد نوشابه غیر الکلی با ظرفیت ۵۸۸۰۰ بظری و یک واحد کنسانتره با ظرفیت ۴۰۰۰ تن.

۲- صنایع کنسرو سازی (میوه و سبزیجات): یک واحد کنسرو نخود فرنگی با ظرفیت ۴۰۰ تن، ۲ واحد لوبیا سبز، با ظرفیت ۴۰۰ تن یک واحد لوبیا چیتی با ظرفیت ۹۰۰ تن، یک واحد کنسرو بادمجان با ظرفیت ۲۰۰۰۰۰۰۰ قوطی و یک واحد ترشی جات با ظرفیت ۵۵۰ تن.

۳- صنایع تهیه رب و سس گوجه فرنگی: یک واحد تولید رب سس گوجه فرنگی با ظرفیت ۴۰۰۰ تن.

۴- صنایع روغن کشی از دانه های روغنی: در سال زراعی ۱۳۷۳-۱۳۷۴، ۱۱۵۱ تن دانه های روغنی و ۵۰۶۲ تن زیتون تولید شده است. در سال مذکور یک واحد روغن آفتاب گردان به ظرفیت ۵۵ تن و یک واحد روغن زیتون به ظرفیت ۴۳۰ تن وجود داشت.

۵- صنعت لواشک سازی از میوه جات: یک واحد لواشک سازی به ظرفیت ۱۵۰ تن.

۶- صنایع تهیه قند و شکر از چغندر قند و نیشکر: ۲ واحد قند کله به ظرفیت ۲۴۰۰ تن.

۷- صنایع خوراک دام و طیور: ۷ واحد خوراک دام و طیور با ظرفیت ۳۹۶۲۰ تن.

۸- صنایع تهیه ماکارونی و محصولات مشابه، صنایع آرد سازی و سیلوها (نگهداری): ۹ واحد ماکارونی با ظرفیت ۱۰۷۰۰ تن و ۷ واحد آرد گندم با ظرفیت ۱۱۰۶ تن.

۹- صنایع بیسکویت سازی: ۳ واحد بیسکویت ویفر با ظرفیت ۳۶۳۰ تن، ۱۷ واحد کیک و کلوچه با ظرفیت ۱۰۴۹۶ تن (۱۵۱۰۰۰ عدد) ۱۳ واحد نان ماشینی با ظرفیت ۶۶۶۷ تن (۲۷ میلیون عدد نان پستنی).

۱۰- صنایع عمل آوری برگ چای

۹۹ واحد چای سازی به ظرفیت ۴۴۲۳۲ تن.

۱۱- صنایع تنباکو و توتون: در سال ۱۳۷۴ استان گیلان ۱۸۲۴ تن توتون و تنباکو تولید کرده رتبه سوم را در

کشور دارد و ۱۲/۵ درصد سهم کشت کشور مربوط به این استان است.

۱۲- صنایع نگهداری محصولات کشاورزی (سیلو سردخانه، میوه و سبزیجات): سه واحد سردخانه با ظرفیت ۱۴۰۰۰ تن.

۱۳- صنایع گوشت دامی و طیور و صنایع جانبی (کشتارگاه‌ها، کنسرو، سوسیس و کالباس، نگه‌داری و بسته‌بندی): در سال ۱۳۷۳، در گیلان ۱۴۷۰۵ تن مرغ گوشتی تولید شده و رتبه دوازدهم را در کشور دارد و ۲/۴ درصد کل تولید کشور را به خود اختصاص داده است. همچنین ۲ واحد کارخانه سوسیس و کالباس با ظرفیت ۲۶۰۰ تن وجود دارد.

۱۴- صنایع لبنیات (کارخانه پنیرسازی، شیر پاستوریزه و سایر فرآورده‌های لبنی): در سال ۱۳۷۴ در گاو‌داری‌های صنعتی ۱۲ هزار تن شیر تولید شده است.

۱۵- صنایع ماهی و صنایع جانبی (کنسرو، روغن ماهی و پودر ماهی کیلکا و سایر): ۲ واحد کنسرو ماهی با ظرفیت ۱۳۰۰ تن و ۳ واحد پودر ماهی با ظرفیت ۴۵۰۰ تن.

۱۶- صنایع چوب (خمیر کاغذ و کاغذ و مقوا، کبریت‌سازی، مواد و لوازم التحریر، انواع محصولات چوبی نظیر روکش، تخته خرده چوب و...): در سال ۱۳۷۳ تولیدات جنگلی استان ۴۹۸۴۹۲ متر مکعب شامل تولیداتی نظیر چوب تراورس، کاتین هیزم، زغال و... بوده است. میزان تولیدات چوب معادل ۱۴۱۵۶۰ متر مکعب، تراورس معادل ۲۰۳۵۱ متر مکعب، کاتین معادل ۵۹۷۳۰ متر مکعب، هیزم معادل ۱۹۶۲۵۲ متر مکعب، زغال معادل ۵۷۱۶۲ متر مکعب و سایر تولیدات معادل ۲۳۴۳۷ متر مکعب بوده است.

۲ واحد تهیه دفتر با ظرفیت ۲۷۰ تن، ۲ واحد پاکت و جعبه و ساک کاغذی با ظرفیت ۱۵۸۲۶ تن، ۲ واحد دستمال کاغذی با ظرفیت ۱۱۵۰ تن، ۳ واحد کارتن با ظرفیت ۱۴۷۰ تن و یک واحد میز و نیمکت با ظرفیت ۵۳۵۰۰ متر مربع وجود دارد.

۷-۵- صنایع دستی

صنایع دستی و خانگی و کارگاهی در اقتصاد ملی به خصوص در اقتصاد روستایی دارای نقش و اهمیت به سزایی می‌باشد. به طوری که می‌تواند عاملی برای ایجاد درآمد به خصوص برای کارگران فصلی بخش کشاورزی باشد.

در جدول ۵-۱۴، صنایع دستی و تعداد صنعتگران شاغل در این بخش به تفکیک رشته تولیدی ارائه شده است.

جدول ۵-۱۴- صنایع دستی و تعداد صنعتگران در سال ۱۳۷۳

درصد	میزان اشتغال	رشته تولیدی
۱۶/۹	۸۰۰	قالی بافی
۱۷/۲	۸۱۵	گلیم بافی
۲۰/۹	۹۹۰	حصیر بافی
۷/۲	۳۴۰	مروار بافی
۳/۱	۱۴۵	سفال سازی
۱۰/۵	۵۰۰	چادر شب بافی
۱/۱	۵۳	بامبو بافی
۰/۴	۲۰	قلابدوزی
۱۴/۵	۶۹۰	خراطی و نازک کاری چوب
۰/۲	۹	نمد مالی
۰/۶	۳۰	مغرق و نقاشی مینیاتور
۰/۱	۴	چموش دوزی
۲/۱	۱۰۰	شال بافی
۰/۰۲	۱	چهل تکه دوزی
۵/۳	۲۵۰	تولیدات دستیاف پشمی
۱۰۰	۴۷۴۷	جمع

بر اساس جدول فوق صنایع دستی رایج در استان با توجه به درجه اهمیت آنها از نظر تعداد افراد شاغل به

شرح زیر رتبه بندی می شود:

- ۱- حصیر بافی (۲۰/۹ درصد)؛
- ۲- گلیم بافی (۱۷/۲ درصد)؛
- ۳- قالی بافی (۱۶/۹ درصد)؛
- ۴- خراطی و نازک کاری چوب (۱۴/۵ درصد)؛
- ۵- چادر شب بافی (۱۰/۵ درصد)؛
- ۶- مروار بافی (۷/۲ درصد)؛
- ۷- تولیدات دستیاف پشمی (۵/۳ درصد)؛
- ۸- سفال سازی (۳/۱ درصد)؛
- ۹- شال بافی (۲/۱ درصد)؛
- ۱۰- بامبو بافی (۱/۱ درصد)؛
- ۱۱- معرق و نقاشی مینیاتور (۰/۶ درصد)؛
- ۱۲- قلابدوزی (۰/۴ درصد)؛
- ۱۳- نمد مالی (۰/۲ درصد)؛

۱۴- چموش دوزی (۰/۱ درصد)؛

۱۵- چهل تکه دوزی (۰/۰۲ درصد)؛

با توجه به برآوردهای انجام شده از میزان اشتغال در سال ۱۳۷۳، صنایع دستی حدود ۰/۸ درصد از کل اشتغال استان را به خود اختصاص داده است.

۸-۵- مراکز عمده تولید محصولات صنعتی

در جداول ۵-۱ و ۵-۱۶ مراکز عمده تولید هر یک از رشته‌های تولیدی صنایع ماشینی و صنایع دستی ارائه شده است:

جدول ۵-۱۵- مراکز عمده تولید هر یک از رشته‌های تولیدی صنایع ماشینی

شهرستان	صنایع عمده ماشینی
رشت	تولید شکلات و شیرینی و کلوچه، آردسازی و برنج کوبی، بیسکویت‌سازی، تولید مشروبات غیرالکلی، توتون و تنباکو خشک‌کنی، ریسندگی و بافندگی و تکمیل منسوجات، کشبافی و جوراب‌بافی، تولید رنگ و لاک، داروسازی، تولید محصولات لاستیکی، تولید ظروف چینی، شیشه‌سازی، ساخت مبل و اثاثیه فلزی، ساخت وسایل کشاورزی، ساخت وسایل خانگی مصرفی، چای خشک‌کنی، تولید مواد تمیزکننده و صنایع برق و تولید لوازم خانگی بادوام.
صومعه‌سرا	برنج‌کوبی، چای خشک‌کنی، کشبافی و جوراب‌بافی، توتون خشک‌کنی
آستارا	آردسازی، تولید محصولات معدنی غیرفلزی
فومن	برنج‌کوبی، چای خشک‌کنی، توتون خشک‌کنی، تولید شیرینی و کلوچه
تالش	چوب‌بری و رنده‌کاری، ساخت مبل و اثاثیه چوبی، تولید کاغذ و محصولات کاغذی
بندر انزلی	کشتار و تهیه و نگهداری گوشت، کنسروسازی و نگهداری ماهی، تهیه خوراک دام و طیور، تکمیل منسوجات، ساخت مبل و اثاثیه چوبی
آستانه اشرفیه	بادام خشک‌کنی، برنج پاک‌کنی
لاهیجان	چای خشک‌کنی، برنج‌کوبی، ریسندگی و بافندگی، ساخت ظروف اونی و خیزران، تولید ظروف سفالی، تولید وسایل نقلیه موتوری، تولید شیرینی و کلوچه
لنگرود	چای خشک‌کنی، برنج پاک‌کنی، تولید شیرینی و کلوچه
رودسر	چای خشک‌کنی، برنج پاک‌کنی، آردسازی
رودبار	ساخت چرم، تولید کفش، تولید سیمان، آهک‌پزی

جدول ۵-۱۶- مراکز عمده تولید هر یک از رشته‌های تولیدی صنایع دستی

شهرستان	صنایع عمده متداول دستی
رشت	نازک‌کاری چوب و خراطی، تابلوهای نقاشی مینیاتور و معرق، حصیربافی
صومعه‌سرا	نازک‌کاری چوب و خراطی
آستارا	گلیم‌بافی، سفال و سرامیک‌سازی
فومن	چموش دوزی، شال‌بافی، تولید دست‌بافت پشمی
تالش	سفال و سرامیک‌سازی تولید وسائل چوبی دستی و گلیم‌بافی
بندرانزلی	نازک‌کاری چوب و خراطی، حصیربافی، تابلو نقاشی مینیاتور و معرق
آستانه اشرفیه	حصیربافی، مرواریدبافی
لاهیجان	بامبو بافی، سفال و سرامیک‌سازی
لنگرود	چادر شب‌بافی
رودسر	چادر شب‌بافی، قالی‌بافی
رودبار	نمدبافی، تولیدات دستی

همان‌گونه که در جدول شماره ۵-۱۵، دیده می‌شود، شهرستان رشت بیشترین تعداد مراکز عمده هر یک از رشته‌های تولیدی صنایع ماشینی را به خود اختصاص داده و پس از آن شهرستان‌های لاهیجان و بندرانزلی قرار دارند. کمترین تعداد مراکز نیز در شهرستان‌های آستارا و آستانه اشرفیه واقع شده است. جدول شماره ۵-۱۶، نشان‌دهنده آن است که شهرستان‌های رشت، تالش و بندرانزلی، بیشترین تعداد مراکز صنایع دستی و شهرستان‌های صومعه‌سرا و لنگرود، کمترین تعداد مراکز عمده صنایع دستی را به خود اختصاص داده‌اند.

فصل ششم - معدن

۶-۱- چگونگی توزیع جغرافیایی اندیس‌های معدنی مشاهده شده در سطح استان

بیشترین اندیس‌های معدنی مشاهده شده در سطح استان شامل مواد معدنی غیرفلزی است. توزیع جغرافیایی این اندیس‌ها نشانگر وجود بیشترین ظرفیت‌های معدنی منطقه در نواحی کوهستانی است، هر چند نواحی جلگه‌ای نیز از اندیس‌های معدنی بی‌ بهره نیستند. بیشترین تعداد اندیس‌های معدنی شناخته شده، در شهرستان‌های فومن، رودبار، تالش، رودسر و لاهیجان وجود دارد. مجموعاً بیش از ۱۴۰ اندیس معدنی در شهرستان‌های مذکور شناسایی شده است.

در شهرستان فومن ۱۲ اندیس معدنی شامل آهن و آرسنیک، سرب و روی، سرب، مس از نوع مواد معدنی فلزی و سنگ آهک، سنگ تیتان دار، سنگ‌نمای آذرین، سنگ‌نمای آهکی، فلدسپات، ماسه سنگ سیلیسی از نوع مواد معدنی غیر فلزی مشاهده شده است. در شهرستان رودبار ۹ اندیس معدنی شامل سرب و روی، مس، از نوع مواد معدنی فلزی و آهک، تراورتن، سنگ لاشه، سنگ‌نمای آهکی، سیلیس، گچ، خاک‌نسوز از نوع مواد معدنی غیر فلزی، در شهرستان تالش ۷ اندیس معدنی شامل آرسنیت، سنگ آهک،

سنگ لاشه، سنگ نمای آذرین، صدف، فلدسپات و خاک صنعتی همگی از نوع مواد معدنی غیر فلزی، در شهرستان رودسر ۶ اندیس معدنی شامل آهک، دولومیت، ذغال سنگ، سنگ نمای آهکی، فلدسپات از نوع مواد معدنی غیر فلزی و آهن و تیتان از نوع مواد فلزی و در شهرستان لاهیجان ۷ اندیس معدنی شامل آهن، سرب و روی، مس از انواع مواد معدنی فلزی و باریم، سنگ نمای آهکی، سنگ تیتان دار از مواد معدنی غیر فلزی مشاهده گردیده است. شهرستان های پنج گانه فوق که بیشترین اندیس های معدنی منطقه در آنها وجود دارد و بالغ بر ۷۵/۵ درصد از اندیس های معدنی شناسایی شده استان را شامل می گردند، دارای بیشترین نواحی جنگلی و کوهستانی منطقه اند.

شناسایی کامل این اندیس ها و راه اندازی معادن مربوط، گذشته از این که قسمتی از نیازهای صنایع کشور را به مواد معدنی تأمین خواهد کرد، عامل مؤثری در ایجاد اشتغال در نواحی روستایی کوهستانی نیز خواهد بود.

کمترین میزان اندیس های معدنی شناسایی شده در شهرستان هایی وجود دارد که یا همه جلگه ای یا قسمتی از آنها کوهستانی می باشد. شهرستان لنگرود با دو اندیس معدنی شامل باریم و سیلیس و شهرستان آستارا با ۳ اندیس معدنی شامل آهک، خاک صنعتی و سنگ لاشه - علی رغم وجود ناحیه کوهستانی در آنها - دارای کمترین میزان اندیس های معدنی در منطقه اند. علت اصلی این امر را می توان در عدم گستردگی فعالیت های مطالعاتی برای اکتشاف و شناسایی مواد معدنی در این شهرستان ها دانست. در شهرستان های رشت، بندرانزلی و آستانه اشرفیه که کاملاً جلگه ای هستند نیز اندیس های معدنی شناسایی شده وجود دارد. در رشت در کنار آهک و سیلیس، منابع گاز و بیوگاز مردابی نیز شناسایی شده است. در مورد منابع گاز این شهرستان که در حوالی جفروند خمام مشاهده شده، شرکت ملی نفت ایران پس از یک سلسله عملیات اکتشافی^۱، وجود منابع گازی قابل توجهی را در این ناحیه به طرف شرق مورد تأیید قرار داده است. در جنوب شهر رشت، منابع بیوگاز که دارای منشأ مردابی می باشد شناسایی شده است، اما تاکنون در مورد مقدار گاز و اقتصادی بودن عملیات اکتشاف و بهره برداری از آن، مطالعات کافی صورت نگرفته است. در شهرستان بندرانزلی، اندیس های معدنی آهن و تیتان و نیز منابع نفت کشف شده است. در ناحیه انزلی - کپورچال، حفاری های اکتشافی برای استخراج نفت در سال های اخیر در ۲۰ کیلومتری آب های دریا در منطقه بشمن کپورچال آغاز شده است. به علت عدم وجود منابع نفت در منطقه کپورچال انزلی، اکتشاف حفاری نفت به استان مازندران منتقل شده است. در شهرستان آستانه اشرفیه نیز اندیس های معدن آهن و تیتان و نیز منابع بیوگاز مردابی در ساحل بندر کپورچال شناسایی شده است. جدول شماره ۶-۱، توزیع جغرافیایی اندیس های معدنی در استان گیلان را نشان می دهد:

جدول ۶-۱- توزیع جغرافیایی اندیس های معدنی در سال ۱۳۷۲

شهرستان	اندیس معدنی
آستارا	آهک- خاک صنعتی- سنگ لاشه
آستانه اشرفیه	آهن- تیتان- بیوگاز مردابی
بندر انزلی	آهن- تیتان- نفت
تالش	آزبست- سنگ آهک- سنگ لاشه- سنگ نمای آذرینی- صدف- فلدسپات- خاک صنعتی
رشت	آهک- بیوگاز مردابی- سیلیس- گاز
رودبار	آهک- تراورتن- سرب- روی- سنگ لاشه- سنگ نمای آهکی- سیلیس- گچ- مس- خاک نسوز
رودسر	آهک- آهن- تیتان- دولومیت- ذغال سنگ- سنگ نمای آهکی- فلدسپات
فومن	آهن- آهن- آرسنیک- سرب- روی- سنگ آهک- سنگ تیتان دار- سرب- سنگ نمای آذرینی- سنگ نمای آهکی- فلدسپات- ماسه سنگ سیلیسی- مس- مس- باریم
لاهیجان	آهن- باریم- سرب- روی- سنگ نمای آهکی- سنگ تیتان دار- فلدسپات- مس
لنگرود	باریم- سیلیس

مأخذ: اداره کل معادن و فلزات استان گیلان.

۶-۲- مشخصات کانسارهای شناخته شده، تعداد و میزان ذخایر قطعی و احتمالی آنها به تفکیک شهرستان

شهرستان

در استان گیلان جمعاً ۵۵ کانسار شناخته شده وجود دارد که از این میان، ۲۴ کانسار به صورت معادن فعال، ۱۴ کانسار به شکل معادن راکد و ۱۷ کانسار، بکر و تجهیز نشده اند.

۱۷ کانسار شناخته شده و دست نخورده استان عموماً شامل مواد معدنی غیر فلزی بوده و تنها کانسار سرب و روی در زمره مواد معدنی فلزی محسوب می شود. بیشترین تعداد این کانسارها در شهرستان رودبار قرار دارد که شامل کانسارهای تجهیز شده تراورتن، خاک رس، ذغال سنگ، سرب، روی، سنگ آهک، سنگ آهک صنعتی، سنگ های مرمریتی و سیلیس می باشد.

در شهرستان رودبار، کانسار تراورتن در محل سنگرود لو شان نزدیک به معادن ذغال سنگ واقع شده است و دارای حدود یک میلیون تن ذخیره قطعی است. کانسار خاک رس در منجیل و پشت سد سفیدرود (شاخه شاهرود) قرار دارد. میزان ذخیره قطعی آن نزدیک به ۳۰ میلیون مترمکعب بوده و در صورت بهره برداری از این کانسار، می توان از ماده معدنی آن برای تولید آجر، تیغه و بلوک های سیمانی، کاشی های کف و سرامیک سازی استفاده نمود. کانسار ذغال سنگ با بیش از یک میلیون تن ذخیره قطعی در محل «کلشتر» قرار دارد و مواد معدنی آن می تواند بعد از راه اندازی توسط کارخانه ذوب آهن اصفهان مورد استفاده قرار گیرد.

کانسار فلزی سرب و روی با حدود صد هزار تن ذخیره قطعی در محل «بزیره عمارلو» و کانسار

سنگ آهک با حدود ۱۰۰ میلیون تن ذخیره قطعی در محل «بیورزین» واقع شده است. کانسار سنگ آهک صنعتی با حدود ۲ میلیون تن ذخیره قطعی و ۵ میلیون تن ذخیره احتمالی در محل «علی آباد» قرار دارد و در صورت بهره‌برداری، در کارخانه چوب و کاغذ ایران (چوکا) صنایع کفش گنجه و کارخانه‌های «سیمکواریکسون»، مورد استفاده قرار خواهد گرفت. کانسار سنگ‌نمای مرمریتی با ۴ میلیون تن ذخیره قطعی در محل «کله‌وش» حاجی ده توتکابن قرار دارد. کانسار سیلیس با ۱۴ میلیون تن ذخیره قطعی و ماسه سنگ سیلیسی با ۶ میلیون تن ذخیره قطعی و نزدیک به ۱۰۰ میلیون تن ذخیره احتمالی در «بزیره عمارلو» واقع شده است. در صورت راه‌اندازی و بهره‌برداری از این کانسار با معادن آن، می‌توان از مواد معدنی آن در صنایع شیشه‌سازی، چینی‌سازی، تولیدات سرامیک، ماسه ریخته‌گری، سلیکات سدیم جهت تولید مایعات پاک‌کننده، تصفیه آب و تولید سیمان استفاده نمود.

در شهرستان لاهیجان ۲ کانسار شناخته شده بکر و تجهیز نشده وجود دارد. کانسار «بتونیت» یا گل سرشوی در «بندبن» سیاهکل با ذخیره قطعی نزدیک به ۱۰۰ هزار تن که می‌تواند در تولید گل حفاری، پالایش نفت، صنایع داروسازی، رنگ‌سازی، تولید سرامیک و کاغذ کپی مورد استفاده قرار گیرد. کانسار سیلیس نیز با ۴ میلیون تن ذخیره قطعی در عطاکوه لاهیجان قرار دارد. در شهرستان فومن نیز ۲ کانسار شناخته شده، اما تجهیز نشده قرار دارد. کانسار کوآرتزیت با حدود ۴۵ میلیون تن ذخیره قطعی و نزدیک به ۹۰ میلیون تن ذخیره احتمالی که در «خلیل دشت» ماسوله مستقر است و کانسار کابردیوریت که با ۱۰ میلیون تن ذخیره قطعی و ۲۷ تن ذخیره احتمالی در محل زودل ماسوله واقع شده است. در شهرستان‌های آستارا و تالش کانسار بکر و تجهیز نشده صدف دریایی شناخته شده است. کانسارهای صدف در شهرستان تالش در دو مکان واقع شده است؛ یکی در «جوکندان» هشتمین با ظرفیت استخراج ۷/۵ هزار تن در سال و دیگری در ناحیه «شیرآباد کشلی» با ظرفیت استخراج سالانه حدود ۸ هزار تن. کانسار صدف شهرستان آستارا دارای ظرفیت استخراج سالانه حدود ۸۰ هزار تن است و در ناحیه «ویزنه» قرار دارد. میزان ذخایر قطعی و احتمالی کانسارهای صدف قابل پیش‌بینی و محاسبه نیست؛ زیرا این میزان‌ها بستگی به رژیم دریا دارد. در شهرستان آستارا دو کانسار تجهیز نشده خاک رس نیز وجود دارد. یکی در «بی‌بی یانلو» با حدود یک میلیون متر مکعب ذخیره قطعی و دیگری در ویرمونی با حدود ۱/۵ میلیون متر مکعب. در صورت راه‌اندازی و بهره‌برداری از این کانسارها، می‌توان از آنها در صنایع تولید سفال سقف، لوله‌های سفالی و آجر استفاده نمود.

در جدول شماره ۶-۲، اطلاعات مربوط به تعداد و ذخایر قطعی و احتمالی کانسارهای بکر (تجهیز نشده) استان درج شده است.

جدول ۶-۲- کانسارهای شناخته شده به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲

(هزار تن)

لاهیجان		رودبار		فومن		تالش		آستارا		کل استان		کانسار
احتمالی	تعداد قطعی	احتمالی	تعداد قطعی	احتمالی	تعداد قطعی	احتمالی	تعداد قطعی	احتمالی	تعداد قطعی	احتمالی	تعداد قطعی	
-	۱۰۰									-	۱۰۰	نبوتیت
												تراورتن
												خاک رس
												ذغال سنگ
												سرب و روی
												سنگ آهک
												سنگ آهک صنعتی
												سنگ نمای مرمرینی
												سیلیس
												صدف
												کوارتزیت
												گابرو دپوریت

۱- واحد ذخیره به هزار متر مکعب است.

مأخذ: اداره کل معادن و فلزات استان گیلان.

۳-۶- معادن فعال و غیر فعال و میزان استخراج و ارزش تولیدات آنها

کانی های استان به طور کلی به دو قسمت تقسیم می شود:

۱- کانی های غیر فلزی که اغلب به بهره برداری رسیده و به عنوان معدن مطرح هستند، شامل: مواد معدنی سوختنی (مانند: ذغال سنگ) مواد معدنی نسوز (مانند: خاک نسوز، سیلیس، ماسه سیلیسی، میکا و ماسه ریخته گری) مواد معدنی ساختمانی (مانند: سنگ آهک، شن و ماسه، سنگ لاشه، لاشه و مالون) مواد معدنی صنعتی (مانند: دولومیت، فلدسپات، بنتونیت، خاک رس صنعتی، کابردیوریت، سنگ چینی و سنگ نمای مرمریت) و معادن صدف دریایی.

۲- کانی های فلزی که اغلب به صورت اندیس های معدنی یا کانسار شناخته شده هستند و هنوز به مرحله بهره برداری نرسیده اند شامل: کانی های سرب، روی و آهن.

تعداد معادن راه اندازی شده و آماده بهره برداری، ۳۸ معدن است که ۲۴ معدن (۶۳/۲ درصد) فعال و ۱۴ معدن (۳۶/۸ درصد) را کردند. معمولاً کانسارهای قابل بهره برداری پس از اتمام مراحل اکتشافی به بخش خصوصی واگذار می شود تا براساس قرارداد در مدت زمان معینی میزان مشخص از کانی ها را استخراج کنند. معادن راکد و غیر فعال به علت های مختلفی که در ذیل به آنها اشاره شده است به صورت راکد باقی مانده اند. راه اندازی و بهره برداری معادن راکد سبب می گردد در کنار تأمین مواد اولیه صنایع کشور، تعدادی فرصت شغلی نیز در مناطق معدنی که اغلب کوهستانی و محروم اند، به وجود آید. وضعیت معادن راکد استان به تفکیک شهرستان های مختلف به این قرار است:

معدن بنتونیت: این معدن در «بندین» لاهیجان قرار دارد، ذخیره قطعی آن حدود یک صد هزار تن است و دارای مصارف صنعتی در تولید گل حفاری، پالایش نفت، صنایع داروسازی، رنگسازی، سرامیک سازی و تولید کاغذ کپی است. این معدن پس از واگذاری اولیه و فعالیت بهره برداری دارای بازدهی اقتصادی مناسب نبوده، لذا قرارداد آن لغو گردیده است.

معدن خاک رس صنعتی: در «چنارچوبر» فومن با ذخیره قطعی حدود یک میلیون تن، دارای مصارفی در صنایع کاشی سازی، سفالگری و تولید سرامیک است. از کیفیت و چگونگی فعالیت این معدن پس از واگذاری توسط اداره کل منابع طبیعی استان جلوگیری به عمل آمده است.

معدن دولومیت: در «مریو» «اشکور» رودسر با ذخیره قطعی ۴۰ میلیون تن که ۶ میلیون تن (۱۵ درصد) آن قابل مصرف در صنایع سنگبری است. موارد مصرف این ماده معدنی در کارخانه های چینی سازی، سرامیک سازی، کاشی سازی، صنایع ذوب آهن، آجرهای نسوز و کاغذسازی می باشد. قرارداد این معدن پس از واگذاری اولیه، لغو شده و اینک باید با پیمان کار دیگری قرارداد منعقد شود.

معدن سیلیس: در «بزیره» رودبار با ۱۴ میلیون تن ذخیره قطعی و ۱۰۰ میلیون تن ذخیره احتمالی، شامل: حدود ۴۰ میلیون تن ذخیره احتمالی کوارتزیت و ذخیره احتمالی ماسه سنگ سیلیس به میزان ۶۰ میلیون تن است. موارد استفاده این ماده معدنی در صنایع شیشه سازی، چینی سازی، تولید سرامیک، ماسه ریخته گری، سیلیکات سدیم برای تولید مایعات پاک کننده، تصفیه آب و تولید سیمان است. قرارداد این معدن نیز پس از واگذاری اولیه، لغو شده و اینک برای واگذاری به پیمان کار جدید در حال تجهیز است.

معدن گابرو دیوریت: اطلاعاتی از میزان ذخایر قطعی و احتمالی آن در شهرستان آستارا در دست نیست. قرارداد واگذاری این معدن پس از شروع فعالیت پیمانکار به دلیل عدم قابلیت استخراج سنگ کوپ لغو گردیده

است.

معادن ماسه سیلیسی: در «گلشن جفرو» رشت، که اطلاعاتی از میزان ذخایر قطعی و احتمالی آن به دست نیامده است.

معادن فلدسپات: در فومن، که اطلاعاتی از میزان ذخایر قطعی و احتمالی آن کسب نگردیده است. این معدن به علت عدم وجود سرمایه و امکانات، با وجودی که در اختیار پیمانکار قرار داشته، به صورت غیر فعال باقی مانده است.

معادن سنگ آهک: یک معدن در تالش و دو معدن در رودبار واقع است. معدن «بیورزین» با ذخیره قطعی حدود ۷۰-۱۰۰ میلیون تن و معدن «علی آباد» با حدود ۲ میلیون تن ذخیره قطعی و نزدیک به ۵ میلیون تن ذخیره احتمالی معدن علی آباد دارای ماده معدنی آهک صنعتی است که در کنار میزان ذخایر فوق، حدود ۶ میلیون تن ذخیره سایر انواع آهک نیز در آن وجود دارد. موارد مصرف این ماده معدنی در کارخانجات چوب و کاغذ، کفش و تولید کابل است. قرارداد واگذاری معدن تالش و معدن «بیورزین» رودبار پس از واگذاری اولیه، لغو شده و اینک باید با پیمانکار دیگری قرارداد منعقد شود. قرارداد واگذاری معادن علی آباد به علت نزدیکی به سد سفیدرود و عدم امکان انجام انفجار، لغو قرارداد گردیده است.

معادن سنگ لاشه: در فومن سه معدن سنگ لاشه وجود دارد و اطلاعاتی از میزان ذخایر قطعی و احتمالی آنها به دست نیامده است. سنگ نمای مرمریت در «مسکای» ماسوله فومن دارای ۳ میلیون تن ذخیره قطعی است. این معادن نیز مشمول تغییر قرارداد واگذاری بوده و باید با پیمانکار جدید قرارداد منعقد گردد.

از میان ۱۴ معدن راکد، ۶ معدن (۴۲/۹ درصد) در شهرستان فومن قرار دارد. در شهرستان رودبار ۳ معدن راکد (۲۱/۴ درصد) و در شهرستان‌های آستارا، تالش، لاهیجان، رشت و رودسر هر کدام یک معدن راکد وجود دارد. مجموع ذخایر قطعی و احتمالی معادن راکد به ترتیب ۱۷۲۱۰۰ و ۲۵۲۱۰۰ هزار تن است. بیشترین میزان ذخایر قطعی و احتمالی معادن راکد در شهرستان رودبار به ترتیب با ۱۲۸۰۰۰ هزار تن و کمترین میزان در شهرستان فومن با ۴۰۰۰ هزار تن قرار دارد.

علت وجود تعداد زیاد معادن راکد در شهرستان فومن، جنگلی بودن محدوده‌های معادن و عدم امکان دسترسی آسان به معادن جهت نصب ماشین‌آلات و حمل مواد معدنی استخراج شده می‌باشد. شهرستان رودبار اگر چه کاملاً کوهستانی است، اما در محدوده‌های معادن آن اقلیم جنگلی کمتر به چشم می‌خورد. علت تعدد معادن راکد در آن، زیاد بودن تعداد معادن و چشمگیر بودن فعالیت معدنی در این شهرستان می‌باشد. احتمال می‌رود ۳ معدن راکد این شهرستان به زودی به بخش خصوصی واگذار گردد. جدول شماره ۶-۳، تعداد معادن راکد و فعال هر یک از شهرستان‌ها را نشان داده و در نمودار ۲۶ نسبت معادن فعال و راکد مورد مقایسه قرار گرفته است:

(هزار تن-نفر)

جدول ۳-۶- میزان ذخایر و روند تغییرات میزان استخراج و کارکنان معادن

شهرستان آستارا								ماده معدنی	استان گیلان								ماده معدنی
ذخیره احتمالی معادن فعال وراکد	ذخیره قطعی معادن فعال وراکد	سال ۱۳۷۲		سال ۱۳۶۸		تعداد			ذخیره احتمالی معادن فعال وراکد	ذخیره قطعی معادن فعال وراکد	سال ۱۳۷۲		سال ۱۳۶۸		تعداد		
		پر سنل	استخراج	پر سنل	استخراج	فعال	راکد				پر سنل	استخراج	پر سنل	استخراج	فعال	راکد	
۴۱۰	۴۱۰	۱۱	۵	۳	۰/۵۰	۲	—	سنگ آهک	۱۰۰	۱۰۰	—	—	—	—	—	۱	نیتونیت
	بستگی به رژیم دریا دارد	۱۲۹	۸۰	۱۲۰	۸۵	۱	—	صدف	۱۰۰۰	۱۰۰۰	—	—	—	—	—	۱	خاک رس صنعتی
																	هزار متر مکعب
نامشخص	نامشخص	—	—	—	—	—	۱	گابرو دیوریت	نامشخص	نامشخص	۳۶	۴/۵	۲۱	۳/۶	۱	—	خاک نسوز
									۴۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	—	—	—	—	—	۱	دولومیت
									۲۱۸۲	۲۱۸۲	۱۱۷۷	۷۵	۲۴۳۵	۵۱	۲	—	ذغال سنگ
									۱۱۰۲۴۰	۱۱۰۲۴۰	۱۳۱	۹۸۷	۶۸	۶۶۰/۵	۶	۳	سنگ آهک
									۳۰۰۰	۳۰۰۰	۲۴	۱۷	—	—	۱	—	سنگ چینی
									۷۹۴۲۴	۷۹۴۲۴	۵۳	۱۱۷/۵	۲۵	۴۹/۳	۵	۳	سنگ لاشه
									۲۴۰۰۰	۲۴۰۰۰	۴۲	۴۵	—	—	۳	۱	سنگ نمای مرمریت
									۱۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰	—	—	—	—	—	۱	سیلیس
									بستگی به رژیم دریا دارد		۱۲۹	۸۰	۱۲۰	۸۵	۱	—	صدف
									۲۰۰۰	۲۰۰۰	۹	۲	۷	۰/۱	۱	۱	گابرو دیوریت
									نامشخص	نامشخص	۱۹	۲۰	—	—	۱	—	لاشه و مالون
									نامشخص	نامشخص	نامشخص	بستگی به بازار دارد	—	—	۱	—	ماسه ریختگری
									نامشخص	نامشخص	—	—	—	—	—	۱	ماسه سیلیسی
									۷۰	۵۱	۱۶	۷/۷	۱	۹/۸	۲	—	میکای سیاه
									نامشخص	نامشخص	—	—	—	—	—	۱	فلدسپات
۴۱۰	۴۱۰	۱۴۰	۸۵	۱۲۳	۸۵/۵	۳	۱	کل مواد معدنی	۳۶۲۰۱۶	۲۸۱۹۹۷	۱۶۳۶	۱۳۵۵/۷	۲۶۷۷	۸۵۹/۳	۲۲	۱۳	کل مواد معدنی

ادامه جدول ۳-۶- میزان ذخایر و روند تغییرات میزان استخراج و کارکنان معادن

(هزار تن-نفر)

ماده معدنی	شهرستان تالش								ماده معدنی	شهرستان فومن										
	تعداد		سال ۱۳۶۸		سال ۱۳۷۲		ذخیره احتمالی معدن فعال وراکد	ذخیره قطعی معدن فعال وراکد		تعداد		سال ۱۳۶۸		سال ۱۳۷۲		ذخیره احتمالی معدن فعال وراکد	ذخیره قطعی معدن فعال وراکد			
	راکد	فعال	استخراج	پرسنل	استخراج	پرسنل				استخراج	پرسنل	استخراج	پرسنل	راکد	فعال			استخراج	پرسنل	
سنگ آهک	۱	۱	—	—	—	—	—	۱	—	۳۰	۳۰	۵	۳	—	—	—	—	۱۰۰۰	۱۰۰۰	خاک رس صنعتی (هزار متر مکعب)
سنگ لاشه	—	۱	—	—	—	—	—	۱	—	۷۵۰	۷۵۰	۸	۲۰	—	—	—	—	۳۰۰۰	۳۰۰۰	سنگ چینی
								۳	—									نامشخص	نامشخص	سنگ لاشه
								۱	—									نامشخص	نامشخص	فلدسپات
								—	۱									۲۰۰۰	۲۰۰۰	گابرو دیوریت
								۱	—									۳۰۰۰	۳۰۰۰	مرمریت
								—	۱									نامشخص	نامشخص	میکا
کل مواد معدنی	۱	۲	—	—	—	—	—	۶	۳	۱۰۸۰	۱۰۸۰	۱۳	۲۳	—	—	۷	۱۹/۲	۹۰۰۰	۹۰۰۰	کل مواد معدنی

(هزار تن - نفر)

ادامه جدول ۶-۳- میزان ذخایر و روند تغییرات میزان استخراج و کارکنان معادن

ماده معدنی	شهرستان رودبار								ماده معدنی	شهرستان لاهیجان							
	تعداد		سال ۱۳۶۸		سال ۱۳۷۲		ذخیره قطعی	ذخیره احتمالی		تعداد		سال ۱۳۶۸		سال ۱۳۷۲		ذخیره قطعی	ذخیره احتمالی
	راکد	فعال	استخراج	پرسنل	استخراج	پرسنل	معدن فعال	معدن احتمالی		راکد	فعال	استخراج	پرسنل	استخراج	پرسنل	معدن فعال	معدن احتمالی
سنگ آهک	۲	۳	۶۶۰	۶۵	۹۸۰	۱۱۶	۱۰۹۵۰۰	۱۰۹۵۰۰	نیتونیت	۱	—	—	—	—	—	۱۰۰	۱۰۰
خاک نسوز	—	۱	۳/۶	۲۱	۴/۵	۳۶	نامشخص	نامشخص	سنگ لاشه	—	—	—	—	—	—	—	—
ذغال سنگ	—	۲	۵۱	۲۴۳۵	۷۵	۱۱۷۷	۲۱۸۲	۲۱۸۲		—	۱	۳۲/۵	۶	۷/۳	۱	۱۴۵۵	۱۴۵۵
سنگ لاشه	—	۲	۴۲	۱۹	۴۵	۲۱	۶۸۲۱۹	۶۸۲۱۹		—	—	—	—	—	—	—	—
سیلیس	۱	—	—	—	—	—	۴۰,۰۰۰	۱۴۰۰۰		—	—	—	—	—	—	—	—
لاشه و مالون	—	۱	—	—	۲۰	۱۹	نامشخص	نامشخص		—	—	—	—	—	—	—	—
مرمریت	—	۱	—	—	۱۵	۱۲	۱۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰		—	—	—	—	—	—	—	—
ماسه سنگ سیلیس	۱	—	—	—	—	—	۶۰۰۰۰	۶۰۰۰۰		—	—	—	—	—	—	—	—
مربوط به معدن سیلیس	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—
کل مواد معدنی	۲	۱۰	۷۵۶/۶	۲۵۴۰	۱۱۳۹/۵	۱۳۸۱	۲۸۹۹۰۱	۲۰۹۹۰۱	کل مواد معدنی	۱	۱	۷/۳	۶	۳۲/۵	۱۱	۱۵۵۵	۱۵۵۵

در معدن سیلیس، ماسه سنگ سیلیس نیز موجود است.

ادامه جدول ۳-۶- میزان ذخایر و روند تغییرات میزان استخراج و کارکنان معادن

(هزار تن-نفر)

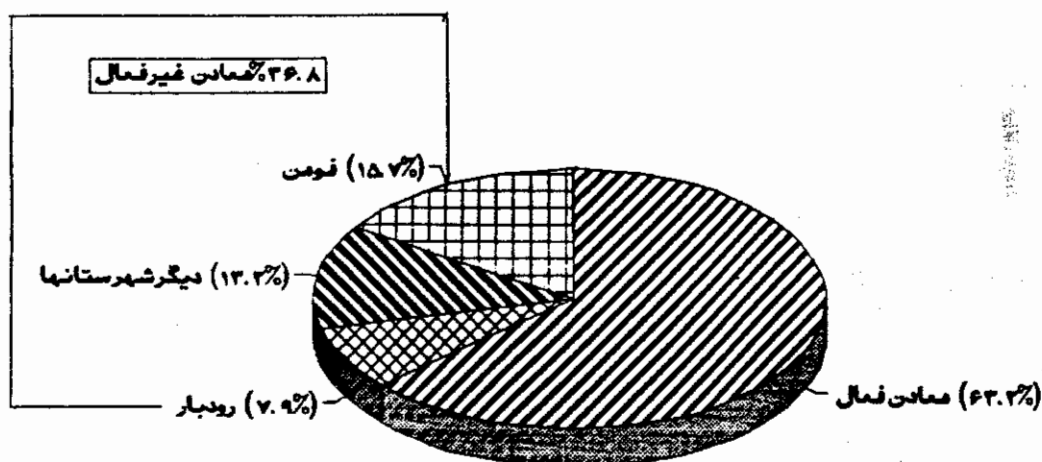
ماده معدنی	شهرستان رودبار								ماده معدنی								
	تعداد		سال ۱۳۶۸		سال ۱۳۷۲		ذخیره احتمالی معادن فعال وراکد	ذخیره قطعی معادن فعال وراکد									
	راکد	فعال	استخراج	پرسنل	استخراج	پرسنل											
ماسه سیلیس ماسه ریخته گری	۱	—	—	—	—	—	نامشخص	نامشخص	دولومیت سنگ لاشه مرمریت میکا	—	—	—	—	—	—	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰
	—	۱	—	—	—	—	نامشخص	نامشخص		—	—	—	—	—	—	۹۰۰۰	۹۰۰۰
	—	—	—	—	—	—	نامشخص	نامشخص		—	—	—	—	—	—	۱۱,۰۰۰	۱۱,۰۰۰
	—	—	—	—	—	—	نامشخص	نامشخص		—	—	—	—	—	—	۷۰	۵۱
کل مواد معدنی	۱	۱	—	—	—	—	نامشخص	نامشخص	کل مواد معدنی	۱	۴	۹/۸	۱	۵۷/۵	۵۲	۶۰۰۵۱	۶۰۰۷۰

بر اساس جداول شماره ۳-۶، وضعیت معادن استان در هر یک از شهرستان‌ها بدین قرار است:

معدن خاک‌نسوز: این معدن در شهرستان رودبار تحت بهره‌برداری قرار دارد. محل استقرار آن در «سنگرود» لو شان نزدیک معدن ذغال سنگ است. نوع خاک نسوز کائولینیت بوده و ضخامت رگه تا ۱۵۰ سانتی متر می‌باشد. ماده معدنی آن برای تولید آجر شاموت یا آجر نسوز مورد استفاده قرار می‌گیرد. محل مصرف ماده استخراج شده در کارخانه ذوب آهن اصفهان بوده و علاوه بر آن در صنایع کاشی کف و دیوار و انواع آجرهای نسوز نیز قابل استفاده است.

روند تغییرات میزان استخراج این معدن از سال ۱۳۶۸ تا سال ۱۳۷۲ فزاینده بوده و میزان استخراج شده از ۳/۶ هزار تن به ۴/۵ هزار تن افزایش یافته و میزان این افزایش حدود ۲۵ درصد بوده است. روند تغییرات تعداد کارکنان آن در این منطقه فزاینده بود و از ۲۱ نفر به ۳۶ نفر رسیده و دارای حدود ۷۱/۴ درصد افزایش بوده است.

نمودار ۲۶- مقایسه معادن فعال و راکد



معدن ذغال سنگ: هر دو معدن ذغال سنگ فعال در شهرستان رودبار قرار دارند. اولی، در «سنگرود» لو شان واقع است که به نام معدن ذغال سنگ البرز غربی مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد. میزان ذخیره قطعی این

معادن ۱۰۵۶ هزار تن می باشد. دومی، در «آغوزین شیمباشی» قرار دارد و میزان ذخیره قطعی آن ۱۱۲۶ هزار تن است. از این مقدار، ۱۷۹ هزار تن ذغال کک شو و ۹۴۷ هزار تن ذغال حرارتی می باشد. بدین ترتیب مجموعاً ۲۱۸۲ هزار تن ذخیره قطعی ذغال سنگ در معادن فعال شهرستان رودبار وجود دارد. ذغال استخراج شده این معادن در کارخانه ذوب آهن اصفهان مورد استفاده قرار می گیرد و بهترین معادن استان را تشکیل می دهند.

روند تغییرات میزان استخراج این معادن از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ فزاینده بود، به طوری که با ۴۷/۱ درصد رشد، از ۵۱ هزار تن به ۷۵ هزار تن افزایش یافته است، ولی روند تغییرات پرسنل این معادن کاهنده بوده و علت آن، ماشینی شدن برخی قسمت های این معادن است. تعداد کارکنان این معادن از ۲۴۳۵ نفر به ۱۱۷۷ نفر کاهش یافته و درصد تغییرات آن حدود ۵۱/۷ درصد بوده است. بیشترین تعداد کارکنان در معدن «سنگرود» ۱۰۱۷ نفر و کمترین تعداد در معدن «آغوزین» ۱۶۰ نفر به کار مشغولند.

معادن سنگ آهک: ۶ معدن سنگ آهک فعال وجود دارد. ۲ معدن در شهرستان آستارا واقع است؛ یکی در کانرود با ۲۳۰ هزار تن ذخیره قطعی و دیگری با ۱۸۰ هزار تن ذخیره قطعی. روند تغییرات میزان استخراج این معادن از سال ۱۳۶۸ تا سال ۱۳۷۲ فزاینده بوده، به طوری که با ۹۰۰ درصد رشد، از ۵۰۰ تن به ۵ هزار تن افزایش یافته است. روند تغییرات پرسنل آن نیز در این دو مقطع فزاینده بوده و از ۳ نفر به ۱۱ نفر رسیده و دارای حدود ۲۶۶/۷ درصد افزایش بوده است. یک معدن سنگ آهک در «کشفی» تالش با ۳۳۰ هزار تن ذخیره قطعی وجود دارد. این معدن در سال ۱۳۶۸ فعال نبوده، اما در سال ۱۳۷۲ دارای ۳ هزار تن ماده استخراجی و ۵ نفر پرسنل بوده است.

۳ معدن سنگ آهک در شهرستان رودبار، قرار دارد؛ معدن بزرگ «تخت آسمان» لو شان که به دو معدن «تخت آسمان ۱ و ۲» با ظرفیت قطعی یک میلیون تن و ذخیره احتمالی حدود ۱۶ میلیون تن تقسیم می شود. از این مقدار، ۴۰ درصد یا ۷ میلیون تن آن شامل سنگ تراورتن می باشد. ذخیره مفید تراورتن قابل استخراج و فروش معادل ۳ میلیون تن بوده و ظرفیت استخراج سالانه این معدن ۸۰۰ هزار تن می باشد. محصول این معدن در کارخانه سیمان لو شان مصرف می شود.

معادن سنگ آهک صنعتی گنجه رودبار با ذخیره قطعی نیم میلیون تن و ظرفیت استخراج سالانه ۳ هزار تن، که موارد مصرف ماده استخراجی آن در کاشی ساختمانی است. روند تغییرات میزان استخراج این معادن از سال ۱۳۶۸ تا سال ۱۳۷۲ فزاینده بوده، به طوری که با ۵۰ درصد رشد، از ۶۶۰ هزار تن به ۹۸۷ هزار تن افزایش یافته است. روند تغییرات کارکنان آنها نیز فزاینده بوده و از ۶۸ نفر به ۱۳۱ نفر رسید که حدود ۹۳ درصد افزایش نشان می دهد.

در مجموع در سطح استان ۲۲۴۰ هزار تن ذخیره قطعی سنگ آهک در معادن فعال وجود دارد. روند تغییرات میزان استخراج این معادن در سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ فزاینده بوده، به طوری که از ۶۶۰/۵ هزار تن به ۹۸۷ هزار تن حدود ۴۹/۴ درصد افزایش یافته است. روند تغییرات پرسنل آنها نیز در این دو مقطع فزاینده بوده و از ۶۸ نفر به ۱۳۱ نفر رسیده که حدود ۹۲/۶ درصد افزایش داشته است.

معادن سنگ چینی: تنها معدن سنگ چینی استان در شهرستان فومن مورد بهره برداری قرار می گیرد. این معدن که دارای ماده کانی سنگ چینی کریستال است، در «مسکای» ماسوله واقع شده است. ذخیره قطعی آن سه میلیون تن می باشد. این معدن در سال ۱۳۶۸ فعال نبوده و در سال ۱۳۷۲ دارای ۱۷ هزار تن ماده

استخراجی و ۲۴ نفر کارگر بوده است.

معادن سنگ لاشه: ۵ معدن سنگ لاشه فعال وجود دارد؛ یک معدن سنگ لاشه در تالش که دارای ۷۵۰ هزار تن ذخیره احتمالی است که در سال ۱۳۶۸ فعال نبوده و در سال ۱۳۷۲ دارای ۲۰ هزار تن ماده استخراجی و ۸ نفر کارکن بوده است. دو معدن سنگ لاشه در رودبار که اولی در «لویه» با ۱۹ میلیون تن ذخیره قطعی و دومی در پشت کشتارگاه منجیل با حدود ۴۹۲۱۹ هزار تن ذخیره قطعی قرار دارد. روند تغییرات میزان استخراج این معادن از سال ۱۳۶۸ تا سال ۱۳۷۲ فزاینده بوده، به طوری که با افزایش ۷/۱ درصدی، از ۴۲ هزار تن به ۴۵ هزار تن رسیده است. روند تغییرات پرسنل آنها نیز در این دو مقطع فزاینده بوده و از ۱۹ نفر به ۲۱ نفر رسیده و دارای حدود ۱۰/۵ درصد افزایش بوده است.

یک معدن سنگ لاشه در «دیزین» لاهیجان با حدود ۱۴۵۵ هزار تن ذخیره قطعی قرار دارد. روند تغییرات میزان استخراج این معدن از سال ۱۳۶۸ تا سال ۱۳۷۲ فزاینده بوده، به طوری که با افزایش حدود ۳۴۵/۲ درصد، از ۷/۳ هزار تن به ۳۲/۵ هزار تن رسیده است. روند تغییرات پرسنل آن نیز در این دو مقطع فزاینده بوده و از ۶ نفر به ۱۱ نفر رسید که دارای حدود ۸۳/۳ درصد افزایش بوده است.

یک معدن سنگ لاشه در «دوتورسر» رحیم آباد از بخش های شهرستان رودسر قرار دارد و میزان ذخیره قطعی آن ۹ میلیون تن است. این معدن در سال ۱۳۶۸ فعال نبوده و در سال ۱۳۷۲ دارای ۳۰ هزار تن ماده استخراجی و ۳۰ نفر کارکن بوده است. در مجموع در معادن فعال، حدود ۷۹ میلیون تن ذخیره سنگ لاشه وجود دارد.

روند تغییرات میزان استخراج این معادن از سال ۱۳۶۸ تا سال ۱۳۷۲ فزاینده بوده، به طوری که با رشدی حدود ۱۳۸/۳ درصد از ۴۹/۳ هزار تن به ۱۱۷/۵ هزار تن رسیده است. روند تغییرات پرسنل آن نیز در این دو مقطع فزاینده بود و از ۲۵ نفر به ۵۳ نفر رسیده که حدود ۱۱۲ درصد افزایش داشته است.

معادن سنگ نمای مرمریت: ۳ معدن سنگ نمای مرمریت فعال وجود دارد؛ یک معدن مرمریت در رودبار واقع در «ناوه» با ذخیره قطعی حدود ۱۰ میلیون تن، که در سال ۱۳۶۸ فعال نبوده، اما در سال ۱۳۷۲، ۱۵ هزار تن ماده معدنی از آن استخراج شده و دارای ۱۲ نفر کارکن بوده است. دو معدن مرمریت در رودسر یکی در «شیه» با ۵ میلیون تن ذخیره قطعی و دیگری در «مطلاکوه» کجید با ۶ میلیون تن ذخیره قطعی وجود دارد. این دو معدن در سال ۱۳۷۲ فعال بوده و دارای ۳۰ هزار تن ماده معدنی استخراج شده و ۳۰ نفر کارکن بوده اند.

بدین ترتیب مجموعاً در استان گیلان ۲۱ میلیون تن ذخیره مرمریت در معادن فعال وجود دارد. معادن فعال سنگ نمای مرمریت در سال ۱۳۷۲، دارای ۴۵ هزار تن ماده استخراجی و ۴۲ نفر کارکن بوده اند.

معادن صدف دریایی: تنها معدن صدف دریایی فعال در شهرستان آستارا واقع شده و میزان ذخایر آن بستگی به رژیم دریایی دارد. روند تغییرات میزان استخراج این معدن از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ به میزان بسیار کمی کاهش یافته، به طوری که می توان گفت بی تغییر مانده است، چنان که از ۸۵ هزار تن به ۸۰ هزار تن رسیده و میزان کاهش حدود ۵/۹ درصد بوده است. روند تغییرات پرسنلی این معدن در مقابل به میزان کمی افزایش یافته و با ۷/۵ درصد رشد، از ۱۲۰ نفر به ۱۲۹ نفر رسیده است.

معادن گابرو د یوریت: تنها معدن گابرو د یوریت فعال در شهرستان فومن قرار دارد. این معدن در «گیلوند رود»، ماسوله واقع شده است. میزان ذخیره قطعی آن ۲ میلیون تن می باشد که پیش بینی می شود با گسترش عملیات اکتشافی بیشتر از این مقدار نیز باشد. روند تغییرات میزان استخراج این معدن از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ فزاینده

بوده و از ۱۰۰ تن به ۷ هزار تن رسیده است. روند تغییرات پرسنلی این معدن نیز به میزان کمی افزایش نشان داده و با ۲۸/۶ درصد رشد، از ۷ نفر به ۹ نفر رسیده است.

معدن لاشه و مالون: تنها معدن فعال لاشه و مالون در شهرستان رودبار قرار دارد. این معدن در سال ۱۳۶۸ فعال نبوده، اما در سال ۱۳۷۲ دارای ۲۰ هزار تن ماده استخراجی و ۱۹ نفر کارکن بوده است.

معدن ریخته گری: تنها معدن فعال ماسه ریخته گری در «رود جیر» لاکان در شهرستان رشت قرار دارد. از میزان ذخایر قطعی این معدن اطلاعاتی به دست نیامده و میزان استخراج سالانه آن نیز بستگی به سفارش خریداران دارد. این معدن در سال ۱۳۶۸ فعال نبوده، اما در سال ۱۳۷۲ براساس تقاضای بازار فعالیت داشت. معدن میکا: ۲ معدن میکای سیاه فعال وجود دارد؛ یکی در شهرستان فومن که در سال ۱۳۶۸ فعال نبوده، اما در سال ۱۳۷۲ دارای ۲۰۰ تن ماده استخراجی و ۷ نفر کارکن بود. دومی در «علی گوابر» املش واقع در شهرستان رودسر که دومین معدن میکای کشور است. میزان ذخیره قطعی آن حدود ۷۰ هزار تن و میزان ذخیره احتمالی، چندین برابر ذخیره قطعی است. ذخیره قطعی قابل استخراج این معدن حدود ۵۱ هزار تن است، در حالی که میزان استخراج سالانه آن به طور متوسط ۱/۵ هزار تن می باشد. موارد مصرف معدن میکای سیاه علی گوابر املش، در حفاری چاه های نفت، صنایع الکتریکی به عنوان عایق لایه لای سیم پیچ های اتو و اجاق نقره سازی، پوسته عایق لوله های کاغذ سازی، مقوای مخصوص عایق حرارتی و الکتریکی، صنایع لاستیک سازی و... است. روند تغییرات میزان استخراج این معدن از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ کاهش یافته و با ۲۳/۵ درصد کاهش، از ۹/۸ هزار تن به ۷/۵ هزار تن رسیده و روند تغییرات پرسنلی این معدن فزاینده بوده و از ۱ نفر به ۹ نفر رسیده است. در مجموع روند تغییرات میزان استخراج میکای سیاه در دو مقطع ۱۳۶۸ و ۱۳۷۲ کاهش یافته و با ۲۱/۴ درصد کاهش، از ۹/۸ هزار تن به ۷/۷ هزار تن رسیده است.

روند تغییرات پرسنلی معادن میکا فزاینده بوده و از ۱ نفر به ۱۶ نفر رسیده و حدود ۱۵۰۰ درصد افزایش داشته است. اگر چه طبق آمار کسب شده، میزان اشتغال در معدن میکای «علی گوابر» املش در سال ۱۳۶۸ یک نفر گزارش شده و نتیجه گیری ها نیز در این نوشته بر همان اساس صورت گرفته، اما باید گفت که یک نفر پرسنل برای معدنی که حدود ۹/۸ هزار تن تولید دارد، غیر منطقی به نظر می رسد.

در جدول شماره ۳-۶، روند تغییرات پرسنل و میزان استخراج معادن فعال نیز را به تفکیک شهرستان ارائه شده است. براساس این جدول، بیشترین تعداد معادن در شهرستان رودبار قرار دارد. در این شهرستان ۱۰ معدن فعال (۴۱/۷ درصد معادن فعال منطقه) قرار دارد. در واقع، شهرستان رودبار با توجه به تعداد معادن فعال و غیر فعال، کانسارهای شناخته شده و اندیس های معدنی موجود در آن، ناحیه ای معدنی به شمار می آید. شهرستان رودسر با ۴ معدن فعال، ۱۶/۷ درصد معادن فعال را داراست.

شهرستان های آستارا و فومن، هر یک دارای ۳ معدن فعالند. به عبارت دیگر در هر یک از این شهرستان ها، ۱۲/۵ درصد از معادن فعال قرار دارند. شهرستان تالش دارای ۲ معدن فعال (۸/۳ درصد) و شهرستان های رشت و لاهیجان هر یک دارای یک معدن فعال (۴/۱ درصد) می باشد. نمودار ۲۷، نسبت معادن فعال را به تفکیک هر شهرستان نشان می دهد.

براساس جدول شماره ۳-۶، مشاهده می شود که بیشترین میزان ذخایر قطعی مواد معدنی معادن فعال و راکد استان در شهرستان های زیر قرار دارند:

- معدن راکد بتونیت با ظرفیت ۱۰۰ هزار تن در شهرستان لاهیجان؛

- یک معدن خاک رس صنعتی به میزان یک میلیون متر مکعب در شهرستان فومن؛
- معدن فعال خاک نسوز به میزان نامشخص در شهرستان رودبار؛
- معدن راکد دولومیت به میزان ۴۰ میلیون تن در شهرستان رودسر؛
- دو معدن فعال ذغال سنگ به میزان ۲/۱۸۲ هزار تن در شهرستان رودبار؛
- دو معدن راکد و سه معدن فعال سنگ آهک به میزان ۱۰۹ میلیون تن و ۵۰۰ هزار تن در شهرستان رودبار؛
- یک معدن فعال سنگ چینی به میزان ۳ میلیون تن در شهرستان فومن؛
- دو معدن فعال سنگ لاشه به میزان ۶۸ میلیون تن و ۲۱۹ هزار تن در شهرستان رودبار؛
- یک معدن فعال سنگ نمای مرمریت به میزان ۱۰ میلیون تن در شهرستان رودبار؛
- یک معدن راکد سیلیس به میزان ۲۰ میلیون تن در شهرستان رودبار؛
- یک معدن فعال صدف به میزان نامشخص در شهرستان آستارا؛
- یک معدن فعال گابرو دیوریت به میزان ۲ میلیون تن در شهرستان فومن؛
- یک معدن فعال لاشه و مالون به میزان نامشخص در شهرستان رودبار؛
- یک معدن فعال ماسه ریخته گری به میزان نامشخص در شهرستان رشت؛
- یک معدن راکد ماسه سیلیسی به میزان نامشخص در شهرستان رشت؛
- یک معدن فعال میکای سیاه به میزان ۵۱ هزار تن در شهرستان رودسر؛
- یک معدن راکد فلدسپات به میزان نامشخص در شهرستان فومن.

چنانکه ملاحظه می شود، بیشترین میزان ذخایر قطعی مواد معدنی در شهرستان های رودبار، فومن و رودسر قرار دارند.

نوع دیگر معادن فعال، معادن شن و ماسه می باشد. وجود رودخانه های متعدد دائمی و پرآب در سطح استان سبب فراوانی تعداد معادن شن و ماسه در منطقه شده است. معادن شن و ماسه را می توان به دو دسته تقسیم نمود؛ یکی رسوب های عهد حاضر که شامل رسوب های رودخانه های جاری، رسوب های پادگانه های قدیمی رودخانه ای و رسوب های ساحلی بوده و دیگری رسوب های کنگلومرایی دوران های زمین شناسی است.

به طور کلی بالغ بر ۳۴ معدن فعال شن و ماسه وجود دارد که توسط شرکت های بخش خصوصی (ضمن عقد قرارداد با دفتر فنی استانداری) و کارگاه های وابسته به دستگاه های اجرایی دولتی بهره برداری می شوند. میزان برداشت از معادن شن و ماسه، ماهانه معادل ۱۹۸۷۶۰ متر مکعب بوده که انواع شن و ماسه قابل استفاده در کارهای ساختمانی، بناسازی، راه سازی و احداث دیگر تأسیسات و ابنیه را شامل می گردد. به جز معدن کوه های «دولت آباد» رودبار و معدن زمینی «جیرده» شفت، بقیه معادن شن و ماسه از بستر رودخانه های دائمی جاری در منطقه تشکیل یافته است. برخی معادن مهم شن و ماسه که حاصل رسوب های رودخانه های جاری هستند، دارای مشخصات زیر می باشند:

ذخایر ثابت قابل برداشت معادن رودخانه سفیدرود مجموعاً حدود ۱۰ میلیون متر مکعب است. ذخایر احتمالی آن بالغ بر ۴۰ میلیون متر مکعب می گردد. ظرفیت برداشت سالانه از این معادن حدود یک میلیون متر مکعب است. معادن رودخانه سفیدرود در نقاط مختلف در طول رودخانه وجود دارد. رودخانه سفیدرود، طولانی ترین و بزرگ ترین رودخانه استان است و در طول آن از محل تشکیل (محل ورود

رودخانه‌های قزل‌اوزن و شاه‌رود به دریاچه سد منجیل) تا مصب رودخانه در ساحل دریای خزر در بندر کیاشهر از ۱۳ معدن، شن و ماسه در سطح شهرستان‌های رودبار، رشت و آستانه‌اشرفیه برداشت می‌شود. ظرفیت استحصال شن و ماسه از این رودخانه به طور متوسط حدود ۸۳۲۰۰ مترمکعب در ماه است که به تنهایی ۴۱/۹ درصد شن و ماسه تولیدی ماهانه استان را تشکیل می‌دهد.

معادن مختلف شن و ماسه در طول رودخانه عبارتند از: معادن «شاه‌رود»، «لوشان»، «ذیلک»، «اسکلک»، «لنگه بر امام زاده هاشم»، «قاضیان‌رود»، «سده»، «باز قلعه»، «کدوسرا»، «رشت‌آباد»، «کیسم» و چند معدن دیگر و حدود ۱۲ کارخانه تولید و دانه‌بندی شن و ماسه نیز در طول مسیر سفیدرود احداث گردیده است. پس از سفیدرود، رودخانه «پلرود» در شهرستان رودسر با ۲۰۹۰۰ مترمکعب ظرفیت برداشت ماهانه (۱۰/۵ درصد کل استان) و رودخانه «کرگانرود» در شهرستان تالش با ۱۳۱۰۰ مترمکعب (۶/۶ درصد کل استان) در رده‌های دوم و سوم قرار دارند.

غیر از این سه رودخانه، میزان متوسط ظرفیت برداشت ماهانه شن و ماسه از رودخانه‌های مختلف شهرستان فومن شامل رودخانه‌های «قلعه رودخان» (۷۴۰۰ مترمکعب)، «ازبرم» (۱۰۸۰۰ مترمکعب)، «سیاه‌مزگی» (۴۲۰۰ مترمکعب)، «گشت رودخان» (۱۱۵۰ مترمکعب) و «کلرم» (۵۰۰۰ مترمکعب) با مجموع ۲۸۵۵۰ مترمکعب (۱۴/۹ درصد کل استان) و برداشت ماهانه از رودخانه‌های شهرستان تالش شامل رودخانه‌های «ناورود» (۶۲۵۰ مترمکعب)، «دیناچال» (۵۰۰۰ مترمکعب) و «شفارود» (۵۱۰۰ مترمکعب) با مجموع ۱۶۳۵۰ مترمکعب (۸/۲ درصد کل استان) می‌باشد.

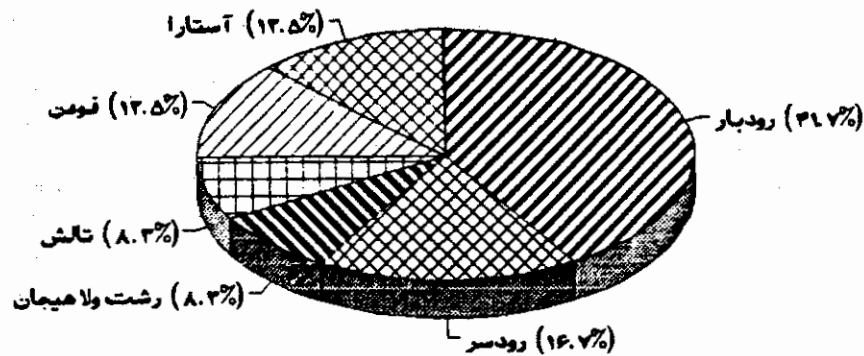
همچنین ۱۱۶۰۰ مترمکعب از رودخانه‌های مختلف (۶/۰ درصد کل استان) از رودخانه «جوبن» رودبار حدود ۷۵۰۰ مترمکعب (۳/۹ درصد کل استان)، از رودخانه «خشک‌رود» کلاچای، ۴۵۰۰ مترمکعب (۲/۳ درصد کل استان) و از رودخانه شلمان‌رود بالغ بر ۵۸۰۰ مترمکعب (۳ درصد کل استان) به طور متوسط در هر ماه برداشت صورت می‌گیرد. جداول (۴-۶) و (۵-۶) میزان برداشت ماهانه از معادن شن و ماسه را به تفکیک رودخانه‌های مختلف و شهرستان‌های محل استقرار معادن و نیز نام کارگاه بهره‌برداری‌کننده نشان می‌دهد. نمودار ۲۸ نیز درصد سهم هر یک از رودخانه‌های مهم را از کل میزان برداشت شن و ماسه منطقه ارائه می‌دهد.

رسوب‌های پادگانه‌های قدیمی رودخانه‌ای نیز در سطح منطقه شناسایی شده‌اند؛ از جمله معدن «جوبن» رودبار دارای ۹۵ میلیون مترمکعب ذخیره کل، ۷۷ میلیون تن ذخیره قطعی و ظرفیت تولیدی سالانه ۲ هزار تن و معدن «گاوکول» نصفی رودبار نیز دارای ذخیره قطعی ۸۰ میلیون تن است.

معادن ماسه‌ای ساحلی در سواحل دریای خزر در طول نوار ساحلی استان شناسایی شده‌اند. میزان ذخیره قطعی این معادن بالغ بر ۴۰ میلیون مترمکعب بوده و در سرتاسر ساحل از آستارا تا چابکسر گسترده است. مهم‌ترین نقاط استقرار این معادن عبارتند از: معادن ماسه ساحلی «کپورچال»، «بشم»، «کولیور»، ساحل انزلی و «حسن رود» در شهرستان بندرانزلی، «گلشن» در شهرستان رشت، «لسکوکلایه» و بندر کیاشهر در شهرستان آستانه‌اشرفیه و «چاف» در شهرستان لنگرود.

از دیگر ظرفیت‌های معدنی شن و ماسه استان، رسوب‌های کنگلومرایی دوران دوم زمین‌شناسی است و معادن متعددی در اطراف و حوالی «گرمابدشت-کاکرود» در شهرستان رودسر، لنگرود، «کلشتر» در شهرستان رودبار و نیز اطراف امام‌زاده ابراهیم شناسایی شده است.

نمودار ۲۷- توزیع معادن فعال به تفکیک شهرستان ها



جدول ۴-۶- معادن شن و ماسه در سال ۱۳۷۲

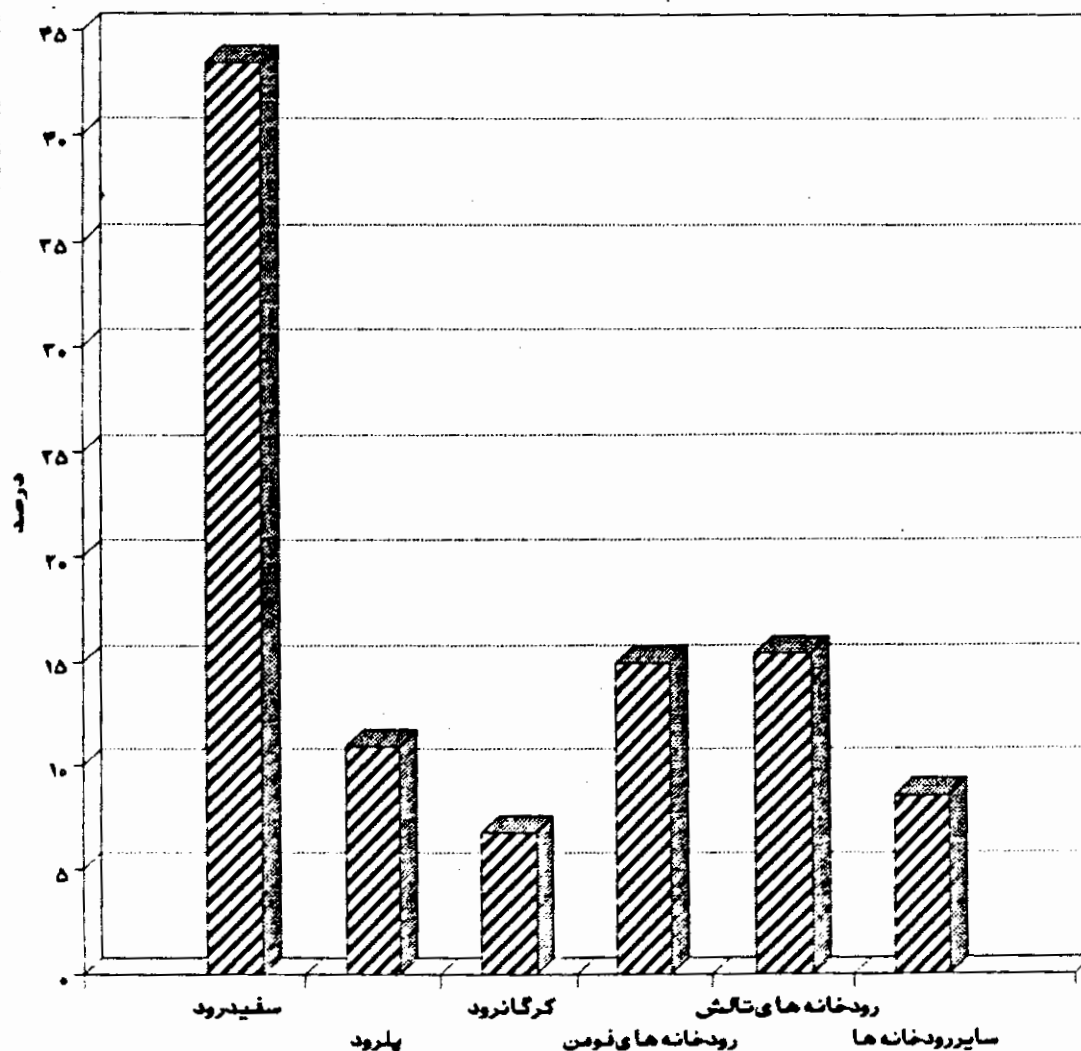
ردیف	نام کارگاه	محل معدن	شهرستان	ظرفیت ماهانه (مترمکعب)	ردیف	نام کارگاه	محل معدن	شهرستان	ظرفیت ماهانه (مترمکعب)
۱	شرکت کیسم شمال	رودخانه سفیدرود	استان اشریفیه	۶۲۵۰	۲۰	کارگاه دولت آباد	معدن کوهی	رودبار	۱۲۶۰
۲	شرکت کرگانرود ماسه	رودخانه کرگانرود	تالش	۳۵۰۰	۲۱	شرکت سیس رود	رودخانه پلرود	رودسر	۷۵۰۰
۳	شرکت سربان تالش	رودخانه کرگانرود	تالش	۴۵۰۰	۲۲	شرکت البرز خزر یا معدن خشک رود کلاچای	خشک رود	رودسر	۴۵۰۰
۴	شرکت ناورود ماسه	رودخانه ناورود	تالش	۶۲۵۰	۲۳	کارگاه شهید رجایی	رودخانه پلرود	رودسر	۷۶۰۰
۵	شرکت هشتنم	رودخانه دیناچال	تالش	۵۰۰۰	۲۴	شهرداری رحیم آباد	پلرود	رودسر	۵۸۰۰
۶	کارگاه شهید تقوی	رودخانه کرگانرود و رودخانه شقارود	تالش	۱۰۲۰۰	۲۵	شرکت ابدیهال	شلمان رود	رودسر	۵۸۰۰
۷	شرکت سنگریز	رودخانه سفیدرود	رشت	۶۲۵۰	۲۶	شرکت تعاونی قائم سنگ چین کلرم	رودخانه کلرم	فومن	۵۰۰۰
۸	شرکت شن خیز (معدن کنستان سنگ)	رودخانه سفیدرود	رشت	۷۵۰۰	۲۷	شرکت صنایع قلعه رود	رودخانه قلعه رودخان	فومن	۶۲۵۰
۹	شرکت مراغ سنگ	رودخانه سفیدرود	رشت	۵۰۰۰	۲۸	شرکت گنجار شفت	رودخانه سیاه مزی	فومن	۴۲۰۰
۱۰	کارگاه شهید باهنر	رودخانه سفیدرود	رشت	۶۳۰۰	۲۹	کارگاه کردمحل فومن و گشت رودخان	رودخانه های قلعه رودخان و گشت رودخان	فومن	۲۳۰۰
۱۱	کارگاه شهید بهشتی	رودخانه سفیدرود	رشت	۱۰۲۰۰	۳۰	شرکت شهید باهنر و جبرده و شفت	معدن زمینی	فومن	۶۰۰۰
۱۲	شهرداری کوچصفهان	رودخانه سفیدرود	رشت	۵۸۰۰	۳۱	شرکت شن رود سیاهکل	رودخانه ازیرم	لاهیجان	۵۰۰۰
۱۳	شهرداری رشت	رودخانه سفیدرود	رشت	۵۸۰۰	۳۲	شرکت شن	رودخانه ازیرم	لاهیجان	۵۸۰۰
۱۴	کارگاه امام زاده هاشم	رودخانه سفیدرود	رشت	۴۳۰۰	۳۳	شرکت چولاب	رودخانه های مختلف	مختلف	۵۸۰۰
۱۵	شرکت فراشن	رودخانه سفیدرود	رودبار	۷۵۰۰	۳۴	شرکت گوهررود	رودخانه های مختلف	مختلف	۵۸۰۰
۱۶	شرکت جوین کار	رودخانه کوهی جوین	رودبار	۷۵۰۰					
۱۷	شرکت صدف شن اسکولک	رودخانه سفیدرود	رودبار	۶۲۵۰					
۱۸	گیلان شن	رودخانه سفیدرود	رودبار	۶۲۵۰					
۱۹	شرکت حجر	رودخانه سفیدرود	رودبار	۵۸۰۰					

ماخذ: دفتر فنی استانداری گیلان - اداره کل راه و ترابری استان گیلان.
بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان گیلان - شهرداری های استان گیلان.

جدول ۵-۶- میزان برداشت شن و ماسه از رودخانه‌های مختلف در سال ۱۳۷۲

نام رودخانه	ظرفیت برداشت (مترمکعب)	درصد
رودخانه‌های مختلف	۱۱۶۰۰	۶/۱
رودخانه شفا رود	۵۱۰۰	۲/۷
رودخانه جوبین	۷۵۰۰	۳/۹
رودخانه خشک‌رود	۴۵۰۰	۲/۳
رودخانه شلمان‌رود	۵۸۰۰	۳/۱
رودخانه گشت رودخان	۱۱۵۰	۰/۶
رودخانه کلرم	۵۰۰۰	۲/۶
رودخانه سفیدرود	۸۳۲۰۰	۴۳/۴
رودخانه گرگانرود	۱۳۱۰۰	۶/۸
رودخانه پلرود	۳۰۹۰۰	۱۰/۹
رودخانه قلعه رودخان	۷۴۰۰	۳/۹
رودخانه ازبرم	۱۰۸۰۰	۵/۶
رودخانه ناورود	۶۲۵۰	۳/۳
رودخانه دیناچال	۵۰۰۰	۲/۶
رودخانه سیاه‌مزگی	۴۲۰۰	۲/۲
جمع	۱۹۱۵۰۰	۱۰۰

نمودار ۲۸- سهم رودخانه‌ها از برداشت شن و ماسه



۱-۷- ساختار توزیع و مبادله کالا

در کشور ما بازرگانی داخلی، تابع کارکرد سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی است. بنابراین اساس، ساختار توزیع و مبادله کالا بر مبنای کارکرد این سه بخش مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱- بخش دولتی: با توجه به اهمیت صنایع دشی دولتی و ملی شده در کل تولیدات صنعتی کشور و اهمیت واردات، برای جبران کمبود تولید داخلی، نقش دولت در توزیع کالا به ویژه در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی، دارای اهمیت بسیار بوده است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، با دولتی شدن بازرگانی خارجی و ملی شدن بسیاری از منابع، نقش بخش دولتی در بازرگانی داخلی روز به روز گسترده‌تر شد. بسیاری از ارگان‌های توزیع‌کننده کالا بر حجم فعالیت خود افزودند و توزیع برخی از کالاها توسط سازمان‌های دولتی انجام شد. با شروع جنگ تحمیلی، دولت برای دور نگه داشتن کالاهای اساسی از فشارهای تورمی، سیستم سهمیه‌بندی کالاهایی را به اجرا گذاشت که سهم بیشتری را در هزینه خانوارهای کم درآمد داشتند. با شروع و اجرای برنامه اول توسعه اقتصادی - اجتماعی کشور، اندک اندک زمینه برای کاهش حضور دولت به ویژه در بخش بازرگانی فراهم شد که در نهایت از ۳ طریق، نقش خود را در بازرگانی داخلی و سطح قیمت‌ها به اجرا گذاشت:

الف - قیمت‌گذاری کالاها و خدمات و نظارت بر اجرای آنها؛

ب - حمایت از مصرف‌کننده و تولیدکننده از طریق پرداخت سوبسید؛

ج - توزیع کالا به طور مستقیم.

توزیع کالا به طور مستقیم: بخش دولتی انواع کالاهای وارداتی و تولیدی داخلی مانند کالاهای مصرفی، واسطه‌ای و سرمایه‌ای را توزیع می‌کند. برخی از ادارات، سازمان‌ها و نهادهایی که بیشتر در زمینه توزیع کالاهای مصرفی استان فعالیت دارند عبارتند از:

الف - اداره کل بازرگانی و ادارات تابعه آن در شهرستان‌ها که امر توزیع مواد غذایی سهمیه‌بندی شده و غیر سهمیه‌ای و توزیع کالاهای مصرفی بادوام را بر عهده دارد؛

ب - سازمان قند و شکر که امر توزیع قند و شکر کوپنی و صنفی آزاد را بر عهده دارد؛

پ - شرکت دخانیات که امر توزیع انواع و اقسام سیگار، توتون و تنباکو را انجام می‌دهد؛

ت - ستاد سوخت وزارت نفت که امر توزیع بنزین، گازوئیل و نفت سفید را بر عهده دارد؛

ث - شورای آرد و نان شهرستان رشت که امر توزیع آرد و نان مورد نیاز مردم را در دست دارد.

در جدول شماره ۷-۱، آمار برخی از مواد غذایی توزیع شده کوپنی و غیر کوپنی اداره بازرگانی استان در

سال‌های ۱۳۶۸ و ۱۳۶۹ ارائه شده است:

جدول ۷-۱- مواد غذایی عمده توزیع شده توسط اداره کل
بازرگانی استان (تن)

اقلام عمده	سال ۱۳۶۸	سال ۱۳۶۹
روغن نباتی	۱۴۴۰۵	۱۲۲۴
پنیر	۱۶۲۴	۱۸۴۳
کره	۴۷۷	۳۷۰
برنج	۲۴۷	۴۸۰
چای	۳۰۷۸	۵۰۱۰
تخم مرغ	۵۱۴۴	—
مرغ	۲۸۰۸	—
سوسیس و کالباس	—	۶۰۷
پودر لباسشویی	—	۳۳۷
صابون	—	۳۰
حبوبات	—	۳۲۸

مأخذ: آمار نامه استان گیلان سال‌های ۱۳۶۸-۱۳۶۹.

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، مقدار روغن نباتی و کره توزیع شده از سال ۱۳۶۸ نسبت به سال ۱۳۶۹ مقدار زیادی کاهش یافته، اما توزیع پنیر و برنج اندکی افزایش یافته است. در ضمن کالاهایی نظیر مرغ و تخم‌مرغ از سال ۱۳۶۹ به بعد توزیع نشده، در عوض کالاهایی نظیر پودر لباسشویی، صابون، حبوبات و سوسیس و کالباس فقط در سال ۱۳۶۹ توزیع شده است.

در جدول شماره ۷-۲، آمار برخی از لوازم عمده خانگی توزیع شده در سال‌های ۱۳۶۸ و ۱۳۶۹ از سوی اداره کل بازرگانی استان ارائه شده است. همان‌طور که در جدول یاد شده آمده است، توزیع اقلامی نظیر یخچال و فریزر از سال ۱۳۶۸ نسبت به سال ۱۳۶۹ مقدار اندکی افزایش نشان می‌دهد، اما در مورد اقلام دیگر مثل تلویزیون سیاه و سفید و رنگی، رادیو و رادیو ضبط و پنکه سقفی و رومیزی کاهش فاحشی نشان می‌دهد. فقط انواع بخاری توزیع شده در سال ۱۳۶۹ نسبت به سال ۱۳۶۸ افزایش یافته و در سال ۱۳۶۹ لوازم خانگی نظیر آبگرمکن، چرخ گوشت، فرش ماشینی و موکت توزیع نشده است. مواد غذایی و لوازم عمده خانگی توزیع شده توسط بخش دولتی (اداره کل بازرگانی) عمدتاً مربوط به سال‌های ۱۳۶۰ تا حدود سال ۱۳۶۹ می‌باشد. براساس جدول‌های موجود در آمارنامه استان، در سال‌های ۱۳۶۳، ۱۳۶۴ و ۱۳۶۵ نسبت به سال‌های قبل و بعد، بیشترین میزان لوازم خانگی از سوی اداره کل بازرگانی استان توزیع شده بود.

در ضمن با بررسی‌های به عمل آمده، از سال ۱۳۶۹ به این طرف هیچ‌گونه اقلامی نظیر اقلام یاد شده در جدول‌های شماره ۷-۱ و ۷-۲ از طریق بخش دولتی در سطح استان توزیع نشده است؛ چراکه نقش دولت در این سال‌ها در توزیع کالا کمتر و کم‌رنگ‌تر شده و بخش خصوصی نقش فعال‌تری پیدا کرده و دولت در این زمینه با هدایت و نظارت خود عملاً نقش خود را در امر توزیع محدود کرده است.

در جدول شماره ۷-۳، مقدار و انواع کودشیمیایی توزیع شده توسط شرکت سهامی پخش کود و تولید

سهم استان در سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ آمده است. جدول یاد شده نشان می‌دهد که جمع کل کود توزیع شده در سال ۱۳۷۲ نسبت به سال ۱۳۶۸ با کاهش ۲/۲ درصدی مواجه بوده و میزان کود توزیع شده در سال‌های فوق روند سینوسی داشته است.

همچنین آمار انواع مختلف ماشین‌آلات کشاورزی توزیع شده از سوی بنگاه توسعه ماشین‌آلات کشاورزی چه به صورت فروش مستقیم و چه به صورت فروش غیر مستقیم طی سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲، روند سینوسی دارد. یعنی بعضی از اقلام فروش مستقیم مانند انواع تراکتور، دیسک تراکتور، در سال ۱۳۷۱ نسبت به سال ۱۳۶۸ بیشتر توزیع شده و اقلام دیگری مانند انواع پمپ آب، سمپاش و... در سال ۱۳۷۱ نسبت به سال ۱۳۶۸ کمتر توزیع گردیده است. (جدول شماره ۷-۴).

همچنین در سال ۱۳۷۲ فقط کالاهایی نظیر سمپاش و تیلر و خرمنکوب در سطح استان توزیع شده است. در نهایت می‌توان گفت با اجرای سیاست‌های جدید دولت مبنی بر کاهش دخالت در امور اقتصادی از جمله توزیع کالا، اقلام کالاهای دولتی که به طور مستقیم از سوی دولت توزیع می‌شود، رو به کاهش گذاشته و نقش دولت بیشتر در این راستا هدایت و نظارت بوده و سعی شده است که بخش خصوصی، نقش فعال‌تری در این زمینه داشته باشد.

جدول ۷-۲- انواع لوازم عمده خانگی توزیع شده

توسط اداره کل بازرگانی استان (دستگاه)

شرح	سال ۱۳۶۸	سال ۱۳۶۹
یخچال	۴۲۹۸	۴۵۸۶
فریزر	۶۰۰	—
تلویزیون سیاه و سفید و رنگی	۸۱۰۷	۴۳۴۷
رادیو و رادیو ضبط	۱۵۹۰	۵۰
پنکه سقفی و رومیزی	۱۱۴۸۶	۳۶۰۸
آبگرمکن	۳۸۵	—
چرخ گوشت	۳۸۰	—
انواع بخاری	۲۲۳۲	۷۸۳۲
فرش ماشینی	۸۴۹۴۰	—
موکت	۹۶۰۹۸	—

مأخذ: آمارنامه استان گیلان سال‌های ۱۳۶۸-۱۳۶۹.

جدول ۷-۳- توزیع انواع کود شیمیایی توسط شرکت بخش کود شیمیایی و

تولید سهم استان (تن)

انواع کود	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲
اوره	۳۷۶۹۷	۳۷۳۱۵	۵۷۸۴۴	۴۴۵۲۱	۴۰۷۴۳
سولفات آمونیم	۴۲۹۲	۲۷۷۷	۲۱۵۷	۱۷۹۱	۸۵۷۴
فسفات آمونیم	۲۵۳۸۴	۲۳۲۴۸	۲۴۵۷۷	۳۰۷۱۱	۱۶۷۷۰
سولفات دو پتاس	۵۵۵	۱۴۳۰	—	۱۰۱۳۵	۱۴۱
سوپر فسفات تریپل	۲۲۶	۱۴۶	—	۲۱۷	۶
نیترات آمونیم	—	—	۳۹۷	۱۴۸۱	۴۳۸
جمع	۶۸۱۵۴	۶۴۹۱۶	۸۴۹۷۵	۸۸۸۵۶	۶۶۶۷۲

جدول ۷-۴- آمار ماشین آلات و ادوات عمده کشاورزی توزیع شده توسط بنگاه توسعه

ماشین های کشاورزی استان (دستگاه)

نوع	سال				
	۱۳۷۲	۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۹	۱۳۶۸
فروش مستقیم:					
انواع تراکتور	—	۹۸	۷۰	۹۶	۱۶
انواع پمپ آب	—	۲۵۲	۲۹۰	—	۹۸۷
سمپاش	۶۳	۶۱۴	۴۲۱	۱۱۵۵	۶۹۸
موتور تراکتور ۶۵۰ و رومانی	—	—	—	۲۴	۴۲
گاوا آهن تراکتور	—	—	—	۳۸	۱۹۸
انواع دیسک تراکتور	—	۱۶	۳۸	—	۸
دیسک تیلر	—	—	—	—	۴۰
تریلر تراکتور ۵ تن	—	—	۱۹	۳۳	—
انواع موتور پمپ	—	—	—	۷۳۰	—
اره موتوری	—	۸۳	۶۴	—	—
کمباین جاندیر	—	۳	۲	—	—
تیلر	—	۱	—	—	—
تیلر ۸۹۵ اسب	۵۳۹	۵۰۰	—	—	—
بذر کار	—	۵	—	—	—
شیردوش	—	۳	—	—	—
فروش غیر مستقیم:					
تیلر میتسوبیshi	—	۲۳۲۵	۱۶۷۴	۱۰۴۳	۸۰۷
خرمنکوب	۳۵۹	۲۲۴۷	۹۶۲	۱۰۸۴	۶۶۵
پوست کن شالی	—	—	—	—	۱۷
الکتروپمپ	—	—	۲۲۵	—	۹۸۰
تراکتور فرگوسن	—	—	۱۲۵	—	—
پمپ آب نفتی و بنزینی	—	۱۰۰۰	۱۰۰	—	—
گاوا آهن	—	۵۲	۳۰	—	—
سمپاش	—	—	۵۰۳	—	—
دیسک روتاری	—	۶۹	۱۰	—	—
تریلر تراکتور	—	۶۸	—	—	—
موتور یدک	—	۹۱۵	—	—	—
دروگر گندم	—	۱۰	—	—	—

منبع: آمارنامه های استان گیلان سال های ۱۳۶۸ - ۱۳۷۲.

جدول ۷-۵- مشخصات انواع شرکت های تعاونی استان در سال ۱۳۷۲

نوع شرکت	تعداد شرکت	تعداد اعضا	میزان سرمایه (هزار ریال)
شرکت تعاونی روستایی	۱۶۲	۲۷۲۹۵۵	۷۹۹۷۶۵۲
شرکت های تعاونی تحت پوشش اداره			
اداره کل تعاون:	۵۰۰	۱۲۸۰۶۲	۴۳۸۶۳۳۶
تعاونی مصرف	۱۰۱	۹۱۵۲۱	۷۷۴۴۷۵
تعاونی مسکن	۱۵۹	۱۷۱۳۰	۳۵۲۶۹۱
تعاونی اعتبار شهری	۱۲	۱۸۵۸	۵۶۲۹۱
تعاونی تهیه و توزیع	۲۲۲	۱۶۲۷۳	۲۹۸۲۸۷۹
تعاونی صنایع دستی	۶	۱۲۸۰	۲۲۰۰۰۰
شرکت های تعاونی کارگری:	۲۰۵	۴۹۳۵۲	۷۲۴۸۶۷
تعاونی مصرف	۱۰۳	۳۵۱۷۸	۶۴۸۰۵۳
تعاونی مسکن	۷۷	۹۳۴۵	۵۷۵۱۸
تعاونی تولید	۰	۰	۰
تعاونی اعتبار	۲۵	۴۸۲۹	۱۹۲۹۶
شرکت های تعاونی تولیدی تحت پوشش تعاون:	۳۱۵	۱۱۴۳۳	—
جمع کل استان	۱۸۸۷	۶۳۹۲۱۶	۱۸۲۲۰۰۵۸

مأخذ: آمارنامه استان گیلان سال ۱۳۷۲.

بخش تعاونی

به موجب قانون، شرکت های تعاونی برای به چرخش درآوردن ثروت و پیشگیری از تمرکز آن در دست افراد و گروه هایی خاص و در جهت تحقق عدالت اجتماعی، توسعه و تحکیم مشارکت و تعاون عمومی میان مردم و جلوگیری از انحصار، احتکار، تورم و زیان رسانیدن به دیگران، تشکیل و تأسیس می شود.

در سال ۱۳۷۲، بیش از ۶۰۰ هزار نفر با سرمایه بیش از ۱۸ میلیارد ریال در ۱۸۸۷ شرکت تعاونی عضویت داشته اند. شرکت های تعاونی و روستایی ۸/۵ درصد تعداد شرکت ها و نزدیک به نیمی از اعضا و سرمایه را به خود اختصاص داده اند. همچنین، شرکت های تعاونی تحت پوشش اداره کل تعاون، ۲۶/۵ درصد از تعداد شرکت ها، ۲۰ درصد از اعضا و ۲۴ درصد از سرمایه شرکت را دارا بوده اند (جدول شماره ۷-۵). در این خصوص در بخش بازرگانی، بیشتر تعاونی های مصرف شهری غیر کارگری و کارگری، تعاونی های روستایی و تعاونی های تهیه و توزیع شهری (صنفي) نقش مؤثر و مستقیمی را بر عهده دارند (جدول شماره ۷-۶).

کالاها به طور مستقیم از سوی اتحادیه های مربوط از طریق واردات یا بازارهای داخلی خریداری شده و مقداری نیز از طریق سهمیه های اعلام شده از سوی ادارات بازرگانی، در اختیار شرکت های تعاونی مصرف

قرار می‌گیرد. از مقایسه فعالیت شرکت‌های تعاونی استان طی سال‌های ۱۳۶۸ و ۱۳۷۲ چنین بر می‌آید که از لحاظ تعداد، شرکت تعاونی مصرف شهری غیرکارگری ۶/۳ درصد افزایش و تعاونی‌های مصرف شهری کارگری، تعاونی روستایی و تعاونی تهیه و توزیع شهری (صنفی) هر کدام به ترتیب ۴/۶ درصد، ۱/۲ درصد و ۱۰/۸ درصد، کاهش نشان می‌دهند. از لحاظ تعداد اعضا، شرکت‌های تعاونی مصرف شهری غیرکارگری، کارگری و تعاونی روستایی به ترتیب ۳/۸ درصد، ۲/۷ درصد و ۴/۱ درصد افزایش و شرکت‌های تعاونی تهیه و توزیع شهری (صنفی) ۹/۸ درصد کاهش نشان می‌دهند.

جدول شماره ۷-۷، مقایسه سرمایه تعاونی‌های استان را طی سال‌های ۱۳۶۸ و ۱۳۷۲ ارائه می‌دهد، به طوری که از نظر سرمایه، تعاونی مصرف شهری غیرکارگری ۲۱ درصد، تعاونی مصرف شهری کارگری ۴۴۱ درصد و تعاونی روستایی ۷۲ درصد و تعاونی تهیه و توزیع شهری (صنفی) نیز ۱۱ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۷۲ نشان می‌دهد.

عمده‌ترین شرکت‌های تعاونی که در امر توزیع کالاهای مصرفی در سطح استان فعالیت می‌کنند عبارتند

از:

- اتحادیه تعاونی‌های مصرف کارکنان دولت و تعاونی‌های تحت پوشش آن؛
- اتحادیه تعاونی‌های مصرف کارگری و تعاونی‌های تحت پوشش آن (امکان)؛
- سازمان تعاون شهری؛
- سازمان تعاون روستایی؛
- اداره تعاون سپاه پاسداران انقلاب اسلامی؛
- سازمان تعاون مصرف صنعت نفت؛
- اتحادیه تعاون نیروهای مسلح (اتکا)؛
- تعاونی‌های تهیه و توزیع و صنفی و اتحادیه‌های مربوط به صنف‌های گوناگون؛
- اتحادیه تعاونی مصرف فرهنگیان.

این تعاونی‌ها، کالاهای اساسی و عادی را میان اعضای خود توزیع می‌کنند که مقداری از این کالاها از سوی اتحادیه‌های مربوط از طریق واردات یا بازارهای داخلی به طور مستقیم خریداری می‌شود و مقداری نیز از سوی اداره کل بازرگانی استان براساس سهمیه‌های اعلام شده در اختیار شرکت‌های تعاونی مصرف قرار می‌گیرد.

جدول ۷-۶- مقایسه آمار تعاونی‌های استان طی سال‌های ۱۳۶۸ و ۱۳۷۲

شرح	تعداد تعاونی‌ها		درصد تغییرات	تعداد اعضا (نفر)		درصد تغییرات
	۱۳۶۸	۱۳۷۲		۱۳۶۸	۱۳۷۲	
تعاونی مصرف شهری غیرکارگری	۹۵	۱۰۱	۶/۳	۸۱۱۷۲	۹۱۵۲۱	۳/۸
تعاونی مصرف شهری کارگری	۱۰۸	۱۰۳	-۴/۶	۳۴۲۶۵	۳۵۱۷۸	۲/۷
تعاونی روستایی	۱۶۴	۱۶۲	-۱/۲	۲۶۲۲۰۶	۲۷۲۹۵۵	۴/۱
تعاونی تهیه و توزیع شهری صنفی	۲۴۹	۲۲۲	-۱۰/۸	۱۸۰۳۶	۱۶۲۷۳	-۹/۸

مأخذ: آمارنامه استان گیلان - سال‌های ۱۳۶۸ - ۱۳۷۲.

جدول ۷-۷- مقایسه سرمایه تعاونی های استان طی سال های ۱۳۶۸ و ۱۳۷۲ (هزارریال)

شرح	میزان سرمایه		درصد تغییرات ۱۳۷۲-۱۳۶۸
	۱۳۶۸	۱۳۷۲	
تعاونی مصرف شهری غیر کارگری	۶۴۰۰۲۲	۷۷۴۴۷۵	۲۱
تعاونی مصرف شهری کارگری	۱۱۹۷۲۰	۶۴۸۰۵۳	۴۴۱
تعاونی روستایی	۴۶۴۸۳۵۶	۷۹۹۷۶۵۲	۷۲
تعاونی تهیه و توزیع شهری (صنعتی)	۳۳۴۴۲۵۶	۲۹۸۲۸۷۹	-۱۱

مأخذ: آمارنامه استان گیلان سال های ۱۳۶۸-۱۳۷۲.

بخش خصوصی

افزون بر خدمات جنبی که بخش خصوصی در بازرگانی داخلی انجام می دهد (مانند: حمل و نقل، انبارداری، تبلیغات و بازاریابی)، در امر توزیع کالا نیز نقش بسیار با اهمیت و گسترده ای را ایفا می کند. شبکه توزیع خصوصی، طیف گسترده ای از داد و ستدهای بازرگانی مانند معاملات عمده فروشی و خرده فروشی کالاهای مصرفی، واسطه ای و سرمایه ای را دربرمی گیرد. شواهد نشان می دهد که درصد بسیار بالایی از داد و ستدهای تجاری استان از سوی این شبکه انجام می شود.

۷-۲- ظرفیت نگهداری کالا

نگهداری و ذخیره کالا در امر بازرگانی، دارای اهمیت فروانی است. چنانچه امکان ذخیره سازی و نگهداری بسیاری از کالاها به میزان کافی وجود نداشته باشد، زیان هایی مانند نرسیدن یا دیررسیدن کالا به دست مصرف کنندگان یا تلف شدن و افزایش قیمت آن و سرانجام عدم امکان برنامه ریزی صحیح را در پی خواهد داشت.

سیلوها

یک سیلو به ظرفیت ۱۲۰ هزار تن در شهرستان رشت وجود دارد.

جدول ۷-۸- مشخصات سیلوهای استان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲

شهرستان	تعداد	ظرفیت (تن)	ظرفیت حداکثر موجودی (تن)	ظرفیت میانگین موجودی (تن)
جمع	۱	۱۲۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰	۶۰۰۰۰
رشت	۱	۱۲۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰	۶۰۰۰۰

مأخذ: اداره کل غله استان.

جدول شماره ۷-۹، مقایسه خرید و ذخیره گندم را در پنج ساله اخیر نشان می دهد. بر اساس آمار ارائه شده توسط اداره کل غله استان، از کل میزان خرید گندم که شامل خریدهای داخلی استان و خریدهای

خارجی می شود، مقداری از خرید گندم از بعضی شهرستان های استان از جمله رودبار، لاهیجان، آستانه و تالش صورت می گیرد. خریدهای خارجی از استان ها و شهرستان های همدان، خوزستان، فارس، اردبیل، تاکستان، مشکین شهر و همچنین از طریق بنادر انزلی و بندر امام و بندر عباس صورت می گیرد. سهم خرید گندم از داخل استان توسط سازمان تعاون روستایی در سال ۱۳۷۰ به میزان ۱۳۱۷ تن و به ارزش ۱۹۷۹۰۲ هزار ریال، سال ۱۳۷۱ به میزان ۷۴۹ تن و به ارزش ۱۲۴۰۵۳ هزار ریال و سال ۱۳۷۲ به میزان ۲۱۴۱ تن و به ارزش ۵۳۲۲۴۹ هزار ریال بوده است.

در ضمن در سال ۱۳۶۸، هیچگونه خریدی توسط این سازمان صورت نگرفته است. علاوه بر این به دلیل وقوع زلزله در سال ۱۳۶۹، گندم تولید شده در شهرستان رودبار توسط سازمان تعاون روستایی قزوین خریداری شده و در شهرستان های دیگر، خریدی از سوی سازمان تعاون روستایی استان انجام نگرفته است. همچنین ارقام فوق نشان می دهد، که میزان خرید گندم از داخل استان در سال ۱۳۷۲ نسبت به سال های گذشته از افزایش چشمگیری برخوردار بوده است. بررسی های به عمل آمده حاکی از آن است که بیشتر گندم استان از طریق خریدهای خارجی تأمین می گردد و سهم ناچیزی مربوط به خرید گندم از داخل استان می باشد. در سال ۱۳۷۰، میزان خرید گندم از استان به کل مقدار خرید ۰/۴۳ درصد، در سال ۱۳۷۱، ۰/۲۴ درصد و در سال ۱۳۷۲، ۰/۸۰ درصد بود که رقم بسیار ناچیزی را تشکیل می دهد. (جدول شماره ۷-۹). همچنین براساس این جدول، نسبت مقدار ذخیره به کل مقدار خرید گندم به ترتیب در سال ۱۳۶۸، ۱۵ درصد (برای ذخیره سازی گندم مصرفی نزدیک به یک ماه و نیم استان کافی می باشد) و در سال های ۱۳۶۹ و ۱۳۷۰، ۹ درصد (برای ذخیره سازی گندم مصرفی یک ماه استان کفایت می کند) بوده است. این نسبت در سال ۱۳۷۱، ۷ درصد و در سال ۱۳۷۲، ۳ درصد بود.

جدول ۷-۹- مقایسه و نسبت خرید و ذخیره سازی گندم طی سال های ۱۳۶۸-۱۳۷۲ (کیلو)

شرح	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۰	۱۳۷۲
کل مقدار خرید (اعم از داخل و خارج از استان)	۲۶۳۵۳۴۵۱۷	۲۷۵۱۲۸۲۶۷	۳۰۳۵۵۱۵۵۷	۲۹۶۷۳۶۷۷۴	۲۶۶۰۹۲۳۲۴
مقدار ذخیره	۳۹۶۲۱۳۹۸	۲۵۰۲۲۰۱۴	۲۸۱۲۰۱۴۰	۱۹۳۰۲۷۴۰	۸۳۸۷۹۱۴
نسبت مقدار ذخیره به کل مقدار خرید	۱۵٪	۹٪	۹٪	۷٪	۳٪
مقدار ذخیره گندم برای چند ماه	نزدیک به ۱/۵ ماه	یک ماه	یک ماه	کمتر از یک ماه	کمتر از یک ماه
میزان خرید گندم از داخل استان	خریدی نداشته	خریدی نداشته	۷۴۱۰۰۰	۲۱۴۱۰۰۰	
میزان خرید گندم از خارج استان	۲۶۳۵۳۴۵۱۷	۲۷۵۱۲۸۲۶۷	۳۰۲۲۳۴۵۵۷	۲۹۵۹۹۵۷۴۴	۲۶۳۹۵۱۳۲۴
نسبت میزان خرید گندم از داخل به کل مقدار خرید	—	—	۰/۴۳٪	۰/۲۴٪	۰/۸۰٪

مأخذ: اداره کل غله استان گیلان (امور بازرگانی).

مقایسه مقدار گندم خریداری شده از سوی اداره کل غله استان طی سال های ۱۳۶۸-۱۳۷۲ بیانگر روند سینوسی خرید گندم است؛ از سال ۱۳۶۸ تا سال ۱۳۷۱، خرید گندم روند افزایشی داشته و در سال ۱۳۷۲ نسبت به سال ۱۳۷۱ این مقدار کاهش یافته است.

انبارها

اداره کل غله استان فقط دارای یک سیلوی ۱۲۰,۰۰۰ تنی است که آن هم در شهرستان رشت قرار دارد. همچنین اداره کل غله، هیچ گونه انبار، انبار در دست ساخت و انبار رو باز دیگری در اختیار ندارد. بر پایه گزارش سازمان تعاون روستایی استان، تعداد انبارهای این سازمان، ۶۸ باب با ظرفیت ۹۸ هزار تن می باشد که از آنها برای نگهداری فراورده های کشاورزی و کالاهای مصرفی استفاده می شود. همچنین این سازمان، تأمین و توزیع نهاده های کشاورزی مانند کود، سم، بذر، ماشین آلات، قطعات یدکی و کالاهای مصرفی روستاییان را نیز بر عهده دارد. آمار تعداد و ظرفیت انبارهای ساخته شده سازمان تعاون روستایی، به تفکیک شهرستان تا سال ۱۳۷۲ در جدول شماره ۷-۱۰ ارائه شده است.

جدول ۷-۱۰- تعداد و ظرفیت انبارهای سازمان تعاون روستایی
به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲

شهرستان	نحوه تصرف		تعداد	ظرفیت (تن)
	ملکی	استیجاری		
آستارا	+		۵	۱۷۵۰
آستانه اشرفیه	+		۵	۱۱۷۵۰
بندرانزلی	+		۲	۱۲۵۰
تالش	+		۴	۷۲۵۰
رشت	+		۱۸	۲۱۱۰۰
رودبار	+		۶	۴۰۰۰
رودسر	+		۷	۷۷۵۰
صومعه سرا	+		۵	۸۲۵۰
فومن	+		۴	۱۱۵۰۰
لاهیجان	+		۷	۱۱۹۰۰
لنگرود	+		۵	۱۱۵۰۰
کل استان			۶۸	۹۸۰۰۰

مأخذ: آمارنامه استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تعداد و ظرفیت انبارهای ساخته شده سازمان تعاون روستایی در سال ۱۳۷۲ به ترتیب ۶۸ دستگاه به ظرفیت ۹۸۰۰۰ تن بوده که شهرستان رشت با ۱۸ دستگاه (۲۶/۵ درصد) و ظرفیت ۲۱۱۰۰ تن (۲۱/۵ درصد) بیشترین و شهرستان بندرانزلی با ۲ دستگاه (۳ درصد) و ظرفیت ۱۲۵۰ تن (۱/۳ درصد) کمترین تعداد و ظرفیت را دارا بوده اند. انبارهای ساخته شده این سازمان از محل منابع مالی شرکت ها و اتحادیه های تعاون روستایی، ۶۹ دستگاه با ظرفیت ۱۰۰۲۵۰ تن بوده که آمار آن در جدول شماره ۷-۱۱ ارائه شده است. از ۶۹ باب انبار ساخته

شده، ۱۱ باب از محل منابع مالی شرکت‌ها و اتحادیه‌ها و ۷ دستگاه از محل اعتبارات زلزله و ۵۱ دستگاه از محل طرح‌های ملی و عمرانی تأمین اعتبار شده که ظرفیت‌های هر یک از این انبارها به تفکیک آمده است. انبارهای در دست ساخت سازمان تعاون روستایی در سال ۱۳۷۲، یک باب با ظرفیت ۲۵۰ تن بوده است که متعلق به شرکت تعاونی روستایی شلمان از توابع شهرستان لنگرود می‌باشد. (جدول شماره ۷-۱۲).

جدول ۷-۱۱- انبارهای ساخته شده از محل منابع مالی شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاون روستایی تا سال ۱۳۷۲

شرح	نحوه تصرف		تعداد	ظرفیت (تن)
	ملکی	استیجاری		
کل انبارهای ساخته شده سازمان تعاون روستایی استان گیلان تا سال ۱۳۷۲	+		۶۹ دستگاه	۱۰۰۲۵۰
- انبارهای ساخته شده از محل منابع مالی شرکت‌ها و اتحادیه‌ها	+	+	۱۱ دستگاه	۲۷۵۰
- انبارهای ساخته شده از محل منابع زلزله	+		۷ دستگاه	۳۷۵۰
- انبارهای ساخته شده از محل منابع طرح‌های ملی و عمرانی	+		۵۱ دستگاه	۹۳۷۵۰

مأخذ: سازمان تعاون روستایی استان گیلان.

جدول ۷-۱۲- انبارهای در دست ساخت سازمان تعاون روستایی استان در سال ۱۳۷۲

شرح	تعداد انبار	ظرفیت
شرکت تعاونی روستایی شلمان شهرستان لنگرود	۱	۲۵۰ تن

مأخذ: سازمان تعاون روستایی استان گیلان.

سردخانه‌ها

بر اساس آمار سال ۱۳۷۲، تعداد ۱۶ سردخانه با ظرفیت ۱۲۲۰۳ تن در استان گیلان وجود دارد. از مجموع ۱۱ شهرستان استان، تنها ۵ شهرستان دارای سردخانه بوده که از کل سردخانه‌های استان، شهرستان بندرانزلی با ۵۸/۹ درصد بیشترین و شهرستان فومن با ۲ درصد کمترین ظرفیت سردخانه‌ای را به خود اختصاص داده‌اند. سردخانه‌های دومداره در شهرستان‌های بندرانزلی، رشت، لاهیجان و آستانه اشرفیه (بندر کپاشهر) قرار داشته و در کل دارای ظرفیت ۷۲۶۷ تن بوده‌اند. (جدول شماره ۷-۱۳). سردخانه‌های یک مداره زیر صفر در شهرستان‌های بندرانزلی، رشت و فومن، مجموعاً دارای ۳۰۲۰ تن ظرفیت و سردخانه‌های یک مداره بالای صفر در شهرستان‌های رشت و لاهیجان روی هم دارای ۱۹۱۶ تن ظرفیت بوده‌اند. از کل سردخانه‌های استان در سال ۱۳۷۲، تعداد ۱۲ سردخانه زیر پوشش مدیریت بخش خصوصی و ۴ سردخانه زیر پوشش مدیریت بخش عمومی بوده‌اند. (جدول شماره ۷-۱۴).

شایان ذکر است سردخانه‌هایی در سطح استان وجود دارد که ظرفیت آنها زیر ۲۵ تن می‌باشد و مشمول قانون استاندارد اجباری مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی نمی‌باشد، همانند کارخانه میک میک با

ظرفیت ۵ تن، کارخانه سییون (کنسروسازی) واقع در سیاهکل با ظرفیت زیر ۲۵ تن، سردخانه جهاد استان (رشت) با ظرفیت ۱۰ تن.

همچنین بنا به اظهار مسئولان مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی، سردخانه‌های زیر ۲۵ تن توسط اداره بهداشت محیط، کنترل بهداشتی می‌شوند.

جدول ۷-۱۳- تعداد و ظرفیت سردخانه‌ها به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲ (تن)

شرح	تعداد	کل ظرفیت	درصد	ظرفیت					
				دومداره			یک مداره		
				ظرفیت	درصد	زیر صفر	درصد	بالای صفر	درصد
آستانه اشرفیه (کیاشهر)	۱	۲۵۰	۲/۱	۲۵۰	۳/۴	۰	۰	۰	۰
بندر انزلی	۶	۷۱۹۰	۵۸/۹	۴۶۹۰	۶۴/۵	۲۵۰۰	۸۲/۸	۰	۰
رشت	۷	۱۵۱۳	۱۲/۴	۸۲۷	۱۱/۴	۲۷۰	۸/۹	۴۱۶	۲۱/۷
فومن	۱	۲۵۰	۲	۰	۰	۲۵۰	۸/۳	۰	۰
لاهیجان	۱	۳۰۰۰	۲۴/۶	۱۵۰۰	۲۰/۷	۰	۰	۱۵۰۰	۷۸/۳
کل استان	۱۶	۱۲۲۰۳	۱۰۰	۷۲۶۷	۱۰۰	۳۰۲۰	۱۰۰	۱۹۱۶	۱۰۰

مأخذ: مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی، کشاورزی، ادارت کل بازرگانی، شیلات استان.

جدول ۷-۱۴- چگونگی فعالیت و مدیریت سردخانه‌ها به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲

شرح	تعداد	فعالیت			مدیریت	
		دایر	تعطیل	در دست ساخت	خصوصی	عمومی
آستانه اشرفیه (کیاشهر)	۱	۰	۱	۰	۰	۱
بندر انزلی	۶	۵	۱	۰	۵	۱
رشت	۷	۶	۱	۰	۵	۲
فومن	۱	۱	۰	۰	۱	۰
لاهیجان	۱	۱	۰	۰	۱	۰
کل استان	۱۶	۱۳	۳	۰	۱۲	۴

مأخذ: مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی استان، کشاورزی، ادارت کل بازرگانی، شیلات استان.

۷-۳- نوع میزان و ارزش کالاهای عمده وارداتی و صادراتی

الف- صادرات: در سال‌های اخیر، به دنبال کاهش قیمت جهانی نفت و قرار گرفتن کشور در مسیر بازسازی اقتصادی، از سوی مسئولان و دستگاه‌های اجرایی، توجه زیادی به صادرات غیرنفتی شده است. خوشبختانه استان گیلان از جمله استان‌هایی است که قابلیت‌های زیادی در این مورد از خود نشان داده و اگر برنامه‌ریزی دقیق و حساب شده‌ای از سوی دولت و مسئولان ارائه شود، زمینه‌های مساعدی برای توسعه صادرات غیرنفتی در استان وجود دارد.

مهم ترین اقلام صادراتی استان در سال های اخیر عبارتند از: محصولات کشاورزی شامل: سیب زمینی، مرکبات، کشمش، برنج، سیب درختی و... در بخش صادرات فراورده های غیر وابسته به کشاورزی، عمده صادرات استان عبارتند از: فراورده های صنعتی مانند انواع خودرو، فراورده های بهداشتی مانند شامپو، مایع ظرفشویی، مواد معدنی مانند روی، سرب، مس، خاک روی، منسوجات و کفش مانند پیراهن، کفش، تریکو، پارچه، البسه و دیگر فراورده ها مانند پتو، انواع ماهی، فراورده های جنگلی (چوب توسکا، راش) و کالاهای متفرقه دیگر.

ارزش صادرات استان طی سال های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ به ترتیب برابر ۱۵۶۳۸۹۵، ۱۳۸۵۱۸۷، ۱۳۸۹۷۶۴، ۴۹۵۶۶۷۰ و ۱۷۹۹۸۵۲۶ هزار ریال بوده است. (جدول شماره ۷-۱۵) در سال های ۱۳۷۲، وزن کل صادرات استان به کشورهای خارج، بیش از ۷۶ هزار تن و ارزش ریالی آن ۱۷۹۹۸۵۲۶ هزار ریال بوده است. این مبلغ نسبت به سال ۱۳۷۱، به طور متوسط از نظر وزنی ۵۸/۴ درصد و از نظر ارزش ریالی ۷۲/۴ درصد افزایش نشان می دهد. این امر نشانگر بالارفتن کمیت و کیفیت کالاهای صادر شده در سال یاد شده می باشد. بدین ترتیب، محصولات و فراورده های غیر کشاورزی (به ویژه منسوجات و کفش و فراورده های صنعتی و دیگر فراورده ها) دارای ارزش نسبی بیشتری از کالاهای و محصولات کشاورزی می باشد و اگر با برنامه های دقیق بتوان زمینه گسترش صدور این گونه کالاهای را فراهم کرد، می توان ارزش ریالی و ارزی بیشتری را نیز برای استان به دست آورد.

جدول ۷-۱۵- مقدار و ارزش اقلام عمده کالاهای صادر

شده از طریق اداره کل گمرک طی سال های ۱۳۶۸-۱۳۷۲

(هزار ریال/تن)

ارزش	مقدار	شرح
		سال
۱۵۶۳۸۹۵	۱۷۶۹	۱۳۶۸
۱۳۸۵۱۸۷	۱۰۵۴	۱۳۶۹
۱۳۸۹۷۶۴	۹۳۳۷	۱۳۷۰
۴۹۵۶۶۷۰	۳۱۹۹۹	۱۳۷۱
۱۷۹۹۸۵۲۶	۷۶۹۸۹	۱۳۷۲

مأخذ: آمارنامه استان گیلان.

در جدول شماره ۷-۱۶، سهم انواع فراورده ها در بخش های مختلف استان نسبت به کل صادرات در سال های ۱۳۷۲ و ۱۳۷۱ به تفکیک آورده شده است. سهم محصولات کشاورزی در سال ۱۳۷۱ از لحاظ وزنی ۲۰/۴ درصد و از نظر ارزش ریالی ۱۳/۳ درصد کل صادرات همین سال را تشکیل داده است. این نسبت ها در سال یاد شده، به ترتیب برای فراورده های صنعتی ۱/۲ و ۱۴/۷ درصد، فراورده های بهداشتی ۰/۷ و ۰/۲ درصد، منسوجات و کفش ۴۶/۵ و ۵۹/۵ درصد، مواد معدنی ۲۴/۷ و ۳/۳ درصد، دیگر فراورده ها ۶/۵ و ۹ درصد بوده است.

جدول ۷-۱۶- مقایسه ارزش کالاهای صادراتی غیرنفتی از طریق گمرک انزلی و آستارا به تفکیک کالاهای

وابسته و غیروابسته به کشاورزی در سال‌های ۱۳۷۱ و ۱۳۷۲

(تن- هزار ریال)

گروه اقلام صادراتی	مقایسه ارزش وزنی		مقایسه سهم وزنی نسبت به کل صادرات		مقایسه ارزش ریالی		مقایسه سهم ریالی نسبت به کل صادرات	
	۱۳۷۲	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۱
محصولات کشاورزی	۶۶۱۷	۲۲۱۰۹	۲۰/۴	۲۸/۷	۶۵۹۸۹۰	۴۰۲۶۸۶۴	۱۳/۳	۲۲/۴
فراورده‌های صنعتی	۳۷۱	۱۶۹	۱/۲	۰/۲	۷۲۸۴۴۸	۷۸۰۳۷	۱۴/۷	۰/۴
فراورده‌های بهداشتی	۲۳۳	۵۰	۰/۷	۰/۱	۷۹۷۷	۱۷۷۳۳	۰/۲	۰/۱
منسوجات و کفش	۱۵۰۵۳	۱۲۳۴۴	۴۶/۵	۱۶/۱	۲۹۵۱۲۱۳	۹۲۳۰۴۴۰	۵۹/۵	۵۱/۳
مواد معدنی	۸۰۰۰	۳۲۲۰۰	۲۴/۷	۴۱/۸	۱۶۵۱۷۸	۲۵۱۹۷۸	۳/۳	۱/۴
دیگر فراورده‌ها	۲۰۹۶	۱۰۱۱۷	۶/۵	۱۳/۱	۴۴۳۹۶۴	۴۳۹۳۴۷۴	۹	۲۴/۴
جمع کل	۳۲۳۷۰	۷۶۹۸۹	۱۰۰	۱۰۰	۴۹۵۶۶۷۰	۱۷۹۸۵۲۶	۱۰۰	۱۰۰

مأخذ: آمارنامه استان گیلان.

با توجه به ارقام جدول یادشده مشخص می‌شود که سهم محصولات کشاورزی در سال ۱۳۷۲ نسبت به کل صادرات در همین سال، از لحاظ وزنی ۲۸/۷ درصد و از نظر ارزش ریالی ۲۲/۴ درصد می‌باشد. این نسبت‌ها برای فراورده‌های صنعتی به ترتیب ارزش وزنی و ریالی ۰/۲ و ۰/۴ درصد، فراورده‌های بهداشتی ۰/۱ و ۰/۱ درصد، منسوجات و کفش ۱۶/۱ و ۵۱/۳ درصد، مواد معدنی ۴۱/۸ و ۱/۴ درصد و دیگر فراورده‌ها ۱۳/۱ و ۲۴/۴ درصد بوده است.

از مقایسه سهم ارزش وزنی و سهم ارزش ریالی بیان شده در می‌یابیم که ارزش کالاهای صادر شده به ویژه منسوجات و کفش، از کالاهای فراورده‌های دیگر بیشتر بوده است. به عنوان مثال در سال ۱۳۷۲، در حالی که وزن منسوجات و کفش صادر شده ۱۶/۱ درصد از کل صادرات استان در همان سال بوده، اما ارزش ریالی آن ۵۱/۳ درصد کل ارزش ریالی صادرات استان بوده است. یعنی نسبت سهم ارزش ریالی به سهم ارزش وزنی برای این فراورده، به تقریب اندکی بیش از ۳ برابر بوده است. همچنین نسبت فوق برای فراورده‌های صنعتی در سال ۱۳۷۲، ۲ برابر بوده است.

ب- واردات: از سال‌ها پیش استان گیلان به دلایل گوناگون، از جمله نزدیکی به مرزهای آبی کشور و توان بالای تجاری بازرگانان آن، محل مناسبی برای واردات کالا بوده است. متأسفانه در آن سال‌ها، این کالاهای بیشتر کالاهای مصرفی لوکس و غیرضروری بوده‌اند. در سال‌های اخیر، از میزان واردات کالا به استان تا حدود زیادی کاسته شده و در ترکیب واردات نیز تغییراتی به وجود آمده است.

بر اساس گزارش اداره کل گمرک استان که در جدول شماره ۷-۱۷ آورده شده است، در سال ۱۳۷۲، علاوه بر گازوئیل، کالاهایی مانند لوازم و تجهیزات توانیر، لوازم مکانیکی، ابزار آلات کشاورزی، مواد شیمیایی، ابزار آلات الکتریکی و... وارد شده است.

بر اساس جدول شماره ۷-۱۸، ارزش کالاهای وارداتی در سال ۱۳۷۲، ۱۵۹۵۳۲۹۱۲ هزار ریال بوده که در

مقایسه با سال ۱۳۷۱ با رقم ۷۳۸۳۹۸۹۷ هزار ریال، ۸۵۶۹۳۰۱۵ هزار ریال افزایش نشان می دهد.

ارزش اقلام عمده کالاهای وارد شده به گمرک گیلان در سال های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲، روند افزایشی داشته است. در سال ۱۳۶۸، ارزش اقلام عمده وارداتی به ۲۰۸۳۷۴۰۲ هزار ریال و در سال ۱۳۶۹، واردات کالا با افزایش ۶۲ درصدی به ۳۳۷۵۸۵۵۰ هزار ریال افزایش یافته و در سال ۱۳۷۰ با افزایش ۶/۶ درصدی به ۳۵۹۹۸۷۶۶ هزار ریال رسیده است. همچنین ارزش واردات در سال ۱۳۷۱ نسبت به سال ۱۳۷۰، با افزایش ۱۰۵ درصد و در سال ۱۳۷۲ نسبت به سال ۱۳۷۱ با افزایش ۱۱۷ درصد، رشد چشمگیری در میزان واردات نشان می دهد.

بنا به گزارش گمرک استان در سال های ۱۳۷۱ و ۱۳۷۲، مقدار و ارزش کالاهای وارداتی استان نسبت به سال های گذشته افزایش یافته است. کالاهای وارداتی به استان شامل لوازم و تجهیزات توانیر (۲۱ درصد)، آهن آلات (۳۱/۸ درصد)، انواع کاغذ چوب (۱۱ درصد)، مواد شیمیایی (۸ درصد) و تخته (۸ درصد) بوده است. مطابق گزارش اداره آمار و برنامه ریزی سازمان حمل و نقل و پایانه های مسافربری، عمده کالاهای حمل شده در استان شامل برنج، چوب، پوشال، چای، انواع ضایعات، آهن آلات، مرکبات، سبوس، گندم، کاغذ، گونی، کود شیمیایی، شالی، موکت و فرش، علوفه، سیمان و... می باشد که از ۱۱ شهرستان استان گیلان حمل می شود (جدول شماره ۷-۱۹).

در جدول شماره ۷-۲۰، مقدار و ارزش کالاهای صادره و وارده از طریق گمرک کشور و سهم استان در آن به طور مجزا آمده است. در این جدول سهم استان در سال ۱۳۶۸ نسبت به کل کشور در امر واردات از نظر مقدار (وزن) و ارزش ریالی به ترتیب ۴/۷ و ۲/۲ درصد بوده است. همچنین در صادرات، سهم استان از نظر ارزش وزنی و ریالی نسبت به کل کشور، به ترتیب ۰/۱۲ و ۲/۱ درصد بوده است. از مقایسه واردات و صادرات استان در سال ۱۳۶۸ می توان گفت که سهم واردات استان بیشتر از سهم صادرات آن است.

جدول ۷-۱۷- ارزش اقلام عمده کالاهای وارد

شده از طریق گمرک انزلی و آستارا در سال ۱۳۷۲

(هزار ریال)

نوع کالا	ارزش
گازوئیل	۳۹۶۳۵۳۱
لوازم و تجهیزات توانیر	۳۳۵۲۷۶۲۵
لوازم مکانیکی	۵۳۲۱۰۲۱
ابزار آلات کشاورزی	۵۵۷۱۱۰۴
آهن آلات	۵۰۷۳۸۷۹۲
انواع کاغذ چوب	۱۷۷۳۸۷۶۳
مواد شیمیایی	۱۲۷۱۲۳۲۲
ابزار آلات الکتریکی	۲۳۰۴۰۹۰
تخته	۱۲۵۳۱۳۱۹
لاستیک	۷۷۷۹۹۳۶
متفرقه	۷۳۴۴۴۰۹
جمع	۱۵۹۵۳۲۹۱۲

مأخذ: آمار نامه استان، اداره کل گمرک استان.

جدول ۷-۱۸- مقدار و ارزش اقلام عمده کالاهای وارد
 شده از طریق گمرک انزلی و آستارا طی سالهای
 ۱۳۶۸-۱۳۷۲ (تن- هزارریال)

ارزش	مقدار	شرح
		سال
۲۰۸۳۷۴۰۲	۹۰۰۲۶۱	۱۳۶۸
۳۳۷۵۸۵۵۰	۱۲۴۰۳۹۱	۱۳۶۹
۳۵۹۹۸۷۶۶	۸۷۰۵۵۰	۱۳۷۰
۷۳۸۳۹۸۹۷	۱۱۴۹۳۰۶	۱۳۷۱
۱۵۹۵۳۲۹۱۲	۱۴۴۴۷۷۳	۱۳۷۲

مأخذ: آمارنامه استان گیلان.

جدول ۷-۱۹- جدول تفکیکی اهم کالاهای حمل شده از مبدأ هر شهرستان در سال ۱۳۷۲

شهرستان	آستارا	آستانه اشرفیه	بندر انزلی	تالش	رشت	رودبار	رودسر	صومعه سرا	فومن	لاهیجان	لنگرود	کالا	
												برنج	دستگاه
۱۴۴۸۲	۱۳۶۵	۵۹۵	۶۵	۳۷۴	۱۹۰۱	—	۶۸۳۸	۱۳۷۳	۶۷	۱۸۰۹	۹۶	دستگاه	برنج
۹۴۳۵۸	۸۱۲۴	۴۶۰۸	۲۴۶	۴۰۱۹	۱۲۶۲۸	—	۴۵۲۱۸	۶۲۴۴	۶۱۴	۱۱۵۶۴	۱۰۹۳	تناز	برنج
۱۲۷۴۲	۱۶۸	۸۴۵	۱۲۱	۳۰۵۰	۲۱۹	—	۲۱۲۷	۲۸۱۱	۱۵۲۴	۷۵۰	۱۱۲۷	دستگاه	چوب
۱۳۶۱۸۲	۱۶۸۹	۹۱۵۷	۱۱۲۳	۳۶۰۷۰	۲۲۲۷	—	۱۹۴۷۲	۲۵۰۰۸	۱۸۵۰۷	۸۸۸۱	۱۴۰۴۸	تناز	چوب
۱۹۱۰	—	—	—	۷	۶۳	—	۱۲۰۲	۵۶۵	۶۵	۶	۲	دستگاه	پوشال
۶۵۲۷	—	—	—	۳۳	۵۸۲	—	۲۷۷۱	۲۹۳۶	۱۸۱	۱۹	۵	تناز	پوشال
۶۰۳۷	۶۹۶	۲۲۸۱	۲۶۳	۱۵	۲۶۱۳	—	۵۴	—	۱	۱۱۴	—	دستگاه	چای
۴۹۰۸۹	۵۶۷۰	۱۶۷۹۲	۱۹۰۲	۱۱۳	۲۳۴۸۹	—	۲۱۲	—	۲	۹۰۹	—	تناز	چای
۲۰۴۸	۶۶	۱۸۷	۳	۱۲	۸۷	—	۱۵۶۷	۲۸	۵۱	۱۱	۳۶	دستگاه	انواع ضایعات
۱۳۳۵۰	۳۸۳	۱۲۵۰	۲۲	۶۴	۴۵۲	—	۱۰۱۴۴	۱۳۱	۳۰۸	۴۶	۵۵۰	تناز	انواع ضایعات
۳۴۰۷۶	۲۴	۹۰	۱	۴	۳۲	۵۶	۱۸۱۴	۲۸	۱۴۳۰۶	۱۸	۱۷۷۰۳	دستگاه	آهن آلات
۶۱۳۲۵۱	۱۵۲	۶۸۲	۱۰	۲۱	۳۰۷	۲۰۰	۲۳۹۲۶	۲۲۲	۲۶۲۷۸۵	۳۰۸	۳۲۴۶۳۸	تناز	آهن آلات
۳۷۶۷	۱۶	۵۰	۱	۷	۳۴۴۲	—	۱۷۲	۶۶	—	—	۱۳	دستگاه	مرکبات
۲۲۱۹۷	۸۱	۳۶۴	۱۵	۳۵	۲۰۲۹۸	—	۹۶۶	۳۱۱	—	—	۱۲۷	تناز	مرکبات
۳۳۵۲	۱۳۱۸	۱۷۹	۱۰	۷۸	۶۰	—	۱۲۱۵	۱۶۲	۸۴	۷۴	۱۷۲	دستگاه	سیوس
۳۵۴۳۱	۱۵۵۶۸	۲۰۸۸	۳۳	۶۷۷	۶۶۴	—	۱۱۷۵۱	۱۰۳۹	۸۱۹	۶۴۱	۲۱۵۱	تناز	سیوس
۴۲	۱	—	—	—	—	—	۳۸	۱	۲	—	—	دستگاه	گندم
۴۳۹	۱۱	—	—	—	—	—	۴۰۵	۳	۲۰	—	—	تناز	گندم

ادامه جدول ۷-۱۹- جدول تفکیکی اهم کالاهای حمل شده از مبدأ هر شهرستان سال ۱۳۷۲

شهرستان	کالا	آستارا	آستانه اشرفیه	بندر انزلی	تالش	رشت	رودبار	رودسر	صومعه سرا	فومن	لامیجان	لنگرود	جمع
		دستگاه	تناز	دستگاه	تناز	دستگاه	تناز	دستگاه	تناز	دستگاه	تناز	دستگاه	تناز
کاغذ	دستگاه	۹۲۷	—	۱۱۵۵	۵۸۹۰	۱۴۱	—	۵	۱	۳	۱۴۸	۲۰	۸۲۹۰
	تناز	۱۵۷۷۰	—	۲۰۵۳۸	۹۷۵۳۰	۳۵۲	—	۱۳	۲	۶	۷۷۷	۱۴۳	۱۳۵۱۳۱
گونی	دستگاه	—	۱	۱۹	۱	۶۲۲	—	۲	۴	۲	۲	۱	۶۵۴
	تناز	—	۵	۲۱۵	۳	۴۶۲۱	—	۸	۲۰	۲۰	۸	۵	۴۹۰۵
کودشیمیایی	دستگاه	۵۲	۱	۸۱۱	۶	۴۳	—	۴۲	۲	۲	۲	۱۳	۹۷۴
	تناز	۶۹۷	۱۳	۱۳۰۶۱	۴۳	۳۷۸	—	۳۸۱	۱۵	۱۴	۱۵	۵۴	۱۴۶۷۱
شالی	دستگاه	۱	۱۹	۵	۱۵۸	۴۶۲	—	—	۳۴۷	۴۶	۱	—	۱۰۳۹
	تناز	۵	۱۱۶	۳۸	۹۲۵	۲۱۹۵	—	—	۲۶۰۸	۲۰۶	۱۰	—	۶۱۰۳
موکت و فرش	دستگاه	۱۴	۵	—	۱	۸۶۰	—	۱۵	—	۱	۷۷۲	۱۹	۱۶۸۷
	تناز	۶۴	۱۷	—	۳	۳۳۷۲	—	۴۹	—	۲	۴۰۵۷	۶۹	۷۶۳۳
علوفه	دستگاه	۱	—	—	۲۱	۲۶	—	—	—	۱	—	—	۴۹
	تناز	۳	—	—	۶۰	۲۲۸	—	—	—	۲	—	—	۹۲۳
سیمان	دستگاه	۵۶۶	۸	۱۵۳	۷	۵۰۳	۳۲۷۵۸	۱۸	۱۰	۱	۶۵	۲۲	۳۴۱۱۱
	تناز	۱۱۳۰۰	۹۰	۲۱۸۶	۸۷	۴۷۹۰	۵۷۸۶۳۲	۱۳۱	۱۳۱	۱۵	۶۰۲	۲۴۴	۵۹۷۹۳۸
سایر	دستگاه	۹۹۹۸	۱۴۱۵	۹۲۶۶	۲۳۲۶	۲۹۵۸۲	—	۳۴۱۷	۵۵۵	۲۹۰	۱۶۰۸	۸۲۱	۶۱۲۷۸
	تناز	۱۲۴۳۹۳	۷۴۸۰	۱۲۰۸۱۵	۱۵۸۷۳	۱۹۳۵۹۲	—	۱۷۳۶۶	۳۱۸۹	۲۶۰۵	۱۰۶۹۰	۳۳۷	۵۰۳۳۴۰
جمع	دستگاه	۳۰۷۰۸	۴۲۳۱	۲۷۵۰۹	۱۴۴۴۳	۴۷۲۶۶	۳۲۸۱۴	۱۱۹۱۶	۴۴۶۶	۸۱۰	۶۸۲۵	۵۵۵۰	۱۸۶۵۳۸
	تناز	۴۹۴۸۴۴	۳۰۰۸۹	۴۴۰۰۸۹	۱۵۰۴۱۸	۳۲۴۳۹۳	۵۷۸۵۶۲	۷۸۵۹۵	۴۶۹۹۷	۶۲۲۱	۵۱۱۰۰	۳۹۵۳۰	۲۲۴۰۸۳۸

مأخذ: سازمان حمل و نقل و پایانه‌های مسافری استان گیلان، اداره آمار برنامه‌ریزی حمل و نقل سال ۱۳۷۲.

جدول ۷-۲۰- مقدار و ارزش کالاهای صادره و وارده کشور از طریق

اداره کل گمرک در سالهای ۱۳۶۸ و ۱۳۷۲ (هزار ریال/تن)

صادرات		واردات		سال
ارزش	وزن	ارزش	وزن	
۷۴۷۳۶۰۰۰	۱۴۵۵۰۰۰	۹۲۷۲۵۷۰۰۰	۱۹۲۴۱۰۰۰	سال ۱۳۶۸ در کل کشور
۱۵۶۳۸۹۵	۱۷۶۹	۲۰۸۳۷۴۰۲	۹۰۰۲۶۱	سهم استان گیلان در سال ۱۳۶۸
۲/۱	۰/۱۲	۲/۲	۴/۷	در صد سهم استان گیلان در سال ۶۸
۲۶۲۲۷۶۰۰۰	۵۱۳۷۰۰۰	۱۰۵۸۰۶۲۶۰۰۰	۱۸۰۶۹۰۰۰	سال ۱۳۷۲ در کل کشور
۱۷۹۹۸۵۲۶	۷۶۹۸۹	۱۶۰۵۳۲۹۱۲	۱۴۴۴۷۷۳	سهم استان گیلان در سال ۱۳۷۲
۶/۹	۱/۵	۱/۵	۸	در صد سهم استان گیلان در سال ۷۲

منابع: مرکز آمار ایران در آیین آمار - سال ۱۳۷۲ - شماره ۱۳ ص ۱۲۱ - آمارنامه استان گیلان سال ۱۳۶۸-۱۳۷۲

۷-۴- گمرک، مناطق آزاد تجاری، بازارها و بازارچه‌های مرزی

در جداول شماره ۷-۲۱ تا ۷-۲۴ و نمودار ۲۷ میزان، ارزش و اقلام عمده کالاهای صادره و وارده به کشور از طریق گمرک بندرانزلی و آستارا ارائه شده است:

جدول ۷-۲۱- میزان کالاهای وارد شده از طریق گمرک بندرانزلی و آستارا طی سالهای ۱۳۷۴-۱۳۷۰

سال	مقدار (تن)	درصد تغییر نسبت به سال قبل	ارزش (هزار ریال)	درصد تغییر نسبت به سال قبل
۱۳۷۰	۸۷۰۵۵۰	—	۳۵۹۹۸۷۶۶	—
۱۳۷۱	۱۱۴۹۳۰۶	۳۲	۷۳۸۳۹۸۹۷	۱۰۵
۱۳۷۲	۱۴۴۴۷۷۳	۲۵/۷	۱۶۰۵۳۲۹۱۲	۱۱۷
۱۳۷۳	۱۵۱۹۳۰۲	۵/۱	۷۷۰۸۹۶۲۰۷	۳۸۰
۱۳۷۴	۱۲۹۵۴۲۷	-۱۵	۶۷۹۰۳۹۸۲۰	-۱۲

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، روند واردات از طریق گمرک بندرانزلی و آستارا به کشور طی سالهای ۱۳۷۰-۱۳۷۳ صعودی بوده و در سال ۱۳۷۳ به ۱۵۱۹۳۰۲ تن به ارزش ۷۷۰۸۹۶۲۰۷ هزار ریال بالغ شده است. مقدار کالای وارد شده به کشور از طریق گمرک بندرانزلی و آستارا در سال ۱۳۷۴ به رقم ۱۲۹۵۴۲۷ تن به ارزش ۶۷۹۰۳۹۸۲۰ هزار ریال رسیده که نسبت به سال ۱۳۷۳ از نظر مقدار ۱۵ درصد و از نظر ارزش ۱۲ درصد کاهش نشان می دهد.

جدول ۷-۲۲- اقلام عمده کالاهای وارد شده به کشور از طریق گمرک بندر انزلی و آستارا در سال ۱۳۷۴

اقلام عمده وارد شده	مقدار (تن)	مقدار نسبت به کل (درصد)	ارزش (هزار ریال)	ارزش نسبت به کل (درصد)
گمرک انزلی	۱۲۲۶۰۰۰	۹۴/۶	۶۲۰۷۶۵۰۰۰	۹۱/۴
نفت - گاز	۲۳۳۰۰۰	۱۹	۱۱۹۲۷۵۰۰۰	۱۹/۲
کاغذ و چوب	۱۸۴۰۰۰	۱۵	۹۴۱۶۵۰۰۰	۱۵/۱
آهن آلات	۵۵۲۰۰۰	۴۵	۲۸۲۴۹۵۰۰۰	۴۵/۵
الیاف مصنوعی	۱۳۵۰۰۰	۱۱	۶۹۰۵۴۰۰۰	۱۱/۱
ابزار آلات کشاورزی	۶۱۰۰۰	۵	۳۱۳۸۸۰۰۰	۵
ابزار آلات الکتریکی و صنعتی	۶۱۰۰۰	۵	۲۴۳۸۸۰۰۰	۴/۱
گمرک آستارا	۶۹۴۲۷	۵/۴	۵۸۲۷۴۸۲۰	۸/۶
جمع کل	۱۲۹۵۴۲۷	۱۰۰	۶۷۹۰۳۹۸۲۰	۱۰۰

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، در بین اقلام عمده کالاهای وارد شده به کشور از طریق گمرک بندر انزلی در سال ۱۳۷۴، آهن آلات مقدار ۵۵۲۰۰۰ تن (۴۵ درصد) و ارزش ۲۸۲۴۹۵۰۰۰ هزار ریال (۴۵/۵ درصد) بیشترین و ابزار آلات الکتریکی صنعتی با مقدار ۶۱۰۰۰ تن (۵ درصد) و ارزش ۲۴۳۸۸۰۰۰ هزار ریال (۳/۹۳ درصد) کمترین میزان را دارا بوده اند.

گمرک انزلی با ۱۲۲۶۰۰۰ تن کالاهای وارد شده (۹۴/۶ درصد) به ارزش ۶۲۰۷۶۵۰۰۰ هزار ریال (۹۱/۴ درصد) در مقایسه با گمرک آستارا با ۶۹۴۲۷ تن (۵/۴ درصد) کالای وارد شده به ارزش ۵۸۲۷۴۸۲۰ هزار ریال (۸/۶ درصد) بسیار فعال تر عمل کرده و در واقع، بخش عمده ای از واردات کشور از طریق این دو گمرک انجام شده است.

جدول ۷-۲۳- میزان کالای صادره از طریق گمرک بندر انزلی و آستارا طی سال های ۱۳۷۴-۱۳۷۰

سال	مقدار (تن)	درصد تغییر نسبت به سال قبل	ارزش (هزار ریال)	درصد تغییر نسبت به سال قبل
۱۳۷۰	۹۳۳۷	—	۱۳۸۹۷۶۴	—
۱۳۷۱	۳۱۹۹۹	۲۴۲/۷	۴۹۵۶۶۷۰	۲۵۶/۶
۱۳۷۲	۷۶۹۸۹	۱۴۰/۶	۱۷۹۹۸۵۲۶	۲۶۳/۱
۱۳۷۳	۱۹۴۶۹۹	۱۵۲/۹	۱۹۸۳۱۶۵۱۳	۱۰۰/۱/۸
۱۳۷۴	۱۱۶۰۹۸	-۴۱/۶	۱۸۰۱۰۸۲۹۲	-۹/۲

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، روند صادرات از طریق گمرک بندر انزلی و آستارا طی سال های ۱۳۷۰-۱۳۷۳ صعودی بوده و در سال ۱۳۷۳ بیشترین مقدار را با ۱۹۴۶۹۹ تن کالای صادر شده به ارزش ۱۹۸۳۱۶۵۱۳ هزار ریال به خود اختصاص داده است. مقدار کالای صادره از طریق گمرک بندر انزلی و آستارا در سال ۱۳۷۴ به مقدار ۱۱۶۰۹۸ تن به ارزش ۱۸۰۱۰۸۲۹۲ هزار ریال رسیده که نسبت به سال ۱۳۷۴، از نظر مقدار ۴۱/۶ درصد و از نظر ارزش ۹/۲ درصد کاهش را نشان می دهد.

جدول ۷-۲۴- اقلام عمده کالاهای صادره از طریق گمرک بندرانزلی و آستارا در سال ۱۳۷۴

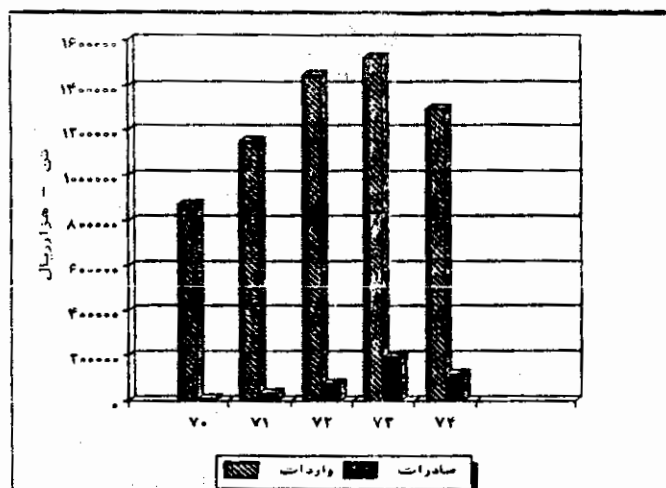
اقلام عمده صادره	مقدار (تن)	مقدار نسبت به کل (درصد)	ارزش (هزارریال)	مقدار نسبت به کل (درصد)
گمرک انزلی	۲۴۹۴۹	۲۱/۵	۱۷۴۶۹۳۸۴	۹/۷
مواد معدنی	۱۴۳۶۱	۵۷/۶	۲۸۲۳۱۴۲	۱۶/۱۶
محصولات کشاورزی	۹۲۹۹	۳۷/۳	۶۳۸۰۳۴۱	۳۶/۵۸
منسوجات	۷۳۸	۲/۹	۶۸۲۷۷۰۲	۳۹
فراورده‌های صنعتی	۲۰۰	۰/۸	۴۱۸۷۲۳	۲/۴
فراورده‌های جنگلی	۶۵	۰/۲۶	۸۳۲۸۲	۰/۵
فراورده‌های بهداشتی	۸۰	۰/۳۲	۷۰۳۵۰	۰/۴۲
فراورده‌های صیادی	۲۰۶	۰/۸۲	۸۶۵۸۴۴	۴/۹
گمرک آستارا	۹۱۱۴۹	۷۸/۵	۱۶۲۶۳۸۹۰۸	۹۰/۳
جمع کل	۱۱۶۰۹۸	۱۰۰	۱۸۰۱۰۸۲۹۲	۱۰۰

همان گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، در بین اقلام عمده صادره از طریق گمرک بندرانزلی در سال ۱۳۷۴، منسوجات با مقدار ۷۳۸ تن (۲/۹ درصد) به ارزش ۶۸۲۷۷۰۲ هزار ریال (۳۹ درصد) بیشترین و فراورده‌های بهداشتی با مقدار ۸۰ تن (۰/۳۲ درصد) به ارزش ۷۰۳۵۰ هزار ریال (۰/۴۲ درصد) کمترین میزان را دارا بوده‌اند.

گمرک آستارا با ۹۱۱۴۹ تن کالای صادره (۷۸/۵ درصد) به ارزش ۱۶۲۶۳۸۹۰۸ هزار ریال (۹۰/۳ درصد) در مقایسه با گمرک انزلی با ۲۴۹۴۹ تن (۲۱/۵ درصد) کالای صادره به ارزش ۱۷۴۶۹۳۸۴ هزار ریال (۹/۷ درصد) بسیار فعال‌تر عمل کرده و در واقع بخش عمده‌ای از صادرات کشور از طریق این دو گمرک انجام شده است.

نمودار ۲۹ نیز مقدار واردات و صادرات از طریق گمرک انزلی و آستارا را طی سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۷۰ نشان می‌دهد.

نمودار ۲۹- مقدار واردات و صادرات از طریق گمرک انزلی و آستارا



بازارچه مشترک مرزی آستارا

از میان تمامی شهرستان‌های استان، فقط شهرستان آستارا حدود ۲۵ کیلومتر با جمهوری تازه استقلال یافته آذربایجان مرز مشترک خاکی دارد و بازارچه مشترک مرزی هم در این منطقه پیش‌بینی شده است. خط مرزی را رودخانه‌ای در بر می‌گیرد که در ایجاد بازارچه مشترک مرزی می‌تواند ارتباط دو طرف را برقرار نماید.

بازارچه مشترک مرزی آستارا در زمینی به وسعت ۳ هکتار پیش‌بینی شده است. مرکز مطالعات و تحقیقات بازرگانی اداره کل بازرگانی استان نیز طرح جامع اداره بازارچه را تهیه کرده که پس از تصویب کمیته هماهنگی یا شورای صادراتی استان اجرا خواهد شد.

اهداف تأسیس بازارچه مشترک مرزی آستارا

اهداف کلی تأسیس بازارچه مشترک مرزی آستارا عبارت است از:

- ۱- استفاده بهینه از ارتباط بین ملت‌ها؛
 - ۲- گشودن گلوگاه‌های اقتصادی و تجاری برای بازرگانی کشورهای ذی‌نفع؛
 - ۳- دستیابی به بازارهای جدید برای صادرات کالاهای غیرنفتی استان و کشور؛
 - ۴- شناخت ظرفیت‌های صادراتی طرف مقابل و تأمین نیاز داخلی از آن محل و صرفه‌جویی‌های ارزی و حمل و نقل و غیره؛
 - ۵- ایجاد درآمد برای عوامل ذی‌نفع بازارچه و نیز بهبود وضعیت مالی اهالی منطقه؛
 - ۶- ایجاد اشتغال نسبی برای اهالی و فعال شدن اقتصاد منطقه و به نسبت خود در استان و کشور؛
 - ۷- ایجاد درآمد برای دولت؛
 - ۸- ایجاد روابط عاطفی بین طرفین ذی‌نفع مرزها؛
 - ۹- ایجاد فرصتی برای اهالی منطقه که بتوانند با خارج از کشور ارتباط تجاری پیدا کنند و راه‌های اجرایی آن را بیابند؛
 - ۱۰- با توجه به این که اهالی جمهوری آذربایجان در گذشته به دلیل وضعیت خاص حکومتی خود قادر نبودند با کشورهای دیگر ارتباط آزاد تجاری داشته باشند، این فرصتی است برای آنان که روابط خارجی را با مردم کشور ما برقرار نمایند.
- کسانی می‌توانند در بازارچه به داد و ستد بپردازند که مجوز بازرگانی (کارت پیلهوری) داشته باشند. ادارات کل بازرگانی استان‌های مرزی در اجرای مصوبه شماره ۸۱-۲۱-۶۰۷/م مورخ ۱۳۶۳/۴/۲۳ هیئت وزیران اقدام به صدور کارت پیلهوری می‌نمایند و به استناد اصل یک صد و سی هشتم قانون اساسی، هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۱/۵/۱۱ خود آیین‌نامه تشکیل بازارچه‌های مرزی را مورد تصویب قرار داد.

۵-۷- مشخصات صنف‌های خدمات تولیدی و توزیعی

در جداول (۷-۲۵) تا (۷-۲۷) آمار و مشخصات اصناف مختلف به تفکیک حریفه در مناطق شهری و روستایی استان گیلان در سال ۱۳۶۸ ارائه شده است:

جدول ۷-۲۵- آمار تعدادی از اصناف به تفکیک حرفه در

مناطق شهری و روستایی در سال ۱۳۶۸

حرفه	مناطق شهری	مناطق روستایی
آبمیوه گیری	۱۳۶	۴
آجیل و خشکبارفروشی	۵۱۲	۱۳
آرایشگاه زنانه	۱۰۰۳	۷۷
آرایشگاه مردانه	۹۹۸	۴۸۶
آهن فروشی	۶۴	۵
آب‌نیات ریزی	۴۳	۹
الکتریکی	۶۹۸	۱۴۰
بنگاه معاملات ملکی	۳۱۲	۱
بنگاه مسافربری	۴۱	۱۳
بستنی سازی	۶۴	۳۲
پلاسکو فروشی	۲۸۵	۲۷
پارچه فروشی	۷۵۶	۱۸۱
تراشکاری و فلزکاری	۸۸	۴۵
تعمیر لوازم صوتی و تصویری	۳۶۱	۵۲
تعمیر لوازم منزل	۲۷۵	۵۳
تعمیر موتور اتومبیل	۱۴۴	۱۴۹
جوشکاری	۱۳۹	۱۴۳
جگرکی	۱۷۵	۳۱
چایخانه	۸۶۶	۲۴۳۲
چلوکبابی	۲۰۹	۱۰۳
خشکشویی	۱۰۸	۲۱
خوراک دام و طیور	۲۴	۹
خواربار فروشی	۶۸۵۲	۲۸۸۶
خیاط کت و شلوار	۸۳۷	۳۶۷
خیاط پیراهن مردانه	۱۴۹	۱۵۹
خیاط پیراهن زنانه	۱۰۲۸	۱۱۷
خرازی و تریکو فروشی	۱۶۰۲	۱۹۸
ساخت درب و پنجره فلزی	۴۰۱	۲۸۹
ساخت درب و پنجره آلومینیومی	۳۰۶	۱۰۸
دفتر فنی و مهندسی	۸۰	۰
درودگری	۱۰۰۰	۳۸۵
رنگ فروشی	۵۷	۲۷
رادیاتور سازی	۲۵	۵
زرگری	۳۶۲	۶

ادامه جدول ۷-۲۵- آمار تعدادی از اصناف به تفکیک حرفه در

مناطق شهری و روستایی در سال ۱۳۶۸

حرفه	مناطق شهری	مناطق روستایی
سازندویج فروشی	۴۸۵	۹۳
سراجی	۱۳	۱۴
سمساری	۱۴۵	۱۴
شیشه‌بری و شیشه‌فروشی	۳۰۶	۱۱۲
صافکاری اتومبیل	۲۶۶	۱۳۸
عکاسی	۳۰۹	۶۹
عینک فروشی	۲۳	۰
قصابی گوشت گاو	۳۷۱	۴۶۱
قصابی گوشت گوسفند	۲۳۵	۱۰۲
قنادی	۴۵۲	۱۰۷
کتاب فروشی	۶۷	۱۷
کته‌پزی	۲۴۵	۱۴۱
کله‌پزی	۸۸	۲۳
کارگاه‌های چوب‌بری	۱۰۳	۱۱۱
کفاشی و کفش فروشی	۷۵۶	۹۷
گل فروشی	۳۹	۱
گرمابه داری	۱۷۶	۱۶۳
گلگیرسازی	۳۵	۱۸
لوازم خانگی فروشی	۷۹۶	۱۶۶
لوازم اتومبیل فروشی	۶۱۸	۶۴
لوازم التحریر فروشی	۳۳۵	۳۴
لوازم بهداشتی و آرایشی	۳۰۴	۷۳
لوله‌کشی ساختمان‌ی و بهداشتی	۱۸۸	۴۰
لحاف‌دوزی	۱۶۶	۶۱
لوازم ورزشی فروشی	۶۲	۴
لباسشویی	۸۸	۳۳
ماهی فروشی	۲۳۲	۲۷
میوه و تره‌بار فروشی	۱۳۱۲	۴۳۶
مسگری	۶۲	۳۴
مرغ و تخم‌مرغ فروشی	۳۵۴	۵۷
نفت فروشی	۱۶۴	۲۱۵
نانوایی	۹۳۳	۱۲۳۲
نقاشی اتومبیل	۱۳۲	۱۰۰

مأخذ: آمارنامه استان گیلان - سال ۱۳۶۸.

جدول ۷-۲۶- مشخصات صنف‌های تولیدی و خدماتی فنی شهرستان رشت

اعضا						نام صنف
جمع		بدون جواز		باجواز		
روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	
۲۳۷	۲۸۱	۱۴۰	۲۲	۹۷	۲۵۹	آرایشگران مردانه
۵	۲۸۴	—	۲۶	۵	۲۵۸	آرایشگران زنانه
—	۸۰	—	۶	—	۷۴	آبمیوه، بستنی، یخ
۱۸	۲۸۸	۸	۲۵	۱۰	۲۶۳	الکترونیک
۱۱۴	۳۴۶	۴۴	۵۵	۷۰	۲۹۱	الکتریک
۲	۶۶	—	۷	۲	۵۹	پیراهن دوزان و پیراهن فروشان
۳۱	—	۱۹	۱۳	۱۲	۷۴	تراشکاران
۱۴	۱۱۵	۷	۲۴	۷	۱۹۱	تعمیرکاران لوازم خانگی
۵۰۱	۸۱۰	۳۳۳	۴۶۳	۱۶۸	۳۴۷	تعمیرکاران اتومبیل
۱۱۷	۱۲۷	۶۶	۱۵	۵۱	۱۱۲	تعویض روغن اتومبیل
۱۷۵	۳۴۵	۸۵	۹۳	۹۰	۲۵۲	خیاطان زنانه و مردانه
—	۲۱۸	—	۳۸	—	۱۸۰	خیاطان سری دوز
۲۶	۱۰۸	۱۶	۱۰	۱۰	۹۸	خشکشویی و لباسشویی
۱۸۰	۲۱۶	۹۵	۳۱	۸۵	۱۸۵	درب و پنجره سازان آهنی
۶۵	۸۲	۵۰	۱۱	۱۵	۷۱	درب و پنجره سازان آلومینیومی
۶۹	۳۰۳	—	۴۸	۶۹	۲۵۵	درودگران و مبل سازان
—	۲۱۴	—	۷۵	—	۱۳۹	درودگران
۲	۸۱	—	۹	۲	۷۲	ساعت سازان و ساعت فروشان
۵۲	۱۲۳	۳۰	۱۵	۲۲	۱۰۸	شیشه بران و شیشه فروشان
۴۳	۱۴۰	۳۴	۱۶	۹	۱۲۴	عکاسان و فیلمبرداران
۹۳	۲۴۸	۶۹	۲۷	۲۴	۲۲۱	قنادان و آبنبات ریزان
۶۰	۶۱۳	۴۱	۱۸۷	۱۹	۴۲۶	کفاشان و کفش فروشان
۱۳	۱۳۷	۵	۱۲	۸	۱۲۵	لحافدوزان
۴۶	۱۳۵	۳۷	۲۳	۹	۱۱۲	لاستیک فروشان و پمپ باد
۷۵۵	۴۲۱	۱۸۱	۵۵	۵۷۴	۳۶۶	مصالح ساختمانی فروشان
۲۰۵	۲۹۸	۱۳۶	۲۰۳	۶۹	۹۵	نانوایان
۲۰	۱۸	۱۸	۲	۲	۱۶	تابلو سازان
۲۸۴۳	۶۲۸۴	۱۴۱۴	۱۵۱۱	۱۴۲۹	۴۷۷۳	جمع

مأخذ: اداره کل بازرگانی استان گیلان.

جدول ۷-۲۷- مشخصات صنف های توزیعی و خدماتی فنی شهرستان رشت

اعضا						نام صنف
جمع		بدون جواز		باجواز		
روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	
۳۶	۱۸۱	۲۷	۱۲	۹	۱۶۹	آرایشی و بهداشتی
۹۲	۳۱۵	۶۰	۱۰	۳۲	۳۰۵	ابزار آلات: رنگ، میخ، لولا
۶۹	۲۰۶	۵۰	۲۳	۱۹	۱۸۳	اغذیه فروشان
۳۹	۲۱۰	۲۲	۱۰	۱۷	۲۰۰	بلور و چینی
—	۱۰۱	—	۱۹	—	۸۲	بنگاه معاملات اتومبیل
۲۰	۲۳۳	۲۰	۱۴۴	—	۸۹	بنگاه معاملات ملکی
۴۰۶	۵۳۶	۲۵۱	۹۸	۱۵۵	۴۳۸	برنج فروشان و حق العمل کاران
۴۴	۵۳۹	۴۰	۱۲	۴	۳۴۷	پوشاک
۳۳	۱۳۷	۲۲	۳۸	۱۱	۹۹	پروتئینی و ماهی فروشان مرغ و تخم مرغ
۱۵	۱۱۶	۱۳	۹	۲	۱۰۷	پلاستیک فروشان
۴۸	۷۶	۴۵	۱۴	۳	۶۲	پاکت و پلاستیک
۱۰۵۲	۴۷۱	۴۹۸	۳۵	۵۵۴	۴۳۶	پرندگان چلوکباب
۵	۹۹	۱	۳۲	۴	۶۷	تأسیسات حرارتی
—	۶۲	—	۱۰	—	۵۲	تخته سه لایه و نئوپان
۱۱۸۴	۲۷۳۰	۶۶۵	۶۹۲	۵۱۹	۲۰۳۸	خواربار فروشان
۸۹	۸۸۶	۵۳	۱۶۲	۳۶	۷۲۴	خرازی و تریکو
۱	۸۶	۱	۱۸	—	۶۸	فرش و موکت
۶۵	۲۵۳	۵۵	۱۶	۱۰	۲۳۷	قماش فروشان و بزازان
۳۷	۵۹	۳۲	۲۱	۵	۳۸	گرمابه داران
۳۴۷	۱۵۰	۲۵۱	۱۱	۹۶	۱۳۹	گوشت گاو و گوساله
—	۱۱۶	—	۲۶	—	۹۰	گوشت گوسفندی
—	۴۳	—	۱۰	—	۳۳	گونی و طناب
۵۰	۱۳۳	۴۴	۱۰	۶	۱۲۳	لوازم التحریر و کتاب فروشان
۱۰۴	۱۷۷	۷۲	۱۱	۳۲	۱۶۶	لوازم خانگی
۶۴	۲۷۸	۵۵	۳۴	۹	۲۴۴	لوازم یدکی اتومبیل
۱۲	۱۶۲	۱۰	۱۶	۲	۱۴۶	لوازم لوله کشی و بهداشتی ساختمان
—	۱۸	—	۴	—	۱۴	مسافر خانه داران
—	۱۰۲	—	۸	—	۹۴	مؤسسات کرایه اتومبیل و چرنقیل
۷۴	۱۱۳	۴۹	۱۹	۲۵	۹۴	فروشندگان دو چرخه و موتور سیکلت
—	۲۴۲	—	۷۷	—	۱۶۵	فروشندگان فرش دستباف و سمسار کرایه
—	—	—	—	—	—	میز و صندلی
۶۱	۶۴	۴۴	۱۳	۱۷	۵۱	فروش و تعمیر خدمات کشاورزی
۱۹	۸۶	۱۳	۳۲	۶	۵۴	کامو افروشان و بافندگان کاموا و تریکو
۳۹۶۶	۹۸۰۰	۲۳۹۳	۱۶۴۶	۱۵۷۳	۷۱۵۴	جمع

مأخذ: اداره کل بازرگانی استان گیلان.

فصل هشتم - بانکداری و بیمه

۸-۱- بانک (وضعیت منابع و تسهیلات پرداختی)

در جدول شماره ۸-۱، شعب و نمایندگی های بانک های استان به تفکیک ارائه شده است:

جدول ۸-۱- تعداد شعب و نمایندگی بانک ها

بانک	جمع	شعبه	نمایندگی
ملی	۱۰۹	۱۰۳	۶
سپه	۴۰	۴۰	۰
صادرات	۱۲۸	۱۲۸	۰
تجارت	۶۵	۶۲	۳
رفاه	۱۷	۱۶	۱
کشاورزی	۵۳	۲۳	۳۰
مسکن	۳۲	۳۲	۰
ملت	۸۲	۶۸	۱۴
جمع	۵۲۶	۴۷۲	۵۴

مأخذ: بانک های استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تعداد شعب و نمایندگی بانک های استان ۵۲۶ شعبه بوده که از این تعداد، بانک صادرات با ۱۲۸ شعبه (۲۴/۳ درصد) بیشترین تعداد و بانک رفاه با ۱۷ شعبه و نمایندگی (۳/۲ درصد) کمترین تعداد را به خود اختصاص داده اند.

در جدول شماره ۸-۲ و نمودار ۳۰ تسهیلات پرداختی بانک های استان به تفکیک نوع، طی سال های ۱۳۷۰-۱۳۷۴ ارائه شده است:

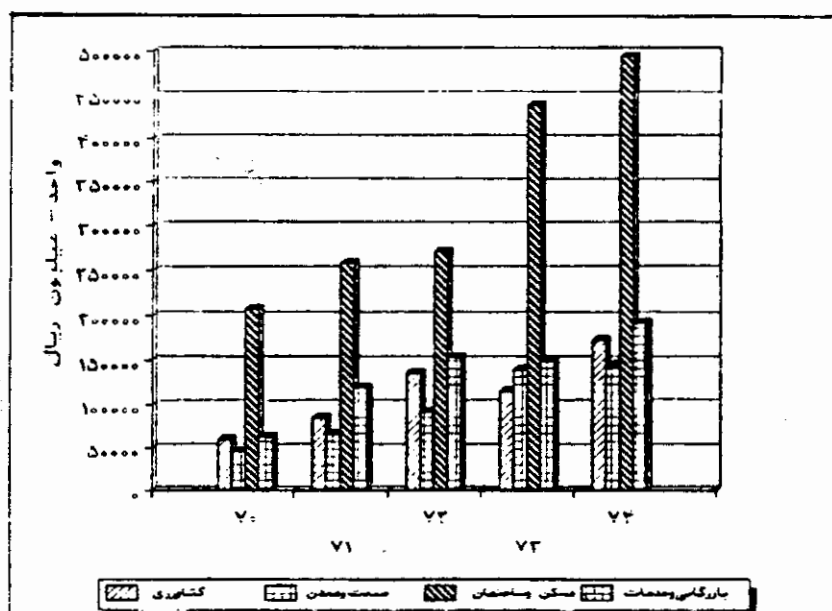
جدول ۸-۲- تسهیلات پرداختی بانک های استان به تفکیک نوع طی سال های ۱۳۷۰-۱۳۷۴

سال	کشاورزی	صنعت و معدن	مسکن و ساختمان	بازرگانی و خدمات
۱۳۷۰	۵۹۰۱۸	۴۴۶۳۵	۲۰۷۲۰۳	۶۱۹۸۰
۱۳۷۱	۸۴۶۶۰	۶۵۷۳۶	۲۵۶۹۲۸	۱۱۸۰۵۰
۱۳۷۲	۱۳۵۰۸۵	۹۱۱۲۴	۲۶۹۹۰۲	۱۵۲۲۴۰
۱۳۷۳	۱۱۳۱۶۰	۱۳۸۱۰۸	۴۳۸۶۲۰	۱۴۸۲۸۱
۱۳۷۴	۱۷۱۹۰۹	۱۴۳۳۰۹	۴۹۳۷۶۸	۱۹۲۲۰۶

مأخذ: بانک های استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تسهیلات پرداختی بانک ها در کلیه بخش ها هر ساله افزایش یافته و بیشترین میزان تسهیلات پرداختی مربوط به بخش مسکن و ساختمان با ۴۹۳۷۶۸ میلیون ریال (۴۹/۳ درصد) و کمترین میزان مربوط به بخش صنعت و معدن با ۱۴۳۳۰۹ میلیون ریال (۱۴/۳ درصد) می باشد.

نمودار ۳۰- تسهیلات پرداختی بانک ها طی سال های ۱۳۷۰-۱۳۷۴



در جدول شماره ۸-۳ و نمودار ۳۱، مجموع سپرده های دریافتی بانک های استان به تفکیک نوع سپرده و در سال های ۱۳۷۳-۱۳۷۴ و در جدول شماره ۸-۴، سپرده های دریافتی بانک ها به تفکیک هر بانک ارائه شده است:

جدول ۸-۳- سپرده های دریافتی بانک ها به تفکیک نوع (میلیون ریال)

شرح	۱۳۷۳	۱۳۷۴	درصد تغییرات
سپرده های قرض الحسنه	۳۴۷۲۵۸	۴۳۰۵۲۴	۲۴
پس انداز	۹۴۹۹۹	۱۱۵۹۵۸	۲۲/۱
جاری	۲۵۲۲۵۹	۳۱۴۵۶۶	۲۴/۷
سپرده های سرمایه گذاری	۴۳۹۳۰۹	۵۳۹۵۲۰	۲۲/۸
بلند مدت	۱۴۷۶۷۸	۲۰۴۰۲۹	۳۸/۲
کوتاه مدت	۲۹۱۶۳۱	۳۳۵۴۹۱	۱۵
سپرده های متفرقه	۱۰۱۳۸۳	۲۰۷۷۶۶	۱۰۴/۹
جمع کل	۸۸۷۹۵۰	۱۱۷۷۸۱۰	۳۲/۶

مأخذ: بانک های استان گیلان.

(میلیون ریال)

جدول ۸-۴- سپرده‌های دریافتی بانک‌ها در سال ۱۳۷۴

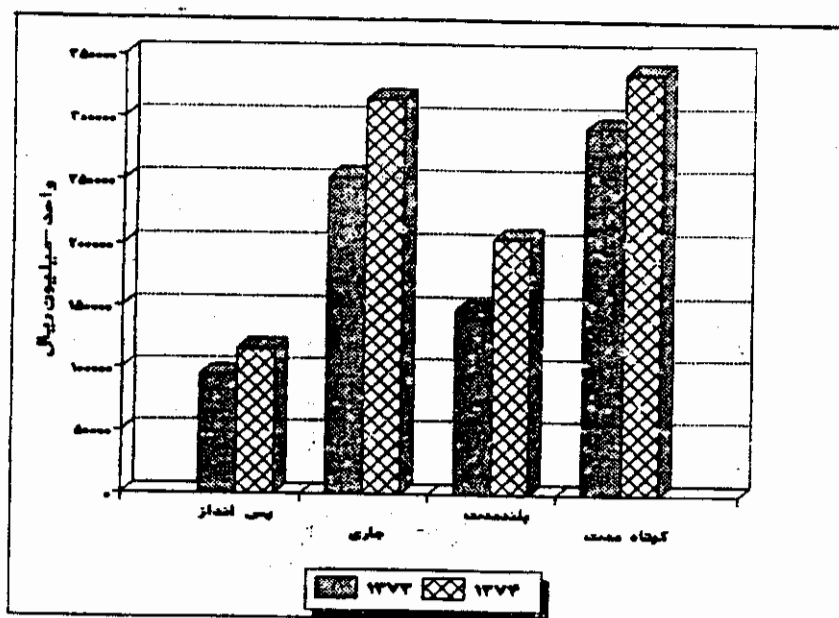
سپرده‌های متفرقه	قرض الحسنه		سرمایه‌گذاری		جمع کل	بانک
	جاری	پس‌انداز	کوتاه‌مدت	بلندمدت		
۵۰۰۸۳	۵۹۷۴۷	۲۴۱۵۴	۱۰۷۰۱۵	۷۵۱۴۹	۳۱۶۱۴۸	ملی
۵۴۰۱	۵۴۸۳۳	۸۷۰۵	۳۷۹۹۳	۲۶۶۷۲	۱۳۳۶۰۴	سپه
۷۰۲۶۰	۴۶۵۵۷	۳۹۷۸۶	۱۰۴۵۶۷	۵۰۷۸۶	۳۱۱۹۵۶	صادرات
۶۰۳۲	۴۴۹۰۷	۷۴۷۱	۳۲۷۱۵	۲۳۷۰۶	۱۱۴۸۳۱	تجارت
۰	۱۲۵۴۶	۴۲۹۸	۲۷۹۱	۱۸۰۸	۲۱۴۴۳	رفاه
۰	۱۱۰۱۳	۸۳۳۴	۲۷۴۵	۸۴۶	۲۲۹۳۸	کشاورزی
۶۳۲۹۶	۵۴۴۸	۶۲۹۴	۶۶۱۲	۲۵۹۹	۸۴۲۴۹	مسکن
۱۲۶۹۴	۷۹۵۱۵	۱۶۹۱۶	۴۱۰۵۳	۲۲۴۶۳	۱۷۲۶۴۱	ملت
۲۰۷۷۶۶	۳۱۴۵۶۶	۱۱۵۹۵۸	۳۳۵۴۹۱	۲۰۴۰۲۹	۱۱۷۷۸۱۰	جمع کل

مأخذ: بانک‌های استان گیلان.

همان گونه که در جدول شماره ۸-۳، دیده می‌شود، میزان سپرده‌های دریافتی بانک‌های استان در سال ۱۳۷۴ نسبت به سال ۱۳۷۳ افزایش یافته و میزان سپرده‌های قرض الحسنه ۴۳۰۵۲۴ میلیون ریال (۳۶/۵ درصد سپرده‌ها) و سپرده‌های سرمایه‌گذاری ۵۳۹۵۲۰ میلیون ریال (۴۵/۸ درصد سپرده‌ها) بوده است.

جدول شماره ۸-۴، نشان‌دهنده آن است که بانک ملی با ۳۱۶۱۴۸ میلیون ریال (۲۶/۸ درصد) بیشترین میزان سپرده‌ها و بانک رفاه با ۲۱۴۴۳ میلیون ریال (۱/۸۲ درصد) کمترین میزان سپرده‌ها را به خود اختصاص داده‌اند.

نمودار ۳۱- سپرده‌های دریافتی بانک‌ها به تفکیک نوع



در جدول‌های شماره ۵-۸ و ۶-۸ و نمودارهای ۳۲ و ۳۳، اعتبارات پرداختی بانک‌های استان به تفکیک بخش‌های مختلف و هر یک از بانک‌ها ارائه شده است:

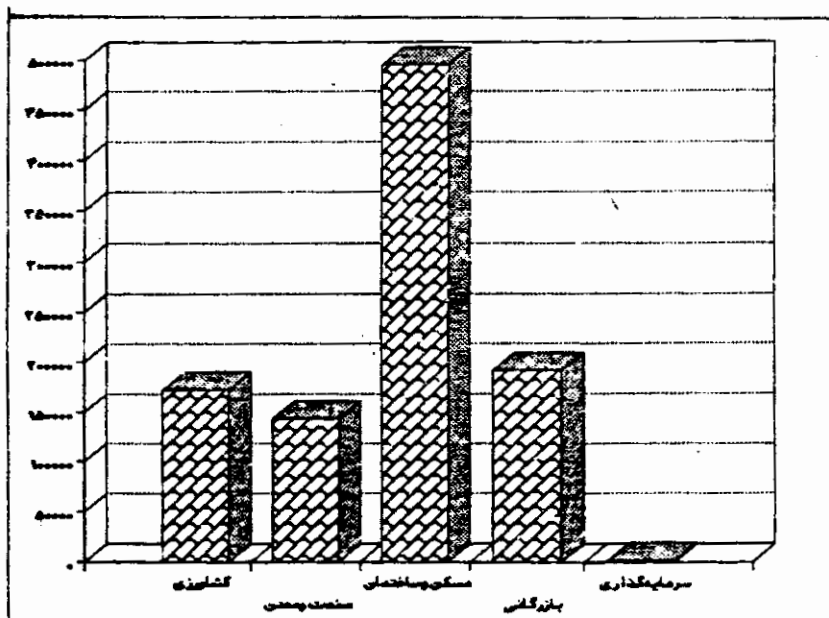
جدول ۵-۸- اعتبارات پرداختی بانک‌های استان

به تفکیک بخش‌های مختلف در سال‌های ۱۳۷۳-۱۳۷۴ (میلیون ریال)

شرح	۱۳۷۳	۱۳۷۴	درصد تغییرات
کشاورزی	۱۱۳۱۶۰	۱۷۱۹۰۹	۵۱/۹
صنعت و معدن	۱۳۸۱۰۸	۱۴۳۳۰۹	۳/۸
مسکن و ساختمان	۴۳۸۶۳۰	۴۹۳۷۶۸	۱۲/۶
بازرگانی و خدمات	۱۴۸۲۸۱	۱۹۲۲۰۶	۲۹/۶
سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت	۱۷۹۴	۵۹۴	۶۶/۹
سایر	۲۶۰۳	۶۶۷۳۰	۲۴۶۳/۶
جمع کل	۸۴۲۵۷۶	۱۰۶۸۵۱۶	۲۶/۸

مأخذ: بانک‌های استان گیلان.

نمودار ۳۲- اعتبارات پرداختی بانک‌های استان در بخش‌های مختلف در سال ۱۳۷۴



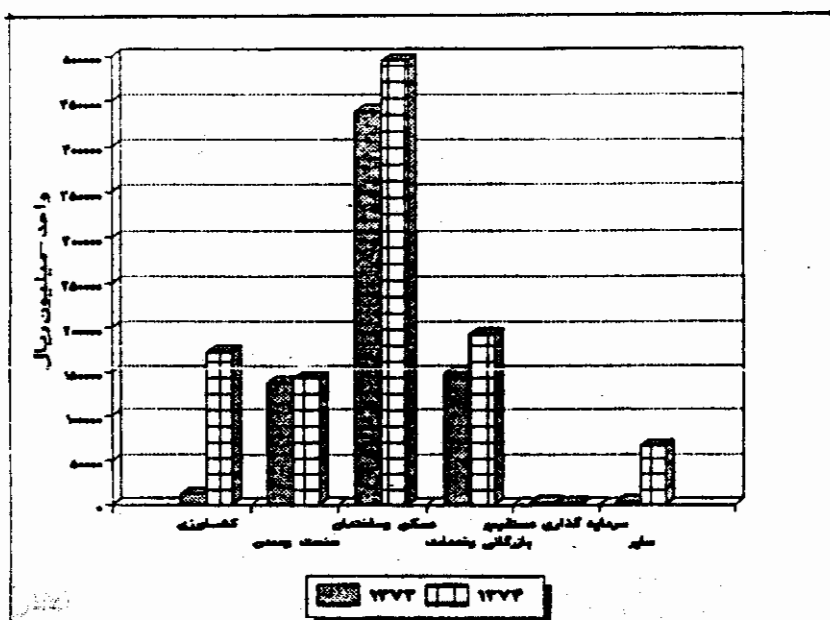
(میلیون ریال)

جدول ۸-۶- اعتبارات پرداختی بانک‌های استان در بخش‌های مختلف در سال ۱۳۷۴

بانک	جمع کل	کشاورزی	صنعت و معدن	مسکن و خدمات	بازرگانی و خدمات	سرمایه گذاری مستقیم و مشارکت	سایر
ملی	۱۹۳۲۷۳	۱۸۶۹۶	۳۴۵۳۶	۸۳۹۶۶	۵۶۰۷۵	۰	۰
سپه	۷۲۰۰۶	۳۵۷۸	۱۴۲۰۶	۴۳۳۰۱	۱۰۹۲۱	۰	۰
صادرات	۳۳۸۵۵۷	۴۵۸۲۰	۵۹۸۰۷	۱۳۹۹۲۳	۳۱۰۳۸	۵۹۴	۶۱۳۷۵
تجارت	۷۴۹۴۸	۱۷۴۶	۹۵۹۶	۳۶۵۴۴	۲۴۴۳۴	۰	۲۶۲۸
رفاه	۲۵۱۱۶	۵۹	۳۲۵۰	۳۶۱۶	۱۷۶۹۵	۰	۴۹۶
کشاورزی	۹۲۵۵۵	۹۲۵۵۵	۰	۰	۰	۰	۰
مسکن	۷۱۵۷۵	۰	۰	۶۸۹۸۰	۳۶۴	۰	۲۲۳۱
ملت	۲۰۰۴۸۶	۹۴۵۵	۲۱۹۱۴	۱۱۷۴۳۸	۵۱۶۷۹	۰	۰
جمع کل	۱۰۶۸۵۱۶	۱۷۱۹۰۹	۱۴۳۳۰۹	۴۹۳۷۶۸	۱۹۲۲۰۶	۵۹۴	۶۶۷۳۰

مأخذ: بانک‌های استان گیلان.

نمودار ۳۳- اعتبارات پرداختی بانک‌های استان به تفکیک بخش‌های مختلف



همان گونه که در جدول شماره ۸-۵ دیده می‌شود، کل اعتبارات پرداختی بانک‌های استان در سال ۱۳۷۴، ۱۰۶۸۵۱۶ میلیون ریال بوده که نسبت به سال ۱۳۷۳، ۲۶/۸ درصد افزایش یافته است. جدول شماره ۸-۶ نشان دهنده آن است که در سال ۱۳۷۴، بانک صادرات با ۳۳۸۵۵۷ میلیون ریال (۳۱/۷ درصد) بیشترین و بانک رفاه با ۲۵۱۱۶ میلیون ریال (۲/۳ درصد) کمترین میزان اعتبارات را به بخش‌های مختلف پرداخته‌اند.

۸-۲- بیمه (نمایندگی‌ها، حق بیمه، خسارت و...)

نمایندگی‌های بیمه آسیا و ایران در استان فعال بوده و در جداول (۸-۷)، (۸-۸)، (۸-۹) و (۸-۱۰) حق بیمه دریافتی توسط شرکت سهامی بیمه ایران، بیمه‌نامه‌های صادره و خسارات پرداختی توسط این شرکت و شرکت سهامی بیمه آسیا ارائه شده است. همچنین نمودار ۳۴، حق بیمه دریافتی توسط شرکت سهامی بیمه ایران را نشان می‌دهد.

جدول ۸-۷- حق بیمه دریافتی شرکت سهامی بیمه ایران به

(هزارریال)

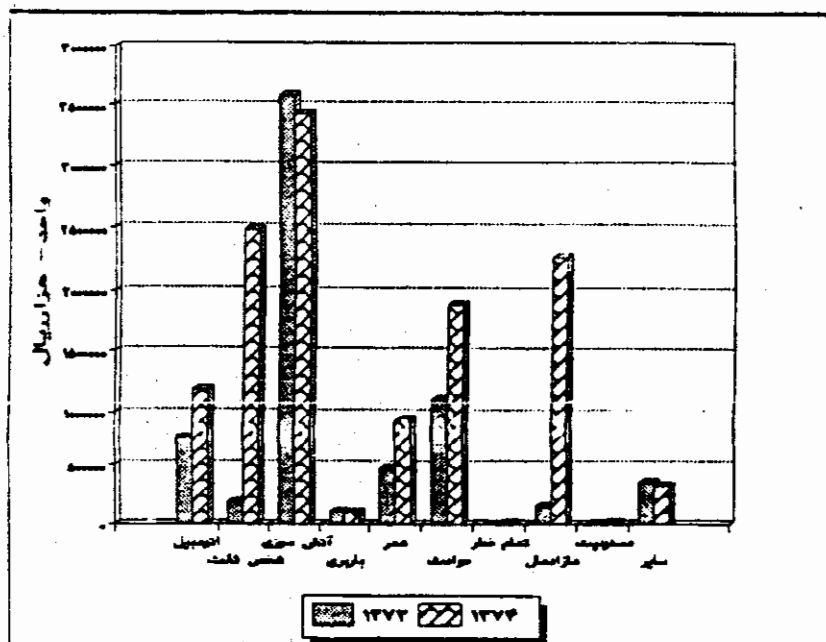
تفکیک نوع

۱۳۷۴		۱۳۷۳		نوع بیمه
درصد	مبلغ	درصد	مبلغ	
۹/۵	۱۱۸۹۵۲۰	۹/۶	۷۶۷۴۹۹	اتومبیل
۱۹/۷	۲۴۸۵۲۳۴	۲/۳	۱۸۲۶۷۰	شخص ثالث
۲۷/۲	۳۴۳۱۱۳۵	۴۴/۶	۳۵۷۸۹۶۶	آتش سوزی
۰/۷	۸۹۰۲۲	۱/۲	۹۶۵۱۹	باربری
۷/۴	۹۳۶۴۵۶	۵/۹	۴۶۹۰۲۳	عمر
۱۴/۹	۱۸۸۲۵۶۷	۱۳/۹	۱۱۱۶۶۰۲	حوادث
+	۱۲۷	۰	۰	تمام خطر
۱۸	۲۲۷۴۲۱۰	۱۸/۲	۱۴۵۹۳۷۴	مازاد مال
۰/۱	۱۲۱۶۶	+	۱۹۲۵	مسئولیت
۲/۵	۳۱۳۷۸۴	۴/۳	۳۴۴۷۴۷	سایر
۱۰۰	۱۲۶۱۴۲۱۹	۱۰۰	۸۰۱۷۳۲۵	جمع کل

مأخذ: شرکت سهامی بیمه ایران شعبه رشت.

همان گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، کل حق بیمه دریافتی توسط شرکت سهامی بیمه ایران در سال ۱۳۷۴، ۱۲,۶۱۴,۲۱۹ هزار ریال بوده که نسبت به سال ۱۳۷۳، ۵۷ درصد رشد نشان می‌دهد. بیشترین حق بیمه دریافتی مربوط به بیمه آتش سوزی با ۳۴۳۱۱۳۵ هزار ریال (۲۷/۲ درصد) و کمترین مقدار مربوط به بیمه مسئولیت با ۱۲۱۶۶ هزار ریال (۰/۱ درصد) می‌باشد.

نمودار ۳۴- حق بیمه دریافتی توسط شرکت بیمه ایران



جدول ۸-۸- خسارت پرداختن توسط شرکت سهامی بیمه ایران به تفکیک نوع

(هزارریال)

نوع بیمه	۱۳۷۴		۱۳۷۳	
	درصد	مبلغ	درصد	مبلغ
اتومبیل	۶/۸	۷۹۷۳۸۲	۸/۶	۶۶۶۵۹۷
شخص ثالث	۱۵/۳	۱۷۸۶۲۴۸	۶/۱	۴۷۱۰۶۴
آتش سوزی	۱۳	۱۵۱۹۹۲۴	۲۷/۱	۲۱۱۳۷۹۶
باربری	۰	۰	۰/۱	۸۱۱۴
عمر	۷/۱	۸۳۵۴۵۱	۶/۷	۵۲۶۰۶۶
حوادث	۱۱/۵	۱۳۴۷۰۵۰	۸/۵	۶۵۸۹۷۰
تمام خطر	۱۵/۷	۱۸۳۸۴۴۶	۰	۰
مازاد مال	۲۵/۱	۲۹۳۰۰۵۴	۳۵/۶	۲۷۷۱۴۹۱
مسئولیت	۰	۰	۰	۰
سایر	۵/۵	۶۴۲۸۵۶	۷/۳	۵۶۰۰۹
جمع کل	۱۰۰	۱۱۶۹۷۴۱۱	۱۰۰	۷۷۸۵۱۰۷

مأخذ: شرکت سهامی بیمه ایران شعبه رشت.

جدول ۸-۹- تعداد بیمه نامه های صادره توسط

شرکت سهامی بیمه ایران (فقره)

نوع بیمه	۱۳۷۳	۱۳۷۴
اتومبیل	۱۷۷۹	۱۷۸۱
شخص ثالث	۳۹۷۲۳	۴۴۰۶۶
آتش سوزی	۴۱۷۵۸	۵۲۸۸۰
باربری	۶۸	۱۱۲
عمر	۱۶۱	۲۹۸
حوادث	۳۷۶۲۵	۵۰۱۲۸
مازاد مال	۷۶۴۶۷	۳۵۹۵۰
مسئولیت	۲۴	۵۶
سایر	۴۳۷۳	۳۹
جمع کل	۲۰۱۹۷۸	۱۸۵۳۱۰

مأخذ: شرکت سهامی بیمه ایران شعبه رشت.

جدول ۸-۱۰- صدور بیمه نامه و خسارت پرداختی توسط

بیمه آسیا در سال ۱۳۷۴ (هزارریال)

نوع بیمه	بیمه نامه		خسارت پرداختی	
	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ
اتومبیل	۱۰۲۶	۷۵۴۹۹۹	۷۳۰	۴۷۳۸۰۳
آتش سوزی	۲۴۹۲۰	۲۴۴۰۲۱۲	۲۸۱	۱۱۲۰۲۳۵
باربری	۲۰۳	۱۰۰۸۶	۰	۰
شخص ثالث	۱۹۸۰۱	۲۱۵۹۵۳۳	۴۲۷۹	۲۷۰۶۶۵۲
مسئولیت	۸۷	۲۴۸۷۱	۱	۲۵۰۰
عمر	۱۲۸	۶۴۴۰۹	۸	۲۷۰۰۰
حوادث	۲۵۷	۲۵۵۶۹۱	۱۸	۳۲۳۴۳
سایر	۵۰	۳۸۳۲۲	۴۷	۱۴۶۶۴
جمع کل	۴۶۴۷۲	۵۷۲۷۹۵۱	۵۳۶۴	۴۳۷۷۱۹۷

مأخذ: شرکت سهامی بیمه ایران شعبه رشت.

جدول شماره ۸-۸، نشان دهنده آن است که خسارت پرداختی توسط شرکت سهامی بیمه ایران در سال ۱۳۷۴، ۱۱۶۹۷۴۱۱ هزار ریال بوده که نسبت به سال ۱۳۷۳، ۵۰ درصد رشد داشته است. بیشترین میزان خسارت پرداختی مربوط به بیمه مازاد مال با ۲۹۳۰۰۵۴ هزار ریال (۲۵/۱ درصد) و کمترین میزان مربوط به بیمه اتومبیل با ۷۹۷۳۸۲ هزار ریال (۶/۸ درصد) بوده است. همان گونه که در جدول شماره ۸-۹، دیده می شود، تعداد کل بیمه نامه های صادره توسط شرکت سهامی

بیمه ایران در سال ۱۳۷۴، ۱۸۵۳۱۰ فقره بوده که نسبت به سال ۱۳۷۳، ۹ درصد کاهش داشته است. بیشترین تعداد بیمه‌نامه صادره از سال ۱۳۷۴ مربوط به بیمه آتش سوزی با ۵۲۸۸۰ فقره (۲۸/۵ درصد) و کمترین تعداد مربوط به بیمه مسئولیت با ۵۶ فقره (۰/۰۳ درصد) می‌باشد.

جدول شماره ۸-۱۰، نشان دهنده آن است که تعداد کل بیمه‌نامه‌های صادره توسط بیمه آسیا در سال ۱۳۷۴، ۴۶۴۷۲ فقره با مبلغ دریافتی ۵۷۲۷۹۵۱ هزار ریال می‌باشد. بیشترین تعداد بیمه‌نامه صادره توسط بیمه آسیا مربوط به بیمه آتش سوزی با ۲۴۹۲۰ فقره (۵۳/۶ درصد) و با مبلغ دریافتی ۲۴۴۰۲۱۲ هزار ریال (۴۲/۶ درصد) و کمترین تعداد مربوط به بیمه مسئولیت با ۸۷ فقره (۰/۱۸ درصد) و با مبلغ دریافتی ۲۴۸۷۱ هزار ریال (۰/۴۳ درصد) می‌باشد.

همچنین بیشترین خسارت پرداختی مربوط به بیمه شخص ثالث با ۴۲۷۹ فقره (۷۹/۷ درصد) و با مبلغ پرداختی ۲۷۰۶۶۲۵ هزار ریال (۶۱/۸ درصد) و کمترین خسارت پرداختی مربوط به بیمه مسئولیت با یک فقره (۰/۰۱۸ درصد) و با مبلغ پرداختی ۲۵۰۰ هزار ریال (۰/۰۵۷ درصد) می‌باشد.

فصل نهم - بودجه خانوار و شاخص قیمت

۹-۱- شاخص بهای کالا و خدمات

در جداول شماره ۹-۱، ۹-۲، ۹-۳ و ۹-۴ و نمودارهای ۳۵ و ۳۶، شاخص بهای کالاها و خدمات مورد مصرف خانوارهای روستایی استان و کل کشور، شاخص بهای خرده‌فروشی کالاها و خدمات مصرفی در شهر رشت و نقاط شهری و روستایی استان ارائه شده است:

جدول ۹-۱- شاخص بهای کالاها و خدمات مورد مصرف

خانوارهای روستایی گیلان و کل کشور

سال	کل کشور		گیلان	
	شاخص کل	درصد تغییر نسبت به سال قبل	شاخص کل	درصد تغییر نسبت به سال قبل
۱۳۷۰	۳۳۴/۳	—	۳۶۱/۶	—
۱۳۷۱	۴۱۰	۲۲/۶	۴۵۲/۴	۲۵/۱
۱۳۷۲	۵۰۳/۳	۲۲/۸	۵۳۰/۳	۱۷/۲
۱۳۷۳	۷۲۳	۴۳/۷	۷۱۰/۸	۳۴
۱۳۷۴	۱۱۱۰/۷	۵۳/۶	۱۱۰۸/۳	۵۵/۹
بهار	۱۰۱۱/۸		۱۱۲۲/۱	
تابستان	۱۰۴۲/۴		۱۰۲۱	
پاییز	۱۱۴۳/۸		۱۱۱۶/۶	
زمستان	۱۲۴۴/۸		۱۱۷۳/۵	

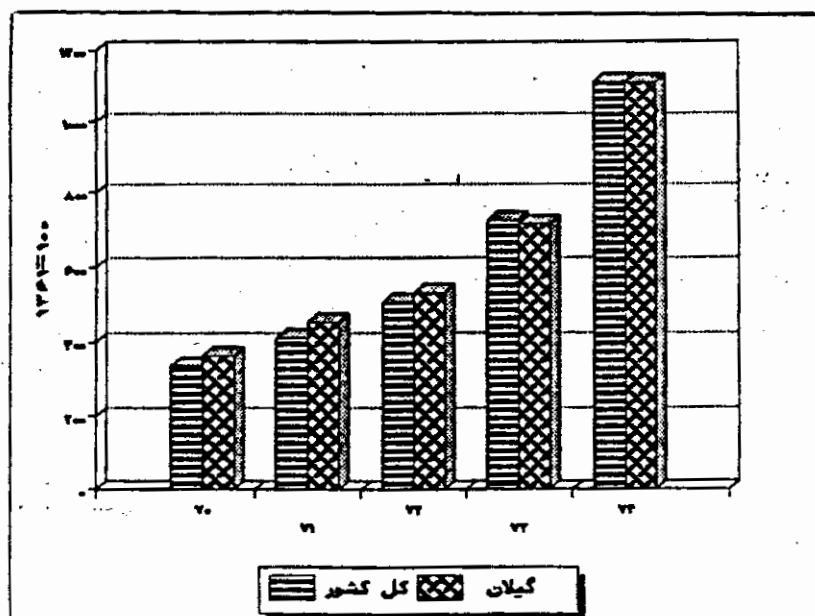
مأخذ: مرکز آمار ایران.

جدول ۹-۲- شاخص بهای
خرده فروشی کالاها و خدمات
مصرفی در شهر رشت

سال	رشت
۱۳۶۹	۱۰۰
۱۳۷۰	۱۳۳/۱
۱۳۷۱	۱۵۵/۱
۱۳۷۲	۱۸۹/۲
۱۳۷۳	۲۵۵/۱

مأخذ: سالنامه آماری کل کشور سال ۱۳۷۳.

نمودار ۳۵- شاخص بهای خرده فروشی برخی از کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی



جدول ۹-۳- شاخص بهای خرده فروشی برخی از کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی

سال	شاخص کل	خوراکی ها و آشامیدنی ها و دخانیات	مسکن، سوخت و روستایی	پوشاک و کفش	بهداشت و درمان
۱۳۶۹	۳۱۷/۳	۳۴۹/۷	۲۶۹/۷	۲۸۵/۵	۱۹۸/۲
۱۳۷۰	۳۶۱/۶	۳۹۲/۶	۳۶۴/۴	۳۰۵/۶	۳۷/۲
۱۳۷۱	۴۵۲/۴	۵۰۵/۹	۴۳۵/۴	۳۴۲/۴	۳۷۴/۱
۱۳۷۲	۵۳۰/۳	۵۷۹/۵	۴۷۳/۶	۴۱۸/۳	۶۰۰/۶

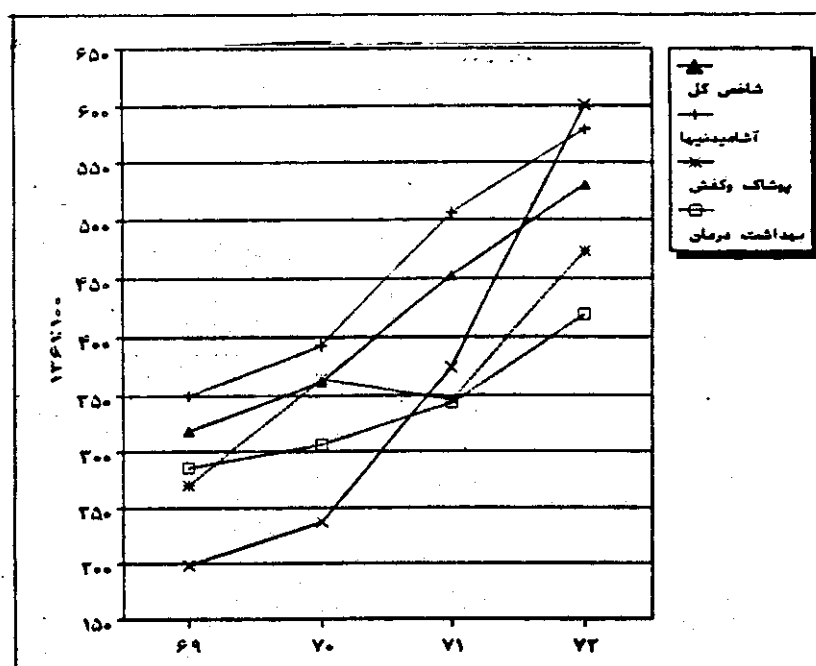
مأخذ: سالنامه آماری کل کشور ۱۳۷۷.

جدول ۹-۴- شاخص بهای خرده فروشی کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری و کل کشور

سال/مناطق	شاخص کل	خوراکی ها آشامیدنی ها و دخانیات	پوشاک و کفش	مسکن سوخت و روشنایی	اثاثه کالاها و خدمات	حمل و نقل و ارتباطات	بهداشت و درمان	تفریح تحصیل و مطالعه	کالاها و خدمات متفرقه
۱۳۷۳									
گیلان	۲۴۷/۴	۲۶۸	۱۹۴/۲	۲۱۶/۱	۲۲۲/۹	۲۸۹/۳	۳۳۳/۶	۴۲۹/۷	۲۴۰/۴
کل کشور	۲۴۹/۳	۲۷۰/۷	۱۹۸/۲	۲۱۵/۶	۲۰۵/۹	۲۸۵/۶	۴۰۴/۲	۲۳۴/۳	۲۶۰/۲

مأخذ: سالنامه آماری کل کشور سال ۱۳۷۳.

نمودار ۳۶- شاخص بهای خرده فروشی کالاها و خدمات مورد مصرف خانوارهای روستایی استان و کل کشور طی سال های ۱۳۷۴-۱۳۷۰



همان گونه که در جدول شماره ۹-۱، دیده می شود، شاخص کل بهای کالاها و خدمات خانوارهای روستایی در سال ۱۳۷۴ برابر ۱۱۰۸/۳ بوده که نسبت به سال قبل ۵۵/۹ درصد تغییر یافته است و این در حالی است که در همین سال این شاخص برای کل کشور ۱۱۱۰/۷ بوده است.

جدول شماره ۹-۲، شاخص بهای خرده فروشی کالاها و خدمات مصرفی در شهر رشت را در سال ۱۳۷۳ نشان می دهد.

جدول شماره ۹-۳، شاخص کل بهای خرده فروشی برخی از کالاها و خدمات مصرفی را در نقاط روستایی طی سال های ۱۳۶۹ تا ۱۳۷۲ را نشان می دهد. در سال ۱۳۷۲، بالاترین شاخص مربوط به بهداشت و درمان با (۶۰۰/۶) پایین ترین شاخص مربوط به پوشاک و درمان ۴۱۸/۳ بوده است.

همان گونه که جدول شماره ۹-۴ نشان می دهد، شاخص کل بهای خرده فروشی کالاها و خدمات در

نقاط شهری استان و کل کشور در سال ۱۳۷۳ به ترتیب ۲۴۷/۴ و ۲۴۹/۳ بوده است. بالاترین رقم شاخص در استان مربوط به تفریح، تحصیل و مطالعه (۴۲۹/۷) و پایین ترین رقم مربوط به پوشاک و کفش (۱۹۴/۲) بوده و این در حالی است که در همین سال بالاترین رقم شاخص در کل کشور مربوط به بهداشت و درمان (۴۰۴/۲) و پایین ترین رقم مربوط به پوشاک و کفش (۱۹۸/۲) بوده است.

در جدول شماره ۹-۵، شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی در مناطق شهری بر مبنای سال پایه ۱۳۶۹ ارائه شده است:

جدول ۹-۵- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری، متوسط سالانه گروه های شاخص طی سال های ۱۳۷۴-۱۳۷۵
(۱۰۰-۱۳۶۹)

گیلان	استان	
	گروه های شاخص	درصد تغییر
سال ۱۳۷۵	سال ۱۳۷۴	
۱۱/۷	۴۳۹/۳	۴۹۰/۵
۱۲/۶	۴۴۷/۶	۵۰۳/۹
۱۱/۹	۴۴۸/۱	۵۰۱/۵
-۴/۶	۴۴۵/۸	۴۲۵/۲
-۱۱/۱	۴۱۹/۸	۳۷۳/۳
۳۰/۴	۵۱۵/۰	۶۷۱/۴
۲۶/۵	۴۶۲/۴	۵۸۵/۰
۹/۸	۴۱۹/۰	۴۵۹/۹
-۷/۶	۷۳۰/۵	۶۷۵/۳
۳۳/۰	۴۳۳/۲	۵۷۶/۲
۱۳/۶	۳۹۶/۰	۴۴۹/۷
-۶/۳	۳۲۹/۱	۳۰۸/۵
۳۳/۸	۳۳۲/۲	۴۴۴/۶
۳۱/۰	۲۸۵/۳	۳۷۳/۷
۳۰/۷	۲۷۸/۹	۳۶۴/۶
۲۶/۲	۲۷۱/۹	۳۸۱/۱
۳۱/۹	۳۲۶/۷	۳۵۸/۶
۲۸/۲	۲۶۷/۲	۴۱۸/۹
۳۴/۲	۲۶۷/۲	۳۵۸/۵
۳۳/۰	۳۵۲/۲	۴۶۸/۵
۱۴/۶	۳۴۸/۴	۳۹۹/۴
۱۶/۶	۴۲۷/۶	۴۹۸/۵
۵۳/۴	۴۵۵/۹	۶۹۹/۳
۱۹/۷	۳۷۵/۴	۴۴۹/۳
۲۲/۰	۳۹۹/۶	۴۸۷/۷
۲۱/۲	۳۸۲/۴	۴۶۳/۶

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، شاخص کل بارشد $21/2$ درصدی از $382/4$ در سال 1374 به $463/4$ در سال 1375 افزایش یافته است. در بین مواد خوراکی، غذا در خارج از خانه با 33 درصد بیشترین رشد را داشته و پس از آن لبنیات و تخم مرغ با $30/4$ درصد قرار دارند. شاخص حبوبات نیز با بیشترین میزان کاهش از $419/8$ در سال 1374 به $373/7$ در سال 1375 ($11/1$ - درصد) رسیده است.

شاخص بها در بخش بهداشت و درمان با $53/4$ درصد تغییر بیشترین میزان تغییر و شاخص بهای خوراکی ها، آشامیدنی ها و دخانیات با $11/7$ درصد تغییر کمترین میزان تغییر را در سال 1375 نسبت به سال 1374 داشته است.

۹-۲- متوسط درآمد سالانه خانوار

در جداول شماره ۹-۶، ۹-۷ و ۹-۸ هزینه و درآمد خانوار نمونه شهری و روستایی، متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری و روستایی در استان و کل کشور ارائه شده است:

جدول ۹-۶- تعداد خانوار نمونه شهری و روستایی بر حسب گروه های

هزینه و درآمد سالانه در سال 1373

درآمد		هزینه		گروه درآمد و هزینه
روستایی	شهری	روستایی	شهری	
۶۶	۱۵	۴۷	۱۳	تا ۷۵۰۰۰۰ ریال
۷۱	۱۲	۶۴	۱۹	۷۵۰۰۰۰ تا ۱۲۰۰۰۰۰ ریال
۷۸	۱۹	۱۱۲	۳۳	۱۲۰۰۰۰۰ تا ۱۸۰۰۰۰۰ ریال
۶۴	۲۹	۹۴	۳۴	۱۸۰۰۰۰۰ تا ۲۴۰۰۰۰۰ ریال
۶۴	۵۶	۷۶	۵۴	۲۴۰۰۰۰۰ تا ۳۲۰۰۰۰۰ ریال
۵۱	۵۱	۴۲	۶۴	۳۲۰۰۰۰۰ تا ۴۰۰۰۰۰۰ ریال
۳۳	۵۳	۳۱	۵۸	۴۰۰۰۰۰۰ تا ۵۰۰۰۰۰۰ ریال
۲۷	۵۲	۱۱	۴۰	۵۰۰۰۰۰۰ تا ۶۵۰۰۰۰۰ ریال
۱۶	۴۶	۷	۳۰	۶۵۰۰۰۰۰ تا ۹۰۰۰۰۰۰ ریال
۱۵	۳۲	۱	۲۰	۹۰۰۰۰۰۰ ریال و بیشتر
۴۸۵	۳۶۵	۴۸۵	۳۶۵	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران نشریه هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی سال 1373 ، نتایج تفصیلی.

جدول ۹-۷- متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری و روستایی در استان و کل کشور

(واحد هزارریال)

کل کشور		گیلان		سال/مناطق
درصد تغییرات	مبلغ	درصد تغییرات	مبلغ	
مناطق شهری				
—	۲۸۴۱	—	۲۱۷۷	۱۳۷۰
۲۴/۶	۳۵۴۱	۴۷/۲	۳۲۰۴	۱۳۷۱
۲۵	۴۴۲۶	۳۷/۴	۴۴۰۳	۱۳۷۲
۲۹/۵	۵۷۳۰	۱۶/۸	۵۱۴۵	۱۳۷۳
مناطق روستایی				
—	۱۵۶۳	—	۱۸۳۰	۱۳۷۰
۲۶/۳	۱۹۷۴	-۲/۵	۱۷۸۴	۱۳۷۱
۱۵/۵	۲۲۸۰	۱۶	۲۰۶۹	۱۳۷۲
۴۴/۴	۳۲۹۳	۴۱/۹	۲۹۳۷	۱۳۷۳

مأخذ: مرکز آمار ایران نشریه هزینه درآمد خانوارهای شهری و روستایی کل کشور.

جدول ۹-۸- متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری و

روستایی در استان در سال ۱۳۷۳

شهری	روستایی	انواع درآمد
۱۳۷۶۷۷۸	۶۵۵۵۵۵	درآمد از حقوق بگیری
۹۴۳۴۳۴	۳۰۶۸۲۶	درآمد پولی از حقوق بگیری عمومی
۱۰۲۱۵	۱۸۱۳۶	درآمد غیر پولی از حقوق بگیری عمومی
۴۲۳۱۲۹	۳۳۰۳۷۰	درآمد پولی از حقوق بگیری خصوصی
۰	۲۲۳	درآمد غیر پولی از حقوق بگیری خصوصی
۲۰۷۱۶۶۷	۱۶۸۴۷۳۱	درآمد از مشاغل آزاد
۱۰۴۷۴۷	۶۰۶۰۶۳	درآمد پولی از مشاغل آزاد و کشاورزی
۵۱۱۱	۳۲۱۷۹	درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد و کشاورزی
۱۹۳۰۴۰۵	۱۰۳۴۵۵۳	درآمد پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی
۳۱۴۰۴	۱۱۹۳۶	درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی
۱۶۹۶۷۷۰	۵۹۷۱۰۱	درآمدهای متفرقه
۴۴۳۷۵۶	۱۱۶۳۴۹	درآمدهای متفرقه پولی
۱۲۵۳۰۱۴	۴۸۰۷۵۲	درآمدهای متفرقه غیر پولی
۵۱۴۵۲۱۵	۲۹۳۷۳۸۷	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران نشریه هزینه درآمد خانوارهای شهری و روستایی ۱۳۷۳، نتایج تفصیلی.

همان گونه که در جدول شماره ۹-۶ دیده می شود، از بین ۳۶۵ خانوار نمونه شهری، ۶۴ خانوار در گروه هزینه ۳۲۰۰۰۰۱ تا ۴۰۰۰۰۰۰ ریال و ۵۶ خانوار در گروه درآمد ۲۴۰۰۰۰۱ تا ۳۲۰۰۰۰۰ ریال قرار دارند. از بین ۴۸۵ خانوار نمونه روستایی، ۱۱۲ خانوار در گروه هزینه ۱۲۰۰۰۰۱ تا ۱۸۰۰۰۰۰ ریال و ۷۸ خانوار در گروه درآمد ۱۲۰۰۰۰۱ تا ۱۸۰۰۰۰۰ ریال قرار دارند.

از سوی دیگر مشاهده می شود که ۳۶ درصد خانوار شهری در گروه درآمد و ۴۲ درصد در گروه هزینه ۲۴۰۰۰۰۱ تا ۳۲۰۰۰۰۰ ریال قرار دارند. در مورد خانوار روستایی ۷۰/۷ درصد خانوار در گروه درآمد و ۸۱ درصد در گروه هزینه ۲۴۰۰۰۰۱ تا ۳۲۰۰۰۰۰ ریال قرار دارند.

جدول شماره ۹-۷ نشان دهنده آن است که در سال ۱۳۷۳ متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری مبلغ ۵۱۴۵ هزار ریال و خانوار روستایی ۲۹۳۷ هزار ریال بوده است. این در حالی است که در همین سال متوسط درآمد یک خانوار شهری و روستایی در کل کشور به ترتیب مبلغ ۵۷۲۰ هزار ریال و ۳۲۹۳ هزار ریال بوده است که در هر دو مورد، درآمد خانوارهای شهری و روستایی استان کمتر از درآمد این خانوارها در کشور بوده است.

همان گونه که در جدول شماره ۹-۸ دیده می شود، متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری در مورد حقوق بگیران ۱۳۷۶۷۷۸ ریال، مشاغل آزاد ۲۰۷۱۶۶۷ ریال و درآمدهای متفرقه ۱۶۹۶۷۷۰ ریال می باشد. متوسط درآمد سالانه خانوار روستایی در مورد حقوق بگیران ۶۵۵۵۵۵ ریال، مشاغل آزاد ۱۶۸۴۷۳۱ ریال و درآمدهای متفرقه ۵۹۷۱۰۱ ریال می باشد.

در جدول شماره ۹-۹ متوسط درآمد ناخالص سالانه یک خانوار شهری برای گروه های مختلف درآمدی در سال ۱۳۷۵ ارائه شده است:

جدول ۹-۹- متوسط درآمد ناخالص سالانه یک خانوار شهری برای گروه های مختلف درآمد در سال ۱۳۷۵

گروه های درآمد	درآمد (ریال)	درصد توزیع	درصد تغییر نسبت به سال قبل
الف- درآمد پولی ناخالص	۷۵۵۵۵۸۲	۷۳/۴	۲۹/۸
درآمد از مزد و حقوق بخش دولتی و عمومی	۲۰۸۴۵۵۵	۲۰/۲	۴۳/۳
درآمد از مزد و حقوق - بخش خصوصی	۷۶۳۶۳۵	۷/۴	-۶/۸
درآمد از مشاغل آزاد کشاورزی	۵۷۲۸۴۰	۵/۶	□
درآمد از مشاغل آزاد غیر کشاورزی	۲۵۸۱۴۵۲	۲۵/۱	۱۲/۸
درآمدهای متفرقه	۱۱۰۴۳۲۹	۱۰/۷	۴۳/۳
درآمدهای حاصل از فروش کالاهای دست دوم	۴۴۸۷۷۱	۴/۴	۵/۴
ب- درآمد غیر پولی	۲۷۴۱۲۷۹	۲۶/۶	۳۱/۴
ارزش اجاری مسکن ملکی (شخصی)	۲۲۹۰۵۲۶	۲۲/۲	۴۷/۴
سایر ^(۱)	۴۵۰۷۵۳	۴/۴	-۱۵/۲
مجموع درآمد پولی و غیر پولی ناخالص	۱۰۲۹۶۸۶۱	۱۰۰/۰	۳۰/۳

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، متوسط درآمد پولی و غیر پولی ناخالص یک خانوار شهری

در سال ۱۳۷۵، ۱۰,۲۹۶,۸۶۱ ریال بوده است. از این مقدار، ۷,۵۵۵,۵۸۲ ریال (۷۳/۴ درصد) مربوط به درآمد پولی ناخالص و ۲,۷۴۱,۲۷۹ ریال (۲۶/۶ درصد) مربوط به درآمد غیر پولی بوده است. در بخش درآمد پولی ناخالص، سهم درآمد از مشاغل آزاد غیر کشاورزی با ۲,۵۸۱,۴۵۲ (۳۴/۲ درصد) بیشترین و سهم درآمد از مشاغل آزاد کشاورزی با ۵۷۲,۸۴۰ ریال (۷/۶ درصد) کمترین مقدار بوده است. در بخش درآمد غیر پولی، بیشترین سهم مربوط به ارزش جاری مسکن ملکی با ۲,۲۹۰,۵۲۶ ریال (۸۳/۵ درصد) بوده است.

۹-۳- متوسط هزینه های خوراکی و غیر خوراکی

در جداول شماره ۹-۱۰ و ۹-۱۱ متوسط هزینه های خوراکی و غیر خوراکی سالانه یک خانوار شهری و روستایی ارائه شده است:

جدول ۹-۱۰- متوسط هزینه های خوراکی و غیر خوراکی سالانه یک خانوار شهری و روستایی در گیلان و کل کشور (هزار ریال)

سال / مناطق		هزینه های خوراکی				هزینه های غیر خوراکی			
		گیلان		کل کشور		گیلان		کل کشور	
		مبلغ	درصد تغییرات	مبلغ	درصد تغییرات	مبلغ	درصد تغییرات	مبلغ	درصد تغییرات
مناطق شهری									
۱۳۷۰	۱۱۷۷	—	—	۹۵۹	—	۱۸۸۹	—	۲۱۰۰	—
۱۳۷۱	۱۲۶۲	۷/۲		۱۱۷۲	۲۲/۲	۲۰۲۸	۷/۴	۲۶۲۴	۲۵
۱۳۷۲	۱۱۷۱	-۷/۲		۱۴۴۱	۲۳	۱۹۳۴	-۴/۶	۳۱۷۲	۲۰/۹
۱۳۷۳	۱۵۳۱	۳۰/۷		۲۰۴۳	۴۱/۸	۲۴۸۵	۲۸/۵	۴۱۹۹	۳۲/۴
مناطق روستایی									
۱۳۷۰	۱۲۰۹	—	—	۸۸۹	—	۱۲۵۸	—	۱۰۴۳	—
۱۳۷۱	۱۰۹۲	-۹/۷		۱۰۷۲	۲۰/۶	۱۳۰۱	۳/۴	۱۲۳۸	۱۸/۷
۱۳۷۲	۸۲۰	-۲۴/۹		۱۳۲۱	۲۳/۲	۸۳۳	-۳۶	۱۴۱۱	۱۴
۱۳۷۳	۱۱۹۱	۴۵/۲		۱۹۱۸	۴۵/۲	۱۰۰۳	۲۰/۴	۱۹۷۲	۳۹/۷

مأخذ: مرکز آمار ایران نشریه هزینه درآمد خانوارهای شهری و روستایی کل کشور.

جدول ۹-۱۱- متوسط انواع هزینه های غیر خوراکی سالانه یک خانوار شهری و روستایی گیلان

شهری	روستایی	شرح
۲۳۶۲۷۳	۱۷۱۸۰۰	پوشاک
۱۵۲۳۱۴۰	۴۳۶۶۴۱	مسکن
۱۹۰۰۷۰	۱۱۲۰۱۵	لوازم، اثاثه ملزومات و خدمات خانوار
۱۲۰۰۵۸	۴۶۰۱۰	بهداشت و درمان
۱۸۵۱۵۳	۱۰۸۸۴۸	حمل و نقل و ارتباطات
۱۰۴۶۴۵	۳۷۲۱۷	تفریحات، سرگرمی ها و خدمات فرهنگی
۱۲۵۸۰۴	۹۰۲۲۳	کالاها و خدمات متفرقه خانوار
۲۴۸۵۱۴۳	۱۰۰۲۷۵۴	جمع

مأخذ: مرکز آمار ایران نشریه هزینه درآمد خانوارهای شهری و روستایی سال ۱۳۷۳.

همان گونه که در جدول شماره ۹-۱۰ دیده می شود، هزینه های خوراکی سالانه یک خانوار شهری در استان در سال ۱۳۷۳، ۱۵۳۱ هزار ریال و در کل کشور ۲۰۴۳ هزار ریال بوده و در استان نسبت به سال قبل ۳۰/۷ و در کل کشور ۴۱/۸ درصد رشد داشته است.

در مورد هزینه های غیرخوراکی در سال ۱۳۷۳، این مبلغ در استان ۲۴۸۵ هزار ریال و در کل کشور ۴۱۹۹ هزار ریال بوده و در استان نسبت به سال قبل ۲۸/۵ درصد و در مورد کل کشور ۳۲/۴ درصد رشد داشته است.

جدول شماره ۹-۱۱ نشان دهنده آن است که در سال ۱۳۷۳، متوسط انواع هزینه های غیرخوراکی سالانه یک خانوار شهری ۲۴۸۵۱۴۳ ریال و یک خانوار روستایی ۱۰۰۲۷۵۴ ریال بوده است.

بیشترین هزینه در مورد خانوار شهری مربوط به پوشاک با ۲۳۶۲۷۳ ریال (۹/۵ درصد هزینه ها) و کمترین هزینه مربوط به تفریحات و سرگرمی ها و خدمات فرهنگی با ۱۰۴۶۴۵ ریال (۴/۲ درصد هزینه ها) بوده و در مورد خانوار روستایی بیشترین هزینه مربوط به مسکن با ۴۳۶۶۴۱ ریال (۴۳/۵ درصد هزینه ها) و کمترین هزینه مربوط به تفریحات، سرگرمی ها و خدمات فرهنگی با ۳۷۲۱۷ ریال (۳/۷ درصد هزینه ها) بوده است.

در جدول (۹-۱۲) متوسط هزینه ناخالص سالانه یک خانوار شهری به تفکیک گروه های اصلی هزینه ارائه شده است:

جدول ۹-۱۲- متوسط هزینه ناخالص سالانه یک خانوار شهری به تفکیک

گروه های اصلی هزینه

گیلان			گروه های هزینه
درصد تغییر نسبت به سال قبل	درصد توزیع	هزینه (ریال)	
۱۴/۳	۳۶/۰	۴۸۱۴۵۷۷	خوراکی و دخانی
۲۴/۷	۹/۹	۱۳۲۷۸۹۱	پوشاک
۳۴/۵	۲۳/۹	۳۲۰۶۱۴۳	مسکن، آب، سوخت و روشنایی
۳۶/۵	۶/۸	۹۱۰۳۸۰	لوازم و اثاث خانه
۸۰/۱	۴/۳	۵۷۰۳۸۰	درمان و بهداشت
۵۷/۲	۷/۰	۹۳۵۴۴۹	حمل و نقل و ارتباطات
۱۰۰/۸	۴/۰	۵۳۸۶۲۲	تفریح، تحصیل و مطالعه
۵۴/۵	۸/۱	۱۰۸۳۷۴۸	کالاها و خدمات متفرقه
	۴/۱		متوسط تعداد افراد
۳۱/۱	۱۰۰/۰	۱۳۳۸۷۱۹۰	جمع کل هزینه ناخالص

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، جمع کل هزینه ناخالص یک خانوار شهری در استان در سال ۱۳۷۵ به طور متوسط ۱۳,۳۸۷,۱۹۰ ریال بوده که این مبلغ نسبت به سال قبل ۳۱/۱ درصد افزایش داشته

است. بیشترین میزان هزینه مربوط به موادخوراکی و دخانی با ۴,۸۱۴,۵۷۷ ریال (۳۶ درصد نسبت به کل) و کمترین میزان مربوط به تفریح، تحصیل و مطالعه با ۵۳۸,۶۲۲ ریال (۴ درصد نسبت به کل) بوده است. بیشترین تغییر نسبت به سال ۱۳۷۴ در بخش توزیع، تحصیل و مطالعه با ۱۰۰/۸ درصد رشد و کمترین تغییر در بخش خوراکی و دخانی با ۲۴/۷ درصد رشد مشاهده می شود.

فصل دهم- آموزش و تحقیقات

۱-۱۰- سوادآموزی

۱-۱-۱۰- درصد باسوادی

جدول (۱-۱۰) وضعیت باسوادان را به تفکیک نقاط شهری و روستایی ارائه می دهد:

جدول ۱۰-۱- وضع سواد جمعیت ۶ ساله و بیشتر به تفکیک نقاط شهری و روستایی و غیر ساکن

شهرستان	جمع	باسواد	درصد	بی سواد	درصد	جمع	باسواد	درصد	بی سواد	درصد	باسواد	جمع	درصد	بی سواد	درصد	باسواد	جمع	باسواد	بی سواد
آستارا	۵۵۴۴۴	۴۵۵۳۲	۸۲/۱	۹۹۱۲	۱۷/۹	۲۷۴۳۳	۲۴۷۱۸	۹۰	۲۷۱۵	۱۰	۲۴۷۱۸	۲۷۴۳۳	۱۷/۹	۹۹۱۲	۸۲/۱	۴۵۵۳۲	۵۵۴۴۴	۰	۰
آستانه اشرفیه	۱۰۲۸۶۱	۷۸۶۰۷	۷۶/۴	۲۴۲۵۴	۲۳/۶	۴۲۴۹۴	۳۵۴۹۸	۸۳/۵	۶۹۹۶	۱۶/۵	۳۵۴۹۸	۴۲۴۹۴	۲۳/۶	۲۴۲۵۴	۷۶/۴	۷۸۶۰۷	۱۰۲۸۶۱	۰	۰
بندر انزلی	۱۰۸۸۰۲	۹۳۸۲۵	۸۶/۲	۱۴۹۷۷	۱۳/۸	۸۹۵۵۷	۷۹۰۱۸	۸۸/۲	۱۰۵۳۹	۱۱/۸	۷۹۰۱۸	۸۹۵۵۷	۱۳/۸	۱۴۹۷۷	۸۶/۲	۹۳۸۲۵	۱۰۸۸۰۲	۰	۰
طوالش	۲۲۸۱۶۷	۱۶۹۵۹۳	۷۴/۳	۵۸۵۷۴	۲۵/۷	۵۷۱۴۴	۴۷۵۸۸	۸۳/۳	۹۵۵۶	۱۶/۷	۴۷۵۸۸	۵۷۱۴۴	۲۵/۷	۵۸۵۷۴	۷۴/۳	۱۶۹۵۹۳	۲۲۸۱۶۷	۳۷	۳۲۴
رشت	۶۴۰۶۵۲	۵۳۲۹۲۹	۸۳/۲	۱۰۷۷۲۳	۱۶/۸	۴۱۱۸۴۸	۳۶۴۱۲۹	۸۸/۴	۴۷۷۱۹	۱۱/۶	۳۶۴۱۲۹	۴۱۱۸۴۸	۱۶/۸	۱۰۷۷۲۳	۸۳/۲	۵۳۲۹۲۹	۶۴۰۶۵۲	۰	۰
رودبار	۹۶۸۶۶	۷۵۴۲۶	۷۷/۹	۲۱۴۴۰	۲۲/۱	۴۵۰۴۸	۳۷۹۲۱	۸۴/۲	۷۱۲۷	۱۵/۸	۳۷۹۲۱	۴۵۰۴۸	۲۲/۱	۲۱۴۴۰	۷۷/۹	۷۵۴۲۶	۹۶۸۶۶	۰	۰
رودسر	۱۸۱۵۳۹	۱۴۲۰۸۳	۷۸/۳	۳۹۴۵۶	۲۱/۷	۷۸۶۲۲	۶۶۹۲۳	۸۵/۱	۱۱۶۹۹	۱۴/۹	۶۶۹۲۳	۷۸۶۲۲	۲۱/۷	۳۹۴۵۶	۷۸/۳	۱۴۲۰۸۳	۱۸۱۵۳۹	۱	۱
صومعه سرا	۱۲۱۶۸۴	۹۲۵۳۱	۷۶	۲۹۱۵۳	۲۴	۳۱۲۰۵	۲۷۵۸۰	۸۸/۴	۳۶۲۵	۱۱/۶	۲۷۵۸۰	۳۱۲۰۵	۲۴	۲۹۱۵۳	۷۶	۹۲۵۳۱	۱۲۱۶۸۴	۰	۰
فومن	۹۲۱۵۰	۶۷۹۲۳	۷۳/۷	۲۴۲۲۷	۲۶/۳	۲۸۳۱۱	۲۳۷۶۴	۸۳/۹	۴۵۴۷	۱۶/۱	۲۳۷۶۴	۲۸۳۱۱	۲۶/۳	۲۴۲۲۷	۷۳/۷	۶۷۹۲۳	۹۲۱۵۰	۲	۰
لنگرود	۱۲۲۵۴۷	۹۷۷۹۸	۷۹/۸	۲۴۷۴۹	۲۱/۲	۶۱۸۳۱	۵۲۷۰۴	۸۵/۲	۹۱۲۷	۱۴/۸	۵۲۷۰۴	۶۱۸۳۱	۲۱/۲	۲۴۷۴۹	۷۹/۸	۹۷۷۹۸	۱۲۲۵۴۷	۰	۰
لاهیجان	۱۸۳۸۲۲	۱۴۱۸۷۳	۷۷/۲	۴۱۹۴۹	۲۲/۸	۶۰۴۳۰	۵۳۵۷۱	۸۸/۶	۶۸۵۹	۱۱/۴	۵۳۵۷۱	۶۰۴۳۰	۲۲/۸	۴۱۹۴۹	۷۷/۲	۱۴۱۸۷۳	۱۸۳۸۲۲	۰	۰
شت	۶۳۲۳۹	۴۴۰۴۲	۶۹/۶	۱۹۱۹۷	۳۰/۴	۴۴۳۸	۳۶۷۱	۸۲/۷	۷۶۷	۱۷/۳	۳۶۷۱	۴۴۳۸	۳۰/۴	۱۹۱۹۷	۶۹/۶	۴۴۰۴۲	۶۳۲۳۹	۰	۰
جمع گیلان	۱۹۹۷۷۷۳	۱۵۸۲۱۶۲	۷۹/۲	۴۱۵۶۱۱	۲۰/۸	۹۳۸۳۶۱	۸۱۷۰۸۵	۸۷	۱۲۱۲۷۶	۱۳	۸۱۷۰۸۵	۹۳۸۳۶۱	۲۰/۸	۴۱۵۶۱۱	۷۹/۲	۱۵۸۲۱۶۲	۱۹۹۷۷۷۳	۳۸	۳۲۷

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، باسوادان استان، ۷۹/۲ درصد از کل جمعیت استان را تشکیل می‌دهند و میزان بی‌سوادی در استان ۲۰/۸ درصد می‌باشد. ۵۱/۶ درصد جمعیت باسواد در مناطق شهری و ۴۸/۴ درصد در نقاط روستایی ساکن بوده و ۸۷ درصد ساکنان نقاط شهری و ۷۲/۲ درصد ساکنان نقاط روستایی باسوادند.

۲-۱-۱۰- تعداد سوادآموزان

در جدول (۲-۱۰) تعداد کلاس و سوادآموزان برحسب مقدماتی و تکمیلی در مناطق شهری و روستایی ارائه شده است:

جدول ۲-۱۰- تعداد کلاس و سوادآموزان برحسب مقدماتی و تکمیلی در مناطق شهری و روستایی در سال ۱۳۷۴

مناطق	تعداد کلاس					تعداد سوادآموز				
	جمع	مقدماتی	تکمیلی	پایانی	پنجم	جمع	مقدماتی	تکمیلی	پایانی	پنجم
شهری	۹۴۵	۴۶۷	۳۱۴	۱۱۶	۴۸	۱۲۱۴۰	۵۶۹۱	۳۹۲۲	۱۷۸۱	۷۴۶
روستایی	۲۱۴۶	۱۱۸۲	۶۸۸	۲۳۱	۴۵	۲۵۶۳۹	۱۴۰۱۶	۷۹۷۳	۳۱۳۴	۶۱۷
کل استان	۳۰۹۱	۱۶۴۹	۱۰۰۲	۳۴۷	۹۳	۴۷۸۷۹	۱۹۷۰۷	۱۱۸۹۴	۴۹۱۵	۱۴۶۳

منبع: نهضت سوادآموزی استان گیلان

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، تعداد کلاس‌های نهضت در نقاط شهری ۹۴۵ باب و در نقاط روستایی ۲۱۴۶ باب می‌باشد. تعداد کل سوادآموزان نیز ۱۹۷۰۷ نفر می‌باشد. که از این تعداد، ۲۵۷۳۹ نفر در نقاط روستایی و ۱۲۱۴۰ نفر در نقاط شهری ساکن‌اند.

در جدول (۳-۱۰)، تعداد سوادآموزان لازم‌التعلیم برحسب پایه و جنس به تفکیک شهرستان‌ها ارائه

شده است:

جدول ۱۰-۳- تعداد سوادآموزان طرح لازم‌التعلیم نهضت برحسب پایه و جنس به تفکیک شهرستان

در سال ۱۳۷۴

شهرستان	جمع	پایه اول		پایه دوم		پایه سوم		پایه چهارم		پایه پنجم	
		زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد
آستارا	۸۷۴	۹۱	۱۰۳	۱۰۵	۹۱	۱۱۲	۷۹	۸۹	۵۷	۹۲	۵۵
آستانه اشرفیه	۲۶۶	۲۶	۲۳	۲۵	۲۸	۳۴	۲۸	۲۳	۲۰	۲۶	۳۳
بندرانزلی	۲۵۵	۳۱	۲۱	۲۹	۲۷	۲۲	۲۷	۲۴	۲۶	۲۸	۲۰
تالش	۳۴۰۱	۳۴۶	۳۲۵	۳۵۱	۳۱۲	۳۴۷	۳۷۵	۳۶۰	۳۲۸	۳۷۱	۲۸۶
رشت	۴۱۹	۴۸	۴۱	۴۵	۴۱	۴۵	۵۰	۵۱	۲۸	۴۳	۲۷
رودبار	۷۵۵	۸۵	۷۲	۶۰	۴۵	۸۰	۸۵	۷۴	۹۶	۷۴	۸۴
رودسر	۱۸۱۶	۱۶۸	۱۶۴	۱۷۸	۱۶۷	۱۶۵	۱۶۹	۲۰۷	۱۷۹	۲۲۲	۱۹۷
صومعه سرا	۱۱۷۴	۱۱۸	۱۰۱	۱۳۲	۱۰۴	۱۳۷	۱۲۲	۱۲۵	۱۲۶	۱۰۸	۱۰۱
فومن شفت	۱۴۲۴	۱۴۳	۱۲۱	۱۳۹	۱۲۵	۱۵۲	۱۴۸	۱۴۹	۱۲۷	۱۶۳	۱۵۷
لاهیجان	۱۵۸۷	۱۴۵	۱۴۲	۱۷۰	۱۴۰	۱۶۳	۱۵۶	۱۸۰	۱۳۹	۱۷۵	۱۷۷
لنگرود	۸۴۷	۷۹	۶۹	۱۰۶	۸۵	۷۹	۶۸	۹۶	۸۰	۱۰۰	۸۵
کل استان	۱۲۸۱۸	۱۲۸۰	۱۱۸۲	۱۳۴۰	۱۱۶۵	۱۳۳۶	۱۳۰۷	۱۳۷۸	۱۲۰۶	۱۴۰۲	۱۲۲۲

مأخذ: نهضت سوادآموزی استان گیلان

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، شهرستان تالش با ۳۴۰۱ نفر بیشترین تعداد سوادآموز و شهرستان‌های بندرانزلی با ۲۵۵ و آستانه اشرفیه با ۲۶۶ نفر کمترین تعداد سوادآموزان را به خود اختصاص داده‌اند.

در جدول شماره ۱۰-۴، تعداد سوادآموزان طرح لازم‌التعلیم نهضت برحسب دوره و به تفکیک گروه‌های سنی ارائه شده است:

جدول ۱۰-۴- تعداد سوادآموزان طرح لازم‌التعلیم نهضت برحسب دوره به تفکیک گروه‌های سنی در سال ۱۳۷۴

شهرستان	جمع	پایه اول	پایه دوم	پایه سوم	پایه چهارم	پایه پنجم
۷-۹ ساله	۸۰۸۱	۲۴۲۸	۲۳۷۵	۲۲۳۰	۱۰۲۹	۱۹
۱۰-۱۴ ساله	۴۶۹۱	۳۴	۱۳۰	۴۱۳	۱۵۵۴	۲۵۶۰
۱۵-۱۸ ساله	۴۶	۰	۰	۰	۱	۴۵
جمع	۱۲۸۱۸	۲۴۶۲	۲۵۰۵	۲۶۴۳	۲۵۸۴	۲۶۲۴

مأخذ: نهضت سوادآموزی استان گیلان

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، ۱۲۸۱۸ نفر سوادآموز لازم التعلیم در دوره سنی ۷-۱۸ ساله شناسایی شده اند که از این تعداد، ۸۰۸۱ نفر در گروه سنی ۷-۹ ساله قرار دارند. در جدول شماره ۵-۱۰، تعداد سوادآموزان نهضت بر حسب دوره و به تفکیک گروه های سنی ارائه شده است:

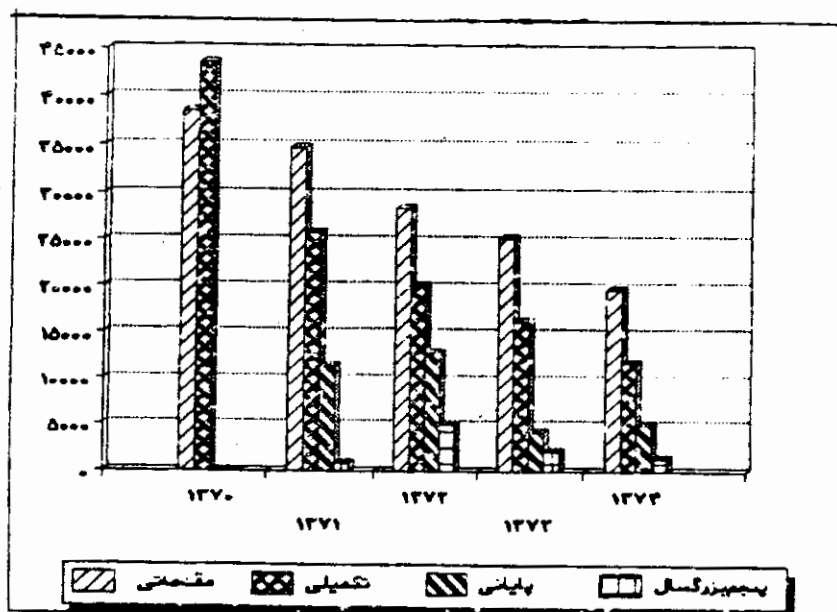
جدول ۵-۱۰- تعداد سوادآموزان نهضت بر حسب دوره و به تفکیک گروه های سنی در سال ۱۳۷۴

گروه سنی	جمع	مقدماتی	تکمیلی	پایانی	پنجم بزرگسال
۱۹-۱۰ ساله	۴۷۰۵	۱۹۴۹	۱۴۶۱	۹۰۴	۳۹۱
۲۹-۲۰ ساله	۷۴۱۵	۳۲۶۵	۲۴۷۲	۱۲۴۹	۴۲۹
۳۹-۳۰ ساله	۱۰۳۶۳	۵۰۱۲	۳۵۲۶	۱۵۰۲	۳۲۳
۴۹-۴۰ ساله	۸۵۳۴	۴۸۰۲	۲۶۵۶	۹۰۴	۱۷۲
۵۰ ساله و بیشتر	۶۸۶۲	۴۶۷۹	۱۷۷۹	۳۵۶	۴۸
جمع کل	۳۷۸۷۹	۱۹۷۰۷	۱۱۸۹۴	۴۹۱۵	۱۳۶۳

مأخذ: نهضت سوادآموزی استان گیلان

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، از ۳۷۸۷۹ نفر سوادآموز، دوره سنی ۳۰-۳۹ ساله با ۱۰۳۶۳ نفر بیشترین تعداد را به خود اختصاص داده اند. از مقایسه جدول شماره ۹-۵ با جدول ۵-۱۰، مشاهده می شود که از ۸۰۸۱ نفر سوادآموز لازم التعلیم شناسایی شده در دوره سنی ۷-۹ ساله، هیچ یک در گروه سوادآموزان قرار نگرفته اند. نمودار ۳۷ تعداد سوادآموزان نهضت سوادآموزی را طی سال های ۱۳۷۰-۱۳۷۴

نمودار ۳۷- تعداد سوادآموزان نهضت سوادآموزی طی سال های ۱۳۷۰-۱۳۷۴



در جدول ۱۰-۶ تعداد سوادآموزان نهضت برحسب دوره و به تفکیک نوع فعالیت ارائه شده است:

جدول ۱۰-۶- تعداد سوادآموزان نهضت سوادآموزی برحسب دوره و به تفکیک نوع فعالیت در سال ۱۳۷۴

نوع فعالیت	جمع		مقدمانی	تکمیلی	پایانی	پنجم بزرگسال
	تعداد	درصد				
کشاورز	۴۵۰۲	۱۱/۹	۲۹۰۰	۱۳۸۳	۲۰۱	۱۸
کارگر و کارمند	۳۲۲۳	۸/۵	۱۷۴۸	۹۹۹	۳۳۰	۱۴۶
خانه‌دار	۲۸۶۱۲	۷۵/۵	۱۴۳۸۲	۹۰۳۹	۴۱۱۴	۱۰۷۷
بیکار	۰	۰	۰	۰	۰	۰
سایر	۱۵۴۲	۴/۱	۶۷۷	۴۷۳	۲۷۰	۱۲۲
جمع کل	۳۷۸۷۹	۱۰۰	۱۹۷۰۷	۱۱۸۹۴	۴۹۱۵	۱۳۶۳

مأخذ: نهضت سوادآموزی استان گیلان

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، در بین ۳۷۸۷۹ نفر سوادآموز، گروه زنان خانه‌دار با ۲۸۶۱۲ نفر بیشترین تعداد سوادآموزان را تشکیل می‌دهند.

در جدول شماره ۱۰-۷، تعداد کلاس‌های نهضت برحسب دوره و به تفکیک شهرستان ارائه شده است:

جدول ۱۰-۷- تعداد کلاس نهضت سوادآموزی برحسب دوره و به تفکیک شهرستان ۱۳۷۴

شهرستان	جمع	مقدمانی	تکمیلی	پایانی	پنجم بزرگسال
آستارا	۱۰۴	۵۹	۳۲	۱۰	۳
آستانه‌اشرفیه	۱۳۲	۵۹	۵۲	۱۷	۴
بندرانزلی	۶۷	۳۴	۲۵	۶	۲
تالش	۵۰۹	۲۶۲	۱۶۲	۷۰	۱۵
رشت	۶۱۰	۳۰۰	۲۱۱	۷۷	۲۲
رودبار	۱۲۶	۶۹	۴۱	۱۲	۴
رودسر	۴۴۶	۲۵۸	۱۳۶	۴۳	۹
شفت	۰	۰	۰	۰	۰
صومعه‌سرا	۲۴۹	۱۲۸	۸۸	۲۵	۸
فومن	۳۱۵	۱۸۵	۸۸	۳۴	۸
لاهیجان	۳۳۱	۱۹۹	۹۳	۲۹	۱۰
لنگرود	۲۰۲	۹۶	۷۴	۲۴	۸
کل استان	۳۰۹۱	۱۶۴۹	۱۰۰۲	۳۴۷	۹۳

مأخذ: نهضت سوادآموزی استان گیلان

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، از ۳۰۹۱ کلاس موجود، شهرستان تالش با ۵۰۹ کلاس بیشترین و شهرستان بندرانزلی با ۶۷ کلاس کمترین تعداد کلاس‌ها را به خود اختصاص داده‌اند.

در جدول شماره ۱۰-۸ تعداد روستاهای تحت پوشش نهضت سوادآموزی به تفکیک شهرستان ارائه شده است:

جدول ۱۰-۸- روستاهای تحت پوشش نهضت سوادآموزی به تفکیک شهرستان ۱۳۷۴

شهرستان	تعداد روستاهای تحت پوشش	
	نهضت	طرح لازم‌التعلیم
آستارا	۲۰	۳۸
آستانه اشرفیه	۴۰	۱۱
بندرانزلی	۱۴	۸
تالش	۱۹۷	۶۶
رشت	۱۱۹	۱۴
رودبار	۴۱	۵۱
رودسر	۲۰۵	۱۲۳
شفت	۰	۰
صومعه سرا	۱۰۳	۳۷
فومن	۱۵۲	۵۵
لاهیجان	۲۱۰	۹۱
لنگرود	۸۸	۴۳
کل استان	۱۱۸۹	۵۳۷

مأخذ: نهضت سوادآموزی استان گیلان

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، ۱۱۸۹ روستا تحت پوشش نهضت سوادآموزی بوده و از این تعداد، شهرستان رودسر با ۲۰۵ روستا بیشترین تعداد و شهرستان بندرانزلی با ۱۴ روستا کمترین تعداد را به خود اختصاص داده است. همچنین ۵۳۷ روستا تحت پوشش طرح لازم‌التعلیم قرار داشته که از این تعداد شهرستان رودسر با ۱۲۳ روستا بیشترین تعداد و شهرستان بندرانزلی با ۸ روستا کمترین تعداد را دارا بوده است.

۱۰-۱-۳- تعداد آموزشیاران

در جداول شماره‌های ۱۰-۹، ۱۰-۱۰ و ۱۱-۱۰، تعداد آموزشیاران نهضت در طرح بزرگسال و لازم‌التعلیم، میزان تحصیلات آنها به تفکیک شهرستان محل فعالیت ارائه شده است:

جدول ۱۰-۹- تعداد آموزشیار طرح بزرگسال و لازم‌التعلیم نهضت بر حسب جنس در سال ۱۳۷۴

شهرستان	آموزشیار بزرگسال			آموزشیار لازم‌التعلیم		
	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن
آستارا	۷۴	۱۹	۵۵	۹۶	۴۹	۴۷
آستانه اشرفیه	۹۵	۳۳	۶۲	۲۸	۳	۲۵
بندرانزلی	۵۳	۹	۴۴	۲۷	۰	۲۷
تالش	۴۰۳	۹۱	۳۱۲	۳۹۷	۱۷۵	۲۲۲
رشت	۳۵۸	۴۳	۳۱۵	۴۱	۰	۴۱
رودبار	۶۷	۱۴	۵۳	۸۶	۲۳	۶۳
رودسر	۲۹۶	۶۹	۲۲۷	۲۲۱	۹۷	۱۲۴
صومعه سرا	۱۷۳	۵۳	۱۲۰	۱۲۲	۱۳	۱۰۹
فومن - شیفت	۱۵۹	۲۲	۱۳۷	۱۶۹	۴۳	۱۲۶
لاهیجان	۳۳۸	۴۱	۱۹۷	۱۸۵	۴۷	۱۳۸
لنگرود	۱۵۶	۲۶	۱۳۰	۱۰۲	۳۰	۷۲
کل استان	۲۰۷۲	۴۲۰	۱۶۵۲	۱۴۷۴	۴۸۰	۹۹۴

مأخذ: نهضت سوادآموزی استان گیلان.

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود در سال ۱۳۷۴ تعداد ۲۰۷۲ نفر آموزشیار بزرگسال در استان مشغول به فعالیت بوده‌اند که از این تعداد ۴۲۰ نفر مرد (۲۰/۳ درصد) و ۱۶۵۲ نفر زن (۷۹/۷ درصد) بوده‌اند. شهرستان تالش با ۴۰۳ نفر (۱۹/۴ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان بندرانزلی با ۵۳ نفر (۲/۵ درصد) کمترین تعداد آموزشیار بزرگسال را دارا بوده است.

همچنین ۱۴۷۴ نفر آموزشیار لازم‌التعلیم در استان مشغول به فعالیت بوده که از این تعداد ۴۸۰ نفر مرد (۳۲/۶ درصد) و ۹۹۴ نفر زن (۶۷/۴ درصد) بوده‌اند. شهرستان تالش با ۳۹۷ نفر (۲۶/۹ درصد) بیشترین و شهرستان بندرانزلی با ۲۷ نفر (۱/۸ درصد) کمترین تعداد آموزشیار لازم‌التعلیم را دارا بوده است.

جدول ۱۰-۱۰- تعداد آموزشیاران نهضت سوادآموزی برحسب میزان تحصیلات و به تفکیک

شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	جمع	کمتر از دیپلم	دیپلم	بالاتر از دیپلم
آستارا	۷۴	۳	۵۵	۱۶
آستانه اشرفیه	۹۵	۵	۷۹	۱۱
بندر انزلی	۵۳	۲	۴۴	۷
تالش	۴۰۳	۲۲	۳۰۲	۷۹
رشت	۳۵۸	۷	۳۰۵	۴۶
رودبار	۶۷	۱	۶۵	۱
رودسر	۲۹۶	۱۸	۲۶۷	۱۱
صومعه سرا	۱۷۳	۱	۱۶۶	۶
فومن شفت	۱۵۹	۵	۱۲۹	۲۵
لاهیجان	۲۳۸	۴	۲۲۳	۱۱
لنگرود	۱۵۶	۰	۱۵۳	۳
کل استان	۲۰۷۲	۶۸	۱۷۸۸	۲۱۶

مأخذ: نهضت سوادآموزی استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود از تعداد ۲۰۷۲ نفر آموزشیار نهضت سوادآموزی استان ۶۸ نفر مدرک کمتر از دیپلم (۳/۳ درصد)، ۱۷۸۸ نفر مدرک تحصیلی دیپلم (۸۶/۳ درصد) و ۲۱۶ نفر مدرک تحصیلی بالاتر از دیپلم (۱۰/۴ درصد) داشته اند.

جدول ۱۱-۱۰- تعداد آموزشیاران طرح لازم التعلیم نهضت برحسب میزان تحصیلات

در سال ۱۳۷۴

شهرستان	جمع	کمتر از دیپلم	دیپلم	بالاتر از دیپلم
آستارا	۹۶	۰	۵۳	۴۳
آستانه اشرفیه	۲۸	۱	۱۷	۱۰
بندر انزلی	۲۷	۰	۲۰	۷
تالش	۳۹۷	۱	۳۰۶	۹۰
رشت	۴۱	۰	۳۴	۷
رودبار	۸۶	۰	۸۳	۳
رودسر	۲۲۱	۰	۲۰۴	۱۷
صومعه سرا	۱۲۲	۱	۱۱۲	۹
فومن شفت	۱۶۹	۰	۱۴۷	۲۲
لاهیجان	۱۸۵	۰	۱۴۹	۳۶
لنگرود	۱۰۲	۰	۸۳	۱۹
کل استان	۱۴۷۴	۳	۱۲۰۸	۲۶۳

مأخذ: نهضت سوادآموزی استان گیلان.

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود از تعداد ۱۴۷۴ نفر آموزشیار لازم‌التعلیم نهضت ۳ نفر مدرک کمتر از دیپلم (۰/۲ درصد)، ۱۲۰۸ نفر مدرک دیپلم (۸۱/۲ درصد) و ۲۶۳ نفر مدرک تحصیلی بالاتر از دیپلم (۱۸/۶ درصد) داشته‌اند.

۲-۱۰- آموزش پیش‌دبستانی، ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و تربیت معلم

۱-۲-۱۰- تعداد دانش‌آموزان

در جدول شماره ۱۰-۱۲، آمار دانش‌آموزان در سطوح مختلف تحصیلی ارائه شده و همان‌گونه که در این جدول دیده می‌شود، تعداد کل دانش‌آموزان استان ۶۴۸۵۸۲ نفر بوده که شهرستان رشت با ۲۰۲۹۲۷ نفر (۳۱/۳ درصد) دارای بیشترین تعداد دانش‌آموز در سطوح مختلف تحصیلی بوده و کمترین تعداد مربوط به شهرستان آستارا با ۱۸۲۷۸ نفر دانش‌آموز (۲/۸ درصد) می‌باشد.

۲-۲-۱۰- کادر آموزشی و اداری

در جدول شماره ۱۰-۱۳، آمار کارمندان و کارکنان خدماتی رسمی و پیمانی دولتی و اعزامی به غیرانتفاعی به تفکیک شهرستان ارائه شده و همان‌گونه که در این جدول دیده می‌شود، تعداد کل کارمندان و کارکنان خدماتی ۴۳۹۱۵ نفر بود، از این تعداد، ۴۰۳۵۱ نفر کارمند و ۳۵۶۴ نفر در بخش خدمات مشغول به کار می‌باشند. شهرستان رشت با ۱۸۸۹ نفر بیشترین تعداد و شهرستان آستارا با ۱۳۶۶ نفر کمترین تعداد کارمندان و کارکنان خدماتی را داراست.

۳-۲-۱۰- امکانات آموزشی

در جدول شماره ۱۰-۱۴، آمار آموزشگاه‌های مختلف سطوح تحصیلی دولتی و غیرانتفاعی ارائه شده و همان‌گونه که در این جدول دیده می‌شود، تعداد کل آموزشگاه‌ها در سطوح مختلف تحصیلی ۴۲۲۹ آموزشگاه بوده که مقطع ابتدایی با ۲۲۴۷ آموزشگاه بیشترین تعداد و مقطع تربیت معلم با ۳ آموزشگاه کمترین تعداد را به خود اختصاص داده است.

در جدول شماره ۱۰-۱۵، آمار تعداد کلاس‌ها و دانش‌آموزان در سطوح مختلف تحصیلی در آموزشگاه‌های دولتی و غیردولتی به تفکیک شهرستان ارائه شده و همان‌گونه که در این جدول دیده می‌شود، مجموع کلاس‌ها در سطوح مختلف تحصیلی ۲۴۴۲۴ کلاس بوده که مقطع ابتدایی با ۱۲۷۴۸ کلاس بیشترین تعداد و مقطع تربیت معلم با ۱۲ کلاس کمترین تعداد را به خود اختصاص داده است. سرانه کلاس به ازاء هر ۱۰۰۰ نفر، ۳۷ کلاس می‌باشد.

۴-۲-۱۰- تعداد مردودان و ترک تحصیل‌کنندگان

در جدول شماره ۱۰-۱۶، آمار مردودین و ترک تحصیل‌کنندگان در سطوح مختلف تحصیلی به تفکیک شهرستان‌ها ارائه شده است:

جدول ۱۰-۱۲- آمار دانش آموزان (بدون بزرگسال) دولتی و غیرانتفاعی ۱۳۷۵-۱۳۷۶ پسر و دختر (شهری و روستایی) (استان گیلان)

منطقه	کودکستان		ابتدایی		راهنمایی		متوسطه نظری		فنی و حرفه‌ای		کار و دانش		جمع کل متوسطه		پیش دانشگاهی		تربیت معلم		جمع کل دانش آموز	
	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر
اداره کل استان گیلان	۱۱۰	۴۷	۱۶۸۹۰	۱۵۷۸۳	۱۱۷۲۶	۱۱۲۶۶	۶۵۴۸	۷۷۸۸	۹۵۲	۵۸۰	۴۳۱	۶۰۴	۷۹۳۱	۸۹۷۲	۲۵۲	۴۷۳		۳۶۹۰۹	۲۹۰	
رشت - ناحیه ۱	۸۳۹	۷۱۸	۱۴۳۰۷	۱۳۸۳۳	۱۰۹۶۰	۹۹۲۶	۷۰۴۶	۹۰۵۲	۱۵۱۰	۶۵۱	۴۴۸	۴۳۳	۹۰۰۴	۱۰۱۳۶	۴۱۰	۴۸۵		۳۵۵۲۰		
رشت - ناحیه ۲			۵۵۰۱	۵۰۸۸	۳۲۶۸	۲۹۲۳	۱۱۹۵	۱۵۵۶	۱۱۹			۵۵	۱۳۱۴	۱۶۱۱				۱۰۰۸۳		
خمام			۳۶۹۰	۳۳۶۸	۲۵۰۴	۲۰۵۰	۵۷۵	۱۱۶۰	۴۶	۲۵		۵۷	۶۲۱	۱۲۴۲				۶۸۱۵		
کوجصفهان			۲۶۱۸	۲۳۸۸	۱۶۴۴	۱۵۹۶	۸۱۴	۱۰۰۵		۱۱	۶۵	۶۸	۸۷۹	۱۰۸۴				۵۲۲۴		
لشت شاه	۸۳	۹	۴۴۹۶	۴۱۷۳	۲۴۷۶	۲۳۱۵	۶۱۸	۱۱۶۲			۸۳	۵۵	۷۰۱	۱۲۱۷				۷۶۷۳		
سنکر			۷۲۶۷	۶۶۸۸	۵۵۹۴	۵۲۶۶	۳۴۵۵	۴۶۲۵	۴۹۲	۱۶۱	۷۷۳	۵۱	۴۷۲۰	۴۸۳۷	۲۱۱	۲۱۹		۱۷۸۵۷		
بندرانزلی	۶۵	۷۰	۹۵۸۸	۸۹۳۹	۷۰۲۶	۶۷۴۸	۴۳۱۷	۴۹۷۶	۴۶۹	۸۷	۶۶۹	۱۹۷	۵۴۵۵	۵۲۶۰	۲۳۵	۳۳۴	۵۸	۲۳۲۰۳		
لاهیجان	۸۴۱	۷۰۰	۳۷۱۱	۳۵۱۷	۳۰۰۵	۲۴۶۰	۱۶۸۳	۱۶۵۴	۸۹	۴۴		۱۱۶	۱۷۷۲	۱۸۱۴				۸۵۱۹		
سیاهکل	۳۱	۳۷	۳۸۹	۷۵۵۱	۷۱۰۷	۶۰۹۱	۵۴۶۷	۴۸۸۰	۲۴۰	۱۶۵			۵۱۲۰	۵۴۱۴	۱۸۸	۲۰۲		۱۹۳۳۹		
رودسر			۴۸	۳۲۳۴	۳۰۲۷	۲۴۱۱	۲۱۶۴	۱۵۲۳	۱۸۲	۳۳	۳۱۹	۱۷۰	۲۰۲۴	۱۸۳۴				۷۷۲۷		
املش	۱۷	۱۵	۳۲۸۵	۲۱۲۲	۱۷۰۹	۱۴۷۴	۹۴۴	۸۳۷			۳۴	۳۰	۹۷۸	۸۶۷				۴۹۸۹		
رحیم‌آباد	۶۹	۹۵	۱۲۴۰۷	۱۱۱۸۳	۸۰۳۴	۶۷۱۶	۴۵۵۴	۴۵۶۸	۱۸۳		۱۵۰	۸۸	۴۸۸۷	۴۶۵۶				۲۵۳۹۷		
تالش	۷۷	۷۰	۴۲۸۱	۳۹۷۲	۳۳۷۵	۲۷۶۹	۲۰۸۶	۲۰۶۹	۱۳۳	۵۷	۱۴۱	۱۰۰	۲۳۶۰	۲۲۲۶				۱۰۰۹۳		
رضوانشهر	۴۷	۳۶	۳۳۸۴	۳۱۰۸	۲۲۳۶	۲۰۶۰	۱۲۸۷	۱۱۹۴	۸۱	۱۶	۳۶	۹۱	۱۴۰۴	۱۳۰۱				۷۰۷۱		
ماسال و شاندرمن	۹۴	۷۴	۷۲۰۷	۶۵۳۳	۴۸۴۱	۴۲۹۴	۲۳۴۶	۲۶۰۹	۳۳۱	۷۱	۲۲۲	۹۵	۲۸۹۹	۲۷۷۵	۱۱۷	۱۵۴		۱۵۱۵۸		
فومن	۱۶	۲۱	۴۷۶۱	۴۲۲۳	۲۷۸۰	۲۵۵۸	۱۷۴۶	۱۶۹۸		۳۸	۱۲۶	۱۲۵	۱۸۷۲	۱۸۶۱				۹۴۲۹		
شفت	۱۵۳	۱۶۲	۶۹۶۵	۶۲۶۷	۴۵۹۱	۴۰۶۵	۲۳۴۲	۲۵۱۹	۳۷۱	۲۹	۲۷۸	۳۶	۲۹۹۱	۲۵۸۴	۱۳۰	۱۶۳		۱۴۸۳۰		
صومعه‌سرا			۲۰۲۰	۱۸۷۳	۱۴۷۵	۱۲۴۸	۸۲۸	۸۹۷		۴۰	۷۴		۸۲۸	۱۰۱۱				۴۳۲۳		
تولمات	۱۷۹	۱۵۶	۴۸۴۷	۴۵۶۵	۳۵۲۹	۳۰۲۵	۱۱۰۹	۱۶۸۸	۲۳۳	۲۲	۱۰۵		۱۴۴۷	۱۷۱۰	۹۴	۱۵۱	۱۰۴	۱۰۲۰۰		
آستانه اشرفیه	۳۴	۲۹	۲۵۹۲	۲۴۷۵	۱۵۳۵	۱۵۵۰	۵۴۰	۵۹۰		۲۲	۹۲	۵۶	۶۳۲	۶۶۸				۴۷۹۳		
کیاشهر	۳۸۹	۳۹۴	۸۶۵۴	۸۴۷۱	۶۶۵۸	۵۹۰۲	۳۸۵۰	۲۹۱۷	۳۸۹	۱۱۶	۳۷۵	۳۳۱	۴۶۱۴	۵۳۶۴	۱۷۸	۲۱۸		۲۰۴۹۳		
لنگرود	۷۹	۸۳	۵۹۵۱	۵۵۷۷	۴۳۰۱	۳۵۸۵	۳۰۱۷	۳۱۸۹	۳۰۴		۱۴۷	۱۸	۳۴۶۸	۳۲۰۷				۱۳۷۹۹		
رودبار			۱۸۹۲	۱۸۹۵	۱۳۱۳	۱۱۳۴	۷۰۳	۶۲۶			۴۹	۳۸	۷۵۲	۶۶۴				۳۹۵۷		
عمارلو	۸۸	۹۱	۴۲۲۲	۳۸۵۲	۳۴۳۵	۲۶۶۳	۲۰۳۸	۱۵۳۴	۷۸	۴۶		۱۱۰	۲۱۱۶	۱۶۹۰		۱۲۱		۹۸۶۱		
آستارا																				
	۳۶۵۸	۳۲۵۴	۱۵۰۳۲۱	۱۴۰۰۲۷	۱۰۶۵۱۷	۹۵۲۲۴	۶۰۰۴۴	۶۸۷۹۳	۶۲۰۲	۲۲۱۴	۴۵۴۳	۲۹۹۸	۷۰۷۸۹	۷۲۰۰۵	۱۸۱۵	۲۵۲۰	۱۶۲	۲۳۲۲۶۲	۲۹۰	۳۱۵۳۲۰

جدول ۱۰-۱۳- آمار کارکنان رسمی و پیمانی مرد و زن دولتی و اعزامی به غیرانتفاعی ۱۳۷۵-۱۳۷۶ شهری و روستایی (استان گیلان)

منطقه	کارمندان							کارکنان خدماتی						
	کودکستان	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	تربیت معلم	ادارات	جمع	کودکستان	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	تربیت معلم	ادارات	جمع کل
اداره کل استان گیلان														
رشت - ناحیه ۱	۴۸	۱۳۱۱	۹۴۷	۷۹۳		۲۴۸	۲۹۱	۲	۱۰۰	۶۹	۷۲	۴	۸	۳۶۴۴
رشت - ناحیه ۲	۵۷	۱۲۴۸	۸۹۹	۱۰۸۵		۲۷۲	۳۵۶۱	۴	۹۹	۶۱	۸۵		۱۰	۳۸۲۰
خممام		۵۹۰	۲۵۱	۱۵۷		۱۱۱	۱۲۰۹		۵۴	۳۹	۱۹		۵	۱۳۴۶
کوجصفهان		۳۸۷	۲۵۲	۱۱۸		۵۴	۸۱۱		۴۰	۲۷	۱۴		۷	۸۹۹
لشت شاه	۱	۳۳۰	۱۹۹	۱۱۰		۱۸۳	۸۲۳		۲۸	۲۲	۱۴		۷	۸۹۴
سنگر		۵۱۶	۲۵۳	۹۸		۴۸	۹۱۵		۲۷	۱۴	۶		۴	۹۶۶
بندرانزلی	۱۱	۷۲۵	۵۶۲	۵۴۸		۱۲۰	۱۹۶۶	۱	۵۴	۴۶	۴۷		۳	۲۱۱۷
لاهیجان	۷۱	۱۱۴۳	۷۶۶	۷۰۶		۹۹	۲۸۱۱	۷	۹۶	۹۴	۱۰۵	۱۹	۲۱	۳۱۵۳
سیاهکل	۵	۴۳۷	۲۳۸	۲۵۱		۲۰۵	۱۲۳۶	۲	۲۴	۳۰	۴۰		۱۲	۱۳۴۴
رودسر	۱۹	۱۰۲۴	۷۲۳	۷۰۷		۱۴۲	۲۶۱۵	۲	۹۳	۹۸	۸۴		۲۰	۲۹۱۲
املش	۸	۴۲۳	۲۸۱	۲۰۲		۶۶	۹۸۰	۳	۴۲	۳۴	۴۳		۷	۱۰۸۹
رحیم آباد		۳۲۲	۲۱۷	۱۱۵		۵۴	۷۰۸		۱۰	۲۴	۱۱		۷	۷۶۰
نالش	۱۱	۱۲۸۴	۶۸۰	۴۵۳		۳۹۰	۲۸۱۸	۱	۸۹	۵۴	۴۵		۸	۳۰۱۵
رضوانشهر	۱۱	۴۶۸	۳۱۱	۲۲۸		۸۲	۱۱۰۰	۱	۳۵	۲۳	۱۹		۱۳	۱۱۹۱
ماسال و شاندرمن	۹	۴۰۹	۲۸۵	۲۰۳		۱۵۱	۱۰۵۷		۳۸	۳۶	۴۸		۹	۱۱۶۸
فومن	۵	۸۶۱	۶۰۴	۳۷۷		۳۸۴	۲۲۳۱	۱	۸۵	۶۲	۴۶		۱۴	۲۴۳۹
شتت	۳	۶۲۴	۳۲۶	۲۱۲		۷۰	۱۲۳۵		۳۶	۲۷	۴۶		۲	۱۳۲۶
صومعه سرا	۹	۸۲۳	۴۸۷	۴۰۷		۳۲۹	۲۰۵۵		۷۰	۵۱	۵۸		۹	۲۲۲۳
تولعات		۲۵۷	۱۷۹	۱۰۹		۴۹	۵۹۴		۱۸	۱۴	۱۰		۸	۶۴۴
آستانه اشرفیه	۱۵	۵۵۵	۳۳۸	۲۶۲		۷۳	۱۲۷۰	۳	۴۵	۳۵	۳۷	۸	۱۲	۱۴۱۰
کیاشهر	۴	۳۲۸	۱۹۵	۱۰۵		۴۵	۶۷۷	۱	۳۰	۱۶	۱۰		۱۰	۷۴۴
لنگرود	۴۳	۱۰۸۶	۷۷۲	۶۶۱		۱۵۷	۲۷۱۹		۱۰۱	۸۳	۶۳		۱۴	۲۹۸۰
رودبار	۴	۵۸۷	۴۴۱	۳۵۷		۸۷	۱۴۷۶		۳۳	۱۸	۲۲		۱۱	۱۵۶۰
عمارلو		۲۱۰	۱۸۴	۸۹		۵۷	۵۴۰		۱۱	۶	۴		۴	۵۶۵
آستارا	۱۰	۴۸۵	۳۶۱	۳۱۸		۸۶	۱۲۶۰		۴۱	۳۲	۲۸		۵	۱۳۶۶
	۴۴۴	۱۶۴۳۳	۱۰۹۵۱	۸۶۷۱	۹۶	۲۸۵۶	۴۰۳۵۱	۲۸	۱۲۹۹	۱۰۱۵	۹۱۶	۳۱	۲۷۵	۳۵۴۴

جدول ۱۰-۱۴- آمار آموزشگاه‌های سطوح مختلف تحصیلی (بدون بزرگسال) ۱۳۷۵-۱۳۷۶ جمع دولتی و غیرانتفاعی (استان گیلان)

منطقه	کودکستان	ابتدایی				راهنمایی				متوسطه			پیش دانشگاهی			تربیت معلم			جمع کل
		پسرانه	دخترانه	مختلط	جمع	پسرانه	دخترانه	مختلط	جمع	پسرانه	دخترانه	جمع	پسرانه	دخترانه	جمع	پسرانه	دخترانه	جمع	
اداره کل استان گیلان																			۱
رشت - ناحیه ۱	۶	۵۶	۵۶	۱۹	۱۳۱	۴۰	۴۰		۸۰	۳۳	۲۸	۶۱							۲۷۸
رشت - ناحیه ۲	۲۲	۵۶	۵۵	۲۶	۱۳۷	۴۶	۴۱		۸۷	۲۹	۳۶	۶۵		۱					۳۱۲
خمام		۲۱	۱۹	۵۱	۹۱	۲۷	۲۳		۵۰	۷	۸	۱۵							۱۵۶
کوچصفهان		۹	۹	۳۷	۵۵	۱۷	۱۴		۳۱	۳	۵	۸							۹۴
لشت شاه	۲	۱۱	۱۰	۲۷	۴۸	۱۱	۱۱	۱	۲۳	۶	۶	۱۲							۸۵
سنگر		۱۴	۱۵	۳۹	۶۸	۱۵	۱۵		۳۰	۴	۵	۹							۱۰۷
بندرانزلی	۳	۳۱	۳۲	۱۰	۷۳	۲۹	۲۷		۵۶	۱۹	۱۶	۳۵							۱۶۷
لاهیجان	۴۷	۳۳	۳۲	۹۳	۱۵۸	۴۳	۴۲		۸۵	۲۱	۱۹	۴۰	۱	۲		۱			۳۳۳
سیاهکل	۱	۱۰	۱۱	۶۷	۸۸	۲۱	۱۸	۱	۴۰	۱۲	۱۲	۲۴							۱۵۳
رودسر	۹	۲۸	۲۹	۸۶	۱۴۳	۴۹	۴۲		۹۱	۲۳	۱۸	۴۱		۱					۲۸۵
املش	۱	۱۱	۱۱	۴۰	۶۲	۱۷	۱۶	۵	۳۸	۶	۶	۱۲							۱۱۳
رحیم‌آباد	۲	۴	۲	۶۴	۷۰	۱۰	۷	۸	۲۵	۳	۲	۵							۱۰۲
تالش	۱	۲۲	۲۱	۱۲۹	۱۷۲	۲۶	۳۲		۶۸	۲۲	۱۸	۴۰							۲۸۱
رضوانشهر	۲	۱۰	۱۰	۳۸	۵۸	۲۱	۱۸	۱	۴۰	۸	۷	۱۵							۱۱۵
ماسال و شاندرمن	۱	۹	۹	۴۰	۵۸	۱۶	۱۱		۲۷	۷	۵	۱۲							۹۸
فومن	۴	۲۱	۲۱	۸۲	۱۲۴	۳۸	۳۳		۷۱	۱۶	۱۲	۲۸							۲۲۷
شفت	۱	۱۱	۱۱	۸۵	۱۰۷	۲۴	۲۵		۴۹	۱۳	۱۰	۲۳							۱۸۰
صومعه‌سرا	۶	۲۰	۲۱	۷۳	۱۱۴	۳۰	۲۶		۵۶	۱۸	۱۳	۳۱		۱					۲۰۸
تولعات		۱۰	۱۰	۲۰	۴۰	۱۳	۱۲		۲۵	۵	۷	۱۲							۷۷
آستانه اشرفیه	۶	۱۷	۱۶	۴۳	۷۶	۲۰	۱۷	۱	۳۸	۹	۸	۱۷				۱			۱۳۸
کیاشهر	۱	۹	۹	۲۳	۴۱	۱۳	۱۴		۳۷	۴	۵	۹							۷۸
لنگرود	۸	۳۶	۳۷	۶۷	۱۴۰	۳۹	۳۸	۱	۷۸	۲۱	۲۰	۴۱		۲					۲۶۹
رودبار	۲	۱۸	۱۷	۵۷	۹۲	۳۷	۲۰	۱	۶۸	۱۹	۱۲	۳۱							۱۹۳
عمارلو		۶	۶	۳۰	۴۲	۶	۶	۱۴	۲۶	۶	۳	۹							۷۷
آستارا	۲	۲۰	۱۹	۲۰	۵۹	۱۹	۹		۲۸	۷	۶	۱۳							۱۰۲
	۱۲۷	۴۹۳	۴۸۸	۱۲۶۶	۲۲۴۷	۶۳۷	۵۶۷	۲۳	۱۲۳۷	۳۲۱	۲۸۷	۶۰۸	۲	۵	۷	۲	۱	۳	۴۲۲۹

جدول ۱۰-۱۵- آمار کلاس و دانش آموزان پسر و دختر (بدون بزرگسال) ۱۳۷۵-۱۳۷۶ (شهری و روستایی) دولتی و غیرانتفاعی (استان گیلان)

منطقه	کودکستان		ابتدایی		راهنمایی		متوسطه		پیش دانشگاهی		تربیت معلم		جمع کل کلاس
	کلاس	دانش آموز	کلاس	دانش آموز	کلاس	دانش آموز	کلاس	دانش آموز	کلاس	دانش آموز	کلاس	دانش آموز	
اداره کل استان گیلان													
رشت - ناحیه ۱	۱۳	۱۵۷	۱۰۰۸	۳۲۶۷۳	۶۶۲	۲۲۹۹۲	۵۰۴	۱۶۹۰۳	۲۰	۷۲۵	۱۳	۲۹۰	۲۲۰۷
رشت - ناحیه ۲	۶۵	۱۵۵۷	۹۶۹	۲۸۱۴۰	۶۳۸	۲۰۸۸۶	۵۸۹	۱۹۱۴۰	۲۵	۸۹۵			۲۲۸۶
خمام			۴۸۳	۱۰۵۸۹	۲۲۸	۶۱۹۱	۹۶	۲۹۲۵					۸۰۷
کرچصفهان			۳۰۷	۷۰۵۸	۱۵۹	۴۵۵۴	۵۹	۱۸۶۳					۵۲۵
لشت شاه	۴	۹۲	۲۵۶	۵۰۰۶	۱۱۰	۳۲۴۰	۶۵	۱۹۶۳					۴۳۵
سنگر			۴۰۰	۸۶۶۹	۱۵۸	۳۷۹۱	۵۶	۱۹۱۸					۶۱۴
بندرانزلی	۷	۱۳۵	۵۵۰	۱۳۹۵۵	۳۵۷	۱۰۸۶۰	۲۹۲	۹۵۵۷	۱۵	۴۳۰			۱۲۲۱
لامیجان	۶۹	۱۵۴۱	۸۸۷	۱۸۵۲۷	۴۵۷	۱۳۷۷۴	۳۶۲	۱۰۷۱۵	۱۷	۵۶۹	۳	۵۸	۱۷۹۵
سیاهکل	۴	۶۸	۳۸۴	۷۲۲۸	۱۷۹	۵۴۶۵	۱۱۶	۳۵۸۶					۶۸۳
رودسر	۵۱	۷۸۸	۷۹۲	۱۴۶۵۸	۴۲۵	۱۱۵۵۸	۳۳۷	۱۰۵۳۴	۱۴	۳۹۰			۱۶۱۹
املش	۵	۱۰۶	۳۰۴	۶۲۶۱	۱۶۱	۳۵۷۵	۱۱۸	۳۸۵۸					۵۸۸
رحیم آباد	۲	۳۲	۲۶۴	۴۴۰۷	۱۲۲	۳۱۸۳	۵۶	۱۸۴۵					۴۴۴
تالش	۷	۱۶۴	۱۰۳۸	۲۳۵۹۰	۴۲۲	۱۴۷۵۰	۲۹۹	۹۵۴۳					۱۷۶۶
رضوانشهر	۶	۱۴۷	۳۵۷	۸۲۵۳	۲۰۱	۶۱۴۴	۱۳۰	۴۵۸۶					۶۹۴
ماسال و شاندرمن	۶	۸۳	۳۲۳	۶۴۹۲	۱۴۰	۴۲۹۶	۸۳	۲۷۰۵					۵۵۲
فومن	۸	۱۶۸	۶۸۵	۱۳۷۴۰	۳۱۷	۹۱۳۵	۱۷۳	۵۶۷۴	۱۱	۲۷۱			۱۱۹۴
شفشفت	۲	۳۷	۵۱۲	۸۹۸۴	۲۰۳	۵۳۳۸	۱۱۵	۳۷۳۳					۸۳۲
صومعه سرا	۱۴	۳۱۵	۶۲۷	۱۳۲۳۲	۲۷۳	۸۶۵۶	۱۸۸	۵۵۷۵	۱۳	۲۹۳			۱۱۱۵
تولامت			۲۰۰	۳۸۹۳	۱۰۲	۲۷۲۳	۶۲	۱۸۳۹					۳۶۴
آستانه اشرفیه	۱۷	۳۳۵	۴۱۳	۹۴۱۲	۲۰۲	۶۵۵۴	۱۰۹	۳۱۵۷	۷	۲۴۵	۶	۱۰۴	۷۵۴
کیاشهر	۳	۶۳	۲۲۴	۵۰۶۷	۱۱۸	۳۰۸۵	۴۲	۱۳۰۰					۳۸۷
لنگرود	۳۳	۷۸۳	۷۵۰	۱۷۱۲۵	۴۰۶	۱۲۵۶۰	۳۰۲	۹۹۷۸	۱۳	۳۹۶			۱۵۰۴
رودبار	۷	۱۶۲	۴۹۸	۱۱۵۲۸	۲۹۹	۷۸۸۶	۲۱۳	۶۶۷۵					۱۰۱۷
عمارلو			۲۰۹	۳۷۸۷	۱۲۹	۲۴۴۷	۵۸	۱۴۱۶					۳۹۶
آستارا	۸	۱۷۹	۳۰۸	۸۰۷۴	۱۸۲	۶۰۹۸	۱۱۰	۳۸۰۶	۴	۱۲۱			۶۱۲
	۳۳۱	۶۹۱۲	۱۲۷۴۸	۲۹۰۳۴۸	۶۶۵۰	۲۰۱۷۴۱	۴۵۴۴	۱۴۴۷۹۴	۱۳۹	۴۳۳۵	۲۲	۴۵۲	۲۴۴۲۴

سال تحصیلی ۱۳۷۵-۱۳۷۶

جدول ۱۰-۱۶- آمار مردودین و ترک تحصیل کنندگان در سطوح مختلف تحصیلی به تفکیک شهرستان های استان گیلان

منطقه	مردودین مشغول به تحصیل												ترک تحصیل کنندگان					
	ابتدایی			راهنمایی			متوسطه عمومی			فنی و حرفه ای			ابتدایی			راهنمایی		
	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع
رشت - ناحیه ۱	۴۹۱	۱۷۳	۶۶۴	۱۳۲۰	۷۷۸	۲۰۹۸	۱۱	۶	۱۷	۱۱	-	۱۱	۲۲	۶	۱۷۳	-	۳	۲
رشت - ناحیه ۲	۴۴۰	۲۰۸	۶۴۸	۱۳۶۸	۷۸۶	۲۱۵۴	۲۷	۵	۳۲	۶	۱	۷	۲۵	۹	۱۰۳	-	۹	-
خمام	۴۱۹	۱۸۲	۶۰۱	۳۵۸	۲۶۵	۶۲۳	۲	۱	۳	۳	-	۳	۴۶	۲۳	۶۷	-	۳	۱
کوجصفهان	۳۴۲	۱۶۸	۵۱۰	۴۰۴	۱۷۰	۵۷۴	۱	۱	۲	-	-	-	۲۲	۱۰	۱۰۳	-	-	-
لشت شاه	۱۵۱	۷۹	۲۳۰	۲۵۱	۱۵۰	۴۰۱	-	۸	۸	-	-	-	۸	۷	۱۵	-	-	-
سنگر	۲۴۷	۹۷	۳۴۴	۲۵۱	۱۷۹	۴۳۰	-	۲	۲	-	-	-	۷	۵	۱۲	-	-	-
بندرانزلی	۱۶۵	۷۵	۲۴۰	۴۸۳	۲۰۹	۶۹۲	۱۱	-	۱۱	-	-	-	۱۷	۹	۲۶	-	۲	-
لامیجان	۴۸۳	۲۰۸	۶۹۱	۹۵۹	۴۶۱	۱۴۲۰	۶	۸	۱۴	-	-	-	۱۵	۱۷	۳۲	-	۱	-
سیاهکل	۳۱۹	۱۸۷	۵۰۶	۴۶۷	۲۴۵	۷۱۲	۱	۱	۲	-	-	-	۱	۱۰	۱۱	-	-	-
رودسر	۲۷۴	۱۵۱	۴۲۵	۸۴۸	۴۷۴	۱۳۲۲	۱۷	۴۰	۵۷	۱	-	۱	۴۴	۱۴	۵۸	-	۱	-
املش	۲۲۶	۱۴۳	۳۶۹	۳۰۹	۱۹۰	۴۹۹	۶	۱	۷	۲	-	۲	۳	۹	۱۲	-	۶	-
رحیم آباد	۱۶۸	۱۱۹	۲۸۷	۲۴۹	۱۴۶	۳۹۵	۱	-	۱	-	-	-	۳	۲	۵	-	۱	-
تالش	۸۰۲	۴۷۴	۱۲۷۶	۱۰۷۷	۴۱۶	۱۴۹۳	۶	۲	۸	۵	-	۵	۴۷	۵۶	۱۰۳	-	۷	۱
رضوانشهر	۱۷۲	۱۲۰	۲۹۲	۲۸۵	۹۹	۳۸۴	۱۰	-	۱۰	-	-	-	۷	۱۰	۱۷	-	-	-
ماسال و شاندرمن	۲۷۳	۱۱۲	۳۸۵	۳۴۷	۲۱۸	۵۶۵	۵	۱	۶	-	-	-	۱۳	۹	۲۲	-	۲	-
فومن	۵۶۱	۲۳۸	۷۹۹	۴۰۱	۲۹۲	۶۹۳	۲	-	۲	-	-	-	۳۶	۱۳	۴۹	-	-	-
شفت	۴۷۳	۲۵۸	۷۳۱	۲۷۴	۲۰۸	۴۸۲	۱۱	۴	۱۵	-	-	-	۲۸	۱۸	۴۶	-	۱	-
صومعه سرا	۵۵۲	۲۰۹	۷۶۱	۶۳۹	۳۰۴	۹۴۳	۳	۵	۸	۱۷	-	۱۷	۵۴	۲۷	۸۱	-	۲	-
تولمات	۱۱۰	۵۲	۱۶۲	۹۶	۶۷	۱۶۳	-	-	-	۳	۳	-	۶	۸	۱۴	-	-	-
آستانه اشرفیه	۲۶۹	۱۴۲	۴۱۱	۶۷۹	۳۴۶	۱۰۲۵	۲	-	۲	۸	-	۸	۱۷	۱۰	۲۷	-	۱	-
کیاشهر	۱۷۱	۹۴	۲۶۵	۲۱۵	۷۰	۲۸۵	۳	-	۳	-	-	-	۲	-	۲	-	-	-
لنگرود	۳۲۴	۲۰۴	۵۲۸	۵۴۶	۳۴۱	۸۸۷	۱	۱	۲	۲	-	۲	۱۷	۱۶	۳۳	-	۲	۳
رودبار	۳۰۳	۲۲۸	۵۳۱	۴۱۷	۱۸۳	۶۰۰	۹	۲	۱۱	-	-	-	۱۶	۸	۲۴	-	۱۱	-
عمارلو	۱۱۶	۹۶	۲۱۲	۱۴۳	۱۰۱	۲۴۴	-	۱	۱	-	-	-	۷	۷	۱۴	-	۱	-
آستارا	۲۴۶	۹۱	۳۳۷	۴۵۵	۲۸۲	۱۳۳۷	-	-	-	-	-	-	۶	۶	۱۲	-	-	-
جمع	۸۰۹۷	۴۱۰۸	۱۲۲۰۵	۱۲۹۴۱	۶۹۸۰	۱۹۹۲۱	۱۳۵	۸۹	۲۲۴	۵۵	۴	۵۵	۲۶۹	۳۰۹	۷۷۸	۸۹۵	۳۶	۷

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تعداد مردودین مشغول به تحصیل در سطوح مختلف تحصیلی ۳۲۴۰۹ نفر و تعداد ترک تحصیل کنندگان ۲۴۴۶ نفر می باشند.

مردودین مقطع راهنمایی و ابتدایی به ترتیب با ۱۹۹۲۱ نفر و ۱۲۲۰۵ نفر بیشترین تعداد را داشته و به همین صورت، ترک تحصیل کنندگان مقاطع راهنمایی و ابتدایی به ترتیب با ۱۵۸۸ نفر و ۷۷۸ بیشترین تعداد را داشته اند. کمترین تعداد مردودین و ترک تحصیل کنندگان در رشته فنی و حرفه ای به ترتیب با ۵۹ نفر و ۷ نفر مشاهده می شود.

شایان ذکر است که حجم بالایی از مردودین مقاطع ابتدایی و راهنمایی را پسران تشکیل داده و در مورد ترک تحصیل کنندگان، تفاوتی بین تعداد پسران و دختران وجود ندارد.

۱۰-۳- آموزش عالی

۱۰-۳-۱- تعداد دانشجویان

در جداول شماره های ۱۰-۱۷، ۱۰-۱۸، ۱۰-۱۹ و ۱۰-۲۰، تعداد دانشجویان دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی دولتی و غیردولتی به تفکیک مراکز آموزشی و تعداد دانشجویان به تفکیک جنس، گروه آموزشی و مقطع تحصیلی ارائه شده است:

جدول ۱۰-۱۷- تعداد دانشجویان دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی استان گیلان (سال تحصیلی ۱۳۷۵-۱۳۷۶)

شهرستان	دوره تحصیلی		کاردانی			کارشناسی			کارشناسی ارشد			دکترای حرفه ای			دکترای تخصصی			جمع		
	جنس	مراکز آموزشی	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع
بندر انزلی		آموزشکده فنی و حرفه ای بندرانزلی	۱۴۹	-	۱۴۹	۱۲	۹۵	۱۰۷	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۶۱	۹۵	۲۵۶	
رشت		دانشگاه علوم پزشکی و گیلان	۱۳۸	-	۱۳۸	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳۸
		آموزشکده فنی و حرفه ای دختران رشت	۱۱	-	۱۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۹۵	-	۱۱۸
		آموزشکده فنی و حرفه ای و حرفه ای شماره ۱ رشت	۹۵۷	۲۹۸	۱۲۵۵	۵۲۳۲	۲۹۸۴	۸۲۱۸	۲۵۹	۷۴	۳۳۳	۵۰۹	۲۳۲	۷۴۱	۸۰	۸۱	۱۶۱	۷۰۳۹	۳۸۶۹	۱۰۹۰۸
		دانشگاه پیام نور	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳۲۹
سومعه سرا		آموزشکده فنی و حرفه ای و حرفه ای شماره ۱ رشت	۷۹۲	-	۷۹۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۷۹۲	-	۷۹۲
		دانشگاه پیام نور	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۷۱۱
		دانشگاه علوم پزشکی و گیلان	۷۵	۱۴۵	۲۲۰	۵۳	۲۹۰	۳۴۳	۱۸	۲۵	۴۳	۵۰۹	۲۳۲	۷۴۱	۸۰	۸۱	۱۶۱	۷۳۵	۷۷۳	۱۵۰۸
		دانشگاه گیلان	۹۰	۲۴	۱۱۴	۲۱۶۶	۱۹۹۸	۶۱۶۴	۲۴۱	۴۹	۲۹۰	-	-	-	-	-	-	۴۴۹۷	۲۰۷۱	۶۵۶۸
سومعه سرا		دانشگاه گیلان	۳۳۴	۲۲۱	۵۵۵	۲۶۶	۱۶۰	۴۲۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۶۰۰	۳۸۱	۹۸۱
		دانشکده تربیت دبیر فنی سومعه سرا	۱۲۸	-	۱۲۸	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲۶۶	-	۲۶۶
		دانشگاه پیام نور	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۰۰	۹۲	۱۹۲
		دانشگاه علوم پزشکی و گیلان	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲۸	۶۸	۹۶
مظالمین		دانشگاه گیلان	۲۰۶	۲۲۱	۴۲۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲۰۶	۲۲۱	۴۲۷
		دانشگاه پیام نور	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۶۵۵	۶۰۳	۱۲۵۸
		دانشگاه گیلان	۱۸۰	۴۱	۲۲۱	۵۱	۱۶۵	۲۱۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲۳۱	۲۰۶	۴۳۷
		آموزشکده فنی و حرفه ای لامیجان	۱۸۰	-	۱۸۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۸۰	-	۱۸۰
نگرود		دانشگاه علوم پزشکی و گیلان	-	۴۱	۴۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۵۱	۲۰۶	۲۵۷
		دانشگاه علوم پزشکی و گیلان	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۴۷	۱۱۵	۱۶۲
جمع استان			۱۶۲۰	۷۶۰	۲۳۸۰	۶۲۶۵	۴۱۲۲	۱۰۳۸۷	۲۵۹	۷۴	۳۳۳	۵۰۹	۲۳۲	۷۴۱	۸۰	۸۱	۱۶۱	۵۷۳۳	۵۲۶۹	۱۴۰۰۲

جدول ۱۰-۱۸- توزیع دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به تفکیک شهرستان، مراکز آموزشی گروه آموزشی و جنس (سال تحصیلی ۱۳۷۵-۱۳۷۶)

شهرستان	گروه آموزشی		پزشکی			فنی و مهندسی			کشاورزی و دامپزشکی			علوم پایه			علوم انسانی واجتماعی			هنر	
	مراکز آموزشی	جنس	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن
بندر انزلی	آموزشکده فنی و حرفه‌ای بندرانزلی		۲۳	۹۵	۱۱۸	۱۳۸	-	۱۳۸	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		۲۳	۹۵	۱۱۸	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	آموزشکده فنی و حرفه‌ای دختران رشت		-	۲۷	۲۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	آموزشکده فنی و حرفه‌ای شماره ۱ رشت		-	-	-	۷۹۲	-	۷۹۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	دانشگاه پیام نور		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
رشت	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		۷۳۵	۷۷۳	۱۵۰۸	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	دانشگاه گیلان		-	-	-	۹۶۹	۱۵۱	۱۱۲۰	۷۹۴	۳۳۹	۱۱۳۳	۱۰۰۷	۷۶۰	۱۷۶۷	۱۵۷۶	۷۷۳	۲۳۴۹	۴۸	۱۹۹
	صومعه‌سرا		۲۸	۶۸	۹۶	۲۶۶	-	۲۶۶	۲۰۶	۲۲۱	۴۲۷	۶۶	۶۸	۱۳۴	۳۴	۲۴	۵۸	-	-
	دانشگاه تربیت دبیر فنی صومعه‌سرا		-	-	-	۲۶۶	-	۲۶۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	دانشگاه پیام نور		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
نالش	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		۲۸	۶۸	۹۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	دانشگاه گیلان		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	دانشگاه پیام نور		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	لاهیجان		۵۱	۲۰۶	۲۵۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	آموزشکده فنی و حرفه‌ای لاهیجان		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
لنگرود	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		۵۱	۲۰۶	۲۵۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		۲۷	۱۱۵	۱۶۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	جمع استان		۸۸۴	۱۲۸۴	۲۱۶۸	۲۱۶۵	۱۵۱	۲۳۱۶	۱۰۰۰	۵۶۰	۱۵۶۰	۱۲۵۸	۹۳۲	۲۱۹۰	۳۲۵۰	۲۱۰۱	۵۳۵۱	۱۷۶	۴۱۷

جدول ۱۰-۱۹- تعداد دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک مقطع تحصیلی و جنس در واحدهای دانشگاهی

واحد دانشگاهی	گروه آموزشی	جنس	کاردانی			کارشناسی پیوسته			کارشناسی ناپیوسته			کارشناسی ارشد			دکترای حرفه‌ای یا تخصصی			جمع کل	
			مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن
آستارا			۱۸۴	۲۰۰	۳۸۴	۱۲۷۶	۵۸۹	۱۸۶۵	۸۹	۵۵	۱۴۴	-	-	-	-	-	-	۱۵۴۹	۸۴۴
رشت			۳۷۵	۷۶۵	۱۱۴۰	۳۸۳۸	۳۷۶۹	۷۶۰۷	۵۰۶	۶۰۶	۱۱۱۲	۷۶	۱۱	۸۷	-	-	-	۴۷۹۵	۵۱۵۱
شرق گیلان			۲۵۸	۶۰۵	۸۶۳	۲۹۸۹	۲۳۱۷	۵۳۰۶	۲۷۴	۲۴۳	۵۱۷	۱۰۶	۳۲	۱۳۸	-	-	-	۳۶۲۷	۳۱۹۷
جمع استان			۸۱۷	۱۵۷۰	۲۳۸۷	۸۱۰۳	۶۶۷۵	۱۴۷۷۸	۸۶۹	۹۰۴	۱۷۷۳	۱۸۲	۴۳	۲۲۵	-	-	-	۹۹۷۱	۹۱۹۲

جدول ۱۰-۲۰- توزیع دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک گروه آموزشی و جنس در واحدهای دانشگاهی

واحد دانشگاهی	گروه آموزشی	جنس	پزشکی			فنی و مهندسی			کشاورزی و دامپزشکی			علوم پایه			علوم انسانی و اجتماعی			هنر	
			مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن
آستارا			-	۲۰۴	۲۰۴	-	-	-	۴۰۱	-	۴۰۱	۵	۲۷	۳۲	۱۱۴۳	۷۱۳	۱۸۵۶	-	-
رشت			-	۲۵۴	۲۵۴	-	-	-	۷۴۶	-	۷۴۶	۱۱۱	۲۹۷	۴۰۸	۳۹۳۸	۴۶۰۰	۸۵۳۸	-	-
شرق گیلان			-	۲۲۹	۲۲۹	۱۲۶۷	۵۵۱	۱۸۱۸	۱۰۶۷	-	۱۰۶۷	۵۰۸	۹۳۵	۱۴۴۳	۷۷۵	۱۴۹۲	۲۲۶۷	-	-
جمع استان			-	۶۸۷	۶۸۷	۱۲۶۷	۵۵۱	۱۸۱۸	۲۲۱۴	-	۲۲۱۴	۶۲۴	۱۲۵۹	۱۸۸۳	۵۸۵۶	۶۸۰۵	۱۲۶۶۱	-	-

همان‌گونه که در جدول شماره ۱۰-۱۷ دیده می‌شود، تعداد کل دانشجویان دانشگاه‌های دولتی در سال تحصیلی ۱۳۷۴-۱۳۷۵، ۱۴۰۰۲ نفر بوده که ۵۷۳۳ نفر آنها (۴۱ درصد) را مردان تشکیل می‌دهند. بیشترین تعداد دانشجو مربوط به مقطع کارشناسی با ۱۰۳۸۷ نفر بوده که ۶۲۶۵ نفر آنها (۶۰ درصد) را مردان تشکیل می‌دهند. کمترین تعداد مربوط به مقطع دکترای تخصصی با ۱۶۱ نفر بوده که ۸۰ نفر آنها (۵۰ درصد) را مردان تشکیل می‌دهند.

جدول شماره ۱۰-۱۸، نشان‌دهنده آن است که در سال تحصیلی ۱۳۷۴-۱۳۷۵، گروه علوم انسانی و اجتماعی با ۵۳۵۱ نفر (۶۰ درصد دانشجوی مرد) بیشترین تعداد و گروه هنر با ۴۱۷ نفر کمترین تعداد دانشجو در دانشگاه‌های دولتی را به خود اختصاص داده‌اند. گروه فنی و مهندسی، پزشکی و علوم پایه از لحاظ تعداد دانشجو در دانشگاه‌های دولتی استان تقریباً در یک رده قرار دارند.

همان‌گونه که در جدول شماره ۱۰-۱۹، دیده می‌شود، تعداد کل دانشجویان دانشگاه‌های غیردولتی در سال تحصیلی ۱۳۷۴-۱۳۷۵، ۱۹۱۶۳ نفر بوده که ۹۹۷۱ نفر آنها (۵۲ درصد) را مردان تشکیل می‌دهند. بیشترین تعداد دانشجو مربوط به مقطع کارشناسی پیوسته با ۱۴۷۷۸ نفر می‌باشد که ۸۱۰۳ نفر آنها (۵۵ درصد) آنها را مردان تشکیل می‌دهند. کمترین تعداد مربوط به مقطع کارشناسی ارشد با ۲۲۵ نفر می‌باشد که ۱۸۲ نفر آنها را مردان (۸۰/۸ درصد) تشکیل می‌دهند.

جدول شماره ۱۰-۲۰، نشان‌دهنده آن است که در سال تحصیلی ۱۳۷۴-۱۳۷۵، گروه علوم انسانی و اجتماعی با ۱۲۶۶۱ نفر (۴۶ درصد دانشجوی مرد) بیشترین تعداد و گروه پزشکی با ۶۸۷ نفر کمترین تعداد دانشجو در دانشگاه‌های غیردولتی را به خود اختصاص داده است. گروه فنی و مهندسی و علوم پایه از لحاظ تعداد دانشجو در دانشگاه‌های غیردولتی، تقریباً در یک رده قرار دارند.

از مقایسه آمار دانشجویان در جداول شماره ۱۰-۱۷ و ۱۰-۱۹، مشاهده می‌شود که دانشگاه‌های غیردولتی ۲۲۷۴ دانشجو بیشتر از دانشگاه‌های دولتی در اختیار دارد و این مقایسه در مورد جداول شماره ۱۰-۱۸ و ۱۰-۲۰، نشان می‌دهد که تعداد دانشجویان در گروه علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه‌های غیردولتی نسبت به دانشگاه‌های دولتی ۷۳۱۰ نفر بیشتر می‌باشد.

۱۰-۳-۲- تعداد فارغ‌التحصیلان

در جداول شماره ۱۰-۲۱، ۱۰-۲۲، ۱۰-۲۳ و ۱۰-۲۴، تعداد فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی دولتی و غیردولتی به تفکیک مراکز آموزشی و توزیع فارغ‌التحصیلان به تفکیک جنس، گروه آموزشی و مقطع تحصیلی ارائه شده است:

جدول ۱۰-۲۱- تعداد فارغ التحصیلان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (سال تحصیلی ۱۳۷۴-۱۳۷۵)

شهرستان	دوره تحصیلی		کارדانی			کارشناسی			کارشناسی ارشد			دکترای حرفه‌ای			دکترای تخصصی			جمع		
	مراکز آموزشی	جنس	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع
بندرانزلی رشت	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		۷	-	۷	-	۲۵	۲۵	-	-	-	-	-	-	-	-	۷	۲۵	۳۲	
			۲۷۸	۱۱۹	۳۹۷	۴۶۳	۲۶۳	۷۲۶	۴	۱۱	۱۵	۷۲	۳۸	۱۱۰	۱۹	۲۲	۴۱	۸۳۶	۴۵۳	۱۲۸۹
	آموزشکده فنی و حرفه‌ای شماره ۱ رشت		۱۸۸	-	۱۸۸	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۸۸	-	۱۸۸
صومعه سرا	دانشگاه پیام نور		-	-	-	۱۰۷	۵۳	۱۶۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۰۷	۵۳	۱۶۰
	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		۷۸	۱۱۹	۱۹۷	۲۵	۱۰۶	۱۳۱	۴	۱۱	۱۵	۷۲	۳۸	۱۱۰	۱۹	۲۲	۴۱	۱۹۸	۲۹۶	۴۹۴
	دانشگاه گیلان		۱۲	-	۱۲	۳۳۱	۱۰۴	۴۳۵	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳۴۳	۱۰۴	۴۴۷
			۷۴	۲۹	۱۰۳	۳	۱۹	۲۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۷۷	۴۸	۱۲۵
	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		-	۲۴	۲۴	۳	۱۹	۲۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳	۲۳	۴۶
	دانشگاه گیلان		۷۴	۵	۷۹	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۷۴	۵	۷۹
	دانشگاه پیام نور		-	-	-	۸۴	۵۰	۱۳۴	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۸۴	۵۰	۱۳۴
طالش			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
لاهیجان	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		-	۱۸	۱۸	۱۷	۵۴	۷۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۷	۷۲	۸۹
لنگرود	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		-	-	-	۱۳	۴۴	۵۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۳	۴۴	۵۷
جمع			۳۵۹	۱۶۶	۵۲۵	۵۸۰	۴۵۵	۱۰۳۵	۴	۱۱	۱۵	۷۲	۳۸	۱۱۰	۱۹	۲۲	۴۱	۱۰۳۴	۶۹۲	۱۷۲۶

جدول ۱۰-۲۲- توزیع فارغ التحصیلان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به تفکیک شهرستان، مراکز آموزشی، گروه آموزشی و جنس در سال تحصیلی ۱۳۷۴-۱۳۷۵

شهرستان	گروه آموزشی		پزشکی			فنی و مهندسی			کشاورزی و دامپزشکی			علوم پایه			علوم انسانی و اجتماعی			هنر	
	واحد دانشگاهی	جنس	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن
بندرانزلی رشت	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		۷	۲۵	۳۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			۱۹۸	۲۹۶	۴۹۴	۲۴۳	۱	۲۴۴	۶۷	۲	۶۹	۷۴	۵۵	۱۲۹	۲۴۲	۹۹	۳۴۱	۱۲	۱۲
	آموزشکده فنی و حرفه‌ای شماره ۱ رشت		-	-	-	۱۸۸	-	۱۸۸	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	دانشگاه پیام نور		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۴۶	-	-
صومعه‌سرا	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		۱۹۸	۲۹۶	۴۹۴	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	دانشگاه گیلان		-	-	-	۵۵	۱	۵۶	۶۷	۲	۶۹	۶۶	۴۹	۱۱۵	۱۴۳	۵۲	۱۹۵	۱۲	۱۲
			۳	۴۳	۴۶	-	-	-	۷۴	۵	۷۹	-	-	-	-	-	-	-	-
	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		۳	۴۳	۴۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	دانشگاه گیلان		-	-	-	-	-	-	۷۴	۵	۷۹	-	-	-	-	-	-	-	-
	دانشگاه پیام نور		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۲۵	-	-
	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		۱۷	۷۲	۸۹	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان		۱۳	۴۴	۵۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
جمع استان			۲۳۸	۴۸۰	۷۱۸	۲۴۳	۱	۲۴۴	۱۴۱	۷	۱۴۸	۷۹	۵۹	۱۳۸	۳۲۱	۱۴۵	۴۶۶	۱۲	۱۲

جدول ۱۰-۲۳- تعداد فارغ التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک مقطع تحصیلی و جنس در واحدهای دانشگاهی

واحد دانشگاهی	گروه آموزشی	کاردانی			کارشناسی پیوسته			کارشناسی ناپیوسته			کارشناسی ارشد			دکترای حرفه‌ای یا تخصصی			جمع کل	
		مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	زن	مرد
آستارا		۴۰۵	۲۵۸	۶۶۳	۳۸۵	۳۱۳	۶۹۸	۴۵	۲۴	۶۹	-	-	-	-	-	-	۵۹۵	۱۴۳۰
رشت		۱۲۸۶	۵۳۱	۱۸۱۷	۱۹۲۸	۱۱۶۳	۳۰۹۱	۸۴۲	۴۱۱	۱۲۵۳	۲۵	۱	۲۶	-	-	-	۲۱۰۶	۶۱۸۷
شرق گیلان		۲۸۶	۲۸۱	۵۶۷	۱۳۰۷	۱۰۶۲	۲۳۶۹	۱۵۰	۱۰۱	۲۵۱	۱۳	۸	۲۱	-	-	-	۱۴۵۲	۳۲۰۸
جمع استان		۱۹۷۷	۱۰۷۰	۳۰۴۷	۳۶۲۰	۲۵۳۸	۶۱۵۸	۱۰۳۷	۵۳۶	۱۵۷۳	۳۸	۹	۴۷	-	-	-	۴۱۵۳	۱۰۸۲۵

جدول ۱۰-۲۴- توزیع فارغ التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک گروه آموزشی و جنس در واحدهای دانشگاهی

واحد دانشگاهی	گروه آموزشی	پزشکی			فنی و مهندسی			کشاورزی و دامپزشکی			علوم پایه			علوم انسانی و اجتماعی			هنر	
		مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	زن	مرد
آستارا		-	۸۷	۸۷	-	-	-	۳۱۸	-	۳۱۸	۲۵	۴۵	۷۰	۴۹۲	۴۶۳	۹۵۵	-	-
رشت		-	۹۲	۹۲	-	-	-	۸۶۶	-	۸۶۶	۴۱۲	۱۹۴	۶۰۶	۲۸۰۳	۱۸۲۰	۴۶۲۳	-	-
شرق گیلان		-	-	-	۱۳۱	۶۸	۱۹۹	۷۹۴	-	۷۹۴	۳۶۱	۶۶۶	۱۰۲۷	۴۷۰	۷۱۸	۱۱۸۸	-	-
جمع استان		-	۱۷۹	۱۷۹	۱۳۱	۶۸	۱۹۹	۱۹۷۸	-	۱۹۷۸	۷۹۸	۹۰۵	۱۷۰۳	۳۷۶۵	۳۰۰۱	۶۷۶۶	-	-

همان گونه که در جدول شماره ۱۰-۲۱، دیده می شود، کل فارغ التحصیلان دانشگاه های دولتی در سال تحصیلی ۱۳۷۴-۱۳۷۵، ۱۷۲۶ نفر بوده که ۱۰۳۴ نفر آنها (۶۰ درصد) را مردان تشکیل می دهند و بیشترین تعداد فارغ التحصیلان مربوط به مقطع کارشناسی با ۱۰۳۵ نفر می باشد که ۵۸۰ نفر آنها (۵۶ درصد) را مردان تشکیل می دهند. کمترین تعداد مربوط به مقطع کارشناسی ارشد با ۱۵ نفر بوده که ۴ نفر (۲۶/۶ درصد) را مردان تشکیل می دهند.

جدول شماره ۱۰-۲۲، نشان دهنده آن است که در سال تحصیلی ۱۳۷۴-۱۳۷۵، گروه پزشکی با ۷۱۸ نفر (۳۳ درصد فارغ التحصیل مرد) بیشترین تعداد و گروه هنر با ۱۲ نفر کمترین تعداد فارغ التحصیلان دانشگاه های دولتی را به خود اختصاص داده اند. گروه های علوم انسانی و اجتماعی، فنی و مهندسی، کشاورزی و دامپزشکی و علوم پایه به ترتیب ۴۶۶، ۲۴۴، ۱۴۸ و ۱۳۸ نفر فارغ التحصیل داشته اند.

همان گونه که در جدول شماره ۱۰-۲۳، دیده می شود کل تعداد فارغ التحصیلان دانشگاه های غیردولتی در سال تحصیلی ۱۳۷۴-۱۳۷۵، ۱۰۸۲۵ نفر بوده که ۶۶۷۲ نفر آنها (۶۱/۵ درصد) را مردان تشکیل می دهند. بیشترین تعداد فارغ التحصیل مربوط به مقطع کارشناسی پیوسته با ۶۱۵۸ نفر بوده که ۳۶۲۰ نفر آنها (۵۸/۷ درصد) را مردان تشکیل می دهند. کمترین تعداد مربوط به مقطع کارشناسی ارشد با ۴۷ نفر بوده که ۳۸ نفر آنها (۸۰/۸ درصد) را مردان تشکیل می دهند.

جدول شماره ۱۰-۲۴، نشان دهنده آن است که در سال تحصیلی ۱۳۷۴-۱۳۷۵، گروه علوم انسانی و اجتماعی با ۶۷۶۶ نفر (۵۴ درصد فارغ التحصیلان مرد) بیشترین تعداد و گروه پزشکی با ۱۷۹ نفر کمترین تعداد فارغ التحصیلان دانشگاه های غیردولتی را به خود اختصاص داده اند. گروه های فنی و مهندسی، علوم پایه و کشاورزی و دامپزشکی به ترتیب ۱۹۹، ۱۷۰۳ و ۱۹۷۸ نفر فارغ التحصیل داشته اند.

۱۰-۴- کادر آموزشی و اداری

در جداول شماره ۱۰-۲۵، ۱۰-۲۶ و ۱۰-۲۷ تعداد اعضای علمی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی دولتی و غیردولتی به تفکیک واحدهای دانشگاهی ارائه شده است:

جدول ۱۰-۲۵- توزیع تعداد کادر آموزشی مراکز آموزش عالی استان گیلان به تفکیک شهرستان، مرکز آموزشی و عنوان دانشگاهی

در سال تحصیلی ۱۳۷۵-۱۳۷۶

نام شهرستان	نام مرکز آموزشی	استاد	دانشیار	استادیار	مربی	مربی آموزشیار	کادر غیر هیئت علمی	جمع
بندرانزلی	آموزشکده فنی و حرفه‌ای بندرانزلی	۰	۰	۰	۰	۰	۱۷	۱۷
	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان	۰	۰	۱	۱۷	۰	۹	۲۷
	جمع	۰	۰	۱	۱۷	۰	۲۶	۴۴
رشت	آموزشکده فنی و حرفه‌ای دختران رشت	۰	۰	۰	۰	۰	۲۷	۲۷
	آموزشکده فنی و حرفه‌ای شماره ۱ رشت	۰	۰	۶	۱	۰	۷۳	۸۰
	دانشگاه پیام نور	۰	۰	۹	۲۵	۱	۲۳	۵۸
	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان	۰	۵	۱۴۵	۸۶	۱۱	۸۴	۳۳۱
	دانشگاه گیلان	۰	۴	۸۶	۱۶۴	۳۲	۰	۳۱۶
	جمع	۰	۹	۲۴۶	۳۰۶	۴۴	۲۰۷	۸۱۲
صومعه سرا	دانشگاه تربیت دبیر فنی صومعه سرا	۰	۰	۰	۰	۰	۱۰	۱۰
	دانشگاه پیام نور	۰	۰	۱	۱۱	۰	۰	۱۲
	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان	۰	۰	۱	۹	۰	۱۵	۲۵
	دانشگاه گیلان	۰	۰	۰	۱۳	۴	۰	۱۷
	جمع	۰	۰	۲	۳۳	۴	۲۵	۶۴
طالش	دانشگاه پیام نور	۰	۰	۱	۶	۰	۲۷	۳۴
	جمع	۰	۰	۱	۶	۰	۲۷	۳۴
لاهیجان	آموزشکده فنی و حرفه‌ای لاهیجان	۰	۱	۲	۲	۰	۷	۱۲
	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان	۰	۰	۰	۹	۱	۲۵	۳۵
	جمع	۰	۱	۲	۱۱	۱	۳۲	۴۷
لنگرود	دانشگاه علوم پزشکی و... گیلان	۰	۰	۰	۵	۱	۲۱	۲۷
	جمع	۰	۰	۰	۵	۱	۲۱	۲۷
جمع کل		۰	۱۰	۱۵۲	۳۷۸	۵۰	۳۳۸	۱۰۲۸

جدول ۱۰-۲۶- توزیع اعضای هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک نحوه همکاری و جنس در واحدهای دانشگاهی

نحوه همکاری		تمام وقت			نیمه وقت			حق التدریس			بورسیه			جمع کل		
واحد دانشگاهی	جنس	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع	زن	مرد	جمع
آستارا		۶	۲۲	۲۸	—	۶	۶	۳	۳۲	۳۵	۴	۹	۱۳	۱۳	۶۹	۸۲
رشت		۱۰	۴۷	۵۷	۶	۲۵	۳۱	۲۱	۸۲	۱۰۳	—	۶	۶	۳۷	۱۶۰	۱۹۷
شرق گیلان		۱۳	۳۳	۴۶	۱	۳۰	۳۱	۳۱	۹۰	۱۲۱	—	۳	۳	۴۵	۱۵۶	۲۰۱
جمع		۲۹	۱۰۲	۱۳۱	۷	۶۱	۶۸	۵۵	۲۰۴	۲۵۹	۴	۱۸	۲۲	۹۵	۳۸۵	۴۸۰

جدول ۱۰-۲۷- توزیع اعضای هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک گروه آموزشی و جنس در واحدهای دانشگاهی

گروه آموزشی		پزشکی			فنی و مهندسی			کشاورزی و دامپزشکی			علوم پایه			علوم انسانی و اجتماعی			هنر		
احداثشگاهی	جنس	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع	مرد	زن	جمع
آستارا		۱۱	۱	۱۲	—	—	—	۱۶	۴	۲۰	—	—	—	۴۲	۸	۵۰	—	—	—
	رشت	۱۴	۸	۲۲	—	—	—	۳۴	۲	۳۶	۱۲	۴	۱۶	۱۰۰	۲۳	۱۲۳	—	—	—
	شرق گیلان	۸	۱۹	۲۷	۴۷	۲	۴۹	۳۲	۲	۳۴	۳۸	۱۶	۵۴	۳۱	۶	۳۷	—	—	—
جمع		۳۳	۲۸	۶۱	۴۷	۲	۴۹	۸۲	۸	۹۰	۵۰	۲۰	۷۰	۱۷۳	۳۷	۲۱۰			

همان گونه که در جدول شماره ۱۰-۲۵، دیده می شود در سال تحصیلی ۱۳۷۵-۱۳۷۶، ۲۸ نفر کادر آموزشی در مراکز آموزش عالی مشغول به فعالیت بوده اند که از این تعداد، ۶۹۰ نفر (۶۷ درصد) کادر هیئت علمی و ۳۳۸ نفر (۳۳ درصد) کادر غیر هیئت علمی بوده اند. شهرستان رشت با ۸۱۲ نفر (۷۸/۹ درصد) بیشترین و شهرستان لنگرود با ۲۷ نفر (۲/۶ درصد) کمترین تعداد کادر آموزشی را به خود اختصاص داده اند.

دانشگاه علوم پزشکی گیلان با ۳۳۱ نفر کادر آموزشی (۳۲/۲ درصد) بیشترین و دانشکده تربیت دبیر فنی صومعه سرا با ۱۰ نفر (۰/۰۱ درصد) کمترین تعداد کادر آموزشی را دارا بوده اند. دانشگاه گیلان با ۳۱۶ نفر کادر هیئت علمی (۴۵/۸ درصد) بیشترین و آموزشکده فنی و حرفه ای لاهیجان با ۵ نفر کادر هیئت علمی (۰/۷ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده است. آموزشکده فنی و حرفه ای بندرانزلی و دختران رشت فاقد کادر هیئت علمی است.

جدول شماره ۱۰-۲۶، نشان دهنده آن است که تعداد کل اعضای هیئت علمی دانشگاه های غیر دولتی ۴۸۰ نفر بوده که از این تعداد، ۳۸۵ نفر آنها (۸۰ درصد) را مردان تشکیل می دهند. واحد دانشگاهی شرق گیلان با ۲۰۱ نفر بیشترین تعداد (۴۱/۸ درصد) و واحد دانشگاهی آستارا با ۸۲ نفر (۱۷/۱ درصد) کمترین تعداد را به خود اختصاص داده است.

جدول شماره ۱۰-۲۷، نیز نشان دهنده آن است که بیشترین تعداد اساتید دانشگاه های غیر دولتی مربوط به گروه علوم انسانی و اجتماعی با ۲۱۰ نفر (۴۳/۷ درصد) و کمترین تعداد مربوط به گروه فنی و مهندسی با ۴۹ نفر (۱۰/۲ درصد) است.

در جدول شماره ۱۰-۲۸، نیز سرانه فضای دانشگاهی واحد دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک واحدهای دانشگاهی استان ارائه شده است:

جدول ۱۰-۲۸- سرانه فضای دانشگاهی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک واحدها دانشگاهی

واحد دانشگاهی	سرانه فضا (متر مربع)
آستارا	۴/۳۹۷
رشت	۱/۳۸۹
شرق گیلان	۲/۲۲۲

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، واحد دانشگاهی آستارا با ۴/۳۹۷ متر مربع بیشترین سرانه و واحد دانشگاهی رشت با ۱/۳۸۹ متر مربع کمترین میزان سرانه را در بین سه واحد دانشگاهی غیر دولتی موجود در استان به خود اختصاص داده است.

۱۰-۵- تحقیقات

در جدول شماره ۱۰-۲۹، لیست مراکز تحقیقاتی دارای مجوز از شورای گسترش آموزش عالی ارائه شده است:

جدول ۱۰-۲۹- مراکز تحقیقاتی دارای مجوز از شورای گسترش آموزش عالی

نام مرکز تحقیقاتی	وابستگی	گروه	نوع مرکز
مرکز تحقیقات گیلان شناسی	دانشگاه رشت	علوم انسانی	پژوهشکده
مرکز تحقیقات گیلان	مرکز پژوهش های علمی و صنعتی	علوم انسانی	پژوهشکده
مرکز تحقیقات صنایع شیمیایی	مرکز پژوهش های علمی و صنعتی	علوم پایه	گروه پژوهشی
مرکز تحقیقات بیوتکنولوژی و شیمیایی	مرکز پژوهش های علمی و صنعتی	فنی و مهندسی	گروه پژوهشی

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، مراکز تحقیقاتی فعال در سه گروه علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه مشغول فعالیت هستند.

در جدول شماره ۱۰-۳۰، مراکز وابسته به سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران ارائه شده است:

جدول ۱۰-۳۰ مراکز وابسته به سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی

نام مرکز	نوع همکاری	وضعیت نیروی انسانی					نام گروه‌های علمی	طرح‌های پژوهشی		طرح‌های نیمه صنعتی		جمع کل طرح‌های گروه‌های علمی
		دکتری	فوق لیسانس	لیسانس	فوق دیپلم	دیپلم و زیر دیپلم		اجرائی	ارجاعی	اجرائی	ارجاعی	
دفتر گیلان	تمام وقت	۱	۳	۴	-	۹	کشاورزی و منابع طبیعی	۲	۲	-	-	۴
	نیمه وقت	-	-	-	-	۱	صنایع شیمیایی	۶	۱	-	۱	۸
	پرسنل طرح‌ها	۲	-	۵	۲	-	مکانیک الکترونیک	-	۱	-	۳	۴
							متفرقه	-	-	-	-	-
	جمع	۳	۳	۹	۲	۱۰	جمع	۸	۴	-	۴	۱۶

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، مجموع طرح‌های در دست انجام در مراکز وابسته به سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ۱۶ طرح و تعداد نیروهای مشغول به کار در این مراکز ۲۷ نفرند که ۱۳ نفر آنها دارای مدرک تحصیلی کارشناسی و به بالا می‌باشند (۴۸ درصد پرسنل).

در جدول شماره ۱۰-۳۱، نیز مشخصات مراکز تحقیقاتی، تعداد پروژه‌های در دست اقدام این مراکز و تعداد کارکنان و کارشناسان مشغول به فعالیت در این مراکز ارائه شده است:

جدول ۱۰-۳۱- مشخصات مراکز تحقیقاتی

نام مرکز تحقیقاتی		سال تأسیس	وابستگی	نوع فعالیت	نوع موافقت وزارت فرهنگ و آموزش عالی	تعداد پروژه‌های در دست اقدام	تعداد کارکنان اداری و پشتیبانی		کارکنان علمی				کارشناس		جمع کارکنان	
									تمام وقت		نیمه وقت		تمام وقت		نیمه وقت	
							مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
گیلان‌شناسی		۱۳۷۰	دانشکده علوم انسانی دانشگاه گیلان	۱۰۰ درصد پژوهشی	اصولی	۳	۲	-	-	-	-	۳	-	-	-	۵
مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام استان‌ها		۱۳۷۰	وزارت جهاد سازندگی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
مرکز تحقیقات توتون رشت		۱۳۳۴	وزارت صنایع شرکت دخانیات	۷۰ درصد پژوهشی ۱۰ درصد آموزشی ۲۰ درصد سایر	ندارد	۱۴	۹	۳۷	-	-	-	-	۷	۱	-	۱۰
مؤسسه تحقیقات برنج		-	سازمان تحقیقات و آموزش و ترویج کشاورزی	۸۰ درصد پژوهشی ۱۰ درصد آموزشی ۱۰ درصد سایر	ندارد	۲۷	۲۰	۱۶۴	۷	۱	-	-	۵۵	۹	۱	۳۰
پژوهشکده گیلان		-	سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی	-	اصولی	فاقد اطلاعات در کتابچه مؤسسات										

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، ۵ مرکز عمده تحقیقاتی در استان گیلان مشغول به فعالیت می‌باشند و مؤسسه تحقیقات برنج با ۲۵۷ نفر بیشترین تعداد پرسنل را در اختیار دارد و بیشترین تعداد پروژه‌ها نیز متعلق به این مرکز تحقیقاتی با ۲۷ پروژه در دست اقدام می‌باشد.

فصل یازدهم- بهداشت و درمان

۱-۱۱- کادر بهداشتی و درمانی

در جداول شماره ۱-۱۱ و ۲-۱۱، تعداد پزشکان عمومی و متخصص و نیز تعداد دندانپزشکان و داروسازان ارائه شده است:

جدول ۱-۱۱- تعداد پزشکان عمومی و متخصص در سال ۱۳۷۴

شهرستان	جمع کل	پزشک عمومی			پزشک متخصص	
		شاغل در دانشگاه	شاغل در سایر سازمان‌ها	آزاد	شاغل در دانشگاه	شاغل در سایر سازمان‌ها
آستارا	۲۵	۱۷	۱	۲	۵	۰
آستانه اشرفیه	۴۰	۳۱	۰	۵	۴	۰
بندرانزلی	۸۳	۳۵	۷	۱۶	۱۹	۰
تالش	۴۳	۲۲	۴	۶	۱۰	۰
رشت	۴۵۹	۱۰۹	۱۶	۹۴	۱۷۳	۶
رودبار	۵۶	۳۶	۸	۶	۶	۰
رودسر	۷۰	۴۸	۰	۱۴	۶	۰
صومعه سرا	۵۲	۳۶	۰	۹	۷	۰
فومن شفت	۵۰	۳۵	۰	۱۰	۳	۰
لاهیجان	۱۰۸	۵۵	۲	۱۲	۲۲	۰
لنگرود	۵۰	۲۸	۱	۱۰	۸	۰
کل استان	۱۰۳۶	۴۵۲	۳۹	۱۸۴	۲۶۳	۶

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان گیلان.

جدول ۱۱-۲- تعداد دندانپزشکان و داروسازان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	جمع	دندانپزشک			داروساز		
		شاغل در دانشگاه	شاغل در سایر سازمان‌ها	آزاد	جمع	شاغل در دانشگاه	آزاد
آستارا	۶	۳	۱	۲	۶	۳	۳
آستانه اشرفیه	۷	۳	۰	۴	۶	۱	۵
بندر انزلی	۱۷	۵	۴	۸	۱۱	۴	۶
تالش	۹	۳	۱	۵	۷	۲	۵
رشت	۱۱۶	۶۰	۱۲	۴۴	۹۰	۲۰	۵۵
رودبار	۱۴	۸	۱	۵	۹	۲	۷
رودسر	۹	۴	۰	۵	۱۸	۴	۱۴
صومعه سرا	۵	۲	۰	۳	۱۴	۱	۱۳
فومن - شفت	۵	۲	۰	۳	۱۰	۲	۸
لاهیجان	۲۲	۶	۱	۱۵	۱۳	۳	۹
لنگرود	۱۲	۴	۰	۸	۱۱	۲	۹
کل استان	۲۲۲	۱۰۰	۲۰	۱۰۲	۱۹۵	۴۴	۱۳۴

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان گیلان.

همان‌گونه که در جدول شماره ۱۱-۱، دیده می‌شود، تعداد پزشکان عمومی ۶۷۵ نفر و تعداد پزشکان متخصص ۳۶۱ نفر می‌باشند. بیشترین تعداد پزشکان عمومی و متخصص در شهر رشت با ۴۵۹ نفر (۴۴/۳ درصد) و کمترین در شهرستان آستانه اشرفیه با ۴۰ نفر (۳/۸ درصد) مشغول به انجام فعالیت هستند. جدول شماره ۱۱-۲، نشان‌دهنده آن است که تعداد دندانپزشکان استان ۲۲۲ نفر و تعداد داروسازان ۱۹۵ نفر می‌باشند. بیشترین تعداد دندانپزشکان در شهرستان رشت با ۱۱۶ نفر (۵۲/۲ درصد) و کمترین تعداد در شهرستان‌های صومعه سرا و فومن با ۵ نفر (۲/۲ درصد) مشغول فعالیت هستند. بیشترین تعداد داروسازان در شهرستان رشت با ۹۰ نفر (۴۶ درصد) و کمترین تعداد مربوط به شهرستان‌های آستانه اشرفیه و آستارا با ۶ نفر (۳ درصد) مشغول انجام فعالیت هستند.

۱۱-۲- تعداد مراکز بهداشتی و درمانی

در جدول شماره ۱۱-۳، مراکز خدمات و خانه‌های بهداشت به تفکیک شهری و روستایی ارائه شده است:

جدول ۱۱-۳- مراکز خدمات و خانه بهداشت به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	مراکز خدمات شهری	مراکز خدمات روستایی	خانه بهداشت	تعداد بهورزان شاغل
آستارا	۵	۳	۲۳	۴۸
آستانه اشرفیه	۶	۷	۴۹	۹۴
بندرانزلی	۱۲	۴	۲۸	۴۷
تالش	۶	۸	۹۸	۱۷۵
رشت	۳۶	۱۳	۱۴۹	۲۴۲
رودبار	۷	۸	۵۸	۹۹
رودسر	۱۴	۱۱	۱۲۲	۲۰۳
صومعه سرا	۶	۱۱	۹۰	۱۸۴
فومن- شفت	۷	۱۱	۱۰۴	۱۸۸
لاهیجان	۱۰	۱۴	۱۱۷	۱۹۳
لنگرود	۶	۶	۵۶	۱۰
کل استان	۱۱۵	۹۶	۸۹۴	۱۵۷۴

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تعداد کل مراکز خدمات و خانه های بهداشت ۱۱۵ مرکز بوده و تعداد بهورزان شاغل در این مراکز ۱۵۷۴ نفرند. شهرستان رشت با ۱۹۸ مرکز و خانه بهداشت و ۲۴۲ نفر شاغل بیشترین تعداد (۱۷/۹ درصد کل مراکز) و شهرستان آستارا با ۳۱ مرکز و خانه بهداشت و ۴۸ نفر شاغل (۲/۸ درصد کل مراکز)، کمترین تعداد مراکز و خانه های بهداشت را دارا می باشند.

تعداد تخت و بخش های موجود در بیمارستان ها

در جداول شماره ۱۱-۴ و ۱۱-۵، تعداد تخت و بخش های موجود، تعداد بستری شدگان، مرخص شدگان و درصد اشغال تخت بیمارستان ها به تفکیک شهرستان ارائه شده است:

جدول ۱۱-۴- تعداد تخت و بخش های موجود در بیمارستان ها در سال ۱۳۷۴

شهرستان	نام بیمارستان	تخت		جراحی	گوش و حلق و بینی	اعصاب و روان	داخلی	قلب و عروق	عفونی	زنان و زایمان	چشم	اطفال	ارتوپدی	کلیه و دیالیز	سی سی یو CCU	جراحی قلب
		ثابت	فعال													
آستارا	دکتر بهشتی	۶۴	۶۴	۵۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	دکتر شریعتی	۶۵	۳۹	۰	۰	۰	۳۳	۰	۰	۰	۰	۳۲	۰	۰	۰	۰
آستانه اشرفیه	زایشگاه کوثر	۱۰۰	۶۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۷۰	۰	۳۰	۰	۰	۰	۰
	دکتر بهشتی	۱۷۲	۱۶۷	۱۵	۸	۰	۳۴	۰	۰	۳۸	۸	۲۵	۱۳	۸	۸	۰
بندر انزلی	شهید نورانی	۹۴	۹۲	۱۴	۵	۰	۱۴	۰	۰	۱۹	۰	۲۲	۱۰	۶	۰	۰
	دکتر طاهری	۶۴	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
رشت	زایشگاه فاطمی	۱۵	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	آریا	۱۲۰	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	پورسینا	۳۴۴	۲۸۹	۹۰	۰	۰	۲۲	۰	۰	۰	۰	۱۲۴	۰	۰	۰	۰
	زایشگاه	۴۰۰	۳۵۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	شفا	۲۴۸	۲۰۰	۰	۰	۲۴۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	توتون کاران	۱۰۵	۸۳	۰	۵۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵۵	۰	۰	۰	۰	۰
	دکتر حشمت	۱۸۰	۱۵۹	۰	۰	۰	۰	۶۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۶	۳۰
	رازی	۲۸۰	۲۲۳	۴۰	۰	۰	۵۸	۰	۴۵	۰	۰	۳۲	۰	۰	۰	۰
	هفده شهرپور	۱۷۰	۱۷۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۷۰	۰	۰	۰	۰
	ولی عصر	۶۰	۶۰	۱۴	۰	۰	۲۶	۰	۰	۶	۰	۱۴	۰	۰	۰	۰
رودبار	دکتر حشمت	۱۱۴	۸۴	۲۷	۰	۰	۲۵	۰	۰	۲۹	۰	۲۹	۰	۰	۰	۰
	امام خمینی	۱۰۰	۱۰۰	۲۵	۰	۰	۲۵	۰	۰	۲۵	۰	۲۵	۰	۰	۰	۰
صومعه سرا	شهید مطهری	۸۵	۸۰	۳۰	۰	۰	۲۰	۰	۰	۱۵	۰	۲۰	۰	۰	۰	۰
	شهید انصاری	۵۹	۵۸	۰	۸	۰	۰	۰	۰	۰	۷	۰	۲۲	۱۸	۰	۰
فومن	۲۲ بهمن	۱۵۸	۱۳۴	۳۹	۰	۰	۳۰	۰	۰	۳۵	۰	۳۸	۰	۰	۱۶	۰
	بابایی پور	۴۵	۴۲	۰	۰	۰	۳۰	۰	۰	۰	۰	۱۵	۰	۰	۰	۰
لاهیجان	امینی	۶۳	۶۳	۲۷	۳	۰	۰	۰	۰	۳۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰
کل استان		۳۱۰۵	۲۵۲۷	۳۷۱	۷۴	۲۴۸	۳۱۷	۶۰	۴۵	۶۸۴	۷۰	۴۵۲	۱۶۹	۳۲	۵۰	۳۰

ادامه جدول ۱۱-۴- تعداد تخت و بخش های موجود در بیمارستان ها در سال ۱۳۷۴

شهرستان	نام بیمارستان	داخلی و اعصاب	اورژانس	سنگ شکن	جراحی مغز و اعصاب	جراحی ترمیمی	دبالتیز
آستارا	دکتر بهشتی	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	دکتر شریعتی	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	زایشگاه کوثر	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	دکتر بهشتی	۰	۱۵	۰	۰	۰	۰
بندر انزلی	شهید نورانی	۰	۰	۰	۰	۰	۴
	دکتر طاهری	—	—	—	—	—	—
	زایشگاه فامیلی	—	—	—	—	—	—
	آریا	—	—	—	—	—	—
رشت	پورسینا	۲۴	۳۳	۰	۳۶	۱۵	۰
	زایشگاه	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	شفا	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	توتون کاران	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	دکتر حشمت	۰	۶۴	۰	۰	۰	۰
	رازی	۰	۲۵	۴	۰	۳۶	۴۰
	هفده شهریور	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	ولی عصر	۰	۰	۰	۰	۰	۰
رودبار	دکتر حشمت	۰	۰	۰	۰	۰	۴
رودسر	امام خمینی	۰	۰	۰	۰	۰	۰
صومعه سرا	شهید مطهری	۰	۰	۰	۰	۰	۰
فومن	شهید انصاری	۰	۰	۰	۰	۰	۴
لاهیجان	۲۲ بهمن	۰	۰	۰	۰	۰	۰
لنگرود	بابای پور	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	امینی	۰	۰	۰	۰	۰	۰
کل استان		۲۴	۱۳۷	۴	۳۶	۵۱	۵۲

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان گیلان.

جدول ۱۱-۵- تعداد بستری شدگان - مرخص شدگان و درصد اشغال تخت بیمارستان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	نام بیمارستان	تعداد بستری شدگان	تعداد مرخص شدگان	درصد اشغال تخت	متوسط روزهای بستری
آستارا	بهشتی	۳۲۱۶	۲۹۹۴	۳۱	۳
	شریعتی	۵۵۶۳	۵۴۰۰	۶۷	۲
	زایشگاه کوثر	۸۲۰۹	۸۱۵۹	۴۶	۲
آستانه اشرفیه	بهشتی	۱۳۴۹۷	۱۳۴۵۹	۵۰	۳
	نورانی	۹۸۶۵	۸۶۳۰	۶۹	۳
	طاهری	-	-	-	-
رشت	فامیلی	-	-	-	-
	آریا	-	-	-	-
	پورسینا	۲۸۴۲۲	۲۰۵۷۹	۸۳	۴
رودبار	حمایت مادران	۳۱۴۲۱	۲۹۷۹۸	۵۴	۲
	شفا	۲۲۳۸	۲۱۴۴	۸۷	۲۷
	توتون کاران	۲۷۶۳	۲۷۵۶	۴۳	۵
رودسر	حشمت	۸۱۲۲	۷۷۳۷	۹۰	۵
	رازی	۹۶۷۰	۹۱۶۶	۷۵	۶
	هفده شهریور	۲۱۳۵۰	۱۷۸۹۸	۷۰	۳
صومعه سرا	ولی عصر	۴۴۲۲	۴۴۳۷	۴۲	۲
	حشمت	۷۶۶۷	۷۶۵۶	۵۲	۳
	امام خمینی	۳۲۶۹	۳۲۶۳	۳۷	۴۰
فومن	مطهری	۶۲۶۵	۶۲۶۳	۴۴	۲
	شهید انصاری	۴۳۶۰	۴۴۰۱	۶۶	۳
	۲۲ بهمن	۱۵۴۸۰	۱۵۹۵۸	۷۲	۲
لنگرود	بابایی پور	۲۸۴۱	۲۷۸۱	۵۵	۳
	امینی	۵۴۱۸	۵۳۸۱	۴۴	۲
کل استان		۱۹۰۷۸۹	۱۷۵۵۹۷	۰	۴

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان گیلان.

همان گونه که در جدول شماره ۱۱-۴، دیده می شود، تعداد کل تخت های ثابت و فعال ۵۶۳۲ تخت می باشد. شهرستان رشت با ۹ بیمارستان و ۳۳۴۲ تخت (۵۹/۳ درصد کل تخت های استان) بیشترین تعداد و شهرستان رودبار با یک بیمارستان و ۱۲۰ تخت (۲/۱ درصد کل تخت های استان) کمترین تعداد تخت های بیمارستان ها را به خود اختصاص داده اند.

جدول شماره ۱۱-۵، نشان دهنده آن است که تعداد کل بستری شدگان ۱۹۰۷۸۹ نفر بوده که شهرستان رشت با ۱۰۳۹۸۶ نفر (۵۴/۵ درصد بستری شدگان) بیشترین و شهرستان صومعه سرا با ۳۲۶۹ نفر (۱/۷ درصد بستری شدگان) کمترین تعداد بستری شدگان را دارا بوده اند.

بیمارستان دکتر حشمت رشت با ۹۰ درصد بیشترین و بیمارستان شهید بهشتی آستارا با ۳۱ درصد کمترین درصد اشغال تخت را دارا بوده اند.

۱۱-۳- تعداد مراکز پاراکلینیکی (آزمایشگاه، رادیولوژی و...)

در جدول شماره ۱۱-۶، ۱۱-۷، ۱۱-۸ و ۱۱-۹، تعداد مراکز خدمات پاراکلینیکی ارائه شده است:

جدول ۱۱-۶- تعداد آزمایشگاه به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

نسبت جمعیت به آزمایشگاه	آزمایشگاه			شهرستان	
	خصوصی	سایر سازمان‌ها	وابسته به دانشگاه		
۱۶۶	۱	۰	۳	۴	آستارا
۳۱۴	۱	۰	۳	۴	آستانه اشرفیه
۲۲۸	۲	۱	۳	۶	بندر انزلی
۹۴۵	۱	۰	۲	۳	تالش
۲۲۶	۱۰	۳	۲۰	۳۳	رشت
۲۸۷	۰	۰	۴	۴	رودبار
۲۴۷	۱	۰	۸	۹	رودسر
۲۴۸۰	۱	۰	۵	۶	صومعه سرا
۴۸۵	۰	۰	۴	۴	فومن - شفت
۲۴۹۲	۳	۰	۶	۹	لاهیجان
۲۵۲	۲	۰	۴	۶	لنگرود
۲۷۴۱۳	۲۲	۴	۶۲	۸۸	کل استان

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان گیلان.

جدول ۱۱-۷- تعداد رادیولوژی به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

نسبت جمعیت به رادیولوژی	رادیولوژی			شهرستان	
	آزاد	سایر سازمان‌ها	وابسته به دانشگاه		جمع
۳۳۳۲۷	۰	۰	۲	۲	آستارا
۱۲۵۸۴۳	۰	۰	۱	۱	آستانه اشرفیه
۴۵۶۱۹	۲	۰	۱	۳	بندر انزلی
۲۸۳۵۸۳	۰	۰	۱	۱	تالش
۴۹۷۵۳	۷	۰	۸	۱۵	رشت
۱۱۱۳۶۵	۰	۰	۱	۱	رودبار
۲۲۳۷۱۸	۰	۰	۱	۱	رودسر
۱۴۸۸۱۹	۰	۰	۱	۱	صومعه سرا
۱۹۴۲۶۶	۰	۰	۱	۱	فومن - شفت
۴۴۸۶۸	۲	۰	۳	۵	لاهیجان
۱۵۱۶۴۵	۰	۰	۱	۱	لنگرود
۷۵۳۸۷	۱۱	۰	۲۱	۳۲	کل استان

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان گیلان.

جدول ۱۱-۸- تعداد فیزیوتراپی به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

نسبت جمعیت به فیزیوتراپی	فیزیوتراپی				شهرستان
	آزاد	سایر سازمان‌ها	وابسته به دانشگاه	جمع	
۶۶۶۵۴	۰	۱	۰	۱	آستارا
۱۲۵۸۴۳	۰	۱	۰	۱	آستانه اشرفیه
۶۸۴۲۸	۱	۱	۰	۲	بندرانزلی
۲۸۳۵۸۳	۰	۱	۰	۱	تالش
۷۴۶۲۹	۶	۳	۱	۱۰	رشت
۱۱۱۳۶۵	۰	۱	۰	۱	رودبار
۱۱۱۳۵۹	۱	۱	۰	۲	رودسر
۱۴۸۸۱۹	۰	۱	۰	۱	صومعه‌سرا
۰	۰	۰	۰	۰	فومن - شفت
۳۷۳۹۰	۴	۲	۰	۶	لاهیجان
۷۵۸۲۲	۱	۱	۰	۲	لنگرود
۸۹۳۴۸	۱۳	۱۳	۱	۲۷	کل استان

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان گیلان.

جدول ۱۱-۹- تعداد داروخانه به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

نسبت جمعیت به داروخانه	داروخانه			شهرستان	
	آزاد	سایر سازمان‌ها	وابسته به دانشگاه		جمع
۴۷۶۱	۵	۱	۸	۱۴	آستارا
۶۶۲۳	۶	۰	۱۳	۱۹	آستانه اشرفیه
۴۷۱۹	۱۲	۱	۱۶	۲۹	بندرانزلی
۱۲۸۹۰	۷	۱	۱۴	۲۲	تالش
۶۸۴۷	۵۵	۵	۴۹	۱۰۹	رشت
۴۸۴۲	۷	۱	۱۵	۲۳	رودبار
۵۴۳۲	۱۶	۰	۲۵	۴۱	رودسر
۴۹۶۱	۱۳	۰	۱۷	۳۰	صومعه‌سرا
۷۷۷۱	۷	۰	۱۸	۲۵	فومن - شفت
۶۲۳۲	۱۱	۱	۲۴	۳۶	لاهیجان
۶۸۹۳	۱۰	۰	۱۲	۲۲	لنگرود
۶۵۲۰	۱۴۹	۱۰	۲۱۱	۳۷۰	کل استان

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان گیلان.

همان‌گونه که در جدول شماره ۱۱-۶، دیده می‌شود، تعداد کل آزمایشگاه‌ها ۸۸ آزمایشگاه بوده که

شهرستان رشت با ۳۳ آزمایشگاه (۳۷/۵ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان تالش با ۳ آزمایشگاه (۳/۴ درصد) کمترین تعداد آزمایشگاه‌ها را دارا می‌باشند.

جدول شماره ۱۱-۷، نشان‌دهنده آن است که تعداد کل مراکز رادیولوژی ۳۲ مرکز بوده و شهرستان رشت با ۱۵ مرکز (۴۶/۸ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان‌های آستانه اشرفیه، تالش، رودبار، رودسر، صومعه سرا، فومن و لنگرود هر کدام با یک مرکز (۳/۱ درصد) کمترین تعداد را دارا می‌باشند.

همان‌گونه که در جدول شماره ۱۱-۸ دیده می‌شود، تعداد کل مراکز فیزیوتراپی ۲۷ مرکز بوده و شهرستان رشت با ۱۰ مرکز (۳۷ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان‌های آستانه اشرفیه، آستارا، تالش، رودبار و صومعه‌سرا هر یک با یک مرکز (۳/۷ درصد) کمترین تعداد را دارا می‌باشند.

جدول شماره ۱۱-۸، نشان‌دهنده آن است که تعداد کل داروخانه‌ها ۳۷۰ داروخانه بوده و شهرستان رشت با ۱۰۹ داروخانه (۲۹/۴ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان آستارا با ۲۰ داروخانه (۵/۴ درصد) کمترین تعداد داروخانه را دارا می‌باشد.

۱۱-۴- مرگ و میر در اثر بیماری

در جدول شماره ۱۱-۱۰، آمار مرگ و میر به تفکیک گروه بیماری‌ها ارائه شده است:

جدول ۱۱-۱۰- آمار مرگ و میر در شهر رشت به تفکیک گروه بیماری‌ها در سال ۱۳۷۴

زن	مرد	جمع	گروه بیماری‌ها
۲	۵	۷	بیماری‌های عفونی و انگلی
۴۰	۶۴	۱۰۴	سرطان و سایر تومورها
۰	۱	۱	بیماری‌های ضدداخلی تغذیه‌ای و سوخت و ساز
۱	۱۰	۱۱	بیماری‌های خون و اعضای خون ساز
۰	۰	۰	ناراحتی‌های روانی
۰	۰	۰	بیماری‌های دستگاه اعصاب و اعضای حسی
۳۰۹	۳۳۰	۶۳۹	بیماری‌های دستگاه گردش خون
۵	۴	۹	بیماری‌های دستگاه تنفسی
۰	۲	۲	بیماری‌های دستگاه گوارشی
۱	۱	۲	بیماری‌های دستگاه تناسلی و ادرار
۰	۰	۰	عوارض حاملگی، زایمان و نفاس
۰	۰	۰	بیماری‌های پوست و نسج زیرجلدی
۰	۰	۰	بیماری‌های دستگاه عضلات، اسکلت و نسج رابط
۶	۱۳	۱۹	ناهنجاری‌های مادرزادی
۰	۰	۰	علل تلفات و بیماری‌های قبل از زایمان
۱۷۸	۱۶۸	۳۴۶	علائم و حالات بد تغذیه شده
۲۳	۱۱۴	۱۳۷	سوانح، مسمومیت‌ها و خودکشی‌ها
۵۶۵	۷۱۲	۱۲۷۷	جمع کل

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تعداد کل مرگ و میر ۱۲۷۷ نفر بوده که از این تعداد، ۷۱۲ نفر را مردان (۵۵/۷ درصد) و ۵۶۵ نفر را زنان (۴۴/۳ درصد) تشکیل می دهند. بیشترین مرگ و میر مربوط به بیماری های دستگاه گردش خون با ۶۳۹ نفر (۵۰ درصد) و کمترین تعداد مربوط به غدد داخلی تغذیه ای و سوخت و ساز با یک نفر (۰/۰۸ درصد) می باشد.

۱۱-۵- منابع اهدای خون

در جداول شماره ۱۱-۱۱ و ۱۱-۱۲، خون های اهدایی و جمع آوری شده، فراورده های خونی تولید شده و مصرف آن در پایگاه های انتقال خون ارائه شده است:

جدول ۱۱-۱۱- خون های اهدایی و جمع آوری شده و مصرف آن در پایگاه های انتقال خون در سال ۱۳۷۴ (کیسه)

نام پایگاه	خون گیری	مصرف
آستارا	۸۲۲	۷۰۴
آستانه اشرفیه	۲۵۹	۳۷۶
بندرانزلی	۲۱۹۹	۲۰۸۸
تالش	۷۱۷	۷۹۴
رشت	۲۱۸۷۳	۳۴۷۹۹
رودبار	۱۶	۲۵
رودسر	۱۸۹۷	۳۸۰۱
صومعه سرا	۲۶۵	۲۹۵
فومن	۸۵	۲۲
لاهیجان	۴۹۷۳	۶۰۹۱
لنگرود	۱۱۵۲	۱۸۲۴
کل استان	۳۴۲۵۸	۵۰۸۱۹

مأخذ: سازمان انتقال خون ایران - مرکز انتقال خون استان گیلان.

جدول ۱۱-۱۲- فراورده های خونی تولید شده در پایگاه انتقال خون در سال ۱۳۷۴ (کیسه)

نام فراورده	مقدار
خون کامل	۸۲۵۱
گلبول قرمز	۲۶۰۰۷
پلاکت	۳۲۰۷
پلاسمای تازه	۱۷۴۱۵
کرایو	۳۹۰۴
پلاسمای فاقد کرایو	۳۹۰۴
گلبول شسته شده	۸۷۴۷

مأخذ: سازمان انتقال خون ایران - مرکز انتقال خون استان گیلان.

همان‌گونه که در جدول شماره ۱۱-۱۱، دیده می‌شود، تعداد کل کیسه خون جمع‌آوری شده توسط پایگاه‌های انتقال خون در سال ۱۳۷۴، ۳۴۲۵۸ کیسه بوده و پایگاه رشت با ۲۱۸۳۷ کیسه (۶۳/۷ درصد) بیشترین تعداد و پایگاه رودبار با ۱۶ کیسه (۰/۰۴۶ درصد) کمترین تعداد را جمع‌آوری نموده است. بیشترین مصرف مربوط به شهرستان رشت با ۳۴۷۹۹ کیسه (۶۸/۴ درصد) و کمترین میزان مصرف مربوط به شهرستان فومن با ۲۲ کیسه (۰/۰۴۳ درصد) بوده است.

فصل دوازدهم- بهزیستی و تأمین اجتماعی

۱-۱۲- بهزیستی

۱-۱-۱۲- خدمات حمایتی

در جداول شماره ۱۲-۱ تا ۱۲-۵، تعداد مراکز حرفه‌آموزی و ظرفیت آنها، مهدکودک‌ها، خانوارهای بی‌سرپرست و افراد حمایت شده توسط سازمان بهزیستی به تفکیک نوع پذیرش و واحدهای ارائه خدمات و نیز خانوارهای ترخیص شده از پوشش واحد حمایت از خانواده‌های بی‌سرپرست ارائه شده است. نمودار ۳۸ نیز تعداد بیمه شدگان خدمات درمانی استان در سال ۱۳۷۴ را نشان می‌دهد.

جدول ۱-۱۲- مراکز حرفه‌آموزی در مراکز شهرستان‌ها

۱۳۷۴	۱۳۷۳	شرح
۲۲	۲۱	تعداد مراکز فعال
۷۹۰	۷۹۰	متوسط ظرفیت ماهانه (نفر)
۵۶۰	۵۴۵	هنرآموز از سال قبل
۱۱۳۲	۱۰۱۶	هنرآموز پذیرفته شده
۱۱۵۲	۱۰۰۱	هنرآموز ترخیص شده
۹۷۷	۸۷۷	اتمام دوره
۱۷۵	۱۲۴	ترک دوره
۱۹۶۰۰	۱۹۶۰۰	تعداد ساعات تشکیل کلاس

مأخذ: سازمان بهزیستی استان گیلان.

جدول ۲-۱۲- فعالیت مهدهای کودک سازمان بهزیستی در مراکز شهرستان‌ها

۱۳۷۴	۱۳۷۳	شرح
۲۲	۲۲	تعداد مهدکودک
۱۶۹۶	۱۴۷۰	ظرفیت ماهانه
۱۴۷۰	۲۲۶	کمتر از سه سال
۲۲۶	۱۲۴۴	بیشتر از سه سال
۱۳۸۶	۱۳۹۴	کودکان از سه سال قبل
۱۷۷۰	۱۵۸۳	کودکان پذیرفته شده
۱۶۰۸	۱۵۹۱	کودکان ترخیص شده

مأخذ: سازمان بهزیستی استان گیلان.

جدول ۱۲-۳- تعداد خانوارهای بی سرپرست پذیرفته شده تحت حمایت سازمان بهزیستی به تفکیک نوع پذیرش

شرح	۱۳۷۳	۱۳۷۴
فوت سرپرست	۳۵۳	۲۱۴
زندانی بودن سرپرست	۱۲	۱۴
از کارافتادگی سرپرست	۳۷۸	۲۶۲
طلاق	۴۶	۳۵
مفقودالاثر بودن سرپرست	۹	۲۴
سایر	۱۶۵	۹۱
جمع کل	۹۶۳	۶۴۰

مأخذ: سازمان بهزیستی استان گیلان.

جدول ۱۲-۴- خانوارهای ترخیص شده از پوشش واحد حمایت از خانواده های بی سرپرست به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	جمع	بازتوان شده			مختومه			
		پرداخت سرمایه	اشتغال به کار	سایر علل	جمع	مستمری بگیر از محل دیگر	ازدواج	حمایت بستگان
آستارا	۵	۲	۲	۱	۲۸	۱۶	۰	۰
آستانه اشرفیه	۲۲	۱۸	۲	۲	۲۹	۱۸	۵	۱
بندر انزلی	۴	۲	۲	۰	۲۵	۱۰	۴	۰
تالش	۱۷	۶	۳	۸	۷۸	۷۰	۴	۴
رشت	۲۳	۶	۱۲	۵	۱۳۰	۸۸	۵	۰
رودبار	۳	۰	۲	۱	۵۲	۱۶	۷	۱
رودسر	۹	۱	۴	۴	۳۰	۱۱	۳	۱
صومعه سرا	۳	۱	۲	۰	۶۷	۱۳	۲	۰
فومن- شفت	۵	۰	۱	۴	۴۷	۳۴	۶	۴
لاهیجان	۷	۴	۱	۲	۸۷	۶۴	۱	۱
لنگرود	۱۹	۸	۲	۹	۲۸	۳	۱	۱
کل استان	۱۱۷	۴۸	۳۳	۳۶	۶۰۱	۳۴۳	۳۸	۱۳

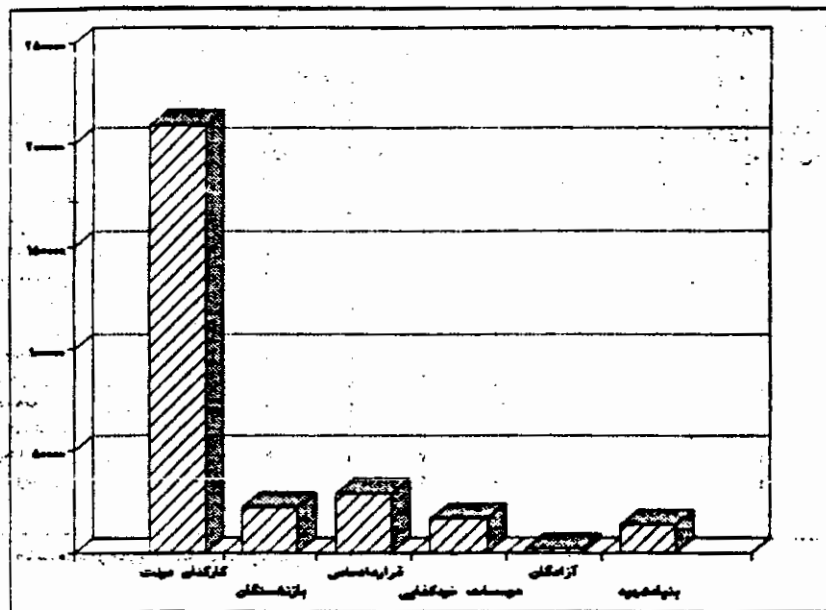
مأخذ: سازمان بهزیستی استان گیلان.

جدول ۱۲-۵- افراد حمایت شده توسط سازمان بهزیستی به تفکیک مراکز و واحدهای ارائه خدمات در سال ۱۳۷۴

شرح	تعداد مراکز	افراد حمایت شده
واحد حمایت از خانواده های بی سرپرست	۸۷	۱۵۳۴۱
واحد نگهداری از خواهران بی سرپرست	۱	۶
مجتمع روستایی	۶۵	۱۴۳۰۹
مراکز حرفه آموزی	۸۵	۳۴۸۲
مهدکودک	۸۶	۶۶۸۹
مراکز توانبخشی	۳۱	۱۳۰۳۵
جمع	۳۵۵	۵۲۸۶۲

مأخذ: سازمان بهزیستی استان گیلان.

نمودار ۳۸- تعداد بیمه شدگان خدمات درمانی در سال ۱۳۷۴



همان گونه که در جدول شماره ۱۲-۱، دیده می شود، ۲۲ مرکز فعال حرفه آموزی در مراکز شهرستان ها مشغول به فعالیت بوده و در سال ۱۳۷۴، تعداد ۱۱۵۲ نفر هنرآموز ترخیص شده اند که از این تعداد، ۹۷۷ نفر موفق به اتمام دوره (۸۴/۸ درصد) و ۱۷۵ نفر (۱۵/۲ درصد) نیز ترک دوره نموده اند. جدول شماره ۱۲-۲، تعداد مهدکودک ها را ۲۲ مهدکودک با ظرفیت ماهانه ۱۶۹۶ نفر ارائه کرده که از این تعداد، ۱۴۷۰ نفر (۸۶/۶ درصد) را کودکان زیر ۳ سال و ۲۶۶ نفر (۱۳/۴ درصد) را کودکان با سن بالای ۳ سال تشکیل می دهند. در جدول شماره ۱۲-۳، تعداد خانوارهای بی سرپرست پذیرفته شده تحت حمایت سازمان بهزیستی در سال ۱۳۷۴، ۶۴۰ خانوار ارائه شده که نسبت به سال ۱۳۷۳ با ۹۶۳ خانوار، ۳۳/۵ درصد رشد منفی داشته است. بیشترین نوع پذیرش مربوط به از کارافتادگی سرپرست خانوار با ۲۶۲ خانوار (۴۱ درصد) بوده و کمترین نوع پذیرش مربوط به زندانی بودن سرپرست با ۱۴ خانوار (۲/۲ درصد) می باشد.

جدول شماره ۱۲-۴، خانوارهای ترخیص شده از پوشش واحد حمایت از خانواده های بی سرپرست را ارائه می دهد که تعداد خانوار بازتوان شده از محل پرداخت سرمایه، اشتغال به کار و سایر علل ۱۱۷ خانوار بوده و ترخیص شدگان به سبب مستمری بگیری از محل دیگر، ازدواج، حمایت بستگان و سایر علل ۶۰۱ خانوار می باشد.

همان گونه که در جدول (۱۲-۵) دیده می شود، تعداد مراکز حمایتی ۳۵۵ مرکز و تعداد افراد حمایت شده ۵۲۸۶۲ نفر می باشند، که واحد حمایت از خانواده های بی سرپرست با ۸۷ مرکز (۲۴/۵ درصد) و ۱۵۳۴۱ نفر (۲۹ درصد) بیشترین تعداد و واحد نگهداری از خواهران بی سرپرست با یک مرکز (۰/۳ درصد) و ۶ نفر (۰/۰۱ درصد) کمترین تعداد مراکز و نفقات تحت پوشش را به خود اختصاص داده اند.

۱۲-۲- تأمین اجتماعی

۱۲-۲-۱- تعداد بیمه شدگان

در جدول شماره ۱۲-۶ تعداد بیمه شدگان تأمین اجتماعی در سال ۱۳۷۴ ارائه شده است:

جدول ۱۲-۶- بیمه شدگان تأمین اجتماعی به تفکیک شهرستان و برحسب نوع بیمه در

استان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	جمع کل	حرف و مشاغل آزاد	اختیاری	شاغل در کارگاه‌ها
آستارا	۲۹۹۲	۴۵۳	۱۰۴	۳۴۳۵
آستانه اشرفیه	۵۰۵۴	۳۲۲	۱۲۷	۴۶۰۵
بندر انزلی	۱۲۳۴۰	۹۰۱	۵۵۰	۱۰۸۸۹
تالش	۱۱۳۲۳	۱۸۴	۱۶۹	۱۰۹۷۱
رشت	۸۳۲۰۲	۲۰۶۸	۱۶۹۵	۷۹۴۳۹
رودبار	۸۵۶۰	۱۹۱	۱۳۹	۸۲۳۰
رودسر	۸۳۴۳	۴۶۵	۱۱۸	۷۷۶۰
صومعه سرا	۳۷۷۴	۲۷۱	۹۶	۳۴۰۷
فومن - شفت	۷۵۲۷	۸۴	۳۴	۷۴۰۹
لاهیجان	۱۰۸۹۰	۵۵۳	۱۲۳	۱۰۲۱۴
لنگرود	۴۹۸۸	۳۸۳	۹۰	۴۵۱۵
کل استان	۱۵۹۹۹۳	۵۸۷۵	۳۲۴۴	۱۵۰۸۷۴

مأخذ: اداره کل تأمین اجتماعی استان گیلان.

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، تعداد بیمه شدگان تأمین اجتماعی ۱۵۹۹۹۳ نفر بوده که شاغلان در کارگاه‌ها با ۱۰۵۸۷۴ نفر (۶۶ درصد) بیشترین تعداد و بیمه شدگان اختیاری با ۳۲۲۴ نفر (۲ درصد) کمترین تعداد بیمه شدگان را به خود اختصاص داده‌اند. شهرستان رشت با مجموع ۸۳۲۰۲ نفر بیمه شده (۵۲ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان آستارا با ۳۹۲۲ نفر (۲/۴ درصد) کمترین تعداد بیمه شدگان را خود اختصاص داده‌اند.

۱۲-۲-۲- تعداد مستمری بگیران تحت پوشش

در جدول شماره ۱۲-۷، تعداد مستمری بگیران تحت پوشش قانون تأمین اجتماعی ارائه شده است:

جدول ۱۲-۷- مستمری بگیران تأمین اجتماعی به تفکیک نوع مستمری (هزار ریال)

۱۳۷۴		۱۳۷۳		شرح
مبلغ	نفر	مبلغ	نفر	
۲۹۱۵۲۳۷	۲۰۰۳	۱۸۹۱۳۴۹	۱۷۸۶	ازکارافتاده
۶۳۵۶۹۳	۶۵۳	۴۰۶۹۳۷	۵۹۷	ناشی از کار
۲۲۷۹۵۴۴	۱۳۵۰	۱۴۸۴۴۱۲	۱۱۸۹	غیرناشی از کار
۱۳۰۹۰۱۰۰	۱۷۷۰۲	۹۳۹۶۴۸۹	۱۶۵۳۱	بازمانده
۷۶۳۴۶۰	۱۶۷۱	۴۰۳۴۰۳	۱۵۹۴	ناشی از کار
۱۲۳۲۶۶۴۰	۱۶۰۳۱	۸۹۹۳۰۸۶	۱۴۹۳۷	غیرناشی از کار
۲۱۲۲۸۷۱۶	۱۰۶۵۹	۱۴۹۱۰۳۷۷	۹۶۴۹	بازنشسته
۲۷۶۶۷۲	—	—	—	بازنشستگان فوت شده
۳۷۵۱۰۷۲۵	۳۰۳۶۴	۲۶۱۹۸۲۱۵	۲۷۹۶۶	جمع کل

مأخذ: اداره کل تأمین اجتماعی استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، جمع کل مستمری بگیران در سال ۱۳۷۴، ۳۷۵۱۰۷۲۵ نفر بوده که بازنشستگان با ۲۱۲۲۸۷۱۶ نفر (۵۶/۶ درصد) بیشترین تعداد و ازکارافتادگان با ۲۹۱۵۲۳۷ نفر (۷/۷ درصد) کمترین تعداد مستمری بگیران تأمین اجتماعی در سال ۱۳۷۴ را به خود اختصاص داده اند.

۱۲-۲-۳- تعداد افراد تحت پوشش بیمه درمانی

در جدول شماره ۱۲-۸، تعداد افراد تحت پوشش بیمه خدمات درمانی به تفکیک شهرستان ها ارائه شده است:

جدول ۱۲-۸- تعداد افراد تحت پوشش بیمه های خدمات درمانی به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	جمع کل	کارکنان دولت	بازنشستگان	فراداد خاص	مؤسسات خودکفایی	آزادگان	بنیاد شهید
آستارا	۱۰۶۱۸	۷۶۸۶	۵۶۵	۱۷۳۶	۲۴۹	۳۰	۳۵۲
آستانه اشرفیه	۱۳۱۶۵	۱۰۳۳۱	۴۰۲	۹۷۵	۵۶۰	۱۱۸	۷۷۹
بندر انزلی	۱۷۲۱۳	۱۰۶۳۷	۲۷۲۷	۱۹۰۶	۱۰۹۳	۱۷۵	۶۷۵
تالش	۲۲۴۵۳	۱۷۵۴۵	۷۴۹	۲۸۰۴	۵۲۹	۳۶	۷۹۰
رشت	۹۶۰۰۱	۶۱۰۶۸	۱۰۷۲۰	۹۶۰۸	۹۷۸۸	۷۱۶	۴۱۰۱
رودبار	۱۳۶۳۸	۹۲۹۱	۱۱۰۶	۱۹۶۶	۴۸۷	۷۹	۷۰۹
رودسر	۲۹۱۸۴	۲۳۷۷۰	۱۱۳۳	۱۸۰۸	۹۶۵	۴۲	۱۴۶۶
صومعه سرا	۲۲۱۰۱	۱۷۸۶۹	۶۲۶	۲۲۰۴	۸۲۹	۱۱۶	۴۵۷
فومن- شفت	۱۸۲۵۳	۱۵۱۹۴	۴۴۹	۱۲۲۴	۳۵۵	۴۴	۹۸۷
لاهیجان	۳۰۰۳۱	۲۲۰۷۲	۲۱۵۹	۲۳۸۶	۱۱۴۴	۱۸۲	۲۰۸۸
لنگرود	۱۸۱۵۵	۱۳۲۵۷	۹۵۴	۲۰۹۶	۵۸۴	۱۳۰	۱۱۳۴
کل استان	۲۹۰۸۱۲	۲۰۸۷۲۰	۲۱۵۹۰	۲۸۷۱۳	۱۶۵۸۳	۱۶۶۸	۱۳۵۳۸

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استانی گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تعداد افراد تحت پوشش بیمه های خدمات درمانی ۲۹۰۸۱۲ نفر بوده که از این تعداد، کارکنان دولت با ۲۰۸۷۲۰ نفر (۷۱/۷ درصد) بیشترین و آزادگان با ۱۶۶۸ نفر (۰/۶ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده اند.

شهرستان رشت با ۹۶۰۰۱ نفر بیمه شده (۳۳ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان آستارا با ۱۰۶۱۸ نفر بیمه شده (۳/۶ درصد) کمترین تعداد بیمه شدگان را به خود اختصاص داده اند.

۱۲-۳- امداد

۱۲-۳-۱- تعداد سالمندان تحت پوشش طرح شهید رجایی

جدول شماره ۱۲-۹، تعداد سالمندان تحت پوشش طرح شهید رجایی را به تفکیک شهرستان ها ارائه می دهد:

جدول ۱۲-۹- سالمندان تحت پوشش طرح شهید رجایی به تفکیک شهرستان

(هزارریال)

در سال ۱۳۷۴

شهرستان	تعداد سالمندان	تعداد افراد تحت تکفل سالمندان	مبلغ پرداختی
آستارا	۹۰۳	۱۹۴۷	۲۸۴۸۷۷
آستانه اشرفی	۲۵۸۹	۴۴۵۲	۷۲۴۴۵۸
بندر انزلی	۹۲۳	۱۵۳۲	۲۵۴۲۰۲
تالش	۸۳۷۹	۱۷۵۳۱	۲۲۱۰۳۱۱
رشت	۱۰۰۷۱	۱۷۳۲۶	۲۱۱۹۹۸۹
رودبار	۳۴۹۷	۷۴۰۱	۱۰۴۷۰۸۲
رودسر	۴۳۶۳	۹۸۴۰	۱۱۴۴۱۹۷
شفت	۲۵۰۲	۴۸۰۸	۸۶۶۳۴۰
صومعه سرا	۵۵۴۷	۱۰۴۲۶	۱۲۴۷۱۳۰
فومن	۴۶۱۹	۸۴۴۱	۹۸۸۷۲۸
لاهیجان	۸۰۹۶	۱۳۳۴۳	۲۰۷۰۴۶۵
لنگرود	۲۵۱۵	۴۳۸۶	۷۲۷۸۷۲
کل استان	۵۴۰۰۴	۱۰۱۴۳۳	۱۳۶۸۵۶۵۱

مأخذ: کمیته امداد استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تعداد سالمندان تحت پوشش طرح شهید رجایی در سال ۱۳۷۴، ۵۴۰۰۴ نفر بوده که این تعداد، ۱۰۱۴۳۳ نفر را تحت تکفل دارند. شهرستان رشت با ۱۰۰۷۱ نفر (۱۸/۶ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان آستارا با ۹۰۳ نفر (۱/۷ درصد) کمترین تعداد سالمندان تحت پوشش طرح شهید رجایی را به خود اختصاص داده اند. جمع کل مبلغ پرداختی به افراد تحت پوشش ۱۳,۶۸۵,۶۵۱,۰۰۰ ریال بوده است.

۱۲-۳-۲- تعداد مددجویان تحت پوشش عادی کمیته امداد امام (ره)
در جدول شماره ۱۲-۱۰، تعداد مددجویان تحت پوشش عادی کمیته امداد امام (ره) ارائه شده است:

جدول ۱۲-۱۰- تعداد مددجویان تحت پوشش عادی کمیته امداد

(هزار ریال)

در سال ۱۳۷۴

مبلغ پرداختی (نقدی و غیرنقدی)	تعداد مددجویان			شهرستان
	جمعیت موردی	جمعیت دائمی	خانوار دائمی	
۲۸۴۳۵۰	۹۶	۱۶۵۴	۴۰۵	آستارا
۴۹۱۵۷۴	۱۵۲	۲۴۵۲	۹۶۹	آستانه اشرفیه
۴۹۰۴۶۹	۱۶۸	۲۶۶۷	۹۷۷	بندرانزلی
۱۶۰۳۸۹۰	۸۱۷	۱۳۸۲۶	۳۰۴۱	تالش
۳۰۵۱۹۹۸	۲۷۱	۱۶۴۰۴	۶۲۸۳	رشت
۹۹۱۵۲۶	۳۷۲	۵۶۷۱	۲۰۳۹	رودبار
۱۰۰۹۱۲۳	۷۷۷	۵۵۳۳	۱۷۵۱	رودسر
۳۹۲۲۷۱	۰	۳۴۸۲	۸۶۶	شفش
۵۴۱۸۴۴	۳۷	۴۴۶۸	۱۲۷۷	صومعه سرا
۷۳۷۱۵۹	۵۴۵	۶۸۳۰	۱۵۶۸	فومن
۹۱۰۸۴۳	۸۰۱	۶۵۲۰	۱۸۶۰	لاهیجان
۶۸۲۰۶۷	۴۰۱	۴۳۲۱	۱۴۷۱	لنگرود
۱۱۱۸۷۱۱۴	۴۴۳۷	۷۳۸۲۸	۲۲۵۰۷	کل استان

مأخذ: کمیته امداد استان گیلان.

همانگونه که در جدول فوق دیده می شود، تعداد مددجویان در سال ۱۳۷۴، ۲۲۵۰۷ خانوار بوده که شهرستان رشت با ۶۲۸۳ خانوار (۲۸ درصد) بیشترین و شهرستان آستارا با ۴۰۵ خانوار (۱/۸ درصد) کمترین تعداد خانوار تحت پوشش عادی کمیته امداد را به خود اختصاص داده اند. جمع کل مبلغ پرداختی (نقدی و غیرنقدی) به مددجویان تحت پوشش ۱۱,۱۸۷,۱۱۴,۰۰۰ ریال بوده است.

۱۲-۳-۳- خدمات درمانی ارائه شده توسط کمیته امداد امام (ره)

در جدول شماره ۱۲-۱۱، خدمات درمانی ارائه شده توسط کمیته امداد امام (ره) استان در سال ۱۳۷۴ به تفکیک شهرستان ارائه شده است:

جدول ۱۲-۱۱- خدمات درمانی ارائه شده توسط

کمیت امداد در سال ۱۳۷۴ (هزار ریال)

شهرستان	تعداد افراد بیمه شده	هزینه درمان
آستارا	۵۳۸۰	۸۲۷۱۳
آستانه اشرفیه	۱۳۹۱۳	۲۲۶۷۲۸
بندر انزلی	۹۰۶۰	۱۶۰۵۵۱
تالش	۴۱۵۹۸	۵۲۹۹۲۴
رشت	۳۱۰۹۴	۳۰۱۲۸۶۰
رودبار	۲۰۸۵۴	۲۱۷۰۲۸
رودسر	۲۶۷۱۵	۲۷۷۱۶۴
شفت	۷۵۷۳	۶۹۰۹۶
صومعه سرا	۱۸۸۵۶	۲۴۹۷۹۶
فومن	۲۳۲۹۶	۱۷۹۸۰۶
لاهیجان	۲۷۶۸۹	۱۹۰۸۴۷
لنگرود	۱۱۶۸۹	۱۵۱۴۴۸
کل استان	۲۳۷۷۱۷	۵۳۴۳۹۶۱

مأخذ: کمیت امداد استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تعداد کل افراد بیمه شده در سال ۱۳۷۴، ۲۳۷۷۱۷ نفر بوده و هزینه درمان این افراد نیز طی سال یاد شده ۵,۳۴۳,۹۶۱,۰۰۰ ریال بوده است. بیشترین تعداد افراد بیمه شده مربوط به شهرستان تالش با ۴۱۵۹۸ نفر (۱۷/۵ درصد) و کمترین تعداد مربوط به شهرستان آستارا با ۵۳۸۰ نفر (۲/۲ درصد) بوده است. همچنین بیشترین هزینه درمان مربوط به شهرستان رشت با مبلغ ۳,۰۱۲,۸۶۰,۰۰۰ ریال (۵۶/۴ درصد کل هزینه) و کمترین هزینه درمان مربوط به شهرستان شفت با مبلغ ۶۹,۰۹۶,۰۰۰ ریال (۱/۳ درصد کل هزینه) بوده است.

۱۲-۳-۴- تعداد خانوارهای تحت پوشش طرح های خودکفایی کمیت امداد امام (ره)

در جدول شماره ۱۲-۱۲، تعداد خانوار تحت پوشش طرح های خودکفایی و وام پرداختی به آنها به تفکیک شهرستان ارائه شده است:

جدول ۱۲-۱۲- تعداد خانوار تحت پوشش طرح های خودکفایی و وام پرداختی
به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

(هزار ریال)

شهرستان	تعداد خانوار تحت پوشش	وام قرض الحسنه		طرح های خودکفایی	
		تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ
آستارا	۱۶۰	۷۰	۲۲۰۰۰	۴۱	۸۷۹۲۶
آستانه اشرفیه	۷۷	۱۱۷	۱۸۱۱۰	۱۰	۱۳۳۸۰
بندرانزلی	۸۶	۴۹	۱۲۲۲۰	۱۲	۱۳۴۷۶
تالش	۵۳۳	۳۰۲	۵۳۷۴۰	۹۷	۱۶۹۶۳۹
رشت	۳۹۱	۳۱۹	۷۰۵۳۰	۱۱۰	۱۳۷۰۶۰
رودبار	۳۲۰	۱۵۶	۴۶۳۰۰	۱۱۵	۲۲۷۴۲۰
رودسر	۲۱۰	۱۹۷	۴۷۴۹۰	۶۰	۱۲۶۷۳۲
شفش	۱۸۸	۵۹	۱۰۴۲۰	۴۶	۶۴۷۰۹
صومعه سرا	۲۴۱	۶۳	۱۳۳۵۰	۱۶	۱۴۸۵۰
فومن	۲۹۲	۱۱۶	۱۲۸۸۵	۵۸	۸۴۱۲۰
لاهیجان	۳۰۲	۱۶۷	۴۱۰۰۰	۵۰	۱۰۴۱۱۴
لنگرود	۱۸۳	۷۶	۲۳۵۵۰	۳۰	۳۹۶۷۵
کل استان	۲۹۸۳	۱۶۹۱	۳۷۱۵۹۵	۶۴۵	۱۰۸۳۱۰۱

مأخذ: کمیته امداد استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تعداد خانوارهای تحت پوشش طرح خودکفایی در سال ۱۳۷۴، ۲۹۸۳ خانوار بوده و با ارائه ۱۶۹۱ مورد وام قرض الحسنه، ۶۴۵ طرح خودکفایی اجرا شده است. بیشترین تعداد خانوار تحت پوشش این طرح مربوط به شهرستان تالش با ۵۳۳ خانوار (۱۷/۸ درصد) و کمترین تعداد مربوط به شهرستان بندرانزلی با ۸۶ خانوار (۲/۸ درصد) می باشد. بیشترین تعداد وام پرداختی مربوط به شهرستان رشت با ۳۱۹ مورد و به مبلغ ۷۰،۵۳۰،۰۰۰ ریال (۱۸/۹ درصد کل مبلغ پرداختی) و کمترین تعداد مربوط به شهرستان بندرانزلی با ۴۹ مورد به مبلغ ۱۲،۲۲۰،۰۰۰ ریال (۳/۳ درصد کل مبلغ پرداختی) می باشد.

بیشترین تعداد طرح های خودکفایی اجرا شده مربوط به شهرستان رودبار با ۱۱۵ طرح به مبلغ ۲۲۷،۴۲۰،۰۰۰ ریال (۲۱ درصد) و کمترین تعداد مربوط به شهرستان آستانه اشرفیه با ۱۰ طرح به مبلغ ۱۳،۳۸۰،۰۰۰ ریال (۱/۲ درصد) می باشد.

فصل سیزدهم- فرهنگ و هنر

۱-۱۳- میراث فرهنگی

مطالعات و بررسی های انجام شده نشان می دهد که دشت گیلان، فاقد آثار معماری و تپه های باستانی ماقبل اسلامی است. بنابراین در حوزه دشت گیلان صرفاً باید سراغ بناها و آثار معماری دوره اسلامی را گرفت که اکثراً از بقاع و اماکن مذهبی و امامزاده ها و... تشکیل شده اند. محوطه ها و گورستان های باستانی را باید

عموماً در بخش کوهستانی و دامنه ارتفاعات جستجو کرد. به علاوه در بیشتر مناطق کوهستانی و روستاهای بیلاقی نیز قلاع تاریخی و بناها و بقاع دوره اسلامی به فراوانی وجود دارد. آثار و بناهای تاریخی مهم گیلان به شرح زیر است:

ماسوله

ماسوله که در ۲۶ کیلومتری جنوب غربی شهرستان فومن و در منطقه‌ای کوهستانی و جنگلی قرار گرفته، در شمار معدود روستاهای ایران است که سنن و اصالت‌های فرهنگی و تاریخی خود را حفظ کرده و کمتر دستخوش تحول و تغییر شده است. با توجه به غنا و زیبایی طبیعت ماسوله و همخوانی و هماهنگی معماری آن با محیط طبیعی اطراف، روستای مزبور را باید از نقاط دیدنی و توریستی ایران به شمار آورد. بی شک ماسوله و ایبانه کاشان، نمونه دو روستای اصیل ایرانی هستند که خوشبختانه دست غارتگر زمان نتوانسته بافت سنتی منسجم و دیرمان آنها را دستخوش تحول و تغییر سازد.

روستا با معماری پلکانی و مصالح خشتی، پشت به کوهستان طالش داده و رودخانه موسوم به «ماسوله-رودخان» که از کوه‌های مرتفع اطراف روستا و از به هم پیوستن چشمه‌ها و جویبار تشکیل می‌گردد از دره پایین ماسوله می‌گذرد. منازل روستا بیشتر دو یا سه طبقه و به ندرت یک طبقه بوده و بام خانه‌ها، ایوان و حیاط خانه‌های فوقانی را تشکیل داده است. از بناهای مهم این روستا، مسجد جامع و امامزاده «عون بن محمد حنفیه» را که در محله «مسجدبر» قرار گرفته‌اند باید نام برد. گرچه عمر بناها و منازل موجود ماسوله از دوره‌های زندگی، قاجاریه و پهلوی قدیم‌تر نیست، اما به نظر می‌رسد که روستای فعلی تداوم سنت معماری روستایی ایران در دوره ساسانی باشد. به دلیل ارزش و اهمیت بافت سنتی ماسوله، این روستا به صورت یک مجموعه و طی شماره ۱۰۹۰ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

مناره گسگر صومعه‌سرا

این مناره در بخش مرکزی از توابع شهرستان صومعه‌سرا و در ۳۶ کیلومتری غرب شهرستان رشت واقع شده است. مناره گسگر در سر راه جاده‌ای قدیمی معروف به شاه عباسی واقع شده و یادآور مناره‌های عظیم سلجوقی در دیگر نقاط ایران است. ارتفاع مناره ۲۹ متر و قطر آن در پایه ۷ متر و در بخش فوقانی ۲/۳۵ متر است و شکل مخروطی دارد. یک ستون نگه‌دارنده در وسط به عنوان تکیه گاه به ابعاد ۵۵×۵۵ سانتیمتر به پلکان مارپیچ داخلی و جداره بیرونی منار، ایستایی داده است. بخش فوقانی این اثر فرو ریخته و نیاز به مرمت و بازسازی دارد. هیچ کتیبه‌ای که تاریخ بنا و بانی آن را معرفی کند، وجود ندارد. منار با آجرهای مربع شکل به ابعاد ۱۳×۱۳ سانتیمتر و قطر ۶ سانتیمتر بنا گردیده و جز در قسمت فوقانی که دو نوار آجرکاری تزئینی آن را زینت داده، در سایر قسمت‌ها کاملاً ساده و بدون آرایش است. با توجه به شکل مناره و مصالح به کار رفته در آن، می‌توان مناره گسگر را در رده میل‌ها و مناره‌های دوره سلجوقی قرار داد. این مناره در زلزله ۱۳۶۹ گیلان به شدت آسیب دید.

قلعه رودخان شفت

این قلعه مهم تاریخی که مدت‌ها تخته‌گاه و مرکز حکمرانی حکام گیلان (بیه پس) بوده، در ستیغ کوهی مرتفع

بنا گردیده است. این کوه در بخش علیای رودی به همین نام و در ۱۶ کیلومتری جنوب شرقی شهرستان فومن واقع شده است. قلعه رودخان دژی است بس مستحکم و بزرگ که مساحت آن بالغ بر ۵ هکتار است. مشاهده این قلعه هر بیننده‌ای را به حیرت وامی دارد، به طوری که از خود می‌پرسد، چگونه سازندگان هنرمند آن توانسته‌اند مصالح مورد نیاز را از راه کوهستانی بسیار صعب العبور تا پای کار در بلندای کوه برسانند و دژی این گونه رفیع و مستحکم در ارتفاعی دور از دسترس بنا کنند؟

بناکلاً از سنگ و آجر شکل گرفته است. در بخش‌های آسیب‌پذیر و نقاط حساس، سنگ با ملاط ساروج به کار رفته، اما در بیشتر اطاق‌ها و برج‌ها و سقف‌های گنبدی شکل از آجر و گچ استفاده شده است. ابعاد آجرها عموماً ۲۱×۲۳ سانتیمتر و قطر آنها ۴ تا ۵ سانتیمتر است. با توجه به پستی و بلندی طبیعی کوهستان، ارتفاع دیوارها متفاوت و از ۳ تا ۱۰ متر است. در نقاط نفوذپذیر قلعه دیوارها و بارو، قطر و ارتفاع بیشتری دارند. تنها ورودی قلعه در بخش شمال شرقی قرار دارد که دارای دو برج دفاعی مستحکم است. قسمت ورودی با طاق جناقی و گنبد کاسه‌ای شکل ساخته شده است. چون این قلعه در اصل دژ شهر بوده، در آن تأسیسات شهری مورد نیاز تعبیه شده، به طوری که در مواقع اضطراری می‌توانسته چندین هزار نفر را برای مدت به نسبت طولانی پذیرا باشد. در داخل قلعه، آبی جریان دارد که در تمام فصول سال جاری است. احتمال داده می‌شود که این آب را به وسیله کانال و تنبوشه به داخل قلعه هدایت کرده باشند.

گرچه گذشت زمان و روییدن بوته‌ها و درختان متعدد در پیکر قلعه که ریشه آنها تا عمق دیوارها نفوذ کرده، موجبات تخریب تدریجی این بنای مهم تاریخی را فراهم ساخته است، ولی خوشبختانه می‌توان آن را از سالم‌ترین و سرپاترین قلاع ایران دانست. با توجه به متون تاریخی که به این اثر اشاراتی دارند و نیز ساختار و مصالح به کار رفته در آن و پاره‌ای شواهد باستان‌شناسی، باید آن را یکی از مراکز و قلاع اسماعیلیان دانست. برخی از صاحب‌نظران بر این گمانند که بنیاد قلعه رودخان از دوره ساسانیان بوده و در طول تاریخ مرمت شده و مورد استفاده قرار گرفته است. قلعه رودخان به علت ارزش و اهمیت آن با شماره ۳/۱۵۶۷ در فهرست آثار ملی ایران ثبت شده است.

بقعه شیخ زاهد گیلانی

این بنای تاریخی در بیرون شهر لاهیجان در قریه شیخان‌ور، بر سر راه لاهیجان به لنگرود در سمت جنوب جاده و به فاصله ۵۰۰ متری آن در دامنه کوه و داخل مزارع جای واقع شده است. آن را آرامگاه «تاج الدین ابراهیم» ملقب به «شیخ زاهد گیلانی» (مرشد و قطب شیخ صفی‌الدین اردبیلی) دانسته‌اند. بنایی است هرمی شکل با پوشش سفالی و گنبد نوک تیز که از دو طرف ایوانی به عرض ۴/۵ متر آن را احاطه کرده است. سقف داخل بقعه دارای گچبری و ازاره‌های آن با کاشی‌های الوان و گلدار مزین شده است.

در این بنا هیچ کتیبه‌ای حاکی از نام سازنده یا بانی آن موجود نیست، ولی بانی آن را «سید مهدی باشکجانی» نام می‌برند. تنها کتیبه موجود در این بنا کتیبه‌ای به خط نه چندان خوشی بر روی صندوق چوبی قدیمی مزار خود شیخ است که تاریخ ۸۲۲ هجری قمری دارد. این تاریخ احتمالاً باید تاریخ اتمام بنا نیز باشد زیرا که مشخصات معماری آن، تعلق این اثر را به قرن هشتم یا نهم هجری تأیید می‌کند. بقعه «شیخ زاهد» به سال ۱۳۴۷ شمسی با شماره ۸۲۴ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

بقعه شیخ محمود خیوی، آستارا

بقعه «شیخ محمود خیوی» در منطقه‌ای جنگلی و میان درختان سر به فلک کشیده در ۵ کیلومتری جاده آستارا به اردبیل، به فاصله ۳ کیلومتر از جاده اصلی واقع شده است. این بقعه با سنگ‌های تراش دار ساخته شده و دارای گنبد دو پوش سنگی است. در تعمیر و مرمت‌های بعدی قسمت‌هایی از آن را با آجر به صورت بسیار ابتدایی بازسازی کرده‌اند. این مرمت‌ها در داخل بقعه وضع بدتری دارد و اغلب در آنها از آجر و سیمان استفاده شده است. همین امر به ارزش و زیبایی بنا لطمه زده است. بنا طرحی مربع دارد و ورودی آن از شرق است. عده‌ای این اثر را مربوط به اوایل دوره اسلامی دانسته‌اند، اما به نظر می‌رسد که تاریخ ساخت آن جدیدتر باشد.

گرچه از زندگی و احوال شیخ اطلاع چندانی در دست نیست، برخی گفته‌اند که وی اهل خبوه و از بزرگان و مشاهیر اهل سنت بوده، چنانکه امروز هم این بنا زیر نظر اهل سنت محل اداره می‌شود. برخی دیگر او را از خیاو (مشکین شهر) دانسته‌اند. بقعه شیخ محمود به شماره ۹۵۱ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

بقعه میر شمس‌الدین لاهیجی

این بنا در داخل شهر لاهیجان واقع شده و آرامگاه «میر شمس‌الدین» از معارف زمان «شاه اسماعیل اول صفوی» است. بنایی است از دوره صفوی که در کتیبه‌های موجود در آن اشاره‌ای به تاریخ بنا نشده، ولی سنگ قبر آرامگاه شیخ تاریخ ۱۰۱۷ هجری قمری دارد. بنا دارای یک حیاط مرکزی و سه ایوان در جبهه‌های شمال و شرق و غرب است و نشان می‌دهد که صرفاً به منظور آرامگاه ساخته نشده و با توجه به حجره‌های موجود در جبهه غربی، زمانی مدرسه علوم دینی نیز بوده است. آرامگاه شیخ در جبهه غربی و به صورت هشت ضلعی ساخته شده و در دو طرف ورودی بر روی طاقچه‌های جنبی آن دو شمایل از حضرت محمد (ص) و حضرت علی (ع) نقش بسته است. تزیینات داخل آرامگاه مشتمل بر نقاشی‌های رنگ روغنی، گچبری، آئینه کاری، مقرنس‌های تزیینی و کتیبه‌های متعدد، به این بنا اهمیت و اعتبار خاصی بخشیده و آن را از بناهای معتبر تاریخی گیلان ساخته است. اصل بنا مربوط به دوره صفوی است و در زمان‌های بعد مورد بازسازی قرار گرفته است. این اثر با شماره ۶۴۶ به سال ۱۳۴۶ شمسی در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

کاروانسرای لات

این کاروانسرا که نزد اهالی محل به کاروانسرای شاه عباسی نیز شهرت دارد، در ۳۵ کیلومتری جنوب شهرستان رشت و در ۴ کیلومتری امامزاده هاشم، بر سر جاده رشت - قزوین و در پیچ سفیدرود که از جاده فاصله گرفته و به طرف سیاهکل و دیلمان جاری است، واقع شده است. نام بانی و همچنین سازنده یا سازندگان آن معلوم نیست؛ زیرا همچون بسیاری از کاروانسراها، بنا فاقد کتیبه و سنگ نبشته است، ولی بر اساس نوشته متون به دستور «منوچهر خان معتمدالدوله»^۱ به سال ۱۲۴۶ هجری قمری بنا شده است. این

۱. «منوچهر خان معتمدالدوله ارمنی» معروف به گرجی، از رجال مشهور و با کفایت دوره سلطنت «فتحعلی شاه» و «محمد شاه قاجار» است. وی در شمار اسیرانی بود که «آقا محمدخان» پس از فتح تفلیس در سال ۱۲۰۹ هجری قمری، به ایران آورد. او در ابتدا جزء خواجهگان دربار بود و سپس به واسطه

کاروانسرا حیاط مربع شکل دارد و هر ضلع آن با مساحتی معادل ۲۷ متر دارای ۷ صغه و اطاق است. در کنج‌های اضلاع شمالی و جنوبی، صغه مانندی ساخته شده که راه به مال بند زمستانی دارد. ورودی کاروانسرا از ضلع شرقی بوده و کاروانسرا تماماً با آجر و ملاط ساروج ساخته شده است.

بقعه آقا سید احمد و آقا سید حیدر در امیربند کلاچای

این بنا در ۵ کیلومتری جنوب کلاچای و در یک منطقه جنگلی پردرخت قرار داد و همچون بسیاری از امامزاده‌ها و بقاع متبرکه گیلان، دارای یک رواق سرتاسری است، با ایوانی که دور تا دور بنا چرخیده و ستون‌های چوبی آن سنگینی سقف را بر دوش دارند. ستون‌ها در قسمت پایه و ساقه کاملاً ساده هستند، اما قسمت فوقانی آنها و سرستون‌ها کنده کاری‌های سنتی جالبی دارند که از نقش مایه‌های محلی الهام گرفته‌اند. بقعه در ضلع جنوبی ۱۱ ستون و در اضلاع دیگر ۸ ستون به ارتفاع ۲/۵ تا ۳ متر دارد و دور تا دور ایوان را طارمی چوبی مشبک با گره کاری مربع و هشت به ارتفاع ۵۰ سانتیمتر احاطه کرده است. در ورودی بقعه نیز که به ایوان جنوبی باز می‌شود، چوبی مشبک است.

تعمیرات ناشیانه و غیرفنی به تناسب و زیبایی بنا لطمه زده و این دست‌کاری‌ها در بخش داخلی بقعه چشمگیرتر است. ۲ قبر که مربوط به ۲ امامزاده به نام‌های سیداحمد و سیدحیدر است، در دو فضای جداگانه قرار گرفته‌اند. قبلاً صندوقچه چوبی مشبکی قبور را می‌پوشانیده، اما در حال حاضر ضریح‌های فلزی جای آنها را گرفته است. از ظواهر امر برمی‌آید که این بنا چون اغلب امامزاده‌ها و بقاع متبرکه گیلان یادگاری از دوره صفوی است. این بنا با دو شماره ۱۵۶۷/۱ و ۱۵۶۷/۲ در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده است.

مسجد جامع امیربند کلاچای

یکی دیگر از آثار تاریخی گیلان، مسجد جامع امیربند کلاچای است و به نظر می‌رسد که این مسجد نیز همزمان با بقعه دو امامزاده نامبرده بالا احداث شده باشد. مسجد طرحی مستطیل شکل و یک ایوانی دارد و ایوان در بخش غربی مسجد قرار گرفته است. ۱۷ ستون چوبی این ایوان را برپاداشته و بعضی از آنها حاوی نقوش تزئینی هندسی و خطوط مارپیچ هستند. هیچ کتیبه‌ای در آن وجود ندارد تا زمان احداث بنا را مشخص سازد. این بنا با شماره ۱۵۶۷/۳ در فهرست آثار ملی کشور ثبت شده است.

بقعه پیر محله رودسر

پس از پشت سر گذاشتن «حسنک سرا» در چند کیلومتری جنوب شرقی شهرستان رودسر، جاده شوسه روستایی در دست راست ما را به بنای تاریخی «پیر محله» هدایت می‌کند. این محل ۷ کیلومتر تا حسنک سرا فاصله دارد، کسی نمی‌داند وجه تسمیه این نام چیست و پیری که در این محل آرمیده کیست؟ ولی این بقعه نه زیارتگاه است و نه امامزاده و بنایی است کاملاً متروک اما دست نخورده و اصیل. بنا طرحی بسیار جالب دارد.

هوش و کاردانی به تدریج ترقی کرد و مقرب دستگاه «فتحعلی شاه» و به سمت‌های «ایچ آقاسی» (خواجه باشی) و بعد «ایشیک آقاسی» (رئیس تشریفات) ارتقا یافت. در سال ۱۲۳۹ هجری قمری، «یحیی میرزا» پسر چهل و سوم «فتحعلی شاه» که کودکی هفت ساله بود، حاکم گیلان شد. منوچهر خان سمت پیشکاری او را پیدا کرد و به همراه وی به گیلان رفت. سپس مأموریت اصفهان یافت، اما در سال ۱۲۴۲ هجری قمری مصادف با جنگ دوم ایران و روس (۱۲۴۱-۱۲۴۳ هجری قمری) تغییر مأموریت یافت و برای حفظ سواحل گیلان و بندر انزلی و جلوگیری از رخنه روس‌ها بدان صوب فرستاده شد. او در سال ۱۲۶۳ هجری قمری در اصفهان درگذشت.

دارای یک ایوان کوچک در ورودی بنا و دو اطاق کوچک در طرفین است. از اطاق سمت راست ۱۸ پله راه به پشت بام بنا می‌برد. گنبد خانه به شکل هشت ضلعی و ساده احداث شده و سطح آن گچ اندود است. هشت پله در کنار گنبد خانه به سردابی منتهی می‌شود که در حال حاضر مسدود شده است. گنبد دوپوش ساخته شده و بخشی از پوش داخلی آن خراب شده و ریخته است. اما پوش خارجی که به ارتفاع ۵/۵ متر و آجری است کاملاً سالم و سرپاست. بنا فاقد عناصر تزئینی مانند کاشیکاری، نقاشی، گچ‌بری و غیره بوده و ساده و بی‌پیرایه است و نمونه یک معماری اصیل و سنتی گیلان به شمار می‌رود. این اثر با شماره ۱۵۴۲ در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده است.

مجموعه میدان اصلی شهرستان رودسر

مجموعه میدان رودسر نمونه‌ای از دوره تحول در معماری ایران است که در دهه اول دوره پهلوی با الهام از معماری مغرب زمین و اکثراً توسط معماران آلمانی یا ارمنی در ایران رواج یافت. نمونه‌های متعدد دیگری از این نوع در سایر شهرهای گیلان و نیز برخی شهرهای ایران می‌توان سراغ گرفت. وجود دکاکین و مغازه‌ها و سازمان‌های مختلف در اطراف این میدان موجب شده تا در نقشه جامع شهر رودسر کاربری اداری-تجاری به این مجموعه داده شود. البته بیم آن وجود دارد که به دلیل مرکزیت و گرانی اراضی واقع در این میدان، مانند موارد مشابه در دیگر میادین تاریخی ایران، احداث ساختمان‌های نامتناسب نوساز موجب تخریب و لطمه‌زدن به این مجموعه تاریخی شود. این مجموعه به دلیل اهمیت آن که بازگوی یک دوره خاص از تحول معماری ایران است به شماره ۱۵۱۹ در سال ۱۳۳۶ شمسی در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده است.

کاخ اختصاصی رضاشاه در رودسر

این کاخ در محوطه پارک و جنب ساختمان فرمانداری شهرستان رودسر واقع شده و بنایی است مستطیل شکل به ابعاد ۲۳×۱۳ متر که دو فضای نعلی شکل در قسمت شمالی دارد. مختصات بنا همان است که کم و بیش در دیگر کاخ‌های دوره پهلوی وجود دارد. بنایی است دو طبقه که با سیمان نماسازی شده و دارای سقف شیروانی است. اطاق‌ها و سالن اصلی دارای گچ‌بری‌های ساده است. این کاخ زمان کوتاهی برای اقامت‌های موقت مورد استفاده رضاشاه واقع شده و بیشتر به صورت یک بنای تشریفاتی آن را نگه‌داری کرده‌اند. این بنا با شماره ۱۰۴۴ در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده است.

بقعه سید ابوجعفر ثائیری

این بنا در روستای میانکده چابسکر، بین رودسر و رامسر واقع شده است. بقعه دارای یک سالن اصلی است که دور تا دور آن را رواقی احاطه کرده و شبکه چوبی مشبک آن را از فضای اطراف جدا ساخته است. طول بنا ۱۰/۸۰ متر و عرض آن ۷/۶۰ متر می‌باشد. در هر ضلع ۷ ستون چوبی برپاشده که سرستون‌های کنده کاری شده آنها را سقف متصل ساخته‌اند. بر روی سرستون‌های موجود در طرفین بقعه کتیبه‌ای موجود است که نام سازنده آنها را در خود ثبت کرده است: «عمل استاد قلی توبنجی با اخوان محمد کاظم تائب...» و تاریخ ساخت آنها را ۱۳۱۹ هجری قمری ذکر می‌کند که هم‌زمان با سلطنت «مظفرالدین شاه قاجار» است و احتمالاً

تاریخ بازسازی بنا بوده است. در ورودی بقعه که از چوب منبت است کتیبه‌هایی به خط ثلث بر پیشانی خود دارد: «عمل استاد علی بن استاد ابراهیم تمیجانی غفرالله ذنوبه...» بر بدنه صندوقچه چوبی آرامگاه کتیبه‌ای وجود دارد که تعلق آن را به قرن نهم هجری تصریح می‌کند: «امر هذا المرقد المنور... فی تاریخ خمس و خمسين و ثمان مائه.»

پل آجری تمیجان

این پل آجری در ۶ کیلومتری جنوب غربی رودسر، بر روی رودخانه تمیجان احداث شده است. گرچه کتیبه و سنگ بنا و یادبود در آن وجود ندارد، ولی از نوع طاق‌ها (طاق‌های جناقی) و مصالح به کار رفته در آن می‌توان این پل را به دوره صفوی نسبت داد. بدنه و پایه‌های پل آجری است، ولی کف پل سنگفرش است و دارای ۴ دهانه بزرگ می‌باشد؛ دهانه‌های کوچک‌تری نیز در طرفین این دهانه‌ها وجود دارد. طول پل ۶۰ متر و عرض آن ۵ متر است. در بدنه پل چند طاق که طاق آنها به شیوه ماهرانه‌ای ساخته شده وجود دارد. این طاق‌ها احتمالاً محل اطراق رهگذران و کاروانیان در ایام بارندگی بوده است. پل آجری تمیجان در فهرست آثار ملی کشور با شماره ۱۱۲۵ به ثبت رسیده است.

قلعه بُند بُن قاسم آباد

در روستای «بندبن» قاسم آباد رودسر به فاصله کمی از چایجان برجی قدیمی به ارتفاع ۱۲ متر وجود دارد که دارای راه‌های زیرزمینی است. در حقیقت این برج، بخشی از یک قلعه به نسبت بزرگ است که برج نگهبانی در بخش جنوبی قلعه و مشرف بر دهکده بندبن قرار گرفته است. این برج سنگی به ارتفاع ۷ متر و قطر ۴/۵ متر دارای هشت سنگ انداز سالم است. از خود قلعه چیز زیادی جز یک دیوار سنگی با ملاط گچ به طول ۵ متر و به پهنای ۱۲۰ سانتیمتر باقی نمانده و بخش شمالی آن توسط گنج‌یابان و حفاران قاچاق کاملاً تخریب شده است. در جبهه شرقی، در ورودی قلعه به ارتفاع ۱ متر هنوز پابرجاست.

خانه منجم‌باشی در لنگرود

خانواده منجم‌باشی همزمان با روی کار آمدن «آقامحمدخان قاجار»، در گیلان صاحب نام و عنوان شدند و نخستین عضو این خاندان که لقب منجم‌باشی یافت، «میرزا صادق بود» که در سال ۱۲۱۲ هجری قمری جسد بنیان‌گذار سلسله قاجاریه را برای تدفین به کربلا حمل کرد. یکی از نوادگان وی «میرزا موسی منجم‌باشی» به فرمانروایی گیلان رسید. او در سال ۱۲۲۰ هجری قمری (۱۸۰۵ میلادی) قوای روس را در روستای پیله‌داربن رشت شکست سختی داد. از آن پس افراد خاندان تا مدت‌های زیاد در گیلان حکومت و وزارت داشتند.

خانه «منجم‌باشی» در فشکالی محله و جنب سبزه میدان لنگرود از املاک این خاندان است که تا امروز باقی مانده و در اصل شامل بیرونی، اندرونی، خلوت‌خانه، مسجد، حمام و اصطبل بوده است. ورودی اصلی ساختمان بیرونی که به «مهنابی» مشهور و مشرف بر معبر عام است از جبهه غربی است. سر در ورودی هلالی شکل و حاوی گچ‌بری ساده است. ما بین ورودی اصلی و سراسر یک هشتی قرار دارد که به وسیله چند پله به طبقه فوقانی بنا ارتباط می‌یابد. طبقه فوقانی از یک سالن پذیرایی و سه طاق تشکیل شده است.

سالن اصلی از داخل با گچ‌بری‌های استادانه و قاب‌بندی‌های متعدد بین درها و پنجره‌ها تزئین شده و همین تزئینات در نمای خارجی نیز به شکل ستون‌ها و سرستون‌ها ادامه یافته است. این سالن و تزئینات آن یکی از نمونه‌های هنرمندانه گیلان در معماری دوره قاجار به شمار می‌رود. متأسفانه گذشت زمان و متروک ماندن بنا و عدم توجه در نگهداری و بازسازی آن موجب شده تا قسمت زیادی از تزئینات بیرونی فرو ریزد. جلوی اطاق‌های ایوانی به عرض ۱ متر و طول ۱۰ متر وجود دارد که چهار ستون چوبی سقف آن را سرپا داشته‌اند. نمای این قسمت ساده و فاقد عناصر تزئینی است. اندرونی نیز دو طبقه ساخته شده و ۲ ورودی از جبهه جنوبی به آن راه پیدا می‌کند. آنچه که به اندرونی این بنا ارزش و اهمیت داده، درها و ارسی‌های مشبک و زیبا و شیشه‌های الوان و گچ‌بری‌ها و نقاشی‌های رنگ و روغن روی دیوارها، چه در داخل ساختمان و چه در نمای بیرونی آن است. ازارة دیوارها در طبقه همکف با کاشی‌های الوان و لعابدار حاوی تصاویر زنان و مردان دوره قاجار تزئین یافته است. متأسفانه قسمتی از این کاشی‌ها به مرور زمان ریخته و جای خالی آنها با سیمان پر شده است. این امر به اصالت و زیبایی بنا لطمه زیادی وارد ساخته است. بام بنا به شیوه سنتی گیلان و اشتریزی شده و چوب یا سفال پوش است و لبه به شیوه سربندی سه پوش و چکش برگردان ساخته شده است.

منزل دریایی در لنگرود

یکی از منازل قدیمی موجود در شهرستان لنگرود، منزل «دریایی» از خانواده‌های سرشناس گیلان است. این بنا دارای دیوار آجری بلندی است که دو طرف آن به دو بخش برج مانند ختم می‌شود. بنا از دو طبقه تشکیل شده و اطاق‌های طبقه بالا دارای ارسی‌های چوبی مشبک است. در ورودی بنا دو در بزرگ چوبی قدیمی با گل‌میخ‌ها و کوبه‌ها وجود دارد. درها به دالان و هشتی کوچکی راه می‌یابد و به حیاط منتهی می‌شود. بنای اصلی مقابل در ورودی و شامل دو طبقه است. هر طبقه سه اطاق دارد. جلوی هر طبقه، ایوان چوبی زیبایی به چشم می‌خورد. در ساختن ایوان‌ها نهایت ظرافت و دقت به کار رفته است. تالار شاه‌نشین بنا سراسر مقرنس کاری شده و دارای گچ‌بری‌ها و نقاشی‌های ارزنده دوره قاجار است. درهای ورودی این تالار یک شاهکار هنری به شمار می‌رود و با گل و بوته‌ها و نقش پرندگان به شکل استادانه‌ای نقاشی شده است. بر دو طرف هر یک از این درها طاقچه‌هایی قرار گرفته که داخل آن، آئینه‌های سنگی قدیمی نصب است. این بنا از نظر تزئینات داخل آن، از آثار تاریخی مهم گیلان به شمار می‌رود.

بقعه چهار پادشاهان لاهیجان

این بقعه در محله میدان لاهیجان قرار دارد و ابتدا آرامگاه «سید خرم کیا» مقتول در سال ۶۴۷ هجری قمری بود، ولی بعدها چون سایر سادات زیدی کیانی را که به سال ۷۹۱ در جنگ رشت کشته شدند، کنار قبر وی به خاک سپردند، به نام چهار پادشاه شهرت یافت.

بنای اصلی در ضلع جنوبی حیاط واقع شده، ایوان بزرگی با شش ستون در ضلع شمالی بنا قرار گرفته، ستون‌ها و ازارة دیوار به ارتفاع ۸۰ سانتیمتر با کاشی‌های ۸ گوشه و ۴ گوشه کاشیکاری شده است. کاشیکاری ایوان هنگام مرمت بنا در دوره قاجار انجام شده است. بر روی آرامگاه‌ها صندوقچه‌های چوبی کنده کاری شده قدیمی با کتیبه‌های خوش خط قرار دارد که تاریخ ساخت آنها را نیز مشخص نموده است.

قدیمی ترین صندوقچه‌ها در سال ۷۹۱ هجری قمری و جدیدترین آنها در سال ۱۰۱۵ هجری قمری ساخته شده است. در کتیبه صندوقچه اخیر الذکر شجره «سید خرم کیا» و نام اهداکننده آن یعنی «قاضی محمدخان» آمده است. کتیبه به خط «محمدبن داود کیا» نوشته شده و نجار سازنده آن «عبدالفتاح لاهیجی» است. بنای اصلی بقعه مستطیل شکل با اطاق‌هایی در اطراف و ایوان در جهت شمالی است. ایوان که ۲۹/۷ متر طول و ۵/۳۳ متر عرض آن است سقف لمبه کوبی و درزپوش پهن دارد. طاق ایوان بر ۶ فیله‌ای آجری استوار شده است. در جنوبی بقعه از چوب منبت‌کاری شده و دارای کتیبه است. نمای دیوار شمالی با صحنه‌های مذهبی نقاشی شده، ولی در تعمیرات بعدی بخش‌هایی از نقاشی‌ها ریخته و حذف شده است. این بقعه با شماره ۳۲۲ در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده است.

خانه محمد صادقی لاهیجان

این خانه یکی از بناهای مسکونی دوره قاجاری است که در بافت تاریخی شهر لاهیجان واقع شده است. دارای یک تالار و شاه‌نشین با طاق گنبدی و سقف مقرنس کاری شده و ارسی‌های مشبک است. اطاق‌های جنبی نیز دارای تزئینات و نقاشی و گچ‌بری است. تزئینات این بنا بسیار ظریف و استادانه اجرا شده و مشخصه یک معماری مسکونی دوره قاجاری در گیلان است. دو در ورودی به شاه‌نشین راه پیدا می‌کند. بر بالای درها پنجره‌های مشبک نصب شده است. یک نوار مقرنس ایوان را احاطه کرده است و ایوان دارای دو ستون چوبی است. قسمت بالای ستون‌ها با نقوش مختلف تزئین شده است. چهار لنگه در بسیار نفیس با نقش گل و بوته تالار را به اطاق‌های جنبی ارتباط می‌دهد. طاقچه‌ها و دیوارهای داخل تالار و اطاق‌ها همه دارای نقش‌های تزئینی با رنگ و روغن است. این بنا طی شماره ۳/۱۴۹۸ در تاریخ ۱۳۳۶ در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده است.

مسجد جامع لاهیجان

مسجد جامع لاهیجان در محله میدان و مرکز بافت قدیم شهر واقع شده و با آثار تاریخی مجاور خود یعنی بقعه چهار پادشاهان و حمام گلشن و بازار یک مجموعه تاریخی - فرهنگی را تشکیل می‌دهد. این مسجد براساس شواهد موجود یکی از قدیمی ترین مساجد لاهیجان است که به روایتی طبق دستور «کارکیاسلطان محمد» به سال ۸۹۳ هجری قمری در محل یک آتشکده قدیمی احداث شده است. در سال ۱۳۳۱ هجری قمری به دستور «حاج علی اکبر» نامی که حاکم وقت لاهیجان بوده، بنای قدیمی مرمت گردید و ضمن توسعه بنا تغییرات اساسی در آن ایجاد شد به صورتی که مشخصات معماری قاجاریه را پیدا کرد. در سال ۱۳۷۰ قمری یک بار دیگر این بنا دچار تغییرات بسیار شد و بخش‌هایی به آن الحاق گردید. چنانکه امروزه مشکل می‌توان رد پای مسجد تاریخی دوره تیموری و قاجاری را در این بنا پیدا کرد.

مسجد اکبریۀ لاهیجان

این مسجد در محله «گابنه» لاهیجان واقع شده و به احتمال زیاد بازمانده مسجدی از قرن چهارم هجری قمری است که در دوره صفوی و قاجار بازسازی شده و توسعه یافته است. بر اساس کتیبه‌ای سنگی که روی دیوار داخلی مسجد به چشم می‌خورد، در سال ۱۲۳۹ هجری قمری و در عهد حکمرانی «علی اکبرخان»

حاکم وقت مسجد جدید از توسعه و بازسازی مسجد قدیم شکل گرفته و به همین مناسبت نیز به نام مسجد اکبریه مشهور شده است. بنای فعلی از دو قسمت تشکیل شده، بخش قدیم تر شامل وضوخانه در هم کف است و شبستان و رواق ها و دهلیز ها در طبقه فوقانی قرار دارند. بخش جدید شامل سه طاق بلند در امتداد همدیگر است که بر ۶ پایه (جرز) به قطر ۱۲۰ سانتیمتر تکیه داده و راهرو و فرش اندازها را به وجود آورده است. پایه ها با مقرنس های تزئینی به سقف عرق چین ارتباط می یابند. متأسفانه طاق های کوچک و بزرگ دوره قاجاری در جریان زلزله خرداد ماه ۱۳۶۹ آسیب دیدند که اخیراً مرمت و بازسازی شده اند. این بنا به شماره ۱۲۲۷ در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده است.

حمام گلشن لاهیجان

این بنا که در مرکز محله میدان و در مجموعه بافت قدیم لاهیجان واقع شده یک حمام قاجاری متعلق به دوران سلطنت فتحعلی شاه است و توسط «حاج علی اکبرخان» حاکم وقت ساخته شده است. این گرمابه عمومی شهر در اصل دارای دو سربینه بوده، یکی از آنها مورد استفاده افراد معمولی و عامه مردم قرار می گرفته و دیگری که کوچک تر بوده به طبقات خاص و ثروتمند جامعه تعلق داشته است. فضای داخلی حمام یک هشت ضلعی نامنظم است که هشت ستون دایره ای شکل سنگی به ارتفاع ۱/۵ متر سقف گنبدی و آجری آن را سربانگه داشته و گوشه ها با مقرنس کاری کاربندی شده است. حمام در چهار ضلع اصلی دارای چهار شاه نشین است و دو اطاق هشت ضلعی در دو ضلع دیگر قرار گرفته است. قسمتی از این حمام با احداث و تعریض خیابان حافظ تخریب شده است. بنای مزبور در فهرست آثار ملی کشور با شماره ۱۴۴۲ به ثبت رسیده است.

پل خشتی لاهیجان

در منتهی الیه محله «پردسر» و در فاصله ۵۰۰ متری بقعه «سید حاجی دان» بر روی رودخانه «سیم رود» یا «سیم جو» پل آجری استواری که دارای پنج چشمه است، جلب نظر می کند. چشمه میانی از چشمه های دیگر بزرگ تر است. طاق چشمه ها هلالی است و بلندی لبه طاق چشمه میانی از سطح آب به ۴ متر می رسد. طول پل ۱۵ متر و سطح آن سنگفرش است. «میر ظهیرالدین مرعشی» در کتاب خود در ذکر وقایع سال ۸۹۲ هجری قمری از این پل نام برده و می نویسد: «... در این سال جناب افضل المتقدمین و اعلم المتأخرین مولانا نعمت الله طبیب... که در علوم متداوله علامه دوران و اعجوبه زمان بود... رغبت نمود که ثواباً لله تعالی و طلباً لِمَرَضَاتِهِ به رودخانه ای که مشهور و ملقب است به شیم رود بر گذر شهر لاهیجان مبارک، احداث پلی از خشت و سنگ و آهک بفرمایند...» در اوایل دوره قاجاریه به مرد نیکوکاری به نام «حاج جعفر کاشانی» به جای پل قدیمی که بنا بر روایت «میر ظهیرالدین مرعشی» سنگی بوده یک پل آجری احداث کرد که در سال ۱۲۷۱ هجری قمری به صورت اساسی مرمت شد. بنای مزبور در فهرست آثار ملی با شماره ۱۴۳۳ به ثبت رسیده است.

پل خشتی گوکه لاهیجان

این پل آجری که احتمالاً متعلق به دوران قاجار است، پل کوچکی است با دو چشمه که با طاق های جناقی

ساخته شده است. در دو پایه کناری پل دو اطاق کوچک و در پایه میانی نیز اطاق کوچک دیگری جهت استراحت و اطراق کاروانیان ساخته شده است. طول پل ۶۰ متر و عرض آن ۴/۲۵ متر است. ارتفاع پل از وسط تیزی جناق طاق تا سطح رودخانه ۶/۳۰ متر است. این پل با شماره ۱۴۳۲ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است.

تی تی کاروانسرا

بر ساحل راست رودخانه شیم رود بر سر دو آب شیم رود و باباکوه و در مسیر راه کاروانی لاهیجان به دیلمان یک کاروانسرای قدیمی از سنگ‌های رودخانه و آجر و گچ به چشم می‌خورد که متعلق به دوره صفویه است. بنابر روایات محلی، بانی کاروانسرا «تی تی خانم» عمه «شاه عباس صفوی» است. دیوارهای خارجی این بنا از سنگ رودخانه و ملات ساروج ساخته شده، اما بخش‌های داخلی از آجر و ملات گچ است. ورودی کاروانسرا از یک هشتی با طاق مدور آجری تشکیل شده و دو ایوان در طرفین این هشتی وجود دارد و از آنجا به حیاط کاروانسرا راه می‌یابد. با توجه به محدود بودن تعداد کاروانسراها در گیلان این بنا به عنوان نمونه می‌تواند اطلاعات مورد نیاز را در مورد مسیرهای کاروان روی قدیمی گیلان در اختیار محققان قرار دهد.

پل خشتی نیاکو

گرچه این پل به نام خشتی مشهور شده است، ولی بنای آن از آجر می‌باشد. پل نیاکو بر سر راه لاهیجان به رشت واقع شده است. جاده‌ای که از لاهیجان به «حاجی آباد» و «بازکیا گوراب» امتداد می‌یابد، در روستای «بازکیا گوراب» به سه شاخه تقسیم می‌شود: اولی به طرف سیاهکل و دومی به «تجن گوکه» و «کیسم» و رشت و سومی به «نیاکو» و آستانه و لولمان و کوچصفهان و رشت می‌رود. این پل در مسیر سوم و نزدیک آبادی نیاکو بنا شده است. طول پل ۵۰ متر و عرض آن ۵/۸۰ متر است و از دو چشمه بزرگ و دو چشمه کوچک تشکیل شده است. ارتفاع پل از سطح رودخانه تا بلندترین نقطه آن ۶ متر است. پل نیاکو نیز احتمالاً مربوط به دوره صفوی بوده و با شماره ۱۴۴۳ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است.

پل آجری لنگرود

این پل آجری بر روی رودخانه لنگرود و بر سر راه قدیم لاهیجان به لنگرود احداث شد و فشکالی محله را به محله راه پشته متصل می‌سازد. بنا به روایتی پل مزبور در محل پل چوبی قدیمی به دستور «حاج آقا بزرگ منجم‌باشی» و در زمان سلطنت «فتحعلی شاه» ساخته شده است. طول پل ۳۷ متر و عرض آن ۴/۵ متر است. ارتفاع بلندترین نقطه پل از سطح رودخانه ۹/۷۰ متر است. پل دارای دو چشمه با طاق جناقی است که چشمه‌ها از دو طرف به جرزهای قطور آجری تکیه داده‌اند.

مدرسه شاهپور رشت

این بنا از بناهای اوایل دوره پهلوی است که در سر راه رشت به بندر انزلی ساخته شده و اولین مدرسه به سبک جدید در گیلان است که در آن کلاس‌ها با اصول جدید معماری شکل گرفته‌اند، در ضمن نخستین

دبیرستان در گیلان بوده که در آن آمفی تئاتر و آزمایشگاه و سایر تأسیسات جنبی پیش‌بینی و احداث شده است. گرچه این بنا را نمی‌توان در زمره بناهای تاریخی ایران به شمار آورد، اما از آنجایی که معرف یک دوره از معماری آموزشی ایران به شمار می‌رود و از اولین الگوهای این نوع در ایران است با شماره ۱۵۱۵ به سال ۱۳۳۶ در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده است.

برج ساعت

میدان مرکزی رشت در شمار میدان‌هایی است که به منظور متمرکز ساختن بخش‌های اداری - تجاری در اوایل دوره پهلوی با بهره‌گیری از عناصر معماری و شهرسازی مغرب زمین و تلفیق آنها با معماری ایرانی در تهران و شهرستان‌های بزرگ ساخته شد. مجموعه ساختمان‌های اداری و تجاری واقع در این میدان عبارتند از: شهرداری، استانداری (سابق)، پست و تلگراف، هتل ایران و کتابخانه ملی. احداث این مجموعه به مدت ۶ سال از ۱۳۰۸ تا ۱۳۱۴ شمسی به طول انجامید. ساختمان شهرداری در شمال میدان قدیمی تر از دیگر بناهاست. کلنگ بنای این ساختمان در سال ۱۲۹۹ شمسی به دستور سرتیپ محمد حسین خان آیرم فرمانده تیپ مستقل شمال و در زمان شهرداری یاور (سرگرد) اسماعیل خان به زمین زده شد و در سال ۱۳۰۵ شمسی رسماً افتتاح گردید. زلزله خردادماه ۱۳۶۹ به این مجموعه آسیب زیادی وارد آورد و در سال‌های ۱۳۷۰ و ۱۳۷۱ میراث فرهنگی گیلان آن را مجدداً مرمت و بازسازی کرد. مجموعه مزبور تحت شماره ۱۵۱۶ در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده است.

کاخ میان پشته بندرانزلی

این کاخ در وسط باغ مصفای بسیار وسیعی به مساحت تقریبی ۱۷ هکتار ساخته شده و یک طرف آن مشرف به دریاست و هم اکنون در اختیار نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران قرار دارد. کاخ میان پشته پس از آتش‌سوزی کاخ خوشناریا به دستور رضاشاه و در شرق آن احداث گردید. زیربنای کاخ ۱۱۶۸ متر مربع است و بدنه آن از سنگ قواره بلوک و به صورت دوجداره ساخته شده است. این کاخ دارای ۱۱ اتاق و یک سالن پذیرایی با سرویس‌های لازم است. سقف کلیه اتاق‌ها از بتون آرمه بوده و سقف داخلی دارای گچ‌بری‌های استادانه و مجسمه‌های گچی به صورت نقش برجسته و متصل بر بالای دیوارها و محل اتصال دیوارها با سقف است. کاخ یک ورودی بزرگ از شمال دارد که پس از عبور از راهروی عریضی وارد سرسرا می‌شود. دو رشته پلکان از شرق و غرب به طبقه بالا راه پیدا می‌کند. در مسیر پلکان پنجره‌هایی به نقش خورشید و به جنوب باز می‌شود. زیباترین عنصر در این کاخ پلکان مارپیچ چوبی آن است که تازیر شیروانی امتداد می‌یابد. این کاخ که در حال حاضر در تصرف نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران است با شماره ۱۵۱۱ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است.

پل غازیان و پل میان پشته بندرانزلی

پل میان پشته را، پل رابط گیلان و آذربایجان گفته‌اند؛ زیرا مسافران آذربایجانی از روی این پل و از طریق اردبیل و آستارا وارد گیلان می‌شوند. پل میان پشته در دوره پهلوی میان بخش غازیان و میان پشته احداث گردید. طول آن ۲۱۰ و عرض آن ۱۰ متر است. این پل بتونی که ۷ متر ارتفاع آن از سطح آب است، یکی از

شاهکارهای صنعت در نیم قرن و اندی پیش است. ساختمان پل در ۱۳۱۶ شمسی پایان یافت و از آن تاریخ تا امروز بی وقفه مورد استفاده عموم بوده است. بنای مزبور با شماره ۱۵۱۴ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است. پل دیگری، بندرانزلی را به میان پشته پیوند می دهد که ۱۲۷ متر طول دارد و از روی مرداب یا رود انزلی می گذرد. این پل دارای سه چشمه است. چشمه میانی متحرک و از فولاد به طول ۲۵ متر ساخته شده است. ارتفاع این پل نیز ۶ متر است.

ساختمان شهرداری و دیگر بناهای تاریخی بندر انزلی

ساختمان شهرداری انزلی نیز یکی از نمونه های معماری دوره پهلوی در گیلان است که در قسمت بالای پارک بلوار کنار بنای موزیک واقع شده و شکل و طرح آن مشابه بناهایی است که در دوره پهلوی برای فرمانداری ها و شهرداری ها ساخته شد. برج ساعت نیز که از بناهای دوره قاجاری بوده و در اوایل دوره پهلوی تعمیر و تکمیل شد در واقع بنای یادبود شهر انزلی است و زمانی که «آقامحمدخان قاجار» بر «امیر هدایت الله خان» چیره شد، به دستور وی به عنوان برج دیده بانی قورخانه و تأسیسات نظامی بنا گردید. این برج آجری با سقف سفالی در عصر قاجاریه و بخصوص در دوره جنگ های ایران و روس به عنوان برج دیده بانی مورد استفاده بوده و در طول زمان قسمت های فوقانی آن خراب شد و فرو ریخت. در سال ۱۳۰۸ به دستور «رضاشاه» برج مزبور را مهندسان آلمانی با سیمان و آجر تجدید بنا کرده ساعتی بر بالای آن نصب نمودند. این برج از آن پس برج ساعت نام گرفت. ارتفاع برج ۲۰ متر است و ۱۴۸ پلکان از کف تا ساعت امتداد می یابد. برج ساعت با شماره ۱۵۱۲ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است. از دیگر بناهای تاریخی گیلان ساختمان گمرک بندر انزلی و محل نیروی دریایی است که هر دو از ساختمان های دوره پهلوی به شمار می روند. بخش تعمیر کشتی ها و به آب انداختن آنها در اداره بندر از تأسیسات مدرن آن زمان به شمار می رفته و هنوز نیز جالب و حائز اهمیت است. اصل بنای اداره بندر متعلق به دوره قاجار بوده و توسط روس ها ساخته شده بود، ولی در دوره پهلوی بازسازی و تجدید بنا گردید. ساختمان موزیک که توسط یک معمار یونانی ساخته شد سبک کاملاً یونانی دارد. گنبد بنا بر روی هشت ستون مدور استوار شده و می توان آن را به بنای آرامگاه حافظ در شیراز تشبیه کرد. این بنا محل تمرین و اجرای موزیک توسط دانش آموزان دسته موزیک ارتش بوده و به همین دلیل به ساختمان موزیک شهرت یافته است.

پل تاریخی لوشان

این پل قبل از احداث شاهراه فعلی قزوین - رشت و پل جدید بتونی تنها راه ارتباطی دو سوی رودخانه شاهرود بود. عده ای ساختمان این پل آجری را به خسروخان گرجی حکمران گیلان در زمان سلطنت فتحعلی شاه نسبت می دهند، اما به نظر می رسد که تاریخ بنای پل مربوط به قرن نهم هجری باشد. پل لوشان ۱۰۲ متر طول و ۴ چشمه دارد که دو چشمه آن بزرگ و دو چشمه کوچک است. در پایه پل حدفاصل دو دهانه، اطاق بسیار بزرگی وجود دارد که توسط طاق های جناقی، شکل گرفته است. اطاق مزبور به ایستایی پل کمک می کند و در ضمن برای اقامت و اطراق کاروانیان در زمان بارندگی و فصل سرما مورد استفاده بوده است. ارتفاع پل از سطح رودخانه تا بلندترین نقطه ۱۵ متر است. گذشته از پل لوشان پل فلزی سفیدرود با ۱۶۶ متر طول و ۳ چشمه فلزی و یک چشمه بتونی با ارتفاع ۱۸/۵ متر از شاهکارهای صنعت به شمار می رود

که در سال ۱۳۱۳ شمسی مورد بهره‌برداری قرار گرفت.

بقعه خواهر امام رشت

بقعه معروف خواهر امام در شهر رشت از دیگر بناهای تاریخی گیلان است که متأسفانه در سال ۱۳۶۱ بخش اعظم آن نوسازی شده و اصالت خود را از دست داده است. تنها قسمت تاریخی و قدیمی بر جای مانده آن سر در ورودی با سقف سفال پوش است. در ورودی بنا چوبی و قدیمی است و یک لوح سنگی از دوره «ناصرالدین شاه» مبنی بر معاف بودن صنف نانوا و خباز از پرداخت مالیات بر پایه سمت چپ ورودی بقعه نصب شده است که تاریخ آن ۱۲۷۴ هجری قمری است.

تپه‌ها و محوطه‌های مهم و شناخته شده باستانی گیلان

اهمیت و ارزش مواریث جاودان فرهنگی گیلان بیشتر به دلیل وجود تپه‌ها و محوطه‌های باستانی متعددی است که از منتهی الیه حد شمالی یعنی آستارا و تالش تا مرزهای شرقی یعنی رامسر، در اراضی مرتفع کوهستانی و جنگلی گیلان گسترده است و هر کدام از آنها بازگوی استقرارهای باستانی و اجتماعات و فرهنگ‌های گذشته این سرزمین می‌باشد. بسیاری از آنها تاکنون شناخته شده و مورد کاوش علمی یا غیر علمی قرار گرفته‌اند و آثار به دست آمده از آنها امروزه آذین بخش موزه‌ها و مجموعه‌های داخل و خارج کشور است. اما هنوز محوطه‌ها، تپه‌ها و گورستان‌های باستانی ناشناخته‌ای در گیلان وجود دارند که در اعماق جنگل‌ها و ستیغ کوه‌های صعب‌العبور خود را از چشم کاوندگان پنهان کرده و همچنان بکر و دست‌نخورده بر جای مانده‌اند. به دلیل کثرت محوطه‌های باستانی گیلان مادر اینجا صرفاً به ذکر نام آنها اکتفا می‌کنیم. محوطه‌های باستانی گیلان که مورد کاوش علمی قرار گرفته‌اند به شرح زیرند:

- محوطه باستانی روستای نصفی شامل: تپه‌های مارلیک (چراغ‌علی تپه)، زینب بیجار جازم کول، پیلاقلعه، محوطه‌های باستانی حوزه رستم آباد شامل: گورستان‌های باستانی کلورز، جوبین و دگامیان؛
- محوطه‌های باستانی حوزه روستاهای حلیمه جان و شهران شامل: شاه پیر، لاهه زمین، رزک و لات؛
- محوطه‌های باستانی دیلمان: قلعه کوتی، کوه پس و حسنی محله؛
- محوطه‌های باستانی اشکور سفلی: قلعه کوتی، سخانیان، شاه جان، لسیو، میارکشه، زرگر چشمه، سنجدره، شوک، دیورود و دماجان کش؛
- محوطه‌های باستانی عمارلو: آسیابر، داماش، خر سچاک، کرفسچال و سیون؛
- محوطه‌های باستانی حوزه امام و شمام: بنه زمین، چاکرود، سیاه کوه، امام، شمام و کُجید؛
- محوطه‌های باستانی رحمت‌آباد: کلشی تپه (این تپه با شماره ۴۲۳ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است)، دفراز، رشی، چشمه لنگه، سندس، گاوخس، دره دشت و دشت ویل؛
- محوطه‌های باستانی رودبار: اصطبلخ جان، شمام، بالا محله و توتکابن؛
- محوطه‌های باستانی حوزه کلیشم: گورستان‌های باستانی کلیشم و پیرکوه؛
- محوطه‌های باستانی حوزه تالش: آق اولر، قلعه لیسار، حسن زمینی و وسکه (میان رود).

۱۳-۲- مذهب و مراکز مذهبی

جدول شماره ۱۳-۱، تعداد اماکن متبرکه، مساجد، حسینیه‌ها و مدارس علوم دینی در سال ۱۳۷۴ را ارائه می‌دهد:

جدول شماره ۱۳-۱- اماکن متبرکه، مساجد، حسینیه‌ها و مدارس علوم دینی
در سال ۱۳۷۴

شرح	تعداد	درصد	به ازای ۱۰۰۰۰ نفر	به ازای ۱۰۰۰۰۰ نفر	به ازای ۱۰۰۰ نفر
اماکن متبرکه	۴۷۰	۲۰/۸	۱/۹۹	۱۹/۹	—
مساجد	۱۷۳۰	۷۶/۷	۷/۳	۷۳	۰/۷۳
حسینیه‌ها	۳۳	۱/۵	۰/۱	۱	—
مدارس علوم دینی و حوزه	۱۶	۰/۷	۰/۰۶	۰/۶	—
اماکن مذهبی اقلیت‌ها	۸	۰/۴	۰/۰۳	۰/۳	—
جمع	۲۲۵۷	۱۰۰	۹/۶	۹۶	—

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، از مجموع اماکن مذهبی، ۲۰/۸ درصد را اماکن متبرکه، ۷۶/۷ درصد را مساجد، ۱/۵ درصد را حسینیه‌ها، ۰/۷ درصد را مدارس علوم دینی و حوزه‌های علمیه و حدود ۰/۴ درصد را نیز اماکن مذهبی اقلیت‌های دینی تشکیل می‌دهد.

اگر توزیع اماکن مذهبی را با توجه به مبنای ۱۰۰۰۰ نفر و ۱۰۰,۰۰۰ نفر مورد محاسبه قرار دهیم و به شاخص سازی پردازیم، نتایج حاصله نشان می‌دهد که اماکن متبرکه به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ نفر ۱۹/۹ می‌باشد و محاسبه این شاخص برای مساجد که نیاز به فراوانی بیشتری دارد بر مبنای ۱۰۰۰ برابر با ۰/۷۳، ۱۰۰۰ برابر با ۷/۳ و ۱۰۰,۰۰۰ برابر با ۷۳ می‌باشد. به عبارتی، تعداد مساجد موجود برای هر ۱۰۰۰ نفر کمتر از واحد (یا یک) می‌باشد، ولی برای هر ۱۰۰۰۰ نفر ۷/۳ واحد و ۱۰۰,۰۰۰ نفر ۷۳ واحد مسجد وجود دارد. در مورد حسینیه‌ها به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ نفر جمعیت در استان یک حسینیه وجود دارد. بررسی وضعیت مدارس علوم دینی (حوزه‌های علمیه) در استان بیانگر آن است که صرفاً به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ نفر جمعیت ۰/۶ واحد مدرسه علوم دینی وجود دارد، یا به عبارتی تعداد مدارس علوم دینی برای ۱۰۰,۰۰۰ نفر جمعیت به ۱ مورد هم نمی‌رسد.

جدول شماره ۱۳-۲، تعداد مساجد و سایر اماکن مذهبی استان را به تفکیک شهرستان ارائه می‌دهد:

جدول ۱۳-۲- تعداد مساجد و سایر اماکن مذهبی را به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۳

شهرستان	جمع کل			مساجد		سایر اماکن مذهبی	
	جمع	شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی
آستارا	۶۹	۱۲	۵۷	۱۱	۵۶	۱	۱۰
آستانه اشرفیه	۱۶۸	۲۰	۱۴۸	۹	۱۱۵	۱۱	۳۳
بندر انزلی	۵۹	۳۵	۲۴	۲۷	۲۱	۸	۳
تالش	۳۱۲	۳۳	۲۷۹	۲۹	۲۶۱	۴	۱۸
رشت	۵۸۴	۱۲۶	۴۵۸	۱۰۲	۳۹۸	۲۴	۶۰
رودبار	۱۷۰	۲۹	۱۴۱	۱۹	۱۱۵	۱۰	۲۶
رودسر	۴۹۹	۶۶	۴۳۳	۵۲	۳۲۱	۱۴	۱۱۲
صومعه سرا	۲۲۸	۱۴	۲۱۴	۱۰	۱۷۸	۴	۳۶
فومن شفت	۳۰۳	۴۲	۲۶۱	۳۹	۲۴۱	۳	۲۰
لاهیجان	۲۴۲	۵۵	۱۸۷	۳۸	۱۲۰	۱۷	۶۷
لنگرود	۴۱۱	۵۶	۳۵۵	۲۷	۲۷۴	۲۹	۸۱
کل استان	۳۰۴۵	۴۸۸	۲۵۵۷	۳۶۳	۲۱۰۰	۱۲۵	۴۵۷

مأخذ: استخراج از فرم فهرست برداری مرحله اول سرشماری صنعت و معدن سال ۱۳۷۳.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تعداد مساجد و سایر اماکن مذهبی استان ۳۰۴۵ باب بوده که از این تعداد، ۴۸۸ باب در نقاط شهری (۱۶ درصد) و ۲۵۵۷ باب در نقاط روستایی (۸۴ درصد) واقع شده اند. شهرستان رشت با ۵۸۴ باب (۱۹/۲ درصد) بیشترین و شهرستان بندر انزلی با ۵۹ باب (۲ درصد) کمترین تعداد مساجد و سایر اماکن مذهبی را دارا بوده اند.

۱۳-۳- مراکز فرهنگی

۱۳-۳-۱- کتابخانه ها

بررسی تعداد کتابخانه های استان در سال ۱۳۷۲، (جدول ۱۳-۳) نشان می دهد که این استان دارای ۷۲ باب کتابخانه است که از این مجموعه، ۴۴ باب متعلق به کتابخانه های عمومی، ۱۶ باب متعلق به کتابخانه های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۴ باب متعلق به دانشگاه آزاد اسلامی، ۷ باب متعلق به دانشگاه گیلان و یک باب هم متعلق به سازمان برنامه و بودجه استان است. بررسی محل استقرار کتابخانه های استان، مبین آن است که بیشترین تمرکز کتابخانه ها در شهرستان رشت بوده و با دارا بودن ۲۱ باب کتابخانه، مقام نخست را از نظر تعداد داراست. رتبه بعدی متعلق به شهرستان هشتر با ۹ باب کتابخانه و رتبه آخر مربوط به شهرستان آستانه اشرفیه با ۳ باب کتابخانه می باشد.

تعداد کتب: در ۷۲ باب کتابخانه استان ۵۶۸۴۹۵ جلد کتاب موجود می باشد. بررسی شهرستانی تعداد کتاب های کتابخانه های استان نشان می دهد که شهرستان رشت با دارا بودن ۲۴۷۶۸۵ جلد کتاب، مقام نخست را از نظر تعداد کتاب داراست. رتبه بعدی متعلق به شهرستان لاهیجان با ۴۴۰۵۱ جلد کتاب و رتبه آخر

مربوط به شهرستان صومعه سرا با ۲۰۳۶۱ جلد کتاب می باشد. بررسی تعداد مراجعان کتابخانه های استان نشان می دهد که در سال ۱۳۷۲ جمعاً ۱۳۶۱۷۰۸ نفر به کتابخانه های استان مراجعه نموده اند. شهرستان رشت با ۸۲۳۸۱۸ نفر مراجعه کننده در صدر شهرستان های استان قرار گرفته، شهرستان لاهیجان با ۴۴۰۵۱ نفر مراجعه کننده در رتبه دوم و شهرستان رودبار با ۱۱۸۲۰ نفر مراجعه کننده در رتبه آخر قرار دارد. آمار کتب به امانت رفته کتابخانه ها نشان می دهد که جمعاً ۵۱۲۰۷۵ جلد کتاب از ۷۲ باب کتابخانه استان در سال ۱۳۷۲ به امانت گرفته شده است. کتابخانه های شهرستان رشت با به امانت دادن ۲۳۱۵۸۳ جلد کتاب، در رتبه اول، رودسر با به امانت دادن ۵۰۴۷۸ جلد کتاب در مقام دوم و شهرستان آستانه اشرفیه با به امانت دادن ۸۵۲۱ جلد کتاب رتبه آخر را به خود اختصاص داده است.

میزان پذیرش کتابخانه ها برای مطالعه در داخل سالن کتابخانه ها ۴۱۹۴ نفر است. شهرستان رشت با پذیرش ۱۲۹۵ نفر در داخل کتابخانه ها در رتبه اول، شهرستان هشتر با پذیرش ۴۷۰ نفر در رتبه دوم و شهرستان آستانه اشرفیه با پذیرش ۱۵۰ نفر در رده آخر قرار گرفته است.

تمام شهرستان های استان دارای کتابخانه عمومی است. کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در تمام شهرستان ها به جز شهرستان رودسر در حال فعالیت است.

دانشگاه گیلان با ۷ باب کتابخانه به ظرفیت پذیرش ۵۴۲ نفر دارای ۱۳۰۵۷۰ جلد کتاب است. دانشگاه آزاد اسلامی دارای ۴ باب کتابخانه با ۱۹۵۹۰ جلد کتاب و با ظرفیت پذیرش ۲۶۱ نفر است که ۲ باب در شهرستان رشت، ۱ باب در شهرستان لاهیجان و ۱ باب در شهرستان آستارا قرار دارد.

۷ شهرستان از ۱۱ شهرستان استان هر یک دارای یک کتابخانه مربوط به کانون پرورشی فکری کودکان و نوجوانان هستند.

تعداد کتابخانه های عمومی در سطح استان گیلان با توجه به گستردگی آن ناچیز است. در سال ۱۳۷۲ جمعیت استان گیلان ۲۳۰۵۲۴۰ نفر برآورد شده است. از مقایسه این جمعیت با تعداد ۵۶۸۴۹۵ جلد کتاب موجود در کتابخانه های سطح استان، این نتیجه حاصل می شود که به ازای هر ۴ نفر جمعیت، تنها یک جلد کتاب وجود داشته است که این امر مبین پایین بودن امکانات کتاب و کتابخانه در استان است.

تعداد اعضای کتابخانه

بررسی تعداد اعضای کتابخانه های استان در سال ۱۳۷۲ نشان می دهد که جمعاً ۵۰۵۱۵ نفر، عضو کتابخانه های موجود در سطح استان بوده اند. شهرستان رشت با دارا بودن ۲۰۳۶۷ نفر عضو، رتبه نخست را از نظر اعضای کتابخانه دار است. رتبه بعدی متعلق به شهرستان هشتر با داشتن ۵۵۱۶ نفر عضو و رتبه سوم متعلق به شهرستان آستانه اشرفیه با داشتن ۱۶۹۳ نفر عضو می باشد.

جدول ۱۳-۳- نام کتابخانه، تعداد اعضا، تعداد مراجعان، ظرفیت،

تعداد کتب موجود و به امانت رفته به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲

نام شهرستان	نام کتابخانه	تعداد کتابخانه	تعداد کتب موجود (جلد)	تعداد مراجعان (نفر)	تعداد کتب به امانت رفته (جلد)	تعداد اعضا (نفر)	ظرفیت صندلی
جمع شهرستان آستارا	کتابخانه های شهرستان آستارا	۴	۲۵۲۳۵	۳۵۱۵۷	۱۸۵۲۴	۲۰۳۲	۲۰۶
	کتابخانه عمومی	۲	۱۰۲۲۹	۱۲۲۶۳	۳۹۷۰	۴۴۷	۵۵
	کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۱	۱۱۷۸۰	۲۲۷۷۸	۹۱۵۴	۱۴۶۹	۱۲۰
	کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد آستارا	۱	۳۲۲۶	۱۱۶	۵۴۰۰	۱۱۶	۳۱
جمع شهرستان آستانه اشرفیه	کتابخانه های شهرستان آستانه اشرفیه	۳	۲۳۹۳۴	۱۵۷۹۴	۸۵۲۱	۱۶۹۳	۱۵۰
	کتابخانه عمومی	۲	۱۵۴۹۲	۹۳۶۰	۵۲۰۰	۴۰۱	۵۰
	کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۱	۸۴۴۲	۶۴۳۴	۳۳۲۱	۱۲۹۲	۱۰۰
جمع شهرستان بندر انزلی	کتابخانه های شهرستان بندر انزلی	۴	۳۳۶۵۳	۴۶۸۴۳	۲۶۸۶۷	۳۰۸۴	۲۸۵
	کتابخانه عمومی	۳	۲۲۹۰۷	۴۳۰۷۴	۲۰۳۵۸	۱۲۲۹	۱۵۵
	کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۱	۱۰۷۴۶	۳۷۶۹	۶۵۰۹	۱۸۵۵	۱۳۰
جمع شهرستان رشت	کتابخانه های شهرستان رشت	۲۱	۲۴۷۶۸۵	۸۲۳۸۱۸	۲۳۱۵۸۳	۲۰۳۶۷	۱۲۹۵
	کتابخانه عمومی	۷	۵۷۱۰۱	۸۲۰۹۶	۳۳۷۲۰	۵۳۳۶	۱۹۵
	کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۴	۴۰۶۹۰	۶۰۰۳۷	۲۰۲۴۳	۶۳۶۰	۳۷۰
	کتابخانه های دانشگاه گیلان	۷	۱۳۰۵۷۰	۴۱۳۱۷۰	۳۳۵۱۵	۷۵۱۳	۵۴۲
	کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت	۲	۱۲۳۶۴	۲۶۳۸۱۵	۱۴۳۳۳۰	۱۰۶۸	۱۸۰
	کتابخانه سازمان برنامه و بودجه استان گیلان	۱	۶۹۶۰	۴۷۰۰	۷۷۵	۹۰	۸
جمع شهرستان رودبار	کتابخانه های شهرستان رودبار	۶	۲۴۶۷۵	۱۱۸۲۰	۹۴۴۰	۲۰۵۶	۳۵۵
	کتابخانه عمومی	۴	۱۰۷۱۳	۴۸۹۰	۴۸۰۵	۹۶۰	۱۹۵
	کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۲	۱۳۹۶۲	۶۹۳۰	۴۶۳۵	۱۰۹۶	۱۶۰
رودسر	کتابخانه عمومی	۶	۴۳۹۶۳	۱۱۱۵۱۵	۵۰۴۷۸	۲۷۸۸	۲۲۰
جمع شهرستان تالش	کتابخانه های شهرستان هشیر	۹	۳۹۳۰۰	۷۱۷۸۰	۴۰۹۲۳	۵۵۱۶	۴۷۸
	کتابخانه عمومی	۷	۲۴۴۸۳	۳۴۶۱۴	۱۹۷۴۱	۳۳۳۸	۳۰۸
	کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۲	۱۴۸۱۷	۳۷۱۶۶	۲۱۱۸۲	۲۱۷۸	۱۷۰
جمع شهرستان صومعه سرا	کتابخانه های شهرستان صومعه سرا	۴	۲۰۳۶۱	۵۷۱۰۸	۳۸۷۵۲	۴۴۴۲	۲۰۰
	کتابخانه عمومی	۳	۱۱۱۹۵	۴۵۲۵۶	۳۳۱۷۸	۲۸۴۱	۸۰
	کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۱	۹۱۶۶	۱۱۸۵۲	۵۵۷۴	۱۶۰۱	۱۲۰
جمع شهرستان فومن	کتابخانه های شهرستان فومن	۵	۳۳۲۲۱	۴۴۹۶۱	۲۶۰۳۱	۲۴۹۷	۲۹۰
	کتابخانه عمومی	۴	۲۱۴۶۵	۲۶۳۹۵	۱۱۱۳۷	۷۸۳	۱۷۰
	کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۱	۱۱۸۵۶	۱۸۵۶۶	۱۴۸۹۴	۱۷۱۴	۱۲۰
جمع شهرستان لاهیجان	کتابخانه های شهرستان لاهیجان	۶	۴۴۰۵۱	۱۰۵۹۹۹	۴۹۵۲۷۸	۳۸۲۷	۳۹۵
	کتابخانه عمومی	۳	۲۳۹۴۹	۸۰۳۲۷	۱۰۲۷۱	۱۱۳۰	۱۱۵
	کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۲	۱۶۱۰۲	۷۶۷۲	۲۰۲۵۷	۲۲۷۲	۲۳۰
	کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد شرق گیلان	۱	۴۰۰۰	۱۸۰۰۰	۱۹۰۰۰	۴۲۵	۵۰
جمع شهرستان لنگرود	کتابخانه های شهرستان لنگرود	۴	۳۲۳۱۷	۳۶۹۱۳	۱۱۴۲۸	۲۲۱۳	۳۲۰
	کتابخانه عمومی	۳	۲۱۳۰۳	۲۸۶۴۴	۶۱۳۸	۸۰۷	۱۲۰
	کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۱	۱۱۰۱۴	۸۲۶۹	۵۲۹۰	۱۴۰۶	۲۰۰
کل استان	کتابخانه های کل استان	۷۲	۵۶۸۴۹۵	۱۳۶۱۷۰۸	۵۱۲۰۷۵	۵۰۵۱۵	۴۱۹۴

مأخذ: اداره کل ارشاد اسلامی استان گیلان، کانون پرورش کودکان و نوجوانان، دانشگاه گیلان، دانشگاه آزاد اسلامی و سازمان برنامه و بودجه استان گیلان.

سرايه كتاب و تعداد كتب به امانت رفته

بررسى كتب به امانت رفته استان در طول سال ۱۳۷۳ نشان مى دهد كه به ازاي هر ۵ نفر جمعيت استان، فقط يك جلد كتاب از كتابخانه ها به امانت دريافت شده و شهرستان ها از اين نسبت به طور يكسان برخوردار نيستند، به طوري كه در شهرستان هاي رشت و آستارا به ازاي ۳ نفر جمعيت، رودسر و صومعه سرا و لاهيجان به ازاي ۴ نفر جمعيت، بندر انزلي به ازاي ۵ نفر جمعيت، تالش و فومن به ازاي ۷ نفر جمعيت، رودبار به ازاي ۱۱ نفر جمعيت، لنگرود به ازاي ۱۳ نفر جمعيت و آستانه اشرفيه به ازاي ۱۴ نفر جمعيت فقط يك جلد كتاب از كتابخانه ها در طول سال ۱۳۷۲ به امانت گرفته شده است. شاخص سرايه كتاب به جمعيت كه از طريق تقسيم تعداد كتب موجود در كتابخانه هاي هر شهرستان بر جمعيت آن به دست مى آيد، نشان مى دهد كه اين شاخص در سطح شهرستان هاي استان از پراكندگي چشمگيري برخوردار نمى باشد، به طوري كه ۷ شهرستان از ۱۱ شهرستان استان داراي شاخص ۰/۲ است. از ۴ شهرستان ديگر، ۲ شهرستان داراي شاخص ۰/۴، يك شهرستان داراي شاخص ۰/۳ و يك شهرستان ديگر داراي شاخص ۰/۱ مى باشد. شاخص سرايه كتاب به جمعيت كشور ۰/۱ است، اين شاخص در استان برابر ۰/۳ مى باشد و اين امر نشان دهنده ميزان تقريباً بالاي كتاب نسبت به كتابخانه هاي موجود در سطح استان است.

جدول ۱۳-۴- مقايسه سرايه كتاب و ضريب استفاده از كتاب هاي موجود

به تفكيك شهرستان در سال ۱۳۷۲

نام شهرستان	جمعيت (نفر)	تعداد كتب در كتابخانه ها (جلد)		شاخص ها	
		موجود	به امانت رفته	سرايه كتاب به جمعيت	ضريب استفاده از كتاب
آستارا	۶۲۸۲۷	۲۵۲۳۵	۱۸۵۲۴	۰/۴	۰/۷
آستانه اشرفيه	۱۲۰۷۲۰	۲۳۹۳۴	۸۵۲۱	۰/۲	۰/۴
بندر انزلي	۱۲۹۲۵۱	۳۳۶۵۳	۲۶۸۶۷	۰/۳	۰/۸
تالش	۲۶۷۳۰۴	۳۹۳۰۰	۴۰۹۲۳	۰/۲	۱
رشت	۷۱۰۱۱۹	۲۴۷۶۸۵	۲۳۱۵۸۳	۰/۴	۰/۹
رودبار	۱۰۵۷۹۳	۲۴۶۷۵	۹۴۴۰	۰/۲	۰/۴
رودسر	۲۱۵۳۳۵	۴۳۹۶۳	۵۰۴۷۸	۰/۲	۱/۲
صومعه سرا	۱۴۳۸۸۵	۲۰۳۶۱	۳۸۷۵۲	۰/۱	۱/۹
فومن	۱۸۷۴۵۷	۳۳۳۲۱	۲۶۰۳۱	۰/۲	۰/۸
لاهيجان	۲۱۹۰۵۳	۴۴۰۵۱	۴۹۵۲۸	۰/۲	۱/۱
لنگرود	۱۴۳۴۹۶	۳۲۳۱۷	۱۱۴۲۸	۰/۲	۰/۳
كل استان	۲۳۰۵۲۴۰	۵۶۸۴۹۵	۵۱۲۰۷۵	۰/۳	۰/۹

مأخذ: اداره كل ارشاد اسلامي استان گيلان، سالنامه آماری، كانون پرورش فكري و كودكان و نوجوانان، دانشگاه گيلان، دانشگاه آزاد، سازمان برنامه و بودجه استان گيلان.

روند تغییرات تعداد و تیراژ نشر کتاب

بررسی روند کتب منتشر شده در استان طی سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ نشان می‌دهد که در سال ۱۳۶۸ تعداد ۷ جلد کتاب با تیراژ ۲۲۱۲۰ جلد منتشر گردیده است. در سال ۱۳۷۲، میزان کتب منتشره افزایش یافته و به ۲۸ جلد با تیراژ ۸۶۵۰۰ جلد رسیده که از رشدی معادل ۴۰۰ درصد نسبت به سال ۱۳۶۸ برخوردار بوده است.

مشخصات نشریات محلی

در سال ۱۳۷۲، تعداد ۸ نشریه در سطح استان منتشر شده است. فاصله انتشار نشریات به صورت هفتگی، ماهانه و دو ماه یک بار بوده و این فاصله به دلایل مختلف به طور کامل در تمام نشریات در طول سال ۱۳۷۲ رعایت نشده است. از ۸ نشریه استان ۶ نشریه به صورت هفتگی و دو نشریه دیگر یکی به صورت ماهانه و دیگری به صورت دو ماهانه انتشار یافته است. این نشریات از تیراژی بین حداقل ۳۰۰۰ تا حداکثر ۱۲۰۰۰ نسخه برخوردار بوده‌اند.

جدول ۱۳-۵- روند تغییرات تعداد و تیراژ نشر

کتاب طی سال‌های ۱۳۶۸ و ۱۳۷۲

سال ۱۳۶۸		سال ۱۳۷۲	
تعداد کتاب	تیراژ	تعداد کتاب	تیراژ
۷	۲۲۱۲۰	۲۸	۸۶۵۰۰

مأخذ: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان گیلان.

جدول ۱۳-۶- مشخصات نشریات محلی در سال ۱۳۷۲

نام روزنامه یا مجله	فاصله انتشار	تعداد شماره‌های منتشر شده در سال ۱۳۷۲	تیراژ متوسطه	سابقه
کادح	یک هفته	۵۲	۶۵۰۰	۱۰
نقش قلم	یک هفته	۵۱	۴۰۰۰	۱۵
تحول	یک هفته	۴۸	۳۰۰۰	۳
گام	یک هفته	۵۰	۱۲۰۰۰	۴
هاتف	یک هفته	۵۲	۳۰۰۰	۳
آوای شمال	یک هفته	۴۰ نشریه ویژه‌نامه	۱۰۰۰۰	۲
گیله‌وا	یک ماه	۱۰	۴۰۰۰	۳
مجله معماری و شهرسازی	دو ماه	۶	۴۰۰۰	۷

مأخذ: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی گیلان.

۱۳-۳-۲- کانون‌های پرورش فکری کودکان و نوجوانان

جدول شماره ۱۳-۷، انواع فعالیت‌های کانون‌های پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان را نشان می‌دهد:

جدول ۱۳-۷- انواع فعالیت‌های کانون‌های پرورش فکری کودکان و نوجوانان
تفکیک دفعات اجرا و شرکت‌کنندگان

انواع فعالیت‌های فرهنگی	دفعات اجرا	درصد	شرکت‌کنندگان در برنامه	درصد
داستان‌سرایی	۹۹۲	۱۲/۱	۳۳۶۱۶	۱۳/۳
شعرخوانی	۵۶۲	۶/۸	۱۰۴۶۳	۴/۱
معرفی و بررسی کتاب	۴۶۶	۵/۷	۱۴۲۵۳	۵/۶
جلسات بحث آزاد	۱۹۸	۲/۴	۵۴۴۵	۲/۲
نشریه و طرح دیواری	۲۶۱	۳/۲	۱۹۸۶	۰/۸
مسابقات حضوری و کتبی	۳۸۷	۴/۷	۲۲۱۱۵	۸/۸
معرفی شخصیت	۳۷۱	۴/۵	۱۳۰۹۷	۵/۲
نمایش فیلم و تئاتر	۶۳۳	۷/۷	۳۳۷۰۰	۱۳/۴
بازدیدهای هنری	۱۵	۰/۲	۴۱۵	۰/۲
اجرای سرود	۳۴۸	۴/۲	۸۹۴۰	۳/۵
تئاتر عروسکی	۶۳۵	۷/۷	۶۷۵۲	۲/۷
کاردستی	۵۸۸	۷/۲	۱۷۱۳۰	۶/۸
نقاشی	۷۴۴	۹/۱	۱۲۲۷۱	۴/۹
خوشنویسی	۶۲۹	۷/۷	۷۱۵۸	۲/۸
قرآن و حدیث	۳۲۰	۳/۹	۱۰۶۳۷	۴/۲
سفالگری	۸	۰/۱	۱۳۰	۰/۱
عقاید و اخلاق	۹۷	۱/۲	۳۱۲۵	۱/۲
احکام	۱۳۱	۱/۶	۲۶۳۹	۱
تاریخ اسلام	۳۲	۰/۴	۱۱۹۴	۰/۵
گردهمایی و جشن‌ها	۱۴۶	۱/۸	۱۴۰۹۹	۵/۶
اردو و بازدید علمی	۶۷	۰/۸	۲۹۷۵	۱/۲
نمایشگاه کتاب و نقاشی	۲۸۲	۳/۴	۲۲۳۵۹	۸/۹
آموزش نجوم	۱۰۲	۱/۲	۱۹۲۵	۰/۸
سایر فعالیت‌ها	۶۹	۰/۸	۲۸۳۶	۱/۱
کلاس ادبی	۱۲۶	۱/۵	۳۰۹۶	۱/۲
جمع	۸۲۰۹	۱۰۰	۲۵۲۳۵۶	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، در ۸۲۰۹ برنامه انجام شده، مجموعاً ۲۵۲۳۵۶ نفر شرکت کرده‌اند؛ داستان‌سرایی با ۹۹۲ برنامه (۱۲/۱ درصد) و ۳۳۶۱۶ شرکت‌کننده (۱۳/۳ درصد) بیشترین تعداد و بازدیدهای هنری با ۱۵ برنامه (۰/۲ درصد) و ۴۱۵ شرکت‌کننده (۰/۲ درصد) کمترین تعداد فعالیت‌ها را به خود اختصاص داده‌اند.

۱۳-۳-۳- سینما و تئاتر

الف- بررسی تعداد، ظرفیت و عملکرد سالن‌های سینما و چگونگی توزیع فضایی آنها به تفکیک نوع مالکیت بررسی‌های به عمل آمده نشان می‌دهد که در سال ۱۳۷۴، ۲۱ باب سینما در استان وجود داشته است. از این تعداد، ۱۵ باب مربوط به بخش خصوصی و ۶ باب مربوط به بخش عمومی بوده است. سالن‌های سینماهای فعال توانایی پذیرش حداکثر ۱۱۵۸۶ نفر را دارند که ۸۸۸۳ نفر مربوط به سالن‌های بخش خصوصی و

۲۷۰۳ نفر هم مربوط به سالن‌های بخش عمومی است. ۲۰ باب سینمای فعال استان در طول سال ۱۳۷۴ با به‌نمایش گذاردن انواع فیلم‌ها، جمعاً ۳ میلیون و ۱۶۵ هزار نفر تماشاچی را به خود جلب نموده‌اند. استان گیلان در سال ۱۳۷۴ دارای ۳۵ شهر بوده که فقط ۱۲ شهر (۳۴/۳ درصد) از سینما برخوردار بوده و شهرستان‌های رودبار و آستانه اشرفیه فاقد سینما بوده‌اند.

جدول شماره ۱۳-۸ ظرفیت و سرانه استفاده از صندلی‌ها را در سینماهای موجود به تفکیک شهرستان و جدول شماره ۱۳-۹، تعداد و ظرفیت سینماهای استان را در سال ۱۳۷۲ نشان می‌دهد.

استان گیلان در سال ۱۳۷۲ به ازای ۲۳۰۵۲۴۰ نفر جمعیت در ۱۹ باب سینمای فعال خود دارای ۱۱۰۳۴ عدد صندلی بوده است. متوسط ضریب بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود سینما ۰/۱۴ و متوسط سرانه صندلی سینماها ۲۰۹ نفر بوده است. در این سال سینماهای استان به طور متوسط دارای ۶ سانس نمایش در روز بوده و در طول سال با ۳۴۶ روز کاری و با به‌نمایش گذاشتن انواع فیلم‌ها، جمعاً ۳ میلیون و ۲۸۷ هزار تماشاچی را به خود جلب نموده‌اند. شهرستان بندرانزلی با سرانه صندلی ۶۶ نفر رتبه اول، شهرستان لاهیجان با سرانه صندلی ۱۱۲ نفر، رتبه دوم و شهرستان رشت با سرانه صندلی ۱۵۲ نفر رتبه سوم را به خود اختصاص داده‌اند. پایین‌ترین سرانه صندلی سینما مربوط به شهرستان تالش است که با در اختیار داشتن ۹۵۴ نفر صندلی، در رده آخر شهرستان‌های دارای سینمای فعال قرار دارد.

ضریب بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود سینماهای استان ۰/۱۴ می‌باشد. بررسی شهرستانی ضریب بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود سینما نشان می‌دهد که شهرستان رشت با ضریب ۰/۱۷ رتبه اول، شهرستان لنگرود با ضریب ۰/۱۶ رتبه دوم و شهرستان رودسر با ضریب ۰/۱۳ در رتبه سوم قرار گرفته است. شهرستان تالش با در اختیار داشتن ضریب بهره‌برداری ۰/۴ کمترین رتبه را داشته است.

جدول ۱۳-۸- مقایسه ظرفیت و سرانه استفاده از صندلی‌های موجود به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲

شهرستان	جمعیت	تعداد صندلی‌ها	تعداد سانس در روز	تعداد روزهای کاری در سال	تعداد بلیط‌های فروخته شده	ضریب بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود	سرانه صندلی سینما
کشور	۵۸۶۱۸۱۴۲	۱۷۱۷۲۳			۵۴۸۰۹۰۰۰		۳۴۱
کل استان	۲۳۰۵۲۴۰	۱۱۰۳۴	۶	۳۴۶	۳۲۸۷۰۰۰	۰/۱۴	۲۰۹
آستارا	۶۲۸۲۷	—	در دست بازسازی				—
آستانه اشرفیه	۱۲۰۷۲۰	—	در این شهرستان سینما وجود ندارد				—
بندرانزلی	۱۲۹۲۵۱	۱۹۶۰	۷	۳۴۶	۳۱۰۰۰۰	۰/۰۷	۶۶
تالش (هشتپر)	۲۶۷۳۰۴	۲۸۰	۶	۳۴۶	۲۴۰۰۰	۰/۰۴	۹۵۴
رشت	۷۱۰۱۱۹	۴۶۸۵	۷	۳۴۶	۱۹۳۵۰۰۰	۰/۱۷	۱۵۲
رودبار	۱۰۵۷۹۳		در این شهرستان سینما وجود ندارد				—
رودسر	۲۱۵۳۳۵	۴۳۰	۶	۳۴۶	۱۱۹۰۰۰	۰/۱۳	۵۰۱
صومعه‌سرا	۱۴۳۸۸۵	۲۲۳	۵	۳۴۶	۴۳۰۰۰	۰/۱۱	۶۴۵
فومن	۱۸۷۴۵۷	۶۵۰	۵	۳۴۶	۳۸۰۰۰	۰/۰۳	۲۸۸
لاهیجان	۲۱۹۰۵۳	۱۹۵۶	۷	۳۴۶	۵۴۰۰۰۰	۰/۱۱	۱۱۲
لنگرود	۱۴۳۴۹۶	۸۵۰	۶	۳۴۶	۲۷۸۰۰۰	۰/۱۶	۱۶۹

ماخذ: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی - سازمان برنامه و بودجه استان گیلان.

جدول ۱۳-۹- بررسی تعداد، ظرفیت و عملکرد سالن های سینما و چگونگی توزیع فضایی آنها به تفکیک نوع مالکیت در سال ۱۳۷۲

نام شهر	جمع کل			خصوصی		عمومی	
	تعداد	ظرفیت سالن (نفر)	تعداد تماشاگر (هزار نفر)	تعداد	ظرفیت سالن (نفر)	تعداد	ظرفیت سالن (نفر)
آستارا	۱	در دست بازسازی	۱	در دست بازسازی	—	—	—
بندر انزلی	۳	۱۹۶۰	۳۱۰	۲	۱۳۸۰	۱	۵۸۰
رشت	۶	۴۴۸۵	۱۹۱۷	۵	۳۶۹۵	۱	۷۹۰
رودسر	۱	۴۳۰	۱۱۹	—	—	۱	۴۳۰
سیاهکل	۱	۲۸۰	۴۴	—	—	۱	۲۸۰
صومعه سرا	۱	۲۲۳	۴۳	—	—	۱	۲۲۳
فومن	۱	۶۵۰	۳۸	۱	۶۵۰	—	—
کلاچای	۱	در دست بازسازی	۱	در دست بازسازی	—	—	—
لاهیجان	۲	۱۶۷۶	۴۹۶	۲	۱۶۷۶	—	—
لنگرود	۲	۸۵۰	۲۷۸	۲	۸۵۰	—	—
لشت نشاء	۱	۲۰۰	۱۸	—	—	۱	۲۰۰
هشتپر	۱	۲۸۰	۲۴	۱	۲۸۰	—	—
کل استان	۲۱	۱۱۰۳۴	۳۲۸۷	۱۵	۸۵۳۱	۶	۲۵۰۳

مأخذ: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان گیلان.

ب- بررسی تعداد، ظرفیت و عملکرد سالن های نمایش (تئاتر، کنسرت و...) و چگونگی توزیع فضایی آنها به تفکیک نوع مالکیت

بررسی سالن های نمایش استان نشان می دهد که در سال ۱۳۷۲ جمعاً ۷ سالن نمایش در ۵ شهر استان با ظرفیت ۲۳۵۵ نفر موجود بوده است. از میان این سالن ها، فقط سالن سردار جنگل رشت به کارهای نمایشی و هنری اختصاص داده شده و بقیه سالن ها در فعالیت های غیر هنری به کار رفته اند. در شهر رشت جمعاً ۳ سالن نمایش وجود دارد؛ یک سالن مربوط به اداره کل ارشاد اسلامی و ۲ سالن دیگر متعلق به دانشگاه گیلان است. شهرهای آستانه اشرفیه، لاهیجان، لنگرود و رودبار نیز هر یک دارای یک سالن نمایش اند. سالن های موجود مربوط به بخش دولتی است و بخش خصوصی در این زمینه فعالیتی ندارد. ۷ سالن نمایش در طول سال ۱۳۷۲ با اجرای انواع کارهای نمایشی جمعاً ۶۹۰۰۰ نفر تماشاچی را به خود جلب نموده اند که در این میان، شهر رشت با جذب ۴۱۰۰۰ نفر تماشاچی، در صدر شهرهای استان قرار دارد.

در جدول شماره ۱۳-۱۱، وضعیت سالن های نمایش استان ارائه شده است. بررسی سالن های امور تربیتی اداره کل آموزش و پرورش استان در سال ۱۳۷۲ نشان می دهد که جمعاً ۲۲ سالن با ظرفیت ۵۰۷۷ نفر در سطح شهرهای استان موجود است. در داخل ۱۵ سالن از کل ۲۲ سالن موجود، علاوه بر انجام امور درسی، کارهای نمایشی توسط خود دانش آموزان و گاه نمایش فیلم اجرا شده و جمعاً ۷۶۶۰۰ نفر تماشاچی داشته و اکثریت این تماشاچیان، دانش آموزان و در مواردی اولیای آنها بوده اند. در ۷ سالن دیگر، هیچ کار نمایشی صورت نگرفته است.

جدول ۱۳-۱۰- بررسی تعداد، ظرفیت و عملکرد سالن های نمایش و چگونگی توزیع فضایی آنها در سال ۱۳۷۲

نام شهر	نام سالن نمایش	ظرفیت سالن (نفر)	تعداد تماشاگر در سال ۱۳۷۲ (نفر)
آستانه اشرفیه رشت	سالن آمفی تئاتر شهید باهنر	۱۸۰	۵۰۰۰
	مجتمع فرهنگی سردار جنگل	۲۷۵	۲۵۰۰۰
	تالار استاد معین دانشکده علوم انسانی	۵۰۰	۴۰۰۰
	تالار شهید کریمی دانشکده علوم پایه	۷۰۰	۱۲۰۰۰
رودبار	سالن آمفی تئاتر هلال احمر	۱۷۰	۲۰۰۰
لاهیجان	سالن شهید باهنر	۳۰۰	۱۶۰۰۰
لنگرود	کانون فرهنگی شهید کامیاب	۲۳۰	۵۰۰۰
جمع	۷ سالن	۲۳۵۵	۶۹۰۰۰

مأخذ: اداره کل ارشاد اسلامی استان گیلان- اداره آموزش و پرورش شهرستان های استان گیلان.

جدول ۱۳-۱۱- بررسی تعداد، ظرفیت و عملکرد سالن های امور تربیتی اداره کل آموزش و پرورش و چگونگی توزیع فضایی آنها در سال ۱۳۷۲

نام شهر	نام سالن نمایش	ظرفیت سالن (نفر)	تعداد تماشاگر (نفر)
آستارا	کانون فرهنگی تربیتی	۲۰۰	۲۰۰۰
آستانه اشرفیه بندرانزلی	سالن آمفی تئاتر شهید باهنر	۱۸۰	۵۰۰۰
	مجتمع دهکده ساحلی	۴۵۰	۱۰۰۰۰
	کانون فرهنگی شهید چمران	۲۰۰	۵۰۰۰
	دکتر حسابی	۲۰۰	۲۱۰۰
بندر کیش شهر	شهید مصطفی خمینی	۲۵۰	۵۰۰۰
تالش خمام رشت	کانون فرهنگی شهید حق شناس	۱۵۰	مورد استفاده دانش آموزان
	سینما فرهنگیان	۲۳۰	۳۰۰۰
	پژوهشگاه معلم	۲۰۵	۲۰۰۰۰
	هنرستان جنت لاکان	۳۰۰	مورد استفاده دانش آموزان
	پژوهشکده شهید عقیقی	۲۰۰	مورد استفاده دانش آموزان
	دبیرستان شهید بهشتی	۳۰۰	مورد استفاده دانش آموزان
	دبیرستان شهید چمران	۳۰۰	مورد استفاده دانش آموزان
	دبیرستان شهید بهروزی	۲۰۰	مورد استفاده دانش آموزان
رضوان شهر رودبار رودسر	دبیرستان شهید بهشتی	۲۰۰	۵۰۰۰
	کانون فرهنگی تربیتی	۱۸۰	۳۰۰۰
	کانون فرهنگی تربیتی شهید جعفریان	۳۰۰	۵۰۰۰
	شهید قاسمی	۴۰۰	۳۰۰۰
شفث کلاچای لنگرود ماسال و شاندرمن	شهید رجایی	۱۰۰	مورد استفاده دانش آموزان
	کانون فرهنگی شهید تقی پور	۱۵۰	۱۰۰۰
	کانون فرهنگی شهید کامیاب	۲۳۰	۵۰۰۰
	شهید مطهری	۱۵۰	۲۵۰۰
جمع	۲۲ سالن	۵۰۷۵	۷۶۶۰۰

مأخذ: اداره کل آموزش و پرورش استان گیلان.

۱۳-۴- تربیت بدنی

۱۳-۴-۱- تعداد، ظرفیت و عملکرد استادیوم‌ها و زمین‌های ورزشی و جگونگی توزیع فضایی آنها

استان گیلان جمعاً دارای ۷۵۰ مکان ورزشی است که شامل ۲ استخر شنای سرپوشیده، ۵ استخر شنای روباز، ۲۳ سالن ورزشی چندمنظوره، ۸۰ سالن تمرین، ۱۲ استادیوم، ۶۲۱ زمین ورزشی روباز و ۴ پیست دو میدانی می‌باشد. شهرستان‌های رشت، لاهیجان و تالش به ترتیب با ۸۷، ۲۴۸ و ۶۸ مکان ورزشی بیشترین تأسیسات ورزشی و شهرستان‌های رودبار، آستارا و آستانه اشرفیه به ترتیب با ۱۷، ۲۶ و ۳۲ مکان ورزشی دارای کمترین تأسیسات ورزشی می‌باشند. از ۲ استخر سرپوشیده موجود در این استان، یکی متعلق به دانشگاه گیلان و دیگری در اختیار اداره کل تربیت بدنی است.

از ۵ استخر روباز، یک استخر متعلق به اداره کل تربیت بدنی در بندرانزلی و یک استخر متعلق به اداره کل کار و امور اجتماعی در استراحتگاه کارگران شهر بندرانزلی، یک استخر متعلق به اداره کل آموزش و پرورش در شهر رشت و ۲ استخر دیگر مربوط به بخش خصوصی است. هرچند مطابق جدول شماره ۱۳-۱۲، در کلیه شهرستان‌ها سالن چند منظوره وجود دارد، ولی شهرهایی مانند کیاشهر از شهرستان آستانه اشرفیه، پره‌سر از شهرستان تالش، سنگر از شهرستان رشت، واجارگاه، چابکسر و کلاچای از شهرستان رودسر و کومله از شهرستان لنگرود فاقد سالن چند منظوره می‌باشند. تعداد ۸۰ سالن تمرینی برای ۱،۵۲۸،۱۰۰ نفر (جمعیت ۴۰-۶ ساله استان) یعنی به طور متوسط برای هر ۱۹،۰۰۰ نفر یک سالن تمرین وجود دارد. از نظر تعداد، شهرستان رشت با ۳۶ سالن تمرین در رده اول قرار دارد، ولی از مقایسه تعداد سالن تمرین با جمعیت، مشاهده می‌شود شهرستان بندرانزلی در رده اول (۷۷۰۰ نفر یک سالن تمرین) و شهرستان رودسر در رده آخر (۷۰،۰۰۰ نفر یک سالن تمرین) قرار دارند. شهرستان رودبار فاقد استادیوم ورزشی بوده و از ۲ استادیوم شهرستان رشت، یک استادیوم متعلق به دانشگاه گیلان بوده و دیگری در اختیار اداره کل تربیت بدنی می‌باشد. ظرفیت جایگاه استادیوم ورزشی شهرستان‌های آستارا، انزلی، رشت، رودسر، فومن، لاهیجان متناسب با تعداد علاقه‌مندان می‌باشد، ولی جایگاه استادیوم شهرستان‌های آستانه اشرفیه، هشپیر تالش، صومعه‌سرا و لنگرود نیاز به توسعه دارد.

جایگاه استادیوم شهر رشت (مربوط به اداره کل تربیت بدنی) با ۱۲۰۰۰ نفر، بیشترین و جایگاه استادیوم شهرستان‌های آستارا و آستانه اشرفیه و لنگرود با ۵۰۰ نفر، کمترین گنجایش را دارند. در مقایسه ظرفیت جایگاه نسبت به جمعیت استادیوم، شهر بندرانزلی با ۹/۴ درصد در رده اول و شهر لنگرود با ۰/۵ درصد در رده آخر قرار دارد. شهرستان صومعه‌سرا با تعداد ۸ زمین فوتبال، نسبت به جمعیت در ردیف اول و شهرستان رودبار با یک زمین فوتبال در ردیف آخر قرار دارد. از مجموع ۵۴۶ زمین ورزشی والیبال، بسکتبال، هندبال و تنیس، تعداد ۵۱۸ مکان (۹۴/۸۷ درصد) مربوط به آموزش و پرورش می‌باشد. از تعداد ۸ باب زمین تنیس فقط یک باب متعلق به اداره کل تربیت بدنی بوده و بقیه مربوط به دانشگاه‌ها، بخش خصوصی و کارخانجات می‌باشد. تنها پیست دو میدانی استاندارد که از نوع «تارتان» است متعلق به دانشگاه گیلان بوده و بقیه پیست‌های موجود استان غیراستانداردند. برای ورزش ژیمناستیک در سطح استان فقط یک سالن تمرینی با ابعاد غیراستاندارد و در رشته شنا نیز فقط یک استخر سرپوشیده در شهر رشت موجود است. در رشته دو و میدانی نیز تنها ۳ پیست وجود دارد. موضوع حائز اهمیت دیگر این که از کل ۷۵۰ مکان ورزشی، تنها ۱۲۳ مکان (۱۶/۴ درصد) در اختیار اداره کل تربیت بدنی است.

در ایجاد سالن‌های چند منظوره اولویت‌ها رعایت نشده و به عبارت دیگر مکان‌یابی پروژه‌ها درست صورت نگرفته است. به عنوان مثال شهرهایی مانند چابکسر، کلاچای و کیاشهر با جمعیت بیش از ۱۵۰۰۰ هزار نفر فاقد سالن چند منظوره‌اند، ولی در شهرهایی مانند رحیم‌آباد، خشکبیجار، لشت نشاء و کوچصفهان با جمعیت کمتر از ۱۰ هزار نفر، سالن چند منظوره ایجاد شده است. در بعضی از شهرها مانند ماسال- شاندرمن^۱ و سیاهکل^۲ که دارای سالن چند منظوره‌اند، سالن چند منظوره دیگری براساس مصوبات در دست احداث است.

ظرفیت جایگاه سالن‌های چند منظوره متناسب با جمعیت بعضی از شهرها نیست. نقشه تپ که در اختیار مدیریت نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس استان گیلان می‌باشد و ظرفیت جایگاه تماشاگران آن حدود ۵۰۰ هزار نفر است، برای شهرهای کوچکی مثل خممام، خشکبیجار و رحیم‌آباد مناسب بوده، ولی برای شهرهای بزرگ‌تری مثل رودسر، صومعه‌سرا و فومن که مراکز شهرستان می‌باشند مناسب نیست. سالن‌های تمرینی نیز متناسب با جمعیت و نیاز شهرستان‌های ایجاد نشده است. بین دو شهرستان بندرانزلی و رودسر که بیشترین سالن تمرین را دارند، اختلاف بسیار زیاد است. در یک مقایسه بین جمعیت ۴۰-۶ ساله و تعداد سالن‌های تمرین متوجه می‌شویم که در بندرانزلی به ازای ۷,۰۰۰ نفر و در شهرستان رودسر به ازای ۷۰,۰۰۰ نفر یک سالن تمرین وجود دارد. همانطور که قبلاً اشاره شد، جمعیت (۴۰-۶ ساله) استان حدود ۱,۵۲۸,۱۰۰ نفر برآورد گردیده است که برای این تعداد حدود ۸۵۴۵۲۷ مترمربع فضای ورزشی وجود دارد و متوسط سرانه ورزشی استان حدود ۰/۵۵ مترمربع می‌باشد. همان‌گونه که در جدول شماره ۱۳-۱۳، دیده می‌شود، شهرستان رشت با ۳۵ درصد از کل زیربنای اماکن ورزشی موجود در ردیف اول و شهرستان رودبار با ۱/۶ درصد در رده آخر قرار دارند، اما در مقایسه زیربنای تأسیسات ورزشی با جمعیت، شهرستان آستارا با ۰/۸۷ متر مربع سرانه ورزشی در رتبه نخست و شهرستان رودبار با ۰/۲۰ مترمربع در رتبه آخر قرار می‌گیرد. علت بالا بودن سرانه ورزشی در شهرستان آستارا، کمتر بودن جمعیت آن نسبت به سایر شهرستان‌های استان می‌باشد. (خاطر نشان می‌سازد تعداد آبادی‌های شهرستان مذکور بعد از شهرستان بندرانزلی از بقیه شهرستان‌ها کمتر است).

۱. از محل اعتبارات مناطق محروم احداث می‌گردد.
۲. کمیته برنامه‌ریزی شهرستان لاهیجان تصویب نموده است.

جدول ۱۲-۱۳- توزیع جغرافیایی امکانات ورزشی به تفکیک شهرستان سال ۱۳۷۲

پست دومیدانی	زمین های ورزشی						استادیوم ورزشی		زورخانه	سالن ورزشی		استخر شنا		اماکن ورزشی شهرستان
	تنیس	هندبال	والیبال و بسکتبال	بسکتبال	والیبال	فوتبال	ظرفیت تماشاگر	تعداد		چند منظوره	تمرینی	سرویشیده	روپاز	
۱	-	۱	-	۵	۱۰	۳	۵۰۰	۱	-	۳	۲	-	-	آستارا
-	-	۴	-	۴	۱۷	۲	۵۰۰	۱	-	۳	۱	-	-	آستانه اشرفیه
۱	۲	-	-	۱۶	۳۱	۳	۸۰۰۰	۱	-	۱۱	۱	۲	-	بندر انزلی
-	۱	۱	-	۶	۴۶	۶	۱۰۰۰	۱	-	۵	۲	-	-	تالش
۲	۵	۱۱	۱	۳۷	۱۱۰	۲۹	۱۲۵۰۰	۲	۱	۳۶	۹	۳	۲	رشت
-	-	-	-	۱	۱۰	۱	-	-	-	۴	۱	-	-	رودبار
-	-	-	-	۱۲	۳۰	۷	۱۰۰۰	۱	-	۲	۲	-	-	رودسر
-	-	۲	۱	۱۱	۱۶	۸	۹۰۰	۲	-	۴	۱	-	-	صومعه سرا
-	-	۳	-	۲	۲۱	۵	۱۰۰۰	۱	۱	۶	۱	-	-	فومن
-	-	۸	-	۱۹	۴۵	۷	۱۵۰۰	۱	۱	۴	۲	-	-	لاهیجان
-	-	۶	-	۱۱	۴۰	۴	۵۰۰	۱	-	۲	۱	-	-	لنگرود
۴	۸	۳۶	۲	۱۲۴	۳۷۶	۷۵	۲۷۴۰۰	۱۲	۳	۸۰	۲۳	۵	۲	جمع استان

جدول ۱۳-۱۳- مقایسه تأسیسات ورزشی موجود به تفکیک شهرستان ها سال ۱۳۷۲

نام شهرستان	جمعیت ۴۰-۶ سال	زیربنایی تأسیسات ورزشی		سرانه ورزشی
		مترمربع	درصد از کل استان	
آستارا	۴۲۰۳۱	۳۶۹۷۱	۴/۳	۰/۸۷
آستانه اشرفیه	۷۷۶۲۳	۳۲۲۵۱	۳/۸	۴/۱
بندر انزلی	۸۴۷۸۹	۵۴۴۹۸	۶/۴	۰/۶۴
تالش	۱۷۶۶۸۸	۶۸۲۷۰	۸	۰/۳۸
رشت	۴۷۸۲۸۳	۲۹۸۱۷۶	۳۵	۰/۶۲
رودبار	۶۸۷۶۵	۱۴۰۱۵	۱/۶	۰/۲۰
رودسر	۱۴۰۶۱۴	۷۱۱۳۰	۸/۳	۰/۵۰
صومعه سرا	۹۴۳۸۹	۷۹۷۹۹	۹/۳	۰/۸۴
فومن	۱۲۶۵۳۷	۵۳۳۷۰	۶/۲	۰/۴۲
لاهیجان	۱۴۳۹۶۱	۸۷۴۴۷	۱۰/۲	۰/۶۰
لنگرود	۹۴۴۲۰	۵۸۶۰۰	۶/۹	۰/۶۲
جمع استان	۱۵۲۸۱۰۰	۸۵۴۵۲۷	۱۰۰	۰/۵۵

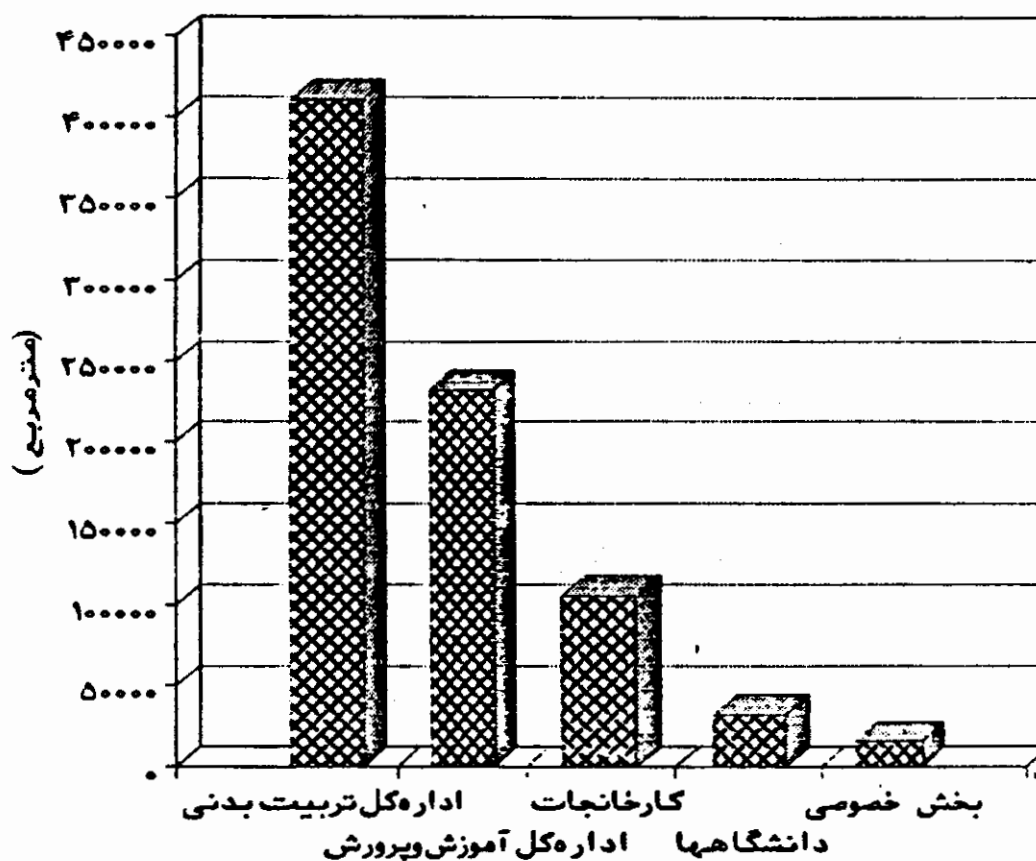
در مورد سرانه ورزشی، رقم مشخص و معینی وجود ندارد و هر کشوری بنا به شرایط اقتصادی و اجتماعی خود، سرانه ورزشی برای ایجاد فضاهای ورزشی پیشنهاد می نماید. در ایران سرانه ورزشی برای گروه های سنی (۴۰-۶ ساله) ۴^۱ مترمربع پیشنهاد شده، ولی در بعضی از کشورهای توسعه یافته سرانه ورزشی برابر با ۸ مترمربع می باشد. جدول ۱۳-۱۴، نشان می دهد که با توجه به متوسط سرانه موجود و کل مساحت زیربنای اماکن ورزشی، این استان با کمبود شدید اماکن ورزشی روبه رو است. در نمودارهای ۳۹ تا ۴۲، صفحات بعد نمودار ظرفیت تأسیسات ورزشی استان به تفکیک رویاز، سرپوشیده و کل بر حسب دستگاه های ذی ربط و همچنین ظرفیت اماکن ورزشی به تفکیک شهرستان های ارائه شده است.

جدول ۱۴-۱۳- تعداد و مساحت زیربنای اماکن ورزشی به تفکیک دستگاه ها و مؤسسات ذی ربط

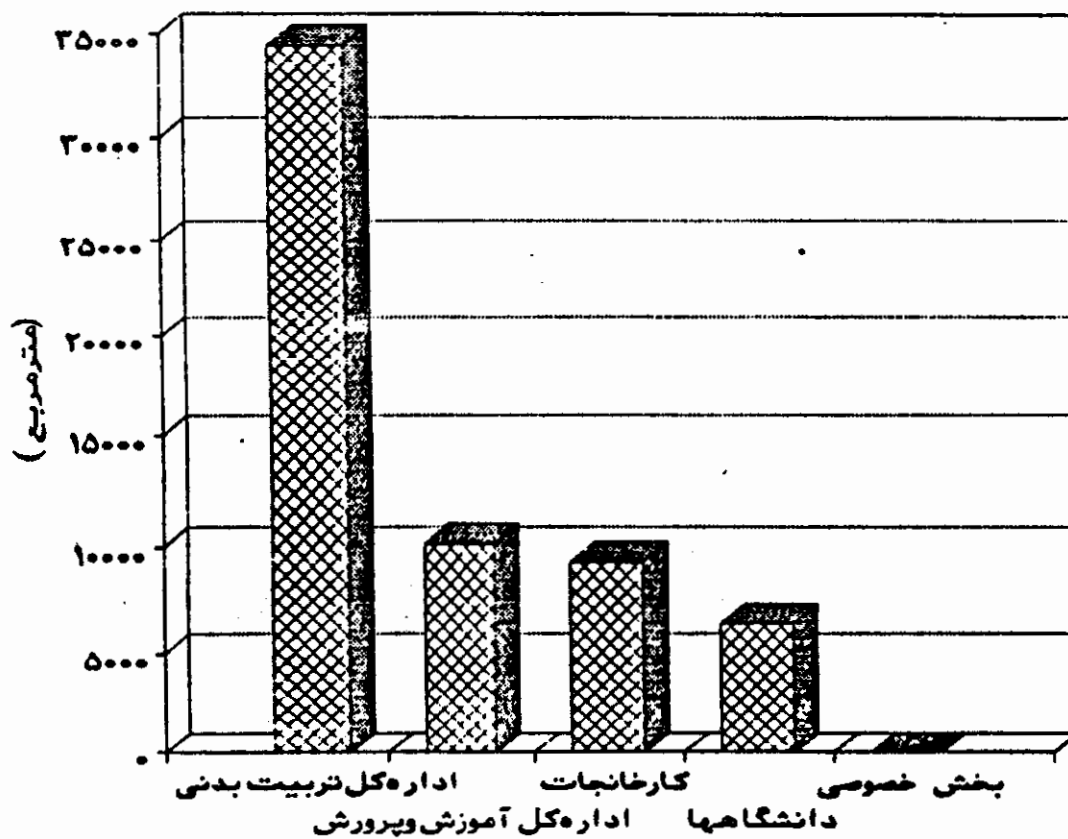
فضای ورزشی		کل فضای ورزشی		فضای ورزشی سرپوشیده		فضای ورزشی رویاز	
دستگاه ها و مؤسسات	تعداد	مساحت	تعداد	مساحت	تعداد	مساحت	تعداد
اداره کل تربیت بدنی	۱۲۳	۴۴۵۰۰۴	۵۳	۳۴۴۰۲	۷۰	۴۱۰۶۰۲	
اداره کل آموزش و پرورش	۵۳۳	۲۴۱۴۶۵	۱۳	۱۰۱۱۳	۵۲۰	۲۳۱۳۵۲	
کارخانجات	۵۹	۱۱۴۱۳۲	۳۱	۹۳۰۰	۲۸	۱۰۴۸۳۲	
دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی	۲۴	۳۸۲۳۲	۱۰	۶۳۸۲	۱۴	۳۱۸۵۰	
بخش خصوصی	۱۱	۱۵۶۹۴	—	—	۱۱	۱۵۶۹۴	
جمع	۷۵۰	۸۵۴۵۲۷	۱۰۷	۶۰۱۹۷	۶۴۳	۷۹۴۳۳۰	

۱. اسماعیل شیعه، مقدمه ای بر مبانی برنامه ریزی شهری، دانشگاه علم و صنعت، تهران سال ۱۳۷۰.

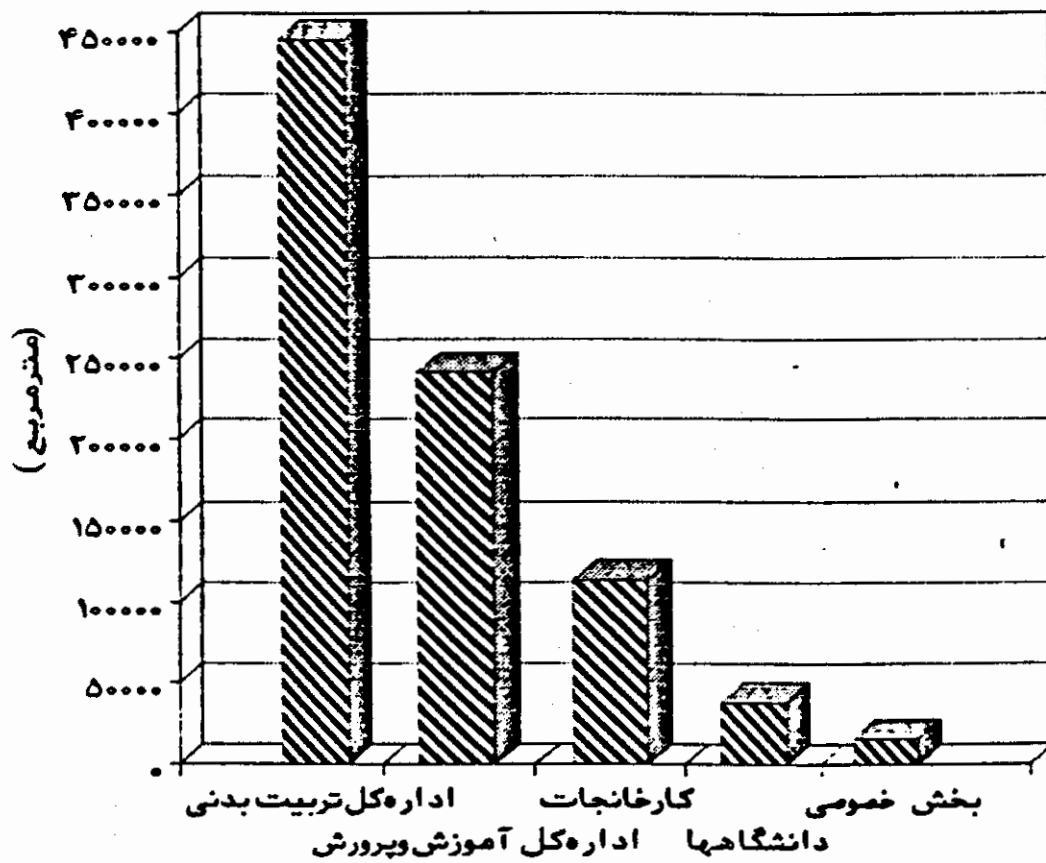
نمودار ۳۹- ظرفیت اماکن ورزشی رویا به تفکیک دستگاه‌ها و مؤسسات ذی ربط



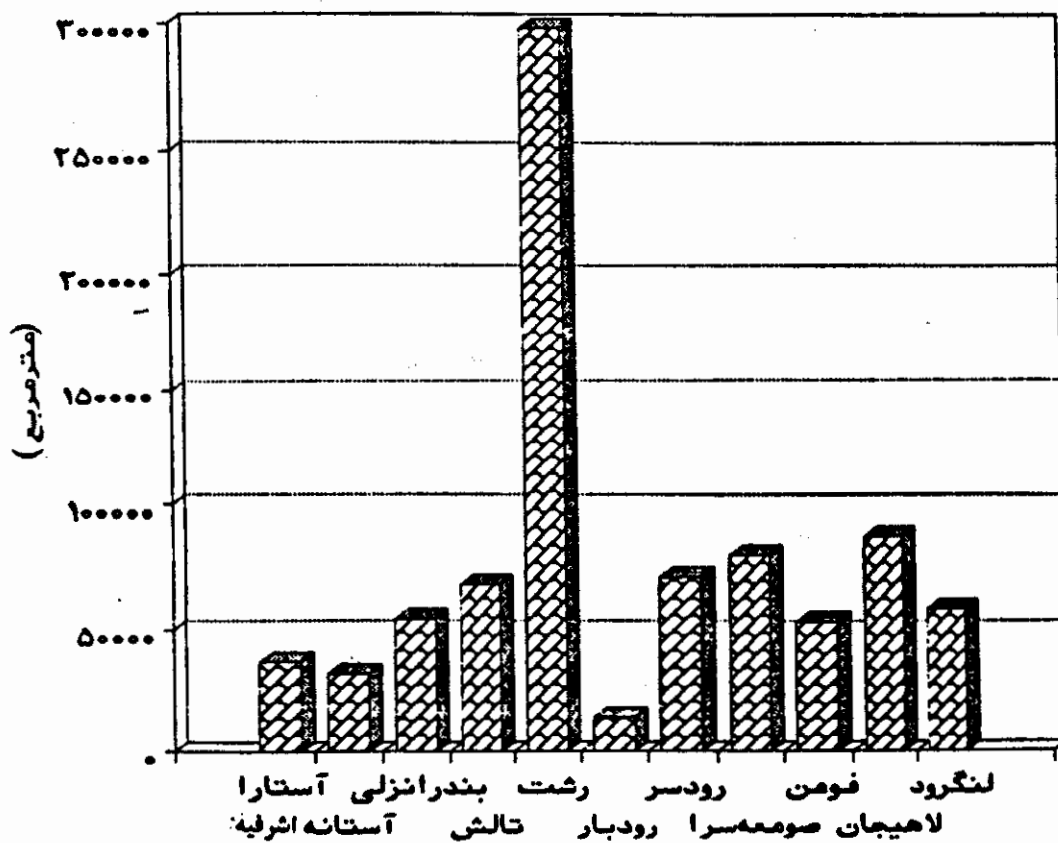
نمودار ۴۰- ظرفیت اماکن ورزشی سرپوشیده به تفکیک دستگاه‌ها و مؤسسات ذی ربط



نمودار ۴۱- ظرفیت اماکن ورزشی به تفکیک دستگاه‌ها و مؤسسات ذی ربط



نمودار ۴۲- مقایسه زیربنای تأسیسات ورزشی موجود به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲



۱۳-۴-۲- وضعیت باشگاه‌ها، تعداد ورزشکاران و مربیان

همان‌گونه که در جدول شماره ۱۳-۱۵، دیده می‌شود، در سال ۱۳۷۲، ۴۲۸۶۲ نفر ورزشکار در قالب ۳۶۶ هیئت ورزشی در سطح استان فعالیت داشته‌اند و به طور متوسط هر هیئت ورزشی ۱۱۷ نفر را تحت پوشش قرار داده است. شهرستان رشت با ۱۹۱۷۸ نفر ورزشکار در رتبه نخست و شهرستان فومن با ۲۵۰ نفر در رتبه آخر قرار دارد. در مقایسه تعداد ورزشکاران، شهرستان آستارا با ۷/۱ درصد بیشترین تعداد و شهرستان فومن با ۰/۲ درصد کمترین تعداد را دارا بوده‌اند. در سال مزبور، ۹۳۴۴ نفر ورزشکار در قالب ۹۰۷ تیم ورزشی با هماهنگی ۳۶۶ هیئت ورزشی برای انجام ۷۶۲۰ مسابقه در قسمت مردان و زنان به میدان رفتند. هر تیم ورزشی به طور متوسط متشکل از ۱۰ نفر ورزشکار اعزامی بوده است.

هر ماه به طور متوسط ۶۳۵ مسابقه و در هفته حدود ۱۴۶ مسابقه برگزار شده است. اگر تعداد مسابقه برگزار شده در هفته و در سطح استان (۱۴۶ مسابقه) با تعداد شهرستان‌ها مقایسه شود، به طور متوسط در هر شهرستان ۱۳ مسابقه در یک هفته انجام شده است. از کل مسابقات برگزار شده (۷۶۲۰ مسابقه قسمت مردان و زنان) حدود ۹۲ درصد در گروه مردان و حدود ۸ درصد در گروه زنان انجام شده است. مسابقات تحت پوشش هیئت‌های ورزشی و زیر نظر اداره کل تربیت بدنی انجام می‌شود.

همان‌گونه که در جدول شماره ۱۳-۱۶، دیده می‌شود، در سال ۱۳۷۲، تعداد ۶۰۱ نفر مربی مرد و زن جمعاً ۴۲۸۶۲ نفر ورزشکار را تحت پوشش قرار داده‌اند، یعنی به طور متوسط هر مربی حدود ۷۰ نفر را زیر نظر داشته است. بیشترین تعداد مربی را شهرستان رشت با ۲۷/۷ درصد و سپس شهرستان رودسر با ۲۴/۶ درصد و شهرستان تالش با ۱۱/۸ درصد در اختیار دارند. کمترین تعداد مربی را به ترتیب شهرستان‌های فومن با ۲/۲ درصد، شهرستان آستارا با ۲/۷ درصد و صومعه‌سرا با ۳/۵ درصد دارا بوده‌اند.

جدول ۱۳-۱۵- تعداد هیئت‌های ورزشی مسابقات برگزار شده و تیم‌های اعزامی در سال ۱۳۷۲

نام شهرستان	جمعیت شهرستان ۴۰-۶ سال	تعداد ورزشکاران تحت پوشش	تعداد هیئت‌های ورزشی	تعداد تیم‌های اعزام شده	تعداد ورزشکاران اعزام شده	تعداد مسابقات برگزار شده		درصد ورزشکاران به جمعیت
						مردان	زنان	
آستارا	۴۲۰۳۱	۲۹۸۵	۱۳	۱۹	۱۸۷	۲۲۳	۸	۷/۱
آستانه اشرفیه	۷۷۶۲۳	۳۰۵	۱۹	۲۳	۳۵	۴۵	۲۰	۰/۴
بندر انزلی	۸۴۷۸۹	۴۰۰۰	۲۲	۱۲۰	۲۰۰	۲۲۲	۱۶	۴/۷
تالش	۱۷۶۶۸۸	۳۵۴۴	۶۵	۵۲	۵۴۶	۱۱۱۱	۲۴۷	۲
رشت	۴۷۸۲۸۳	۱۹۱۷۸	۷۹	۲۱۹	۲۴۵۲	۳۶۷۲	۱۸۵	۴
رودبار	۶۸۷۶۵	۱۵۰۰	۲۴	۷۲	۴۲۰	۱۱۳	۲۲	۲/۲
رودسر	۱۴۰۶۱۴	۴۷۷۰	۴۵	۱۳۷	۹۴۶	۱۰۵۷	۴۸	۳/۴
صومعه‌سرا	۹۴۳۸۹	۷۱۱	۲۱	۹۶	۱۲۶۸	۱۶۶	۲	۰/۸
فومن	۱۲۶۵۳۷	۲۵۰	۲۳	۲۵	۳۰۰	۱۵۶	۲۰	۰/۲
لامیجان	۱۴۳۹۶۱	۳۸۶۰	۳۲	۶۷	۱۴۲۰	۱۹۶	۱۴	۲/۷
لنگرود	۹۴۴۲۰	۱۷۵۰	۲۳	۷۷	۱۵۷۰	۷۴	۳	۱/۹
جمع استان	۱۵۲۸۱۰۰	۴۲۸۶۲	۳۶۶	۹۰۷	۹۳۴۴	۷۰۳۵	۵۸۵	۲/۸

مأخذ: اداره کل تربیت بدنی استان گیلان.

جدول ۱۳-۱۶- تعداد مربیان و داوران و کلاس های داوری و مربیگری تشکیل شده در سال ۱۳۷۲

نام شهرستان	تعداد مربیان			نسبت شهرستان به کل	تعداد داوران	نسبت شهرستان به کل	تعداد کلاس های تشکیل شده		
	مرد	زن	جمعیت				داوری	مربیگری	جمع
آستارا	۱۴	۲	۱۶	۲/۷	۲۲	۳/۵			
آستانه اشرفیه	۱۹	۴	۲۳	۳/۸	۱۸	۲/۸			
بندر انزلی	۴۰	۹	۴۹	۸/۲	۶۶	۱۰/۴			
تالش	۶۸	۳	۷۱	۱۱/۸	۶۱	۹/۶			
رشت	۱۱۸	۴۹	۱۶۷	۲۷/۷	۲۷۹	۴۴/۲	۱۵	۱۹	۳۴
رودبار	۲۵	۸	۳۳	۵/۵	۱۲	۱/۹			
رودسر	۱۳۷	۱۱	۱۴۸	۲۴/۶	۴۸	۷/۶			
صومعه سرا	۲۰	۱	۲۱	۳/۵	۲۸	۴/۴			
فومن	۱۰	۳	۱۳	۲/۲	۱۵	۲/۳			
لاهیجان	۲۱	۶	۲۷	۴/۵	۶۰	۹/۵			
لنگرود	۲۷	۶	۳۳	۵/۵	۲۴	۳/۸			
جمع استان	۴۹۹	۱۰۲	۶۰۱	۱۰۰	۶۳۳	۱۰۰	۱۵	۱۹	۳۴

مأخذ: اداره کل تربیت بدنی استان گیلان.

هرچند که تعداد مربی، بستگی به رشته های ورزشی دارد، ولی به طور متوسط برای ۷۰ نفر ورزشکار یک نفر مربی کافی نیست (معمولاً برای ۱۰ الی ۱۵ نفر ورزشکار یک مربی لازم است). همان گونه که در جدول شماره ۱۳-۱۷، دیده می شود، شهرستان رشت با ۲۷/۸ درصد بیشترین نسبت مربی به ورزشکار و شهرستان فومن با ۲/۱ درصد کمترین نسبت را به خود اختصاص داده اند. در همان سال، تعداد ۶۳۳ نفر داور در سطح استان فعالیت داشته که بیشترین تعداد آنها در شهرستان رشت (۴۴/۲ درصد) و کمترین تعداد در شهرستان رودبار (۱/۹ درصد) مشغول به فعالیت هستند. داوران مذکور، ۷۶۲۰ مسابقه ورزشی برگزار شده در قسمت مردان و زنان را قضاوت نموده اند که به طور متوسط هر داور طی یک سال ۱۲ مسابقه و در طول یک ماه یک مسابقه را قضاوت نموده است. تعداد کلاس های داوری و مربیگری تشکیل شده، خود دلیل بر کمبود داور و مربی می باشد.

جدول ۱۳-۱۷- نسبت مربی به ورزشکار به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲

شهرستان	تعداد ورزشکاران	تعداد مربیان	نسبت مربی به ورزشکار
آستارا	۲۹۸۵	۱۶	۲/۷
آستان اشرفیه	۳۰۵	۲۳	۳/۹
بندر انزلی	۴۰۰۰	۴۹	۸/۱
تالش	۳۵۴۴	۷۱	۱۱/۹
رشت	۱۹۱۸۷	۱۶۷	۲۷/۸
رودبار	۱۵۰۰	۳۳	۵/۴
رودسر	۴۷۷۰	۱۴۸	۲۴/۷
صومعه سرا	۷۱۱	۲۱	۳/۴
فومن	۲۵۰	۱۳	۲/۱
لاهیجان	۳۸۶۰	۲۷	۴/۵
لنگرود	۱۷۵۰	۳۳	۵/۵
جمع استان	۴۲۸۶۲	۶۰۱	۱۰۰

مأخذ: اداره کل تربیت بدنی.

۱۳-۵- مجتمع های تفریحی

الف- تعداد و توزیع فضایی مجتمع های تفریحی

بررسی توزیع فضایی مجتمع های تفریحی استان نشان می دهد که تعداد ۱۰ باب مجتمع تفریحی برای آرامش و آسایش و شغف روحی مسافران و میهمانان در کنار دریا، جنگل و مرداب با امکانات تفریحی و رفاهی به شرح ذیل مهیا شده است:

مرداب استیل آستارا: این مجتمع دارای ۱۴ واحد پلاژ با امکانات رفاهی از قبیل: ۲ واحد نمازخانه، ۵ واحد دوش آب سرد، محوطه بازی برای بچه ها، پارکینگ اتومبیل و آب و برق جهت خدمت رسانی می باشد. مجتمع تفریحی و ساحلی کیاشهر: این مجتمع در دو بخش جنگلی و ساحلی تدارک و تجهیز شده است. بخش نخست آن شامل پارک جنگلی به وسعت ۲۵ هکتار می باشد که از ۳۰ دستگاه پلاژ با امکانات رفاهی مربوط تدارک شده که شامل کتابخانه، کلوپ ورزشی، نمازخانه، چاپخانه، شهر بازی و رستوران است. بخش دوم مجتمع، شامل ۱ تا ۲ کیلومتر راه ارتباطی از مرداب به ساحل دریاست و اسکله زیبایی به طول ۱۲۰۰ متر میهمانان را برای شنا، قایقرانی و دیدن مناظر طبیعی به طرف خود جلب می کند.

مجتمع تفریحی و ساحلی قوی غازیان: این مجتمع در ابتدای شهر بندرانزلی و در مقابل مقبره «بی بی حوریه» واقع گردیده و به ساحل قوی غازیان مشهور است. ساحل قو با ۱۵ باب سوئیت و ۲۵ باب آلاچیق چوبی، با امکانات اقامتی، توانایی اسکان ۳۰۰ نفر را به طور همزمان داراست. فضای عمومی این طرح به سرویس های بهداشتی، رستوران و غرفه مواد غذایی و پارک کودک و نمازخانه مجهز بوده و محل های جداگانه ای نیز به شنای زنان و مردان اختصاص یافته است.

مجتمع تفریحی و ساحلی دریای بندرانزلی: این مجتمع در انتهای کیلومتر ۶ جاده ساحلی بندرانزلی (خیابان

پاسداران) به وسعت ۵ هکتار واقع گردیده و مجهز به ۲۸ دستگاه اتاقک ساحلی است که دارای امکاناتی نظیر نمازخانه، زمین‌های ورزشی، فروشگاه و محل‌های جدا برای شنای زنان و مردان است.

مجتمع تفریحی و ساحلی گیسوم: این مجتمع در مسیر اصلی بندر انزلی به تالش در جاده‌ای پوشیده از جنگل‌های عمود به دریا با وسعتی قریب به ۴۰ کیلومتر قرار گرفته است. در این مجتمع ۳۲ پلاژ مجهز به وسایل اولیه اقامتی، دوش آب سرد و پرده و موکت قرار داشته و تجهیزات دیگری نظیر آب و برق، آشپزخانه صحرایی، فروشگاه، غرفه مواد غذایی، کتابخانه و نانوائی هم تدارک دیده شده است. این طرح در زمینی به مساحت ۱۵۸۰۰ متر مربع واقع شده است.

مجتمع تفریحی و ساحلی جفرو: این مجتمع دارای پارک جنگلی به مساحت ۵۰۰۰ متر مربع در حاشیه دریا با امکاناتی نظیر ۴۱ باب پلاژ مدرن، ۲ دستگاه سوئیت همراه با امکانات آب و برق، نمازخانه، پارکینگ، زمین‌های ورزشی، کمک‌های اولیه و فوریت‌های پزشکی و نجات غریق، اسکله قایقرانی، بازارچه، غرفه کالاهای محلی، مخابرات و مکان‌های ویژه شنای زنان و مردان است. این طرح قابلیت استفاده بیش از ۱۰۰ خانوار را در یک زمان داراست.

مجتمع تفریحی و ساحلی رودسر: این طرح در زمینی به وسعت ۲۰ هزار متر مربع پیاده شده است و دارای امکاناتی نظیر ۱۶ دستگاه پلاژ مفروش به موکت، آب و برق، رستوران، امکانات پارک بازی و پارک کودک و طرح شنای زنان و مردان در دو بخش مختلف سواحل آرامبخش دریاست. در ضمن امکانات نجات غریق و چادر هلال احمر نیز در این مجتمع پیش‌بینی است.

ساحل گل‌سرخ چابکسر: این مجتمع که برای دو بخش ساحلی و پارک جنگلی برنامه‌ریزی گردیده، در قسمت پارک جنگلی ۲۰ باب اتاقک با امکانات رفاهی مورد نیاز هر مسافر آماده شده و در بخش تفریحی، ضمن تدارک امکانات لازم برای شنای خواهران و برادران، دارای امکاناتی نظیر وسایل ورزشی و تفریحی کودکان، سرویس‌های بهداشتی، مخابرات و نمازخانه است.

مجتمع تفریحی و ساحلی چمخاله: این مجتمع در دل جنگل قرار گرفته و با تعبیه سکوه‌های سیمانی و پاره‌ای از امکانات تفریحی و رفاهی دیگر از جمله طرح شنای خواهران و برادران، محل مناسبی جهت استراحت بازدیدکنندگان است. در جدول شماره ۱۳-۱۱، مشخصات مجتمع‌های تفریحی استان درج شده است.

شهربازی: استان گیلان فقط در دو نقطه از شهرستان رشت دارای شهر بازی است؛ یکی به نام شهربازی قدس در محدوده شهری و دیگری به نام شهر شادی خارج از محدوده شهری رشت، در جاده رشت به بندرانزلی و مقابل فرودگاه واقع شده است و ۱۰ شهرستان دیگر فاقد شهربازی می‌باشند. در شهربازی قدس انواع وسایل بازی جهت سرگرمی و تفریح بازدیدکنندگان به ویژه کودکان و نوجوانان دایر شده است.

جدول ۱۳-۱۸- بررسی تعداد و توزیع فضایی مجتمع‌های تفریحی

نام شهرستان	نام مجتمع تفریحی	تأسیسات رفاهی موجود	آدرس
آستارا	مرداب استیل	۱۴ واحد پلاژ با امکانات رفاهی مربوطه از جمله: ۲ واحد نمازخانه، ۵ واحد دوش آب سرد، محوطه بازی بچه‌ها، پارکینگ اتومبیل و آب و برق	مجتمع تفریحی ساحلی آستارا
آستانه اشرفیه	مجتمع تفریحی و ساحلی کیشهر	این مجتمع دارای دو بخش جنگلی و ساحلی است. در بخش جنگلی امکاناتی نظیر ۳۰ دستگاه پلاژ، کتابخانه، کلوپ ورزشی، نمازخانه، چایخانه، رستوران فراهم شده است. بخش ساحلی دارای اسکله زیبایی به طول ۱۲۰۰ متر جهت شنا و قایقرانی است.	کیشهر
بندر انزلی	مجتمع تفریحی و ساحلی قوی غازیان	این مجتمع دارای ۱۵ باب سوئیت، ۲۵ باب آلچق چوبی، رستوران و غرفه مواد غذایی، سرویس‌های بهداشتی، پارک کودک و نمازخانه، محل اختصاصی شنای آقایان و بانوان است	ابتدای شهر بندرانزلی مقابل مقبره بی‌بی حوریه
	مجتمع تفریحی و ساحلی دریای انزلی	این مجتمع مجهز به ۲۸ دستگاه اتاقک ساحلی است که دارای امکانات اولیه اقامتی، نمازخانه، زمین‌های ورزشی، فروشگاه و شرایط لازم برای شنای آقایان و بانوان است. علاوه بر این، بزرگ‌ترین و زیباترین مرداب جهان همراه با انواع گل‌های رنگارنگ در این شهرستان قرار دارد.	در انتهای کیلومتر ۶ جاده ساحلی بندرانزلی
تالش	مجتمع تفریحی و ساحلی گیسوم	این مجتمع دارای ۳۲ پلاژ مجهز به وسایل اولیه اقامتی و دوش آب سرد و پرده و موکت، به همراه تجهیزات آب و برق، آشپزخانه صحرایی، فروشگاه‌غرفه‌های مواد غذایی و کتابخانه و نانوائی است	در منطقه دیناچال، حدود ۵۳ کیلومتری مسیر اصلی انزلی به تالش
رشت	مجتمع تفریحی و ساحلی جفرو	دارای پارک جنگلی که امکاناتی نظیر ۴۱ باب پلاژ مدرن، ۲ دستگاه سوئیت همراه با امکانات آب و برق، نمازخانه پارکینگ، زمین‌های ورزشی، کمک‌های اولیه و فوریت‌های پزشکی و نجات غریق، اسکله قایقرانی، بازارچه، غرفه کالاهای محلی و مخابرات و مکان‌های ویژه آقایان و بانوان است.	۲۳ کیلومتری جاده رشت به بندرانزلی
	شهربازی قدس	انواع وسایل بازی برای کودکان و نوجوانان، نمازخانه، فروشگاه مواد غذایی و مکان‌هایی برای اقامت چندساعته خانوارها، فروشگاه پاره‌ای از اقلام غیرخوراکی	پارک شهر
	شهرشادی	انواع وسایل برای تفریح کودکان و نوجوانان، نمازخانه، فروشگاه مواد غذایی، مکان‌هایی برای اقامت موقت خانوارها، پارکینگ اتومبیل	جاده بندرانزلی روبه‌روی فرودگاه
رودسر	مجتمع تفریحی و ساحلی رودسر	این مجتمع دارای ۱۶ دستگاه پلاژ مفروش به موکت، آب و برق، رستوران، امکانات پارک‌بازی و پارک کودک و امکانات نجات غریق و چادر هلال‌احمر و مکان‌های ویژه شنای آقایان و بانوان است.	رودسر
	ساحل گل‌سرخ چابکسر	این مجتمع دارای ۲ بخش ساحلی و جنگلی است. در بخش ساحلی امکاناتی نظیر وسایل ورزشی و تفریحی کودکان، سرویس‌های بهداشتی، مخابرات، رستوران، نمازخانه، سکوی سیمانی و امکانات لازم برای شنای آقایان و بانوان است. در بخش جنگلی ۲۰ باب اتاقک با امکانات رفاهی مورد نیاز هر مسافر تدارک شده است.	حد فاصل دو منطقه کلاچای و چابکسر
لنگرود	مجتمع تفریحی و ساحلی چمنخاله	این مجتمع به صورت استراحتگاهی در دل جنگل با تعبیه سکوی سیمانی و پاره‌ای امکانات تفریحی و رفاهی و طرح شنای آقایان و بانوان است	چمنخاله

ب- طرح‌ها و پروژه‌های در دست اجرا در زمینه تأسیسات فعالیت‌های فرهنگی و تفریحی

طرح‌ها و پروژه‌های در دست اجرای استان در زمینه توسعه تأسیسات فعالیت‌های فرهنگی و تفریحی در جدول شماره ۱۳-۱۹، ارائه شده است و براساس آن در سال ۱۳۷۴ تعداد ۱۲ طرح در قالب ۵۷ پروژه با اعتبار

۱۱۸۶۶/۱ میلیون ریال در سطح استان در دست اجرا بوده است. از کل ۵۷ پروژه در دست اجرا، تعداد ۳۸ پروژه مربوط به احداث، تکمیل یا توسعه کتابخانه‌های مجتمع فرهنگی و هنری، ۳ پروژه مربوط به احداث و بازسازی کانون‌های پرورش فکری و کودکان و نوجوانان، ۱۲ پروژه مربوط به بازسازی گلزار شهدای انقلاب اسلامی، یک پروژه مربوط به ادامه بازسازی آرامگاه دکتر معین، یک پروژه مربوط به بازسازی مساجد رودبار، یک پروژه مربوط به پل تاریخی میرزا کوچک و یک پروژه مربوط به طرح سالم‌سازی دریا بوده است. همچنین این بررسی نشان می‌دهد که ۷۴ درصد از کل پروژه‌های در دست اجرا در زمینه توسعه و ارتقای سطح فرهنگی و ۲۶ درصد باقیمانده مربوط به ارتقای خدمات فرهنگی و تفریحی بوده است.

جدول ۱۳-۱۹- طرح‌ها و پروژه‌های در دست اجرا در زمینه تأسیسات
فعالیت‌های فرهنگی و تفریحی
(میلیون ریال)

نام طرح	تعداد پروژه	میزان کل اعتبار
تکمیل و توسعه کتابخانه‌های مجتمع فرهنگی و هنری استان گیلان	۲۲	۱۰۳۲۳/۱
احداث کتابخانه‌های روستایی در مناطق محروم	۱۳	۲۸۲
بازسازی گلزار شهدای انقلاب اسلامی	۱۲	۶۳/۶
احداث مجتمع فرهنگی و هنری	۱	۲۲۰/۹
بازسازی کانون‌های پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۲	۲۱/۶
احداث مجتمع فرهنگی و هنری گوراب زرمیخ	۱	۱۳۳/۷
پایگاه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۱	۵۱/۹
تکمیل کتابخانه عمومی فشم	۱	۲۳
ادامه بازسازی آرامگاه دکتر معین	۱	۵۰
طرح سالم‌سازی دریا	۱	۶۸۰
مرمت پل تاریخی میرزا کوچک	۱	۱۰
بازسازی مساجد رودبار	۱	۶/۳
جمع کل طرح‌ها	۵۷	۱۱۸۶۶/۱

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه استان گیلان.

۱۳-۶- رادیو و تلویزیون

۱۳-۶-۱- رادیو

در جدول شماره ۱۳-۲۰، میزان تولید برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی استان نشان داده شده و براساس آن در سال ۱۳۷۲ به میزان ۸۵۰۸۴/۳۵ دقیقه برنامه رادیویی محلی تولید و پخش گردیده است، که از این مجموعه ۶۵۷۶/۳۵ دقیقه برنامه اخبار، ۶۸۱۸ دقیقه برنامه کودک و نوجوان و ۷۱۶۹۰ دقیقه سایر برنامه‌های رادیویی از قبیل ورزشی، سیاسی، اقتصادی و... بوده است. همچنین این بررسی نشان می‌دهد که از کل برنامه‌های محلی تولید شده در این سال، ۷/۷ درصد مربوط به تولید اخبار، ۸ درصد مربوط به تولید برنامه کودک و نوجوان و ۸۴/۳ درصد مربوط به تولید سایر برنامه‌های رادیویی بوده است. در جدول شماره ۱۳-۲۱، میزان تولید برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی محلی استان با کل کشور مورد مقایسه قرار گرفته است. همان‌گونه که در جدول مذکور دیده می‌شود، در سال ۱۳۷۲ مدت پخش برنامه از مراکز رادیویی کشور ۴۵۱۵۷ ساعت بود که ۲۴۸۸ ساعت (۶ درصد) مربوط به پخش اخبار و ۴۲۶۶۹ ساعت (۹۴ درصد)

دیگر مربوط به پخش سایر برنامه‌های رادیویی کشور بوده است. در طول سال ۱۳۷۲ جمعاً ۱۴۱۸ ساعت برنامه محلی رادیویی تولید و پخش شده که از این مقدار، ۱۱۰ ساعت (۸ درصد) مربوط به اخبار و ۱۳۰۸ ساعت (۹۲ درصد) دیگر مربوط به سایر برنامه‌های رادیویی محلی بوده است. مقایسه میزان تولید برنامه‌های رادیویی محلی استان با مدت پخش برنامه از مراکز رادیویی کشور نشان می‌دهد که کل تولید برنامه رادیویی محلی استان معادل ۳ درصد مدت پخش مراکز رادیویی کشور در طول سال ۱۳۷۲ بوده است که از این مقدار، ۰/۲ درصد مربوط به اخبار و ۲/۸ درصد هم مربوط به سایر برنامه‌های رادیویی بوده است. میزان تولید خبر رادیویی محلی استان معادل ۴/۴ درصد پخش اخبار رادیویی کشور و میزان تولید سایر برنامه‌های محلی استان معادل ۳/۱ درصد پخش سایر برنامه‌های رادیویی کشور است.

(دقیقه)

جدول ۱۳-۲۰- میزان تولید برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی محلی استان در سال ۱۳۷۲

سال	رادیو				تلویزیون			
	جمع کل	اخبار	گزارش	کودک و نوجوان	سایر	جمع کل	اخبار	گزارش
۱۳۷۲	۸۵۰۸۴/۳۵	۶۵۷۶/۳۵	-	۶۸۱۸	۷۱۶۹۰	۱۵۶۵۹/۲۲	۳۹۹۰/۲۲	-
						۱۶۹۱		۹۹۷۸

مأخذ: صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، مرکز رشت.

جدول ۱۳-۲۱- میزان تولید برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی محلی استان و مقایسه آن با مدت

(ساعت)

پخش برنامه از مراکز رادیویی و تلویزیونی کشور در سال ۱۳۷۲

شرح	رادیو			تلویزیون		
	جمع	خبر	سایر برنامه‌ها	جمع	خبر	سایر برنامه‌ها
استان گیلان	۱۴۱۸	۱۱۰	۱۳۰۸	۲۶۱	۶۷	۱۹۴
کل کشور	۴۵۱۵۷	۲۴۸۸	۴۲۶۶۹	۸۱۷۲	۱۴۸۶	۶۶۸۶

مأخذ: صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، مرکز رشت - سالنامه آماری کشور.

۱۳-۶-۲- تلویزیون

بررسی میزان تولید برنامه‌های تلویزیونی در جدول شماره ۱۳-۲۰، نشان می‌دهد که در سال ۱۳۷۲ به میزان ۱۵۶۵۹/۲۲ دقیقه برنامه محلی تولید و پخش گردیده است که از این مجموعه ۳۹۹۰/۲۲ دقیقه اخبار، ۱۶۹۱ دقیقه برنامه کودک و جوان و ۹۹۷۸ دقیقه سایر برنامه‌های تلویزیونی از قبیل ورزشی، سیاسی، اقتصادی و... بوده است. همچنین این بررسی نشان می‌دهد که از کل برنامه‌های محلی تولید شده در این سال، ۲۵/۵ درصد مربوط به تولید اخبار، ۱۰/۸ درصد مربوط به تولید برنامه کودک و نوجوان و ۶۳/۷ درصد مربوط به تولید سایر برنامه‌های تلویزیونی بوده است. از مراجعه به جدول شماره ۱۳-۲۱، مقایسه میزان تولید برنامه‌های تلویزیونی محلی استان با کل کشور مشخص می‌شود که در سال ۱۳۷۲ مدت پخش برنامه از مراکز تلویزیونی کشور ۸۱۷۲ ساعت بود که ۱۴۸۶ ساعت (۱۸ درصد) مربوط به پخش اخبار و ۶۶۸۶ ساعت (۷۲ درصد) دیگر مربوط به پخش سایر برنامه‌های رادیویی کشور بوده است. در سال ۱۳۷۲ جمعاً ۲۶۱ ساعت برنامه تلویزیونی محلی تولید و پخش شده است که از این مقدار، ۶۷ ساعت (۲۶ درصد) مربوط به اخبار و ۱۹۴ ساعت (۷۴ درصد) مربوط به پخش سایر برنامه‌های رادیویی کشور بوده است.

درصد) دیگر مربوط به سایر برنامه‌های تلویزیونی محلی بوده است. مقایسه میزان تولید برنامه‌های تلویزیونی محلی استان با مدت پخش برنامه از مراکز تلویزیونی کشور نشان می‌دهد که کل تولید برنامه تلویزیونی محلی استان معادل ۳/۲ درصد مدت پخش مراکز تلویزیونی کشور در طول سال ۱۳۷۲ بوده است که از این مقدار، ۰/۸ درصد مربوط به اخبار و ۲/۴ درصد هم مربوط به سایر برنامه‌های تلویزیونی بوده است. میزان تولید خبر تلویزیونی محلی استان معادل ۴/۵ درصد پخش اخبار تلویزیونی کشور و میزان تولید سایر برنامه‌های محلی استان معادل ۲/۹ درصد پخش سایر برنامه‌های تلویزیونی کشور بوده است. جدول شماره ۱۳-۲۲، نشان می‌دهد که استان گیلان در سال ۱۳۷۲ دارای ۱۸ فرستنده تلویزیونی به ابعاد کوچک و بزرگ در سطح شهرستان‌های خود بوده است. مهم‌ترین فرستنده تلویزیونی استان واقع در زیباکنار، تقریباً اکثر مناطق شهری و روستایی استان به استثنای شهرستان آستارا را تحت پوشش گرفته و تمام برنامه‌های شبکه اول و دوم از طریق این دستگاه پخش می‌گردد. وجود تمام یا بخشی از روستاها و همچنین استقرار تمام یا بخشی از شهرها نظیر ماسوله و جیرنده و لویشان در مناطق کوهستانی موجب گردیده که امکان پوشش تلویزیونی توسط یک فرستنده میسر نگردد. به همین منظور جهت پوشش این‌گونه مناطق اقدام به احداث یا راه‌اندازی ایستگاه‌های کوچک در نقاط کوهستانی گردیده تا امکان پوشش تلویزیونی تمام مناطق استان فراهم گردد. هرچند که تا سال ۱۳۷۲ این امر محقق نشده، ولی اقدامات مؤثر جهت تحت پوشش گرفتن تلویزیونی توسط مسئولان امر در جریان است.

جدول ۱۳-۲۲- بررسی وضعیت پوشش فرستنده‌های تلویزیونی

پوشش جمعیتی		منطقه زیرپوشش	نام و محل استقرار ایستگاه
روستایی	شهری		
۱۲۸۱۰۰۰	۸۶۳۰۰۰	استان گیلان	زیباکنار برنامه اول
۱۲۸۱۰۰۰	۸۶۳۰۰۰	استان گیلان	زیباکنار برنامه دوم
-	۱۰۰۰	منطقه ماسوله	ماسوله
-	۴۸۰۰	منطقه هرزویل منجیل	هرزویل
۳۷۰۰۰	۳۰۰۰	منطقه گلدیان رودبار	گلدیان
۸۰۰۰۰	-	منطقه کلیشم رودبار	کلیشم
۱۰۰۰	۱۰۷۰۰	شهر و مناطق حاشیه‌ای لویشان	لویشان
۵۰۰۰	-	منطقه شبخوسلات رودسر	شبخوسلات
۲۰۰۰	-	منطقه کلشتر رودبار	کلشتر
۴۰۰۰	-	منطقه طول لات رودبار	طول لات
۳۷۰۰۰	۳۵۰۰	رودبار	رودبار (برنامه دوم)
۳۰۰۰	-	منطقه خرچگیل تالش	خرچگیل
۳۵۰۰	-	منطقه امامزاده هاشم	امامزاده هاشم
۲۰۰۰	۷۰۰۰	منطقه پیری رودبار	پیری
۵۰۰۰۰	-	منطقه حشمت آباد رودبار	حشمت آباد
۲۰۰۰	-	منطقه اسماعیل گواهر رودسر	اسماعیل گواهر
۳۰۰۰	-	منطقه مرسه رودسر	مرسه
۳۰۰۰	-	منطقه هر دو آب رودسر	هر دو آب

منابع: صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، مرکز رشت.

۷-۱۳- توجه و گرایش مردم به رسانه‌ها و وسایل ارتباط جمعی خودی

وجود پژوهش‌هایی که بیانگر گرایش مردم استان به رسانه‌های گروهی و وسایل ارتباط جمعی خودی و محلی باشد محدود است. کسب اطلاعات در این زمینه نیاز به تحقیقات بسیاری دارد ولی در مجموع تحقیقات محدودی، بیشتر به شکل نظرسنجی صورت پذیرفته است که به نتایج آنها اشاره می‌گردد.

۱-۷-۱۳- میزان شنونده برنامه‌های محلی رادیویی

در خصوص میزان شنونده برنامه‌های محلی رادیو گیلان، نتایج بیانگر آن است که ۴۵ درصد از مردم به برنامه‌های محلی رادیو گیلان گوش می‌دهند. پیگیری نتایج در گروه‌های سنی مختلف نتایج متفاوتی را به دست می‌دهد، به طوری که بیشترین شنوندگان برنامه‌های رادیو گیلان را گروه سنی ۵۰ سال و بیشتر، با ۵۶ درصد و کمترین تعداد را گروه سنی ۲۵-۲۹ ساله با ۳۰ درصد تشکیل می‌دهند.

در جدول شماره ۱۳-۲۳، گرایش گروه‌های مختلف سنی به برنامه‌های محلی رادیو گیلان ارائه شده است:

جدول ۱۳-۲۳- گرایش به برنامه‌های رادیو گیلان با توجه

به گروه‌های سنی مختلف

گروه سنی به سال	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	۲۵-۲۹	۳۰-۳۹	۴۰-۴۹	۵۰ و بیشتر
درصد شنوندگان	۴۳	۴۴	۳۰	۵۱	۴۷	۵۶

همانطور که نتایج بیان می‌دارد، میزان گرایش در گروه‌های سنی ۳۰ ساله و بیشتر بیش از گروه‌های سنی ۳۰ ساله و کمتر می‌باشد. لذا دلایل حاکم بر این وضعیت نیازمند تحقیق و بررسی است تا بین انتظارات مردم و برنامه‌های رادیو تعادل ایجاد گردد.

همان‌گونه که در جدول شماره ۱۳-۲۴، دیده می‌شود، بررسی شنوندگان رادیو از نظر وضعیت سواد و تحصیلات بیانگر این است که با میل به تحصیلات بالا، میزان گرایش به برنامه‌های محلی رادیو کاسته می‌شود و افراد دارای تحصیلات راهنمایی و ابتدایی بیشترین گرایش را به برنامه‌های محلی رادیو دارند.

جدول ۱۳-۲۴- درصد شنوندگان از نظر سواد

سواد	بی سواد	ابتدایی	راهنمایی	متوسطه	دیپلم	عالی
درصد	۴۱	۵۳	۵۵	۴۷	۴۴	۳۲

در جدول شماره ۱۳-۲۵، نیز، میزان رضایت شنوندگان از برنامه‌های رادیو در بین مردم ارائه شده است:

جدول ۱۳-۲۵- میزان رضایت شنوندگان از برنامه‌های رادیو در بین مردم

میزان رضایت	خیلی زیاد	زیاد	تاحدودی	کم	خیلی کم	نمی‌دانم	جمع
درصد	۱۱	۲۲	۵۴	۶	۲	۵	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، ۵۴ درصد شنوندگان تا حدودی از برنامه‌های رادیو راضی بوده‌اند و در مجموع با در نظر گرفتن ۳۳ درصد از شنوندگانی که رضایت زیاد و خیلی زیاد از برنامه‌های رادیو داشته‌اند می‌توان گفت که رضایت عمومی از برنامه‌های رادیو خوب بوده است.

۱۳-۷-۲- میزان پسندهای محلی تلویزیونی

مقایسه شنوندگان برنامه‌های محلی رادیو با بینندگان برنامه‌های محلی تلویزیون نشان می‌دهد که بینندگان برنامه‌های محلی تلویزیون بیشتر از شنوندگان رادیو محلی بوده، به طوری که متوسط گرایش به برنامه‌های رادیویی که ۴۵ درصد بود در برنامه‌های تلویزیون به ۵۳ درصد می‌رسد.

بررسی بینندگان برنامه‌های محلی تلویزیون بیانگر این است که ۵۱ درصد از مردان و ۵۵ درصد از زنان، بینندگان برنامه‌های محلی تلویزیون می‌باشند. در بین گروه‌های سنی مختلف، گروه سنی ۳۰-۳۹ ساله و ۱۵-۱۹ ساله با ۵۷ درصد نسبت به سایر گروه‌های سنی گرایش بیشتری به برنامه محلی تلویزیون داشته‌اند و از نظر سواد نتایج نشان می‌دهد افراد دارای تحصیلات عالی نسبت به سایرین کمترین گرایش را داشته‌اند و بیشترین گرایش مربوط به دوره راهنمایی بوده است. در جدول شماره ۱۳-۲۶، نتایج به تفکیک سن، جنس و سواد منعکس گردیده است.

جدول ۱۳-۲۶- میزان گرایش به برنامه‌های محلی تلویزیون به تفکیک جنس، سن، سواد

شرح	جنس		سن							سواد				کل	
	مرد	زن	۱۹-۱۵	۲۴-۲۰	۲۹-۲۵	۳۹-۳۰	۴۹-۴۰	۵۰-بیشتر	سواد ابتدایی	راهنمایی	دبیرستانی	دیپلم	عالی		
درصد	۵۱	۵۵	۵۷	۴۶	۵۳	۵۷	۵۲	۵۱	۵۲	۵۲	۵۵	۴۳	۶۲	۴۴	۵۳

یکی از عوامل مرتبط با گرایش به برنامه‌های تلویزیونی، میزان رضایت مردم از برنامه‌هاست که نتایج بررسی میزان رضایت از برنامه‌های محلی تلویزیون در استان گیلان که در جدول شماره ۱۳-۲۷، ارائه شده است بیانگر این است که ۱۰ درصد از مصاحبه شدگان از برنامه‌ها خیلی زیاد رضایت دارند، ۲۷ درصد زیاد، ۵۴ درصد تا حدودی، ۸ درصد کم و خیلی کم و درصدی نیز هیچ‌گونه اظهار نظری در خصوص میزان رضایت خود نکرده‌اند، که در مجموع میزان رضایت از برنامه‌های محلی تلویزیون خوب بوده است.

جدول ۱۳-۲۷- میزان رضایت از برنامه‌های محلی تلویزیون

میزان رضایت	خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	خیلی کم	نمی‌دانم	جمع
درصد	۱۰	۲۷	۵۴	۵	۳	۱	۱۰۰

فصل چهاردهم- گردشگری

۱۴-۱- جاذبه‌ها

کسی که از طریق شهر لوشان وارد گیلان می‌شود و با طی بیش از ۲۷۰ کیلومتر خود را به آستارا می‌رساند یا

کسی که از چابکسر ابتدای شرق گیلان به این سرزمین می‌آید و خود را با طی مسافت بیش از ۱۶۰ کیلومتر از طریق شهرهای رودسر، لنگرود، لاهیجان، رشت و فومن به ماسوله می‌رساند، تقریباً هیچ نقطه‌ای را نمی‌تواند بیابد که دارای جاذبه‌ای برای سیر و سیاحت نباشد. با این توصیف، بدون تردید همه جاذبه‌های استان را نمی‌توان به تصویر کشید؛ زیرا اگر از جنگل و مرتع صحبت شود، سراسر منطقه پوشیده از جنگل و مرتع است. چنانچه از آب‌های سطحی و رودخانه‌ها سخنی به میان آید، در میان زمین‌های زراعی و غیرزراعی رودخانه‌های جاری، ماریچ‌وار با فاصله‌های کمی از هم عبور می‌کنند تا به دریای خزر بریزند. در مورد مرداب‌ها، تالاب‌ها و استخرها، علاوه بر تالاب معروف و مشهور بین‌المللی انزلی، این استان دارای بیش از ۸۰ استخر و آبگیر است که مساحت هر یک از آنها بیش از ۱۵ هکتار می‌باشد و مساحت کل آنها را بدون احتساب استخرهای با مساحت کمتر از ۱۵ هکتار روی هم رفته بیش از ۵۹۰۰ هکتار تخمین زده‌اند. در اینجا تنها به جاذبه‌ها و آثار تاریخی که از سوی ادارات و سازمان‌های ذی‌ربط اعلام شده بسنده می‌شود و از جاذبه‌های دیگری که تنها با مشاهدات عینی قابل توصیف‌اند صرف‌نظر می‌گردد.^۱

شهرستان آستارا

ایرانگردان و جهانگردانی که می‌خواهند خود را از آستارا به اردبیل برسانند، با عبور از یک جاده کوهستانی جنگلی با گردنه حیران، از نقاط بسیار دیدنی استان است روبه‌رو می‌شوند. آثار تاریخی، فرهنگی، طبیعی و نقاط دیدنی و جاذبه‌های توریستی و سیاحتی این شهرستان عبارتند از:

- دبیرستان حکیم نظامی سابق (شهید مرجبا)، تأسیس سال ۱۲۷۵ در عهد محمد شاه قاجار؛
- دبستان داریوش سابق (شهید مدنی)، تأسیس سال ۱۳۱۹ در عهد مظفرالدین شاه قاجار؛
- مسجد میرزا، احداث در سال ۱۳۱۷ هجری قمری عهد فتحعلی شاه قاجار؛
- مسجد جامع، احداث در سال ۱۲۸۹ هجری قمری (بعد از انقلاب تجدید بنا شده است)؛
- بقعه «پیر قطب‌الدین» در ۳ کیلومتری آستارا به اردبیل در «باش محله» «باغچه سرا» واقع است. احداث سال ۹۴۲ هجری قمری که در سال ۱۳۰۱ هجری قمری تجدید بنا شده است؛
- بقعه «تاج‌الدین محمد خیوی» متوفی در سال ۷۳۲ هجری قمری در روستای «بیجاربن»؛
- «سید قاسم» و «سید ابراهیم» (امامزاده) که از فرزندان امام موسی کاظم (ع) هستند و بقعه آنها در روستای کانرود آستارا واقع است. این بقعه در عهد «آقا محمدخان قاجار» تأسیس و در سال ۱۳۰۷ هجری قمری توسط «هدایت خان رشتی» تجدید بنا شده است؛
- بقعه «بابا حسن لوندی»، تأسیس در عهد صفویه. شاگرد «شیخ زاهد گیلانی» بوده است و مقبره‌اش در روستای «لوندویل» واقع می‌باشد؛
- بقعه «باباعلی» تأسیس در عهد صفویه. این مرد نیز خدمت «شیخ زاهد گیلانی» را می‌کرده و مقبره وی در روستای باباعلی واقع است که در عهد صفویه تأسیس شده است؛
- بقعه «شیخ رشید محمد دوست» که در عهد صفویه تأسیس شده است و در روستای «چلونده» قرار دارد؛
- بقعه «بابامرزی» که در کنار رودخانه «ویزنه» واقع می‌باشد؛

۱. در این بخش از کتاب و منبع زیر بسیار استفاده شده است:
الف- منوچهر ستوده از آستارا تا آستاراآباد.
ب- مدارک موجود در استانداری گیلان.

- قلعه بز معروف به بز قلعه محل اختفای «بابک خرم دین»؛

- امامزاده عباس؛

- قلعه شنیدان، میان مرز ایران و جمهوری آذربایجان؛

- لرزان خانه آبگرم علی داشی معروف به دیوار ابری؛

- استیل عباس آباد (مرداب استیل) کیلومتر ۴ آستارا- انزلی؛

- طرح سالم سازی دریا.

مجتمع تفریحی ساحلی آستارا دارای ۱۴ واحد پلاژ با امکانات رفاهی از جمله: ۲ باب نمازخانه، ۵ واحد دوش آب سرد، محوطه بازی کودکان، پارکینگ اتومبیل و آب و برق است.

شهرستان آستانه اشرفیه

این شهرستان که در منطقه «بیه پیش» (منطقه شرق گیلان) واقع شده، مرکز عمده تولید بادام زمینی است. از آثار تاریخی، فرهنگی، طبیعی و نقاط دیدنی و جاذبه‌های توریستی و سیاحتی این شهر عبارتند از:

- مرقد «آقا سید جلال‌الدین اشرف» برادر گرامی حضرت امام رضا (ع) و پسر امام موسی کاظم (ع) که در سال ۳۱۱ هجری قمری احداث شده است. این بقعه یکی از کانون‌های زیارتی درجه اول ایران به شمار می‌رود و در شهرستان آستانه اشرفیه واقع شده است؛

- پل خشتی «نیاکو» در فاصله ۲ کیلومتری آستانه به لاهیجان که در روستای «نیاکو» قرار دارد و شامل یک دهانه بزرگ و ۲ دهانه کوچک است. این پل مربوط به قرن نهم هجری قمری می‌باشد. پهنای پل ۵/۸ متر و در دو طرف آن جان‌پناهی از آجر به پهنای ۳۷ سانتیمتر ساخته شده است. درازای پل ۵۰ متر و پهنای آن ۴/۷۰ متر است؛

- پل خشتی «تجن گوگه» این پل آجری شامل دو دهانه بزرگ با طاق‌های جناقی است. درازای پل ۶۰ متر و پهنای آن ۴/۵ متر و مربوط به دوره قبل از صفویه می‌باشد؛

- مقبره مرحوم «دکتر معین» (صاحب کتاب فرهنگ لغات) که در پارک معین شهر آستانه اشرفیه واقع است؛

- شیلات ناحیه دو بندر کیشهر؛

- ساحل زیبای بندر کیشهر، منطقه بوچاق، پارک جنگلی لب دریا صفرابسته و سیدناصرالدین چهارده؛

- مجتمع تفریحی و ساحلی کیشهر: این مجتمع در ۱۷ کیلومتری آستانه اشرفیه واقع شده و به وسیله دوراه آسفالت از غرب به «چمخاله» و از شرق به سواحل زیبای «جفرو» ارتباط دارد. این مجتمع در دو بخش ساحلی و جنگلی تدارک دیده شده است. بخش جنگلی آن به وسعت ۲۰ هکتار دارای ۳۰ دستگاه پلاژ با امکانات رفاهی مانند کلوپ ورزشی، شهر بازی، رستوران، کتابخانه، نمازخانه و... بوده و بخش ساحلی آن دارای اسکله زیبایی به طول ۱۲۰۰ متر برای شنا و قایقرانی است.

شهرستان بندرانزلی

این شهرستان که نامی آشنا برای همه ایرانیان دارد، در ۴۰ کیلومتری شمال رشت و در کرانه جنوبی دریای خزر واقع شده است. آثار تاریخی، فرهنگی، طبیعی و جاذبه‌های توریستی و سیاحتی این شهرستان عبارتند از:

- ساختمان شهرداری و ساختمان موزیک، (احداث شده در زمان رضاخان)؛
- بلوار انزلی شامل اسکله و برج ساعت شهرداری؛
- کاخ میان پشته و موزه نظامی (احداث شده در زمان رضاخان)؛
- تالاب بندرانزلی (از تالاب‌های معروف بین‌المللی)؛
- جزیره گل لاله؛
- شکارگاه‌ها در فصل پاییز و زمستان؛
- «بی‌بی حوریه» واقع در «سوسر» «غازیان»، خواهر امام رضا (ع)؛
- امامزاده صالح واقع در «غازیان» از فرزندان امام موسی کاظم (ع)؛
- مناره مسجد قائمیه؛
- آقا پیر در روستای کلور؛
- بشمن پیر در روستای «بشم» (بشم پیر پسر سید شرفشاه است)؛
- شنبه بازار با یکصد سال قدمت؛
- زیارتگاه «حاج سید محمد نجفی» در سامانسر غازیان؛
- پل‌های انزلی و غازیان - احداث در سال ۱۳۱۴؛
- مناظر طبیعی ساحل بندرانزلی و غازیان؛
- استخر طبیعی دریا در ۱۰ کیلومتری غرب انزلی در حاشیه جاده انزلی - تالش در روستای گلوگاه محل تجمع قوهای زیبا در زمستان؛
- موج شکن‌های بندرانزلی به طول ۵۲۰ متر و غازیان به طور ۷۵۰ متر با قدمت ۸۵ ساله؛
- خانه «داودزاده» (دکتر معتضدی مربوط به دوران قاجار)؛
- ساحل قوی غازیان (دهکده ساحلی): در ابتدای شهر انزلی و در مقابل مقبره بی‌بی حوریه واقع شده است. ساحل قو با ۱۵ باب سونیت و ۲۵ آلاچیق چوبی با امکانات اقامتی که قابلیت اسکان ۳۰۰ نفر را به طور همزمان دارد. فضای عمومی این طرح علاوه بر سرویس‌های بهداشتی، رستوران و غرفه مواد غذایی، پارک کودک و نمازخانه، با زیربنای قریب به ۵۰۰۰ متر مربع در اضلاع شرقی و غربی به شنای خواهران و برادران اختصاص یافته است؛
- مجتمع ساحلی و تفریحی بندرانزلی: این مجتمع در انتهای کیلومتر ۶ جاده ساحلی انزلی (خیابان پاسداران) به وسعت ۵ هکتار واقع است و مجهز به ۲۸ دستگاه اتاقک ساحلی با امکانات اولیه اقامتی، نمازخانه، زمین‌های ورزشی، فروشگاه و شرایط لازم برای شنای خواهران و برادران می‌باشد.

شهرستان رشت

این شهرستان که دارای آب و هوای مرطوب و بارانی است، یکی از مراکز مهم توریستی ایران بوده و دارای آثار تاریخی و صنایع دستی چوبی است. قلابدوزی آن نیز شهرت بسزایی دارد. از آثار تاریخی، فرهنگی، طبیعی و جاذبه‌های توریستی و سیاحتی این شهرستان عبارتند از:

- مجموعه میدان شهرداری شامل ساختمان شهرداری، استانداری سابق، ساختمان پست و تلگراف، هتل

۱. خانه داودزاده، اداره دادگستری و بانک ملی جمعاً مجموعه میدان انزلی را تشکیل می‌دهند، احداث در زمان رضاخان بوده و سیمان‌بری و آجربری تزئینی در نما دارای ارزش هنری است.

ایران و کتابخانه ملی می باشد؛

- پارک قدس (محتشم سابق)؛

- مجتمع فرهنگی تفریحی شهر شادی واقع در مقابل فرودگاه رشت؛

- ساختمان کلاه فرنگی واقع در پارک شهر رشت؛

- دبیرستان شهید بهشتی (شاپور سابق) در شهر رشت؛

- مسجد صفی مربوط به قرن نهم هجری قمری و منسوب به «صفی میرزا» فرزند «شاه عباس صفوی» واقع در شهر رشت؛

- مسجد «حاج صمدخان» دارای ۴ ستون و محراب گچ بری واقع در باقرآباد رشت که با بهره گیری از معماری بیت المقدس در سال ۱۳۳۴ هجری قمری احداث شده است؛

- مسجد کاسه فروشان واقع در بازار خرازهای رشت؛

- مسجد «حاج مجتهد» در محله صیقلان رشت؛

- مسجد و مدرسه «حاج سمیع» واقع در محله ساغریسازان رشت؛

- مسجد «آقاسید عباس» واقع در محله ساغریسازان رشت؛

- مسجد اردبیلیان واقع در بادی... جنب امامزاده «آسید ابراهیم»؛

- مناره مسجد چمارسرای رشت؛

- بقعه «امامزاده هاشم» واقع در ۳۰ کیلومتری جاده رشت - تهران؛

- بقعه متبرکه «آقا سید ابراهیم» واقع در لاکان؛

- خواهر امام رشت؛

- بقعه «آقا سید قاسم» واقع در جولاب؛

- بقعه متبرکه «آقا سید دانیال» واقع در خشت مسجد؛

- بقعه متبرکه «آقا سید شریف» واقع در روستای آقاسید شریف (کتیگر)؛

- بقعه «آقا پیربوعلی» واقع در رشت ابتدای جاده رشت - لاهیجان؛

- دانای علی واقع در محله چمارسرای (کیاب) رشت؛

- بقعه متبرکه «امامزاده صالح» معروف به «امامزاده کفترو» واقع در کفترو؛

- پل چمارسرا؛

- موزه رشت، تأسیس ۱۳۴۹، دارای دو بخش موزه و باستان شناسی؛

- آرامگاه «میرزا کوچک خان جنگلی» واقع در منطقه سلیمانداراب رشت؛

- آرامگاه «دکتر حشمت» واقع در جلّه خانه رشت؛

- استخر طبیعی عینک (در روستای عینک) در ابتدای جاده رشت - فومن که اینک به شهر رشت وصل شده است؛

- عمارت قره گزلو واقع در چوکام؛

- عمارت دیوانی و ناصریه که از بناهای دوران قاجار است و به دست قاسم خان والی رشت ساخته شده است؛

- عمارت گونی بافی در میدان فرهنگ رشت؛

- حمام گلستان در سبزه میدان؛
- حمام حاجی در ساغریسان؛
- حمام حاج آقابزرگ در آفخرا؛
- کاروانسرای: طاقی بزرگ، طاقی کوچک، گلشن محتشم، چینی چیان، ملک، سرای آهنی، سرای میرزا احمد بزرگ و کاروانسرای شاه عباسی (لات عباسی). کاروانسرای اخیر مربوط به دوران صفوی، واقع در ۲ کیلومتری امامزاده هاشم که در سال ۱۲۴۶ هجری قمری بنا شده است؛
- پارک جنگلی سراوان؛
- پیر سرا؛
- بستر ساحلی سفید رود؛
- طالم سه شنبه واقع در سنگر رشت؛
- منزل «حاج آقا رودباری» واقع در کوی مسجد صفی؛
- خانه «سید هاشم بحرانی»؛
- خانه «حاجی میرزا احمد ابریشمی» واقع در میدان صیقلان؛
- مجتمع رفاهی - تفریحی جفرود: برای بزرگسالان و کودکان دارای ۴۱ باب پلاژ مدرن، نمازخانه، پارکینگ، زمین های ورزشی، کمک های اولیه و فوریت های پزشکی و نجات غریق، اسکله قایقرانی، بازارچه، غرفه کالاهای محلی و مخابرات، مکان های ویژه شنای خواهران و برادران و موقعیت خاص پذیرایی است. این طرح که در پارک جنگلی به مساحت ۵۰۰۰ متر مربع واقع شده قابلیت استفاده بیش از ۱۰۰ خانوار را در یک زمان فراهم کرده است.

شهرستان رودبار

- رودبار که در ۷۰ کیلومتری رشت در غرب سفیدرود بر سر راه تهران به رشت واقع شده، در میان جنگل های سبز درختان زیتون و بر روی تپه های مشرف به رودخانه سفیدرود قرار گرفته است. از محصولات عمده آن زیتون و فراورده های آن را می توان نام برد. آثار تاریخی، فرهنگی، طبیعی و جاذبه های توریستی و سیاحتی این شهرستان عبارتند از:
- تپه مارلیک (چراغعلی تپه) واقع در روستای نصفی از دهستان رحمت آباد؛
 - تپه گردکول (تپه گرد) هزاره قبل از میلاد، ۱۲۶ کیلومتری توتکابن؛
 - تپه کای (کوه دشتی)؛
 - تپه قیس آباد؛
 - قلعه کوه مربوط به دوران ساسانی - ۹۶ کیلومتری توتکابن؛
 - قلعه دختر؛
 - آب انبار رستم آباد - این آب انبار کاروانسرائی نیز داشته است که اکنون خبری از آن نیست و تنها آب انبار آن در رستم آباد باقی مانده است؛
 - پل خشتی لو شان بر روی رودخانه شاهرود ساخته شده؛
 - پنج تپه اوایل هزاره قبل از میلاد واقع در رحمت آباد؛

- تپه گلشنی مربوط به پارت ساسانی - دامنه کوه؛
 - رودخانه و سد سفیدرود - جزیره سد سفیدرود؛
 - سرو «هرزویل» (واقع در منطقه هرزویل)؛
 - معادن سنگ سیمان (در کوه‌های لوشان و بیورزین)؛
 - بیلاقات مرز آباد و سرچشمه هرزویل؛
 - دهستان بلوکات (آبشار روستای فرارود و گندلات)؛
 - روستای داماش به دلیل وجود مراتع زیبا و نادرترین گل جهان (سوسن چلچراغ)؛
 - پل تاریخی و قدیمی میرزا کوچک مجاور سد تاریک (سیاهرود)؛
 - پارک جنگلی جدیدالاحداث شده میرزا کوچک (هرکیان)؛
 - بقایای قصر طاهر میرزا و پایه‌های پل قدیمی - داخل رودخانه سفیدرود؛
 - مجتمع فرهنگی و سینمایی رودبار (خلیل آباد)؛
 - امامزاده «سید معین الدین» (روستای نقله بر)؛
 - امامزاده «طاهر» رستم آباد (روستای سرشمام)؛
 - مناطق بیلاقی: «آسانسرا» (کلشتر) - «سالانسرا» (جاده رستم آباد به سالانسرا)؛
 - سد تاریک و جنگل‌های اطراف؛
 - «پلنگ کول» روستای شهر بیجار، کوهستان‌های رحمت آباد و کوه میلدار (سیاه تپه لوشان)، روستای سفید رود، دره دشت رحمت آباد؛
 - میل «گرماور» در روستای «گرماور» در دره «چاکرود» بنای استوانه شکلی که بر بالای یک صخره به ارتفاع تقریبی ۵ متر و قطر ۲ متر استوار است.

شهرستان رودسر

این شهرستان که از یک طرف به دریا و از طرف دیگر به جنگل و کوهستان متصل است، از مناطق بسیار باصفای سیاحتی به شمار می‌رود. چادرشب ابریشمی و نم‌دان بسیار معروف است. آثار تاریخی، فرهنگی و نقاط دیدنی و جاذبه‌های توریستی و سیاحتی این شهرستان عبارتند از:

- سفیدآب در منطقه رحیم آباد؛
 - روستای سرولات چابکسر؛
 - چشمه آب معدنی «سجیران» در منطقه اشکور که جاده آن کوهستانی و سخت گذر است و به روستای «سجیران» و از آنجا به جاده آسفالتی رحیم آباد - کاکرود ختم می‌شود. روستای «سجیران» در شرق این جاده واقع است؛
 - مناطق بیلاقی و سرسبز املش سفلی و علیا؛
 - مجموعه ساختمان‌های دولتی و میدان رودسر؛
 - کاخ رودسر؛
 - کاخ رضاخان (کاخ نهارخوران)؛
 - عمارت صوفی (بخش املش)؛

- پل «تمیجان» در روستای «تمیجان»؛
- «میل امام» واقع در روستای «امام» از دهستان «کجید»؛
- پل خشتی؛
- قلعه بندین «تپه» واقع در قاسم آباد سفلی کلاچای؛
- قلعه تول لات «تپه» واقع در رحیم آباد؛
- بقعه «پیر محمد» واقع در جنوب شرقی رودسر، قبل از صفویه؛
- بقعه «آقا سید مرتضی» (ماچیان - کلاچای)؛
- مجموعه امیربنده (مسجد و بقعه) کلاچای؛
- منطقه بیلاقی جواهر دشت؛
- مجتمع ساحلی و تفریحی گل سرخ چابکسر: این مجتمع برای دو بخش ساحلی و پارک جنگلی برنامه ریزی شده است؛ پارک جنگلی شامل ۲۰ باب اتاقک است که با امکانات رفاهی مورد نیاز هر مسافر آماده پذیرایی می باشد. در بخش تفریحی، امکانات لازم از قبیل وسایل ورزشی و تفریحی کودکان، سرویس های بهداشتی، مخابرات، رستوران، نمازخانه و سکوهای سیمانی وجود دارد و در مجموع با وسعت ۳/۵ هکتار توسط بخش خصوصی اداره می شود.
- مجتمع تفریحی و ساحلی رودسر: این مجتمع در زمینی به وسعت ۲۰ هزار مترمربع ساخته شده و دارای ویژگی های تفریحی و اقامتی خاصی از قبیل ۱۶ دستگاه پلاژ مفروش به موکت، آب و برق، رستوران، امکانات بازی و پارک کودک و طرح شنای برادران و خواهران می باشد.

شهرستان صومعه سرا

- این شهرستان از نظر پرورش کرم ابریشم و کشت توتون در ایران موقعیت ممتازی دارد. منطقه «کسما» مرکز فعالیت های «میرزا کوچک خان جنگلی» بوده و کوزه و حصیربافی این شهرستان بسیار معروف است. آثار تاریخی، فرهنگی، طبیعی و نقاط دیدنی و جاذبه های توریستی و سیاحتی این شهرستان عبارتند از:
- مناره آجری و پل خشتی در مناره بازار گسکر. «دکتر منوچهر ستوده» درباره این مناره چنین می نویسد: «اگر برای گیلان عجایب هفتگانه ای قائل شویم این مناره [مناره بازار گسکر] یکی از آنها تواند بود»^۱؛
 - بقعه متبرکه «آقا جعفر»؛
 - بقعه متبرکه «آقا میر شاه دین» واقع در صومعه سرا؛
 - مقبره «پری سلطان» دختر «سلطان محمود کیا»؛
 - بقعه «پیر ولی خان» که به عقیده ای همان «پوریای ولی» یا «پهلوان محمود خوارزمی» است که نزدیک به مناره بازار واقع است؛
 - بازارهای هفتگی: در این شهرستان جمعاً ۸ بازار هفتگی وجود دارد؛ یکشنبه بازار (۱)، دوشنبه بازار (۳)، چهارشنبه بازار (۱)، پنجشنبه بازار (۳)؛
 - سید خروسک از آثار تاریخی واقع در «ضیابر»؛
 - مناظر زیبای جنگل «تنیان»؛

۱. منوچهر ستوده، از آستار تا آستارآباد، جلد ۱، بی جا، شرکت چاپ تابان، سال ۱۳۴۹، ص ۱۹۵.

- بخشی از تالاب انزلی که در حاشیه تعدادی از روستاهای صومعه‌سرا و رودخانه‌های آن قرار دارد، از جاذبه‌های توریستی برخوردار است.

شهرستان تالش

این شهرستان دارای مناطق بدیع و زیبای کوهستانی است. اتصال کوه، دریا، جنگل به حدی است که این شهرستان را به صورت یکی از مناطق بسیار باصفای سیاحتی درآورده است. جوراب‌بافی و جاجیم‌بافی از پشم و ابریشم، از صنایع دستی این شهرستان به شمار می‌رود. آثار تاریخی، فرهنگی، طبیعی، نقاط دیدنی و جاذبه‌های توریستی و سیاحتی این شهرستان عبارتند از:

- عمارت «نصرا... خان سردار امجد» واقع در آق اولر هشتپر. این خانه بنای آجری عظیمی است که نظیر آن در گیلان دیده نشده است. معروف است که آب این خانه از ییلاق «سویتن» [سوباتان] می‌آمده است؛

- تپه آق اولر، به طور کلی این منطقه جزء مناطق درجه یک کشور محسوب می‌شود؛

- قلعه سلسال (صلصال) «لیسار» مربوط به دوران اسماعیلیه. «آب انبار این قلعه زمانی پر از آب بوده و به گفته اهالی سرچشمه این آب انبار از روستای سوباتان بوده است»؛

- «اسپید مزگت» (سپید مسجد)، این مسجد که باید آن را یکی از عجایب هفتگانه بناهای تاریخی گیلان دانست، در کنار رودخانه دیناچال واقع است؛

- بقعه «شیخ تاج الدین» در کیلومتر ۶ جاده آستارا به اردبیل؛

- بقعه «آقا سید رضا دلبران» (ماسال و شاندرمن)؛

- بقعه «آقا سید صالح بارگاه برم» (رضوانشهر)؛

- بقعه «آقا سید شرف الدین» و «سیده بانو» (رضوانشهر)؛

- بقعه «سید امین السلطان غریب بنده» (رضوانشهر) که نام اصلی آن «سلطان غریب بنده» «سید امیر سلطان بن موسی بن جعفر (ع)» است؛

- منطقه اسالم به خلخال و مناطق ییلاقی «لرژ» و «الماس»؛

- مجتمع توریستی تفریحی «کیسوم»: این مجتمع در زمینی به وسعت ۱۵۸۰۰ متر مربع در منطقه «دیناچال»

واقع شده است و در ۶۳ کیلومتری جاده انزلی به تالش قرار دارد. جاده منتهی به این مجتمع که از جاده

اصلی جدا می‌شود، از منطقه جنگلی بسیار باصفایی عبور می‌کند که در نوع خود بی‌نظیر است. در این

مجتمع ۳۲ پلاژ مجهز به وسایل اولیه اقامتی به همراه تجهیزات آب و برق، آشپزخانه صحرایی،

فروشگاه، غرفه‌های مواد غذایی، نمازخانه، نانواپی، کتابخانه تدارک دیده شده است.

شهرستان فومن

این شهرستان در ۲۷ کیلومتری جنوب غربی رشت واقع شده است. پارچه‌بافی از صنایع مهم آن می‌باشد. شهرک باستانی و زیبای ماسوله در این شهرستان واقع شده که به دلیل معماری ویژه و هوای لطیف کوهستانی آن هر ساله تعداد زیادی مسافر را به خود جذب می‌کند. آثار تاریخی، فرهنگی، طبیعی و نقاط دیدنی و جاذبه‌های توریستی و سیاحتی این شهرستان عبارتند از:

۱. سیمای اقتصادی، اجتماعی دهستان‌های مناطق محروم استان گیلان، دهستان لیار. سازمان برنامه و بودجه استان گیلان، معاونت هماهنگی و برنامه‌ریزی، نشریه ۱۰۲، زمستان سال ۱۳۷۴، ص ۱۹.

- قلعه کول (تپه)؛

- قلعه رودخان که مربوط به دوران سلجوقیان و از قلاع اسماعیلیه است. این قلعه به مساحت ۵ هکتار دارای باروها و برج‌های دفاعی از سنگ و آجر است و در ۲۰ کیلومتری فومن واقع شده و سومین بنا از بناهای عجیب هفتگانه گیلان است. این قلعه آخرین بار توسط «هدایت خان» در زمان «کریمخان زند» تعمیر شده است؛

- شهرک ماسوله که دارای یک سبک خاص معماری بوده و در ۳۵ کیلومتری جنوب غربی فومن واقع است. در گذشته به نام‌های خورتاب خانی، بیشه البقر و ماسار خوانده می‌شد. از مجموعه با ارزش تاریخی بوده و قدمت آن به دوره قبل از صفویه می‌رسد؛

- قصر سلسله جادو مربوط به دوران سلجوقی و در ۱۴ کیلومتری صومعه‌سرا واقع است؛
- الله سوادکوه؛

- ویرانه‌های قصر الله دادکوه، این قلعه که به نام الله‌دارکوه نیز خوانده شده بر سر راه گشت به کردمحله بر بالای تپه‌ای واقع است؛

- مناره مسجد جامع در شهر فومن؛

- حمام گوراب زرمیخ؛

- مناره مسجد کلده؛

- حمام گلستان؛

- بقعه متبرکه «امامزاده اسحق» واقع در کوه‌های جنوبی شفت. از فومن تا نصیر محله ۲۰ کیلومتر و از نصیر محله تا امامزاده اسحق ۱۸ کیلومتر است؛

- «امامزاده ابراهیم» واقع در بخش شفت؛

- بقعه «عون بن محمد بن علی» (ماسوله)؛

- بقعه «پوریای ولی». این بقعه در «کُما مردخ» لولمان فومن قرار دارد و به نام پیریای ولی نیز آمده است؛^۱

- پل «لشاونندان» بین جمعه بازار و شهر رشت قرار دارد.

شهرستان لاهیجان

شهرستان لاهیجان، از تاریخی روشن و پرافتخار برخوردار بوده و محصول عمده آن چای می‌باشد. آثار تاریخی، فرهنگی، طبیعی و نقاط دیدنی و جاذبه‌های توریستی و سیاحتی این شهرستان عبارتند از:

- پل خشتی لاهیجان، این پل که در سه راه شاه عباسی قرار دارد در حال حاضر در داخل شهر است. پل از دو دهنه بزرگ تشکیل شده و ارتفاع هر دهنه ۸/۷۵ متر است و مربوط به دوره قبل از صفویه می‌باشد؛

- بقعه چهار پادشاهان مربوط به دوره تیموریان واقع در میدان سردار جنگل، مدفن «سید خورکیا» و عده‌ای از سادات کیایی است که در سال ۶۴۷ هجری قمری مقتول و در این مکان مدفون شده‌اند؛

- بقعه «امیر شمس الدین لاهیجانی» (فرزند امام موسی کاظم (ع) واقع در خیابان امام خمینی (ره)؛

- بقعه «شیخ زاهد گیلانی» مربوط به قرن هشتم هجری قمری واقع در روستای شیخانور. «شیخ زاهد» در سال ۶۱۵ هجری قمری در سیاهرود گیلان متولد شد و در سال ۷۱۱ بدرود زندگانی گفت؛

۱. منوچهر ستوده، پیشین، ص ۱۶۶.

- بقعه «امیر شهید» واقع در شهر لاهیجان؛
- بقعه «امیر صادق» واقع در داخل شهر لاهیجان؛
- بقعه «ملاپیر شمس الدین» واقع در روستای «لاشیدان» حکومتی؛
- شیطان کوه (بلوار آزادی)؛
- بلوار استخر و آبشار منطقه «دیزکوه» لاهیجان؛
- منطقه اسپیلی، دیلمان، شاه شهیدان؛
- مرداب بین المللی امیرکلایه؛
- مسجد اکبریه و خیابان کاشف غربی واقع در محل گلبنه و شامل دو بخش کهنه و نو است. مسجد کهنه احتمالاً مربوط به دوره زندیه و دارای ۲ شبستان و یک مناره است و مسجد نو که توسط «حاج علی اکبر» حاکم لاهیجان به آن الحاق گردیده است؛
- مناره مسجد جامع مهم ترین مسجد شهر لاهیجان که در محله میدان واقع است. بنا به روایتی محل این مسجد قبل از اسلام آتشکده بوده و بنای اصلی آن مربوط به دوره صفویه و در سال ۱۳۳۱ هجری قمری می باشد. «حاج علی اکبر» حاکم لاهیجان آن را ترمیم و توسعه داده است. گنبد و گنبدچه های صحن مسجد بر پایه های قطور استوار و ازاره دیوارها و پایه ها کاشی گل و بوته است؛
- مقبره «کاشف السطنه» در شهر لاهیجان؛
- حمام گلشن (میدان سردار جنگل) در محله میدان واقع است. در سال ۱۲۳۹ هجری قمری «حاج اکبر» حاکم لاهیجان آن را مرمت نموده است. بنا مربوط به دوره قبل از صفویه و یکی از حمام های منحصر به فرد و تاریخی در گیلان است؛
- حمام دیلمان؛
- تی تی کاروانسرا، بین راه سیاهکل به دیلمان واقع است و بر ساحل راست رودخانه «شمرو» و «باباکوه» در روستای «بالارود» از سنگ رودخانه و آجر و گچ بنا شده و مربوط به دوره قبل از صفوی و احتمالاً به یکی از زنان سادات کیایی به نام «تی تی» منتسب است؛
- خانه «محمد صادقی» یکی از زیباترین بناهای مسکونی شهر لاهیجان است. ورودی بنا دارای ۲ ستون مدور که در زیر سقف به صورت مقرنس، کنده کاری شده است. این بنا احتمالاً مربوط به اواخر دوره زندیه می باشد؛
- ایستگاه کشاورزی شهر لاهیجان؛
- کارخانجات چای سازی شهر لاهیجان.

شهرستان لنگرود

- این شهرستان در ۱۰ کیلومتری دریا واقع شده و ساحل زیبای چمخاله در ۱۵ کیلومتری آن قرار دارد. آثار تاریخی، فرهنگی، طبیعی، نقاط دیدنی و جاذبه های توریستی و سیاحتی این شهرستان عبارتند از:
- پل خشتی لنگرود مربوط به دوره تیموری و در داخل شهر لنگرود واقع است. این پل بر روی رودخانه لنگرود احداث شده و دارای دو دهنه بلند است که طول آن ۳۷ متر و عرض آن با جان پناه طرفین ۴/۵ متر می باشد. این پل آجری معروف به «حاج آقا پُرد» است و به نظر می رسد که «حاج منجم باشی» در زمان

«فتحعلی شاه» آن را مرمت نموده باشد. تاریخ احداث آن مربوط به دوره صفوی یا احتمالاً قبل از آن است؛

- رودخانه داخل شهر لنگرود؛

- مناطق جنگلی خرما و بلوردگان؛

- دامنه کوهستانی قراء دیوشل؛

- پرشکوه؛

- دوازده امام زادگان واقع در قریه ملاط. به طوری که از زیارتنامه برمی آید دو تن از اینان پسران امام زین العابدین (ع) و ۱۰ تن دیگر از پسران امام محمد باقر (ع) هستند؛

- بقعه «آقا سید حسن» از فرزندان امام موسی کاظم (ع) که در روستای چالدشت در دهستان لیل واقع است؛
- تکیه عباسی؛

- بقعه «آقا سید حسین»، فشکالی محله، از آثار تاریخی با ارزش است. ظاهراً مدفن «سیدحسین کیا» از سادات کیایی است که در سال ۷۹۶ هجری قمری در قریه راه پشته می زیسته است. درهای دولنگه آن کنده کاری و مربوط به سال ۱۲۰۰ هجری قمری است؛

- مسجد جامع که درب آن مربوط به ۱۰۰۱ هجری قمری است؛

- مجتمع توریستی و تاب کیا کلایه؛

- میدان انقلاب؛

- خانه «منجم باشی»، این خانه در «فشکالی محله» و نزدیک سبزه میدان قرار دارد و به نظر می رسد، توسط «حاج آقا ابراهیم منجم باشی» که در زمان «فتحعلی شاه» در گیلان به حکومت رسید، بنا شده باشد؛
- مجتمع ساحلی و تفریحی چمخاله استراحتگاهی است در داخل جنگل که با تعبیه سکوهایی سیمانی و پارهای امکانات تفریحی و رفاهی و از جمله طرح شنای خواهران و برادران به عابران خسته فراغت خاطر می بخشد.

قطب های گردشگری

اینک به طور اجمالی به اصلی ترین قطب های گردشگری استان که در برنامه های توسعه گردشگری دارای اولویت می باشند، اشاره خواهد شد. در برنامه های جهانگردی، سیاحتی و توریستی استان، شهرهای رشت، انزلی، لاهیجان، آستارا و ماسوله در اولویت طرح های جهانگردی قرار دارند. به منظور افزایش تأسیسات و تسهیلات جهانگردی به عنوان قطب های مهم توریستی، برنامه های زیر در اولویت خاص می باشند:

- مدیریت و حفاظت تالاب انزلی: شامل بررسی حریم و اراضی و مستحذات آن، همچنین بررسی وضعیت حمل و نقل و تدوین طرح تفرجگاهی و جلب توریست و تدوین و اجرای برنامه کنترل و نظارت به منظور اجرا کردن مقررات حفاظت و بهسازی شکار و صید و در نهایت طرح جامع تالاب انزلی به منظور استفاده از تالاب جهت جلب سیاح؛

- آماده سازی بقیع متبرکه و زیارتگاه ها: شامل ایجاد راه های ارتباطی مناسب، مجتمع های اقامتی (زائرسرا) و ایجاد تأسیسات زیربنایی به منظور ایجاد تسهیلات مناسب برای زوار و بازدیدکنندگان از آن جمله «سید جلال الدین اشرف» در آستانه اشرفیه «امامزاده ابراهیم» در شهرستان فومن و «امامزاده هاشم» در

شهرستان رشت؛

- احیای آثار تاریخی و قلاع باستانی، شامل ایجاد راه‌های ارتباطی مناسب، مجتمع‌های اقامتی، بازسازی و حفاظت از قلاع و آثار موجود، از آن جمله قلعه رودخان فومن؛
 - طرح غار «بوزخانه» در ماسوله: شامل ایجاد راه مناسب جهت دسترسی و ایجاد واحدهای اقامتی در کنار غار و آماده‌سازی غار جهت بازدید؛
 - طرح تالاب استیل آستارا و پارک جنگلی لوندویل، شامل پارک طبیعی استفاده از تالاب جهت قایقرانی و حفاظت حیات وحش، ایجاد تأسیسات اقامتی و پذیرایی؛
 - طرح بازسازی مقابر شخصیت‌های مذهبی، سیاسی علمی و فرهنگی مانند «میرزا کوچک»، «استاد معین» «دکتر حشمت»، «آیت‌الله ضیایی»، «آرسن میناسیان» و «استاد پورداود».
- طرح توسعه و گسترش صنایع دستی که در طرح‌های جهانگردی در اولویت هستند عبارتند از: آموزش، ایجاد طرح فروش و نمایشگاه و به کارگیری آن بخش از صنایع دستی که قابلیت جایگزینی با صنایع صنعتی و ماشینی را دارند. در مراکز سیاحتی و مکان‌های عمومی طرح مشارکت ملی و منطقه‌ای در ایجاد تأسیسات جهانگردی استان در اولویت خواهد بود. از سوی دیگر در حال حاضر ۱۱ مجتمع رفاهی - ساحلی آماده پذیرایی مسافران و مهمانان تابستانی بوده و در صورت مهیا بودن همه امکانات، ۳۳ مجتمع دیگر ایجاد خواهد شد.

۱۴-۲- تعداد گردشگران (ایرانگرد و جهانگرد)

برای ارزیابی تأثیر اقتصادی بخش گردشگری در استان گیلان، تعداد گردشگرهای وارد شده به استان را مورد بررسی قرار می‌دهیم. از آنجا که آمار و اطلاعات مربوط به کلیه گردشگرهای وارد شده به استان در یک سازمان یا واحد مشخصی متمرکز نیست، بلکه سه دستگاه اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان، کمیته اماکن نیروهای انتظامی و استانداری گیلان در آن نقش دارند، از این رو برای دستیابی به این آمار مسائل و مشکلات وجود دارد.

اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی در استان، تنها آمار و اطلاعات گردشگرهای وارد شده به مهمانخانه‌ها را پیگیری می‌کند. متولی آمار و اطلاعات مسافرانی که در مسافرخانه‌ها اقامت می‌کنند، کمیته اماکن بوده، ولی تاکنون آمار مربوطه را منتشر نکرده است. مجتمع‌های رفاهی، ساحلی و مهمان‌پذیرها (پلاژها) نیز زیر نظر استانداری اداره می‌شود. از بین این سه ارگان، تنها واحدی که به انتشار آمار و اطلاعات مربوطه اقدام می‌کند اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی است و بنابراین با توجه به شاخص‌های موجود برآورد آمار گردشگران وارد شده به استان ارائه می‌شود. شایان ذکر است که براساس یک برآورد، حدود ۷۰ درصد از مسافران وارد شده به استان از تأسیسات عمومی جهت گذران تعطیلات استفاده نکرده، بلکه در منازل خویشاوندان و آشنایان، اتاق یا خانه‌ها و ویلاهای اجاره‌ای، ویلاهای بیلاقی شخصی و... اقامت می‌کنند.

جدول ۱۴-۱- برآورد مسافران وارد شده به مهمان پذیرها و مجتمع های ساحلی و رفاهی
به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲

شهرستان	تعداد مسافران وارد شده به مهمان پذیرها و مجتمع های ساحلی و رفاهی	۷۰ درصد ذی ربط اقامت کننده اماکن خصوصی	جمع کل
آستارا	۱۱۷۸۰	۲۷۴۸۷	۳۹۲۶۷
آستانه اشرفیه	۱۲۷۱	۲۹۶۶	۴۲۳۷
بندرانزلی	۱۹۰۲۵۰	۴۴۳۹۱۶	۶۳۴۱۶۶
تالش	۱۰۱۷	۲۳۷۳	۳۳۹۰
رشت	۵۹۲۴۱	۱۳۸۲۲۹	۱۹۷۴۷۰
رودسر	۱۰۱۷	۲۳۷۳	۳۳۹۰
لاهیجان	۸۲۲۱	۱۹۱۸۲	۲۷۴۰۳
لنگرود	۲۲۰۳	۵۱۴۰	۷۳۴۳
جمع استان	۲۷۵۰۰۰	۶۴۱۶۶۶	۹۱۶۶۶۶

جدول ۱۴-۲- برآورد مسافران وارد شده به تفکیک شهرستان
در سال ۱۳۷۲

شهرستان	تعداد مسافران وارد شده	درصد سهم
آستارا	۱۷۴۷۶۱	۷/۸
آستانه اشرفیه	۱۸۹۹۰	۰/۸
بندرانزلی	۹۳۰۰۹۲	۴۱/۴
تالش	۱۵۱۹۳	۰/۷
رشت	۸۷۶۶۲۰	۳۹
رودبار	۵۳۶۰۷	۲/۴
رودسر	۱۴۷۰۰	۰/۷
فومن	۷۳۷۷	۰/۳
لاهیجان	۱۲۱۶۷۷	۵/۴
لنگرود	۳۲۹۱۶	۱/۵
کل استان	۲۲۴۵۹۳۳	۱۰۰

همان گونه که ملاحظه می شود، شهرستان انزلی به دلیل جاذبه های طبیعی سرشار و برخورداری از ساحل، تالاب و جنگل های زیبا و همچنین شهرستان رشت به دلیل مرکزیت مکانی و برخورداری از ظرفیت های اقامتی مناسب، دارای بالاترین سهم از توریست های وارد هستند، چنانکه متجاوز از ۸۰ درصد مسافران وارد جذب این دو شهرستان می شوند. پس از این دو شهرستان، آستارا با ۷/۸ درصد و لاهیجان با ۵/۴ درصد در رده های بعدی قرار دارند. در این میان، سهم دو شهرستان تالش (۰/۷ درصد) و فومن (۰/۳ درصد) از توریست های وارد، به رغم دارا بودن جاذبه های سرشار، بسیار اندک است. دلیل عمده این امر، کمبود ظرفیت های اقامتی مناسب در این دو شهرستان و اقامت توریست های آنها در شهرستان های

انزلی و رشت است.

۱۴-۳- درآمد

باتوجه به برآورد تعداد ایرانگردان و جهانگردان وارده به استان و با در دست داشتن دو معیار مشخص مبنی بر این که ۳۰ درصد مسافران از تأسیسات عمومی استفاده کرده و ۷۰ درصد بقیه در خانه اقوام و خویشان و... سکنی می‌گزینند، می‌توان درآمد حاصل از ورود آنان به استان را برآورد کرد.

در جدول شماره ۱۴-۳، درآمد حاصل از گردشگرانی که از تأسیسات عمومی برای اقامت استفاده می‌کنند، در جدول شماره ۱۴-۴، در مورد گردشگرانی که از این تأسیسات استفاده نمی‌کنند، در جدول شماره ۱۴-۴، نیز درآمد حاصل از ورود ایرانگردان و جهانگردان به استان در سال ۱۳۷۲ و در جدول شماره ۱۴-۵، تعداد مسافران پذیرفته شده در مهمانسراها و هتل‌های استان در سال ۱۳۷۴ ارائه شده است.

جدول ۱۴-۳- تخمین درآمد حاصل از ورود ایرانگردان و جهانگردان به استان که از تأسیسات عمومی جهت

سال (۱۳۷۲)

اقامت استفاده می‌کنند

شهرستان	مسافران ورودی به استان که از تأسیسات عمومی جهت اقامت استفاده می‌نمایند (۳۰ درصد مربوط مهمانخانه و مسافر خانه ها) نفر		متوسط مدت اقامت مسافران (روز)	مسافران مقیم داخلی و خارجی بر اساس متوسط مدت اقامت (نفر-شب)*	درآمد حاصل (هزار ریال به قیمت سال ۱۳۷۴)**
	مسافران داخلی	مسافران خارجی			
آستارا	۴۰۶۴۸	۶۲	۱/۸	۷۳۲۷۸	۲۱۹۸۳۴۰
آستانه اشرفیه	۴۴۲۶		۱/۹	۸۴۰۹	۲۵۲۲۷۰
بندر انزلی	۸۱۷۷۸	۲۶۵	۲	۱۷۸۰۸۶	۵۳۴۲۵۸۰
تالش	۳۵۴۱		۱/۹	۶۷۲۸	۲۰۱۸۴۰
رشت	۲۰۳۷۴۵	۴۹۳	۱/۹	۳۸۸۰۵۲	۱۱۶۴۱۵۶۰
رودبار	۱۶۰۸۲		۱/۹	۳۰۵۵۶	۹۱۶۶۸۰
رودسر	۳۳۹۳		۱/۹	۶۴۴۷	۱۹۳۴۱۰
صومعه سرا	-	-	-	-	-
فومن	۲۳۱۳		۱/۹	۴۲۰۵	۱۲۶۱۵۰
لاهیجان	۲۸۲۸۲	۲۲	۱/۸	۵۰۹۴۷	۱۵۲۸۴۱۰
لنگرود	۷۶۷۲		۱/۹	۱۴۵۷۷	۴۳۷۳۱۰
کل استان	۳۹۸۷۸۰	۸۴۲	۱/۹	۷۶۱۲۸۵	۲۲۸۳۸۵۵۰

مأخذ: براساس تحقیق و برآورد نگارنده.

- * برای محاسبه این ستون، ابتدا مسافران مقیم در شهرستان‌ها با توجه به متوسط اقامت آنان در همان شهرستان محاسبه و از جمع شهرستان‌ها، کل استان به دست آمده است. بدیهی است رقم حاصل از این طریق با رقم حاصل از روش منظور داشتن متوسط اقامت در استان تفاوت دارد (از روش اخیر ۷۵۹۲۸۲ نفر حاصل می‌شود تفاوت ۲۰۰۳ نفر).
- ** با فرض این که کلیه مسافران اعم از داخلی و خارجی که از تأسیسات عمومی جهت اقامت استفاده می‌کنند، روزانه ۳۰۰۰۰ ریال هزینه کنند.

جدول ۱۴-۴- تخمین درآمد حاصل از ورود ایرانیان و جهانگردان به استان که از تأسیسات عمومی جهت اقامت استفاده نمی‌کنند در سال (۱۳۷۲)

شهرستان	مسافران ورودی به استان که از تأسیسات عمومی جهت اقامت استفاده نمی‌نمایند (۷۰ درصد نفر)		متوسط مدت اقامت مسافران (روز)	مسافران مقیم داخلی و خارجی براساس متوسط مدت اقامت (نفر-شب)*	درآمد حاصل (هزار ریال به قیمت سال ۱۳۷۴)**
	مسافران داخلی	مسافران خارجی			
آستارا	۹۴۸۴۵	۱۴۵	۱/۸	۱۷۰۹۸۲	۱۰۲۵۸۹۲
آستانه اشرفیه	۱۰۳۲۷		۱/۹	۱۹۶۲۱	۱۱۷۷۲۶
بندرانزلی	۲۰۷۱۴۹	۶۱۸	۲/۰	۴۱۵۵۳۴	۲۴۹۳۲۰۴
تالش	۷۵۴۲		۱/۹	۱۴۳۳۰	۸۵۹۸۰
رشت	۴۷۵۴۰۵	۱۱۵۰	۱/۹	۹۰۵۴۵۴	۵۴۳۲۷۲۴
رودبار	۳۷۵۲۵		۱/۹	۷۱۲۹۸	۴۲۷۷۸۸
رودسر	۷۹۱۷		۱/۹	۱۵۰۴۲	۹۰۲۵۲
صومعه سرا	-		-	-	-
فومن	۵۱۶۴		۱/۹	۹۸۱۱۲	۵۸۸۶۷۲
لاهیجان	۶۵۹۹۲	۵۱	۱/۸	۱۱۸۸۷۷	۷۱۳۲۶۲
لنگرود	۱۷۹۰۱		۱/۹	۳۴۰۱۲	۲۰۴۰۷۲
کل استان	۹۲۹۷۶۷	۱۹۶۴	۱/۹	۱۸۶۳۲۶۲	۱۱۱۷۹۵۷۲

مأخذ: براساس تحقیق و برآورد نگارنده.

* برای محاسبه این ستون، ابتدا مسافران مقیم در شهرستان‌ها با توجه به متوسط مدت اقامت آنها در همان شهرستان محاسبه و از جمع شهرستان‌ها، کل استان به دست آمده است.

بدیهی است رقم حاصله از این طریق با رقم حاصله از روش منظور داشتن متوسط مدت اقامت در استان تفاوت دارد.

** با فرض این که کلیه مسافران اعم از داخلی و خارجی که از تأسیسات عمومی جهت اقامت استفاده نمی‌کنند روزانه ۶۰۰۰ ریال هزینه می‌نمایند.

جدول ۱۴-۵- تخمین درآمد حاصل از ورود ایرانیان و جهانگردان به استان در سال ۱۳۷۲

شهرستان	درآمد حاصل از کلیه مسافران ورودی به استان برآورد به قیمت سال ۱۳۷۴ (هزار ریال)	درآمد حاصل از کلیه مسافران ورودی به استان برآورد به قیمت سال ۱۳۷۲ (هزار ریال)	سهم تقریبی هر شهرستان (درصد)
آستارا	۳۲۲۴۲۳۲	۱۹۳۴۵۳۹	۹/۴۸
آستانه اشرفیه	۳۶۹۹۹۶	۲۲۱۹۹۸	۱/۰۹
بندرانزلی	۷۸۳۵۷۸۴	۴۷۰۱۴۷۰	۲۳/۰۳
تالش	۲۸۷۸۲۰	۱۷۲۶۹۲	۰/۸۵
رشت	۱۷۰۷۴۲۸۴	۱۰۲۴۴۵۷۰	۵۰/۱۹
رودبار	۱۳۴۴۴۶۸	۸۰۶۶۸۱	۳/۹۵
رودسر	۲۸۳۶۶۲	۱۷۰۱۹۷	۰/۸۳
صومعه سرا	-	-	**
فومن	۷۱۴۸۲۲	۴۲۸۸۹۳	۲/۱
لاهیجان	۲۲۴۱۷۷۲	۱۳۴۵۰۰۳	۶/۵۹
لنگرود	۶۴۱۳۸۲	۳۸۴۸۲۹	۱/۸۹
کل استان	۳۴۰۱۸۲۲۲	۲۰۴۱۰۸۷۳	۱۰۰

مأخذ: براساس تحقیق و برآورد نگارنده.

* ارقام سال ۱۳۷۴ با نرخ ۶۰ درصد تعدیل شده‌اند. (شاخص بهای مناطق شهری سال ۱۳۷۲ برابر با ۱۸۴/۴ و اوایل ۱۳۷۴ یا اواخر سال ۱۳۷۳ برابر با ۳۰۷/۵ از سوی بانک مرکزی اعلام شده است).

** رقم نامشخص و در درون ارقام سایر شهرستان‌ها می‌باشد.

جدول ۱۴-۶- تعداد مسافران پذیرفته شده در مهمانسرا و هتل های استان در سال ۱۳۷۴

نام هتل	شهرستان	تعداد مسافران		
		جمع	ایرانی	خارجی
کادوس- اردیبهشت- پردیس	رشت	۱۱۴۵۱۰	۱۰۶۶۵۰	۷۸۶۰
کیوان- ولیعصر- امامزاده هاشم	بندر انزلی	۸۰۴۱۵	۷۵۹۰۶	۴۵۰۹
سفیدکنار- کادوسان- ایران	لاهیجان	۱۶۴۹۱	۱۶۲۷۲	۲۱۹
فجر- مهمانسرا	آستارا	۱۷۷۹۹	۱۷۲۸۰	۵۱۹
مهمانسرا	فومن (ماسوله)	-	-	-
هتل منفرد				
جمع کل		۲۲۹۲۱۵	۲۱۶۱۰۸	۱۳۱۰۷

مأخذ: اداره کل ارشاد اسلامی استان گیلان.

* هتل پامچال، هتل تالش و هتل سرسبز لاهیجان در این جدول ذکر نشده است.

جدول شماره ۱۴-۳، نشان دهنده آن است که تعداد مسافران ورودی به استان در سال ۱۳۷۲ که از تأسیسات عمومی برای اقامت استفاده می کنند ۳۹۹۶۲۲ نفر تخمین زده می شود که از این تعداد، ۳۹۸۷۸۰ نفر را مسافران داخلی (۹۹/۸ درصد) و ۸۴۲ نفر را مسافران خارجی تشکیل می دهند. بیشترین تعداد مسافر مربوط به شهرستان بندرانزلی با ۸۸۷۷۸ نفر مسافر داخلی (۲۲/۶ درصد) و ۲۶۵ نفر مسافر خارجی (۳۱/۴ درصد) و کمترین تعداد مربوط به شهرستان فومن با ۲۳۱۳ نفر مسافر داخلی (۰/۶ درصد) می باشد. همان گونه که در جدول شماره ۱۴-۴، دیده می شود، تعداد مسافران ورودی به استان در سال ۱۳۷۲ که از تأسیسات عمومی برای اقامت استفاده نمی کنند ۹۳۱۷۳۱ نفر تخمین زده می شود که از این تعداد، ۹۲۹۷۶۷ نفر را مسافران داخلی (۹۹/۷ درصد) و ۱۹۶۴ نفر را مسافران خارجی تشکیل می دهند. بیشترین تعداد مسافر مربوط به شهرستان رشت با ۴۷۵۴۰۵ نفر مسافر داخلی (۵۱ درصد) و ۱۱۵۰ نفر مسافر خارجی (۵۸/۵ درصد) و کمترین تعداد مربوط به شهرستان فومن با ۵۱۶۴ نفر مسافر داخلی (۰/۵۵ درصد) می باشد. در جدول شماره ۱۴-۵ درآمد حاصل از ورود ایرانیگردان و جهانگردان در سال ۱۳۷۲ را ۲۰،۴۱۰،۸۷۳،۰۰۰ ریال و به قیمت سال ۱۳۷۴، ۳۴،۰۱۸،۲۲۲،۰۰۰ ریال تخمین زده می شود. شهرستان رشت با مبلغ ۱۷،۰۷۴،۲۸۴،۰۰۰ ریال (۵۰/۱۹ درصد) بیشترین میزان درآمد و شهرستان رودسر با مبلغ ۲۸۳،۶۶۲،۰۰۰ ریال (۰/۸۳ درصد) کمترین میزان درآمد را داشته است.

همان گونه که در جدول شماره ۱۴-۶ دیده می شود، تعداد مسافران پذیرفته شده در مهمانسراها و هتل های استان در سال ۱۳۷۴، ۲۲۹۲۱۵ نفر بوده که از این تعداد، ۲۱۶۱۰۸ نفر را (۹۴/۳ درصد) مسافران داخلی و ۱۳۱۰۷ نفر را (۵/۷ درصد) مسافران خارجی تشکیل می دهند.

شهرستان رشت با ۱۱۴۵۱۰ نفر (۵۰ درصد) بیشترین تعداد مسافر را دارا بوده که از این تعداد، ۱۰۶۶۵۰ نفر (۹۳ درصد) را مسافران داخلی و ۷۸۶۰ نفر را (۷ درصد) مسافران خارجی تشکیل می دهند. شهرستان لاهیجان با ۱۷۷۹۹ نفر (۷/۷ درصد) کمترین تعداد مسافر را دارا بوده که از این تعداد، ۱۶۲۷۲ نفر را (۹۱/۴ درصد) مسافران داخلی و ۲۱۹ نفر را (۸/۶ درصد) مسافران خارجی تشکیل می دهند.

اگر از تخمین جدول شماره ۱۴-۳، استفاده کرده و درآمد حاصل از ورود یک مسافر که از تأسیسات عمومی برای اقامت استفاده می کند را محاسبه نماییم، رقم ۵۷۱۵۰ ریال به دست می آید که به ازای ۲۲۹۲۱۵ نفر رقم ۱۳،۰۹۹،۷۲۴،۸۴۰ ریال برای سال ۱۳۷۴ قابل تخمین می باشد.

۱۴-۴- مکان‌های اقامتی

قضاوت در مورد کمیت و کیفیت تأسیسات اقامتی، تنها از روی ارقام و اطلاعات ناقص کار ساده‌ای نیست. کیفیت این تأسیسات را باید با توجه به اصول و فنون سازه‌های تأسیساتی و قوانین و مقررات حاکم بر آنها مورد نظر قرار داد. از سوی دیگر، تأسیسات اقامتی فقط مهمانخانه‌های استان نیستند که بتوان با آمار موجود در مورد آنها قضاوت نمود، بلکه این تأسیسات شامل مسافرخانه‌ها، مجتمع‌های ساحلی که امکانات اقامتی دارند، خانه‌های اجاره‌ای و در برخی مواقع مکان‌های عمومی (مانند مدارس در ماه‌هایی از سال که تعداد مسافران زیادترند) نیز می‌شود. کیفیت این اماکن به چند نحو باید بررسی شود؟ آیا طراحی ساختمان و شکل خاص آن و نمای ظاهری که میهمانان و مسافران خسته از زندگی ماشینی را از نظر استراحت روانی تحت تأثیر قرار می‌دهد مورد نظر است؟ آیا وضع نظافت، دکوراسیون، لوازم و تجهیزات به کار رفته در آن باید مدنظر قرار گیرند یا این که چشم‌انداز و منظره این اماکن و فضای سبز، گل‌های دلفریب و نحوه تزئین ساختمان باید ملاک باشد. بررسی کلیه این موارد دقیقاً باید با نظر متخصصان و کارشناسان مجرب و ورزیده مربوط به هر بخش انجام گیرد.

اما آنچه که از اطلاعات نه چندان رسمی برمی‌آید و مسافران و میهمانان وارد شده به استان بدان اشاراتی دارند، عدم وجود بهداشت، گرانی و کمبود اماکن اقامتی است. کمبود وسیله نقلیه برای ایاب و ذهاب و تردد در اماکن سیاحتی و تفریحی و کمبود وسایل تفریحی از جمله مواردی بوده که نظر تعدادی از مسافران را به خود جلب کرده است.

از نظر کمی با توجه به آمار و ارقام ارائه شده از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، می‌توان تاحدی اظهار نظر کرد، اما همواره باید توجه داشت که تنها اطلاعات مهمانخانه‌ها (هتل‌ها و مهمانسراها) ملاک بوده و اماکن دیگر از قبیل مسافرخانه‌ها، مجتمع‌های رفاهی ساحلی، خانه‌های اجاره‌ای و... به دلیل عدم انتشار آمار و ارقام، مدنظر نمی‌باشد. با اندکی دقت در اطلاعات مربوط می‌توان دریافت که کلیه مهمانخانه‌های استان از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ بیش از ۷۰ درصد اشغال هستند. برای پی بردن به اصل قضیه، اطلاعات سال ۱۳۷۲ مهمانخانه‌های استان به تفکیک ماه‌های سال در شهرستان‌های گیلان بررسی می‌شود و تصور بر این است که سال‌های دیگر نیز کم و بیش با سال ۱۳۷۲ شباهت‌های زیادی داشته باشند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که در مجموع در ماه‌های فروردین، تیر، مرداد و شهریور نزدیک به ۱۰۰ درصد اتاق‌های تأسیسات اقامتی استان اشغالند و اگر بخواهیم ضریب بهره‌برداری ۶۰ درصد و بالاتر را ملاک دهیم، ماه‌های اردیبهشت، خرداد، مهر، آبان و آذر نیز بدان افزوده خواهد شد، یعنی تنها سه ماه از سال ۱۳۷۲، (دی، بهمن و اسفند) اشغال اتاق‌ها کمتر از ۶۰ درصد است. از بررسی سایر شهرستان‌های استان (۴ شهر رشت، لاهیجان، انزلی و آستارا) نیز دقیقاً به نتایج مشابهی می‌رسیم. حتی در شهرستان آستارا مهمانخانه‌های اسفندماه سال ۱۳۷۲، نیز بالای ۶۰ درصد اشغال بوده است و از این رو در این شهرستان فقط در دو ماه دی و بهمن کمتر از ۶۰ درصد از امکانات اقامتی بهره‌برداری شده است.

این موضوع نشان می‌دهد که با توجه به مسافرانی که به استان وارد می‌شوند، تأسیسات اقامتی گنجایش پذیرش آنها را نداشته یا دست‌کم در ۶ ماه از سال یعنی بهار و تابستان و حتی آبان و آذر ضریب بهره‌برداری این اماکن بسیار بالاست. تنها شهرستان لاهیجان در ۴ ماه از سال ۱۳۷۲ یعنی فروردین، تیر، مرداد و شهریور با ضریب بهره‌برداری ۱۰۰ درصد روبه‌رو بوده است. بقیه شهرستان‌ها نیز وضع مشابهی دارند. در بررسی

فعالیت مهمانخانه‌های استان و هریک از شهرستان‌ها طی سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲، تغییرات یا نوسانات احتمالاً غیرعادی که گاهی اوقات در ظرفیت یا تعداد تخت‌ها و اتاق‌های این اماکن به چشم می‌خورد، ناشی از افزایش یا کاهش خود این تأسیسات نمی‌باشد، بلکه دلایل متعددی را می‌توان در این زمینه ذکر کرد از جمله: ۱- در سال ۱۳۶۹ به علت زلزله دلخراش ۳۱ خرداد تعدادی از این اماکن از آن جمله هتل کادوس رشت تحت تعمیر بوده است.

۲- بعضی از مهمانخانه‌ها برای سرویس و نگهداری و تعمیرات، مدتی از سال تعطیل می‌باشند.

۳- از ادامه فعالیت بعضی از مهمانخانه‌ها به دلایل خاصی از جمله سلب درجه یا خلافتکاری‌ها برای مدتی ممانعت به عمل می‌آید.

۴- معمولاً تعداد تخت‌ها و اتاق‌های مهمانخانه‌ها به دلیل تعمیرات- بازسازی یا سلب درجه و... کاهش یافته یا به علت توسعه و رونق در زمان افزایش مسافر، افزایش می‌یابد و از این رو دائماً می‌تواند در حال تغییر و نوسان باشد.

این دلایل و دلایل دیگری از این قبیل علت نوسانات و تغییرات ظرفیت تخت‌ها و اتاق‌های مهمانخانه‌ها می‌باشد. به طور کلی در سال ۱۳۷۲، استان دارای ۱۱ هتل (۵ هتل دولتی) بوده که ۶ باب آن در شهرستان رشت، یک باب در شهرستان لاهیجان و ۳ باب در شهرستان انزلی و یک باب در شهرستان فومن استقرار داشته و شهرستان‌های لاهیجان و آستارا نیز دارای یک باب مهمانسرای دولتی‌اند. بنابراین از ۱۱ شهرستان استان، ۶ شهرستان فاقد هتل و مهمانسراست. همچنین در طی سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ مهمانخانه جدیدی در استان احداث نشده است.

در سال ۱۳۷۲، تعداد اتاق مهمانخانه‌های استان ۵۵۸ و تعداد تخت‌های آن ۱۱۱۳ بوده که حدود ۴۵ درصد آن مربوط به شهرستان رشت، ۳۸ درصد مربوط به انزلی، ۸۰ درصد مربوط به شهرستان لاهیجان، ۶ درصد مربوط به شهرستان آستارا و ۳ درصد مربوط به شهرستان فومن است. ظرفیت سالانه مهمانخانه‌های استان در سال ۱۳۷۲ حدود ۴۰۱ هزار تخت بوده که نسبت به سال ۱۳۶۸ فقط ۲/۵ درصد افزایش نشان می‌دهد. متوسط مدت اقامت هر مسافر در مهمانخانه‌های استان حدود ۲ شب است.

تعداد کل مسافرخانه‌های استان ۴۵ باب با ۱۵۴۱ اتاق و ۱۵۷۴ تخت است. شهرستان رشت با ۲۰ باب مسافرخانه بیشترین تعداد را به خود اختصاص داده و شهرستان صومعه‌سرا فاقد مسافرخانه می‌باشد. همچنین در استان تعدادی مهمان‌پذیر (پلاژ) زیر نظر فرمانداری فعالیت دارند که آمار دقیقی از آنها در دسترس نیست. به علاوه برخی از سازمان‌های دولتی دارای مجتمع‌های رفاهی در استان می‌باشند و اخیراً نیز دولت و شهرداری‌ها اقدام به ایجاد برخی مجتمع‌های ساحلی نموده‌اند.

فصل پانزدهم- انرژی

۱-۱۵- آب

۱-۱-۱۵- ظرفیت تأمین، تولید و فروش آب شهری، حجم مخازن، طول شبکه، توزیع و انشعاب در جدول شماره ۱-۱۵، وضعیت شبکه آب آشامیدنی شهری در شهرهای استان ارائه شده است:

جدول ۱۵-۱- وضعیت شبکه آب آشامیدنی شهری در شهرهای استان

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	تعداد خانوار سال ۱۳۷۰	تعداد خانوار برخورد از شبکه آب آشامیدنی	نسبت خانوارهای برخورد از (درصد)	متوسط روزانه آب ورودی به شبکه (مترمکعب)	متوسط روزانه فروش آب مترمکعب	متوسط پرت شبکه (درصد) $100 \times \text{میزان آب فروخته} - 1$ میزان آب ورودی	متوسط مصرف سرانه روزانه لیتر در روز	گنجایش مخازن موجود (مترمکعب)	طول شبکه (کیلومتر) وسعت شهر (کیلومتر مربع)
کمتر از ۲۵ هزار نفر	املش	۱۰۵۶۰	۲۲۹۲	۲۲۹۲	۱۰۰	۲۵۹۲	۲۰۹۹	۹	۲۰۰	۷۰۰	۹/۴
	بندرکیاشهر	۱۴۰۷۶	۳۲۳۴	۸۰۲	۲۴/۸	۱۲۹۶	۹۰۸	۳۰	۶۵	۱۳۰۰	۲/۸
	پره سر	۵۹۰۲	۱۰۳۹	۱۰۳۹	۱۰۰	۶۷۰۰	۶۰۳۰	۱۰	۱۰۲۲	۲۰۰	۵/۵
	تولم شهر	۶۱۶۳	۱۷۰۰	۳۹۱	۱۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	—	۵۴۰	۳۰۰	۶/۷ متر در هر ۱۰۰ متر مربع
	جیرنده	۲۱۰۱	۴۵۰	۴۵۰	۱۰۰	۶۹۰	۶۹۰	—	۳۲۸	۴۶۰	۱
	چابکسر	۱۱۰۷۵	۲۲۹۳	۶۳۰	۲۷/۵	۲۳۰۰	۲۲۳۲	۱۶	۲۰۲	۲۵۰	۲/۸
	خشک بیجار	۷۲۰۱	۱۵۸۶	۱۱۷۵	۷۴/۱	۳۰	۱۵	۵۰	۷	۱۵	نامشخص
	خمام	۸۵۵۰	۱۹۹۸	۱۹۹۸	۱۰۰	۲۴۱۴	۱۷۱۴	۲۹	۲۰۰	بارش یکی است	۳/۶
	رحیم آباد	۶۴۲۸	۱۴۱۳	۱۳۶۰	۹۶/۲	۹۵۷	۸۶۱	۱۰	۱۳۴	۱۵۰ و ۲۵۰ در دست احداث	۱۳/۷
	رستم آباد	۷۰۹۳	۱۵۱۲	۱۵۱۲	۱۰۰	۳۴۵۰	۲۴۱۵	۳۰	۳۴۰	۱۵۱۵	۲/۸
	رضوان شهر	۷۲۲۴	۱۴۰۷	۱۴۰۷	۱۰۰	۴۸۰۰	۳۳۶۰	۳۰	۴۶۵	۴۸۰	۸/۱
	رودبار	۹۷۶۷	۲۳۹۹	۲۳۰۰	۹۵/۹	۳۶۰۰	۲۸۰۰	۲۲	۲۸۷	۱۴۰۰	۲/۸
	سنگر	۶۲۳۳	۱۳۵۵	۱۲۱۷	۸۹/۸	۱۲۹۶	۱۱۱۰	۱۴/۴	۱۷۸	۳۰۰	۷/۵
	سیاهکل	۱۰۷۵۶	۲۴۰۰	۲۴۰۰	۱۰۰	۱۳۲۰	۱۲۲۴	۷/۳	۱۱۴	۲۸۰	۳/۵
	شفت	۴۸۹۶	۱۰۳۷	۸۵۱	۸۲/۱	۱۰۰۸	۹۳۶	۷	۱۹۱	۳۰۰	۱۰/۸
	شلمان	۶۷۲۸	۱۳۹۹	۸۵۰	۶۰/۸	۱۲۷۵	۱۲۷۵	—	۱۹۰	۳۰۰	۱۰/۲
	صومعه سرا	۲۴۸۸۴	۵۳۲۲	۴۹۷۰	۹۳/۴	۶۶۸۹	۴۷۶۹	۳۰	۱۹۲	۵۰۰	۱/۵
	کلاچای	۱۴۰۲۹	۳۰۰۶	۲۶۰۰	۸۶/۵	۲۰۲۴	۱۷۰۰	۱۶	۱۲۱	۲۴۰۰	

ادامه جدول ۱۵-۱- وضعیت شبکه آب آشامیدنی شهری و...

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	تعداد خانوار سال ۱۳۷۰	تعداد خانوار برخورد از شبکه آب آشامیدنی	نسبت خانوارهای برخورد از (درصد)	متوسط روزانه آب ورودی به شبکه (مترمکعب)	متوسط روزانه فروش آب مترمکعب	متوسط پرت شبکه (درصد) ۱۰۰ × میزان آب فروخته میزان آب ورودی	متوسط مصرف سرانه روزانه لیتر در روز	گنجایش مخازن موجود (مترمکعب)	طول شبکه (کیلومتر) وسعت شهر (کیلومتر مربع)
	کرجصفهان	۷۲۶۱	۱۶۳۵	۱۵۷۱	۹۶/۱	۱۷۳۸	۱۳۸۲	۲۰	۱۹۰	۳۰۰	۴/۸
	کومله	۵۳۰۵	۱۱۹۶	۱۱۹۶	۱۰۰	۶۷۰	۶۰۳	۱۰	۱۱۴	۵۴۰	نامشخص
	لشت نشا	۱۰۶۱۵	۲۵۴۵	۲۲۲۵	۸۷/۴	۲۳۰۴	۱۹۱۳	۱۷	۱۸۰	۲۵۰	۴/۲
	لوشان	۱۰۶۷۴	۲۰۶۴	۲۰۰۰	۹۶/۹	۷۳۸۰	۶۴۹۵	۱۲	۴۴۰	۲۱۰۰	۱/۴
	ماسال	۱۴۰۸۹	۲۷۳۹	۱۹۲۰	۷۰/۱	۴۰۶۸	۲۸۰۰	۳۰	۱۹۹	۲۵۰	۰/۸
	ماسوله	۷۲۷	۱۸۳	۱۸۳	۱۰۰	۱۱۶۰	۶۹۶	۴۰	۹۵۷	۲۶۰	۲۶/۷
	منجیل	۷۰۰۴	۱۶۶۸	۱۶۶۸	۱۰۰	۱۰۳۶۸	۹۱۲۴	۱۲	۱۳۰۳	۱۰۰۰	۹
	واجارگاه	۵۴۲۲	۱۱۷۶	۶۷۹	۵۷/۷	۶۰۰	۴۲۰	۳۰	۷۷/۵	۲۵۰	۱/۷
	آستارا	۵۶۶۴	۵۶۶۴	۱۰۰	۱۰۰	۴۳۲۰	۴۱۰۴	۵	۱۵۱	۶۰۰۰	۱۰/۱
۵۰-۲۵	آستانه اشرفیه	۳۰۱۰۸	۶۵۸۹	۵۷۸۴	۸۷/۸	۷۷۷۶	۶۴۸۰	۱۶	۲۱۵	۳۰۰	۶/۵
هزار نفر	رودسر	۲۸۸۷۷	۶۳۸۱	۵۰۰۴	۷۸/۴	۴۳۱۲	۳۵۱۵	۱۸/۵	۱۲۲	۱۶۵۰	۵/۹
	فومن	۲۹۱۷۷	۶۲۷۴	۴۴۵۵	۷۱	۴۵۰۰	۳۱۵۰	۳۰	۱۰۸	۲۵۰	۲/۸
	لاهیجان	۴۸۲۴۹	۱۱۱۹۴	۸۶۰۰	۷۶/۸	۱۲۰۰۰	۹۶۰۰	۲۰	۲۰۰	۵۰۳۰	۱۵/۶
	هشتپر	۲۹۲۲۱	۵۴۱۹	۵۰۰۰	۹۲/۳	۹۰۰۰	۶۳۰۰	۳۰	۲۱۶	۱۶۰۰	۵/۱
۱۰۰-۵۰	بندر انزلی	۹۴۶۹۷	۲۱۵۴۷	۱۳۷۱۰	۶۳/۶	۱۳۴۹۳	۱۲۰۰۰	۱۰	۱۲۷	۱۶۵۰۰	۶/۴
هزار نفر	لنگرود	۵۲۵۱۸	۱۱۵۸۰	۸۰۶۰	۶۹/۶	۵۵۸۳	۴۴۶۷	۱۵	۸۵	۴۵۰۰	۸/۷
۵۰۰-۲۵۰	رشت	۳۴۰۶۳۸	۷۷۸۱۵	۴۵۸۴۸	۵۸/۹	۹۳۷۶۸	۶۶۷۴۶	۲۹	۱۹۶	۶۱۶۴۰	۲۱/۶
هزار نفر										باشهر خمام یکی است	
	کل شهرها	۹۰۵۴۴۲	۲۰۰۲۰۲	۱۴۱۸۱۱	۷۰/۸	۲۲۶۴۸۱	۱۷۴۹۳۳	۱۳	۱۹۳	۱۱۳۵۲۰	۶/۶

مأخذ: سازمان آب و فاضلاب شهرهای استان.

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، در بین شهرهای با جمعیت کمتر از ۲۵ هزار نفر، شهرهای املش، پره‌سر، تولم شهر، جیرنده، خمام، رستم‌آباد، رضوان‌شهر، سیاهکل، کومله، ماسوله و منجیل با ۱۰۰ درصد خانوار برخوردار از شبکه آب آشامیدنی بیشترین میزان و شهر بندر کیش شهر با ۲۴/۸ درصد کمترین میزان را دارا بوده است. در بین شهرهای با جمعیت بین ۲۵-۵۰ هزار نفر شهر آستارا با ۱۰۰ درصد خانوار برخوردار بیشترین و شهر فومن با ۷۱ درصد کمترین میزان و در بین شهرهای با جمعیت ۵۰-۱۰۰ هزار نفر، شهر لنگرود با ۶۹/۶ درصد بیشترین و شهر بندرانزلی با ۶۳/۶ درصد کمترین میزان خانوار برخوردار از شبکه آب آشامیدنی را دارا بوده است.

طول کلی شبکه بدون در نظر گرفتن شهرهای جیرنده، خمام و کومله، ۲۲۳/۹ کیلومتر می‌باشد که شهر ماسوله با ۲۶/۷ کیلومتر (۱۲ درصد) بیشترین و شهر چابکسر با یک کیلومتر (۰/۴۴ درصد) کمترین طول شبکه را دارا بوده است. در مورد متوسط مصرف سرانه برحسب لیتر در روز شهر منجیل با ۱۳۰۳ لیتر در روز بیشترین و شهر خشک بیجار با ۷ لیتر در روز کمترین میزان مصرف سرانه در بین شهرهای استان را دارا بوده است.

در مورد اتلاف شبکه، شهر خشک بیجار با ۵۰ درصد و شهر آستارا با ۵ درصد کمترین میزان اتلاف را در شبکه دارا بوده است.

۱۵-۱-۲- انشعاب نصب شده و طول شبکه جمع‌آوری فاضلاب

در جدول شماره ۱۵-۲، وضعیت فاضلاب شهری در شهرهای استان ارائه شده است:

جدول ۱۵-۲- وضعیت فاضلاب شهری در شهرهای استان

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	تعداد خانوار	توزیع خانوارها به تفکیک نوع دفع فاضلاب				مشکلات دفع فاضلاب به روش سنتی			مشخصات شبکه فاضلاب (در صورت وجود یا در حال احداث)					
				شبکه فاضلاب شهری	چاه جذبی	جوی و کانال	سایر	جمع	بالا بودن سطح آب زیرزمینی	نوع خاک - عدم جذب آب	آلوده کردن منابع آب	خانوار تحت پوشش	طول شبکه (کیلومتر)	وسعت منطقه تحت پوشش وسعت شهر (درصد)	ظرفیت تصفیه خانه	تعداد تصفیه خانه
کمتر از ۲۵ هزار نفر	املش	۱۰۵۶۰	۲۲۹۲	۹۰۴	۹۶۵	۴۲۳	-	۲۲۹۲	+	+	+	۹۰۴	۵	۴۰	-	-
	بندر کیش شهر	۱۴۰۷۶	۳۲۳۴	۳۰۰	۲۹۳۴	-	-	۳۲۳۴	+	-	+	۳۰۰	۷	۴۰	-	-
	پره سر	۵۹۰۲	۱۰۳۹	-	۱۰۳۹	-	-	۱۰۳۹	-	+	-	-	-	-	-	-
	تولم شهر	۶۱۶۳	۱۷۰۰	۱۰۰	۱۶۰۰	-	-	۱۷۰۰	-	-	-	۱۰۰	۴	۱۰	-	-
	جیرنده	۲۱۰۱	۴۵۰	-	۴۵۰	-	-	۴۵۰	+	+	-	-	-	-	-	-
	چابکسر	۱۱۰۷۵	۲۲۹۳	۷۰	۲۲۲۳	-	-	۲۲۹۳	+	-	-	۷۰	۲	۳	-	-
	خشک بیجار	۷۲۰۱	۱۵۸۶	۳۵۰	۱۲۳۶	-	-	۱۵۸۶	-	-	-	۳۵۰	۱	۲۰	-	-
	خممام	۸۵۵۰	۱۹۹۸	-	۱۹۹۸	-	-	۱۹۹۸	+	+	-	-	-	-	-	-
	رحیم آباد	۶۴۲۸	۱۴۱۳	۳۵۳	۱۰۶۰	-	-	۱۴۱۳	-	+	-	۳۵۳	۱۵	۱۵	-	-
	رستم آباد	۷۰۹۳	۱۵۱۲	-	۱۵۱۲	-	-	۱۵۱۲	-	-	-	-	-	-	-	-
	رضوان شهر	۷۲۲۴	۱۴۰۷	۴۱۰	۸۷۹	۱۱۸	-	۱۴۰۷	+	-	+	۴۱۰	۵	۴۰	-	-
	رودبار	۹۷۶۷	۲۳۹۹	-	۲۳۹۹	-	-	۲۳۹۹	-	+	-	۲۵۰ در دست احداث	۲/۵	۱۰	-	-
	سنگر	۶۲۳۳	۱۳۵۵	۵۵۰	۸۰۵	-	-	۱۳۵۵	+	+	-	۵۵۰	۷	۴۰	-	-
	سیاهکل	۱۰۷۵۶	۲۴۰۰	-	۲۱۶۰	۲۴۰	-	۲۴۰۰	-	+	-	-	-	-	-	-
	شفت	۴۸۹۶	۱۰۳۷	۵۴۰	۴۹۷	-	-	۱۰۳۷	+	-	+	۵۹۴	۶/۳۲	۵۰	-	-
	شلمان	۶۷۲۸	۱۳۹۹	-	۱۳۹۹	-	-	۱۳۹۹	-	-	-	۱۰۰	۰/۸	۵	-	-
	صومعه سرا	۲۴۸۱۴	۵۳۲۲	۳۸۱۶	۱۵۰۶	-	-	۵۳۲۲	+	+	-	۳۸۱۶	۵۰/۹	۷۵	-	-
	کلاچای	۱۴۰۲۹	۳۰۰۶	۸۱۵	۲۱۹۱	-	-	۳۰۰۶	+	-	-	۸۱۵	۱۵/۱	۲۷	-	-

ادامه جدول ۱۵-۲- وضعیت فاضلاب شهری در شهرهای استان

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	تعداد خانوار	توزیع خانوارها به تفکیک نوع دفع فاضلاب				مشکلات دفع فاضلاب به روش سستی			مشخصات شبکه فاضلاب (در صورت وجود یا در حال احداث)					
				شبکه فاضلاب شهری	چاه جاذبی	جوی و کانال	سایر	جمع	بالا بودن سطح آب زیرزمینی	نوع خاک - عدم جذب آب	الوده کردن منابع آب	خانوار تحت پوشش	طول شبکه (کیلومتر)	وسعت منطقه تحت پوشش وسعت شهر (درصد)	ظرفیت تصفیه خانه	تعداد تصفیه خانه
	کوحصفهان	۷۲۶۱	۱۶۳۵	۵۲۰	۱۱۱۵	-	-	۱۶۳۵	+	-	-	۱۶۳۵ در دست احداث	۵	۱۰۰	-	-
	کومله	۵۳۰۵	۱۱۹۶	-	۱۱۹۶	-	-	۱۱۹۶	-	-	+	-	-	-	-	-
	لشت نشأ	۱۰۶۱۵	۲۵۴۵	۸۸۰	۹۰۰	۷۰۰	۶۵	۲۵۴۵	-	-	-	۸۸۰	۶	۳۰	-	-
	لوشان	۱۰۶۷۴	۲۰۶۴	-	۲۰۶۴	-	-	۲۰۶۴	-	-	-	-	-	-	-	-
	ماسال	۱۴۰۸۹	۲۷۳۹	۷۰	۲۶۶۹	-	-	۲۷۳۹	+	-	-	۶۰۰ در دست احداث	۶/۵	۲۰	-	-
	ماسوله	۷۲۷	۱۸۳	۱۸۳	-	-	-	۱۸۳	-	-	-	۱۸۳	۳	۱۰۰	۲۵۰ خانوار	-
	منجیل	۷۰۰۴	۱۶۶۸	۷۵۰	۹۱۸	-	-	۱۶۶۸	+	-	-	۷۵۰	۱۹	۴۵	-	۱
	واجارگاه	۵۴۲۲	۱۱۷۶	۱۲۰	۱۰۵۶	-	-	۱۱۷۶	-	+	-	۱۲۰	۳	۱۵	-	-
۲۵-۵۰ هزار نفر	آستارا	۲۷۱۹۴	۵۶۶۴	-	۵۶۶۴	-	-	۵۶۶۴	+	-	-	-	-	-	-	-
	آستانه اشرفیه	۳۰۱۰۸	۶۵۸۹	۵۹۳۰	۳۳۰	۳۲۹	-	۶۵۸۹	+	+	-	۵۹۳۰	۲۳	۹۰	-	-
	رودسر	۲۸۱۷۷	۶۳۸۱	۳۶۱۶	۲۶۴۵	-	۱۲۰	۶۳۸۱	+	-	-	۳۶۱۶	۲۸/۵	۲۰	-	-
	فومن	۲۹۱۷۷	۶۲۷۴	۵۰۰۰	۱۲۷۴	-	-	۶۲۷۴	+	-	+	۵۰۰۰	۲۰	۸۰	-	-
	لاهیجان	۴۸۲۴۹	۱۱۱۹۴	۹۱۷۹	۱۶۸۰	۳۳۵	-	۱۱۱۹۴	+	-	-	۹۱۷۹	۹۵	۸۰	-	-
	هشتپر	۲۹۲۲۱	۵۴۱۹	-	۵۴۱۹	-	-	۵۴۱۹	+	-	+	۱۰۰ در دست احداث	۶	۵	-	-
۵۰-۱۰۰ هزار نفر	بندر انزلی	۹۴۶۹۷	۲۱۵۴۷	۱۳۷۱۰	۷۸۳۷	-	-	۲۱۵۴۷	+	+	-	۱۳۷۱۰	۲۰۳	۷۰	-	-
	لنگرود	۵۲۵۱۸	۱۱۵۸۰	۸۰۰۰	۲۳۸۶	۱۱۹۴	-	۱۱۵۸۰	+	-	-	۸۰۰۰	۴۲	۷۰	-	-
	رشت	۳۴۰۶۳۸	۷۷۸۱۵	۶۲۲۵۲	۱۵۰۰۰	-	۵۶۳	۷۷۸۱۵	+	-	-	۶۲۲۵۲	۸۵۰	۸۰	-	-
کل شهرهای استان *		۹۰۵۴۴۲	۲۰۰۲۰۲	۱۱۸۴۱/۸	۷۷۶۹۷	۳۳۳۹	۷۴۸	۲۰۰۲۰۲	+	+	+	۱۲۱۴۶۷	۱۴۱۷/۱۲	۶۱	۲۵۰ خانوار	۱

مأخذ: سازمان آب و فاضلاب استان.

* با محاسبه جمعیت و خانوار ۴ شهر تازه به تصویب رسیده.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، در بین شهرهای با جمعیت کمتر از ۲۵ هزار نفر، شهر ماسوله با ۱۰۰ درصد خانوار برخوردار از شبکه فاضلاب شهری بیشترین تعداد و شهر ماسال با ۲/۵ درصد کمترین تعداد خانوار برخوردار را دارا بوده اند. در بین شهرهای با جمعیت بین ۲۵-۵۰ هزار نفر، شهر آستانه اشرفیه با ۸۹/۹ درصد بیشترین تعداد و شهرستان رودسر با ۵۶/۶ درصد کمترین تعداد خانوار برخوردار را دارا بوده و شهر آستارا و هشتر فاقده شبکه فاضلاب شهری بوده اند. در بین شهرهای با جمعیت بین ۵۰-۱۰۰ هزار نفر، شهر لنگرود با ۶۹ درصد بیشترین و شهر بندرانزلی با ۶۳/۶ درصد کمترین تعداد خانوار برخوردار از شبکه فاضلاب را دارا بوده اند. شهر رشت نیز با جمعیت بالای ۱۰۰ هزار نفر با ۸۰ درصد خانوار برخوردار، دارای وضعیت مطلوبی است.

طول شبکه فاضلاب شهری استان ۱۴۳۱/۶۲ کیلومتر بوده که شهر رشت با ۸۵۰ کیلومتر (۵۹/۴ درصد) بیشترین میزان و شهر سلمان با ۰/۸ کیلومتر (۰/۰۵ درصد) کمترین میزان شبکه را دارا بوده اند. در بین شهرهای استان تنها شهر ماسوله دارای تصفیه خانه ای با ظرفیت تصفیه فاضلاب ۲۵۰ خانوار می باشد.

۱۵-۲- برق

۱۵-۲-۱- تعداد مشترکان بر حسب نوع مصرف

در جدول شماره ۱۵-۳، تعداد مشترکان برق بر حسب موارد مصرف و به تفکیک مناطق در استان ارائه شده و همان گونه که در این جدول دیده می شود، تعداد کل مشترکان برق استان ۵۱۶۹۴۰ مشترک می باشد که مصارف خانگی با ۴۱۴۵۲۷ مشترک (۸۰/۱ درصد نسبت به کل) بیشترین تعداد و مصارف آزاد با ۲۳۵ مشترک (۰/۰۴ درصد نسبت به کل) کمترین تعداد مشترک را دارا بوده اند. شهر رشت با ۱۱۸۷۱۰ مشترک (۲۳ درصد نسبت به کل) بیشترین تعداد مشترکان و شهر لوشان با ۳۵۳۰ مشترک (۰/۷ درصد نسبت به کل) کمترین تعداد مشترکان را در بین شهرهای استان دارا بوده اند.

جدول ۱۵-۳- تعداد مشترکان برق بر حسب موارد مصرف و به تفکیک مناطق در استان در سال ۱۳۷۴

مناطق	جمع کل	خانگی	عمومی	کشاورزی	صنعتی	تجاری	مصارف آزاد	روشنایی معابر
آستارا	۱۷۶۸۷	۱۴۰۰۱	۳۷۳	۳۹	۶۳	۳۱۴۳	۱۹	۴۹
آستانه اشرفیه	۲۱۰۵۸	۱۶۵۹۵	۳۹۴	۲۳	۸۳	۳۹۶۲	۱	۰
انزلی	۱۶۹۳۹	۱۳۰۰۶	۲۲۰	۰	۳۷	۳۶۰۵	۲۴	۴۷
املش	۸۶۶۹	۶۸۴۹	۱۸۷	۲۸	۳۰	۱۵۵۶	۰	۱۹
پره سر	۳۷۲۵	۳۰۳۵	۸۴	۱۳	۱۳	۵۶۳	۰	۱۷
تالش	۲۲۵۷۶	۱۷۹۴۳	۴۱۱	۸۹	۹۴	۳۹۹۰	۰	۴۹
چابکسر	۴۶۷۴	۳۸۱۳	۸۵	۵	۲۱	۷۴۳	۲	۵
خمام	۱۲۵۶۲	۱۰۰۰۰	۱۸۳	۰	۱۰۷	۲۲۷۰	۲	۰
خشک بیجار	۷۴۴۵	۶۰۰۳	۱۲۷	۰	۱۴	۱۳۰۱	۰	۰
رضوان شهر	۶۸۳۹	۵۳۷۷	۱۷۷	۱۰	۲۹	۱۲۰۹	۰	۳۷
رحیم آباد	۵۵۲۹	۴۴۵۷	۱۳۴	۳	۲۲	۹۰۶	۰	۷
رودسر	۱۸۳۷۶	۱۴۶۶۴	۳۵۳	۲۳	۶۷	۳۲۴۳	۳	۲۳
رودبار	۱۶۰۵۰	۱۳۹۰۷	۳۴۳	۵	۳۱	۱۷۶۱	۳	۰
رشت	۱۱۸۷۱۰	۹۴۴۲۲	۲۳۹۹	۱۹	۵۷۵	۲۱۰۷۴	۱۲۲	۹۹
سیاهکل	۱۰۳۹۴	۸۳۵۹	۲۱۲	۳	۳۸	۱۷۸۱	۱	۰
سنگر و امامزاده هاشم	۱۵۶۴۹	۱۳۱۵۹	۲۷۹	۰	۹۴	۲۱۱۳	۴	۰
شفت	۹۷۲۱	۷۷۷۹	۲۶۸	۵	۵۱	۱۶۱۸	۰	۰
صومعه سرا	۲۶۱۷۳	۲۰۹۴۰	۵۴۰	۸	۱۴۴	۴۴۸۰	۷	۵۴
غازیان	۱۴۰۱۸	۱۱۷۰۹	۱۳۱	۳	۶۹	۲۰۵۴	۱۰	۴۲
فومن و ماسوله	۲۴۳۲۸	۱۹۶۷۴	۵۲۲	۴۴	۱۵۷	۳۹۲۱	۱۰	۰
کوچصفهان و لولمان	۱۴۱۳۳	۱۱۶۱۱	۲۴۱	۰	۵۸	۲۲۱۲	۱	۱۰
کیاشهر	۸۲۹۰	۶۴۹۹	۱۴۹	۲۱	۳۳	۱۵۸۸	۰	۰
کومله	۵۹۲۷	۴۹۰۹	۱۵۴	۲۰	۳۰	۸۱۴	۰	۰
کلاچای	۹۹۵۸	۷۶۷۲	۱۷۱	۲۲	۵۹	۲۰۱۸	۳	۱۳
کپورچال و آبکنار	۴۵۳۸	۳۵۹۸	۸۷	۴	۶۷	۷۵۷	۰	۲۵
لشت نشأ	۱۰۳۵۲	۸۳۲۴	۲۰۵	۴	۳۶	۱۷۱۱	۰	۷۲
لوشان	۳۵۳۰	۲۹۱۸	۵۴	۸	۱۸	۵۳۲	۰	۰
لاهیجان	۳۴۶۱۷	۲۷۶۵۲	۵۸۱	۴۲	۱۳۵	۶۱۵۷	۱۰	۴۰
لنگرود	۲۸۵۶۹	۲۲۴۲۱	۴۳۳	۱۷	۱۳۸	۵۵۴۹	۱۱	۰
ماسال	۸۵۰۸	۶۸۴۷	۲۰۹	۱۶	۲۹	۱۳۱۵	۱	۹۱
منجیل	۷۳۹۶	۶۳۸۴	۱۵۲	۹	۲۰	۸۳۰	۱	۰
جمع کل	۵۱۶۹۴۰	۴۱۴۵۲۷	۹۸۵۸	۴۸۳	۲۳۶۲	۸۸۷۷۶	۲۳۵	۶۹۹

مأخذ: شرکت سهامی برق منطقه‌ای گیلان.

۱۵-۲-۲- نیروی انسانی شاغل

نیروی انسانی شاغل در شرکت برق منطقه‌ای استان در سال ۱۳۷۰، ۶۵۱ نفر بوده که از این تعداد، ۵۱۴ نفر نیروی رسمی و ۱۳۷ نفر نیروی غیررسمی اند.

۱۵-۳- نفت و گاز

۱۵-۳-۱- نواحی بخش نفت و گاز

در جدول شماره ۱۵-۴، امکانات نگهداری و عرضه مواد سوختی و تعداد فروشگاه‌های مصرف روستایی استان به تفکیک شهرستان ارائه شده است:

جدول ۱۵-۴- امکانات نگهداری و عرضه مواد سوختی و تعداد فروشگاه‌های

مصرف روستایی در سال ۱۳۷۴

شهرستان	تعداد فروشگاه‌های عاملان مواد سوختی	ظرفیت مخزن و نگهداری مواد سوختی	تعداد فروشگاه‌های مصرف روستایی
آستارا	۱۸	۳۶۳	۱۵
آستانه اشرفیه	۲۳	۶۴۴	۳۴
بندرانزلی	۹	۲۲۰	۸
تالش	۴۵	۹۲۸	۴۵
رشت	۱۲۴	۲۵۹۸	۱۰۶
رودبار	۳۳	۱۶۰۵	۲۸
رودسر	۳۳	۹۷۳	۴۷
صومعه‌سرا	۳۷	۷۰۴	۴۹
فومن	۴۵	۸۷۲	۴۶
لاهیجان	۵۸	۲۹۴۵	۸۳
لنگرود	۳۱	۱۰۱۳	۵۱
کل استان	۴۵۶	۱۲۸۶۵	۵۱۲

منبع: سازمان تعاون روستایی استان گیلان.

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، تعداد کل فروشگاه‌های عاملان مواد سوختی ۴۵۶ فروشگاه بوده که شهرستان رشت با ۱۲۴ فروشگاه (۲۷/۲ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان بندرانزلی با ۹ فروشگاه (۲ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده‌اند.

۱۵-۳-۲- نوع و میزان مصرف گاز و فراورده‌های نفتی

در جداول شماره ۱۵-۵ و ۱۵-۶، مقدار مصرف گاز طبیعی و تعداد مصرف‌کنندگان برحسب نوع مصرف در استان ارائه شده و نمودار ۴۳ نیز مقدار مصرف گاز طبیعی برحسب نوع مصرف را ارائه می‌دهد.

جدول ۱۵-۵- مقدار مصرف گاز طبیعی بر حسب نوع مصرف

(واحد هزار متر مکعب)

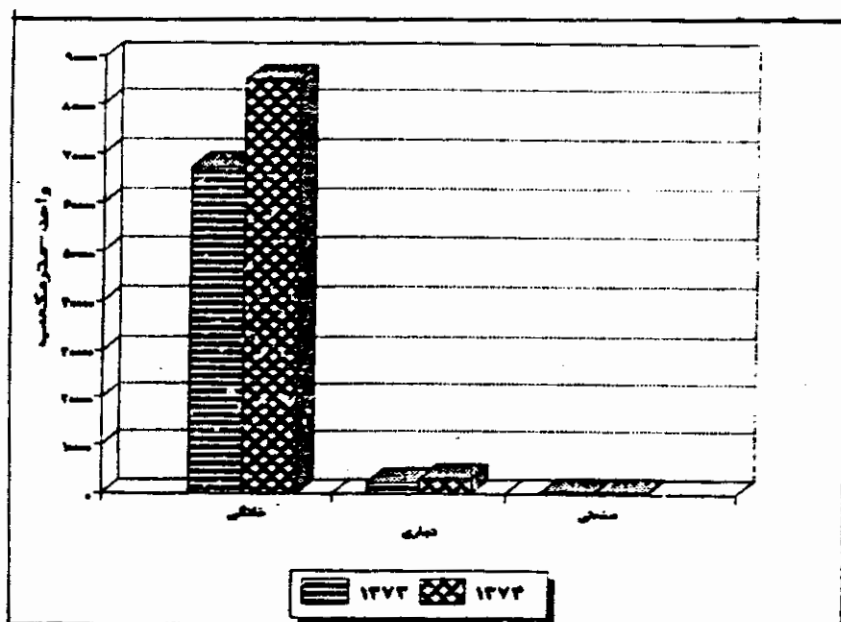
سال	جمع کل	خانگی	تجاری	صنعتی
۱۳۷۳	۳۰۷۷۹۷۲	۱۶۱۰۹۶	۲۳۶۸۲	۲۸۹۳۱۹۴
۱۳۷۴	۲۸۵۲۶۰۲	۵۵۸۲۵۶	۸۲۳۰۸	۲۲۱۲۰۳۸

جدول ۱۵-۶- تعداد مصرف کنندگان گاز طبیعی بر حسب نوع مصرف

سال	جمع کل	خانگی	تجاری	صنعتی
۱۳۷۳	۶۹۵۴۶	۶۷۱۸۵	۲۳۳۸	۲۳
۱۳۷۴	۸۸۰۷۳	۸۴۹۱۸	۳۱۳۵	۲۰

مأخذ: شرکت ملی گاز ایران - منطقه گیلان.

نمودار ۴۳- مقدار مصرف گاز طبیعی بر حسب نوع مصرف



همان گونه که در جدول شماره ۱۵-۵ دیده می شود، مصرف گاز طبیعی استان در سال ۱۳۷۴، ۲۸۵۲،۶۰۲،۰۰۰ متر مکعب بوده که نسبت به سال ۱۳۷۳، ۷/۳ درصد کاهش داشته که این کاهش مربوط به مصرف صنعتی می باشد. مصرف صنعتی با ۲،۲۱۲،۰۳۸،۰۰۰ متر مکعب (۷۷/۵ درصد) بیشترین و مصرف تجاری با ۸۲،۳۰۸،۰۰۰ متر مکعب (۲/۸ درصد) کمترین مقدار مصرف را داشته است.

جدول شماره ۱۵-۶ نشان دهنده آن است که تعداد مصرف کنندگان گاز طبیعی استان در سال ۱۳۷۴، ۸۸۰۷۳ مصرف کننده بوده که نسبت به سال ۱۳۷۳، ۲۶/۶ درصد رشد داشته است که بیشترین تعداد مربوط به مصرف کنندگان خانگی می باشد. مصرف کنندگان خانگی با ۸۴۹۱۸ مصرف کننده (۹۶/۴ درصد) بیشترین تعداد و مصرف کنندگان صنعتی با ۲۰ مصرف کننده (۰/۰۲ درصد) کمترین تعداد مصرف کننده را دارا بوده اند.

فصل شانزدهم - راه و ترابری

۱-۱۶- راه‌های زمینی

۱-۱-۱۶- نوع و طول راه‌ها

در جداول شماره‌های ۱-۱۶ و ۲-۱۶ و نمودار ۴۴ طول راه‌های استان ارائه شده است:

جدول ۱-۱۶- طول راه‌های استان در سال ۱۳۷۴ (کیلومتر)

نوع راه	طول راه
اصلی	۴۹۰+۹۰۰
فرعی آسفalte	۱۰۰۶+۵۷۴
فرعی شنی	۲۱۶+۶۰۶
راه روستایی	۶۹۷۵+۵۴
آسفalte	۷۵۱+۱۰۰
شنی	۵۴۹۸+۱۴۰
دستیایی	۷۲۶+۳۰۰
جمع کل	۸۶۸۹+۶۲۰

مأخذ: اداره کل راه و ترابری استان جهادسازندگی استان.

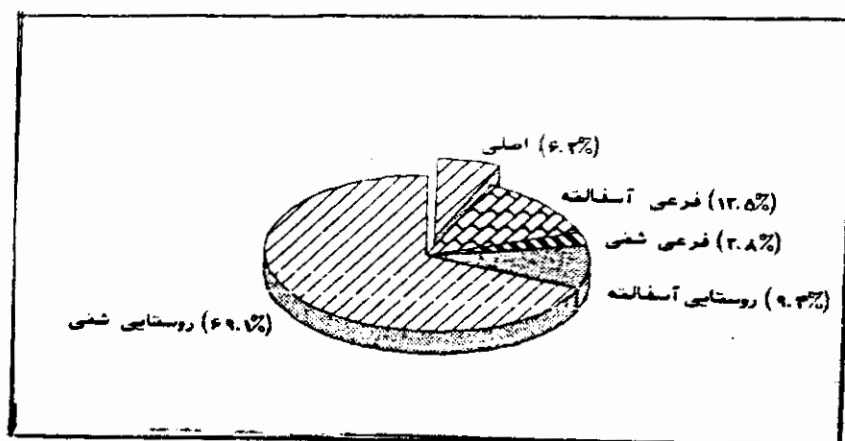
جدول ۲-۱۶- طول راه‌های استان در سال ۱۳۷۴ (کیلومتر)

شهرستان	جمع کل	اصلی	فرعی آسفalte	فرعی شنی
آستارا	۴۷+۴۰۰	۴۱+۶۰۰	۵+۸۰۰	۰
آستانه اشرفیه	۶۰+۹۵۰	۵+۶۰۰	۵۳+۲۵۰	۲+۱۰۰
بندر انزلی	۷۵+۸۰۰	۴۷+۸۰۰	۲۰	۸
تالش	۱۹۸+۲۰۰	۱۱۸+۶۰۰	۵۰+۸۰۰	۲۸+۸۰۰
رشت	۳۰۹+۵۰۰	۸۴+۵۰۰	۲۲۰	۵
رودبار	۲۶۴+۷۰۰	۶۳+۷۰۰	۱۰۵+۷۰۰	۹۵+۳۰۰
رودسر	۱۵۱+۱۳۷	۴۲+۵۰۰	۹۲+۳۳۷	۱۶+۳۰۰
شف	۴۶	۵	۴۱	۰
صومعه سرا	۱۸۵+۸۰۰	۳۶+۲۰۰	۱۲۶+۹۰۰	۲۲+۷۰۰
فومن	۱۲۷+۲۰۰	۱۷	۹۸+۵۰۰	۱۱+۷۰۰
لاهیجان	۱۹۳+۴۳	۱۱+۴۰۰	۱۵۸+۷۳۷	۲۲+۹۰۶
لنگرود	۵۴+۳۵۰	۱۷	۳۳+۵۵۰	۳+۸۰۰
کل استان	۱۷۱۴+۰۸	۴۹۰+۹۰۰	۱۰۰۶+۵۷۴	۲۱۶+۶۰۶

۱- به غیر از راه روستایی است.

مأخذ: اداره کل راه و ترابری استان گیلان.

نمودار ۴۴- طول راه‌های استان گیلان در سال ۱۳۷۴



همان‌گونه که در جدول شماره ۱۶-۱ دیده می‌شود، طول راه‌های استان ۸۶۸۹ کیلومتر بوده که از این مقدار، راه روستایی با ۶۹۷۵ کیلومتر (۸۰/۳ درصد) بیشترین حجم را دارا بوده است. از مجموع ۶۹۷۵ کیلومتر راه روستایی، ۷۵۱ کیلومتر آن راه آسفالت (۱۰/۸ درصد)، ۵۴۹۸ کیلومتر آن راه شنی (۷۸/۸ درصد) و ۷۲۶ کیلومتر آن راه دستیابی (۱۰/۴ درصد) بوده است. از مجموع ۱۷۱۴ کیلومتر راه شهری، ۴۹۰ کیلومتر آن راه آسفالت (۲۸/۶ درصد)، ۱۰۰۶ کیلومتر آن راه فرعی آسفالت (۵۸/۷ درصد) و ۲۱۶ کیلومتر آن راه فرعی شنی (۱۲/۷ درصد) بوده است. جدول ۱۶-۲ نشان‌دهنده آن است که شهرستان رشت با ۳۰۹ کیلومتر (۱۸ درصد) بیشترین میزان و شهرستان شفت با ۴۶ کیلومتر (۲/۷ درصد) کمترین میزان راه و ترابری را دارا بوده است.

۱۶-۲-۱- ناوگان حمل و نقل جاده‌ای

در جدول شماره ۱۶-۳ و نمودار ۴۵ وضعیت حمل و نقل درون شهری در شهرهای استان ارائه شده و همان‌گونه که در این جدول دیده می‌شود در سال ۱۳۷۰، تعداد ۸ پایانه مسافربری بین شهری با تعداد ۵۹۳۱۷ سفر روزانه بین شهری مشغول به فعالیت بوده است. تعداد ۸۱ دستگاه اتوبوس، ۸۴ دستگاه مینی‌بوس و ۱۵۶۱ دستگاه تاکسی در شهرهای استان موجود بوده که تعداد جابه‌جایی‌های انجام شده توسط اتوبوس و مینی‌بوس ۱۵۲۴۳۴، توسط تاکسی ۱۸۲۷۱۵ و توسط خودرو شخصی ۲۴۰۲۱ مورد بوده است.

جدول ۱۶-۳- وضعیت حمل و نقل درون شهری در شهرهای استان

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	سطح معابر شهری کل سطح شهر	متوسط تعداد سفرهای روزانه	پایانه های مسافربری بین شهری		طول خیابان های کمربندی کیلومتر	تعداد پل های سواره پادهانه پیش از ۶ متر		تعداد سفرهای روزانه درون شهری به تفکیک نوع وسیله				تعداد وسایل نقلیه عمومی درون شهری		
					تعداد	وسعت (مترمربع)		روی رودخانه یا سایر موارض طبیعی	در تقاطع های فرهنگی ترافیکی	اتوبوس	مینی بوس	تاکسی	شخصی	اتوبوس	مینی بوس	تاکسی
کل شهرهای استان																
کمتر از ۲۵ هزار نفر	املش	۱۰۵۶۰	۰/۰۶	۲۵۰	-	-	۵۰/۶۵	۱۳۵	-	۱۵۳۳۳۴	-	۱۸۲۷۱۵	۲۴۰۲۱	۸۱	۸۴	۱۵۶۱
بندر کیش پره سر تولم شهر جیرنده چابکسر خشک بیجار خمام رحیم آباد رستم آباد رضوان شهر رودبار سنگر سیاهکل شفت شلمان	بندر کیش	۱۴۰۷۶	۰/۰۴	-	-	-	-	۶	-	-	-	-	-	-	-	-
	پره سر	۵۹۰۲	۰/۱۵	-	-	-	-	۱	-	-	-	-	-	-	-	-
	تولم شهر	۶۱۶۳	۰/۳	-	-	-	-	۲	-	-	-	-	-	-	-	-
	مساحت مشخص نیست															
	جیرنده	۲۱۰۱	۰/۳	۴۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	چابکسر	۱۱۰۷۵	۰/۰۲	-	-	-	-	۸	-	-	-	-	-	-	-	-
	خشک بیجار	۷۲۰۱	۰/۰۳	۱۰۰۰	-	-	-	۱	-	-	-	-	۵۰۰	-	-	-
	خمام	۸۵۵۰	۰/۰۴	۲۰۰۰	-	-	۳/۸۵	۴	-	-	-	-	-	-	-	-
	رحیم آباد	۶۴۲۸	۰/۰۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	رستم آباد	۷۰۹۳	۰/۱۶	-	-	-	-	۳	-	-	-	-	-	-	-	-
	رضوان شهر	۷۲۴۴	۰/۰۷	-	-	-	-	۱۰	-	-	-	-	-	-	-	-
	رودبار	۹۷۶۷	۰/۰۳	-	-	-	-	۴	-	-	-	-	۳۰۰	-	-	-
	سنگر	۶۲۳۳	۰/۰۲	۲۷۰۰	-	-	-	۴	-	-	-	-	-	۲۰۰	-	-
	سیاهکل	۱۰۷۵۶	۰/۱۶	۲۲۶۰	-	-	-	۴	-	-	-	-	-	-	-	-
	شفت	۴۸۹۶	۰/۰۲	-	-	-	-	۳	-	-	-	-	-	-	-	-
	شلمان	۶۷۲۸	۰/۰۸	۳۰۰	-	-	-	۱	-	-	-	-	-	۵۰	-	-

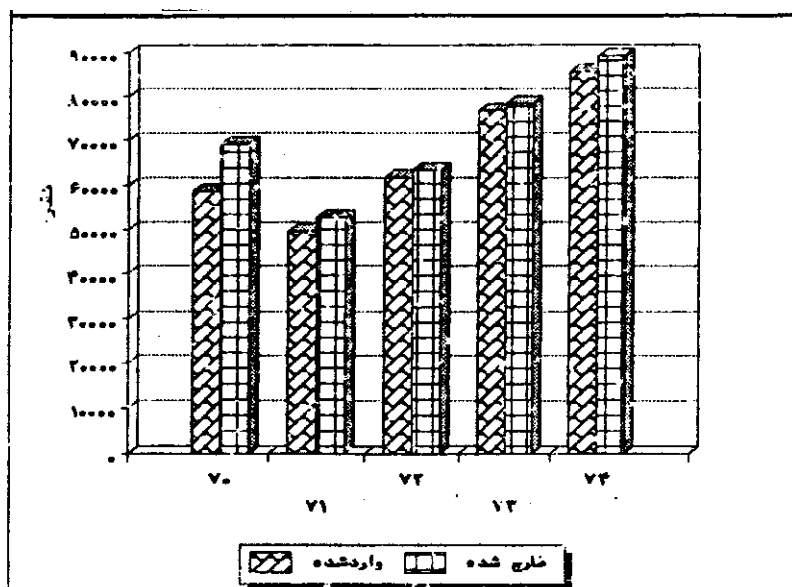
ادامه جدول ۱۶-۳ وضعیت حمل و نقل درون شهری در شهرهای استان

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	سطح معابر شهری کل سطح شهر	متوسط تعداد سفرهای روزانه بین شهری	پایانه های مسافربری بین شهری		طول خیابان های کمربندی کیلومتر	تعداد پل های سواره بادهانه بیش از ۶ متر		تعداد سفرهای روزانه درون شهری به تفکیک نوع وسیله				تعداد وسایل نقلیه عمومی درون شهری		
					تعداد	وسعت (متر مربع)		روی رودخانه یا سایر عوارض طبیعی	در تقاطع های غیر هم سطح ترافیکی	اتوبوس	مینی بوس	تاکسی	شخصی	اتوبوس	مینی بوس	تاکسی
	صومعه سرا	۲۴۸۸۴	۰/۱۱	۱۰۰۰	-	-	۴	۷	-	-	-	-	-	-	-	۶۷
	کلاچای	۱۴۰۲۹	۰/۱۳	-	-	-	-	۳	-	-	-	۲۰۰۰	-	-	-	۳۲
	کوچصفهان	۷۲۶۱	۰/۰۹	۸۳۶	-	-	۲/۴	۱	-	-	-	۲۴۲۰	۱۷۷۵	-	-	۶
	کومله	۵۳۰۵	۰/۰۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲
	لشت نشا	۱۰۶۱۵	۰/۰۶	۱۰۰۰	-	-	-	۲	-	-	-	-	-	-	-	-
	لوشان	۱۰۶۷۴	۰/۰۲	۱۰۰۰	-	-	-	۱	-	-	-	۱۵۰	۵۰	-	-	۲
	ماسال	۱۴۰۸۹	۰/۰۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲
	ماسوله	۷۲۷	۰/۰۲۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	منجیل	۷۰۰۴	۰/۱۶	۱۰۰۰	-	-	-	۲	-	-	-	-	-	-	-	-
۲۵-۵۰ هزار نفر	واجارگاه	۵۴۲۲	۰/۰۲	-	-	-	-	۴	-	-	-	-	-	-	-	۴۰
	استارا	۲۷۱۹۴	۰/۰۹	-	-	-	-	۳	۳	-	-	-	-	-	۵	۸۵
	آستانه اشرفیه	۳۰۱۰۸	۰/۱۱	-	-	-	۳/۵	۶	-	-	-	-	-	-	-	۴۶
	رودسر	۲۸۱۷۷	۰/۰۳	-	-	-	۴	۱۲	-	-	-	-	-	-	-	۹۷
	فومن	۲۹۱۷۷	۰/۰۲	۱۰۰۰	-	-	-	۲	-	-	-	۹۰۰۰	۷۰۰۰	-	-	۵۷
	لاهیجان	۴۸۲۴۹	۰/۰۹	-	۴۰۰۰	۱	۷	۳	-	-	-	-	-	-	۱۷	۱۳۴
۵۰-۱۰۰ هزار نفر	هشتپر	۲۹۲۲۱	۰/۱۴	-	-	-	-	۱۲	-	-	-	-	-	-	۱۵	۳۳
	بندر انزلی	۹۴۶۹۷	۰/۰۹	۵۶۷۴	-	-	-	۶	-	-	۲۰۳۴	۳۹۷۴۵	۸۸۶۵	۵	۳۰	۸۰
	لنگرود	۵۲۵۱۸	۰/۰۷	-	-	-	۱/۲	۴	-	-	-	-	-	-	-	۹۵
۲۵۰-۵۰۰	رشت	۳۲۰۶۳۸	۰/۲۴	۳۸۸۹۷	۷	۸۶۰۰۰	۱۷	۱۵	-	۱۵۰۰۰۰	-	۱۲۰۰۰۰	۴۶۸۱	۷۵	۱۶	۶۱۴

- فقط در مورد شهرهایی که مطالعات ترافیکی دارند.

مأخذ: شهرداری های استان گیلان - اداره راهنمایی و رانندگی

نمودار ۴۵- تعداد مسافر وارد شده و خارج شده از استان



۲-۱۶- فرودگاه

استان گیلان دارای یک فرودگاه برای پروازهای داخلی و بین‌المللی می‌باشد که در شهر رشت قرار دارد. در جداول شماره‌های ۱۶-۴، ۱۶-۵ و ۱۶-۶ میزان ورود و خروج مسافران، بارهای حمل شده و پروازهای انجام شده ارائه شده است:

جدول ۱۶-۴- ورود و خروج مسافر و حمل بار از فرودگاه رشت (نفر، کیلوگرم)

سال	تعداد پرواز	تعداد مسافر		وزن بار	
		وارد شده	خارج شده	ورودی	خروجی
۱۳۷۰	۱۸۳۵	۵۸۵۵۷	۶۸۸۲۶	۲۷۱۴۹۰	۲۱۰۵۰۳
۱۳۷۱	۳۴۵۴	۴۹۵۰۸	۵۲۵۷۲	۲۹۲۷۷۹	۲۱۲۴۱۷
۱۳۷۲	۲۳۸۱	۶۱۶۳۲	۶۳۱۶۴	۲۰۹۰۰۴	۱۴۰۵۴۶
۱۳۷۳	۳۳۲۰	۷۶۵۹۱	۷۸۳۱۲	۱۴۵۱۰۶	۱۰۶۵۶۷
۱۳۷۴	۴۲۵۳	۸۵۳۵۱	۸۹۰۴۷	۱۵۵۸۸۰	۱۵۹۹۳۳

مأخذ: فرودگاه رشت.

جدول ۱۶-۵- ورود و خروج مسافر و حمل بار از فرودگاه رشت به تفکیک ماه در سال ۱۳۷۴

(نفر، کیلوگرم)

ماه	تعداد پرواز	تعداد مسافر		وزن بار	
		وارد شده	خارج شده	ورودی	خروجی
فروردین	۲۵۴	۷۱۶۶	۷۵۸۲	۸۴۴۱	۵۱۰۳
اردیبهشت	۲۲۲	۶۷۵۷	۷۳۰۸	۱۲۵۹۲	۷۳۰۸
خرداد	۲۸۰	۷۰۷۹	۶۶۷۹	۲۹۴۵	۹۰۴۹
تیر	۳۰۶	۸۴۰۹	۷۸۶۸	۱۴۴۸۱	۳۴۲۷
مرداد	۵۳۴	۹۶۲۶	۷۷۵۰	۱۱۲۷۱	۱۱۴۸۰
شهریور	۶۵۴	۸۹۱۷	۹۴۳۳	۱۳۹۱۷	۱۸۲۴۱
مهر	۳۳۸	۶۸۷۴	۷۷۵۰	۹۹۰۹	۱۹۲۶۵
آبان	۳۸۶	۶۸۸۶	۷۴۶۳	۱۴۸۶۵	۱۵۴۳۳
آذر	۲۰۴	۶۴۹۰	۶۸۷۲	۱۲۶۱۱	۱۵۱۸۴
دی	۱۹۲	۵۳۸۸	۶۸۵۵	۱۷۷۵۲	۱۷۵۹۳
بهمن	۵۳۰	۵۵۵۷	۶۸۶۱	۱۴۱۱۴	۲۰۳۷۷
اسفند	۲۴۳	۶۲۰۴	۶۶۲۶	۱۷۹۸۲	۱۷۴۹۳
جمع کل	۴۲۵۳	۸۵۳۵۱	۸۹۰۴۷	۱۵۵۸۸۰	۱۵۹۹۳۳

مأخذ: فرودگاه رشت.

جدول ۱۶-۶- تعداد پروازهای نظامی و غیرنظامی از فرودگاه

رشت در سال ۱۳۷۴

ماه	جمع پرواز	پروازهای غیرنظامی	پروازهای نظامی
فروردین	۲۵۴	۱۵۶	۹۸
اردیبهشت	۳۳۲	۱۵۴	۱۷۸
خرداد	۲۸۰	۱۳۶	۱۴۴
تیر	۳۰۶	۱۷۴	۱۳۲
مرداد	۵۳۴	۱۵۲	۳۸۲
شهریور	۶۵۴	۱۸۴	۴۷۰
مهر	۳۳۸	۲۲۲	۱۱۶
آبان	۳۸۶	۱۶۶	۲۲۰
آذر	۲۰۴	۱۱۴	۹۰
دی	۱۹۲	۱۴۶	۴۶
بهمن	۵۳۰	۲۴۴	۲۸۶
اسفند	۲۴۳	۱۳۵	۱۰۸
جمع کل	۴۲۵۳	۱۹۸۳	۲۲۷۰

مأخذ: فرودگاه رشت.

همان گونه که در جدول شماره ۱۶-۴ دیده می شود، تعداد ۴۲۵۳ پرواز در سال ۱۳۷۴ انجام شده که نسبت به سال ۱۳۷۳ از رشد ۲۸/۱ درصدی برخوردار بوده است. تعداد مسافران وارد شده و خارج شده از استان در این سال به ترتیب ۸۵۳۵۱ و ۸۹۰۴۷ نفر بوده که نسبت به سال ۱۳۷۳ از رشد ۱۱/۴ و ۱۳/۷ درصدی برخوردار بوده و در همین سال ۱۵۵۸۸۰ کیلوگرم بار وارد و ۱۵۹۹۳۳ کیلوگرم بار خارج شده که نسبت به سال ۱۳۷۳ به ترتیب از رشد ۷/۴ و ۵۰ درصدی برخوردار بوده است.

جدول شماره ۱۶-۵ نشان دهنده آن است که از ۴۲۵۳ پرواز انجام شده در سال ۱۳۷۴، بیشترین تعداد پرواز در مرداد ماه با ۵۳۴ پرواز (۱۲/۵ درصد) و کمترین تعداد پرواز در دی ماه با ۱۹۲ پرواز (۴/۵ درصد) انجام شده است. همان گونه که در جدول شماره ۱۶-۶ دیده می شود، از ۴۲۵۳ سورتی پرواز در سال ۱۳۷۴ تعداد ۱۹۸۳ سورتی پرواز غیرنظامی (۴۶/۶ درصد) و ۲۲۷۰ سورتی پرواز نظامی (۵۳/۴ درصد) انجام شده است.

۱۶-۳- بنادر و کشتیرانی

تنها بندر قابل تخلیه و بارگیری استان، بندر انزلی بوده و در جدول شماره ۱۶-۷ میزان تخلیه و بارگیری کشتی ها در این بندر طی سال های ۱۳۷۴-۱۳۷۰ ارائه شده است:

جدول ۱۶-۷- تخلیه و بارگیری کشتی ها در بندر انزلی (هزار ریال)

سال و ماه	کشتی ها وارد شده	وزن کالای بارگیری شده (تن)	وزن کالای تخلیه شده (تن)	نوع کشتی	
				تجاری	مسافربری
					تعداد مسافر
۱۳۷۰	۳۴۹	۱۰۰۰	۱۱۹۴۰۰۰	۳۵۹	۰
۱۳۷۱	۳۴۵	۱۳۲۹۵	۱۰۵۴۶۶۸	۳۴۰	۵
۱۳۷۲	۳۷۱	۴۲۲۴۶	۱۰۳۶۰۲۸	۳۳۵	۳۶
۱۳۷۳	۴۶۰	۴۵۶۰۲	۵۱۷۸۳۷	۴۵۴	۳۳
۱۳۷۴	۴۴۸	۲۷۶۹۲	۱۴۳۹۸۰۵	۴۲۴	۲۴
فروردین	۴۸	۲۲۹۰	۱۳۰۹۶۸	۴۵	۳
اردیبهشت	۳۹	۴۸۸۶	۹۲۳۶۸	۳۵	۴
خرداد	۳۸	۱۲۷۶	۹۵۴۲۴	۳۵	۳
تیر	۳۴	۳۵۸۰	۹۰۲۲۴	۳۱	۳
مرداد	۳۲	۱۶۴۷	۸۲۹۳۵	۲۸	۴
شهریور	۳۴	۱۰۵۶	۹۷۴۲۳	۳۲	۲
مهر	۳۴	۵۸۳۴	۱۰۳۳۲۰	۳۳	۱
آبان	۳۷	۵۱۰	۱۱۵۱۱۲	۳۶	۱
آذر	۴۰	۹۰۸	۱۲۷۶۸۳	۳۹	۱
دی	۳۷	۷۱۴	۱۲۱۳۹۹	۳۷	۰
بهمن	۳۴	۳۰۷۶	۱۳۵۸۸۱	۳۴	۰
اسفند	۴۱	۱۹۱۵	۱۴۷۰۶۸	۳۹	۲

مأخذ: اداره کل بنادر و کشتیرانی استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، تعداد ۴۴۸ کشتی در سال ۱۳۷۴ وارد بندر شده و ۲۷۶۹۲ تن کالا بارگیری و ۱۳۳۹۸۰۵ تن کالا تخلیه شده است که نسبت به سال ۱۳۷۳ به ترتیب از رشد ۳۹۳- و ۵۸ درصدی برخوردار بوده است. بیشترین تعداد کشتی در ماه فروردین با ۴۸ کشتی (۱۰۷ درصد) و کمترین تعداد در مرداد ماه با ۳۲ کشتی (۷ درصد) وارد بندر شده است.

همچنین از سال ۱۳۷۴ کشتی های مافریبی نیز به جابه جایی مسافر پرداخته اند که از ۴۴۸ کشتی وارد شده در این سال ۴۲۴ کشتی از نوع تجاری (۹۴/۶ درصد) و ۲۴ کشتی از نوع مسافری (۵/۴ درصد) بوده که از این طریق ۳۳۴۸ مسافر جابه جا شده اند.

فصل هفدهم - پست و مخابرات

۱-۱۷- پست

۱-۱-۱۷- شبکه پستی

در جداول شماره ۱۷-۱ تأسیسات و مکات پستی استان ارائه شده است:

جدول ۱-۱۷- تأسیسات و امکانات پستی استان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	دفتر پست		نماینده پست	نماینده ادغامی مخابرات	صندوق شهری	صندوق روستایی
	شهری	روستایی				
آستارا	۰	۲	۰	۲	۱۹	۹
آستانه اشرفیه	۱	۴	۲	۶	۲۲	۵۶
بندر انزلی	۲	۳	۰	۰	۴۷	۲۵
تالش	۳	۶	۵	۵	۲۷	۵۴
رشت	۱۴	۷	۲	۱۳	۱۶۱	۱۵۰
رودبار	۴	۱	۳	۴	۱۶	۲۰
رودسر	۶	۵	۵	۱۲	۶۴	۱۰۰
صومعه سرا	۲	۵	۴	۶	۲۳	۸۰
فومن - رشت	۲	۲	۱۰	۱۸	۲۳	۴۸
لاهیجان	۱	۶	۲	۷	۳۵	۱۰۱
لنگرود	۲	۱	۱	۹	۳۰	۵۳
کل استان	۳۷	۴۲	۳۹	۸۳	۴۶۷	۶۹۶

مأخذ: اداره کل پست استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود مجموع دفاتر پستی استان ۷۹ دفتر بوده که شهرستان رشت با ۲۱ دفتر (۲۶/۵ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان لنگرود با سه دفتر (۳/۸ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده است.

۱-۱-۲- نوع و تعداد مراسلات

در جداول شماره های ۱۷-۲، ۱۷-۳، ۱۷-۴ و ۱۷-۵ تعداد نامه دریافت شده و ارسالی به تفکیک نوع و شهرستان، تعداد مطبوعات و امانات پستی دریافتی و ارسالی به داخل و خارج کشور ارائه شده است:

جدول ۱۷-۲- تعداد نامه دریافت شده به تفکیک نوع و به تفکیک شهرستان
در سال ۱۳۷۴ (صدنامه)

شهرستان	داخلی			خارجی		
	جمع	سفارش	عادی	جمع	سفارش	عادی
آستارا	۱۲۴۴	۲۱۴	۱۰۳۰	۱۱	۱	۱۰
آستانه اشرفیه	۱۶۷۶	۱۶۱	۱۵۱۵	۱۴	۱	۱۳
بندر انزلی	۲۶۸۱	۴۵۰	۲۲۳۱	۷۲	۱۱	۶۱
تالش	۲۶۶۷	۳۸۴	۲۲۸۳	۲۶	۵	۲۱
رشت	۲۱۲۷۱	۳۸۱۹	۱۷۴۵۲	۵۸۳	۷۱	۵۱۲
رودبار	۱۹۹۳	۱۸۹	۱۸۰۴	۲۴	۴	۲۰
رودسر	۴۰۶۴	۴۶۹	۳۵۹۵	۵۴	۷	۴۷
صومعه سرا	۱۹۸۲	۲۵۹	۱۷۲۳	۲۸	۱	۲۷
فومن- شفت	۱۶۹۵	۱۹۶	۱۴۹۹	۹	۱	۸
لاهیجان	۳۸۴۵	۳۴۳	۳۵۰۲	۷۲	۴	۶۸
لنگرود	۲۷۸۶	۳۴۲	۲۴۴۴	۵۹	۱۰	۴۹
کل استان	۴۵۹۰۴	۶۸۲۶	۳۹۰۷۸	۹۵۲	۱۱۶	۸۳۶

مأخذ: اداره کل پست استان گیلان.

جدول ۱۷-۳- تعداد نامه ارسالی به داخل و خارج کشور و به تفکیک شهرستان
در سال ۱۳۷۴ (صدنامه)

شهرستان	داخلی			خارجی		
	جمع	سفارش	عادی	جمع	سفارش	عادی
آستارا	۹۸۹	۱۳۲	۸۵۷	۱۷	۱	۱۶
آستانه اشرفیه	۱۶۳۵	۱۱۱	۱۵۲۴	۱۸	۲	۱۶
بندر انزلی	۲۶۰۹	۴۷۹	۲۱۳۰	۱۰۸	۴۲	۶۶
تالش	۱۷۳۳	۲۰۳	۱۵۳۰	۲۶	۲	۲۴
رشت	۲۰۵۹۶	۲۱۴۰	۱۸۴۵۶	۱۵۴۵	۱۰۳	۱۴۴۲
رودبار	۱۳۸۱	۱۳۱	۱۲۵۰	۱۷	۲	۱۵
رودسر	۳۸۵۹	۱۸۳	۳۶۷۶	۴۷	۳	۴۴
صومعه سرا	۱۵۶۸	۸۸	۱۴۸۰	۱۴	۲	۱۲
فومن- شفت	۱۴۴۴	۹۲	۱۳۵۲	۱۰	۱	۹
لاهیجان	۴۰۷۲	۱۸۸	۳۸۸۴	۵۹	۲	۵۷
لنگرود	۲۸۷۴	۹۱	۲۷۸۳	۲۴	۲	۲۲
کل استان	۴۲۷۶۰	۳۸۳۸	۳۸۹۲۲	۱۸۸۵	۱۶۲	۱۷۳۳

مأخذ: اداره کل پست استان گیلان.

جدول ۱۷-۴- تعداد مطبوعات و امانات پستی دریافتی بر حسب نوع و به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۲

شهرستان	مطبوعات			امانات		
	جمع	داخلی	خارجی	جمع	داخلی	خارجی
آستارا	۱۷۳۱۷	۱۷۰۷۳	۲۴۴	۱۸۰۴	۱۸۰۴	۰
آستانه اشرفیه	۱۸۵۸۸	۱۸۴۵۵	۱۳۳	۱۱۵۹	۱۲۲۳	۶۴
بندر انزلی	۵۱۳۱	۳۲۵۴	۱۸۷۷	۳۱۷۰	۳۶۳۱	۴۶۱
تالش	۱۲۳۶۹	۱۱۲۸۳	۱۰۸۶	۲۲۸۵	۲۲۸۵	۰
رشت	۳۶۲۶۶۹	۳۲۸۴۹۱	۳۴۱۷۸	۳۵۶۷۴	۳۷۲۷۴	۱۶۰۰
رودبار	۴۰۲۰	۳۹۴۱	۷۹	۱۰۴۶	۱۰۴۶	۰
رودسر	۱۶۹۵۳	۱۵۶۲۲	۱۳۳۱	۲۰۴۵	۲۰۴۶	۱
صومعه سرا	۴۴۸۵	۴۴۰۱	۸۴	۱۱۰۳	۱۱۰۳	۰
فومن - شفت	۸۲۹۸	۸۰۶۹	۲۲۹	۳۹۲	۳۹۴	۲
لاهیجان	۳۴۲۸۴	۳۳۶۹۲	۵۹۲	۱۲۵۱	۱۲۵۴	۳
لنگرود	۳۱۲۹۶	۲۹۸۹۶	۱۴۰۰	۱۴۲۸	۱۴۲۸	۰
کل استان	۵۱۵۴۱۰	۴۷۴۱۷۷	۴۱۲۳۳	۵۱۳۵۷	۵۳۴۸۸	۲۱۳۱

مأخذ: اداره کل پست استان گیلان.

جدول ۱۷-۵- تعداد مطبوعات و امانات پستی ارسالی به داخل و خارج از کشور به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	مطبوعات			امانات		
	جمع	داخلی	خارجی	جمع	داخلی	خارجی
آستارا	۲۳۰۰	۲۳۰۰	۰	۱۶۵۲	۱۶۸۱	۲۹
آستانه اشرفیه	۱۰۹۲۸	۱۰۹۱۵	۱۳	۱۴۸۴	۱۵۸۴	۱۰۰
بندر انزلی	۱۶۸۲	۱۵۲۲	۱۶۰	۳۱۱۰	۳۵۰۸	۳۹۸
تالش	۴۰۶۷	۴۰۶۴	۳	۱۷۱۵	۱۷۸۴	۶۹
رشت	۵۴۶۹۱۸	۵۱۱۹۸	۳۵۸۲۰	۹۶۰۵	۱۱۲۳۷	۱۶۳۲
رودبار	۲۹۹۲	۲۹۹۲	۰	۴۴۹	۴۷۰	۲۱
رودسر	۵۰۸۱	۵۰۶۳	۱۸	۴۳۷۶	۴۴۴۳	۶۷
صومعه سرا	۲۲۵۶	۲۲۵۲	۴	۱۸۶۲	۱۹۴۳	۸۱
فومن - شفت	۱۷۶۹	۱۷۶۹	۰	۷۶۹	۷۷۱	۲
لاهیجان	۲۲۱۰۳	۲۰۵۲	۵۱	۳۳۰۳	۳۴۹۴	۱۹۱
لنگرود	۱۶۴۱۱	۱۶۴۰۵	۶	۱۹۹۵	۲۰۸۴	۸۹
کل استان	۶۱۶۵۰۷	۵۸۰۴۳۲	۳۶۰۷۵	۳۰۴۲۰	۳۲۹۹۹	۲۶۷۹

مأخذ: اداره کل پست استان گیلان.

جدول شماره ۱۷-۲ نشان دهنده آن است که تعداد ۴۵۹۰۴ عدد نامه داخلی و ۹۵۲ عدد نامه خارجی در سال ۱۳۷۴ دریافت شده است که شهرستان رشت با مجموع ۲۱۸۵۴ عدد (۴۶/۶ درصد) بیشترین حجم و شهرستان آستانه اشرفیه با مجموع ۱۶۹۰ عدد (۳/۶ درصد) کمترین حجم را به خود اختصاص داده است. جدول شماره ۱۷-۳ تعداد نامه ارسالی به داخل و خارج کشور را ۴۴۶۴۵ عدد نشان می دهد که شهرستان رشت با مجموع ۲۲۱۴۱ عدد (۴۹/۶ درصد) بیشترین حجم و شهرستان آستارا با مجموع ۱۰۰۶ عدد (۲/۲ درصد) کمترین حجم نامه ارسالی را دارا بوده است.

جدول شماره ۱۷-۴ نشان دهنده آن است که تعداد مطبوعات و امانات پستی دریافتی در سال ۱۳۷۴ به ترتیب ۵۱۵۴۱۰ و ۵۳۴۸۸ عدد بوده که شهرستان رشت با تعداد ۳۶۲۶۶۹ عدد بسته مطبوعاتی (۷۰/۳ درصد) و ۳۷۲۷۴ بسته امانتی (۶۹/۷ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان رودبار با تعداد ۴۰۲۰ عدد بسته

مطبوعاتی (۰/۷۸ درصد) و ۱۰۴۶ عدد بسته امانتی (۲ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده است. همان گونه که در جدول شماره ۱۷-۵ دیده می شود، تعداد مطبوعات و امانات پستی ارسالی در سال ۱۳۷۴ به ترتیب ۶۱۶۵۰۷ و ۳۲۹۹۹ عدد بوده که شهرستان رشت با تعداد ۵۴۶۹۱۸ عدد بسته مطبوعاتی (۸۸/۷ درصد) و ۱۱۲۳۷ بسته امانتی (۳۴ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان فومن - رشت با تعداد ۱۷۶۹ عدد بسته مطبوعاتی (۰/۲۸ درصد) و ۷۷۱ عدد بسته امانتی (۲/۳ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده است.

۱۷-۱-۳- انواع خدمات پستی

در جدول شماره ۱۷-۶ انواع خدمات پستی و درآمد اداره پست استان ارائه شده است:

جدول ۱۷-۶- انواع خدمات پستی و درآمد اداره کل پست و درصد تغییرات آن (هزار ریال)

نوع درآمد	۱۳۷۳	۱۳۷۴	درصد تغییرات
فروش تمبر پاکت	۵۹۹۱۹۴	۶۱۸۶۴۸	۳/۲
فروش تمبر یادگاری	۶۲۷۱۰	۶۶۴۱۸	۵/۹
فروش تمبر امانات	۲۹۷۵۳۳	۳۲۹۴۲۷	۱۰/۷
نقش تمبر	۱۸۲۷۸۰	۱۴۲۶۶۲	-۲۱/۹
کسر تمبر	۱۷۱۶	۱۴۳۲	-۱۶/۶
کوین رپنس	۱۰۷	۰	۰
پست مالی	۴۰۶۷۴	۱۱۰۶۲۷	۱۷۲
متفرقه پستی	۳۸۹۳۱	۴۰۴۴۷	۳/۹
صندوق های شخصی	۱۴۱۱۰	۱۶۴۲۱	۱۶/۴
پست تلفنی	۳۷۶۳	۵۴۳۷	۴۴/۵
پست تصویری ارسالی	۴۱۰۰۵	۵۰۲۷۷	۲۲/۶
تلگرام	۲۹۳۲	۱۳۳۷	-۵۴/۴
توزیع فیش تلفن	۷۳۷۷۴	۸۶۴۹۶	۱۷/۲
اخذ خلاقی	۱۳۴۶۴۲	۲۱۰۱۳۸	۵۶/۱
سایر خدمات	۱۳۶۰۷۰۳	۱۵۲۰۹۴۳	۱۱/۸
جمع کل	۲۸۵۴۵۷۴	۳۲۰۰۷۱۰	۱۲/۱

همان گونه که در جدول شماره ۱۷-۶ دیده می شود، انواع خدمات پستی در استان ارائه می شود که عبارتند از: فروش تمبر پاکت، فروش تمبر یادگاری، فروش تمبر امانات، نقش تمبر، کسر تمبر، کوین رپنس، پست مالی، متفرقه پستی، صندوق های شخصی، پست تلفنی، پست تصویری ارسالی، تلگرام، توزیع فیش تلفن، اخذ خلاقی و سایر خدمات. درآمد مربوط به اخذ خلاقی با ۵۶/۱ درصد رشد از رقم ۱۳۴۶۴۲۰۰۰ ریال در سال ۱۳۷۳ به رقم ۲۱۰۱۳۸۰۰۰ ریال در سال ۱۳۷۴ رسیده که بیشترین رشد مثبت را داشته و درآمد مربوط به تلگرام با ۵۴/۴- درصد رشد منفی از رقم ۲۹۳۲۰۰۰ ریال در سال ۱۳۷۳ به رقم ۱۳۳۷۰۰۰ ریال در سال ۱۳۷۴ رسیده که بیشترین رشد منفی را دارا بوده است.

۱۷-۱-۴- نیروی انسانی شاغل

در بخش پست استان ۴۹۲ نفر مشغول به کار می باشند که از این تعداد، ۳۶۰ نفر کارمند رسمی و ۱۲۲ نفر کارمند غیر رسمی می باشند.

۱۷-۱-۵- درآمد پستی

در جدول شماره ۱۷-۷ درآمد پستی انواع خدمات پستی، به تفکیک شهرستان های استان در سال ۱۳۷۴ ارائه شده است:

جدول ۱۷-۷- درآمدهای پستی به تفکیک شهرستان در استان، سال ۱۳۷۴ (هزار ریال)

شهرستان	جمع کل	فروش نمبر			کسر نمبر	نقش نمبر	کوپن رهس	پست مالی	صندوق های شخصی	متفرقه پستی
		پاکت	یادگاری	امانات						
استارا	۱۳۳۳۱۸	۱۹۸۷۹	۳۵۶۰	۱۲۲۲۲	۱	۰	۰	۲۱۳۰	۲۱۹	۸۱۹
آستانه اشرفیه	۱۳۰۹۲۰	۲۱۸۶۶	۳۸۱۰	۱۲۸۳۶	۵۹	۰	۰	۷۰۱۷	۱۶۲	۸۲۲
بندر انزلی	۲۷۶۱۷۰	۵۳۰۸۳	۵۰۹۶	۲۳۶۱۶	۱۲	۲۳۱۸۶	۰	۶۹۲۲	۲۲۳۸	۱۹۴۸
نالش	۲۰۴۱۲۵	۳۴۱۰۲	۳۸۰۳	۱۲۲۷۹	۱۲	۸۶۴۴	۰	۱۳۳۴۵	۴۳۲	۸۹۲
رشت	۱۶۸۷۳۳	۳۱۹۷۸۲	۲۷۸۶۳	۱۶۵۹۵۷	۱۳۳۷	۶۷۵۱۸	۰	۴۶۴۴۶	۱۰۸۱۲	۳۱۸۷۴
رودبار	۹۹۱۳۷	۲۳۲۳۸	۲۹۴۱	۳۳۰۴	۳	۰	۰	۲۴۰۱	۳۷۳	۱۵۱۵
رودسر	۱۹۸۱۰۶	۳۵۵۱۷	۴۱۰۷	۲۴۲۹۹	۲۳	۸۵۶۱	۰	۶۵۸۶	۴۷۵	۵۵۳
صومعه سرا	۱۰۹۴۵۵	۱۷۰۸۸	۲۹۹۳	۱۵۴۳۱	۵	۷۱۷۸	۰	۳۳۱۶	۲۱۶	۷۷۷
فومن - شفت	۸۲۷۳۰	۱۶۷۰۷	۲۹۳۰	۵۷۵۵	۱۱	۰	۰	۵۵۹۹	۲۲۸	۲۱۰
لاهیجان	۱۸۵۶۳۸	۲۸۳۴۵	۵۰۵۱	۱۹۹۷۰	۵۶	۲۳۱۲	۰	۱۳۳۰۰	۱۰۴۴	۷۱۸
لنگرود	۱۲۹۰۷۸	۲۹۰۴۱	۲۳۰۰	۱۳۷۵۸	۱۳	۵۲۶۳	۰	۴۵۷۵	۲۲۲	۳۳۷
کل استان	۳۲۰۰۷۱۰	۶۱۸۶۴۸	۶۶۴۱۸	۳۲۹۴۲۷	۱۴۳۲	۱۴۲۶۶۲	۰	۱۱۰۶۲۷	۱۶۴۲۱	۴۰۴۴۷

ادامه جدول ۱۷-۷- درآمدهای پستی به تفکیک شهرستان در استان، سال ۱۳۷۴ (هزار ریال)

شهرستان	پست تلفنی		پست تصویری ارسالی		تعداد پست تصویری دریافتی	تلگرام		توزیع فیش تلفن		اخذ خلایف		سایر خدمات	
	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ		تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ
استارا	۲۳۹	۵۲۶	۳۰۷۷	۶۶۱۱	۱۳۳۸	۱۰۷۴	۱۰۷	۳۶۶۸۹	۳۷۸۵	۹۴۱	۷۱۹۱	۱۳۸۱۱۴	۷۶۲۶۸
آستانه اشرفیه	۱۰۹۱	۹۵۲	۱۸۱۶	۳۵۲۴	۲۷۰۶	۰	۰	۵۱۴۵۲	۵۳۱۱	۵۳۲۵	۳۹۲۸۶	۴۵۴۷۱	۳۵۳۵۵
بندر انزلی	۵۹۳	۳۴۷	۴۱۶۰	۵۰۶۸	۲۵۳۵	۲۱۸	۲۱۷۸	۸۰۸۰۱	۸۰۸۰	۱۷۲۴	۱۰۰۷۲	۸۵۸۶۷	۹۶۲۸۲
نالش	۱۴۹	۱۸۲	۲۶۵۱	۳۸۹۷	۱۹۰۳	۶۳	۶	۵۵۹۹۰	۵۵۹۹	۱۶۶۱	۷۷۷۲	۸۸۱۲۷	۱۱۳۱۵۸
رشت	۹۰۳	۲۰۸۶	۵۸۵۶	۲۱۱۲۹	۱۴۵۹۶	۶۸۲	۶۸۳۹	۳۲۳۹۱۰	۳۴۰۶۷	۳۳۰۵۱	۱۳۶۲۶۱	۴۹۶۱۷۶	۷۸۳۰۲۷
رودبار	۱۸	۱۲	۱۰۶۱	۱۱۰۴	۹۴۹	۰	۰	۲۵۳۹۰	۲۵۳۹	۴۵۱	۳۰۰۲	۶۰۹۰۴	۵۸۷۰۵
رودسر	۲۰۵۲	۱۰۳۰	۲۱۷۱	۲۸۹۷	۲۵۷۹	۹۶۸	۹۷	۸۴۳۱۰	۹۲۳۱	۴۱۲	۲۴۴۵	۹۱۷۹۴	۱۰۳۷۸۵
صومعه سرا	۷۱	۸۵	۱۰۵۶	۱۵۷۶	۱۱۹۳	۰	۰	۳۰۹۵۷	۳۰۹۶	۳۴۴	۱۹۱۳	۵۶۰۷۵	۵۵۸۲۱
فومن - شفت	۱۰۲	۵۹	۲۴۰	۳۸۹	۲۴۱	۴۰	۴	۲۹۰۹۵	۲۹۰۹	۱۳۵	۸۷۳	۴۵۵۰۱	۴۹۰۵۶
لاهیجان	۵۱	۶۹	۲۱۲۸	۲۷۲۰	۲۱۱۰	۱۳۴۵	۱۳۴	۶۸۹۷۷	۷۱۳۵	۱۴۰	۴۸۵	۱۲۲۹۹۲	۸۵۳۳۵
لنگرود	۷۷	۸۹	۸۶۳	۱۳۶۲	۱۰۷۰	۸۶۷	۸۷	۵۳۶۶۸	۵۵۴۴	۲۷۵	۸۳۶	۷۰۶۳۲	۶۴۲۵۱
کل استان	۵۵۴۶	۵۴۳۷	۲۵۰۷۹	۵۰۲۷۷	۳۱۲۲۰	۱۳۳۷۴	۱۳۳۷	۸۶۱۲۴۱	۸۴۴۹۶	۳۴۴۵۹	۲۱۰۱۳۸	۱۳۰۱۶۵۸	۱۵۲۰۹۴۳

مأخذ: اداره کل پست استان گیلان

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، مجموع درآمد پستی اداره پست استان در سال ۱۳۷۴ مبلغ ۳,۲۰۰,۷۱۰,۰۰۰ ریال بوده که شهرستان رشت با درآمدی معادل ۱,۶۴۸,۷۳۳,۰۰۰ ریال (۵۱/۵ درصد) بیشترین و شهرستان فومن - شفت با درآمدی معادل ۸۴,۷۳۰,۰۰۰ ریال (۲/۶ درصد) کمترین درآمد را به خود اختصاص داده است. خدمات مربوط به اخذ خلافی با مبلغ ۱,۳۰۱,۶۵۸,۰۰۰ ریال بیشترین میزان درآمد و خدمات مربوط به تلگرام با ۱,۳۳۷,۰۰۰ ریال کمترین میزان درآمد را در سال ۱۳۷۴ به خود اختصاص داده است.

۱۷-۲- مخابرات

۱۷-۲-۱- نقاط دارای ارتباط تلفنی

در جداول شماره های ۱۷-۸ و ۱۷-۹ شماره های مشغول به کار بر حسب نوع مصرف و تعداد روستاهای دارای ارتباط تلفنی به تفکیک شهرستان ارائه شده است:

جدول ۱۷-۸- شماره های مشغول به کار بر حسب نوع مصرف به تفکیک

شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	جمع	مسکونی و تجاری	دولتی - ۴x استیجاری تمام وقت
آستارا	۶۹۸۸	۶۴۴۱	۵۴۷
آستانه اشرفیه	۷۰۸۷	۶۷۲۴	۳۶۳
بندر انزلی	۱۴۶۲۶	۱۳۸۸۴	۷۴۲
تالش	۱۴۳۹۸	۱۳۶۶۹	۷۲۹
رشت	۶۲۲۶	۵۸۰۷۹	۴۱۴۷
رودبار	۷۷۲۰	۷۲۶۹	۴۵۱
رودسر	۱۷۵۰۶	۱۶۶۸۴	۸۲۲
شفت	۹۳۹	۹۱۵	۲۴
صومعه سرا	۹۲۲۴	۸۷۷۶	۴۴۸
فومن	۷۴۰۵	۷۰۱۴	۳۹۱
لاهیجان	۱۳۴۶۳	۱۲۷۲۵	۷۳۸
لنگرود	۱۰۶۲۹	۹۹۹۸	۶۳۱
کل استان	۱۷۲۲۱۱	۱۶۲۱۷۸	۱۰۰۳۳

مأخذ: اداره کل مخابرات استان گیلان.

جدول ۱۷-۹- تعداد روستاهای دارای ارتباط تلفنی به تفکیک

شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	تعداد روستاهای دارای ارتباط تلفنی	درصد نسبت به کل روستا
آستارا	۲۸	۴۱/۲
آستانه اشرفیه	۷۹	۸۴
بندر انزلی	۱۸	۶۴/۳
تالش	۱۲۷	۲۳/۵
رشت	۲۰۱	۶۴/۸
رودبار	۵۹	۳۴/۱
رودسر	۱۱۰	۲۰/۷
صومعه سرا	۱۰۳	۷۰/۱
فومن - شفت	۱۱۳	۴۶/۱
لاهیجان	۱۱۶	۲۸/۲
لنگرود	۵۷	۲۶/۳
کل استان	۱۰۱۱	۳۶/۶

مأخذ: اداره کل مخابرات استان گیلان.

همان گونه که در جدول شماره ۱۷-۸ دیده می شود، مجموع شماره های مشغول به کار استان در سال ۱۳۷۴، ۱۷۲۲۱۱ عدد بوده که تعداد ۱۶۲۱۷۸ عدد آن در نقاط مسکونی و تجاری (۹۴ درصد) و ۱۰۰۳۳ عدد آن در نقاط دولتی و استیجاری تمام وقت (۶ درصد) به کار گرفته می شود. شهرستان رشت با ۶۲۲۲۶ شماره (۳۶ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان شفت با ۹۳۹ شماره (۰/۵ درصد) کمترین تعداد شماره تلفن را به خود اختصاص داده اند.

در جدول شماره ۱۷-۹ دیده می شود که تعداد روستاهای دارای ارتباط تلفنی در سال ۱۳۷۴، ۱۰۱۱ روستا بوده که شهرستان لاهیجان با ۱۱۶ روستا (۱۱/۵ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان بندر انزلی با ۱۸ روستا (۱/۸ درصد) کمترین تعداد روستای دارای ارتباط تلفنی را به خود اختصاص داده اند.

۱۷-۲-۲- تلفن شهری

در جداول شماره ۱۷-۱۰، ۱۷-۱۱ و ۱۷-۱۲ و نمودار ۴۶ تعداد مراکز، شماره های منصوبه و مشغول به کار تلفن خودکار شهری و مکالمات تلفنی بین شهری ارائه شده است:

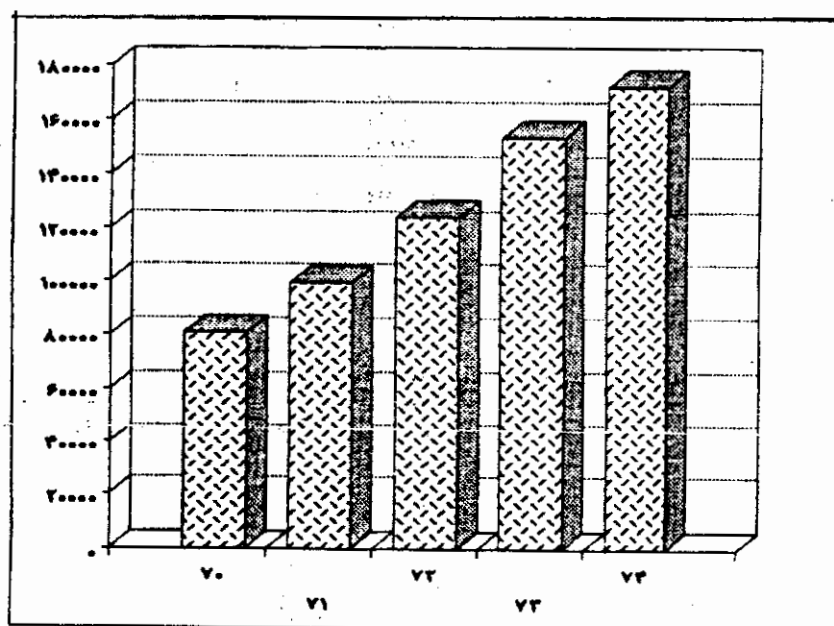
جدول ۱۷-۱۰- تعداد مراکز شماره‌های منصوبه و مشغول به کار تلفن خودکار

شهری به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

شماره‌های مشغول به کار	شماره‌های منصوبه معمولی	تعداد مراکز	شهرستان		
				مسکونی	همگانی
۳۷	۵۲۴۵	۷۰۲۴	۴	آستارا	
۵۰	۷۴۷۹	۱۰۵۸۸	۱۲	آستانه اشرفیه	
۲۰۸	۱۱۱۲۱	۱۴۵۳۶	۶	بندر انزلی	
۸۱	۱۰۲۷۲	۱۶۶۳۲	۱۶	تالش	
۶۶۸	۴۵۰۹۶	۶۲۷۷۲	۲۷	رشت	
۲۵	۵۶۵۵	۱۰۰۹۲	۱۱	رودبار	
۹۱	۱۳۲۳۴	۱۹۸۵۶	۱۳	رودسر	
۴	۸۰۵	۱۰۰۰	۱	شفقت	
۱۲۲	۶۵۰۷	۱۰۴۱۶	۱۲	صومعه سرا	
۸۰	۴۵۶۹	۶۶۳۶	۷	فومن	
۱۳۶	۹۶۳۹	۱۳۴۸۰	۱۰	لاهیجان	
۹۰	۷۳۰۱	۱۱۲۲۴	۶	لنگرود	
۱۵۹۲	۱۲۶۹۲۳	۱۸۴۲۵۶	۱۲۵	کل استان	

مأخذ: اداره کل مخابرات استان گیلان.

نمودار ۴۶- تعداد تلفن‌های منصوبه و مشغول به کار شهری



جدول ۱۷-۱۱- تعداد مراکز شماره‌های منصوبه و مشغول به کار

سال	مراکز خودکار	تلفن خودکار شهری		همگانی مشغول به کار		
		منصوبه	مشغول به کار (۱)	جمع	رایگان	شهری
۱۳۷۰	۵۰	۸۵۲۳۴	۸۰۶۶۳	۵۷۰	۰	۴۹۶
۱۳۷۱	۵۸	۱۰۴۱۴۰	۹۹۱۹۹	۶۴۱	۴۱	۵۵۶
۱۳۷۲	۸۲	۱۳۷۴۲۰	۱۲۴۱۱۵	۶۴۴	۴۱	۵۵۵
۱۳۷۳	۱۰۳	۱۶۳۶۷۶	۱۵۳۳۱۵	۱۲۷۹	۶۴	۱۱۶۵
۱۳۷۴	۱۲۵	۱۸۴۲۵۶	۱۷۳۲۱۱	۱۵۹۲	۷۵	۱۴۳۵

جدول ۱۷-۱۲- مکالمات تلفنی بین شهری به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	صادر		وارد	
	مورد مراجعه	زمان مکالمه	مورد مراجعه	زمان مکالمه
آستارا	۲۷۲۵۴۳	۱۳۹۵۷۹۱	۳۱۲۹۴	۱۳۶۶۴۱
آستانه اشرفیه	۴۷۹۶۲۸	۲۳۵۱۲۳۸	۳۳۶۰۶	۱۰۸۵۴۱
بندر انزلی	۴۷۹۰۷۸	۱۹۰۲۵۹۱	۸۲۲۱	۴۱۳۰۳
تالش	۸۳۱۹۹۳	۳۰۱۷۸۹۵	۷۶۷۵	۶۴۵۶۷
رشت	۱۸۰۰۱۲۸	۵۹۷۱۴۷۷	۲۲۱۸	۷۷۴۰
رودبار	۳۶۵۳۶۷	۱۸۱۰۶۸۶	۰	۰
رودسر	۸۱۲۸۶۳	۴۷۰۷۱۶۳	۲۷۶۶	۱۱۹۹۱
صومعه سرا	۵۲۵۵۹۵	۲۵۷۸۴۱۴	۱۰۵۸۸	۵۹۸۱۶
فومن - شفت	۲۲۰۸۱۰	۳۱۶۳۹۷۷	۰	۰
لاهیجان	۸۰۳۷۶۶	۴۲۰۲۰۸۶	۲۸۰۷۰	۹۵۶۲۰
لنگرود	۴۴۸۶۴۳	۲۲۴۰۵۶۹	۵۶۰۷	۳۳۵۷۶
کل استان	۷۰۴۰۴۱۴	۳۳۴۸۵۸۷	۱۳۰۱۴۵	۵۵۹۷۹۵

مأخذ: اداره کل مخابرات استان گیلان

همان‌گونه که در جدول شماره ۱۷-۱۰ دیده می‌شود، تعداد مراکز تلفن استان ۱۲۵ مرکز بوده که شهرستان رشت با ۲۷ مرکز (۲۱/۶ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان شفت با یک مرکز (۳/۷ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده‌اند. مجموع شماره‌های منصوبه معمولی در این مراکز ۱۸۴۲۵۶ عدد بوده که از این تعداد، ۱۲۶۹۲۳ عدد (۶۸/۸ درصد) در نقاط مسکونی و ۱۵۹۲ عدد (۳۱/۲ درصد) به صورت همگانی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

جدول شماره ۱۷-۱۱ نشان‌دهنده آن است که تعداد مراکز خودکار استان در سال ۱۳۷۴، ۱۲۵ مرکز بوده که نسبت به سال ۱۳۷۳ از رشد ۲۱/۳ درصدی برخوردار بوده است. تعداد تلفن خودکار شهری مشغول به کار و همگانی در سال ۱۳۷۴ به ترتیب با ۱۷۳۲۱۱ و ۱۵۹۲ تلفن نسبت به سال ۱۳۷۳ به ترتیب از رشد ۱۲/۳ و ۲۴/۵ درصدی برخوردار بوده‌اند. همان‌گونه که در جدول شماره ۱۷-۱۲ دیده می‌شود، تعداد کل مکالمات بین شهری صادره و وارده به ترتیب ۷۰۴۰۴۱۴ و ۱۳۰۱۴۵ مورد بوده است. شهرستان رشت با ۱۸۰۰۱۲۸

مورد مکالمه صادره (۲۵/۵ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان فومن - شفت با ۲۲۰۸۱۰ مورد (۳/۱ درصد) کمترین تعداد را به خود اختصاص داده‌اند. در مورد تعداد مکالمه وارده، شهرستان آستانه اشرفیه با ۳۳۶۰۶ مورد (۲۵/۸ درصد) بیشترین و شهرستان رشت با ۲۲۱۸ مورد (۱/۷ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده‌اند.

۱۷-۲-۳- تلگراف و تلکس

در جدول شماره ۱۷-۱۳ تعداد تلگرام‌های مخابره شده به تفکیک شهرستان ارائه شده است:

جدول ۱۷-۱۳- تعداد تلگرام‌های مخابره شده به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۴

شهرستان	داخل کشور		خارج از کشور	
	تعداد تلگرام	تعداد کلمه	تعداد تلگرام	تعداد کلمه
آستارا	۴۵۴	۳۷۹۹۰	۲	۶۹
آستانه اشرفیه	۰	۰	۰	۰
بندر انزلی	۱۳۸	۱۵	۰	۰
تالش	۰	۰	۰	۰
رشت	۲۸۰۲	۲۰۰۰۷۴	۹۹	۲۶۱۵
رودبار	۰	۰	۰	۰
رودسر	۴۸	۹۸۹۳	۰	۰
شفت	۰	۰	۰	۰
صومعه سرا	۰	۰	۰	۰
فومن	۱	۵۶	۰	۰
لاهیجان	۰	۰	۰	۰
لنگرود	۲۴۷	۲۲۹۲۸	۰	۰
کل استان	۳۷۸۱	۲۷۰۹۵۶	۱۰۱	۲۶۸۴

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، تعداد تلگرام‌های مخابره شده ۳۸۸۲ مورد بوده که ۳۷۸۱ مورد آن به داخل کشور (۹۷/۳ درصد) و ۱۰۱ مورد آن به خارج از کشور (۲/۷ درصد) مخابره شده است. شهرستان رشت با مجموع ۲۹۰۱ مورد (۷۴/۷ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان فومن با یک مورد (۰/۰۲۵ درصد) کمترین تعداد تلگرام مخابره شده را دارا بوده‌اند.

فصل هجدهم - ساختمان و مسکن

۱۸-۱- تعداد، نوع و توزیع واحد مسکونی

در جداول شماره ۱۸-۱ و ۱۸-۲ تعداد خانوار ساکن و تعداد اتاق واحدهای مسکونی معمولی شهری و روستایی ارائه شده است.

جدول ۱۸-۱- تعداد خانوار بر حسب نحوه تصرف مسکن به تفکیک نقاط شهری

تعداد افراد در خانوار	جمع	ملکی عرصه و اعیان	ملکی اعیان	اجاره‌ای	در برابر خدمت	مجانی	سایر	اظهار نشده
۱ نفر	۱۱۸۵۷	۶۸۲۷	۳۸۰	۲۸۳۵	۱۱۵	۱۵۴۱	۶۵	۹۴
۲ نفر	۲۹۲۵۴	۱۷۱۷۸	۸۳۵	۸۱۱۳	۲۲۷	۲۶۴۳	۶۲	۱۹۶
۳ نفر	۴۹۷۱۴	۲۴۳۷۷	۱۱۶۰	۱۷۸۵۲	۶۲۴	۵۲۷۴	۸۳	۳۴۴
۴ نفر	۶۰۰۵۲	۳۷۹۲۰	۱۸۵۵	۱۴۷۱۵	۱۱۲۷	۳۹۲۹	۱۰۷	۳۹۹
۵ نفر	۴۷۵۷۹	۳۵۸۴۶	۱۵۳۱	۷۱۷۴	۹۴۸	۱۷۰۲	۷۵	۳۰۳
۶ نفر	۲۸۰۶۱	۲۲۵۵۹۳	۹۰۷	۳۱۶۹	۴۸۰	۶۵۸	۴۷	۲۰۷
۷ نفر	۱۳۶۷۹	۱۱۵۶۲	۴۰۰	۱۱۴۲	۲۴۱	۲۳۳	۱۵	۸۶
۸ نفر	۵۲۵۱	۴۵۸۷	۱۳۱	۳۴۴	۷۵	۶۷	۴	۴۳
۹ نفر	۲۲۲۶	۱۹۶۹	۵۱	۱۳۳	۳۴	۲۰	۲	۱۷
۱۰ نفر و بیشتر	۱۳۸۹	۱۲۳۰	۳۵	۷۴	۲۱	۱۶	۲	۱۱
جمع گیلان	۲۴۹۰۶۲	۱۶۴۰۸۹	۷۲۸۵	۵۵۵۵۱	۳۸۹۲	۱۶۰۸۳	۴۶۲	۱۷۰۰

جدول ۱۸-۲- تعداد خانوار بر حسب نحوه تصرف مسکن به تفکیک نقاط روستایی

تعداد افراد در خانوار	جمع	ملکی عرصه و اعیان	ملکی اعیان	اجاره‌ای	در برابر خدمت	مجانی	سایر	اظهار نشده
۱ نفر	۱۵۶۹۲	۱۲۰۰۰	۳۲۶	۵۲۱	۱۱۲	۲۴۷۴	۹۱	۱۶۸
۲ نفر	۳۵۲۴۵	۲۹۳۸۹	۵۴۱	۱۴۹۲	۱۹۸	۳۲۱۸	۱۲۲	۲۸۵
۳ نفر	۴۲۸۹۲	۳۰۴۸۳	۷۸۱	۳۹۳۰	۴۴۴	۶۷۷۱	۱۶۹	۳۱۴
۴ نفر	۴۶۴۸۷	۳۷۵۰۱	۱۰۴۳	۲۵۶۰	۶۰۵	۴۲۵۱	۱۸۱	۳۴۶
۵ نفر	۴۱۶۷۴	۳۶۸۳۲	۸۴۱	۱۲۰۶	۴۴۳	۱۹۵۸	۱۲۸	۲۶۶
۶ نفر	۳۳۷۳۸	۳۰۸۸۵	۶۴۵	۶۴۵	۲۴۸	۹۸۲	۸۳	۲۵۰
۷ نفر	۲۳۳۶۰	۲۲۰۲۸	۳۶۱	۲۱۹	۱۲۲	۴۳۶	۴۴	۱۵۰
۸ نفر	۱۲۰۲۹	۱۱۴۸۵	۱۷۱	۹۵	۵۲	۱۶۴	۲۱	۸۱
۹ نفر	۶۴۴۴	۶۱۷۰	۸۶	۴۲	۲۴	۷۵	۶	۴۱
۱۰ نفر و بیشتر	۴۹۶۹	۴۷۸۹	۵۶	۲۵	۹	۵۸	۲	۳۰
جمع گیلان	۲۶۲۵۷۰	۲۲۱۵۶۲	۴۸۵۱	۱۰۷۳۵	۲۲۵۷	۲۰۳۸۷	۸۴۷	۱۹۳۱

همان گونه که در جدول شماره ۱۸-۱ دیده می شود، ۲۴۹۰۶۲ خانوار در نقاط شهری سکونت دارند که از این تعداد، خانوار دارای جمعیت ۴ نفر با ۶۰۰۵۲ خانوار (۲۴/۱ درصد) بیشترین تعداد خانوار را در گروه های مختلف جمعیتی به خود اختصاص داده است. خانوار دارای جمعیت ۱۰ نفر و بیشتر با تعداد ۱۳۸۹ خانوار (۰/۵۵ درصد) کمترین تعداد را در بین گروه های جمعیتی دارا بوده است.

جدول شماره ۱۸-۲ نشان دهنده آن است که تعداد ۲۶۲۵۷۰ خانوار در نقاط روستایی سکونت دارند که از این تعداد، خانوار دارای جمعیت ۴ نفر با ۴۶۴۸۷ خانوار (۱۷/۷ درصد) بیشترین تعداد خانوار را در گروه های مختلف جمعیتی به خود اختصاص داده است. خانوار دارای جمعیت ۱۰ نفر و بیشتر با ۴۹۶۹ خانوار (۱/۹ درصد) کمترین تعداد را در بین گروه های جمعیتی دارا بوده است.

مقایسه ارقام جدول شماره ۱۸-۱ و ۱۸-۲ نشان می دهد که تعداد خانوار دارای جمعیت ۴ نفر در نقاط شهری ۱/۳ برابر نقاط روستایی و خانوار دارای جمعیت ۱۰ نفر و بیشتر در نقاط روستایی ۳/۶ برابر نقاط شهری بوده است. از سوی دیگر توزیع جمعیت در نقاط روستایی در مورد خانوارهای با جمعیت بین ۳ تا ۶ نفر نسبت به نقاط شهری یکنواخت تر می باشد.

۱۸-۲- میزان تراکم در واحد مسکونی و اتاق

در جداول شماره ۱۸-۳ و ۱۸-۴ تعداد خانوار برحسب نحوه تصرف مسکن به تفکیک نقاط شهری و روستایی ارائه شده است:

جدول ۱۸-۳- تعداد خانوار ساکن و تعداد اتاق واحدهای مسکونی معمولی شهری

شهرستان	جمع	اتاق ۱	اتاق ۲	اتاق ۳	اتاق ۴	اتاق ۵ و بیشتر	اتاق ۶	اظهار نشده
آستارا	۵۷۸۲	۱۳۲	۵۳۵	۱۰۷۶	۱۷۷۷	۱۲۹۵	۹۰۵	۶۲
آستانه اشرفیه	۹۷۵۵	۶۱۴	۲۰۷۷	۲۴۱۰	۲۶۶۰	۱۲۶۴	۶۳۳	۹۷
بندر انزلی	۲۰۴۳۵	۳۵۹	۲۲۷۷	۴۴۵۶	۶۴۱۶	۳۹۷۶	۲۶۲۱	۳۳۰
طوالش	۱۲۲۴۶	۷۹۸	۲۱۱۷	۲۷۹۱	۳۰۴۱	۲۲۴۳	۱۱۱۸	۱۳۸
رشت	۹۲۲۷۸	۳۹۵۲	۱۵۶۵۶	۲۳۰۰۱	۲۶۵۸۷	۱۴۶۳۳	۷۲۷۱	۱۱۷۸
رودبار	۱۱۰۳۲	۴۰۴	۱۳۷۹	۲۷۲۳	۴۵۰۲	۱۳۰۷	۶۷۳	۴۴
رودسر	۱۷۵۹۸	۳۰۷	۱۷۴۵	۳۳۹۰	۶۰۲۱	۳۴۳۶	۲۴۱۶	۲۸۳
صومعه سرا	۶۳۱۱	۳۸۷	۱۱۲۵	۱۳۴۶	۱۶۱۶	۱۳۱۴	۴۵۴	۶۹
فومن	۶۱۲۳	۵۴۵	۱۶۰۱	۱۶۲۰	۱۲۲۰	۶۹۵	۳۲۱	۱۲۱
لنگرود	۱۴۰۰۱	۲۴۹	۲۰۵۱	۳۶۷۳	۴۴۵۷	۱۹۵۴	۱۲۱۴	۴۰۳
لاهیجان	۱۴۲۴۸	۵۳۶	۲۲۹۸	۳۴۳۱	۳۹۲۰	۲۴۸۸	۱۴۱۰	۱۶۵
شف	۸۹۴	۶۵	۱۶۷	۲۰۳	۲۱۳	۱۳۹	۵۹	۴۸
جمع گیلان	۲۱۰۷۰۳	۸۳۴۸	۳۳۰۲۸	۵۰۱۲۰	۶۲۴۳۰	۳۴۷۴۴	۱۹۰۹۵	۲۹۳۸

جدول ۱۸-۴- تعداد خانوار ساکن و تعداد اتاق واحدهای مسکونی معمولی روستایی

شهرستان	جمع	اتاق ۱	اتاق ۲	اتاق ۳	اتاق ۴	اتاق ۵ و بیشتر	اتاق ۶	اظهار نشده
آستارا	۶۰۰۱	۵۹۷	۱۴۷۳	۱۷۴۲	۱۳۴۲	۶۲۵	۱۶۶	۵۶
آستانه اشرفیه	۱۴۵۶۶	۱۰۵۲	۵۰۲۸	۴۰۱۸	۲۹۸۱	۹۳۹	۲۳۳	۳۱۵
بندر انزلی	۴۵۷۵	۲۳۰	۱۰۶۷	۱۴۷۸	۱۲۰۹	۴۲۰	۱۲۵	۴۶
طوالش	۳۵۶۴۵	۳۹۶۵	۹۳۱۵	۱۰۳۶۸	۶۵۸۵	۳۱۷۲	۱۴۳۶	۸۰۴
رشت	۵۱۴۲۴	۴۸۶۷	۱۶۰۹۸	۱۶۶۷۳	۹۶۳۰	۲۸۷۸	۷۶۴	۵۱۴
رودبار	۱۲۳۶۰	۹۵۹	۲۹۹۱	۴۰۵۱	۲۸۹۱	۹۳۵	۴۲۰	۱۱۳
رودسر	۲۳۴۴۳	۸۰۰	۴۱۶۳	۶۰۵۵	۷۴۲۲	۳۱۵۵	۱۴۶۵	۳۸۳
صومعه سرا	۲۰۰۵۰	۲۳۳۳	۷۲۳۲	۶۳۲۱	۲۸۰۲	۷۱۶	۱۷۴	۴۷۲
فومن	۱۳۷۲۴	۱۷۵۰	۴۷۷۴	۴۱۶۷	۲۳۸۸	۳۹۳	۱۳۱	۱۲۱
لنگرود	۱۳۷۷۴	۶۰۰	۳۲۳۳	۳۹۱۳	۳۹۸۳	۱۳۲۰	۴۲۶	۲۹۹
لاهیجان	۲۸۹۰۳	۱۹۲۰	۱۰۴۶۱	۸۸۰۶	۵۴۷۱	۱۴۶۵	۴۷۳	۳۰۷
شف	۱۱۹۲۰	۱۲۱۸	۳۰۷۲	۳۶۰۰	۲۶۳۹	۸۲۹	۲۹۹	۲۶۳
جمع گیلان	۲۳۶۳۸۵	۲۰۲۹۱	۶۸۹۰۷	۷۱۱۹۲	۴۹۳۴۳	۱۶۸۴۷	۶۱۱۲	۳۶۹۳

جدول شماره ۱۸-۳ نشان دهنده آن است که مجموع خانوار ساکن در نقاط شهری استان در سال ۱۳۷۵، ۲۱۰۷۰۳ خانوار بوده که از این تعداد، خانوار دارای چهار اتاق با ۶۲۳۴۰ مورد (۲۹/۶ درصد) بیشترین و خانوار دارای یک اتاق با ۸۳۴۸ مورد (۴ درصد) کمترین تعداد را به خود اختصاص داده‌اند. در بین شهرستان‌های استان، شهرستان رشت با مجموع ۹۲۲۷۸ خانوار (۴۳/۸ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان شف با ۸۹۴ خانوار (۰/۴۲ درصد) کمترین تعداد خانوار دارای واحدهای مسکونی معمولی شهری را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول شماره ۱۸-۴ نشان دهنده آن است که مجموع خانوار ساکن در نقاط روستایی استان در سال ۱۳۷۵، ۲۳۶۳۸۵ خانوار بوده که از این تعداد، خانوار دارای ۱۳ اتاق با ۷۱۱۹۲ مورد (۳۰/۱ درصد) بیشترین و خانوار دارای ۶ اتاق یا بیشتر با ۶۱۱۲ مورد (۲/۶ درصد) کمترین تعداد را به خود اختصاص داده‌اند. در بین شهرستان‌های استان، روستاهای شهرستان رشت با ۵۱۴۲۴ خانوار (۲۱/۷ درصد) بیشترین تعداد و روستاهای شهرستان بندر انزلی با ۴۵۷۵ خانوار (۱/۹ درصد) کمترین تعداد خانوار دارای واحدهای مسکونی معمولی روستایی را به خود اختصاص داده‌اند.

۱۸-۳- میزان برخورد های واحدهای مسکونی از تسهیلات سکونی

جداول شماره ۱۸-۵ و ۱۸-۶ تسهیلات مورد استفاده خانوار های معمولی ساکن در واحدهای مسکونی شهری و روستایی را نشان می‌دهد:

جدول ۱۸-۵- تسهیلات مورد استفاده خانوارهای معمولی ساکن در واحدهای مسکونی شهری

شهرستان	تعداد خانوار	حداقل برق	حداقل تلفن	حداقل آب لوله کشی	حداقل گاز لوله کشی	حداقل کولر	حداقل دستگاه حرارت مرکزی	حداقل دستگاه حرارت ویرودت مرکزی	حداقل آشپزخانه	حداقل حمام	حداقل آب لوله کشی و برق	حداقل آب و برق و تلفن	حداقل آشپزخانه و حمام	کلید تسهیلات فوق	هیچ کدام از تسهیلات فوق	اظهاری نشده
آستارا	۷۰۱۸	۶۹۵۱	۳۸۸۸	۶۸۰۰	۶۷۶۵	۶۵۴	۵۲	۳۴	۶۱۸۱	۶۰۸۱	۶۷۸۳	۳۸۵۵	۵۷۳۵	۳	۰	۰
آستانه اشرفیه	۱۱۵۱۷	۱۱۴۰۹	۴۶۶۴	۸۵۶۲	۳۴۳۲	۱۷۶	۵۹	۴۰	۷۶۸۱	۷۶۱۲	۸۵۳۱	۳۵۲۰	۶۶۷۴	۳	۰	۰
بندر انزلی	۲۳۹۵۷	۲۳۸۵۸	۱۰۰۲۹	۱۵۱۴۴	۱۵۶۷۴	۱۴۸۶	۶۸۷	۱۳۶	۲۰۸۴۹	۲۱۵۸۰	۱۵۱۳۸	۸۲۵۶	۲۰۱۵۱	۱۱	۰	۰
طوالش	۱۳۷۳۷	۱۳۳۹۵	۶۳۷۴	۱۱۴۲۴	۶۹۴۸	۴۳۱	۷۰	۶۰	۹۵۳۲	۹۴۲۰	۱۱۳۶۷	۶۰۷۸	۸۴۳۷	۵	۰	۰
رشت	۱۱۰۵۴۴	۱۰۹۷۵۶	۴۱۹۵۶	۷۶۰۳۸	۴۲۱۰۱	۸۲۲۵	۹۵۳۸	۱۸۱۶	۸۱۵۸۰	۸۶۱۰۲	۷۵۹۴۴	۳۶۴۷۷	۷۵۸۱۱	۱۳۸	۰	۰
رودبار	۱۱۶۶۸	۱۱۵۹۹	۴۵۹۹	۱۱۲۶۳	۳۵۳۶	۹۸۸	۹۹	۲۶	۱۰۲۱۶	۹۱۷۰	۱۱۲۰۷	۴۵۴۰	۸۸۵۴	۱	۰	۰
رودسر	۲۱۰۱۱	۲۰۸۹۱	۱۰۲۷۶	۱۵۰۷۲	۷۷۵۶	۲۵۷	۲۰۱	۶۴	۱۴۶۴۶	۱۲۸۹۵	۱۵۰۴۳	۸۳۰۴	۱۱۷۱۴	۸	۰	۰
صومعه سرا	۸۱۱۵	۸۰۶۳	۴۲۴۸	۷۳۹۹	۶۴۲۱	۱۹۱	۳۶	۲۹	۵۱۰۴	۵۸۵۷	۷۳۹۱	۴۱۲۸	۴۷۵۲	۴	۰	۰
فومن	۷۳۳۰	۷۳۹۳	۳۴۷۷	۵۷۶۶	۴۳۲۸	۱۵۳	۵۹	۲۹	۴۵۹۴	۵۶۲۵	۵۷۵۷	۳۲۷۹	۴۳۰۹	۶	۰	۰
لنگرود	۱۶۴۷۲	۱۶۳۸۱	۶۹۱۶	۱۲۷۶۳	۶۵۱۵	۳۵۸	۳۷۳	۶۷	۱۲۱۵۱	۱۱۵۹۵	۱۲۷۵۲	۶۳۶۱	۱۰۲۹۰	۵	۰	۰
لاهیجان	۱۶۴۴۳	۱۶۳۵۴	۷۰۰۶	۱۳۱۰۳	۱۲۳۲۵	۴۷۱	۵۷۳	۹۴	۱۲۵۶۹	۱۲۳۳۷	۱۳۰۷۸	۶۴۱۳	۱۱۵۳۴	۱۶	۰	۰
شفت	۱۱۵۰	۱۱۴۴	۵۰۵	۸۶۰	۰	۶	۸	۶	۵۲۶	۶۱۲	۸۵۹	۴۵۵	۴۴۷	۰	۰	۰
جمع گیلان	۲۴۹۰۶۲	۲۴۷۲۹۴	۱۰۳۹۳۸	۱۸۴۱۹۴	۱۱۵۸۰۱	۱۳۳۹۶	۱۱۷۵۵	۲۴۰۱	۱۸۵۶۲۹	۱۸۸۸۸۶	۱۸۳۸۵۰	۹۱۶۶۶	۱۶۸۷۰۸	۲۰۰	۰	۱۴۸

جدول ۱۸-۶- تسهیلات مورد استفاده خانوارهای معمولی ساکن در واحدهای مسکونی روستایی

شهرستان	تعداد خانوار	حداقل برق	حداقل تلفن	حداقل آب لوله کشی	حداقل گاز لوله کشی	حداقل کولر	حداقل دستگاه حرارت مرکزی	حداقل دستگاه حرارت ویرودت مرکزی	حداقل آشپزخانه	حداقل حمام	حداقل آب لوله کشی و برق	حداقل آب و برق و تلفن	حداقل آشپزخانه و حمام	کلید تسهیلات فوق	هیچ کدام از تسهیلات فوق	اظهاری نشده
آستارا	۶۴۲۶	۵۸۱۴	۹۱۰	۲۱۰۰	۲۹۷	۳۵	۶	۱۰	۳۱۴۶	۲۲۶۷	۲۰۵۱	۶۰۸	۲۰۷۷	۰	۰	۷
آستانه اشرفیه	۱۶۳۹۲	۱۶۲۱۵	۳۰۶۴	۳۸۶۱	۰	۳۹	۲۱	۲۱	۶۹۲۱	۸۷۹۱	۳۸۳۹	۵۶۳	۵۸۹۱	۰	۰	۱۳
بندر انزلی	۵۰۶۵	۵۰۰۹	۱۲۰۰	۲۵۷۴	۰	۱۹	۱۳	۷	۳۶۱۵	۴۲۹۲	۲۵۵۶	۵۴۶	۳۴۴۰	۰	۰	۵
طوالش	۳۷۹۷۸	۳۱۷۲۴	۶۱۱۳	۱۷۵۹۵	۰	۱۹۶	۵۷۶	۴۶	۱۶۹۱۶	۱۴۷۷۳	۱۶۳۱۵	۴۰۹۴	۱۲۱۴۸	۰	۰	۵۰
رشت	۵۸۸۳۲	۵۸۰۶۱	۴۸۶۴	۹۸۴۱	۰	۹۸	۱۶۲	۶۶	۲۸۲۴۷	۳۲۲۷۳	۹۸۰۳	۱۰۵۹	۲۳۴۲۵	۰	۰	۲۵
رودبار	۱۲۹۸۱	۱۱۶۱۷	۱۲۰۲	۱۰۹۴۵	۰	۷۱	۱۷	۲۳	۶۰۶۱	۴۳۳۵	۱۰۲۹۰	۱۱۰۵	۳۲۹۵	۰	۰	۳
رودسر	۲۶۱۱۶	۲۱۱۰۹	۲۴۰۰	۱۲۹۲۱	۰	۲۶	۳۳	۲۷	۱۰۳۳۹	۹۹۹۸	۹۱۳۸	۶۰۵	۶۸۲۱	۰	۰	۳۲
صومعه سرا	۲۲۵۸۱	۱۹۹۸۱	۳۱۵۵	۶۶۵۰	۴۱۱	۳۱	۱۹	۲۳	۸۶۷۸	۱۱۸۲۱	۶۲۶۷	۱۹۹۳	۷۳۱۶	۰	۰	۱۹
فومن	۱۵۲۰۱	۱۲۹۳۶	۹۶۲	۲۸۶۸	۰	۹	۸	۱۰	۴۴۰۰	۶۰۴۴	۲۴۰۵	۱۸۳	۳۵۴۰	۰	۰	۵
لنگرود	۱۵۷۳۱	۱۴۷۲۴	۱۷۴۷	۴۵۸۳	۰	۱۸	۲۳	۱۲	۷۳۶۲	۷۶۴۰	۴۱۴۲	۳۹۰	۵۹۰۷	۰	۰	۴
لاهیجان	۳۲۰۳۳	۲۵۴۲۰	۲۰۷۵	۶۵۳۶	۰	۲۷	۳۵	۳۶	۱۰۷۱۵	۱۱۸۸۵	۴۶۰۰	۴۱۹	۸۳۰۵	۰	۰	۲۳
شفت	۱۳۲۳۴	۹۸۱۴	۶۰۵	۱۴۷۵	۰	۳	۲	۱۰	۴۶۸۴	۶۴۶۵	۹۷۳	۴۰	۳۹۳۲	۰	۰	۲۳
جمع گیلان	۲۶۲۵۷۰	۲۳۴۴۲۴	۲۸۲۹۷	۸۱۹۴۹	۷۰۸	۵۷۲	۹۱۵	۲۹۱	۱۱۱۰۸۱	۱۲۰۵۸۴	۷۲۳۷۹	۱۱۶۰۵	۸۶۰۹۷	۰	۰	۲۰۹

همان گونه که در جدول شماره ۱۸-۵ دیده می شود، ۲۴۹۰۶۲ خانوار ساکن در نقاط شهری در سال ۱۳۷۵ از بین تسهیلات برق، تلفن، آب لوله کشی، گاز لوله کشی، کولر، حرارت مرکزی، حرارت و برودت مرکزی، آشپزخانه، حمام، آب لوله کشی و برق، آب لوله کشی و برق و تلفن، آشپزخانه و حمام، تنها ۲۰۰ خانوار (۰/۰۸ درصد) از کلیه تسهیلات فوق برخوردار بوده اند. تعداد خانوار برخوردار از تسهیلات برق با ۲۴۷۲۹۴ خانوار (۹۹/۳ درصد) بیشترین و خانوار برخوردار از تسهیلات حرارت و برودت مرکزی با ۲۴۰۱ خانوار (۰/۹۶ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده اند.

جدول شماره ۱۸-۶ نشان دهنده آن است که از ۲۶۲۵۷۰ خانوار ساکن در نقاط روستایی در سال ۱۳۷۵ هیچ خانواری از کلیه تسهیلات مذکور برخوردار نبوده است. تعداد خانوار برخوردار از تسهیلات برق با ۲۳۲۴۲۴ خانوار (۸۸/۵ درصد) بیشترین و خانوار برخوردار از تسهیلات حرارت و برودت مرکزی با ۲۹۱ خانوار (۰/۱۱ درصد) کمترین میزان برخورداری را دارا بوده اند.

۱۸-۴- نحوه میزان تصرف مسکن

جداول شماره های ۱۸-۷ و ۱۸-۸ نحوه و میزان تصرف مسکن به تفکیک نقاط شهری و روستایی را ارائه می دهد:

جدول ۱۸-۷- نحوه و میزان تصرف مسکن به تفکیک نقاط شهری

شهرستان	جمع	ملکی عرصه و اعیان	ملکی اعیان	اجاره ای	در برابر خدمت	مجانی	سایر	اظهار نشده
آستارا	۷۰۱۸	۴۷۷۲	۲۰	۱۳۵۲	۱۹۳	۶۴۳	۱۰	۲۸
آستانه اشرفیه	۱۱۵۱۷	۷۵۲۷	۷۷۳	۲۱۰۸	۸۵	۹۲۶	۳۳	۶۵
بندر انزلی	۲۳۹۵۷	۱۵۷۴۵	۶۷۰	۴۸۴۱	۷۰۵	۱۷۳۱	۱۲۰	۱۴۵
طوالش	۱۳۷۳۷	۱۰۱۸۰	۱۳۴	۲۳۸۷	۱۵۱	۷۴۹	۲۸	۱۰۸
رشت	۱۱۰۵۴۴	۶۹۴۶۹	۳۷۰۷	۲۷۸۸۲	۱۴۰۵	۷۰۹۳	۱۷۷	۸۱۱
رودبار	۱۱۶۶۸	۸۳۵۴	۶۱	۱۹۱۱	۷۰۷	۵۵۵	۸	۷۲
رودسر	۲۱۰۱۱	۱۴۸۴۳	۴۷۷	۳۸۳۹	۲۰۴	۱۴۸۹	۱۸	۱۴۱
صومعه سرا	۸۱۱۵	۵۲۹۳	۶۳	۲۱۳۰	۹۰	۴۷۰	۹	۶۰
فومن	۷۴۳۰	۵۰۹۵	۳۲۲	۱۵۲۹	۶۴	۳۷۲	۵	۴۳
لنگرود	۱۶۴۷۲	۱۱۶۱۱	۶۷۵	۲۸۷۳	۱۰۹	۱۰۹۴	۳۳	۷۷
لاهیجان	۱۶۴۴۳	۱۰۴۳۰	۳۷۹	۴۴۳۲	۱۶۰	۸۹۷	۲۱	۱۲۴
شف	۱۱۵۰	۷۷۰	۴	۲۶۷	۱۹	۶۴	۰	۲۶
جمع گیلان	۲۴۹۰۶۲	۱۶۴۰۸۹	۷۲۸۵	۵۵۵۵۱	۳۸۹۲	۱۶۰۸۳	۴۶۲	۱۷۰۰

جدول ۱۸-۸- نحوه و میزان تصرف مسکن به تفکیک نقاط روستایی

شهرستان	جمع	ملکی عرصه و اعیان	ملکی اعیان	اجاره‌ای	در برابر خدمت	مجانی	سایر	اظهار نشده
آستارا	۶۴۲۶	۵۶۶۰	۱۶	۱۷۸	۲۷	۴۹۰	۳	۵۲
آستانه اشرفیه	۱۶۳۹۲	۱۳۴۷۹	۳۰۶	۷۶۱	۸۴	۱۴۹۴	۸۷	۱۸۱
بندر انزلی	۵۰۶۵	۴۱۴۷	۲۴	۵۰۲	۱۱۳	۲۴۲	۵	۳۲
طوالش	۳۷۹۷۸	۳۳۷۴۷	۱۳۰	۱۳۸۵	۸۱۲	۱۵۳۵	۳۵	۳۳۴
رشت	۵۸۸۳۲	۴۷۸۵۶	۱۴۵۴	۲۵۶۸	۳۸۹	۶۰۶۰	۱۴۷	۳۵۸
رودبار	۱۲۹۸۱	۱۱۶۲۵	۱۰۴	۴۷۹	۱۷۰	۵۳۹	۴	۶۰
رودسر	۲۶۱۱۶	۲۲۱۶۰	۴۸۷	۹۷۳	۱۷۹	۲۰۷۶	۱۸	۲۲۳
صومعه سرا	۲۲۵۸۱	۱۸۸۱۴	۳۷۷	۱۰۰۱	۱۱۹	۲۰۳۲	۴۲	۱۹۶
فومن	۱۵۲۰۱	۱۴۰۶۱	۷۵	۱۶۵	۴۹	۷۵۱	۸	۹۲
لنگرود	۱۵۷۳۱	۱۲۳۶۴	۵۸۰	۹۱۱	۷۶	۱۷۲۴	۲۵	۵۱
لاهیجان	۳۲۰۳۳	۲۶۳۳۲	۸۵۹	۱۴۰۹	۱۷۷	۲۵۵۶	۴۷۱	۲۲۹
شت	۱۳۲۳۴	۱۱۳۱۷	۴۳۹	۴۰۳	۶۲	۸۸۸	۲	۱۲۳
جمع گیلان	۲۶۲۵۷۰	۲۲۱۵۶۲	۴۸۵۱	۱۰۷۳۵	۲۲۵۷	۲۰۳۸۷	۸۴۷	۱۹۳۱

همان گونه که در جدول شماره ۱۸-۷ دیده می شود، از مجموع ۲۴۹۰۶۲ خانوار ساکن در نقاط شهری، خانوارهای دارای مسکن «ملکی عرصه و اعیان» با ۱۶۴۰۸۹ خانوار (۶۵/۸ درصد) بیشترین و خانوارهای دارای مسکن ملکی اعیان با ۷۲۸۵ خانوار (۲/۹ درصد) کمترین تعداد خانوار با این نحوه تصرف را دارا بوده است. همچنین ۵۵۵۵۱ خانوار (۲۲/۳ درصد) ساکن در نقاط شهری اجاره نشین می باشند.

جدول شماره ۱۸-۸ نشان دهنده آن است که از مجموع ۲۶۲۵۷۰ خانوار ساکن در نقاط روستایی در سال ۱۳۷۵، خانوارهای دارای مسکن «ملکی عرصه و اعیان» با ۲۲۱۵۶۲ خانوار (۸۴/۴ درصد) بیشترین و خانوارهای دارای مسکن «در برابر خدمت» با ۲۲۵۷ خانوار (۰/۸۵ درصد) کمترین تعداد خانوار با این نحوه تصرف را دارا بوده است. همچنین ۱۰۷۳۵ خانوار (۴/۰۸ درصد) ساکن در نقاط روستایی اجاره نشین می باشند.

۱۸-۵- تعداد پروانه های صادر شده

جداول شماره ۱۸-۹ و ۱۸-۱۰ تعداد پروانه های صادر شده توسط شهرداری های استان، تعداد واحد مسکونی، مساحت زمین و زیر بنا و تعداد پروانه ها بر حسب طبقه ارائه شده است:

جدول ۱۸-۹- اطلاعات پروانه های ساختمانی صادره توسط شهرداری های استان در سال ۱۳۷۴

شهر	کل پروانه های ساختمانی صادره	تعداد واحد مسکونی	جمع مساحت زمین (مترمربع)	جمع مساحت زیربنا (مترمربع)
آستارا	۹۵	۱۲۰	۴۳۹۰۵	۲۴۰۵۵
کیاشهر	۳۰	۲۸	۱۰۰۳۶	۳۵۴۵
آستانه اشرفیه	۷۲	۹۳	۲۲۶۰۸	۱۲۷۱۵
بندر انزلی	۱۳۵	۱۶۱	۳۷۲۴۲	۲۴۰۲۱
پره سر	۲۸	۲۶	۸۶۷۳	۳۲۱۴
رضوانشهر	۵۸	۷۰	۱۷۷۹۰	۸۹۳۹
ماسال	۴۰	۴۰	۱۸۵۴۶	۴۹۱۲
هشتپر	۴۶	۷۳	۱۸۸۱۳	۱۱۲۳۸
خشک بیجار	۸	۵	۱۶۰۹	۶۱۱
خمام	۱۵	۱۳	۳۴۲۶	۱۹۴۲
سنگر	۱۱	۶	۲۴۴۴	۷۶۴
کوجصفهان	۴	۳	۱۷۴۶	۱۰۰۳
لشت نشا	۳۲	۳۲	۱۱۸۳۲	۳۷۰۱
رشت	۸۸۰	۲۳۱۳	۳۳۵۹۳۲	۳۰۰۸۹۰
جیرنده	۱۱	۵	۷۲۵۴	۱۴۴۵
لوشان	۲۰	۲۲	۳۴۹۷	۱۹۳۶
رودبار	۴۰	۴۲	۹۳۹۴	۴۷۲۰
منجیل	۲۵	۲۴	۴۳۰۱۳	۵۴۸۵
رستم آباد	۸۳	۷۸	۱۶۲۸۵	۷۶۰۴
املش	۳۴	۲۸	۷۱۹۰	۴۷۷۹
رحیم آباد	۱۹	۱۷	۱۰۰۰۸	۲۴۵۴
چابکسر	۵۲	۴۶	۵۰۸۷۴	۸۸۶۴
رودسر	۵۴	۴۹	۱۸۲۲۰	۶۵۲۵
کلاچای	۲۷	۲۶	۷۷۱۸	۳۱۱۴
واجارگاه	۱۲	۷	۹۲۶۰	۱۷۲۱
تولم شهر	۵	۶	۱۳۹۱	۷۰۱
صومعه سرا	۱۱۱	۱۳۰	۲۴۲۸۹	۱۴۸۶۰
شفت	۶	۶	۱۱۴۴	۷۵۷
فومن	۴۶	۵۲	۱۰۰۱۹	۶۱۸۳
ماسوله	۱۶	۱۲	۹۴۲	۱۷۴۵
کومله	۳۰	۲۵	۱۵۵۸۲	۳۰۶۱
لنگرود	۱۵۳	۱۷۲	۳۶۶۱۹	۳۳۴۰۴
شلمان	۲۴	۲۱	۷۸۹۸	۲۳۳۶
سیاهکل	۲۰	۱۷	۵۱۸۶	۲۲۲۵
لاهیجان	۲۶۲	۴۱۲	۴۰۲۴۷	۶۱۵۸۸
کل استان	۲۵۰۴	۴۱۸۱	۸۸۰۶۳۲	۵۷۷۰۵۷

مأخذ: شهرداری های استان گیلان.

جدول ۱۸-۱۰- تعداد پروانه‌های صادره شده بر حسب طبقه در سال ۱۳۷۴

شهر	تعداد پروانه‌ها بر حسب طبقه			
	سه طبقه	دو طبقه	یک طبقه	
آستارا	۹۵	۲۵	۵۵	۱۵
کیاشهر	۳۰	۱۶	۱۴	۰
آستانه اشرفیه	۷۲	۵۲	۱۳	۷
بندر انزلی	۱۳۵	۸۴	۴۰	۱۱
پره‌سر	۲۸	۲۱	۷	۰
رضوانشهر	۵۸	۲۸	۳۰	۰
ماسال	۴۰	۲۹	۷	۴
هشتپر	۴۶	۱۳	۲۷	۶
خشک بیجار	۸	۸	۰	۰
خمام	۱۵	۱۲	۴	۱
سنگر	۱۱	۱۰	۱	۰
کوچصفهان	۴	۳	۱	۰
لشت نشا	۳۲	۳۱	۰	۱
رشت	۸۸۰	۳۳۶	۲۳۷	۳۰۷
جیرنده	۱۱	۱۱	۰	۰
لوشان	۲۰	۱۶	۴	۰
رودبار	۴۰	۲۸	۱۲	۰
منجیل	۲۵	۱۰۹	۵	۱
رستم آباد	۸۳	۶۶	۱۷	۰
املش	۳۵	۲۶	۶	۲
رحیم آباد	۱۹	۱۱	۸	۰
چابکسر	۵۲	۲۸	۲۲	۲
رودسر	۵۴	۴۸	۶	۰
کلاچای	۲۷	۲۵	۲	۰
واجارگاه	۱۲	۱۱	۱	۰
تولم شهر	۵	۴	۱	۰
صومعه سرا	۱۱۱	۸۹	۱۷	۵
شفت	۶	۴	۱	۱
فومن	۴۶	۳۶	۵	۵
ماسوله	۱۶	۳	۱۱	۲
کومله	۳۰	۲۴	۶	۰
لنگرود	۱۵۳	۲۸	۱۰۴	۲۱
شلمان	۲۴	۲۳	۱	۰
سیاهکل	۲۰	۱۷	۳	۰
لاهیجان	۲۶۲	۷۸	۱۴۰	۴۴
کل استان	۲۵۰۴	۱۲۶۳	۸۰۶	۴۳۵

مأخذ: شهرداری‌های استان گیلان.

همان‌گونه که در جدول شماره ۱۸-۹ دیده می‌شود، در سال ۱۳۷۴، تعداد ۲۵۰۴ فقره پروانه ساختمانی صادر شده است. در این سال ۴۱۸۱ واحد مسکونی ساخته شده که جمع مساحت زمین به کار برده شده ۸۸۰۶۳۲ متر مربع بوده که ۵۷۷۰۵۷ متر مربع آن (۶۵/۵ درصد) زیربنای ساختمان‌ها را تشکیل داده است. شهر رشت با ۸۸۰ پروانه صادره (۳۵/۱ درصد) و ۲۳۱۳ واحد مسکونی احداث شده (۵۵/۳ درصد) بیشترین و شهر کوچصفهان با ۴ پروانه صادره (۰/۱۶ درصد) و ۳ واحد مسکونی احداث شده (۰/۰۷ درصد) کمترین حجم فعالیت را در زمینه ساخت مسکن به خود اختصاص داده‌اند.

جدول شماره ۱۸-۱۰ نشان‌دهنده آن است که از ۲۵۰۴ فقره پروانه ساختمانی صادر شده، ۱۲۶۳ مورد (۵۰/۴ درصد) ساختمان یک طبقه، ۸۶۰ مورد (۳۲/۲ درصد) ساختمان دو طبقه و ۴۳۵ مورد (۱۷/۴ درصد) آن مربوط به ساختمان سه طبقه می‌باشد. بیشترین حجم ساختمان‌سازی در مورد ساختمان دو طبقه در شهرهای رشت و لنگرود به ترتیب با ۲۳۷ (۲۹/۴ درصد) و ۱۰۴ (۱۳ درصد) و در مورد ساختمان سه طبقه در شهرهای رشت و لاهیجان به ترتیب با ۳۰۷ (۷۰/۶ درصد) و ۴۴ (۱۰/۱ درصد) مورد بوده است.

۱۸-۶- واحدهای مسکونی احداث شده در مناطق شهری

در جدول شماره ۱۸-۱۱ تعداد واحد مسکونی و ساختمان برحسب طبقه و در نمودار ۴۷ مساحت و زیربنای ساختمان‌ها در مناطق شهری استان طی سال‌های ۱۳۷۰-۱۳۷۴ ارائه شده است:

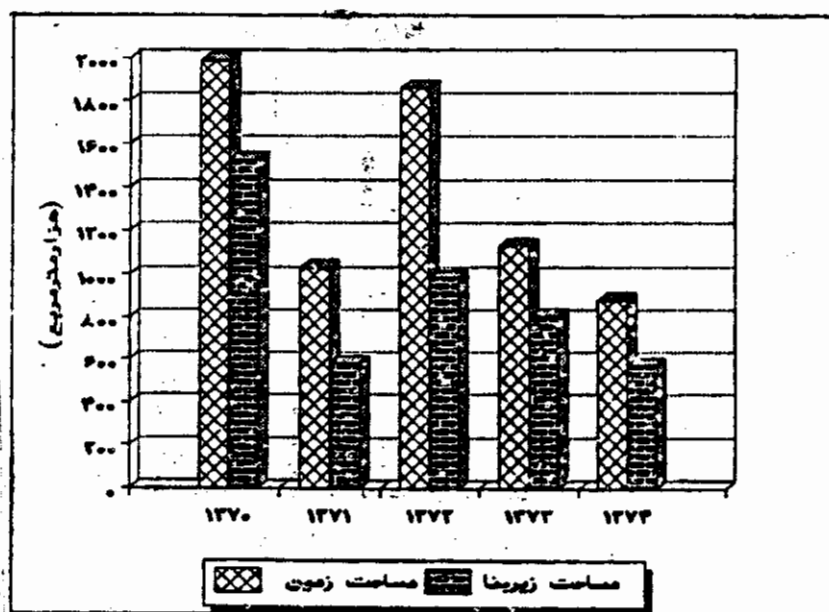
جدول ۱۸-۱۱- تعداد واحد مسکونی و تعداد ساختمان برحسب طبقه

تعداد واحد مسکونی	تعداد ساختمان برحسب طبقه				سال
	جمع	سه طبقه و بیشتر	دو طبقه	یک طبقه	
۲۰۹۱ ^(۱)	۸۰۲۲	۶۳۲	۳۲۱۷	۵۱۷۳	۱۳۷۰
۳۸۶۸	۲۸۹۷	۳۵۶	۲۶۱	۱۷۸۰	۱۳۷۱
۵۱۳۰	۳۷۷۴	۴۵۰	۱۰۶۴	۲۳۶۰	۱۳۷۲
۵۶۸۱	۴۱۲۹	۵۵۰	۱۳۱۳	۲۲۶۶	۱۳۷۳
۴۱۸۱	۲۵۰۴	۴۳۵	۸۰۶	۱۲۶۳	۱۳۷۴

۱- برآورد.

مأخذ: شهرداری‌های استان گیلان.

نمودار ۴۷- مساحت زمین و زیربنای ساختمان‌ها در مناطق شهری استان



همان‌گونه که در جدول شماره ۱۸-۱۱ دیده می‌شود، تعداد واحد مسکونی احداث شده طی سال ۱۳۷۴، ۴۱۸۱ مورد بوده که نسبت به سال ۱۳۷۳ با ۵۶۸۱ مورد از رشد منفی ۷۳/۶ درصدی برخوردار بوده است.

۱۸-۷- اراضی واگذار شده برای احداث مسکن

در جدول شماره ۱۸-۱۲ زمین‌های واگذار شده به تفکیک شهر و برحسب نوع واگذاری توسط مسکن و شهرسازی استان ارائه شده است:

جدول ۱۸-۱۲- زمین های واگذار شده به تفکیک شهر و برحسب نوع واگذاری توسط مسکن و شهرسازی استان در سال ۱۳۷۴

نام شهر	جمع		واگذاری جهت واحدهای مسکونی			واگذاری جهت واحدهای مسکونی			واگذاری به صورت استیجاری
	مساحت (مترمربع)	قطعه	قطعه	واحد	مساحت (مترمربع)	قطعه	واحد	مساحت (مترمربع)	مساحت (مترمربع)
رشت	۱۹۱	۱۲۸۹۵۴	۱۵۴	۵۵۳	۷۰۳۶۸	۳۶	۳۶	۵۸۴۰۱	۱۸۵
بندر انزلی	۱۶۴	۳۳۵۹۲	۱۴۵	۱۴۵	۲۷۹۰۳	۴	۲	۴۷۷۴	۹۱۵
لاهیجان	۳۶	۵۶۲۳	۳۵	۱۰۳	۵۳۷۳	۰	۰	۰	۲۵۰
سیاهکل	۱	۱۹۴	۱	۱	۱۹۴	۰	۰	۰	۰
آستانه اشرفیه	۶	۱۳۷۹	۶	۶	۱۳۷۹	۰	۰	۰	۰
بندر کیانشهر	۴	۱۰۱۹	۴	۴	۱۰۱۹	۰	۰	۰	۰
رودسر	۱۳۸	۳۱۶۷۲	۱۳۸	۲۳۶	۳۱۶۷۲	۰	۰	۰	۰
کلاچای	۲۴	۵۶۰۳	۲۴	۲۴	۵۶۰۳	۰	۰	۰	۰
هشتپر	۸	۱۴۰۱	۸	۸	۱۴۰۱	۰	۰	۰	۰
پره سر	۶	۱۰۳۷	۴	۴	۱۰۰۰	۲	۲	۳۷	۰
ماسال	۳	۷۶۶	۳	۳	۷۶۶	۰	۰	۰	۰
فومن	۳۳	۵۹۸۱	۳۲	۵۰	۵۹۳۹	۱	۱	۴۲	۰
لنگرود	۳۸	۱۰۱۵۶	۳۶	۵۲	۵۲۳۹	۱	۱	۱۱۷	۴۸۰۰
صومعه سرا	۲۴۳	۴۳۷۸۴	۲۴۱	۲۴۵	۴۲۱۹۳	۲	۲	۱۵۹۱	۰
آستارا	۱۳۰	۱۷۹۸۸	۱۲۸	۱۳۴	۱۴۸۰۵	۱	۱	۳۰۰۳	۱۸۰
رودبار	۲	۲۳۰	۲	۲	۲۳۰	۰	۰	۰	۰
منجیل	۱۷	۵۷۱۴۵	۱۵	۱۸	۳۲۲۳	۲	۲	۵۳۹۲۲	۰
لوشان	۳	۶۹۶	۳	۳	۶۹۶	۰	۰	۰	۰
جمع کل	۱۰۴۷	۳۴۷۲۲۰	۹۷۹	۱۵۹۱	۲۱۹۰۰۳	۴۹	۴۷	۱۲۱۸۸۷	۶۳۳۰

مأخذ: سازمان مسکن و شهرسازی استان گیلان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، ۱۰۴۷ قطعه زمین به مساحت ۳۴۷۲۲۰ مترمربع در سال ۱۳۷۴ واگذار شده است که شهر صومعه سرا با ۲۴۳ قطعه زمین (۲۳/۲ درصد) بیشترین میزان و شهر سیاهکل با یک قطعه زمین (۰/۰۹ درصد) کمترین میزان زمین واگذار شده را به خود اختصاص داده اند. از ۱۰۴۷ قطعه زمین واگذار شده ۱۰۲۸ مورد (۹۸/۲ درصد) جهت احداث واحدهای مسکونی و ۱۹ مورد (۱/۸ درصد) به صورت استیجاری واگذار شده است.

۱۸-۸- نیروی انسانی شاغل

نیروی انسانی شاغل در بخش ساختمانی مسکن در سال ۱۳۷۴، ۱۲۸ نفر بوده که از این تعداد ۹۸ نفر نیروی رسمی (۷۶/۵ درصد) و ۳۰ نفر نیروی غیررسمی (۲۳/۵ درصد) می باشند.

۱۸-۹- اعتبارات و تسهیلات ساختمانی اعطا شده

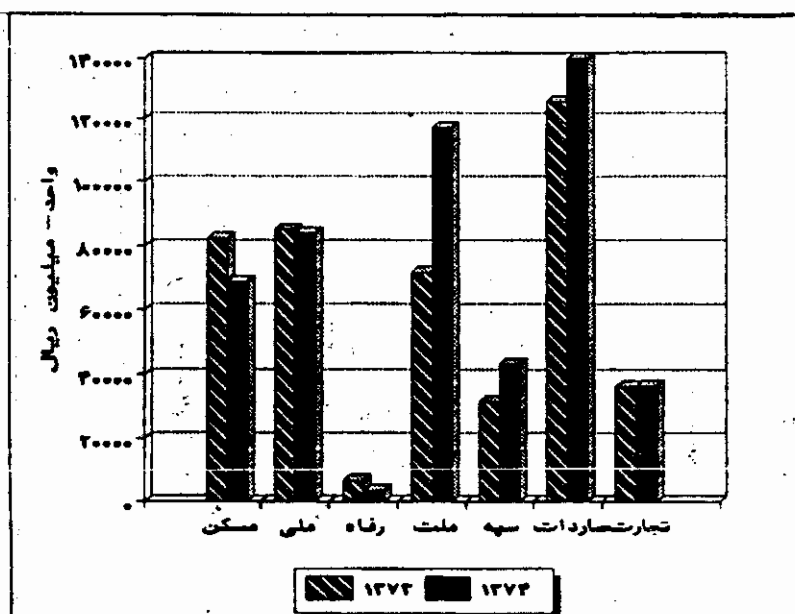
در جدول شماره ۱۸-۱۳ و نمودار ۴۸ اعتبارات ساختمانی اعطا شده توسط بانک های استان در سال های ۱۳۷۳ و ۱۳۷۴ ارائه شده است:

جدول ۱۸-۱۳- اعتبارات ساختمانی اعطا شده توسط بانک های استان
(واحد: میلیون ریال)

بانک	۱۳۷۳	۱۳۷۴	درصد تغییرات
مسکن	۸۲۰۰۰	۶۸۹۸۰	-۱۵/۹
ملی	۸۴۶۷۶	۸۳۹۶۶	-۰/۸
رفاه	۶۵۰۱	۳۶۱۶	-۴۴/۴
ملت	۷۱۸۱۲	۱۱۷۴۳۸	۶۳/۵
سپه	۳۱۶۴۳	۴۳۳۰۱	۳۶/۸
صادرات	۱۲۵۵۰۲	۱۳۹۹۳۳	۱۱/۵
تجارت	۳۶۴۹۶	۳۶۵۴۴	۰/۱
جمع	۴۳۸۶۳۰	۴۹۳۷۶۸	۱۲/۶

مأخذ: بانک های استان گیلان

نمودار ۴۸- اعتبارات ساختمانی اعطا شده توسط بانک های استان گیلان ۱۳۷۳-۱۳۷۴



همان گونه که در جدول شماره ۱۳-۱۸ و نمودار ۴۶ دیده می شود، جمع اعتبارات ساختمانی اعطا شده توسط بانک های استان ۴۹۳۷۶۸ میلیون ریال بوده که نسبت به سال ۱۳۷۳ از رشد ۱۲/۶ درصدی برخوردار بوده است. بانک صادرات با ۱۳۹۹۲۳ میلیون ریال بیشترین و بانک رفاه با ۳۶۱۶ میلیون ریال کمترین تسهیلات در سال ۱۳۷۴ را به بخش ساختمانی اعطا کرده اند. بانک ملت و سپه به ترتیب با رشد مثبت ۳/۵ و ۳۶/۸ درصدی بیشترین تغییرات مثبت و بانک رفاه و مسکن به ترتیب با رشد منفی ۴/۴- و ۱۵/۹- درصدی بیشترین تغییرات منفی را در زمینه تسهیلات اعطایی به بخش مسکن دارا بوده اند.

۱۸-۱۰- نوع اسکلت و مصالح عمده به کار رفته

در جداول شماره های ۱۴-۱۸ و ۱۵-۱۸ نوع اسکلت و مصالح عمده به کار رفته در واحد مسکونی شهری و روستایی استان در سال ۱۳۷۵ ارائه شده است.

جدول ۱۸-۱۴- نوع اسکلت و مصالح عمده به کار رفته واحدهای مسکونی معمولی شهری

شهرستان	جمع	اسکلت فلزی	بتون آرمه	آجر و آهک یاسنگ و آهک	آجر و چوب یاسنگ و چوب	بلوک سیمانی	سایر تمام آجر یاسنگ و آجر	تمام چوب	خشت و چوب	خشت و گل	سایر	اظهاری نشده مصالح	اظهاری نشده اسکلت
استارا	۵۷۸۲	۱۰۴	۵۴۹	۵۵۴	۸۳۹	۲۰۱۹	۱۶۱۰	۳	۳۰	۱۲	۰	۰	۶۲
آستانه اشرفیه	۹۷۵۵	۳۳۳	۱۴۲	۴۶۶	۶۲۴	۳۸۶۰	۳۰۵۱	۶۲	۴۲۳	۶۱۳	۴۷	۱	۱۳۳
بندر انزلی	۲۰۴۳۵	۹۵۱	۳۴۴۳	۹۴۵	۶۶۵	۱۳۶۰۱	۳۸۶	۱۳	۲۴	۹	۱۸	۰	۳۸۰
طوالش	۱۲۲۴۶	۲۲۴	۶۸۵	۷۰۵	۲۵۶۴	۴۶۶۹	۲۴۴۰	۲۵	۳۱۹	۳۷۱	۳۴	۲	۲۰۸
رشت	۹۲۲۷۸	۹۶۰۳	۳۹۷۹	۵۶۷۸	۳۲۴۱۵	۲۱۶۷۵	۱۵۴۶۹	۵۷	۷۲۴	۹۲۴	۱۷۶	۴۰	۱۵۳۸
رودبار	۱۱۰۳۲	۷۵۵۲	۵۶۰	۵۶۵	۷۷۰	۱۰۹	۸۷	۷۷۴	۱۴۹	۳۵	۲۵۷	۰	۱۷۴
رودسر	۱۷۵۹۸	۳۲۸	۱۱۹۸	۲۰۶۸	۴۴۸۴	۵۰۵۸	۱۹۸۳	۱۵۸	۱۰۲۲	۳۶۶	۷۱۱	۶	۲۱۶
صومعه سرا	۶۳۱۱	۱۰۸	۱۱۴	۴۱۴	۱۶۳۷	۱۲۴۵	۲۳۹۴	۱۰	۱۴۴	۱۵۳	۱۴	۱	۷۷
فومن	۶۱۲۳	۴۳	۱۳۹	۲۶۳	۴۳۵	۳۳۶۰	۱۴۱۳	۱۵	۲۱۵	۱۵۹	۴	۰	۷۷
لنگرود	۱۴۰۰۱	۴۵۲	۶۴۵	۵۷۶	۳۳۵۳	۵۷۸۲	۲۰۲۴	۲۰	۵۸۵	۳۲۱	۷۶	۲	۱۶۵
لاهیجان	۱۴۲۴۸	۲۰۸۸	۱۲۵۷	۱۴۴۳	۲۸۱۶	۲۸۴۲	۲۵۸۸	۱۹	۳۸۸	۵۰۱	۹۶	۱	۲۰۹
شت	۸۹۴	۳	۷	۷۳	۴۹۶	۱۷۷	۷۲	۱	۲۴	۱۰	۰	۱	۳۰
جمع گیلان	۴۱۰۷۰۳	۲۱۷۸۹	۱۲۷۱۸	۱۳۷۵۰	۵۱۰۹۸	۶۴۳۹۷	۳۳۵۱۷	۱۱۵۷	۴۰۴۷	۳۴۷۴	۱۴۳۳	۵۴	۳۲۶۹

جدول ۱۸-۱۵- نوع اسکلت و مصالح به کار رفته واحدهای مسکونی معمولی روستایی

شهرستان	جمع	اسکلت فلزی	بتون آرمه	آجر و آهک یاسنگ و آهک	آجر و چوب یاسنگ و چوب	بلوک سیمانی	سایر تمام آجر یاسنگ و آجر	تمام چوب	خشت و چوب	خشت و گل	سایر	اظهاری نشده مصالح	اظهاری نشده اسکلت
استارا	۶۰۰۱	۴	۷۱	۲۲	۴۹۹	۳۰۳۵	۷۳۱	۳	۱۲۷۰	۲۸۸	۴	۰	۷۴
آستانه اشرفیه	۱۴۵۶۶	۲۰	۱۳	۵۸	۱۶۵۲	۵۶۸۶	۱۷۰۹	۱۶۴۰	۱۸۱۵	۸۶۵	۹۳۵	۳	۱۷۰
بندر انزلی	۴۵۷۵	۳	۲۲	۲	۲۸	۳۹۳۵	۴۵۶	۲	۳۲	۳۶	۴	۰	۵۵
طوالش	۳۵۶۴۵	۹	۹۲۴	۲۲۱	۸۸۴۰	۱۱۶۳۶	۳۳۰۳	۳۴۷	۶۵۳۶	۷۴۹	۲۶۸۰	۱۳	۳۸۷
رشت	۵۱۴۲۴	۱۶۲	۵۱۴	۴۰۲	۱۲۷۷۲	۲۵۲۴۹	۴۵۶۵	۱۲۳۴	۳۱۵۰	۲۰۱۷	۷۵۱	۷	۶۰۱
رودبار	۱۲۳۶۰	۷۹۴	۴۲۷	۲۷۳	۱۵۵۱	۱۵۸	۹۲	۵۱۷۶	۲۷۲۷	۲۲	۱۰۳۱	۳	۱۰۶
رودسر	۲۳۴۴۳	۱۵	۱۹۵	۲۹۵	۵۲۰۹	۵۶۰۵	۱۹۱۲	۲۰۵۰	۳۴۷۸	۸۵۷	۳۵۷۹	۴	۲۴۴
صومعه سرا	۲۰۰۵۰	۷	۲۵۰	۴۸۷	۵۶۵۳	۸۹۸۵	۸۵۳	۱۳	۲۹۵۳	۵۲۷	۸۰	۱۵	۲۲۷
فومن	۱۳۷۲۴	۰	۱۴۱	۱۰۵	۱۵۹۹	۵۷۷۲	۱۳۳۷	۲۱۶۷	۱۷۶۵	۴۶۲	۲۰۶	۳	۱۶۷
لنگرود	۱۳۷۷۴	۴۴	۱۱۸	۱۸۰	۲۰۳۲	۶۰۲۳	۱۵۸۴	۷۷۴	۱۱۳۹	۴۴۷	۱۳۰۸	۲	۱۲۳
لاهیجان	۲۸۹۰۳	۴۳	۲۰۳	۳۵۱	۳۸۵۹	۱۰۴۴۶	۳۱۹۳	۲۴۹۱	۳۶۸۳	۱۱۵۹	۳۰۸۱	۲۲	۳۷۲
شت	۱۱۹۲۰	۱۶	۴۱۶	۳۵	۳۳۶۹	۱۸۸۳	۱۶۶۰	۷۰۱	۲۸۴۰	۸۰۱	۴۹	۳	۱۴۷
جمع گیلان	۲۳۶۳۸۵	۱۱۱۷	۴۲۹۴	۲۴۳۱	۴۷۰۶۳	۸۸۴۱۳	۲۱۳۹۵	۱۶۵۹۸	۴۱۳۸۸	۸۲۳۰	۱۳۷۰۸	۷۵	۲۶۷۳

همان گونه که در جداول فوق دیده می شود، تنوع اسکلت و مصالح ها به کار برده شده در ساختمان های استان زیاد بوده و عبارتند از: اسکلت فلزی، بتون آرمه، آجر و آهن یا سنگ و آهن، آجر و چوب یا سنگ و چوب، بلوک سیمانی، تمام آجر یا سنگ و آجر، تمام چوب، خشت و چوب، خشت و گل. جدول شماره ۱۸-۱۴ نشان دهنده آن است که از مجموع ۲۱۰۷۰۳ واحد مسکونی شهری موجود در استان در سال ۱۳۷۵، ساختمان های بلوک سیمانی با تعداد ۶۴۳۹۷ دستگاه (۳۰/۶ درصد) بیشترین و ساختمان های تمام چوب با ۱۱۵۷ دستگاه (۰/۵۵ درصد) کمترین تعداد را به خود اختصاص داده اند.

جدول شماره ۱۸-۱۵ نشان دهنده آن است که از مجموع ۲۳۶۳۸۵ واحد مسکونی روستایی موجود در استان در سال ۱۳۷۵، ساختمان بلوک سیمانی با ۸۸۴۱۳ دستگاه (۳۷/۴ درصد) بیشترین و ساختمان اسکلت فلزی با ۱۱۷ دستگاه (۰/۴۷ درصد) کمترین تعداد را دارا بوده اند.

از مقایسه ارقام جداول شماره های ۱۸-۱۴ و ۱۸-۱۵ مشخص می شود که ساختمان اسکلت فلزی در نقاط شهری ۱۹/۵ برابر نقاط روستایی، ساختمان تمام چوب در نقاط روستایی ۱۴/۳ برابر نقاط شهری و ساختمان بلوک سیمانی در نقاط روستایی ۱/۴ برابر نقاط شهری می باشد.

فصل نوزدهم - عمران شهری و روستایی

۱-۱۹- عمران شهری

۱-۱-۱۹- طرح ریزی و توسعه شهری

جدول شماره ۱-۱۹ وضعیت موجود و نیازهای آتی شهرهای استان در زمینه برنامه ریزی توسعه شهری را ارائه می دهد:

جدول ۱-۱۹- وضعیت موجود و نیازهای آتی شهرهای استان در زمینه برنامه ریزی توسعه شهری

سطح بندی جمعیتی*	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	وضعیت موجود طرح های توسعه شهری			
			هادی		جامع (توسعه و عمران)	
			سال تهیه و یا تجدید نظر	افق طرح	سال تهیه یا تجدید نظر	افق طرح
تفصیلی						
افق طرح						
-	کل شهرها	۹۰۵۴۴۲	۲۶	-	۵ شهر تجدید نظر	۳ شهر تجدید نظر
کمتر از ۲۵ هزار نفر	املش	۱۰۵۶۰	۱۳۷۲	۱۰ ساله	-	-
	بندرکیاشهر	۱۴۰۷۶	۱۳۶۹	۱۰ ساله	-	-
	پره سر	۵۹۰۲	۱۳۶۸	۱۰ ساله	-	-
	تولم شهر**	۶۱۶۳	-	-	-	-
	جیرنده**	۲۱۰۱	-	-	-	-
	چابکسر	۱۱۰۷۵	۱۳۷۱	۱۰ ساله	-	-
	خشک بیجار	۷۲۰۱	۱۳۶۷	۱۰ ساله	-	-
	خمام	۸۵۵۰	۱۳۶۹	۱۰ ساله	-	-
	رحیم آباد	۶۴۲۸	۱۳۶۸	۱۰ ساله	-	-

ادامه جدول ۱۹-۱- وضعیت موجود و نیازهای آتی شهرهای استان در زمینه برنامه ریزی توسعه شهری

سطح بندی جمعیتی *	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	وضعیت موجود طرح های توسعه شهری			
			هادی		جامع (توسعه و عمران)	
			سال تهیه و یا تجدید نظر	افق طرح	سال تهیه و یا تجدید نظر	افق طرح
۲۵-۵۰ هزار نفر	رستم آباد**	۷۰۹۳	-	-	-	-
	رضوان شهر	۷۲۲۴	۱۳۶۹	۱۵ ساله	-	در دست تهیه
	رودبار	۹۷۶۷	۱۳۷۲	۱۰ ساله	-	-
	سنگر	۶۲۳۳	۱۳۶۸	۱۰ ساله	-	-
	سیاهکل	۱۰۷۵۶	۱۳۶۸	۱۰ ساله	-	-
	شفت	۴۸۹۶	۱۳۷۱	۱۰ ساله	-	-
	شلمان**	۶۷۲۸	۱۳۶۸	۱۰ ساله	-	-
	طرح هادی روستایی					
	صومعه سرا	۲۴۸۸۴	۱۳۶۸	۱۰ ساله	-	در دست تهیه
	کلاچای	۱۴۰۲۹	۱۳۶۷	۱۰ ساله	-	-
	کوچصفهان	۷۲۶۱	۱۳۶۸	۱۵ ساله	-	-
	کومله	۵۳۰۵	۱۳۶۸	۱۰ ساله	-	۱۳۶۹
	لشت نشا	۱۰۶۱۵	۱۳۷۲	۱۰ ساله	-	-
	لوشان	۱۰۶۷۴	۱۳۶۹	۱۰ ساله	-	-
	ماسال	۱۴۰۸۹	۱۳۷۰	۱۰ ساله	-	-
	ماسوله	۷۲۷	-	-	-	-
	منجیل	۷۰۰۴	۱۳۶۸	۱۰ ساله	-	۱۳۶۸
	واجارگاه	۵۴۲۲	۱۳۶۸	۱۰ ساله	-	۱۳۶۸
	آستارا	۲۷۱۹۴	-	-	۱۳۵۸	۱۰ ساله
	آستانه اشرفیه	۳۰۱۰۸	۱۳۶۹	۱۰ ساله	در دست بازنگری	-
	رودسر	۲۸۸۷۷	۱۳۶۸	۱۰ ساله	-	-
	فومن	۲۹۱۷۷	۱۳۶۹	۱۰ ساله	-	در دست تهیه
	لاهیجان	۴۸۲۴۹	-	-	۱۳۵۷	۲۰ ساله
	در دست تجدید نظر					
	هشتپر	۲۹۲۲۱	۱۳۶۹	۱۰ ساله	-	-
۵۰-۱۰۰ هزار نفر	بندرانزلی	۹۴۶۹۷	-	-	۱۳۵۱ در دست تجدید نظر	۱۵ ساله
	لنگرود	۵۲۵۱۸	-	-	در دست تجدید نظر	-
	رشت	۳۴۰۶۳۸	-	-	۱۳۶۹	۱۰ ساله
۲۵۰-۵۰۰ هزار نفر						

* سطح بندی جمعیتی براساس جمعیت سال ۱۳۷۰ انجام می شود.

** شهرهای تولم شهر، جیرنده، رستم آباد و شلمان در سال ۱۳۷۲ به شهر تبدیل شده اند.

مأخذ: استانداری و شهرداری های استان.

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، از مجموع ۳۵ شهر استان، تنها ۲۶ شهر (۷۲/۳ درصد) دارای طرح هادی بوده و شهرهای تولم شهر، جیرنده، رستم آباد و شلمان (این چهار شهر از سال ۱۳۷۲ شهر شده اند) ماسوله، آستارا، بندرانزلی، لنگرود و رشت دارای طرح هادی نمی باشد. شهرهای آستارا، لاهیجان، بندرانزلی، لنگرود و رشت دارای طرح جامع بوده و به جز طرح جامع شهر رشت که مربوط به سال ۱۳۶۹ می باشد طرح جامع سایر شهرها در دست تجدید نظر می باشد. طرح تفصیلی شهرهای خشک بیجار، کومله،

منجیل، و اجارگاه تهیه شده و طرح تفصیلی شهرهای رضوان شهر، صومعه سرا، فومن و رشت در دست تهیه بوده و طرح تفصیلی شهرهای بندرانزلی و لنگرود در دست تجدید نظر می باشد.

۱۹-۱-۲- وضعیت آب آشامیدنی

در جدول شماره ۱۹-۲ وضعیت شبکه آب آشامیدنی شهری در شهرهای استان ارائه شده است. همان گونه که در جدول مذکور دیده می شود، در بین شهرهای با جمعیت کمتر از ۲۵ هزار نفر، شهرهای املش، پره سر، تولم شهر، جیرنده، خمام، رستم آباد و رضوان شهر، سیاهکل، کومله، ماسوله و منجیل با ۱۰۰ درصد خانوار برخوردار از شبکه آب آشامیدنی بیشترین میزان و شهر بندرکیاشهر با ۲۴/۸ درصد کمترین میزان را دارا بوده اند. در بین شهرهای با جمعیت بین ۲۵-۵۰ هزار نفر، شهر آستارا با ۱۰۰ درصد خانوار برخوردار، بیشترین و شهر فومن با ۷۱ درصد کمترین میزان برخوردار و در بین شهرهای با جمعیت ۵۰-۱۰۰ هزار نفر، شهر لنگرود با ۶۹/۶ درصد بیشترین و شهر بندرانزلی با ۶۳/۶ درصد کمترین میزان خانوار برخوردار از شبکه آب آشامیدنی را دارا بوده اند.

طول شبکه بدون در نظر گرفتن شهرهای جیرنده، خمام و کومله، ۲۲۳/۹ کیلومتر بوده که شهر ماسوله با ۲۶/۷ کیلومتر (۱۲ درصد) بیشترین و شهر چابکسر با یک کیلومتر (۰/۴۴ درصد) کمترین طول شبکه را دارا بوده اند. در مورد متوسط مصرف سرانه برحسب لیتر در روز شهر منجیل با ۱۳۰۳ لیتر در روز بیشترین و شهر خشک بیجار با ۷ لیتر در روز کمترین میزان مصرف سرانه در بین شهرهای استان را دارا بوده اند. در مورد هرزروی آب شبکه، شهر خشک بیجار با ۵۰ درصد، بیشترین و شهر آستارا با ۵ درصد کمترین میزان هرزروی در شبکه را دارا بوده اند.

جدول ۱۹-۲- وضعیت شبکه آب آشامیدنی شهری در شهرهای استان

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	تعداد خانوار سال ۱۳۷۰	تعداد خانوار بر خوردار از شبکه آب آشامیدنی	نسبت خانوارهای بر خوردار (درصد)	متوسط روزانه آب ورودی به شبکه مترمکعب	متوسط روزانه فروش آب مترمکعب	متوسط پرت شبکه (درصد) $\times 100$ میزان آب فروخته شده - میزان آب ورودی	متوسط مصرف سرانه روزانه لیتر در روز فروخته شده	گنجایش مخازن موجود (مترمکعب)	طول شبکه (کیلومتر) وسعت شهر (کیلومتر مربع)
کمتر از ۲۵ هزار نفر	کل شهرها	۹۰۵۴۴۲	۲۰۰۲۰۲	۱۴۱۸۱۱	۷۰/۸	۲۲۶۴۸۱	۱۷۴۹۳۳	۱۳	۱۹۳	۱۱۳۵۲۰	۶/۶
	املش	۱۰۵۶۰	۲۲۹۲	۲۲۹۲	۱۰۰	۲۵۹۲	۲۰۹۹	۹	۲۰۰	۷۰۰	۹/۴
	بندرکیاشهر	۱۴۰۷۶	۳۲۳۴	۸۰۲	۲۴/۸	۱۲۹۶	۹۰۸	۳۰	۶۵	۱۳۰۰	۲/۸
	پره سر	۵۹۰۲	۱۰۳۹	۱۰۳۹	۱۰۰	۶۷۰۰	۶۰۳۰	۱۰	۱۰۲۲	۲۰۰	۵/۵
	تولم شهر	۶۱۶۳	۱۷۰۰	۳۹۱	۱۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	-	۵۴۰	۳۰۰	
	جیرنده	۲۱۰۱	۴۵۰	۴۵۰	۱۰۰	۶۹۰	۶۹۰	-	۳۲۸	۴۶۰	۶/۷ متر در هر ۱۰۰ متر مربع
	چابکسر	۱۱۰۷۵	۲۲۹۳	۶۳۰	۲۷/۵	۲۳۰۰	۲۲۳۲	۱۶	۲۰۲	۲۵۰	۱
	خشک بیجار	۷۲۰۱	۱۵۸۶	۱۱۷۵	۷۴/۱	۳۰	۱۵	۵۰	۷	۱۵	۲/۸
	خمام	۸۵۵۰	۱۹۹۸	۱۹۹۸	۱۰۰	۲۴۱۴	۱۷۱۴	۲۹	۲۰۰	بارش یکی است	نامشخص
	رحیم آباد	۶۴۲۸	۱۴۱۳	۱۳۶۰	۹۶/۲	۹۵۷	۸۶۱	۱۰	۱۳۴	۲۵۰ و ۱۵۰ در دست	۳/۶
									احداث		
	رستم آباد	۷۰۹۳	۱۵۱۲	۱۵۱۲	۱۰۰	۳۴۵۰	۲۴۱۵	۳۰	۳۴۰	۱۵۱۵	۱۳/۷
	رضوان شهر	۷۲۲۴	۱۴۰۷	۱۴۰۷	۱۰۰	۴۸۰۰	۳۳۶۰	۳۰	۴۶۵	۴۸۰	۲/۸
	رودبار	۹۷۶۷	۲۳۹۹	۲۳۰۰	۹۵/۹	۳۶۰۰	۲۸۰۰	۲۲	۲۸۷	۱۴۰۰	۸/۱
	سنگر	۶۲۳۳	۱۳۵۵	۱۲۱۷	۸۹/۸	۱۲۹۶	۱۱۱۰	۱۴/۴	۱۷۸	۳۰۰	۲/۸
	سیاهکل	۱۰۷۵۶	۲۴۰۰	۲۴۰۰	۱۰۰	۱۳۲۰	۱۲۲۴	۷/۳	۱۱۴	۲۸۰	۷/۵
	شفت	۴۸۹۶	۱۰۳۷	۸۵۱	۸۲/۱	۱۰۰۸	۹۳۶	۷	۱۹۱	۳۰۰	۳/۵
	شلمان	۶۷۲۸	۱۳۹۹	۸۵۰	۶۰/۸	۱۲۷۵	۱۲۷۵	-	۱۹۰	۳۰۰	۱۰/۸
	صومعه سرا	۲۴۸۸۴	۵۳۲۲	۴۹۷۰	۹۳/۴	۶۶۸۹	۴۷۶۹	۳۰	۱۹۲	۵۰۰	۱۰/۲
	کلاچای	۱۴۰۲۹	۳۰۰۶	۲۶۰۰	۸۶/۵	۲۰۲۴	۱۷۰۰	۱۶	۱۲۱	۲۴۰۰	۱/۵

ادامه جدول ۱۹-۲- وضعیت شبکه آب آشامیدنی شهری در شهرهای استان

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	تعداد خانوار سال ۱۳۷۰	تعداد خانوار بر خوردار از شبکه آب آشامیدنی	نسبت خانوارهای بر خوردار (درصد)	متوسط روزانه آب ورودی به شبکه مترمکعب	متوسط روزانه فروش آب مترمکعب	متوسط اتلاف شبکه (درصد) $100 \times \frac{\text{فروخته شده}}{\text{میزان آب ورودی}}$	متوسط مصرف سرانه روزانه لیتر در روز	گنجایش مخازن موجود (مترمکعب)	طول شبکه (کیلومتر) وسعت شهر (کیلومتر مربع)
	کوچصفهان	۷۲۶۱	۱۶۳۵	۱۵۷۱	۹۶/۱	۱۷۳۸	۱۳۸۲	۲۰	۱۹۰	۳۰۰	۴/۸
	کومله	۵۳۰۵	۱۱۹۶	۱۱۹۶	۱۰۰	۶۷۰	۶۰۳	۱۰	۱۱۴	۵۴۰	نامشخص
	لشت نشا	۱۰۶۱۵	۲۵۴۵	۲۲۲۵	۸۷/۴	۲۳۰۴	۱۹۱۳	۱۷	۱۸۰	۲۵۰	۴/۲
	لوشان	۱۰۶۷۴	۲۰۶۴	۲۰۰۰	۹۶/۹	۷۳۸۰	۶۴۹۵	۱۲	۴۴۰	۲۱۰۰	۱/۴
	ماسال	۱۴۰۸۹	۲۷۳۹	۱۹۲۰	۷۰/۱	۴۰۶۸	۲۸۰۰	۳۰	۱۹۹	۲۵۰	۰/۸
	ماسوله	۷۲۷	۱۸۳	۱۸۳	۱۰۰	۱۱۶۰	۶۹۶	۴۰	۹۵۷	۲۶۰	۲۶/۷
	منجیل	۷۰۰۴	۱۶۶۸	۱۶۶۸	۱۰۰	۱۰۳۶۸	۹۱۲۴	۱۲	۱۳۰۳	۱۰۰۰	۹
۲۵-۵۰ هزار نفر	واجارگاه	۵۴۲۲	۱۱۷۶	۶۷۹	۵۷/۷	۶۰۰	۴۲۰	۳۰	۷۷/۵	۲۵۰	۱/۷
	استارا	۵۶۶۴	۵۶۶۴	۱۰۰	۱۰۰	۴۳۲۰	۴۱۰۴	۵	۱۵۱	۶۰۰۰	۱۰/۱
	آستانه اشرفیه	۳۰۱۰۸	۶۵۸۹	۵۷۸۴	۸۷/۸	۷۷۷۶	۶۴۸۰	۱۶	۲۱۵	۳۰۰	۶/۵
	رودسر	۲۸۸۷۷	۶۳۸۱	۵۰۰۴	۷۸/۴	۴۳۱۲	۳۵۱۵	۱۸/۵	۱۲۲	۱۶۵۰	۵/۹
	فومن	۲۹۱۷۷	۶۲۷۴	۴۴۵۵	۷۱	۴۵۰۰	۳۱۵۰	۳۰	۱۰۸	۲۵۰	۲/۸
	لاهیجان	۴۸۲۴۹	۱۱۱۹۴	۸۶۰۰	۷۶/۸	۱۲۰۰۰	۹۶۰۰	۲۰	۲۰۰	۵۰۳۰	۱۵/۶
	هشتپر	۲۹۲۲۱	۵۴۱۹	۵۰۰۰	۹۲/۳	۹۰۰۰	۶۳۰۰	۳۰	۲۱۶	۱۶۰۰	۵/۱
۵۰-۱۰۰ هزار نفر	بندر انزلی	۹۴۶۹۷	۲۱۵۴۷	۱۳۷۱۰	۶۳/۶	۱۳۴۹۳	۱۲۰۰۰	۱۰	۱۲۷	۱۶۵۰۰	۶/۴
	لنگرود	۵۲۵۱۸	۱۱۵۸۰	۸۰۶۰	۶۹/۶	۵۵۸۳	۴۴۶۷	۱۵	۸۵	۴۵۰۰	۸/۷
۲۵۰-۵۰۰ هزار نفر	رشت	۳۴۰۶۳۸	۷۷۸۱۵	۴۵۸۴۸	۵۸/۹	۹۳۷۶۸	۶۶۷۴۶	۲۹	۱۹۶	۶۱۶۴۰	۲۱/۶
	باشهر خمام یکی است										

مأخذ: سازمان آب و فاضلاب شهرهای استان

۱۹-۱-۳- شبکه فاضلاب

در جدول شماره ۱۹-۳ وضعیت فاضلاب شهری در شهرهای استان ارائه شده است. همان گونه که در جدول مذکور دیده می شود، در بین شهرهای با جمعیت کمتر از ۲۵ هزار نفر، شهر ماسوله با ۱۰۰ درصد خانوار برخوردار از شبکه فاضلاب شهری بیشترین تعداد و شهر ماسال با ۲/۵ درصد کمترین تعداد خانوار را دارا بوده اند. در بین شهرهای با جمعیت بین ۲۵-۵۰ هزار نفر، شهر آستانه اشرفیه با ۸۹/۹ درصد بیشترین تعداد و شهرستان رودسر با ۵۶/۶ درصد کمترین تعداد خانوار برخوردار از شبکه فاضلاب شهری را نسبت به جمعیت شهرستان دارا بوده اند. شهرهای آستارا و هشتپر فاقد شبکه فاضلاب شهری بوده اند. در بین شهرهای با جمعیت بین ۵۰-۱۰۰ هزار نفر، شهر لنگرود با ۶۹ درصد بیشترین و شهر بندرانزلی با ۳/۶ درصد کمترین تعداد خانوار برخوردار از شبکه فاضلاب را دارا بوده اند. شهر رشت نیز با جمعیت بالای ۱۰۰ هزار نفر با ۸۰ درصد خانوار برخوردار دارای وضعیت مطلوبی است. طول شبکه فاضلاب شهری استان ۱۴۳۱/۶۲ کیلومتر بوده که شهر رشت با ۸۵۰ کیلومتر (۵۹/۴ درصد) بیشترین میزان و شهر شلمان با ۰/۸ کیلومتر (۰/۰۵ درصد) کمترین میزان طول شبکه را دارا بوده است. در بین شهرهای استان تنها شهر ماسوله دارای تصفیه خانه ای با ظرفیت تصفیه فاضلاب ۲۵۰ خانوار می باشد.

جدول ۱۹-۳- وضعیت فاضلاب شهری در شهرهای استان

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	تعداد خانوار	توزیع خانوارها به تفکیک نوع دفع فاضلاب				مشکلات دفع فاضلاب به روش سنتی				مشخصات شبکه فاضلاب (در صورت وجود یا در حال احداث)			
				شبکه فاضلاب شهری	چاه جذبی	جوی و کانال	سایر	جمع	بالا بودن سطح آب زیرزمینی	نوع خاک عدم جذب آب	آلوده کردن منابع آب	خانوار تحت پوشش	طول شبکه تحت پوشش وسعت شهر	ظرفیت تصفیه خانه	تعداد تصفیه خانه
کل شهرهای استان*		۹۰۵۴۴۲	۲۰۰۲۰۲	۱۱۸۴۱۸	۷۷۶۹۷	۳۳۳۹	۷۴۸	۲۰۰۲۰۲	+	+	+	۱۲۱۴۶۷	۱۴۱۷/۱۲	۶۱ درصد	۲۵۰ خانوار
کمتر از ۲۵ هزار	املش	۱۰۵۶۰	۲۲۹۲	۹۰۴	۹۶۵	۴۲۳	-	۲۲۹۲	+	+	+	۹۰۴	۵ کیلومتر	۴۰ درصد	-
	بندرکیاشهر	۱۴۰۷۶	۳۲۳۴	۳۰۰	۲۹۳۴	-	-	۳۲۳۴	+	-	+	۳۰۰	۷ کیلومتر	۴۰ درصد	-
	پره سر	۵۹۰۲	۱۰۳۹	-	۱۰۳۹	-	-	۱۰۳۹	-	+	-	-	-	-	-
	تولمشهر	۶۱۶۳	۳۹۱	۱۰۰	۱۶۰۰	-	-	۱۷۰۰	-	-	-	۱۰۰	۴ کیلومتر	۱۰ درصد	-
	جیرنده	۲۱۰۱	۴۵۰	-	۴۵۰	-	-	۴۵۰	-	+	+	-	-	-	-
	چابکسر	۱۱۰۷۵	۲۲۹۳	۷۰	۲۲۲۳	-	-	۲۲۹۳	-	-	+	۷۰	۲ کیلومتر	۳ درصد	-
	خشکبیجار	۷۲۰۱	۱۵۸۶	۳۵۰	۱۲۳۶	-	-	۱۵۸۶	-	-	-	۳۵۰	۱ کیلومتر	۲۰ درصد	-
	خمام	۸۵۵۰	۱۹۹۸	-	۱۹۹۸	-	-	۱۹۹۸	-	+	+	-	-	-	-
	رحیم آباد	۶۴۲۸	۱۴۱۳	۳۵۳	۱۰۶۰	-	-	۱۴۱۳	-	+	-	-	۱۵ کیلومتر	۱۵ درصد	-
	رستم آباد	۷۰۹۳	۱۵۱۲	-	۱۵۱۲	-	-	۱۵۱۲	-	-	-	-	-	-	-
	رضوان شهر	۷۲۲۴	۱۴۰۷	۴۱۰	۸۷۹	۱۱۸	-	۱۴۷	-	-	+	۴۱۰	۵ کیلومتر	۴۰ درصد	-
	رودبار	۹۷۶۷	۲۳۹۹	-	۲۳۹۹	-	-	۲۳۹۹	-	+	-	۲۵۰ در دست احداث	۲/۵ کیلومتر	۱۰ درصد	-
	سنگر	۶۲۳۳	۱۳۵۵	۵۵۰	۸۰۵	-	-	۱۳۵۵	-	+	+	-	۷ کیلومتر	۴۰ درصد	-
	سیاهکل	۱۰۷۵۶	۲۴۰۰	-	۲۱۶۰	۲۴۰	-	۲۴۰۰	-	+	-	-	-	-	-
	شفت	۴۸۹۶	۱۰۳۷	۵۴۰	۴۹۷	-	-	۱۰۳۷	-	-	+	۵۹۴	۶/۳۲ کیلومتر	۵۰ درصد	-
شلمان	۶۷۲۸	۱۳۹۹	-	۱۳۹۹	-	-	۱۳۹۹	-	-	-	۱۰۰ در دست احداث	۰/۸ کیلومتر	۵ درصد	-	
صومعه سرا	۲۴۸۸۴	۵۳۲۲	۳۸۱۶	۱۵۰۶	-	-	۵۳۲۲	-	+	+	-	۵۰/۹ کیلومتر	۷۵ درصد	-	
کلاچای	۱۴۰۲۹	۳۰۰۶	۸۱۵	۲۱۹۱	-	-	۳۰۰۶	-	-	+	-	۱۵/۱	۲۷ درصد	-	

ادامه جدول ۱۹-۳- وضعیت فاضلاب شهری در شهرهای استان

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	تعداد خانوار	توزیع خانوارها به تفکیک نوع دفع فاضلاب									مشکلات دفع فاضلاب به روش سنتی				مشخصات شبکه فاضلاب (در صورت وجود یا در حال احداث)			
				شبهه فاضلاب شهری	چاه جذبی	جوی و کانال	سایر	جمع	بالا بودن سطح آب زیرزمینی	نوع خاک عدم جذب آب	آلوده کردن منابع آب	خانوار تحت پوشش	طول شبکه	وسعت منطقه تحت پوشش	ظرفیت تصفیه خانه	تعداد تصفیه خانه				
	کرجصفهان	۷۲۶۱	۱۶۳۵	۵۲۰	۱۱۱۵	-	-	۱۶۳۵	+	-	-	۱۶۳۵ در دست احداث	۵ کیلومتر	۱۰۰ درصد	-	-	۲۵-۵۰ هزار نفر	آستانه اشرفیه رودسر فومن لاهیجان هشتر	۱۰۰-۵۰ هزار نفر	رشت
	کومله	۵۳۰۵	۱۱۹۶	-	۱۱۹۶	-	-	۱۱۹۶	-	-	+	-	-	-	-	-				
	لشت نشا	۱۰۶۱۵	۲۵۴۵	۸۸۰	۹۰۰	۷۰۰	۶۵	۲۵۴۵	-	-	-	۸۸۰	۶ کیلومتر	۳۰ درصد	-	-				
	لوشان	۱۰۶۷۴	۲۰۶۴	-	۲۰۶۴	-	-	۲۰۶۴	-	-	-	-	-	-	-	-				
	ماسال	۱۴۰۸۹	۲۷۳۹	۷۰	۲۶۶۹	-	-	۲۷۳۹	+	-	-	۶۰۰ در دست احداث	۶/۵	۲۰ درصد	-	-				
	ماسوله	۷۲۷	۱۸۳	۱۸۳	-	-	-	۱۸۳	-	-	-	۱۸۳	۳ کیلومتر	۱۰۰ درصد	۲۵۰ خانوار	-				
	منجیل	۷۰۰۴	۱۶۶۸	۷۵۰	۹۱۸	-	-	۱۶۶۸	+	-	-	۷۵۰	۱۹	۴۵ درصد	۱	-				
	واجاره گاه	۵۴۲۲	۱۱۷۶	۱۲۰	۱۰۵۶	-	-	۱۱۷۶	-	+	-	۱۲۰	۳ کیلومتر	۱۵ درصد	-	-				
	آستارا	۲۷۱۹۴	۵۶۶۴	-	۵۶۶۴	-	-	۵۶۶۴	+	-	-	-	-	-	-	-				
	آستانه اشرفیه	۳۰۱۰۸	۶۵۸۹	۵۹۳۰	۳۳۰	۳۲۹	-	۶۵۸۹	+	+	-	۵۹۳۰	۲۳	۹۰ درصد	-	-				
	رودسر	۲۸۸۷۷	۶۳۸۱	۳۶۱۶	۲۶۴۵	-	۱۲۰	۶۳۸۱	+	-	-	۳۶۱۶	۲۸/۵	۲۰ درصد	-	-				
	فومن	۲۹۱۷۷	۶۲۷۴	۵۰۰۰	۱۲۷۴	-	-	۶۲۷۴	+	-	+	۵۰۰۰	۲۰ کیلومتر	۸۰ درصد	-	-				
	لاهیجان	۴۸۲۴۹	۱۱۱۹۴	۹۱۷۹	۱۶۸۰	۳۳۵	-	۱۱۱۹۴	+	-	-	۹۱۷۹	۹۵ کیلومتر	۸۰ درصد	-	-				
	هشتر	۲۹۲۲۱	۵۴۱۹	-	۵۴۱۹	-	-	۵۴۱۹	+	-	+	۱۰۰ در دست احداث	۶ کیلومتر	۵ درصد	-	-				
	بندر انزلی	۹۴۶۹۷	۲۱۵۴۷	۱۳۷۱۰	۷۸۳۷	-	-	۲۱۵۴۷	+	+	-	۱۳۷۱۰	۲۰۳	۷۰ درصد	-	-				
	لنگرود	۵۲۵۱۸	۱۱۵۸۰	۸۰۰۰	۲۳۸۶	۱۱۹۴	-	۱۱۵۸۰	+	-	-	۸۰۰۰	۴۲ کیلومتر	۷۰ درصد	-	-				
	رشت	۳۴۰۶۳۸	۷۷۸۱۵	۶۲۲۵۲	۱۵۰۰۰	-	۵۶۳	۷۷۸۱۵	+	-	-	۶۲۲۵۲	۸۵۰	۸۰ درصد	-	-				

* با محاسبه جمعیت و خانوار ۴ شهر تازه به تصویب رسیده.

مأخذ: سازمان آب و فاضلاب استان.

۱۹-۱-۴- تأسیسات حفاظتی و تسهیلات

در جدول شماره ۱۹-۴ وضعیت تأسیسات حفاظتی و تسهیلات شهری استان در سال ۱۳۷۰ ارائه شده است. همان گونه که در جدول مذکور دیده می شود، مجموع ۳۴ شهر استان دارای تأسیساتی از قبیل ۱۳۷ ایستگاه آتش نشانی، ۹ میدان میوه و تره بار، ۳۱ کشتارگاه، ۳۵۶۵۰ مترمربع بازار روز، ۱۰۶۷۰۰ مترمربع بازار هفتگی و ۲۰۰ مترمربع حمام شهرداری می باشد. حوادث طبیعی از قبیل سیل، پیشروی آب دریای خزر و زلزله از عمده حوادث طبیعی بوده است که به تأسیسات شهری آسیب رسانده است. شهرهای رودبار، منجیل و جیرنده با ۱۰۰ درصد تخریب از زلزله در ۳۰ سال گذشته بیشترین آسیب را دیده اند. طول کلی مسیل ها و رودخانه های داخل شهر ۲۵۱/۶ کیلومتر بوده که ۱۱۱/۸ کیلومتر آن (۴۴/۴ درصد) اصلاح شده و ۱۳۹/۸ کیلومتر آن (۵۵/۶ درصد) رها شده است.

۱۹-۱-۵- برخورداری از امکانات عمرانی

جداول شماره ۱۹-۵، ۱۹-۶ و ۱۹-۷، وضعیت شهرهای استان از نظر امکانات عمرانی در سال ۱۳۷۰ ارائه شده و همان گونه که در جدول شماره ۱۹-۵ دیده می شود، مجموع ۳۳ شهر استان در سال ۱۳۷۰ از امکاناتی چون یک مترمربع پارک کودک یا پارک عمومی به ازای هر نفر، ۰/۴۲ مترمربع پارک جنگلی به ازای هر نفر، سرانه عمومی ۱/۸ مترمربع پارک جنگلی به ازای هر نفر و سرانه کل ۳/۲ مترمربع پارک جنگلی به ازای هر نفر، ۱۹۲ خود روی حمل زباله و جمع آوری متوسط ۸۲۳/۶ تن زباله شهری به طریقه دستی و ماشینی و نیز دفع آن از طریق سوزاندن و دفن کردن برخوردار می باشد.

جدول شماره ۱۹-۶، نیز میزان برخورداری شهرهای استان از خدمات برتر و امتیازبندی آنها برحسب مراکز عمده فروشی، خدمات برتر اجتماعی و سایر خدمات برتر ارائه می دهد. شهر رشت با ۴۸ امتیاز، برخوردارترین شهر و شهرهای سلمان، تولم، پره سر، واجارگاه و شفت، کمترین برخورداری از امکانات عمرانی را دارا بوده اند.

جدول شماره ۱۹-۷، نیز مراکز خدمات برتر در شهرهای گیلان را ارائه می دهد و همان گونه که دیده می شود، شهر رشت به طور منحصر به فرد از خدمات حسابداری و حسابرسی، بنگاه نشر کتاب، خانه سالمندان، پرورشگاه و تئاتر برخوردار بوده و کلیه شهرهای استان از خدمات اجتماعی، کتابخانه، آژانس خبری و نمایندگی مطبوعات، بانک و بیمه، بنگاه های جوشکاری و تراشکاری و بنگاه های تعمیر لوازم خانگی برخوردارند. سایر خدمات نیز به تناسب جمعیت شهری در شهرهای مختلف به صورت پراکنده موجود می باشد.

جدول ۱۹-۴- وضعیت تأسیسات حفاظتی و تسهیلات شهری در شهرهای استان

نام شهر	بلايا و حوادثی که در ۲۰ سال اخیر به شهر آسیب رسانده است			طول مسیل ها و رودخانه های داخل شهر کیلومتر		طول سیل بند های موجود و در حال احداث کیلومتر	تعداد ایستگاه های آتش نشانی	میدان میوه		کشتارگاه			وسعت گورستان و غسالخانه مترمربع		وسعت سایر تسهیلات شهری (مترمربع)
	نوع بلیه یا حادثه	تاریخ وقوع	درصد تخریب	اصلاح شده	رها شده			تعداد	وسعت مترمربع	تعداد	وسعت مترمربع	ظرفیت کشتار واحد دامی رأس	گورستان	غسالخانه	
کل شهرهای			۳۴	۱۱۱/۸	۱۳۹/۸	۵۸	۳۷	۹	۳۸۹۰۰	۳۱	۷۶۴۶۷	۱۴۴۳	۱۵۸۵۰۰۰	۶۱۱۶	۳۱۲۰ توالی عمومی ۳۵۶۵۰ بازار روز ۱۰۶۷۰۰ بازار هفتگی و ۲۰۰ حمام شهرداری
آستارا	سیل														
آستانه اشرفیه	پیش روی دریا	سال های متعددی	۱۰	۰/۱۳۳۶	۳	۶/۱۳۳۶	۱	-	-	۱	۱۲۰۰۰	۸۴	۱۵۰۰۰	۵۰	۱۵۰ توالی عمومی
	زلزله	۱۳۶۹	۳۰	۸	-	۵/۳	۱	-	-	۱	۲۳۵۰	در دست احداث	۵۶۰۰۰	۱۵۰	۵۶۰۰۰ بازار روز
املش	زلزله	۱۳۶۹	۳۰	۲	۳	۰/۱	۱	-	-	۱	۲۹۰۰	۵۰	۴۰۰۰۰	۸۰	۲۰۰ توالی عمومی
	سیل	۱۳۷۲	۱۰												۴۰ توالی عمومی
بندر انزلی	پیش روی دریا	سال های متعددی	۲۵	۳۳	-	۰/۵	۲	۲	۲۵۰۰	۱	۱۶۱۲۸	۲۷۰	۱۵۴۰۰۰	۳۰۰	۳۶۰۰ بازار هفتگی
بندر کیش شهر	زلزله	۱۳۶۹													۵۰ توالی عمومی
	زلزله	۱۳۶۹	۵	۱/۵	۴/۴	-	۲	-	-	۱	۱۷۵۴	۴	۵۰۰۰۰	۲۰۰	۱۵۰ توالی عمومی
پره سر	پیش روی دریا	سال های متعددی	-	-	۱/۶	-	۱	-	-	۱	۶۴۶	۱۵	۶۰۰۰	۱۱۰	۸۵۰۰ بازار هفتگی
	زلزله	۱۳۶۹	۱۰	-	۲	۰/۳	۱	-	-	۱	۲۵۰	۲۳	۷۵۰۰	۳۶	۵۰ توالی عمومی
نولم شهر	زلزله	۱۳۶۹											۲۵۰۰ در دست احداث		۸۲ توالی عمومی
جیرنده	زلزله	۱۳۶۹	۱۰۰												
	سیل	۱۳۶۲	۱۰	-	۸	۳	-	-	-	۱	۶۲	۲۰	۲۰۰۰۰	۶۰	۱۲ در دست احداث

ادامه جدول ۱۹-۴- وضعیت تأسیسات حفاظتی و تسهیلات شهری در شهرهای استان

نام شهر	بلا یا حوادثی که در ۲۰ سال اخیر به شهر آسیب رسانده است			طول مسیل ها و رودخانه های داخل شهر کیلومتر		طول سیل بندهای موجود در حال احداث کیلومتر	تعداد ایستگاه های آتش نشانی	میدان میوه		کشتارگاه			وسعت گورستان و غسلخانه مترمربع		وسعت سایر تسهیلات شهری (مترمربع)
	نوع بلیه با حادثه	تاریخ وقوع	درصد تخریب	اصلاح شده	رها شده			تعداد	وسعت مترمربع	تعداد	وسعت مترمربع	ظرفیت کشتار واحدهای رأس	گورستان	غسلخانه	
جانکسر	پیش روی دریا	۱۳۶۷	۲۰	۱۱	۱۵	۲/۸	۱	-	-	۱	۲۰۰	۲۰	۱۲۳۰۰	۳۰۰	
خشک بیجار	زلزله	۱۳۶۹	۳۰	-	-	-	۱	-	-	۱	۸۰۰	۱۲	۱۵۰۰۰	۱۲۰	۳۰۰۰ بازار هفتگی
	سیل	۱۳۶۹	۲۰	-	-	-	۱	-	-	۱	۲۴۰	۷۰	۱۲۰۰۰	۲۵۰	۱۰۰۰ اتوال عمومی
	-	-	-	-	-	-	۱	-	-	۱	۹۷	۱۵	۵۰۰۰	۷۵	۵۰۰۰ بازار هفتگی
حمام رحیم آباد	-	-	-	۲/۴	۷/۹۶	-	۱	-	-	۱	-	-	۱۰۰۰۰	-	۴۰۰۰ اتوال عمومی
رستم آباد	زلزله	۱۳۶۹	۲۰	۵/۲۵	۹/۱۵	۱/۰۸۴	۱	-	-	۱	-	-	۵۰۰۰۰	۱۵۰۰	۶۰۰۰ بازار روز
	زلزله	۱۳۶۹	۱۰۰	-	۱۱/۵	۰/۰۷	۱	-	-	۱	-	-	۱۰۰۰۰	-	۲۰۰۰ اتوال عمومی
	زلزله	۱۳۶۹	۱۰	۱۵	۵	-	۴	۱۲۰۰۰	۲	-	-	-	۵۰۰۰۰	۱۵۰۰	۶۰۰۰ بازار روز
رضوان شهر	سیل	سال های متمادی	۱۰	-	-	-	۱	-	-	۱	۷۰۰	۵۰	۳۰۰۰	۵۰	۷۰۰۰ بازار روز
	-	-	-	۲	۳	-	۱	-	-	۱	-	-	۷۰۰۰۰	۱۰۰۰	۳۵۰۰ اتوال عمومی
	زلزله	۱۳۶۹	۱۰۰	-	۸	۱۶	۱	-	-	۱	-	-	۷۰۰۰۰	۱۰۰۰	۳۶۰۰ اتوال عمومی
رودبار رودسر	زلزله	۱۳۶۹	۳	-	۶	۴	۱	۱۵۰۰۰	۲	۱	۲۵۶۲۸	۴۵	۲۵۰۰۰	۳۵	۱۵۰۰ بازار هفتگی
سگر سیاهکل	سیل	سال های متمادی	۱/۵	-	-	-	۱	-	-	۱	-	-	۱۸۰۰۰ در دست احداث	۳۰۰۰ اتوال عمومی	۳۰۰۰ اتوال عمومی
	پیش روی دریا	-	۲	۰/۵	۳/۵	-	۱	-	-	۱	۱۵۰۰	۳۰	۷۲۰۰	۵۰	۳۰۰۰ اتوال عمومی
	زلزله	۱۳۶۹	۱۰	-	۲	۰/۵	۱	-	-	۱	۲۰۰	۳۵	۱۵۰۰۰	۲۰۰	۳۵۵۰ بازار روز
شفت شلمان صومعه سرا	زلزله	۱۳۶۹	۱۵	-	-	-	۱	-	-	۱	۴۰۰	۲۲	۴۰۰۰۰	۸۰	۱۸۰۰۰ بازار هفتگی
	سیل	سال های متمادی	۲۰	۰/۳۵	۳/۶۵	-	-	-	-	-	-	-	۴۰۰۰۰	۷۰	۶۰۰۰ اتوال عمومی
	زلزله	۱۳۶۹	۱۰	۱۵	-	۵	۱	-	-	۱	۲۰۰۰	۳۰	۳۰۰۰۰	۱۳۰	۲۵۰۰ بازار هفتگی
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۶۰۰۰ اتوال عمومی

ادامه جدول ۱۹-۴- وضعیت تأسیسات حفاظتی و تسهیلات شهری در شهرهای استان

نام شهر	بلا یا حوادثی که در ۲۰ سال اخیر به شهر آسیب رسانده است			طول میل ها و رودخانه های داخل شهر کیلومتر		طول سیل بند های موجود در حال احداث کیلومتر	تعداد ایستگاه های آتش نشانی	میدان میوه		کشتارگاه			وسعت گورستان و غسلخانه متر مربع		وسعت سایر تسهیلات شهری (متر مربع)
	نوع بلیه با حادثه	تاریخ وقوع	درصد تخریب	اصلاح شده	رها شده			تعداد	وسعت متر مربع	تعداد	وسعت متر مربع	ظرفیت کشتار واحد دامی رأس	گورستان	غسلخانه	
فومن	سیل زلزله	سال های متصادم ۱۳۶۹	۱۰	۳	۵	۱/۵	۱	-	-	۱	۲۲۰	۹۰	۱۸۰۰۰	۱۰۰	۷۰۰۰ بازار هفتگی ۹۰ توال عمومی ۳۶۰۰ بازار هفتگی ۵۰ توال عمومی
کلاچای	سیل	۱۳۶۸	۳۰	۱	۵	۲	۱	۱	۳۰۰۰	۱	۲۰۰	۴۵	۳۷۰۰۰	۴۰	۳۶۰۰ بازار هفتگی ۵۰ توال عمومی
کوچصفهان	زلزله پیش روی دریا	۱۳۶۹ سال های متصادم ۱۳۶۹	۴۰	-	۱	-	۱	-	-	۱	۱۱۲	۲۵	۱۵۰۰۰	۱۲۰	۴۰۰۰ بازار هفتگی ۳۵ توال عمومی ۱۵۰۰ بازار هفتگی ۵۰ توال عمومی ۱۳۵۰۰ بازار روز ۴۰ توال عمومی ۸۰ توال عمومی
کومله	زلزله	۱۳۶۹	۲۰	-	۲	۰/۰۳	۱	-	-	۱	۵۰	۱۰	۵۵۰۰	۷۰	۱۵۰۰ بازار هفتگی ۵۰ توال عمومی ۱۳۵۰۰ بازار روز ۴۰ توال عمومی ۸۰ توال عمومی
لاهیجان	زلزله	۱۳۶۹	۰/۵	۵	-	۰/۴	۱	۱	۴۰۰۰	۱	۲۰۰۰	۷۰	۸۰۰۰۰	۱۰۰	۱۳۵۰۰ بازار روز ۴۰ توال عمومی ۸۰ توال عمومی
لشت نشا	سیل زلزله	۱۳۶۶ ۱۳۶۹	۲ ۱۰	۱	-	-	۱	-	-	۱	۲۰۰	۱۰	۵۰۰۰	۳۰۰	۸۰ توال عمومی ۱۸۰۰۰ در دست احداث
لوشان	زلزله	۱۳۶۹	۹۰	-	۲	-	۱	-	-	۱	۴۰۰	۲۰	۵۰۰۰	۲۰	۳۵ توال عمومی
لنگرود	سیل زلزله	۱۳۶۸ ۱۳۶۹	۵ ۱	۴	۶	۶	۱	۱	۲۴۰۰	۱	۲۰۰	۴۵	۱۰۰۰۰	۴۰	۴۰ توال عمومی
ماسال	سیل	سال های متصادم ۱۳۶۴ ۱۳۶۹	۱۰ ۲۰	-	۲	۱	۱	-	-	۱	۳۰۰۰	۵۰	۲۰۰۰۰	۱۲۰	۲۰۰۰ بازار هفتگی ۱۰۰ توال عمومی
ماسوله	زلزله	۱۳۶۹	۷۰	۰/۵	۰/۵	-	-	-	-	۱	۳۰	۳	۲۵۰۰۰	۳۰	۱۰۰ توال عمومی
منجیل	سیل زلزله	۱۳۷۰ و ۱۳۶۹	۲۰ ۱۰۰	-	۲/۵	-	۱	-	-	۱	۱۹۰۰	۲۰۰	۱۰۰۰۰	۱۷۰	۷۰ توال عمومی
واجارگاه	سیل زلزله	۱۳۵۳ ۱۳۶۹	۱۰ ۱۵	۱	۵	-	۱	-	-	۱	۲۰۰	۲۵	۶۰۰۰	۴۰	۲۵ توال عمومی ۲۰۰ حمام شهری داری
هشتپر	سیل	سال های متصادم ۱۳۴۲	۱۰	-	۱۲	۲/۱	۱	-	-	۱	۱۰۰	۵۵	۱۵۰۰۰	۱۰۰	۲۵۰۰ بازار هفتگی ۶۰ توال عمومی
	زلزله	۱۳۵۷	۲۰												

جدول ۱۹-۵- وضعیت محیط شهری در شهرهای استان

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	متوسط وزن زیاله شهری (تن در روز)	نوع سیستم جمع آوری و دفع زیاله		تعداد خودروهای حمل زیاله	سرانه پارک ها مترمربع نفر		سرانه عمومی فضای سبز شهری مترمربع نفر	
				جمع آوری	دفع		پارک جنگلی	پارک کودک پارک عمومی	سرانه عمومی	سرانه کل
کمتر از ۲۵ هزار نفر	کل شهرهای استان	۹۰۵۴۴۲	۸۲۳/۶	دستی - ماشینی	سوزاندن، دفن	۱۹۲	۱	۰/۴۲	۱/۸	۳/۲
	املش	۱۰۵۶۰	۵	دستی - ماشینی	سوزاندن و دفن کردن	۱	-	۰/۲۴	۰/۵۷	۰/۸۱
	بندرکیاشهر	۱۴۰۷۶	۱	دستی - ماشینی	سوزاندن، دفن کردن	۱	-	۰/۲۴	۰/۵۷	۰/۸۱
	پره سر	۵۹۰۲	۳	دستی - ماشینی	دفن	۲	۲/۵	۰/۳۶	۳۴/۶	۳۷/۵
	تولم شهر	۶۱۶۳	۱	دستی - ماشینی	سوزاندن، دفن	۱	-	۲/۷	۱/۵	۴/۲
	جیرنده	۲۱۰۱	۱	ماشینی	سوزاندن	۲	۴۷/۶	۱/۲	۰/۹۵	۴۹/۵
	چابکسر	۱۱۰۷۵	۲	دستی - ماشینی	دفن	۱	در دست احداث	۰/۹۸	۰/۳۶	۴/۵
	خشک بیجار	۷۲۰۱	۶	دستی - ماشینی	دفن (رشت)	۴	-	۰/۴۲	۰/۱۴	۰/۵۶
	خمام	۸۵۵۰	۲	ماشینی	دفن (رشت)	۳	-	۰/۹۹	۰/۳۷	۱/۴
	رحیم آباد	۶۴۲۸	۷	دستی - ماشینی	دفن	۲	-	۰/۱۹	۰/۸	۰/۹۹
	رستم آباد	۷۰۹۳	۳	دستی - ماشینی	سوزاندن، دفن	۲	-	۰/۲	۲/۸	۳
	رضوان شهر	۷۲۲۴	۷	دستی - ماشینی	دفن (پره سر)	۲	-	۲/۵	۴/۱	۶/۶
	رودبار	۹۷۶۷	۹	دستی - ماشینی	دفن	۳	-	۱/۲	۲/۱	۳/۳
	سنگر	۶۲۳۳	۴	دستی - ماشینی	دفن (رشت)	۲	-	۰/۱۴	۰/۹۶	۱/۱
	سیاهکل	۱۰۷۵۶	۲۰	دستی - ماشینی	دفن	۷	-	۰/۵۶	۰/۳۳	۰/۸۸
	شف	۴۸۹۶	۱/۷	دستی - ماشینی	دفن	۱	-	۰/۳۱	۲/۳	۲/۵۵
	شلمان	۶۷۲۸	۱	دستی	دفن	-	-	-	-	-
	صومعه سرا	۲۴۸۸۴	۴۰	دستی - ماشینی	دفن (رشت)	۹	-	۰/۱۶	۳/۴	۳/۵
	کلاچای	۱۴۰۲۹	۱۵	دستی - ماشینی	دفن	۲	-	۱/۱	۱/۲	۲/۳
	کوچصفهان	۷۲۶۱	۴	دستی - ماشینی	دفن (رشت)	۲	در دست احداث	-	۵/۵	۷/۴
	کومله	۵۳۰۵	۴	دستی - ماشینی	سوزاندن، دفن	۱	-	۱/۹	۰/۵۷	۰/۵۷
	لشت نشا	۱۰۶۱۵	۲/۵	دستی - ماشینی	دفن (رشت)	۱	۰/۹۴	۰/۶۶	-	۱/۶
	لوشان	۱۰۶۷۴	۱۰	دستی - ماشینی	دفن	۲	-	۳/۸	۲/۸	۶/۶
	ماسال	۱۴۰۸۹	۶	دستی - ماشینی	دفن (رشت)	۲	-	۰/۶	۱/۶	۲/۲
							در دست احداث			

ادامه جدول ۱۹-۵- وضعیت محیط شهری در شهرهای استان

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	متوسط وزن زباله شهری (تن در روز)	نوع سیستم جمع آوری و دفع زباله		تعداد خودروهای حمل زباله	سرانه پارک ها ^{مترمربع} نفر		سرانه عمومی فضای سبز شهری ^{مترمربع} نفر	
				جمع آوری	دفع		پارک جنگلی	پارک کودک پارک عمومی	سرانه عمومی	سرانه کل
	ماسوله	۷۲۷	۰/۹	دستی - ماشینی	سوزاندن	۱	-	۳/۴	۴/۱	۷/۶
	منجیل	۷۰۰۴	۳/۵	دستی - ماشینی	سوزاندن	۲	-	۰/۳۶	۷/۱	۷/۵
	واجارگاه	۵۴۲۲	۲	دستی - ماشینی	دفن	۱	-	-	۳/۷	۳/۷
۵۰-۲۵ هزار نفر	آستارا	۲۷۱۹۲	۳۰	دستی - ماشینی	دفن	۶	-	۳/۱	۳	۶/۱
	آستانه اشرفیه	۳۰۱۰۸	۲۵	دستی - ماشینی	دفن	۳	-	۱/۷	۱/۳	
	رودسر	۲۸۱۷۷	۳۰	دستی - ماشینی	دفن	۶	-	۱/۱	۳/۱	۴/۲
	فومن	۲۹۱۷۷	۱۲	دستی - ماشینی	دفن	۳	-	۱/۴	۰/۴۴	۱/۸
	لاهیجان	۴۸۲۴۹	۵۵	دستی - ماشینی	دفن (سیاهکل)	۶	-	۰/۹۱	۳/۳	۴/۲
	هشتپر	۲۹۲۲۱	۳۰	دستی - ماشینی	دفن	۲	-	۰/۴۱	۱	۱/۴
	بندرانزلی	۹۴۶۹۷	۱۰۰	ماشینی	دفن	۲۱	-	۰/۵۵	۰/۲۶	۸ درصد
۵۰-۱۰۰ هزار نفر	لنگرود	۵۲۵۱۸	۸۰	دستی - ماشینی	دفن	۶	-	۴	۰/۵۷	۴/۵
	رشت	۳۴۰۶۳۸	۳۰۰	دستی - ماشینی	دفن	۸۱	-	۰/۵۹	۱/۷	۲/۳

جدول ۱۹-۶- میزان برخورداری مراکز شهری استان از خدمات برتر مختلف در سال ۱۳۷۲

مقیاس جمعیتی (هزار نفر)	نام شهر	امتیاز		
		مراکز عمده فروشی	خدمات برتر اجتماعی	سایر خدمات برتر
۵۰۰-۲۵۰	رشت	۱۴	۱۷	۱۷
۱۰۰-۲۵۰	بندر انزلی	۱۱	۹	۱۵
۱۰۰-۵۰	لنگرود	۴	۷	۱۳
	لاهیجان	۵	۹	۱۵
۵۰-۲۵	هشتپر	۱	۸	۱۰
	آستانه اشرفیه	۶	۶	۱۰
	رودسر	۵	۷	۱۱
	فومن	۴	۵	۱۰
	آستارا	۱	۸	۱۳
	صومعه سرا	۲	۶	۹
۲۵-۱۰	بندر کیاشهر	-	۳	۶
	ماسال	۶	۲	۹
	کلاچای	۱	۴	۱۱
	لوشان	۳	۲	۷
	چابکسر	۵	۲	۶
	سیاهکل	۱	۳	۹
	لشت نشا	۴	۳	۶
	املش	۸	۲	۸
	رودبار	۲	۴	۷
کمتر از ۱۰	خمام	۲	۲	۱۰
	رضوان شهر	۲	۲	۴
	خشک بیجار	۱	۲	۵
	رستم آباد	-	۲	۵
	منجیل	۲	۲	۷
	کوچصفهان	۱	۲	۷
	سنگر	۱	۲	۵
	شلمان شهر	-	۲	۳
	تولم شهر	-	۲	۳
	پره سر	-	۲	۳
	رحیم آباد	۱	۲	۸
	واجارگاه	-	۲	۳
	کومله	-	۲	۴
	شفق	-	۲	۳
	جیرنده	-	۲	۴
	ماسوله	-	۲	۴

* مأخذ: مطالعات جامع استان گیلان.

جدول ۱۹-۷- مراکز خدمات برتر در شهرهای استان

شهر محل استقرار	نوع مرکز
۱- بیمارستان، بیمارستان تخصصی، رشت - بندرانزلی - لاهیجان - رشت - بندرانزلی - رودسر - لنگرود - لاهیجان - آستانه اشرفیه - هشتر - آستارا - فومن - صومعه سرا - رودبار	خدمات اجتماعی (پزشکی) ۱- بیمارستان
رشت - بندرانزلی - کلاچای - رودسر - لنگرود - لاهیجان - آستانه اشرفیه - هشتر - آستارا - فومن - صومعه سرا - رودبار	۲- پزشک متخصص
رشت - بندرانزلی - رودسر - لنگرود - لاهیجان - آستانه اشرفیه - هشتر - آستارا کلیه شهرها	۳- آزمایشگاه رادیولوژی خصوصی خدمات اجتماعی (فرهنگی و تفریحی) ۴- کتابخانه ۵- سینما
رشت - بندرانزلی - کلاچای - رودسر - لنگرود - لاهیجان - سیاهکل - لشت نشا - هشتر - آستارا - فومن	۶- تاتر ۷- نمایشگاه و (موزه) ۸- بنگاه نشر کتاب ۹- آژانس خبری و نمایندگی مطبوعات
رشت رشت - بندرانزلی رشت آژانس خبری - رشت، کلیه شهرها دارند	۱۰- دارالترجمه و مؤسسه تایپ
رشت - بندرانزلی - ماسوله - لاهیجان - آستارا رشت - بندرانزلی - لاهیجان - آستانه اشرفیه - خمما - هشتر (بین راهی) - آستارا - لوشان (بین راهی) - منجیل (بین راهی) - رودبار (بین راهی) - رستم آباد (بین راهی)	۱۱- هتل ۱۲- رستوران
رشت - بندرانزلی - املش - کلاچای - لنگرود - رحیم آباد - لاهیجان - آستانه اشرفیه - بندرکیاشهر - کوجصفهان - خشک بیجار - هشتر - آستارا - فومن - لوشان - منجیل	خدمات صنعتی ۱۳- بنگاه های تعمیر ابزارآلات صنعتی و ماشین آلات غیر از خودرو
کلیه شهرها	۱۴- بنگاه های جوش کاری و تراش کاری
کلیه شهرها	۱۵- بنگاه های تعمیر لوازم خانگی
رشت رشت - صومعه سرا رشت	خدمات اجتماعی (رفاهی) ۱۶- خانه سالمندان ۱۷- خانه نایبانیان و معلولان ۱۸- پرورشگاه
رشت - بندرانزلی - املش - ماسال - چابکسر - کلاچای - رودسر - لنگرود - رحیم آباد - لاهیجان - سیاهکل - آستانه اشرفیه - بندرکیاشهر - کوجصفهان - لشت نشا - خشک بیجار - خمما - هشتر - آستارا - فومن - صومعه سرا	خدمات حمل و نقل ۱۹- شرکت حمل و نقل مسافر
رشت - بندرانزلی - املش - ماسال - چابکسر - کلاچای - لنگرود - لاهیجان - آستانه اشرفیه - خمما - هشتر - آستارا - فومن - صومعه سرا - لوشان - منجیل	۲۰- شرکت حمل و نقل بار

ادامه جدول ۱۹-۷- مراکز خدمات برتر در شهرهای استان

شهر محل استقرار	نوع مرکز
رشت - بندرانزلی - رودسر - لنگرود - لاهیجان - سیاهکل - آستارا کلیه شهرها	۲۱- انبار نگه‌داری کالا خدمات مالی: ۲۲- بانک و بیمه
رشت	۲۳- خدمات حسابداری و حسابرسی
رشت - لاهیجان - آستارا - هشتر آستارا - هشتر - رشت - صومعه‌سرا - آستانه‌اشرفیه - لاهیجان - لنگرود - رودسر - بندرانزلی - بندرکیاشهر	آموزش عالی ۲۴- دانشگاه دانشکده
رشت	خدمات حسابداری و حسابرسی
رشت - بندرانزلی - ماسال - رودسر - لنگرود - لاهیجان - کوچصفهان - خمم	خدمات حقوقی ۲۵- دفتر وکالت
رشت - بندرانزلی - ماسال - کلاچای - رودسر - لنگرود - لاهیجان - سیاهکل - آستانه‌اشرفیه - هشتر - آستارا - فومن - صومعه‌سرا - رضوان شهر - رودبار	۲۶- دفترخانه اسناد رسمی
رشت - بندرانزلی - املش - ماسال - کلاچای - رودسر - لنگرود - رحیم‌آباد - لاهیجان - سیاهکل - آستانه‌اشرفیه - سنگر - خمم - هشتر - آستارا - فومن - صومعه‌سرا رشت	خدمات فنی ۲۷- دفاتر مهندسی و نقشه‌کشی ۲۸- مهندسان مشاور ۲۹- خدمات پیمان‌کاری (شرکت و شخص حقیقی)
شرکت - رشت - بندرانزلی - ماسال - کلاچای - لنگرود - رحیم‌آباد - لاهیجان - لشت‌نشا - آستارا - رودبار - پیمان‌کار محلی - رشت - بندرانزلی - ماسال - کلاچای - لنگرود - رحیم‌آباد - لاهیجان - لشت‌نشا - آستارا - رودبار - املش - چیرنده - رستم‌آباد - چابکسر - کومله - رودسر - سیاهکل - آستانه‌اشرفیه - بندرکیاشهر - کوچصفهان - خمم - هشتر - فومن - صومعه‌سرا - لوشان - منجیل رشت - بندرانزلی - کلاچای - رودسر - لاهیجان - خمم - فومن - صومعه‌سرا	۳۰- خدمات کامپیوتری

* توجه - در شهرهای استان گیلان ۲ موزه وجود دارد. یکی در رشت و دیگری در بندرانزلی.
مأخذ: سازمان برنامه و بودجه استان گیلان.

۱۹-۱-۶- حمل و نقل

در جدول شماره ۱۹-۸، وضعیت حمل و نقل در دل شهری در شهرهای استان در سال ۱۳۷۰ ارائه شده است. همان‌گونه که در جدول شماره مذکور دیده می‌شود، در سال ۱۳۷۰ تعداد هشت پایانه مسافربری بین شهری با تعداد ۵۹۳۱۷ سفر روزانه بین شهری مشغول به فعالیت بوده است. تعداد ۸۱ دستگاه اتوبوس، ۸۴ دستگاه مینی‌بوس و ۱۵۶۱ دستگاه تاکسی در شهرهای استان موجود بوده که تعداد جابه‌جایی‌های انجام شده توسط اتوبوس و مینی‌بوس (که در شهرهای با جمعیت بالاتر از ۲۵-۵۰ هزار نفر صورت می‌پذیرد) ۱۵۲۴۳۴ مورد و توسط تاکسی ۱۸۲۷۱۵ مورد و توسط خودرو شخصی ۲۴۰۲۱ مورد بوده است. مجموع طول خیابان‌های کمربندی شهرهای استان ۵۰/۶۵ کیلومتر بوده و نسبت سطح معابر شهری به کل سطح شهر در استان به‌طور میانگین ۹ درصد بوده است. تعداد ۱۳۵ پل سواره نیز با دهانه بیش از ۶ متر بر روی رودخانه‌ها یا سایر عوارض طبیعی احداث شده است.

جدول ۱۹-۸- وضعیت حمل و نقل درون شهری در شهرهای استان

سطح بندى جمعيتى	نام شهر	جمعيت سال ۱۳۷۰	سطح معابر شهرى	متوسط تعداد سفرهاى روزانه بين شهرى	پايانه هاى مسافربرى		طول خيابان هاى كمر بندى كيلومتر	تعداد پل هاى سواره با دهانه بيش از ۶ متر		تعداد سفرهاى روزانه درون شهرى به تفكيك نوع وسيله			تعداد وسايل نقليه عمومى درون شهرى				
					تعداد	وسعت (متر مربع)		روى رودخانه با ساير حوارض طبيعى	در تقاطع هاى غير مستطع ترافيكى	اتوبوس	ميني بوس	تاكسى	شخصى	اتوبوس	ميني بوس	تاكسى	
كل شهرهاى استان																	
۲۵ هزار نفر كمتر از	املش	۱۰۵۶۰	۰/۰۹	۵۹۳۱۷	۸	۹۰۰۰۰	۵۰/۶۵	۱۳۵	-	۱۵۲۴۳۴	-	-	۱۸۲۷۱۵	۲۴۰۲۱	۸۱	۸۴	۱۵۶۱
	بندر كياشهر	۱۴۰۷۶	۰/۰۶	۲۵۰	-	-	-	۴/۷	۱	-	-	-	۱۰۰۰	۵۰۰	-	-	۱۷
	پره سر	۵۹۰۲	۰/۰۴	-	-	-	-	-	۶	-	-	-	-	۴۰۰	-	-	۲۷
	تولم شهر	۶۱۶۳	۰/۱۵	-	-	-	-	-	۱	-	-	-	-	-	-	-	-
			۰/۳	-	-	-	-	-	۲	-	-	-	-	-	-	-	۵
	جيرنده	۲۱۰۱	مساحت مشخص نيست	۴۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	چابكسر	۱۱۰۷۵	۰/۳	-	-	-	-	-	۸	-	-	-	-	-	-	-	۲۴
	خشك بيجار	۷۲۰۱	۰/۰۲	۱۰۰۰	-	-	-	-	۱	-	-	-	-	۵۰۰	-	-	-
	خمام	۸۵۵۰	۰/۰۳	۲۰۰۰	-	-	-	۳/۸۵	۴	-	-	-	-	-	-	-	۵
	رحيم آباد	۶۴۲۸	۰/۰۴	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۹
	رستم آباد	۷۰۹۳	۰/۰۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۳
	رضوانشهر	۷۲۴۴	۰/۱۶	-	-	-	-	-	۳	-	-	-	-	-	-	-	۲۲
	رودبار	۹۷۶۷	۰/۰۷	-	-	-	-	-	۱۰	-	-	-	-	-	-	-	۲۶
	سنگر	۶۲۳۳	۰/۰۳	-	-	-	-	-	۴	-	-	-	-	۳۰۰	-	-	-
	سياهكل	۱۰۷۵۶	۰/۰۲	۲۷۰۰	-	-	-	-	۴	-	-	-	-	۲۰۰	-	-	۲۵
	شفت	۴۸۹۶	۰/۱۶	-	-	-	-	-	۴	-	-	-	-	-	-	-	۴
	شلمان	۶۷۲۸	۰/۰۲	-	-	-	-	-	۳	-	-	-	-	-	-	-	-
	صومعه سرا	۲۴۸۸۴	۰/۰۸	۳۰۰	-	-	-	-	۱	-	-	-	-	۵۰	-	-	-
كلاچاي	۱۴۰۲۹	۰/۱۱	۱۰۰۰	-	-	-	-	۷	-	-	-	-	-	-	-	۶۷	
		۰/۱۳	-	-	-	-	-	۳	-	-	-	-	۲۰۰۰	-	-	۳۲	

ادامه جدول ۱۹-۸- وضعیت حمل و نقل درون شهری در شهرهای استان

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	سطح معیار شهری کل سطح شهر	متوسط تعداد سفرهای روزانه بین شهری	پایانه های مسافربری بین شهری		طول خیابان های کمبرندی کیلومتر	تعداد پل های سواره با دهانه بیش از ۶ متر		تعداد سفرهای روزانه درون شهری به تفکیک نوع وسیله			تعداد وسایل نقلیه عمومی درون شهری		
					تعداد	وسعت (متر مربع)		روی رودخانه یا سایر عوارض طبیعی	در تقاطع های غیر مسطح ترافیکی	اتوبوس	مینی بوس	تاکسی	اتوبوس	مینی بوس	تاکسی
	کل شهرهای استان	۹۰۵۴۴۲	۰/۰۹	۵۹۳۱۷	۸	۹۰۰۰۰	۵۰/۶۵	۱۳۵	-	۱۵۲۴۳۴	-	۱۸۲۷۱۵	۲۴۰۲۱	۸۱	۱۵۶۱
	کوچصفهان	۷۲۶۱	۰/۰۹	۸۳۶	-	-	۲/۴	۱	-	-	-	۲۴۲۰	۱۷۷۵	-	۶
	کومله	۵۳۰۵	۰/۰۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲
	لشت نشا	۱۰۶۱۵	۰/۰۶	۱۰۰۰	-	-	-	۲	-	-	-	-	-	-	-
	لوشان	۱۰۶۷۴	۰/۰۲	۱۰۰۰	-	-	-	۱	-	-	-	۱۵۰	۵۰	-	۲
	ماسال	۱۴۰۸۹	۰/۰۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۴
	ماسوله	۷۲۷	۰/۰۲۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱	-
	منجیل	۷۰۰۴	۰/۱۶	۱۰۰۰	-	-	-	۲	-	-	-	-	-	-	-
	واجارگاه	۵۴۲۲	۰/۰۲	-	-	-	-	۴	-	-	-	-	-	-	۴۰
	آستارا	۲۷۱۹۴	۰/۰۹	-	-	-	-	۳	۳	-	-	-	-	-	۸۵
۲۵-۲۰ هزار نفر	آستانه اشرفیه	۳۰۱۰۸	۰/۱۱	-	-	-	۳/۵	۶	-	-	-	-	-	-	۴۶
	رودسر	۲۸۸۷۷	۰/۰۳	-	-	-	۴	۱۲	-	-	-	-	-	-	۹۷
	فومن	۲۹۱۷۷	۰/۰۲	۱۰۰۰	-	-	-	۲	-	-	-	۹۰۰۰	۷۰۰۰	-	۵۷
	لاهیجان	۴۸۲۴۹	۰/۰۹	-	۱	۴۰۰۰	۷	۳	-	-	-	-	-	-	۱۳۴
	هشتپر	۲۹۲۲۱	۰/۱۴	-	-	-	-	۱۲	-	-	-	-	-	-	۳۳
۱۰۰-۵۰ هزار نفر	بندر انزلی	۹۴۶۹۷	۰/۰۹	۵۶۷۴	-	-	-	۶	-	۲۰۳۴	-	۳۹۷۴۵	۸۸۶۵	۵	۸۰
	لنگرود	۵۲۵۱۸	۰/۰۷	-	-	-	۱/۲	۴	-	-	-	-	-	-	۹۵
۵۰۰-۲۵۰ هزار نفر	رشت	۳۴۰۶۳۸	۰/۲۴	۳۸۸۹۷	۷	۸۶۰۰۰	۱۷	۱۵	-	۱۵۰۰۰۰	-	۱۲۰۰۰۰	۴۶۸۱	۷۵	۶۱۴

- فقط در مورد شهرهایی که مطالعات ترافیکی دارند.
مأخذ: شهرداری های استان گیلان - اداره راهنمایی و رانندگی.

۱۹-۱-۷-شهرداری‌ها

در جدول شماره ۹-۱۹، وضعیت شهرداری‌های استان طی دوره ۱۳۶۵-۱۳۷۲ ارائه شده و همان‌گونه که در این جدول دیده می‌شود، متوسط درآمد شهرداری‌های استان طی دوره ۱۳۶۵-۱۳۷۲ به میزان ۱۶,۵۵۱,۴۸۹,۰۰۰ بوده که کل درآمد از منابع داخلی ۱۲,۹۴۴,۳۷۳,۰۰۰ ریال (۷۸/۲ درصد) با درآمد سرانه ۱۴۴۰۰ ریال و کل درآمد از محل کمک‌های دولتی ۳,۶۰۷,۱۱۶,۰۰۰ ریال (۲۱/۸ درصد) با درآمد سرانه ۴۰۰۰ ریال بوده است. متوسط نسبت هزینه‌های جاری به هزینه‌های عمرانی طی این دوره ۱/۲ بوده است. شهر لشت نشا با ۶۹۱۰۰ ریال درآمد سرانه از منابع داخلی (۴/۸ برابر مقدار میانگین) و شهر منجیل با ۱۲۴۸۰۰ ریال درآمد سرانه از منابع کمک‌های دولتی (۳۱/۲ برابر مقدار میانگین) بیشترین درآمد را طی دوره ۱۳۶۵-۱۳۷۲ داشته و شهر تولم شهر با ۱۰۰۰ ریال درآمد سرانه از منابع داخلی (۰/۰۷ مقدار میانگین) و شهر لوشان با ۱۰۰ ریال درآمد سرانه از منابع کمک‌های دولتی (۰/۰۲۵ مقدار میانگین) کمترین درآمد را طی این دوره داشته‌اند.

تعداد پرسنل شهرداری استان در سال ۱۳۷۲، ۴۰۹۲ نفر بوده که ۳۹۷۱ نفر آنها دارای تحصیلات دیپلم و پایین‌تر (۹۷ درصد) ۸۵ نفر دارای تحصیلات فوق دیپلم (۲ درصد) و ۳۶ نفر آنها دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر (۱ درصد) می‌باشند. نسبت میانگین تعداد پرسنل متخصص به کل پرسنل ۰/۰۳ بوده و شهرهای جیرنده، سیاهکل و کومله با نسبت ۰/۰۷ بیشترین تعداد و شهر لاهیجان با نسبت ۰/۰۱ کمترین تعداد پرسنل متخصص را دارا بوده‌اند.

جدول ۱۹-۹- بررسی وضعیت شهرداری های استان

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	متوسط درآمد شهرداری طی دوره ۱۳۶۵-۱۳۷۲ (هزار ریال)				متوسط نسبت هزینه های جاری به هزینه های عمرانی شهرداری طی دوره ۱۳۶۵-۱۳۷۲	تعداد پرسنل شهرداری (نفر)				
			از منابع داخلی		از کمک های دولتی			دیپلم و پایین تر	فوق دیپلم	لیسانس و بالاتر	جمع پرسنل	نسبت پرسنل متخصص به کل پرسنل
			کل درآمد	درآمد سرانه	کل درآمد	درآمد سرانه						
کل شهر های استان		۹۰۵۴۴۲	۱۲۹۴۳۷۳	۱۴/۴	۳۶۰۷۱۱۶	۴	۱/۲	۳۹۷۱	۸۵	۳۶	۴۰۹۲	۰/۰۳
	املش	۱۰۵۶۰	۱۲۶۱۲۵	۱۱/۹	۶۵۲۳۷	۶/۲	۱/۵	۴۹	۲	-	۵۱	۰/۰۴
	بندر کیشهر	۱۴۰۷۶	۶۵۶۰۷	۴/۷	۷۹۵۶۶	۵/۷	۱/۳	۴۱	۱	-	۴۲	۰/۰۲
	پره سر	۵۹۰۲	۴۹۵۵۱۵	۸۴	۱۹۲۵۳۲	۳۲/۶	۰/۸	۲۱	۱	۱	۲۳	۰/۱
	تولم شهر	۶۱۶۳	۶۰۴۷	۱	-	-	۱/۵	۱۷	۱	-	۱۸	۰/۰۶
	جیرنده	۲۱۰۱	۵۱۹۰۲	۲۴/۷	۳۵۰۰۰	۱۶/۷	۰/۶	۱۴	۱	-	۱۵	۰/۰۷
	چابکسر	۱۱۰۷۵	۱۰۴۰۰۴	۹/۴	۴۸۲۵۹	۴/۴	۱/۱	۳۴	۲	-	۳۶	۰/۰۶
	خشک بیجار	۷۲۰۱	۱۰۴۴۴۰	۱۴/۵	۱۲۱۲۸۰	۱۶/۸	۱/۱	۲۱	۱	-	۲۲	۰/۰۵
	خمام	۸۵۵۰	۱۱۴۱۵۷	۱۳/۴	۳۹۳۷۹	۴/۶	۰/۵	۴۰	۱	-	۴۱	۰/۰۲
	رحیم آباد	۶۴۲۸	۸۷۴۸۹	۱۳/۶	۱۲۶۴۴	۱/۷	۰/۹	۳۲	۱	-	۳۳	۰/۰۳
	رستم آباد	۷۰۹۳	۲۲۵۶۱۹	۳۱/۸	-	-	۰/۹	۳۷	-	-	۳۷	۰
	رضوانشهر	۷۲۲۴	۱۲۳۹۲۷	۱۷/۱	۲۲۵۹۹	۳/۱	۰/۵	۲۴	۱	-	۲۵	۰/۰۴
	رودبار	۹۷۶۷	۱۰۷۵۸۱	۱۱	۶۰۵۶۴	۶/۲	۲/۵	۷۴	۲	-	۷۶	۰/۰۳
	سنگر	۶۲۳۳	۲۷۳۲۸	۴/۴	۱۰۳۲۹۹	۱۶/۶	۱/۵	۳۵	۱	-	۳۶	۰/۰۳
	سیاهکل	۱۰۷۵۶	۱۶۸۵۵۳	۱۵/۷	۲۹۱۵۹	۲/۷	۱/۳	۴۲	۲	۱	۴۵	۰/۰۷
	شفت	۴۸۹۶	۵۵۲۴۷	۱۱/۳	۱۸۵۸۹	۲/۴	۳/۷	۳۰	-	-	۳۰	۰
	شلمان	۶۷۲۸	۶۲۰۰۰	۹/۲	-	-	-	۹	۱	-	۱۰	۰/۱
	صومعه سرا	۲۴۸۸۴	۲۸۱۱۵۳	۱۱/۳	۳۴۵۳۰	۱/۴	۱/۴	۱۱۰	۲	۱	۱۱۳	۰/۳
	کلاچای	۱۴۰۲۹	۱۵۴۹۹۴	۱۱/۱	۴۹۶۱۹	۳/۵	۰/۷	۴۶	۳	-	۴۹	۰/۰۶
	کوچصفهان	۷۲۶۱	۱۴۹۹۹۳	۲۰/۷	۳۴۱۹۵	۴/۷	۱/۵	۴۰	۱	-	۴۱	۰/۰۲
	کومله	۵۳۰۵	۸۵۳۱۱	۱۶/۱	۳۷۹۵۰	۷/۲	۰/۹	۲۸	۱	۱	۳۰	۰/۰۷

ادامه جدول ۱۹-۹- بررسی وضعیت شهرداری های استان

سطح بندی جمعیتی	نام شهر	جمعیت سال ۱۳۷۰	متوسط درآمد شهرداری طی دوره ۱۳۶۵-۱۳۷۲ (هزار ریال)				متوسط نسبت هزینه های جاری به هزینه های عمرانی شهرداری طی دوره ۱۳۶۵-۱۳۷۲	تعداد پرسنل شهرداری (نفر)				
			از منابع داخلی		از کمک های دولتی			دیپلم و پایین تر	فوق دیپلم	لیسانس و بالاتر	جمع پرسنل	نسبت پرسنل متخصص به کل پرسنل
			کل درآمد	درآمد سرانه	کل درآمد	درآمد سرانه						
	لشت نشا	۱۰۶۱۵	۷۳۳۸۸۷	۶۹/۱	۳۶۳۲۷۵	۳۴/۲	۱	۲۹	۲	۱	۳۲	۰/۱
	لوشان	۱۰۶۷۴	۱۰۷۷۲۹	۱۰/۱	۹۹۳	۰/۱	۴/۲	۶۸	۲	۱	۷۱	۰/۰۴
	ماسال	۱۴۰۸۹	۱۲۴۷۵۲	۸/۹	۳۱۸۷۵	۲/۳	۱	۴۱	۱	-	۴۲	۰/۰۲
	ماسوله	۷۲۷	۱۷۵۴	۲/۴	۲۵۲۴۸	۳۴/۷	۱/۷	۱۳	-	-	۱۳	.
	منجیل	۷۰۰۴	۳۴۶۵۶۹	۴۹/۵	۸۷۳۷۳۵	۱۲۴/۸	۲۷/۶	۶۹	۳	-	۷۲	۰/۰۴
	واجارگاه	۵۴۲۲	۵۵۵۹۶	۱۰/۳	۶۰۱۸۰	۱۱/۱	۰/۶	۲۰	۱	-	۲۱	۰/۰۵
۵۰-۲۵ هزار نفر	آستارا	۲۷۱۹۲	۳۹۰۸۱۹	۱۴/۴	۱۳۱۱۴۰	۴/۸	۰/۸	۱۱۱	۳	۱	۱۱۵	۰/۰۴
	آستارنه اشرفیه	۳۰۱۰۸	۳۶۲۰۵۲	۱۸	۱۱۲۲۵۶	۳/۷	۰/۸	۱۱۹	۲	۲	۱۲۳	۰/۰۳
	رودسر	۲۸۸۷۷	۳۷۳۰۸۵	۱۲/۹	۱۴۱۲۴۱	۴/۹	۱	۱۳۵	۳	-	۱۳۸	۰/۰۲
	فومن	۲۹۱۷۷	۱۷۵۳۸۷	۶	۷۳۹۷۹	۲/۵	۱/۸	۱۰۲	۲	-	۱۰۴	۰/۰۲
	لاهیجان	۴۸۲۴۹	۹۳۶۱۳۲	۱۹/۴	۸۳۶۴۷	۱/۷	۰/۸	۲۶۶	۳	-	۲۶۹	۰/۰۱
	هشتپر	۲۹۲۲۱	۲۹۰۴۱۰	۹/۹	۳۳۹۵۹	۱/۲	۱/۱	۸۸	۳	۱	۹۲	۰/۰۴
۱۰۰-۵۰ هزار نفر	بندر انزلی	۹۴۶۹۷	۱۰۶۴۶۲۹	۱۱/۲	۳۶۸۹۶	۰/۴	۰/۷	۳۸۳	۶	۴	۳۹۳	۰/۰۳
	لنگرود	۵۲۵۱۸	۴۴۷۰۲۲	۸/۵	۵۴۲۹۱	۱	۰/۹	۱۲۶	۵	-	۱۳۱	۰/۰۴
۲۵۰ هزار نفر	رشت	۳۴۰۶۳۸	۴۹۳۷۵۳۱	۱۴/۵	۶۰۰۰۰۰	۱/۸	۱/۴	۱۶۵۷	۲۴	۲۲	۱۷۰۳	۰/۰۳

- پرسنل فوق دیپلم به بالا متخصص محسوب می شوند.
 مأخذ: شهرداری های استان.

۱۹-۲- عمران روستایی

۱۹-۲-۱- موقعیت طبیعی و تراکم آبادی ها

براساس ساختار ویژه اکولوژیک استان که از نوار ساحلی، جلگه‌ای و کوهستانی شکل گرفته است، گونه‌بندی نواحی روستایی منطقه نیز متنوع بوده و می‌توان دو ناحیه روستایی مشخص را از یکدیگر تمیز داد:

۱- نواحی روستایی جلگه‌ای، که شامل ۵۵/۹ درصد روستاهای استان است. نواحی روستایی جلگه‌ای شامل روستاهای ساحلی نیز می‌شود.

۲- نواحی روستایی کوهستانی که شامل ۴۴/۱ درصد روستاهای منطقه می‌شود. نواحی روستایی کوهستانی شامل روستاهای کوهپایه‌ای و روستاهای واقع در نواحی جنگلی و مرتعی سلسله کوه‌های البرز می‌باشد. میزان متوسط تراکم آبادی‌ها در سطح استان ۰/۲ است، یعنی در هر ده کیلومتر مربع از استان ۲ آبادی استقرار دارد و این حاکی از تراکم بالای آبادی در منطقه می‌باشد. البته میزان تراکم در نواحی روستایی کوهستانی کمتر و در نواحی روستایی جلگه‌ای بیشتر است. میزان متوسط تراکم آبادی‌ها در کل کشور معادل ۰/۰۸ است، یعنی در هر ده کیلومتر مربع از مساحت کشور معادل ۰/۸ آبادی مستقر است. مقایسه تراکم آبادی‌های استان با سطح کشور، نمایانگر تراکم بسیار بالای آبادی‌ها در استان می‌باشد. چنانکه که در هر ده کیلومتر مربع از استان ۲ آبادی، اما در سطح کشور ۰/۸ آبادی وجود دارد.

وضعیت معیشتی آبادی‌ها براساس گونه‌بندی اکولوژیک آنها متفاوت است، اما نواحی دارای شباهت‌هایی با یکدیگرند. در ناحیه روستایی جلگه‌ای، وضعیت معیشت روستاییان براساس زراعت برنج پایه‌گذاری شده و گاوداری نیز در این ناحیه رایج است. در کنار آن در نواحی شرقی و غربی منطقه، پرورش کرم ابریشم نیز صورت می‌گیرد. کشت چای در نواحی شرقی منطقه و توتون در غرب آن، از دیگر فعالیت‌های معیشتی روستاییان به حساب می‌آید. کشت بادام زمینی نیز در برخی نواحی روستایی جلگه‌ای وجود دارد. در آبادی‌های واقع در ساحل دریای خزر که در شهرستان‌های رودسر، لنگرود، لاهیجان، آستانه اشرفیه، رشت، بندر انزلی، تالش و آستارا قرار دارند، ماهیگیری نیز از فعالیت‌های معیشتی محسوب می‌گردد.

در ناحیه روستایی کوهستانی استان که در جنوب منطقه قرار دارد، فعالیت معیشتی غالب، دامداری است. در برخی نواحی، باغداری شامل باغ‌های زیتون، فندق، گردو و مرکبات و نیز بهره‌برداری از جنگل نیز رواج دارد. فعالیت زراعت دیم، شامل گندم کاری و کشت جو و علوفه نیز در ناحیه روستایی کوهستانی انجام می‌پذیرد.

در شهرستان‌های آستانه اشرفیه، بندر انزلی، رشت و صومعه سرا، ناحیه روستایی جلگه‌ای وجود دارد. تراکم آبادی‌ها در این شهرستان‌ها ۰/۲ است، غیر از انزلی که دارای تراکم ۰/۱ می‌باشد. وضعیت معیشتی غالب در نواحی روستایی این شهرستان‌ها، کشت برنج است. در آستانه اشرفیه در کنار برنج، پرورش کرم ابریشم و کشت بادام زمینی، در بندر انزلی، ماهیگیری و صیفی کاری، در رشت پرورش کرم ابریشم، کشت چای (در نواحی جنوبی) و در صومعه سرا پرورش کرم ابریشم، صیفی کاری و کشت توتون نیز رایج است. در شهرستان آستارا ۶۰ درصد آبادی‌ها کوهستانی و ۴۰ درصد جلگه‌ای بوده و تراکم آبادی ۰/۳ می‌باشد. وضعیت معیشتی غالب در جلگه، کشت برنج و در کوهستان، دامداری است. در شهرستان تالش

۵۱/۱ درصد آبادی ها جلگه‌ای و ۴۸/۹ درصد کوهستانی بوده و تراکم آبادی ۰/۲ می‌باشد. وضعیت معیشتی غالب در جلگه، کشت برنج و در کوهستان، دامداری است. در شهرستان رودبار ۹۰/۶ درصد آبادی‌ها کوهستانی و ۹/۴ درصد جلگه‌ای هستند این شهرستان به همراه شهرستان بندر انزلی کم تراکم ترین شهرستان‌های استان از لحاظ تعداد آبادی (در هر ۱۰ کیلومتر مربع) بوده و میزان تراکم آبادی در آنها ۰/۱ است. وضعیت معیشتی در جلگه، کشت برنج و در کوهستان، دامداری و در برخی نقاط، باغداری زیتون است.

در شهرستان رودسر ۵۳/۲ درصد آبادی‌ها جلگه‌ای بوده و وضعیت معیشتی برپایه زراعت برنج و کشت چای استوار است. در ناحیه کوهستانی ۴۶/۸ درصد آبادی‌ها قرار داشته و معیشت آنها برپایه دامداری، باغداری فندق و گردو و در برخی نقاط، باغ مرکبات است. تراکم آبادی در این شهرستان ۰/۳ است. در شهرستان فومن ۵۸/۲ درصد آبادی‌ها جلگه‌ای و ۴۱/۸ درصد آنها کوهستانی بوده و تراکم آبادی در آن ۰/۲ می‌باشد. در جلگه، وضعیت غالب معیشتی کشت برنج، پرورش کرم ابریشم و کشت توتون و در کوهستان دامداری می‌باشد. در شهرستان لاهیجان ۴۴/۶ درصد آبادی‌ها جلگه‌ای بوده و پایه معیشتی آنها زراعت برنج، کشت چای و پرورش کرم ابریشم است. حدود ۵۵/۴ درصد آبادی‌ها کوهستانی بوده و برپایه دامداری امرار معاش می‌نمایند. تراکم آبادی در این شهرستان ۰/۳ می‌باشد.

شهرستان لنگرود پر تراکم ترین شهرستان از لحاظ وجود آبادی (در هر ۱۰ کیلومتر مربع) به شمار می‌رود. میزان تراکم آبادی در آن ۰/۵ است، یعنی در هر ۱۰ کیلومتر مربع مساحت، ۵ آبادی مستقر است. حدود ۳۱/۷ درصد آبادی‌های این شهرستان در ناحیه جلگه‌ای استقرار دارند و پایه معیشتی آنها کشت برنج و چای است. بالغ بر ۶۸/۳ درصد آبادی‌ها نیز در ناحیه کوهستانی قرار داشتند و پایه معیشتی آنها دامداری می‌باشد.

مقایسه نسبت‌های آبادی جلگه‌ای و کوهستانی و تعداد جمعیت ساکن در این نوع روستاها در دو مقطع ۱۳۵۵ و ۱۳۷۰ نشان می‌دهد که تعداد روستاهای جلگه‌ای استان از ۵۶/۹ درصد کل آبادی‌ها در سال ۱۳۵۵ به ۵۵/۹ درصد در سال ۱۳۷۰ تقلیل یافته و تعداد روستاهای کوهستانی منطقه از ۴۳/۱ درصد کل آبادی‌ها به ۴۴/۱ درصد افزایش یافته است. علت کاهش تعداد آبادی‌های جلگه‌ای در این مقطع ۱۵ ساله، انضمام برخی از آنها به محدوده شهرها بوده و عامل افزایش تعداد روستاهای کوهستانی، ایجاد آبادی‌های جدید در نواحی جنگلی است. از آنجاکه در ناحیه‌های جنگلی استان، هر آبادی براساس محدوده عرفی خود میزانی از جنگل‌ها و زمین‌های زراعی داخل جنگل‌ها را در اختیار دارد، افزایش جمعیت یا خانوار در آبادی‌ها از یک سو و محدود بودن منابع اراضی از سوی دیگر سبب می‌شود تا خانوارهای اضافی چند آبادی هم جوار با یکدیگر، گوشه دیگری از جنگل را در اختیار گرفته و ایجاد آبادی جدیدی نمایند. این پدیده از عمده ترین عوامل تخریب جنگل‌های گیلان می‌باشد.

بر همین اساس، میزان جمعیت روستایی ساکن در نواحی کوهستانی منطقه از ۲۳۰۵۰۵ نفر یا ۲۱/۶ درصد کل جمعیت روستایی استان در سال ۱۳۵۵، به ۲۶۳۷۳۵ نفر یا ۲۰/۱ درصد جمعیت روستایی در سال ۱۳۷۰ افزایش یافته است. این روند فزاینده درحالی است که نسبت مطلق جمعیت روستایی ساکن در نواحی کوهستانی منطقه کاهش نشان می‌دهد. نتیجه این که زندگی در مناطق کوهستانی استان اگرچه با محدودیت‌های خدمات و تسهیلات زندگی از جمله خدمات اجتماعی (آموزش و پرورش، بهداشت،

درمان و... و خدمات زیربنایی (آب، برق، راه، سوخت و ارتباطات) رو به روست، اما چون دارای پایه‌های اقتصادی قومی و سنتی مانند دامداری، بهره‌برداری از جنگل‌ها، زراعت دیم و باغداری می‌باشد، طی ۱۵ سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۷۰ روند کاهنده نداشته و به علت ظرفیت محدود نواحی کوهستانی، میزان افزایش نیز شدید نیست.

هرچند نسبت مطلق جمعیت ساکن در روستاهای کوهستانی منطقه کاهش دارد، اما بر جمعیت آبادی‌های کوهستانی منطقه که اغلب در قلب جنگل‌های انبوه مستقرند، افزوده شده است. در دهه اخیر، ایجاد جاده‌های فرعی و روستایی با کیفیت مناسب در نواحی کوهستانی استان سبب شده تا ارتباط روستاییان کوه‌نشین با نقاط شهری و روستاهای مرکزی در جلگه افزایش یابد و امر انتقال خدمات از جلگه به کوهستان و انتقال محصولات تولیدی از کوهستان به بازارهای واقع در جلگه با سهولت بیشتری انجام گیرد. این پدیده در کنار فعالیت‌های اقتصادی سنتی در نواحی کوهستانی منطقه باعث می‌شود تا امر تخلیه آبادی‌های کوهستانی و مهاجرت روستاییان از کوهستان به جلگه با کندی انجام پذیرد. از طرف دیگر، جلگه به علت اشباع نسبی جمعیت و فعالیت‌های اقتصادی، جاذبه اشتغال‌زایی و سکونت برای ساکنان نواحی کوهستانی استان ندارد.

آبادی‌های جلگه‌ای منطقه، در سال ۱۳۵۵ حدود ۷۸/۴ درصد از جمعیت آبادی‌های استان و جمعیتی معادل ۸۳۵۲۲۲ نفر را شامل می‌گردید. این تعداد در سال ۱۳۷۰ به ۱۰۴۹۸۵۵ نفر رسید که ۷۹/۹ درصد جمعیت روستایی استان را تشکیل می‌داد. وضعیت جمعیت و نسبت آبادی‌های کوهستانی و جلگه‌ای در سطح شهرستان‌های مختلف استان با یکدیگر مقداری تفاوت دارد.

شهرستان آستارا

در این شهرستان در سال ۱۳۵۵، ۳۹/۷ درصد آبادی‌ها جلگه‌ای و ۶۰/۳ درصد کوهستانی بودند. این نسبت‌ها در سال ۱۳۷۰ به ترتیب به ۴۰ درصد و ۶۰ درصد رسیده که تفاوت فاحشی را نشان نمی‌دهد. جمعیت روستایی ساکن در نواحی کوهستانی این شهرستان در سال ۱۳۵۵، ۱۰۴۰۶ نفر بوده که در سال ۱۳۷۰ به ۹۴۲۷ نفر کاهش یافت. کاهش حدود هزار نفر جمعیت ساکن در آبادی‌های ناحیه کوهستانی این شهرستان، به دلیل محدود بودن فضاهای جنگلی و نیز محدودیت فعالیت‌های اقتصادی در نواحی کوهستانی آن می‌باشد. در مقابل، جمعیت روستاهای ناحیه جلگه‌ای از ۱۱۲۱۱ نفر در سال ۱۳۵۵ به ۲۲۶۰۰ نفر در سال ۱۳۷۰ افزایش یافته است.

شهرستان‌های رشت و صومعه‌سرا

شهرستان‌های آستانه اشرفیه و بندر انزلی دارای ناحیه کوهستانی نیستند. شهرستان‌های رشت و صومعه‌سرا دارای روستاهای کوهستانی معدودی هستند که از ۵ آبادی تجاوز نمی‌نماید. در این دو شهرستان، نسبت آبادی‌های مستقر در ناحیه کوهستانی در دو مقطع تغییری نداشته است، اما در شهرستان رشت، جمعیت ساکن در آبادی‌های کوهستانی از ۱۹۹۴ نفر به ۱۸۷۵ نفر کاهش یافته که علت آن مهاجرت از این روستاها به شهر رشت می‌باشد. چون روستاهای کوهستانی شهرستان رشت در فاصله حداکثر ۲۰-۳۰ کیلومتری جنوب این شهرستان واقع شده‌اند، بدین لحاظ شهر رشت دارای جاذبه خوبی برای مهاجرت جوانان در سن اشتغال این روستاها می‌باشد. جمعیت آبادی‌های کوهستانی شهرستان صومعه‌سرا از ۲۰۴۷ نفر در سال ۱۳۵۵ به ۳۹۵۶ نفر در سال ۱۳۷۰ افزایش یافته است.

شهرستان تالش

در این شهرستان در سال ۱۳۵۵، ۵۰/۵ درصد آبادی ها جلگه‌ای و ۴۹/۵ درصد کوهستانی بودند. این نسبت‌ها در سال ۱۳۷۰ به ترتیب ۵۱/۵ درصد و ۴۸/۹ درصد بود که تفاوت فاحشی را نشان نمی‌دهد. جمعیت روستایی ساکن در نواحی کوهستانی این شهرستان در سال ۱۳۵۵، ۳۳۱۱۶ نفر بود که در سال ۱۳۷۰، به ۳۸۴۳۸ نفر افزایش یافت. تفاوت در نسبت آبادی‌ها، به علت فصلی بودن سکونت در برخی آبادی‌های کوهستانی منطقه است. در این شهرستان برخی آبادی‌ها فقط تابستان‌ها محل سکونت خانوارهای دامدار می‌باشد. کلیه نواحی جنگلی شهرستان تالش تحت پوشش واحدهای بهره‌برداری، جنگل‌کاری و جنگلداری شرکت چوب و کاغذ ایران (چوکا) بوده و این عامل اشتغال‌زا سبب گردیده است تا جمعیت نواحی کوهستانی منطقه در آبادی‌های خود تقریباً ابقا گردیده و به فعالیت‌های اقتصادی مشغول باشند. جمعیت روستاهای ناحیه جلگه‌ای از ۹۷۹۳۵ نفر در سال ۱۳۵۵ به ۱۵۷۰۸۶ نفر در سال ۱۳۷۰ افزایش یافته است.

شهرستان رودبار

در این شهرستان در سال ۱۳۵۵، ۱۱/۵ درصد آبادی‌ها جلگه‌ای و ۸۸/۵ درصد کوهستانی بودند. این نسبت‌ها در سال ۱۳۷۰ به ترتیب ۹/۴ درصد و ۹۰/۶ درصد بود که تفاوت فاحشی را نشان نمی‌دهد. جمعیت روستایی ساکن در نواحی کوهستانی این شهرستان در سال ۱۳۵۵، ۶۶۲۱۲ نفر بود که در سال ۱۳۷۰ کاهش یافته و به ۶۴۵۶۷ نفر رسیده است. این عدم افزایش به علت جا به جایی جمعیت به خاطر وقوع زلزله سال ۱۳۶۹ و نیز انتقال دهستان کوهستانی «پیرکوه» با تمام روستاها به شهرستان لاهیجان (از نظر تقسیمات کشوری) بوده است. علت کاهش در نسبت آبادی‌های جلگه‌ای شهرستان، شکل‌گیری شهر رستم‌آباد بر روی خرابه‌های چند روستای جلگه‌ای شهرستان است که پس از بازسازی زلزله به صورت شهر درآمد و از سال ۱۳۷۲ رسماً شهر اعلام گردید. جمعیت روستاهای ناحیه جلگه‌ای از ۱۷۵۸ نفر در سال ۱۳۵۵ به ۱۳۹۴ نفر در سال ۱۳۷۰ رسید.

شهرستان رودسر

در این شهرستان در سال ۱۳۵۵، ۵۴/۶ درصد آبادی‌ها جلگه‌ای و ۴۵/۴ درصد کوهستانی بودند. این نسبت در سال ۱۳۷۰ به ترتیب ۵۳/۲ درصد و ۴۶/۸ درصد بود که تفاوت فاحشی را نشان نمی‌دهد. جمعیت روستایی ساکن در نواحی کوهستانی این شهرستان در سال ۱۳۵۵، ۳۰۶۲۹ نفر بود که در سال ۱۳۷۰ به ۳۵۹۴۹ نفر افزایش یافت. افزایش در تعداد آبادی‌ها و جمعیت ساکن در آبادی‌های کوهستانی شهرستان رودسر به دلیل وجود مزارع کشاورزی دیم، باغات گردو، فندق، کشت گیاهان طبی، بهره‌برداری از جنگل‌های برخی قسمت‌ها و نیز دامداری سنتی در منطقه است. احداث جاده‌های فرعی مناسب در ناحیه کوهستانی این شهرستان، سهولت دسترسی جمعیت ساکن در کوهستان را به جلگه فراهم آورده و از شدت مهاجرت‌ها کاسته است. جمعیت روستاهای ناحیه جلگه‌ای از ۷۹۷۰۵ نفر در سال ۱۳۵۵ به ۹۵۸۵۶ نفر در سال ۱۳۷۰ افزایش یافته است.

شهرستان فومن

در این شهرستان در سال ۱۳۵۵، ۵۸/۵ درصد آبادی‌ها جلگه‌ای و ۴۱/۵ درصد کوهستانی بودند. این نسبت‌ها در سال ۱۳۷۰ به ترتیب ۵۸/۲ درصد و ۴۱/۸ درصد بود که به نسبت بی‌تغییر مانده است. جمعیت روستایی ساکن در نواحی کوهستانی این شهرستان در سال ۱۳۵۵، ۳۷۱۲۴ نفر بود که در سال ۱۳۷۰ به ۳۵۳۱۱ نفر کاهش یافت. علت کاهش، محدودیت فرصت‌های اشتغال و عدم وجود طرح‌های عمران جنگل

در این شهرستان می باشد. جمعیت روستاهای ناحیه جلگه ای از ۸۱۱۸۰ نفر در سال ۱۳۵۵ به ۱۱۱۴۸۸ نفر در سال ۱۳۷۰ افزایش یافته که شامل مهاجرت های ساکنان آبادی های کوهستانی به جلگه نیز می باشد.

شهرستان لاهیجان

در این شهرستان در سال ۱۳۵۵، ۴۴/۳ درصد آبادی ها جلگه ای و ۵۵/۷ درصد کوهستانی بودند. این نسبت ها در سال ۱۳۷۰ به ترتیب ۴۴/۶ درصد و ۵۵/۴ درصد بود که به نسبت بی تغییر مانده است. جمعیت روستایی ساکن در نواحی کوهستانی این شهرستان در سال ۱۳۵۵، ۳۴۵۹۱ نفر بود که در سال ۱۳۷۰ به ۴۵۵۸۴ نفر افزایش یافت. به علت تغییرات تقسیمات کشوری، در سال ۱۳۷۰ دهستان کوهستانی پیرکوه از شهرستان رودبار به این شهرستان اضافه شد و در مقابل، تعداد زیادی از آبادی های کوهستانی این شهرستان به شهرستان لنگرود انتقال یافت. جمعیت روستاهای ناحیه جلگه ای از ۱۰۱۱۲۵ نفر در سال ۱۳۵۵ به ۱۰۹۳۰۲ نفر در سال ۱۳۷۰ افزایش یافته است.

شهرستان لنگرود

در این شهرستان در سال ۱۳۵۵، ۳۱/۵ درصد آبادی ها جلگه ای و ۶۸/۵ درصد کوهستانی بودند. این نسبت ها در سال ۱۳۷۰ به ترتیب ۳۱/۷ درصد و ۶۸/۳ درصد بود که به نسبت بی تغییر مانده است. جمعیت روستایی ساکن در نواحی کوهستانی این شهرستان در سال ۱۳۵۵، ۱۴۳۸۶ نفر بود که در سال ۱۳۷۰ به ۲۸۶۲۸ نفر افزایش یافت. به علت تغییرات تقسیمات کشوری، در سال ۱۳۷۰ تعدادی از آبادی های کوهستانی شهرستان لاهیجان به این شهرستان منتقل شدند. جمعیت روستاهای ناحیه جلگه ای از ۵۲۳۶۳ نفر در سال ۱۳۵۵ به ۴۹۳۵۳ نفر در سال ۱۳۷۰ کاهش یافت. علت این کاهش، تجمع چندین روستا و تبدیل آنها به شهرهای کومله و شلمان شهر در فاصله این دو مقطع می باشد.

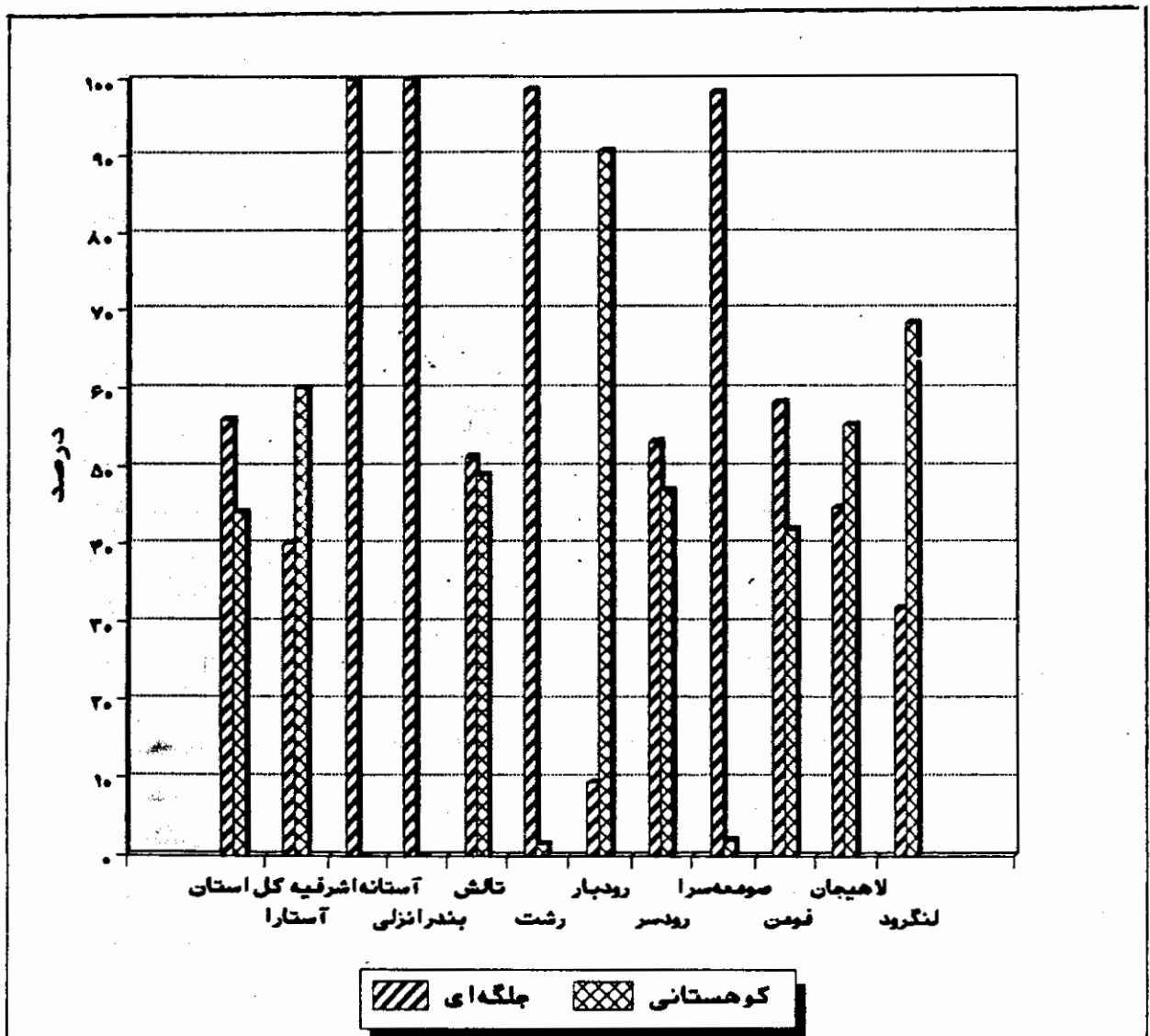
جدول شماره ۱۹-۱۰، موقعیت طبیعی، تراکم آبادی ها و وضعیت معیشتی نواحی روستایی استان را نشان می دهد. در نمودار ۴۹ نیز نسبت آبادی ها مستقر در ناحیه های جلگه ای و کوهستانی استان و شهرستان با یکدیگر مقایسه شده است.

جدول ۱۹-۱۰- موقعیت طبیعی، تراکم آبادی ها و وضعیت معیشتی نواحی روستایی (سال ۱۳۷۰)

شهرستان	موقعیت طبیعی (درصد)		تراکم آبادی (تعداد) کیلومتر مربع	وضعیت معیشتی غالب	
	جلگه ای	کوهستانی		جلگه ای	کوهستانی
کل استان	۵۵/۹	۴۴/۱	۰/۲	زراعت	دامداری و باغداری
آستارا	۴۰	۶۰	۰/۳	زراعت	دامداری
آستانه اشرفیه	۱۰۰	-	۰/۲	زراعت	-
بندر انزلی	۱۰۰	-	۰/۱	زراعت- ماهیگیری	-
تالش	۵۱/۱	۴۸/۹	۰/۲	زراعت	دامداری
رشت	۹۸/۴	۱/۶	۰/۲	زراعت	-
رودبار	۹/۴	۹۰/۶	۰/۱	زراعت	دامداری- باغداری
رودسر	۵۳/۲	۴۶/۸	۰/۳	زراعت	دامداری- باغداری
صومعه سرا	۹۸	۲	۰/۲	زراعت	-
فومن	۵۸/۲	۴۱/۸	۰/۲	زراعت	دامداری
لاهیجان	۴۴/۶	۵۵/۴	۰/۳	زراعت	دامداری
لنگرود	۳۱/۷	۶۸/۳	۰/۵	زراعت	دامداری

مأخذ: نتایج طرح جاری جمعیت سال ۱۳۷۰.

نمودار ۴۹- مقایسه نسبت استقرار آبادی ها در نواحی جلگه ای و کوهستانی



۱۹-۲-۲- برخورداری از امکانات عمرانی

شاخص های برخورداری روستاها از خدمات اجتماعی براساس آمار سال ۱۳۷۰ در استان گیلان، ۵۶/۷ درصد آبادی ها دارای دبستان، ۱۴/۳ درصد دارای مدرسه راهنمایی، ۲/۲ درصد دارای دبیرستان، ۲۴/۲ درصد دارای خانه بهداشت، ۴/۴ درصد دارای مرکز بهداشت، ۱۲/۹ درصد دارای حمام بهداشتی و ۰/۴ درصد دارای کتابخانه اند. میانگین نسبت های فوق در سطح استان ۱۶/۴ درصد آبادی هاست. اگر این میزان را نسبت متوسط برخورداری آبادی ها از خدمات اجتماعی فرض کنیم، آبادی های شهرستان های بندرانزلی با ۲۸/۶ درصد، آستانه اشرفیه با ۲۶/۹ درصد، صومعه سرا با ۲۴/۹ درصد، رودبار با ۲۲/۹ درصد، رشت با ۲۲ درصد، فومن با ۲۰/۵ درصد و آستارا با ۱۷/۷ درصد، بالاتر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، برخوردارترین شهرستان های استان محسوب می شوند. آبادی های شهرستان های تالش با ۱۰/۸ درصد، رودسر با ۱۲/۶ درصد، لنگرود با ۱۴/۱ درصد و لاهیجان با ۱۴/۳ درصد، پایین تر از حد متوسط استان قرار

داشته و به ترتیب، محروم‌ترین شهرستان‌های استان به شمار می‌آیند. بیشترین قسمت‌های ناحیه کوهستانی منطقه در این شهرستان‌ها قرار دارد.

در نمودار ۵۰ آبادی‌های شهرستان‌های مختلف استان از لحاظ میزان برخورداری از خدمات اجتماعی با یکدیگر مقایسه شده است. براساس جدول شماره ۱۹-۱۱، وضعیت هریک از خدمات اجتماعی در سطح آبادی‌های شهرستان‌های استان بدین شرح است:

خدمات آموزشی

دبستان: برخورداری حدود ۵۶/۷ درصد آبادی‌های استان از دبستان، به عنوان حد متوسط برخورداری برای جامعه روستایی منطقه در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، شهرستان‌های آستانه اشرفیه با ۸۲/۹ درصد آبادی‌های دارای دبستان، بندرانزلی با ۸۲/۱ درصد، صومعه سرا با ۷۵/۳ درصد، رشت با ۷۴/۲ درصد، رودبار با ۶۷/۸ درصد، فومن با ۶۵/۷ درصد و آستارا با ۶۴/۷ درصد، بالاتر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، برخورداری‌ترین شهرستان‌های استان محسوب می‌شوند. در مقابل، شهرستان تالش با ۴۳/۳ درصد آبادی‌های دارای دبستان، لنگرود با ۴۴/۲ درصد، رودسر با ۴۹ درصد و لاهیجان با ۵۲/۲ درصد، پایین‌تر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، محروم‌ترین شهرستان‌های استان محسوب می‌شوند. بیشترین قسمت‌های ناحیه کوهستانی منطقه در این شهرستان‌ها قرار دارد.

مدرسه راهنمایی: برخورداری حدود ۱۴/۳ درصد آبادی‌های استان از مدرسه راهنمایی و تحصیلی، به عنوان حد متوسط برخورداری برای جامعه روستایی منطقه در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، شهرستان‌های آستانه اشرفیه با ۳۲/۹ درصد آبادی‌های دارای مدرسه راهنمایی، بندرانزلی با ۲۸/۶ درصد، صومعه سرا و رودبار هریک با ۲۴/۷ درصد، رشت با ۱۹/۷ درصد، فومن با ۱۸ درصد و لنگرود با ۱۵ درصد، بالاتر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، برخورداری‌ترین شهرستان‌های استان محسوب می‌شوند. در مقابل، شهرستان تالش با ۵/۷ درصد آبادی‌های دارای مدرسه راهنمایی، آستارا با ۸/۸ درصد، لاهیجان با ۱۰/۱ درصد و رودسر با ۱۱/۸ درصد، پایین‌تر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، محروم‌ترین شهرستان‌های استان به شمار می‌آیند. بیشترین قسمت‌های ناحیه کوهستانی منطقه در این شهرستان‌ها قرار دارد.

دبیرستان: برخورداری حدود ۲/۲ درصد آبادی‌های استان از دبیرستان، به عنوان حد متوسط برخورداری برای جامعه روستایی منطقه در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، شهرستان‌های بندرانزلی با ۷/۱ درصد آبادی‌های دارای دبیرستان، صومعه سرا با ۶/۷ درصد، فومن با ۴/۹ درصد، آستانه اشرفیه با ۴/۵ درصد، رودبار با ۲/۳ درصد و لنگرود با ۲/۲ درصد (هم سطح با حد متوسط استان) بالاتر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، برخورداری‌ترین شهرستان‌های استان محسوب می‌شوند. در مقابل، شهرستان رودسر با ۰/۴ درصد آبادی‌های دارای دبیرستان، لاهیجان با ۱/۴ درصد، آستارا با ۱/۵ درصد، رشت با ۱/۶ درصد و تالش با ۲ درصد، پایین‌تر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، محروم‌ترین شهرستان‌های استان به شمار می‌آیند. کم بودن تعداد دبیرستان‌ها در ناحیه روستایی شهرستان رشت، به نزدیکی فاصله روستاهای آن با شهرهای ۶ گانه شهرستان و شهر رشت که مرکز استان می‌باشد مربوط بوده و در دیگر شهرستان‌های محروم، اغلب این مشکل در قسمت‌های کوهستانی منطقه به چشم می‌خورد.

خدمات بهداشتی

خانه بهداشت: برخورداری حدود ۲۴/۲ درصد آبادی های استان از خانه بهداشت، به عنوان حد متوسط برخورداری برای جامعه روستایی در نظر گرفته می شود. بنابراین، شهرستان های آستانه اشرفیه با ۴۵/۴ درصد آبادی های دارای خانه بهداشت، بندرانزلی با ۴۲/۹ درصد، رشت با ۳۴/۸ درصد، فومن با ۳۱/۴ درصد، آستارا با ۳۰/۹ درصد، صومعه سرا با ۳۰ درصد و رودبار با ۲۹/۹ درصد، بالاتر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، برخوردارترین شهرستان های استان محسوب می شوند. در مقابل، شهرستان های تالش با ۱۷ درصد آبادی های دارای خانه بهداشت، رودسر با ۱۷/۶ درصد، لاهیجان با ۱۹/۷ درصد و لنگرود با ۲۱/۲ درصد، پایین ترین از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، محروم ترین شهرستان های استان به شمار می آیند. بیشترین قسمت های ناحیه کوهستانی منطقه در این شهرستان ها قرار دارد.

مرکز بهداشت: برخورداری حدود ۴/۴ درصد آبادی های استان از مرکز بهداشت، به عنوان حد متوسط برخورداری برای جامعه روستایی منطقه در نظر گرفته می شود. بنابراین، شهرستان های بندرانزلی با ۱۷/۹ درصد آبادی های دارای مرکز بهداشت، صومعه سرا با ۱۱/۳ درصد، فومن با ۵/۷ درصد، رشت با ۵/۵ درصد، لاهیجان با ۵/۳ درصد، رودبار ۴/۶ درصد و آستارا با ۴/۴ درصد (هم سطح با حد متوسط استان) بالاتر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، برخوردارترین شهرستان های استان محسوب می شوند. در مقابل، شهرستان های تالش با ۲/۲ درصد آبادی های دارای مرکز بهداشت، رودسر با ۲/۵ درصد، آستانه اشرفیه با ۳/۴ درصد و لنگرود با ۳/۵ درصد، پایین تر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، محروم ترین شهرستان های استان به شمار می آیند. قسمت اعظم ناحیه کوهستانی منطقه در این شهرستان ها قرار دارد. شایان ذکر است که فقط شهرستان آستانه اشرفیه فاقد ناحیه کوهستانی است.

از لحاظ حوزه های خدماتی روستایی مراکز بهداشت، آبادی ها در استان به شکل منظومه هایی، تحت نفوذ خدماتی برخی مراکز روستایی درجه یک قرار دارند که معمولاً مراکز بهداشت در آنها مستقرند. این روستاهای مرکزی یا مراکز منظومه های خدماتی بهداشتی در شهرستان های مختلف به قرار زیر است:

- شهرستان آستارا: آبادی های حیران، لوندویل و باغچه سرا؛
- شهرستان آستانه اشرفیه: آبادی های دستک، فوشازده، کیسم، شیرکوه، لسکوکلایه، کورکا، پرکاپشت، مهدی خانی؛

- شهرستان بندرانزلی: آبادی های آبکنار، کپورچال، شاهور و لیچارکی؛
- شهرستان تالش: آبادی های جوکندان، لیسار، خطبه سرا، حویق، طولارود، تاورود، اردجان، گیلانده (خلیفه آباد) و لمیر؛

- شهرستان رشت: آبادی های آقا سیدشریف، دهنه اسلام آباد، امامزاده هاشم، سراوان، بیجارپس، پیربازار، جعفرآباد، جیرکویه، چوکام، لولمان، بنکده، دارسازی، شالکو، آج بیشه، احمدگوراب، کلاچاه و بالاگفشه؛

- شهرستان رودبار: آبادی های بره سر، توتکان، چمپل، کلیشم، پشتکلا و دشت ویل؛
- شهرستان رودسر: آبادی های بندین قاسم آباد، سیاهکلرود، شب خوش لات، شوییل، تول لات، کاکرود، لشکاجان سفلی، ماچیال، ملکوت، کلن کلایه، زیاز، حاجی آباد و کنده سر بی بالان

- شهرستان صومعه سرا: آبادی های اباتر، طاهرگورا، ویشه سرا، ضیابر، کسما، گوراب زرمیخ، لیفشاکرد، نوخاله جعفری، هندخاله، پشتیر و نوده؛

- شهرستان فومن: آبادی های احمدگورا، شالما، جویر، لاسک، خرطوم، رودپیش، زیده پایین، مالکوان، سیاه رود، گشت، گوراب پس، ملاسرا و لولمان؛

- شهرستان لاهیجان: آبادی های بارکوسرا، گاویه، بالامحله ناصرکیاده، رودبنه، شیخ علی کلایه، بازکیا گوراب، پیرکوه، دیلمان، سوسان، لیالستان، کلامسر، تازه آباد جانکاه، بالامحله پاشاکی، تونکی، کلستان جان و آهندان؛

- شهرستان لنگرود: آبادی های اطاقور، چاف پایین، کوشالشاد، گل سفید و پایین شکرکش.

حمام بهداشتی: برخورداری حدود ۱۲/۹ درصد آبادی های استان از حمام بهداشتی، به عنوان حد متوسط برخورداری برای جامعه روستایی منطقه در نظر گرفته می شود. بنابراین، شهرستان های رودبار با ۳۰/۵ درصد آبادی های دارای حمام، صومعه سرا با ۲۵/۳ درصد، آستانه اشرفیه با ۱۹/۳ درصد، رشت با ۱۸/۴ درصد، بندرانزلی با ۱۷/۹ درصد، فومن با ۱۷/۱ درصد، بالاتر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، برخوردارترین شهرستان های استان محسوب می شوند. در مقابل، شهرستان های تالش با ۴/۸ درصد آبادی های دارای حمام، رودسر با ۷/۲ درصد، لاهیجان با ۱۱/۱ درصد، آستارا با ۱۱/۸ درصد و لنگرود با ۱۲/۴ درصد، پایین تر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، محروم ترین شهرستان های استان به شمار می آیند. بیشترین قسمت های ناحیه کوهستانی منطقه در این شهرستان ها قرار دارد.

کتابخانه عمومی: برخورداری حدود ۱۰ روستا یا ۰/۴ درصد آبادی های استان از کتابخانه، به عنوان حد متوسط برخورداری برای جامعه روستایی منطقه در نظر گرفته می شود. بنابراین، شهرستان های بندرانزلی با یک آبادی یا ۳/۶ درصد آبادی های دارای کتابخانه، آستارا با یک آبادی یا ۱/۵ درصد، صومعه سرا با یک آبادی یا ۰/۷ درصد، تالش با ۴ آبادی یا ۰/۷ درصد، رودبار با یک آبادی یا ۰/۶ درصد و فومن با یک آبادی یا ۰/۴ درصد (هم سطح با حد متوسط استان)، بالاتر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، برخوردارترین شهرستان های استان محسوب می شوند. در مقابل، شهرستان های رودسر، لنگرود، آستانه اشرفیه و رشت هر کدام فاقد آبادی دارای کتابخانه و لاهیجان با یک آبادی یا ۰/۲ درصد، پایین تر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، محروم ترین شهرستان های استان به شمار می آیند.

شاخص های برخورداری روستاها از خدمات زیربنایی

براساس آمار سال ۱۳۷۰، ۴۱/۷ درصد آبادی های استان دارای راه آسفالت و شوسه، ۲۸/۴ درصد دارای آب لوله کشی، ۴۸/۸ درصد دارای برق، ۱۲ درصد دارای دفتر نمایندگی پست بوده و ۲۱/۶ درصد دسترسی به تلفن دارند. میانگین نسبت های فوق در سطح استان ۳۰/۵ درصد آبادی هاست. اگر این میزان را نسبت متوسط برخورداری آبادی ها از خدمات زیربنایی فرض کنیم، آبادی های شهرستان های بندرانزلی با ۶۹/۳ درصد، رشت با ۴۸/۳ درصد، صومعه سرا با ۴۷/۵ درصد، آستارا با ۴۵ درصد، آستانه اشرفیه با ۴۲/۳ درصد، رودبار با ۳۹/۴ درصد و فومن با ۳۲/۸ درصد، بالاتر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، برخوردارترین شهرستان های استان محسوب می شوند. آبادی های شهرستان های تالش با ۲۰/۱ درصد، لاهیجان با ۲۱/۲ درصد، لنگرود با ۲۲/۹ درصد و رودسر با ۲۶/۵ درصد، پایین تر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، محروم ترین شهرستان های استان به شمار می آیند. بیشترین قسمت های ناحیه کوهستانی

منطقه در این شهرستان‌ها قرار دارد. نمودار ۵۱ آبادی‌های شهرستان‌های مختلف استان را از لحاظ برخورداری از خدمات زیربنایی با یکدیگر مقایسه می‌نماید. براساس جدول شماره ۱۹-۱۲، وضعیت هر یک از خدمات زیربنایی در سطح آبادی‌های شهرستان‌های استان بدین شرح زیر است.

راه آسفالت و شوسه: برخورداری حدود ۴۱/۷ درصد آبادی‌های استان از راه آسفالت و شوسه، به‌عنوان حد متوسط برخورداری برای جامعه روستایی منطقه در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، شهرستان‌های بندرانزلی با ۷۵ درصد آبادی‌های دارای راه آسفالت و شوسه، رشت با ۷۲/۲ درصد، صومعه‌سرا با ۶۶/۷ درصد، فومن با ۵۳/۹ درصد، رودبار با ۵۲/۹ درصد و آستانه اشرفیه با ۴۶/۶ درصد، بالاتر از حد متوسط استان قرار داشته و به‌ترتیب، برخوردارترین شهرستان‌های استان محسوب می‌شوند. در مقابل، شهرستان‌های رودسر با ۲۱/۶ درصد آبادی‌های دارای راه آسفالت و شوسه، لنگرود با ۲۳ درصد، آستارا با ۳۰/۹ درصد، لاهیجان با ۳۵/۶ درصد و تالش با ۳۸/۹ درصد، پایین‌تر از حد متوسط استان قرار دارد. ناحیه کوهستانی منطقه تماماً در این شهرستان‌ها قرار دارد.

آب لوله‌کشی: برخورداری حدود ۲۸/۴ درصد آبادی‌های استان از آب لوله‌کشی، به‌عنوان حد متوسط برخورداری جامعه روستایی منطقه در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، شهرستان‌های بندرانزلی با ۷۸/۶ درصد آبادی‌های دارای آب لوله‌کشی، رودبار با ۶۰/۳ درصد، رودسر با ۴۹/۳ درصد، آستارا با ۴۴/۱ درصد و لنگرود با ۳۲/۳ درصد، بالاتر از حد متوسط استان قرار داشته و به‌ترتیب، برخوردارترین شهرستان‌های استان محسوب می‌شوند. در مقابل، شهرستان‌های تالش با ۱۱/۵ درصد آبادی‌های دارای آب لوله‌کشی، آستانه اشرفیه با ۱۵/۹ درصد، لاهیجان با ۱۷/۳ درصد، فومن با ۱۹/۲ درصد، رشت با ۱۹/۳ درصد و صومعه‌سرا با ۲۸ درصد، پایین‌تر از حد متوسط استان قرار داشته و به‌ترتیب، محروم‌ترین شهرستان‌های استان به‌شمار می‌آیند.

برق: برخورداری حدود ۴۸/۸ درصد آبادی‌های استان از برق، به‌عنوان حد متوسط برخورداری برای جامعه روستایی منطقه در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، شهرستان‌های بندرانزلی با ۶۷/۳ درصد، رودبار با ۵۸/۱ درصد و فومن با ۵۵/۹ درصد، بالاتر از حد متوسط استان قرار داشته و به‌ترتیب، برخوردارترین شهرستان‌های استان محسوب می‌شوند. در مقابل، شهرستان‌های لاهیجان با ۲۶/۲ درصد آبادی‌های دارای برق، تالش با ۳۲/۴ درصد، لنگرود با ۳۴/۵ درصد و رودسر با ۴۲/۳ درصد، پایین‌تر از حد متوسط استان قرار داشته و به‌ترتیب، محروم‌ترین شهرستان‌های استان به‌شمار می‌آیند. بیشترین قسمت‌های ناحیه کوهستانی منطقه در این شهرستان‌ها قرار دارند.

دفتر نمایندگی پست: برخورداری حدود ۱۲ درصد آبادی‌های استان از دفتر نمایندگی پست، به‌عنوان حد متوسط برخورداری برای جامعه روستایی منطقه در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، شهرستان‌های بندرانزلی با ۴۲/۹ درصد آبادی‌های دارای دفتر و نمایندگی پست، صومعه‌سرا، با ۳۰/۷ درصد، آستانه اشرفیه با ۲۸/۴ درصد، آستارا با ۲۳/۵ درصد و رشت با ۱۹ درصد، بالاتر از حد متوسط استان قرار داشته و به‌ترتیب، برخوردارترین شهرستان‌های استان محسوب می‌شوند. در مقابل، شهرستان‌های رودبار با ۴ درصد، آبادی‌های دارای دفتر و نمایندگی پست، تالش با ۵/۷ درصد، رودسر با ۸/۵ درصد، لاهیجان با ۹/۶ درصد، لنگرود با ۱۰/۶ درصد و فومن با ۱۱ درصد، پایین‌تر از حد متوسط استان قرار داشته و به‌ترتیب، محروم‌ترین

شهرستان استان به شمار می آیند. کلیه قسمت های نواحی کوهستانی منطقه در این شهرستان ها قرار دارد. تلفن: برخورداری حدود ۲۱/۶ درصد آبادی استان از تلفن، به عنوان حد متوسط برخورداری برای جامعه روستایی منطقه در نظر گرفته می شود. بنابراین، شهرستان های آستانه اشرفیه با ۵۲/۳ درصد آبادی های دارای تلفن، بندرانزلی با ۵۰ درصد، صومعه سرا با ۴۴/۷ درصد، رشت با ۴۱/۹ درصد، آستارا با ۳۰/۹ درصد، فومن با ۲۴/۱ درصد و رودبار با ۲۱/۸ درصد، بالاتر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، برخورداری شهرستان های استان محسوب می شوند. در مقابل، شهرستان های رودسر با ۱۰/۶ درصد آبادی های دارای تلفن، تالش با ۱/۸ درصد لنگرود با ۱۴/۲ درصد و لاهیجان با ۱۷/۱ درصد، پایین تر از حد متوسط استان قرار داشته و به ترتیب، محروم ترین شهرستان های استان به شمار می آیند. بیشتر قسمت های ناحیه کوهستانی استان در این شهرستان ها قرار دارد.

جدول ۱۹-۱۱- برخورداری روستاهای استان از خدمات اجتماعی به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۰

شهرستان	واحد	تعداد آبادی مسکونی	خدمات آموزشی			خدمات بهداشتی			کتابخانه	میانگین برخورداری
			دبستان	راهتمایی تحصیلی	دبستان	خانه بهداشت	مرکز بهداشت	حمام		
آستارا	تعداد	۶۸	۴۴	۶	۱	۲۱	۳	۸	۱	۱۷۷
	درصد	۱۰۰	۶۴/۷	۸/۸	۱/۵	۳۰/۹	۴/۴	۱۱/۸	۱/۵	
آستانه اشرفیه	تعداد	۸۸	۷۳	۲۹	۴	۴۰	۳	۱۷	-	۲۶۰۹
	درصد	۱۰۰	۸۲/۹	۳۲/۹	۴/۵	۴۵/۴	۳/۴	۱۹/۳	-	
بندرانزلی	تعداد	۲۸	۲۳	۸	۲	۱۲	۵	۵	۱	۲۸۰۶
	درصد	۱۰۰	۸۲/۱	۲۸/۶	۷/۱	۴۲/۹	۱۷/۹	۱۷/۹	۳/۶	
تالش	تعداد	۵۴۰	۲۳۴	۳۱	۱۱	۹۲	۱۲	۲۶	۴	۱۰۰۸
	درصد	۱۰۰	۴۳/۳	۵/۷	۲	۱۷	۲/۲	۴/۸	۰/۷	
رشت	تعداد	۳۱۰	۲۳۰	۶۱	۵	۱۰۸	۱۷	۵۷	-	۲۲
	درصد	۱۰۰	۷۴/۲	۱۹/۷	۱/۶	۳۴/۸	۵/۵	۱۸/۴	-	
رودبار	تعداد	۱۷۴	۱۱۸	۴۳	۴	۵۲	۸	۵۳	۱	۲۲/۹
	درصد	۱۰۰	۶۷/۸	۲۴/۷	۲/۳	۲۹/۹	۴/۶	۳۰/۵	۰/۶	
رودسر	تعداد	۵۲۷	۲۵۸	۶۲	۲	۹۳	۱۳	۳۸	-	۱۲/۶
	درصد	۱۰۰	۴۹	۱۱/۸	۰/۴	۱۷/۶	۲/۵	۷/۲	-	
صومعه سرا	تعداد	۱۵۰	۱۱۳	۳۷	۱۰	۴۵	۱۷	۳۸	۱	۲۴/۹
	درصد	۱۰۰	۷۵/۳	۲۴/۷	۶/۷	۳۰	۱۱/۳	۲۵/۳	۰/۷	
فومن	تعداد	۲۴۵	۱۶۱	۴۴	۱۲	۷۷	۱۴	۴۲	۱	۲۰/۵
	درصد	۱۰۰	۶۵/۷	۱۸	۴/۹	۳۱/۴	۵/۷	۱۷/۱	۰/۴	
لاهیجان	تعداد	۴۱۶	۲۱۷	۴۲	۶	۸۲	۲۲	۴۶	۱	۱۴/۳
	درصد	۱۰۰	۵۲/۲	۱۰/۱	۱/۴	۱۹/۷	۵/۳	۱۱/۱	۰/۲	
لنگرود	تعداد	۲۲۶	۱۰۰	۳۴	۵	۴۸	۸	۲۸	-	۱۴/۱
	درصد	۱۰۰	۴۴/۲	۱۵	۲/۲	۲۱/۲	۳/۵	۱۲/۴	-	
کل استان	تعداد	۲۷۷۲	۱۵۷۱	۳۹۷	۶۲	۶۷۰	۱۲۲	۳۵۸	۱۰	۱۶/۴
	درصد	۱۰۰	۵۶/۷	۱۴/۳	۲/۲	۲۴/۲	۴/۴	۱۲/۹	۰/۴	

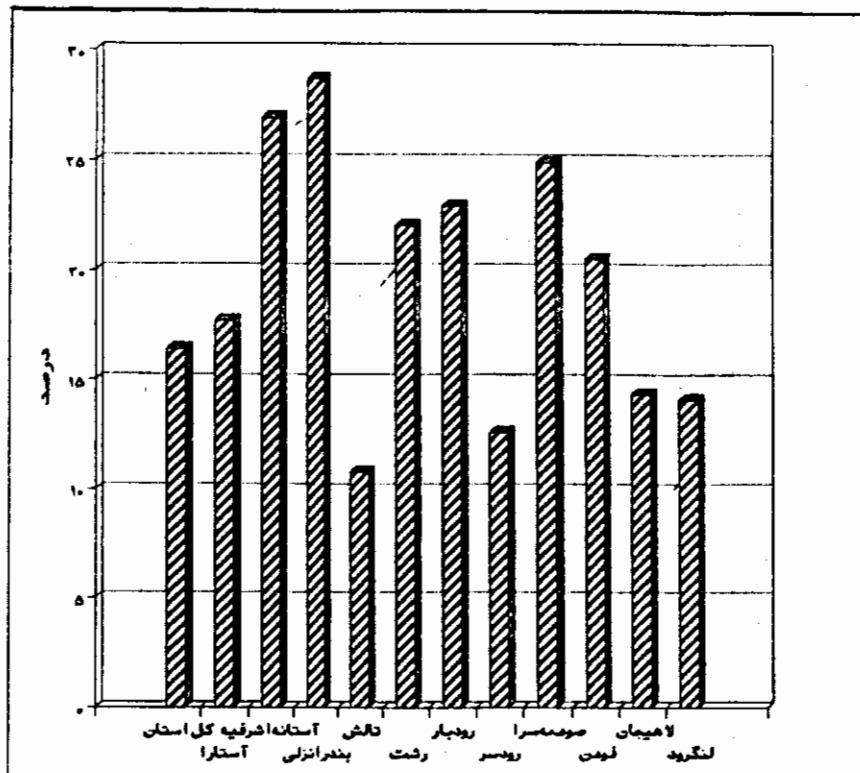
مأخذ: طرح جاری جمعیت سال ۱۳۷۰-۱ دستگاه های اجرایی ذی ربط.

جدول ۱۹-۱۲- برخورداری روستاهای استان از خدمات زیربنایی به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۷۰

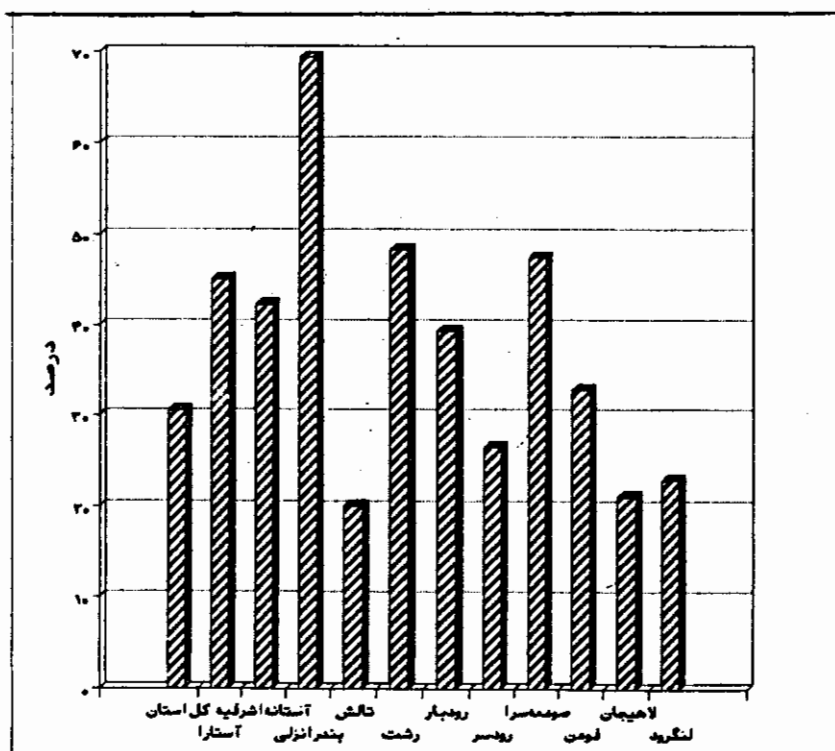
شهرستان	واحد	تعداد آبادی مسکونی	راه آسفalte و شوسه	آب لوله کشی	برق	دفتر و نمایندگی پست	تلفن	میانگین نسبت ها (درصد)
کل استان	تعداد	۲۷۷۲	۱۱۵۵	۷۸۷	۱۳۵۳	۳۳۲	۵۹۸	۳۰/۵
	درصد	۱۰۰	۴۱/۷	۲۸/۴	۴۸/۸	۱۲	۲۱/۶	
آستارا	تعداد	۶۸	۲۱	۳۰	۶۵	۱۶	۲۱	۴۵
	درصد	۱۰۰	۳۰/۹	۴۴/۱	۹۵/۶	۲۳/۵	۳۰/۹	
آستانه اشرفیه	تعداد	۸۸	۴۱	۱۴	۶۰	۲۵	۴۶	۴۲/۳
	درصد	۱۰۰	۴۶/۶	۱۵/۹	۶۸/۲	۲۸/۴	۵۲/۳	
بندر انزلی	تعداد	۲۸	۲۱	۲۲	۲۸	۱۲	۱۴	۶۹/۳
	درصد	۱۰۰	۷۵	۷۸/۶	۱۰۰	۴۲/۹	۵۰	
تالش	تعداد	۵۴۰	۲۱۰	۶۲	۱۷۵	۳۱	۶۴	۲۰/۱
	درصد	۱۰۰	۳۸/۹	۱۱/۵	۳۲/۴	۵/۷	۱۱/۸	
رشت	تعداد	۳۱۰	۲۲۴	۶۰	۲۷۶	۵۹	۱۳۰	۴۸/۳
	درصد	۱۰۰	۷۲/۲	۱۹/۳	۸۹	۱۹	۴۱/۹	
رودبار	تعداد	۱۷۴	۹۲	۱۰۵	۱۰۱	۷	۳۸	۳۹/۴
	درصد	۱۰۰	۵۲/۹	۶۰/۳	۵۸/۱	۴	۲۱/۸	
رودسر	تعداد	۵۲۷	۱۱۴	۲۶۰	۲۲۳	۴۵	۵۶	۲۶/۵
	درصد	۱۰۰	۲۱/۶	۴۹/۳	۴۲/۳	۸/۵	۱۰/۶	
صومعه سرا	تعداد	۱۵۰	۱۰۰	۴۲	۱۰۱	۴۶	۶۷	۴۷/۵
	درصد	۱۰۰	۶۶/۷	۲۸	۶۷/۳	۳۰/۷	۴۴/۷	
فومن	تعداد	۲۴۵	۱۳۲	۴۷	۱۳۷	۲۷	۵۹	۳۲/۸
	درصد	۱۰۰	۵۳/۹	۱۹/۲	۵۵/۹	۱۱	۲۴/۱	
لاهیجان	تعداد	۴۱۶	۱۴۸	۷۲	۱۰۹	۴۰	۷۱	۲۱/۲
	درصد	۱۰۰	۳۵/۶	۱۷/۳	۲۶/۲	۹/۶	۱۷/۱	
لنگرود	تعداد	۲۲۶	۵۲	۷۳	۷۸	۲۴	۳۲	۲۲/۹
	درصد	۱۰۰	۲۳	۳۲/۳	۳۴/۵	۱۰/۶	۱۴/۲	

مأخذ: مرکز آمار ایران، سازمان برنامه و بودجه استان گیلان.

نمودار ۵۰- مقایسه میزان برخورداری روستاهای استان از خدمات اجتماعی به تفکیک شهرستان



نمودار ۵۱- مقایسه میزان برخورداری روستاهای استان از خدمات زیربنایی به تفکیک شهرستان



فصل بیستم - محیط زیست

۲۰-۱- مناطق حفاظت شده

در جدول شماره ۲۰-۱، مشخصات مناطق حفاظت شده و پناهگاه‌های وحش استان ارائه شده است:

جدول ۲۰-۱- خلاصه مشخصات مناطق حفاظت شده پناهگاه‌های حیات وحش استان

نوع مدیریت	نام منطقه	شهرستان	مساحت (هکتار)	سال تأسیس	نوع اکوسیستم	عمده‌ترین جانوران
الف - مناطق تحت مدیریت کامل						
منطقه حفاظت شده	سیاه کیشم	بندر انزلی	۳۵۱۵	۱۳۴۶	آبی	پرندگان و آبزیان
منطقه حفاظت شده	لیسار	تالش	۳۱۲۵۰	۱۳۴۸	مرتفع - جنگل کوهستان	پرندگان، پستانداران
پناهگاه حیات وحش	سلکه	صومعه سرا	۳۶۰	۱۳۴۹	آبی	آبزیان - پرندگان مهاجر
پناهگاه حیات وحش	لوندویل	آستارا	۹۴۹	۱۳۴۹	ساحلی - بوته زار	پرندگان - آبزیان
پناهگاه حیات وحش	امیرکلاهی	لاهیجان	۱۲۳۰	۱۳۴۹	ساحلی	پرندگان - آبزیان
اثر ملی طبیعی	سوسن چلچراغ	رودبار	۶ درصد	۱۳۵۵	کوهستانی مرتفع	گل نادر سوسن چلچراغ
اثر ملی طبیعی	سرو هرزویل	رودبار	۰/۶	-	مسکونی	سرو کهن هرزویل

ب - مناطق تحت مدیریت نسبی

منطقه شکار ممنوع	استیل آستارا	آستارا	۱۵۰	۱۳۷۳	آبی	پرندگان مهاجر
منطقه شکار ممنوع	ناواسالم	تالش	۵۰۰۰	۱۳۷۲	مرتفع، جنگل	پستانداران
منطقه شکار ممنوع	سرخانکل	بندر انزلی	۱۵۰	۱۳۷۰	آبی	پرندگان - آبزیان

ج - منطقه پیشنهادی

منطقه پیشنهادی	درفک	لاهیجان - رودبار	۲۸۰۰۰	۱۳۷۴	مرتفع - جنگل کوهستان	پستانداران گیاهان

همان گونه که در جدول فوق دیده می شود، منطقه حفاظت شده «لیسار» در شهرستان تالش با مساحت ۳۱۲۵۰ هکتار (۳ ۷۳ درصد) بزرگ ترین منطقه حفاظت شده استان بوده و دارای اکوسیستم مرتع، جنگل و کوهستان می باشد و زیستگاه آبزیان و پرندگان مهاجر محسوب می شود. مناطق حفاظت شده سوسن چلچراغ و سرو هرزویل رودبار با مساحت ۰/۶ هکتار (۰/۰۱ درصد) کوچکترین منطقه حفاظت شده استان بوده و دارای اکوسیستم کوهستانی مرتفع و مسکونی می باشد و محل نگه داری گل نادر سوسن چلچراغ و سرو کهن هرزویل محسوب می شود.

۲۰-۲- اکوسیستم ها

با توجه به این که در بحث های عمومی می توان اکوسیستم های بزرگ را تحت نام واحدهای طبیعی عمده و براساس ارتفاع، پتانسیل ها و مشکل ناهمواری های منطقه طبقه بندی نمود و اکولوژی را در قالب بندی اقلیم و توپوگرافی گنجانید، باید اذعان نمود که اصالت کار به استفاده از مفاهیم دانش اکولوژی و تشریح اکولوژی طبیعی منطقه تأکید داشته و ضمن ارائه قالبی علمی تر، نوع تقسیم بندی را وابسته به محیط می نماید. لذا در

تشریح اکوسیستم‌های استانی به تقسیم‌بندی زیر اکتفا نموده و در کنار آن به‌طور اجمال وضعیت ارتفاعی و توپوگرافیک منطقه نیز تشریح می‌گردد. براین اساس، دو قالب زیستگاه‌های گیاهی و زیستگاه‌های جانوری، الگوی بحث قرار می‌گیرد.

۲۰-۲-۱- زیستگاه‌های گیاهی

اکوسیستم‌های جنگلی و خاستگاه عناصر گیاهی: کشور ما از نظر تقسیم‌بندی سرزمین‌های گیاهی، در منطقه و سیستم گیاهی «هولارکتیک» واقع شده و خود از نظر اقالیم جغرافیای گیاهی به نواحی فرعی تری تقسیم می‌گردد. این منطقه یکی از نواحی و سیستم گیاهی ناحیه اروپا - سبیری است. نفوذ عناصر این منطقه با ویژگی‌های خاص سیستماتیک، فیلوژنیک و کلبماتیک در شمال کشور و جای‌گیری گونه‌های تشکیل دهنده آن با شرایط زیستی این منطقه، رویش‌های گیاهی و به‌ویژه اکوسیستم‌های جنگلی شمال کشور را به وجود آورده است. خاستگاه عناصر گیاهی شمال کشور، منطقه وسیع اروپا - سبیری است که قسمت‌های بسیار وسیعی از اروپا و آسیا در قلمرو و قطب و نیمکره شمالی را در بر می‌گیرد.

این ناحیه رویشی در ایران با قلمرو یا حوزه رویشی «هیرکانی» مشخص می‌شود که خود بخشی از پروانس پونتیک یا سرزمین‌های اطراف دریای اطراف دریای سیاه است و به نوبه خود از دو حوزه رویشی هیرکانی و اکسینی (برگرفته از نام قدیمی دریای سیاه) تشکیل شده است. حوزه «اکسینو هیرکانی» در جنوب شرقی ناحیه رویشی اروپا - سبیری واقع شده و شامل سواحل جنوبی دریای سیاه، دریای خزر و دامنه‌های مجاور آن است و سواحل جنوبی دریای خزر و شیب‌های شمالی البرز، از دره ارس تا بخش‌های فوقانی رودخانه اترک در خراسان جزو ناحیه «هیرکانی» است که پوشش گیاهی آن انبوه، متراکم و دارای ساختمانی چند اشکوبه بوده و باقی مانده رویش‌های معتدل اواخر دوران سوم می‌باشد. حدود ۵۰ درصد از فلور ایران در ناحیه «هیرکانی» انتشار دارد. تعداد درختان این ناحیه را به ۸۰ گونه و تعداد درختچه‌های آن را بالغ بر ۵۰ گونه ذکر کرده‌اند. منطقه «هیرکانی» که با یک نوع رویش‌های جنگلی «مزوفیل» قدیمی وابسته به دوران سوم مشخص می‌شود، دارای جنگل‌هایی با اشکوب متمایز از هم است. اشکوب راش این منطقه با جنگل‌های اروپا به‌ویژه جنگل‌های راش بالکان وابستگی و قرابت دارد. ویژگی این ناحیه رویشی، فقدان گونه‌های بازدانه بوده و فقط تعداد معدودی از این گروه گیاهی و در وسعت رویشگاه‌های محدود در ترکیب جنگل‌های «هیرکانی» وجود دارد. پوشش گیاهی خزر به علت برخورداری از بارندگی و رطوبت فراوان، دارای سیمای منحصر به فردی بوده و به علت فقدان دوره خشکی حقیقی تابستانه نسبت به فلور مدیترانه شباهت کمتری نشان می‌دهد، در حالی که به فلور قفقاز جنوبی و کناره شمال شرقی ترکیه و به طریق اولی با رستنی‌های اروپا - سبیری همخوانی بیشتری دارد. این حوزه رویشی حاوی بسیاری از گونه‌های ناحیه معتدل اروپا بوده و اساساً جنگلی است که عمدتاً از درختان و درختچه‌های خزان‌کننده تشکیل یافته است. بارندگی سالانه در این حوزه از ۴۷۵ میلی‌متر تا ۲۵۰۰ میلی‌متر متغیر بوده و از غرب به طرف شرق کاهش می‌یابد. به علت اختلاف ارتفاع زیاد، جنگل‌ها دارای اشکوب‌های متعددی با جوامع درختی متفاوتی بوده و به نظر می‌رسد که مرز تقریبی این اشکوب‌ها با زیاد شدن ارتفاع از غرب به شرق با کاهش تدریجی بارندگی و افزایش محسوس گرما بالا می‌رود. جنگل‌های «هیرکانی» تا ارتفاع ۲۵۰۰ متر از سطح دریا گسترش یافته‌اند و از شمال به جنوب و از غرب به شرق پوشش گیاهی آنها تقلیل می‌یابد. از نظر جغرافیای گیاهی، حوزه «هیرکانی» به‌طور خالص متعلق به این قلمرو نبوده و می‌توان آنها را وابسته به گروه‌های زیر طبقه‌بندی

نمود:

- گروه «اروپا - سبیری»؛

- گروه «هیرکانی»؛

- گروه گیاهانی که در هر دو ناحیه رویشی «اکسینی» و «هیرکانی» یافت می‌شوند؛

- گروه گیاهانی که ویژه ناحیه «اکسینی» بوده و در «هیرکانی» یافت نمی‌شود؛

- گروه «مدیترانه‌ای»؛

- گروه «شبه ژاپنی»؛

- گروه مدیترانه‌ای «اروپا - سبیری».

حال اگر بخواهیم جوامع گیاهی «هیرکانی» را براساس ارتفاع طبقه‌بندی کنیم، جوامع زیر را مجزا خواهیم داشت:

۱- جامعه بلوط - شمشادستان که ویژه رستنی‌های ماسه‌ای و نفوذپذیر کرانه خزر است؛

۲- جامعه بلوط ممرزستان، که جنگل‌های مخصوص پایین بند دامنه‌های شمالی گیلان است و گونه بلوط به علت بهره‌برداری زیاد پسروی شدید نموده و تیپ جنگل در جهت شرق به جامعه بلوط - آزاد تبدیل می‌شود؛

۳- جامعه انجیلی ممرزستان که «پوشاننده شیب‌های تند سواحل خزر بوده و عناصر شاخص آن انجیلی و ممرزند. این جامعه به شدت مورد بهره‌برداری واقع شده و در دره‌های مرطوب برخی گونه‌های نم‌پسند نظیر لرگ و توسکای قشلاقی نیز وارد می‌شوند.

۴- جامعه راشستان.

اکوسیستم‌های مرتعی در حوزه خزری به اشکال زیر دیده می‌شوند:

مراعات جنگلی: که در واقع کف پوش جنگل‌های کم پشت جلگه‌ای تا دامنه‌های ارتفاعات این جلگه‌ها بوده و مورد تعلیف دام قرار می‌گیرد. در این مراعات توسعه متراکم برخی گونه‌ها، امکان توسعه بستر علفی را از بین برده، ولی گونه‌های انواع دم اسب و سرخس‌ها گسترش یافته‌اند. گندمیان با ارزش پایا در این مراعات بسیار فقیرند.

مراعات مشجر: این مراعات روی اراضی ساحلی شنی مرطوب گسترده‌اند. سطح آب زیرزمینی در این مراعات بالا بوده و شوری خاک و آب گرفتگی زمستانه از عوامل محدود کننده رویش این مراعات‌اند. گونه‌های مرغوب گندمیان این مراعات در اثر بهره‌وری بی‌رویه به شدت محدود شده‌اند.

مراعات ییلاقی: این مراعات بالاتر از اشکوب تحت آبی قرار گرفته و دارای آب و هوایی سردند و گرایش به مراعات استپی دارند. گونه‌های این مراعات، از گندمیان و گونه‌های بالش و ش کوه‌های مرتفع ایران - تورانی بوده و جزء رویش‌های کوهسری محسوب می‌شوند و در برابر عوامل محدوده کننده رویشی ارتفاعات (باد، سرما، تعریق و شدت روشنایی) بسیار مقاومند. در ارتفاع بیش از ۳۰۰۰ متری نیز انواع گونه‌های خانواده گرامینه، لگومینوز و چتریان، پوشش گیاهی عمده را تشکیل می‌دهند.

مراعات جلگه‌ای و دشتی: این مراعات در روند توسعه اراضی زراعی به شدت کاهش یافته و محدود شده‌اند، به‌طوری‌که در شرایط کنونی بیشتر ارزش کشاورزی یافته‌اند. علی‌رغم این‌که مراعات جنگل‌های شمال بیشترین آسیب را در جریان دامداری در جنگل‌ها دیده‌اند، این مراعات هنوز عمده‌ترین چراگاه‌های دام‌های

مردم محلی به شمار می آیند.

۲۰-۲-۲- زیستگاه های جانوری

تمامی مناطق از مرتفع ترین قله تا نوار ساحلی زیر خط تراز صفر را شامل می گردد، ولی مهم ترین تپ های زیستگاهی جانوری در زیر مجموعه زیر قرار می گیرد:

کوه های کم پشت جنگلی، مناطق کوهستانی غیر مشجر، مرتعی و کم شیب، ارتفاعات صخره ای و شکاف کوه ها و غار ها، مراتع ییلاقی، نواحی جنگلی کوه های البرز، جنگل های انبوه و جنگل های میان بند، بیشه زار ها، اراضی دشتی، بوته زار ها و نواحی تالابی و بیشه زار های اطراف آن، کشتزار ها و سواحل خزر که حالت کلی تر آن شامل زیستگاه های مختلف پستانداران، پرندگان، خزندگان و دوزیستان و اکوسیستم های آبی برای آبزیان است.

جدول ۲۰-۲- خلاصه وضعیت اکوسیستمی و امکان احیای مناطق تحت مدیریت

وضعیت اکوسیستم	عنوان تخریب								منطقه تحت مدیریت
	قابل احیا	در حال تجدید حیات	زباله	برداشت غیر مجاز	جرای بی رویه	بالا آمدن آب دریای خزر	آلودگی آب	تصرفات انسانی	فرسایش طبیعی
*	*				*		*	*	منطقه حفاظت شده سیاه کیشم
*	*				*		*	*	منطقه حفاظت شده لیسار
*	*	*				*	*	*	پناهگاه حیات وحش سلکه
*	*	*				*	*	*	پناهگاه حیات وحش لوندویل
*	*	*				*	*	*	پناهگاه حیات وحش امیرکلاویه
*	*	*		*	*		*	*	اثر ملی طبیعی سوسن چلچراغ
*	*	*		*	*		*	*	اثر ملی طبیعی سرزویل ^۱
*	*	*		*	*		*	*	منطقه شکار ممنوع استیل آستارا
*	*	*		*	*		*	*	منطقه شکار ممنوع ناواسالم
*	*	*		*	*		*	*	منطقه شکار ممنوع سرخانگل
*	*	*		*	*		*	*	منطقه پیشنهادی در فک

۱- سرو هرزویل در مراسم مذهبی جهت آویز علایم خسارت می بیند.

۲۰-۳- عوامل اصلی آلوده کننده

استان گیلان با ۱۴۷۱۱ کیلومتر مربع مساحت و حدود ۲/۲ میلیون نفر جمعیت، ۰/۹ درصد مساحت و ۳/۸ درصد جمعیت کشور را در اختیار دارد. از نظر طبیعی، حدود ۳۴/۸ درصد اراضی آن را زمین های جلگه ای (کمتر از ۱۰۰ متر ارتفاع از سطح دریای آزاد) ۲/۲ درصد اراضی کوهپایه ای (واقع در ارتفاع ۱۰۰ تا ۵۰۰ متر) و ۵۲/۱ درصد اراضی کوهستانی با ارتفاع بیش از ۵۰۰ متر تشکیل می دهد. از کل جمعیت استان حدود ۸۹۰ هزار نفر (۴۰ درصد) در ۳۱ نقطه شهری و بیش از ۱/۳ میلیون نفر (۶۰ درصد) در ۲۷۴۸ روستای آن سکونت دارند. تراکم نسبی جمعیت استان بیش از ۱۵۰ نفر در کیلومتر مربع است که حدوداً برابر میانگین کشوری می باشد. حدود ۲/۴ درصد مساحت استان را نقاط شهری در اختیار دارد. شهر های استان

مجموعاً ۳۴۶/۶ کیلومتر مربع مساحت دارند. به استثنای شهرهای رودبار، لوشان، منجیل و ماسوله با مجموع حدود ۲۵ کیلومتر مربع، مساحت، ۲۷ شهر دیگر استان در ناحیه جلگه‌ای قرار دارند و این بدان معناست که حدود ۶/۵ درصد مساحت ناحیه جلگه‌ای را مساحت شهرهای این ناحیه تشکیل می‌دهد. از کل ۸۹۰ هزار نفر جمعیت شهری استان، تنها حدود ۲۸ هزار نفر یا ۳/۲ درصد در شهرهای کوهپایه‌ای و کوهستانی زندگی کرده و بقیه، یعنی ۸۶۲ هزار نفر در شهرهای جلگه‌ای سکونت دارند.

به نظر می‌رسد توزیع جمعیت روستایی بر اساس واحدهای طبیعی استان نیز با کم و بیش تفاوتی به همین نسبت میان جلگه و کوهپایه و کوهستان انجام گرفته باشند. در نخستین ارزیابی از توزیع فضائی و جغرافیایی جمعیت می‌توان گفت که حدود ۹۰ درصد جمعیت استان با تمام فعالیت‌های تبعی و سکونت و ارتباطی خود، بارگذاری سنگینی بر ناحیه جلگه‌ای که حدود یک سوم استان را شامل می‌شود وارد آورده است. گیلان با ۳۶۰ هزار هکتار اراضی زیرکشت (عمدتاً در جلگه) که حدود ۲۴/۴ درصد مساحت استان را تشکیل می‌دهد، یک منطقه فعال کشاورزی در مقیاس ملی و سرزمینی است. برای تداوم این فعالیت سالانه، حدود ۸۹ هزار تن انواع کودهای شیمیایی به مصرف می‌رسد. در همین حال سالانه حدود ۲ میلیون لیتر انواع سموم شامل علف کش، قارچ کش و انواع حشره کش و آفت کش در استان به مصرف می‌رسد. بیش از ۵۶۵ هزار هکتار جنگل و ۲۲۴ هزار هکتار مرتع، حدود ۳۸ رودخانه بزرگ و کوچک و تعداد زیادی نهر، از جمله نهاده‌های طبیعی استان به شمار می‌رود. از فضای حیاتی استان علاوه بر ۲/۲ میلیون نفر جمعیت انسانی، حدود ۲/۵ میلیون رأس دام نیز استفاده می‌کنند. از قلمرو آبی استان سالانه حدود ۲۷ هزار تن انواع ماهی صید می‌شود که نه تنها برای استان، بلکه برای کشور یک منبع مهم تغذیه به شمار می‌رود. علاوه بر آن، سالانه حدود ۱۳ هزار تن ماهی از استخرهای پرورش ماهی در استان صید می‌شود که بدین ترتیب، حجم صید سالانه استان به حدود ۴۰ هزار تن می‌رسد.

در کنار این حجم وسیع و متمرکز از فعالیت‌های بخش کشاورزی و خدمات در ناحیه جلگه‌ای، قسمت عمده صنایع بزرگ و کوچک نیز با قرارگیری در حاشیه شهرها یا استقرار به صورت مجتمع‌های صنعتی در این استان فعالیت دارند. صنایع استان گذشته از طبقه‌بندی استاندارد، برحسب نوع فعالیت، از یک نظر دیگر نیز قابل دسته‌بندی هستند، بدین ترتیب که گروهی از فعالیت‌های صنعتی مانند شیلات، چوب، برنجکوبی، چای خشک کنی، ابریشم کشی یا صنایع غذایی، هم‌پوندی عمودی با تولیدات کشاورزی دارند، لیکن گروهی دیگر مانند صنایع شیمیایی، الکترونیک و نظایر آن که از جمله صنایع آلوده‌ساز هستند، با محیط شکننده گیلان، چندان سازگاری ندارند. برقراری یک نظم منطقی در استقرار و مکانیابی صحیح این صنایع، به طوری که کمترین آسیب‌های اکولوژیک را وارد سازند، در منطقه‌ای به شدت در هم فشرده و متراکمی مانند گیلان، به تصویر و تصور دقیق از وضعیت کنونی و روند تحولات آینده این مناسبات نیاز دارد. مثال‌هایی از این بارگذاری‌های صنعتی را در میان ارقام زیر می‌توان یافت:

مجموعاً ۸۹۵ واحد صنعتی مختلف جدای از ۱۸۰۰ کارخانه برنجکوبی و ۹۸ کارخانه چای خشک کنی در استان گیلان مستقرند که عبارت‌اند از:

- ۱۴۱ واحد صنایع غذایی؛
- ۱۰۴ واحد صنایع نساجی؛
- ۲۸۰ واحد صنایع چوب و سلولزی و کاغذ؛

۷۷- واحد صنایع شیمیایی و دارویی (۱۶ واحد نسبتاً بزرگ)؛

۱۸۵- واحد صنایع معدنی غیر فلزی (۲۱ واحد بزرگ)؛

۷۲- واحد صنایع ماشین آلات فلزی.

۴۳/۳ درصد این صنایع مجموعاً با ۳۸۷ واحد صنعتی در رشت و رودبار واقعند که شامل واحدهای بزرگ می‌باشند. از شش گروه صنایع طبقه‌بندی شده فوق، ۱۰۰ درصد دارای آلودگی آب و خاک، ۴۷ درصد دارای آلودگی صوتی، ۶۵ درصد دارای آلودگی هوا هستند.

روزانه حدود ۱۲/۸ میلیون متر مکعب هوا از طریق آگزوز خودروها آلوده شده و ۱۰۸۲ کیلوگرم سرب در محیط استان وارد می‌گردد. تعداد خوروها ظروف ۴ سال نسبت به سال ۱۳۶۶، سه برابر شده است. مصرف سالانه گاز و تیل استان در سال ۱۳۷۲ نسبت به ۱۳۵۷، ۱۳۸ درصد افزایش داشته و مصرف بنزین در همین فاصله، ۱۵۹ درصد افزایش یافته است. این در حالی است که ۵۰ هزار هکتار جنگل مخروبه و ۲۰ هزار هکتار مرتع فقیر موجود بوده و هر ساله دو هزار هکتار زمین زراعی نیز از زیرکشت خارج شده و عرصه ساختمان‌سازی می‌گردد.

اکثر صنایع آلاینده استان، واحدهای رنگرزی نساجی و تعدادی چرم‌سازی، روغن‌کشی، کاغذسازی، داروسازی، چینی‌سازی، فیبرسازی، آبکاری، پروفیل آلومینیم و لوازم خانگی، الکتریکی و فراورده غذایی و غیره است.

مهم‌ترین مواد آلاینده این واحدها شامل موارد زیر است:

مواد رنگی، میکروبی، مواد معلق، آمونیاک، اسید، سیانور، فلزات سنگین، کلراید، مواد آلی و سلولزی، نمک‌ها و چربی‌ها، مواد قلیایی و پاک‌کننده (دترجنت‌ها) نیترات، سود، سدیم، کلسیم، چربی، مواد نفتی (حلال‌ها)، لاتکس، گردوغبار، گازهای خانواده‌های کربن و ازت و گوگرد.

میدان‌های تخلیه فاضلاب‌های صنعتی، اکثر آب‌های سطحی، رودخانه - تالاب - آبگیرها و دریا بوده و موجبات آلودگی آب‌های زیرزمینی را فراهم می‌آورد. بیشتر این فاضلاب‌ها از سه طریق زیر به دریا راه پیدا می‌کند:

- از طریق رودخانه‌ها به تالاب انزلی تخلیه شده و در نهایت به دریا می‌ریزد (واحدهای مستقر در حوضه آبریز رودخانه سیاهرود (زرجوب) و گوهرود و دشت فومنات و تولمات. در طی این مسیر، حوضه خودپالایی محدودی (به دلیل میزان زیاد فاضلاب و دبی کم رودخانه سرعت زیاد آب به خاطر شیب بستر رود) را می‌دهد؛

- توسط رودخانه مستقیماً به دریا می‌ریزد، مثل روغن‌کشی گنجه و چرم رودبار که در حاشیه سفیدرود واقعند؛

- مستقیماً به دریا تخلیه می‌شود، مثل پساب فیبرایران.

مواد زائد جامد صنعتی استان نیز بالغ بر ۳۲۹۲/۱۶ تن در سال بوده و روش‌های زیر را در مورد دفع بکار گرفته‌اند:

- خروج از استان برای رسوبات خطرناک (پارس خزر) و تصفیه‌خانه‌ها. کارخانه پارس خزر تولید کننده لجن حاوی کروم شش ظرفیتی، سیانور و انواع اسید است که مواد زائد خود را به خارج از استان انتقال می‌دهد؛

- دفع غیر اصولی در محیط‌های نزدیک شهر. صنایعی مثل آلیان گیلان، الکترونیک گیلان، دارویی سبحان، مواد خطرناک خود را در اراضی پیرامون کارخانه تخلیه می‌کنند؛

- سوزاندن؛

- بازیافت و فروش ضایعات؛

- انتقال به محل دفع زباله‌های شهری.

۱۶ کارخانه بسیار بزرگ، مواد زائد جامد خود را به سراوان (محل دفع نهایی زباله شهر رشت) حمل می‌کنند. از طرف دیگر با خوشبینانه‌ترین برآورد، جمعیت استان طی ۲۵ سال آینده به دو برابر تعداد کنونی، یعنی حدود ۵ میلیون نفر خواهد رسید. با فرض ثابت ماندن استاندارد و توقعات زندگی در شرایط کنونی و عدم تغییر در نسبت جمعیت شهری و روستایی، همچنین ادامه چنین تمرکزی در بخش جلگه، می‌توان تصور کرد که در آینده‌ای نه چندان دور، در جلگه گیلان بیش از ۵۰ شهر با حدود ۱/۸ میلیون نفر جمعیت و فضای سکونتی و به همین نسبت فضای سکونتی روستایی، فضای حیاتی زیادی را اشغال می‌کند. به همین ترتیب توسعه راه‌ها، خطوط انتقال نیرو، صنایع، کارگاه‌ها، مراکز عرضه خدمات و دیگر فضاهای ضروری، سطح قابل توجهی از ناحیه جلگه‌ای را به خود اختصاص خواهد داد. در چنین شرایطی، کیفیت محیط زیست، این تکیه‌گاه مهم حیاتی و ضامن برقراری و تداوم رابطه معقول و متعارف انسان و محیط، به شدت در هم خواهد ریخت و آثار ناگوار و جبران‌ناپذیری را بر جای خواهد گذاشت. نکته مهم این‌که تخریب محیط زیست به همان نسبت که به دلیل انعطاف‌پذیری اکوسیستم طبیعی به کندی صورت می‌گیرد، ترمیم یا احیای آن نیز به زمان طولانی‌تر نیاز دارد.

شرایط کنونی و روند تحولات نشان می‌دهد که گیلان در میان استان‌های کشور بیش از حد به آستانه اشباع ظرفیتی و آستانه شکنندگی نزدیک شده و ضرورت در اختیار داشتن ابزار تصمیم‌گیری به صورت یک طرح اجرایی، بیش از پیش احساس می‌شود. تعیین استراتژی‌ها و کادربندی سیاست‌های توسعه خاص و هدف‌گذاری‌های کمی و برآوردهای دقیق کمی، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر و سریع را می‌طلبد. با آگاهی از کم و کیف توسعه و روند تحولات از طرفی و اشراف بر توان و ظرفیت‌پذیری محیط از طرف دیگر و همچنین مد نظر قرار دادن کلیه مؤلفه‌های آن می‌توان به برقراری توازن مطلوب میان ظرف و مظروف پاری رساند، نظم و نسق پایداری بر آن جاری و حاکم ساخت به نحوی که با اعمال مدیریتی خردمندانه بر محیط و جامعه به مراد توسعه دست یافت.

شیوه جمع‌آوری و دفع زباله در هر یک از مراکز شهری استان

یک برنامه جمع‌آوری زباله با حداقل نارسایی، چهار دیدگاه زیر را در بر می‌گیرد:

- سیستم مؤثر جمع‌آوری خانه به خانه (به طریق مکانیزه توسط وانت‌های کمپرسی دار)؛

- روش انبار موقت که کانتینرهایی در هر محل تعبیه و توسط شهرداری‌ها تخلیه می‌گردد؛

- روش سنتی توسط گاری‌های دستی که در بخش‌های با بافت ساختاری قدیمی شهر و عدم امکان استقرار

کانتینر یا استفاده از وانت‌های کمپرسی، کارایی دارد؛

- استفاده از مخازن درب‌دار با ظرفیت‌های بالا برای هر محله که توسط کامیون‌های «فان» انتقال می‌یابد.

بسیاری از شهرها باید سیاستی تلفیقی از دیدگاه‌های فوق را با توجه به ساختار شهری سنت‌ها، کیفیت و

کمیت زباله‌های شهری و امکانات شهرداری‌ها برگزینند تا حداقل نارسایی را در جمع‌آوری زباله از مبدای تولید تا منتهای دفع داشته باشند. علی‌رغم تلاش‌های گاه شتاب‌آلود، برای مکانیزه شدن جمع‌آوری زباله توسط وانت‌های کمپرسی، هنوز راه زیادی تا پاسخگویی به نیازهای شهری در ۳۳ شهر استان در پیش دارند. در این بین فقط شهر رشت توانسته با تلفیقی از دیدگاه‌ها و بارگزاری بیشتر روی وانت‌های کمپرسی، تا حدی این مهم را انجام دهد و در کنار آن، شهرهای بندرانزلی و لاهیجان هنوز راه درازی در پیش دارند. تقریباً در تمامی ۳۰ شهر باقی‌مانده، روش مکانیزه هنوز دور از دسترس بوده و سیستم جمع‌آوری بیشتر به طریق دستی انجام می‌گیرد، یعنی از ۵۰۴ تن زباله روزانه استان تنها، جمع‌آوری ۲۰۵ تن آن به‌نحوی مکانیزه است. در کنار مسئله زباله‌های خانگی، وضعیت زباله‌های بیمارستانی و صنعتی با توجه به توسعه روزافزون این دو بخش نیز تابع مدیریتی در خور نیست و تنها جهت رفع مسئولیت انجام می‌گیرد. در این بین زباله‌های ۱۷ مرکز بهداشتی درمانی و ۱۰ بیمارستان شهری، و در مجموع حدود ۴۳۴۰ کیلو زباله بیمارستانی به سراوان انتقال می‌یابد و همراه با زباله‌های خانگی و صنعتی دفن می‌گردد. با توجه به مسئله شیرابه‌ها، آب‌های زیر سطحی و جاری منطقه، استفاده دام‌ها از زباله برای تغذیه، بازیافت بدون مدیریت پلاستیک توسط افراد نیازمند، همه و همه به دامن زدن آلودگی‌های ناشی از دفن غیر اصولی زباله، کمک می‌کنند. با این همه، تنها ۳ بیمارستان در استان از زباله سوز برای معدوم ساختن زباله‌های بخش‌های جراحی و درمانی استفاده می‌کنند و ۲ بیمارستان نیز در حال راه‌اندازی دستگاه‌های خود می‌باشند. مدیریت زباله‌های بخش درمانی، باید سرعتی انکارناپذیر در پیش داشته باشد تا مانع بروز اپیدمی‌های بزرگ در منطقه‌ای چنین مساعد گردد.

بیش از هفتاد درصد زباله‌های خانگی شهرهای استان، مواد آلی است و شرایط دلپذیری را برای رشد و توسعه باکتری‌ها فراهم می‌آورد. در کنار اینها حدود ۳۵۰ واحد بزرگ و بسیار بزرگ صنعتی در استان فعالیت دارند که بیش از نیمی، یعنی ۵۱ درصد آنها در محدوده شهر رشت و شهر صنعتی واقعند و سیستم دفع آنها، اطراف کارخانه یا حمل به سراوان می‌باشد. تنها یک کارخانه دارای زباله خطرناک است که از استان خارج می‌گردد. در برآورد حجم و مقدار زباله صنعتی، ارائه عددی دقیق مشکل است و حتی برآورد تخمینی را ناممکن می‌سازد؛ زیرا مدیریت بسیار ضعیفی بر آن حاکم می‌باشد. ۹۰ درصد زباله‌های شهری مستقیماً به داخل رودخانه تخلیه می‌گردد که رقمی بسیار تأسف بار است.

دفن بهداشتی زباله، یکی از روش‌های همه‌گیر در استان است؛ چراکه زباله سوزی هنوز در واحدهای درمانی با مقیاس کوچک انجام می‌گیرد و تبدیل زباله به کمپوست در مراحل اولیه طراحی و مطالعه است. از این رو دفن بهداشتی ممکن‌ترین و گسترده‌ترین حالت بوده و خود محدودیت‌هایی را به دلیل شرایط خاص استان مثل مشکل آب‌های سطحی و زیرزمینی، توپوگرافی، فقدان اراضی بایر، پراکندگی جمعیت و رودخانه‌های متعدد را به همراه دارد. موارد مشترک جایگاه‌های دفع زباله در ۳۱ شهر استان بدین شرح است:

- مجاورت با مناطق مسکونی (۲۱ جایگاه)؛
- عدم وجود موانع دید (۱۶ جایگاه)؛
- نزدیکی با رودخانه و منابع آب‌های سطحی (۱۵ جایگاه)؛
- قرار گرفتن در محدوده شهری، (۱۰ جایگاه)؛

- محل تجمع احشام، (۲۰ جایگاه)؛
 - عدم وجود حصارکشی، (۱۹ جایگاه)؛
 - عدم وجود فضای کافی در آینده، (۱۴ جایگاه).
- در جدول شماره ۲۰-۳، نحوه مدیریت زباله شهری به تفکیک شهرهای استان مورد بررسی قرار گرفته و وضعیت این بخش به شرح زیر می باشد:
- وضعیت بهداشتی - زیست محیطی جایگاه های دفع دائم: با تأکید بر موارد مطرح شده، وضعیت جایگاه ها با مقادیر عددی ارزش گذاری گردیده تا قادر به مقایسه شهرها با هم باشیم. با توجه به نتایج بدست آمده، ملاحظه می گردد که هیچ شهری در استان دارای جایگاه دفع متناسب با معیارهای زیست محیطی نبوده و در حد پایین تر از صفر است و بسیاری از جایگاه ها تبعات منفی دارد که بیشترین مقدار مربوط به جایگاه سراوان با مقدار (۴-) و کمترین مقدار (۵/۰-) مربوط به منجیل می باشد. جایگاه سراوان مجموعه ای از موارد ذکر شده قبلی همراه با مقدار زیادی شیرابه زباله دارد.
- تقسیم بندی جایگاه های دفع دائم: از جایگاه های دفع دائم در ۳۱ شهر استان این موارد قابل تعمق است:
 - ده جایگاه در داخل محدوده های شهری؛
 - هشت جایگاه در فاصله بیش از ۲ کیلومتری شهر؛
 - هفت جایگاه در جنگل؛
 - چهار جایگاه در مجاورت سیستم های آبی (رودخانه، تالاب ها، آبگیرها و سواحل دریا)؛
 - یک جایگاه در مزارع برنج؛
 - یک جایگاه متغیر بوده و هر از چندی در نقطه ای تخلیه صورت می گیرد.
- تقسیم بندی از لحاظ تعداد وسایل نقلیه رفتگران: در سطح استان ۸۱ وانت نیسان و ۷۳ وسیله نقلیه سنگین شامل خاور، کمپرسی، بولدزر و لودر موجود است که نزدیک به نیمی از امکانات مربوط به شهر رشت با ۷۶ خودروی وانت و سنگین می باشد. تعداد کل رفتگر استان ۱۱۶۰ نفرند که نیمی از آنها یعنی ۵۰۰ نفر در شهر رشت مشغول به فعالیت هستند و تقسیم بندی شهرهای دیگر به شرح زیر است.
- بیش از یکصد نفر (شهر بندرانزلی با ۱۰۲ نفر)؛
 - بین پنجاه تا صد نفر (شهرهای لاهیجان، لنگرود و رودسر)؛
 - بین بیست تا پنجاه نفر (شهرهای آستارا، آستانه اشرفیه، تالش - صومعه سرا، فومن، منجیل و رودبار)؛
 - بین ۱۰ تا بیست نفر (هفت شهر)؛
 - کمتر از ۱۰ نفر (۱۲ شهر).
- سراجه تولید زباله: سراجه میانگین تولید زباله در استان ۵۱۰ گرم برای هر نفر است در این بین، یازده شهر استان بالاتر از مقدار میانگین تولید سراجه زباله داشته و ۲۰ شهر نیز مقادیر پایین تر از میانگین را دارند. سراجه تولید زباله در شهر ماسوله ۱۸۰۰ گرم برای هر نفر است که دلیل اصلی آن پذیرایی از توریست ها و ایرانگردهاست. شهر تالش نیز با سراجه تولید ۱۶۰ گرم برای هر نفر، کمترین مقدار را داراست که دلیلی برای آن متصور نیست، مگر آن که ضعف مدیریتی در جمع آوری زباله حاکم باشد.
- تعداد رفتگر برای هر هزار نفر شهروند: میانگین استانی ۱/۳ نفر برای هر یک هزار نفر شهروند می باشد که در این بین، شهرهای ماسوله (۶/۳ نفر)، منجیل (۲/۹)، رودبار (۲/۱) و رشت و لاهیجان (۱/۴) بیشتر از میانگین و

کمترین تعداد در شهرهای ماسال و رضوان شهر (۰/۶) یعنی یک رفتگر برای هر ۱۷۶۱/۲ نفر و لشت نشا و پره سر (۰/۸) برای هر ۱۲۵۶ نفر یک رفتگر اختصاص یافته است. نکته قابل تأمل، تعداد رفتگرهای شهر ماسوله برای هر هزار نفر است که ۶/۳ نفر می باشد که به علت نامعلوم بودن تعداد ایرانگرد این شهر، نمی توان کمیت را مورد مطالعه قرار داد. به عنوان جمع بندی وضع موجود، می توان گفت که روزانه ۲۲۰۰۰ تن مواد زائد جامد شهری در سطح کشور جمع آوری می شود که استان گیلان با دارا بودن تنها ۴ درصد از جمعیت و ۹ درصد از وسعت کشور، حدود ۲/۳ درصد زباله های شهری را تولید می کند. شایان ذکر است که مقدار زباله جمع آوری شده در سطح استان بر حسب آمار موجود بوده و چون مدیریت دفع در همه جا اعمال نمی شود، رقم درست، غیر قابل دسترسی می باشد.

جدول ۲۰-۳- مدیریت زباله شهری به تفکیک شهرها

شهر	جمعیت شهری (۱۳۷۱ نفر)	میزان زباله شهری (۱۳۷۱ کیلوگرم در روز)	وسایل نقلیه شهرداری در رابطه با زباله		تعداد رفتگر (نفر)	تعداد جایگاه موقت زباله در سطح شهر	وضعیت جایگاه دفع دائم	سرانه تولید زباله (نفر کیلو)	تعداد رفتگر برای هر هزار شهروند	وضعیت بهداشتی زیست محیطی جایگاه دفع دائم	شیوه جمع آوری			
			وانت خودرو	خودروی سنگین							مکانیزه	انبار موقت	گاری دستی	مخازن با ظرفیت بالای درب دار
آستارا	۲۹۵۲۴	۲۰۷۴۸	۳	۳	۳۷	۵	ده کیلومتری شهر	۰/۷	۱/۲	-۲/۵	+	+	-	
آستانه اشرفیه	۳۱۸۶۵	۱۲۰۰۰	-	۲	۳۷	۷	حاشیه رودخانه سفیدرود	۰/۳۷	۱/۲	-۳	-	+	+	-
املش	۱۰۷۵۷	۵۱۵۵	-	۱	۱۴	۲	داخل محدوده شهر	۰/۴۸	۱/۳	-۲/۵	-	+	+	-
بندرانزلی	۹۴۶۱۲	۴۸۵۵۷	۷	۴	۱۰۲	۵	هشت کیلومتری شهر-داخل تالاب انزلی	۰/۵۱	۱/۱	-۵	+	+	+	-
بندر کیشهر	۱۴۱۹۹	۵۵۰۰	-	۱	۱۴	۴	یک کیلومتری شهر-کنار دریا	۰/۳۹	۱/۰	-۳	-	+	+	-
پره سر	۶۲۷۹	۲۵۰۰	-	۱	۵	۶	یازده کیلومتری-داخل جنگل	۰/۴۰	۰/۸	-۲/۵	-	+	+	-
تالش (مشتبر)	۲۹۵۵۱	۱۳۹۴۷	-	۳	۳۶	-	پنج کیلومتری شهر	۰/۴۶	۱/۲	-۲	-	+	+	-
چابکسر	۱۱۰۵۳	۱۷۳۱	-	۳	۸	۹	داخل محدوده شهر	۰/۱۶	۰/۷	-۱/۵	-	+	+	-
خشکيجار	۷۵۲۲	۲۰۸۰	-	۱	۸	۱	سراوان-جنگل	۰/۲۷	۱/۱	-۴	-	+	+	-
خمام	۹۰۴۶	۴۱۹۳	۲	۳	۱۲	۴	سراوان-جنگل	۰/۴۶	۱/۳	-۴	+	+	+	-
رحیم آباد	۶۴۱۶	۴۸۹۱	-	۱	۶	۳	داخل محدوده شهر	۰/۷۶	۰/۹	-۳	-	+	+	-
رشت	۳۴۷۱۶۷	۲۰۵۲۱۸	۵۲	۲۴	۵۰۰	۳۲	سراوان-جنگل	۰/۵۹	۱/۴	-۴	+	+	+	-
رضوانشهر	۸۸۰۶	۲۳۰۷	-	۱	۵	۸	چهار کیلومتری شهر	۰/۲۶	۰/۲۶	۰/۶	-۲	+	+	+
رودبار	۱۰۶۴۲	۵۴۱۵	۲	۱	۲۲	-	دو کیلومتری شهر	۰/۵۱	۲/۱	-۲	+	+	+	-
رودسر	۲۹۸۳۶	۱۹۶۹۱	-	۳	۵۰	۱۷	داخل محدوده شهر-کنار دریا	۰/۶۶	۱/۷	-۲/۳	-	+	+	-
سنگر	۶۳۶۰	۲۸۴۷	۱	۱	۸	۱	سراوان-جنگل	۰/۴۵	۱/۳	-۴	-	+	+	-
سیاهکل	۱۱۸۵۷	۲۸۵۲	-	۱	۱۳	۱	داخل محدوده شهر	۰/۲۴	۱/۱	-۳	-	+	+	-
شت	۴۹۶۰	۲۱۲۴	-	۱	۶	۶	چهارده کیلومتری شهر-جنگل	۰/۴۳	۱/۲	-۱/۵	-	+	+	-
صومعه سرا	۲۵۸۸۰	۱۵۰۰۰	۱	۱	۲۸	۴	داخل محدوده شهر	۰/۵۸	۱/۱	-۳/۵	-	+	+	-

ادامه جدول ۲۰-۳- مدیریت زباله شهری به تفکیک شهرها

شهر	جمعیت شهری ۱۳۷۱ (نفر)	میزان زباله شهری ۱۳۷۱ (کیلوگرم در روز)	وسایل نقلیه شهرداری در رابطه با زباله		تعداد رفتگر (نفر)	تعداد جایگاه موقت زباله در سطح شهر	وضعیت جایگاه دفع دائم	سرانه تولید زباله (نفر کیلو)	تعداد رفتگر برای هر هزار شهروند	وضعیت بهداشتی زیست محیطی جایگاه دفع دائم	شیوه جمع آوری			
			وانت خودرو	خودروی سنگین							مکانیزه	انبار موقت	گاری دستی	مخازن با ظرفیت بالای درب دار
فومن	۲۹۰۲۱	۱۳۰۰۰	۱	۳	۲۷	۲	متغیر	۰/۴۵	۰/۹	-۱/۵	-	+	+	-
کلاچای	۱۴۰۲۱	۴۲۴۸	-	۲	۱۳	۲	داخل محدوده شهری	۰/۳	۰/۹	-۳	-	+	+	-
کوچصفهان	۸۰۴۶	۳۳۸۶	-	۱	۱۰	-	سراوان - جنگل	۰/۴۲	۱/۲	-۴	-	+	+	+
کومله	۵۴۷۵	۲۶۰۴	۱	-	۶	۲	۲/۵ کیلومتری شهر - رودخانه	۰/۴۷	۱/۱	-۳	-	-	+	-
لاهیجان	۵۰۹۵۴	۴۲۳۵۲	۵	۱	۷۴	۱۵	داخل محدوده شهر	۰/۸۳	۱/۴	-۲	+	+	+	-
لشت نشا	۱۱۷۲۸	۴۳۴۷	۱	۱	۹	۱	مجاور مزارع برنج	۰/۳۷	۰/۸	-۱/۵	-	+	+	-
لنگرود	۵۵۶۳۴	۴۰۹۹۰	۳	۴	۵۹	۶	داخل محدوده شهری	۰/۷۴	۱/۱	-۲/۵	+	+	+	-
لوشان	۱۰۶۲۳	۴۰۰۰	-	۱	۱۲	۵	پنج کیلومتری شهر	۰/۳۷	۱/۱	-۱/۵	-	+	+	-
ماسال	۱۴۹۰۰	۳۷۶۶	۱	-	۹	۲	داخل محدوده شهری	۰/۲۵	۰/۶	-۳	-	+	+	-
ماسوله	۷۸۸	۱۴۵۲	-	۱	۵	۱	سه کیلومتری شهر	۱/۸	۶/۳	-۲	-	-	+	-
منجیل	۶۹۲۸	۵۰۰۰	۱	۲	۲۰	۶	بیست و پنج کیلومتری شهر	۰/۷۲	۲/۹	-۰/۵	-	+	+	-
واجارگاه	۵۴۲۴	۲۵۰۰	-	۱	۵	۱	سه کیلومتری شهر	۰/۴۶	۰/۹	-۱	-	+	+	-
جمع	۹۱۰۲۷۴	۵۰۴۴۰۱	-	-	۱۶۰	-		۰/۵۱	۱/۳	-	-	-	-	-

فصل بیست و یکم - مراجع امنیتی و قضائی استان

۲۱-۱- امور امنیتی

۲۱-۱-۱- تعداد دستگیر شدگان توسط نیروی انتظامی

در جداول شماره‌های ۲۱-۱ و ۲۱-۲، جرایم اجتماعی و مفاسد اجتماعی انجام شده در استان در سال ۱۳۷۳ ارائه شده است. جدول شماره (۱-۲۱) نشان‌دهنده آن است که در بین جرایم اجتماعی استان، کلاهبرداری و سرقت‌های عادی بیشترین حجم جرایم را تشکیل داده و تعداد معتادان به مواد مخدر دستگیر شده با رقم ۲۸۷۳ نفر و مواد مخدر کشف شده با ۲۸۱۹۷۰۴۵ کیلوگرم نیز قابل توجه می‌باشد. جدول (۲-۲۱) نشان‌دهنده آن است که در مورد مفاسد اجتماعی در استان، مشروبات الکلی کشف شده با ۵۴۷۷۱۵ لیتر نشان‌دهنده خطر موجود از ناحیه موجود این نوع فساد در جامعه می‌باشد. پس از آن فیلم‌های ویدیویی غیرمجاز و عکس‌های مبتذل از عمده مفاسد اجتماعی موجود در استان می‌باشد.

جدول ۲۱-۱- جرایم اجتماعی در سال ۱۳۷۳

نوع	آدم ربایی	تعداد آدم ربایان دستگیر شده	کشف جسد	مرگ های مشکوک	قتل عمد	قاتلان	نزاع های دسته جمعی غیر مسلحانه	تلفات ناشی از نزاع ها		قتل غیر عمد	مفعولان ضرب و جرح	فاعلان ضرب و جرح	تظاهر به چاقو کشی	آتش سوزی عمد	آتش سوزی غیر عمد	سرقت مسلحانه (مورد)	سرقت های عادی				
								کشته	مجروح								اماکن	مالخیزی	وسایل نقلیه	احشام	جمل اسناد
تعداد	۱۳	۱۲	۸۹	۵۵	۲۴	۲۵	۳۸۳مورد	۲	۲۶۳	۳۰	۸۱۸۱	۷۴۲۹	۳۶	۵۵۰	۴۸	۴	۱۱۵۸	۱۱۲	۳۶۸	۴۰	۲۴۲

کلاهبرداری	سایر اختلاس دولتی	اختلاس غیر دولتی	خیانت در امانت	باجگیری و اخاذی	جرایم متفرقه	متکدیان	اراذل و اوپاش	تعداد موارد کشف شده	معتادان به مواد مخدر (دستگیر شده)	قاچاقچیان مواد مخدر	مواد مخدر کشف شده به KG	اتباع خارجی مجرم	کشف سلاح و مهمات		اموال فرهنگی
۳۴۱۳ فقره	۴	۱	۱۴۰	۴	۲۸۰۴	۱۳۶۱	۸۱	۱۴۲۹	۲۸۷۳	۱۹۹ نفر	۲۸۱/۹۷۰۴۵	۲۴۳	سلاح	مهمات (فشنگ)	قاچاق کشف شده
۳۴۱۳ فقره	۴	۱	۱۴۰	۴	۲۸۰۴	۱۳۶۱	۸۱	۱۴۲۹	۲۸۷۳	۱۹۹ نفر	۲۸۱/۹۷۰۴۵	۲۴۳	۸۵	۱۴۱۹	۲۶۷۸

جدول ۲۱-۲- مفاسد اجتماعی در سال ۱۳۷۲

نوع	زنای محصنه	زنای غیر محصنه	زنا با محارم	سایر جرایم جنسی	لواط	اماکن فساد و فحشا	مشروبات الکلی	نشریات و مجله	فیلم به حلقه	نوار	وسایل قمار	عکس
تعداد، مورد	۱۳۱ نفر	۱۷۵	۱۴	۲۷۱۶	۳۶۶	۳۰ نفر	۵۴۷۷۱۵ لیتر	۱۵۴	۳۴۴۱	۳۸۰۹	۴۵۵	۱۸۸۰ قطعه
تعداد، مورد	۱۳۱ نفر	۱۷۵	۱۴	۲۷۱۶	۳۶۶	۳۰ نفر	۵۴۷۷۱۵ لیتر	۱۵۴	۳۴۴۱	۳۸۰۹	۴۵۵	۱۸۸۰ قطعه

۲۱-۲- امور قضائی

۲۱-۲-۱- تعداد مراجع قضائی

در جدول شماره ۲۱-۳، تعداد مراجع قضائی استان به تفکیک شهرستان ارائه شده است:

جدول ۲۱-۳- تعداد مراجع قضائی به تفکیک

شهرستان سال ۱۳۷۴

شهرستان	دادگاه‌های تجدید نظر	دادگاه‌های عمومی
آستارا	۰	۳
آستانه اشرفیه	۰	۳
بندر انزلی	۰	۴
تالش	۰	۹
رشت	۵	۲۵
رودبار	۰	۳
رودسر	۰	۶
صومعه سرا	۰	۳
فومن - شفت	۰	۶
لاهیجان	۰	۷
لنگرود	۰	۳
کل استان	۵	۷۲

مأخذ: اداره کل دادگستری استان گیلان.

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، از مجموع ۷۷ دادگاه موجود در استان در سال ۱۳۷۴، ۷۲ دادگاه از نوع عمومی (۹۳/۵ درصد) و ۷ دادگاه از نوع تجدید نظر (۶/۵ درصد) بوده‌اند. دادگاه‌های تجدید نظر استان در شهرستان رشت متمرکز شده و این شهرستان با ۲۵ دادگاه عمومی (۳۴/۷ درصد) بیشترین تعداد و شهرستان‌های آستارا، آستانه اشرفیه، رودبار، صومعه سرا و لنگرود با ۳ دادگاه عمومی (۴/۱۶ درصد) کمترین تعداد دادگاه‌ها را دارا بوده‌اند.

۲۱-۲-۲- نوع و پرونده‌های وارده و مختومه

در جدول شماره ۲۱-۴، پرونده‌های وارده و مختومه مراجع قضائی استان در سال ۱۳۷۴ ارائه شده است:

جدول ۲۱-۴- پرونده‌های وارده و مختومه مراجع قضائی استان گیلان به تفکیک

شهرستان سال ۱۳۷۴

شهرستان	وارده		مختومه	موجودی پایان سال
	باقی مانده از سال قبل	در سال جاری		
آستارا	۳۲۴۴	۶۹۴۵	۶۷۷۳	۳۴۱۶
آستانه اشرفیه	۲۸۲۹	۸۱۷۲	۱۰۵۴۱	۱۲۱۰
بندر انزلی	۲۰۹۳	۸۴۹۳	۷۹۲۲	۲۶۶۴
تالش	۸۴۶۷	۱۶۱۳۱	۱۶۳۹۰	۸۲۰۸
رشت	۱۵۵۰۹	۵۷۵۸۸	۵۹۳۱۵	۱۳۷۸۲
رودبار	۱۵۳۶	۵۸۰۶	۵۷۹۸	۱۵۴۴
رودسر	۶۹۶۳	۱۰۷۸۱	۱۱۷۲۱	۶۰۲۳
صومعه سرا	۳۰۸۴	۸۹۸۱	۸۸۹۱	۳۱۷۴
فومن - شفت	۵۷۹۵	۸۲۰۳	۸۹۱۴	۵۰۸۴
لاهیجان	۵۱۹۸	۱۲۶۳۲	۱۲۵۰۵	۵۳۲۵
لنگرود	۲۶۳۹	۹۴۶۹	۹۴۷۳	۲۶۳۵
کل استان	۵۷۴۰۷	۱۵۳۹۰۱	۱۵۸۲۴۳	۵۳۰۶۵

مأخذ: اداره کل دادگستری استان گیلان.

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، مجموع پرونده وارده به استان در سال ۱۳۷۴، ۱۱۳۰۸ فقره بوده که ۱۵۳۹۰۱ پرونده (۷۲/۹ درصد) مربوط به سال جاری و ۵۷۴۰۷ پرونده (۲۷/۱ درصد) مربوط به باقی مانده از سال قبل می‌باشد. تعداد پرونده مختومه در سال ۱۳۷۴، ۱۵۸۲۴۳ فقره (۷۴/۸ درصد) بوده و تعداد ۵۳۰۶۵ پرونده (۲۵/۲ درصد) در پایان سال باقی مانده است. شهرستان رشت با مجموع ۷۳۰۹۷ پرونده (۳۴/۶ درصد) بیشترین و شهرستان آستارا با مجموع ۱۰۱۸۹ پرونده (۴/۸ درصد) کمترین تعداد پرونده در سال ۱۳۷۴ را دارا بوده‌اند.

فصل بیست و دوم- ساختار اداری و نظام اجرایی

۲۲-۱- تعداد کارمندان

جداول شماره ۲۲-۱ و ۲۲-۲ آمار کارکنان رسمی غیررسمی مشمول و غیرمشمول قانون استخدام کشوری دستگاه‌های دولتی در استان گیلان را ارائه می‌دهد. همان‌گونه که در جدول شماره ۲۲-۱ دیده می‌شود، جمع کل کارکنان مشمول قانون استخدام کشوری در استان ۶۴۸۱۱ نفر بوده که از این تعداد ۶۰۳۳۳ نفر نیروی رسمی (۹۳ درصد) و ۴۴۷۸ نفر نیروی غیررسمی (۷ درصد) می‌باشند. کارگران مشمول قانون استخدام کشوری که در این سازمان‌ها مشغول به کار می‌باشند نیز ۱۱۶۸ نفر بوده که بدین ترتیب، جمع کل نیروی مشمول قانون استخدام کشوری در استان به ۶۵۹۷۹ نفر می‌رسد. همچنین جدول شماره ۲۲-۲، نشان‌دهنده

آن است که جمع کل کارکنان غیر مشمول قانون استخدام کشوری در استان گیلان ۱۷۸۱۸ نفر بوده که از این تعداد ۱۳۳۶۶ نفر نیروی رسمی (۷۵ درصد) و ۴۴۵۲ نفر نیروی غیررسمی (۲۵ درصد) می باشند. کارگران غیر مشمول قانون استخدام کشوری که در این سازمان ها مشغول به کار می باشند نیز ۸۲۵۳ نفر بوده که بدین ترتیب جمع کل غیر مشمول قانون استخدام کشوری در استان به ۲۶۰۷۱ نفر می رسد.

جدول ۲۲-۱- آمار کارکنان رسمی و غیررسمی سازمان های دولتی در سال ۱۳۷۴

ردیف	نام دستگاه	کارکنان رسمی	کارکنان غیررسمی	جمع کل
۱	مرکز آموزش مدیریت دولتی	۱	۱۷	۱۸
۲	سازمان حفاظت محیط زیست	۱۲۷	۲۱	۱۴۸
۳	سازمان برنامه و بودجه	۶۳	۱۲	۷۵
۴	سازمان تربیت بدنی ایران	۱۷۰	۱۳	۱۸۳
۵	وزارت مسکن و شهرسازی	۹۶	۳۰	۱۲۶
۶	وزارت آموزش و پرورش	۴۳۴۷۷	۳۵۷	۴۳۸۳۴
۷	سازمان ملی پرورش استعداد های درخشان	۹	۱۰	۱۹
۸	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۲۲۹	۵	۲۳۴
۹	سازمان میراث فرهنگی	۵۱	۱۳	۶۴
۱۰	سازمان اوقاف و امور خیریه	۶۶	۱۸	۸۴
۱۱	سازمان حج و زیارت	۲	۳	۵
۱۲	وزارت صنایع	۳۲	۱۰	۴۲
۱۳	مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران	۱۵	۹	۲۴
۱۴	دانشگاه علوم پزشکی گیلان	۹۲۰۸	۱۵۱۴	۱۰۷۲۲
۱۵	سازمان انتقال خون ایران	۷۵	۲	۷۷
۱۶	سازمان بهزیستی کشور	۶۱۱	۲۱۵	۸۲۶
۱۷	وزارت کشاورزی	۶۱۰	۲۵۴	۸۶۴
۱۸	سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران	۱۷۵	۱۰	۱۸۵
۱۹	شرکت سهامی پخش کود شیمیایی و تولید سم	۴۸	۴	۵۲
۲۰	سازمان امور اراضی	۹۱	۳	۹۴
۲۱	دادگستری جمهوری اسلامی ایران	۵۲۷	۸۴	۶۱۱
	دادگستری جمهوری اسلامی ایران	۱۲۱	۰	۱۲۱
۲۲	سازمان پزشکی قانونی	۱۰	۱	۱۱
۲۳	سازمان ثبت اسناد و املاک کشور	۳۳۸	۴۲	۳۸۰
۲۴	سازمان بازرسی کل کشور	۲	۲	۴
۲۵	سازمان زندان ها و اقدامات تأمینی	۱۰۵	۰	۱۰۵
۲۶	وزارت امور اقتصادی و دارایی	۶۴۰	۳۴	۶۷۴
۲۷	گمرک ایران	۲۰۸	۱۳	۲۲۱
۲۸	سازمان جمع آوری و فروش اموال تملیکی	۱	۱	۲
۲۹	وزارت راه و ترابری	۲۴۴	۲۰۱	۴۴۵
۳۰	سازمان هواپیمایی کشوری	۵۱	۳	۵۴

ادامه جدول ۲۲-۱- آمار کارکنان رسمی و غیررسمی سازمان‌های دولتی در سال ۱۳۷۴

ردیف	نام دستگاه	کارکنان رسمی	کارکنان غیررسمی	جمع کل
۳۱	سازمان هواشناسی کشور	۳۱	۰	۳۱
۳۲	آزمایشگاه فنی و مکانیک خاک	۱۱	۱۶	۲۷
۳۳	سازمان بنادر و کشتیرانی	۴۷۰	۲۵	۴۹۵
۳۴	دانشگاه گیلان	۶۳۱	۲۸۶	۹۱۷
۳۵	دانشگاه پیام نور	۸	۳۴	۴۲
۳۶	وزارت کار و امور اجتماعی	۱۰۸	۶	۱۱۴
۳۷	سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای	۱۵۶	۱۳	۶۹
۳۸	وزارت کشور	۵۵۲	۸۱	۶۳۳
۳۹	سازمان ثبت احوال کشور	۲۳۴	۵	۲۳۹
۴۰	وزارت بازرگانی	۱۰۳	۲۲	۱۲۵
۴۱	وزارت معادن و فلزات	۱۱	۱۰	۲۱
۴۲	وزارت تعاون	۳۲	۱۴	۴۶
۴۳	سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور	۴۴۱	۱۰۰۹	۱۴۵۰
۴۴	سازمان دامپزشکی کشور	۱۴۱	۵۶	۱۹۷
۴۵	مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی	۱	۰	۱
جمع		۶۰۳۳۳	۴۴۷۸	۶۴۸۱۱
کارگران				۱۱۶۸
جمع کل				۶۵۹۷۹

جدول ۲۲-۲- آمار کارکنان رسمی و غیررسمی سازمان‌های دولتی در سال ۱۳۷۴

ردیف	نام دستگاه	کارکنان رسمی	کارکنان غیررسمی	جمع کل
۱	سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران	۲۱۵	۲۶	۲۴۱
۲	دیوان محاسبات	۱۲	۸	۲۰
۳	کمیته‌های امداد امام خمینی	۳۵۶	۵۱	۴۰۷
۴	سازمان تبلیغات اسلامی	۳۱	۷	۳۸
۵	بنیاد شهید انقلاب اسلامی	۱۹۹	۵۱	۲۵۰
۶	بنیاد پانزده خرداد	۲۱	۰	۲۱
۷	بنیاد مستضعفان	۱۲۰	۳۵	۱۵۵
۸	جهاد دانشگاهی	۲۲	۳۳	۵۵
۹	شرکت ایران ارقام	۰	۰	۰
۱۰	بنیاد مسکن انقلاب اسلامی	۶۴	۲۵	۸۹
۱۱	شرکت توزیع نیروی برق استان گیلان	۳۰۱	۷۳	۳۷۴
۱۲	شرکت سهامی سازمان آب منطقه‌ای گیلان	۵۳۴	۱۱۸	۶۵۲
۱۳	شرکت سهامی سازمان برق منطقه‌ای گیلان	۳۰۸	۶۵	۳۷۳
۱۴	شرکت خدماتی خط و پست نیروگاه پیمانیر	۰	۰	۰
۱۵	شرکت آب و فاضلاب استان گیلان	۱۴۷	۲۸۲	۴۲۹

ادامه جدول ۲۲-۲- آمار کارکنان رسمی و غیررسمی سازمان‌های دولتی در سال ۱۳۷۴

ردیف	نام دستگاه	کارکنان رسمی	کارکنان غیررسمی	جمع کل
۱۶	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۶۴	۲۴	۸۸
۱۷	سازمان آموزش و پرورش استثنایی	۵۳۶	۱۴	۵۵۰
۱۸	سازمان نوسازی و توسعه تجهیز مدارس کشور	۴۱	۲۳	۶۴
۱۹	نهضت سوادآموزی	۳۳۵	۱۹۱۹	۲۲۵۴
۲۰	بیمه دانا	۱۲۴	۰	۱۲۴
۲۱	شرکت و تهیه و توزیع بذر و نهال	۱۰۹	۴۴	۱۵۳
۲۲	شرکت مهندسان مشاور قدس نیرو	۰	۰	۰
۲۳	سازمان مراکز ایران‌گردی و جهانگردی	۰	۳	۳
۲۴	سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران	۱۱	۰	۱۱
۲۵	شرکت شهرک‌های صنعتی ایران	۰	۰	۰
۲۶	سازمان صنایع دستی ایران	۱۴	۳	۱۷
۲۷	سازمان صنایع ملی ایران	۱۰	۰	۱۰
۲۸	شرکت سهامی دخانیات ایران	۲۰۶	۰	۲۰۶
۲۹	بانک رفاه کارگران	۱۹۵	۰	۱۹۵
۳۰	شرکت خانه‌سازی ایران	۱۰	۴	۱۴
۳۱	شرکت مخابرات ایران	۱۷۶۱	۱۲۳	۱۸۸۴
۳۲	شرکت پست جمهوری اسلامی ایران	۴۱۹	۱۳۲	۵۵۱
۳۳	بنگاه توسعه ماشین‌های کشاورزی	۲۲	۴	۲۶
۳۴	سازمان چای کشور	۱۶۸	۸۳	۲۵۱
۳۵	شرکت سهامی کشاورزی و دامپروری سفیدرود	۱۴۸	۵۸	۲۰۶
۳۶	شرکت سهامی پرورش کرم ابریشم ایران	۹۰	۴۵	۱۳۵
۳۷	شرکت سهامی خاص خدمات مهندسی آب و خاک	۰	۶۲	۶۲
۳۸	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۱۱	۰	۱۱
۳۹	بانک ملی ایران	۱۲۳۲	۰	۱۲۳۲
۴۰	بانک صادرات ایران	۱۰۵۴	۰	۱۰۵۴
۴۱	بانک سپه	۲۷۶	۰	۲۷۶
۴۲	بانک مسکن	۱۲۰	۴	۱۲۴
۴۳	بانک صنعت و معدن	۶	۰	۶
۴۴	بانک کشاورزی	۳۸۸	۰	۳۸۸
۴۵	بانک ملت	۶۱۳	۴	۶۱۷
۴۶	بانک تجارت	۵۱۳	۶	۵۱۹
۴۷	شرکت ملی انبارهای عمومی و خدمات گمرکی	۳۸	۰	۳۸
۴۸	شرکت سهامی بیمه البرز	۱۲	۱	۱۳
۴۹	بیمه ایران	۵۵	۱۲	۶۷
۵۰	شرکت سهامی بیمه آسیا	۳۵	۲	۳۷
۵۱	شرکت سهامی حمل و نقل بین‌المللی جمهوری	۲	۰	۲
۵۲	شرکت سهامی حمل و نقل جمهوری اسلامی ایران	۶	۰	۶
۵۳	شرکت سهامی هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران	۳۶	۰	۳۶

ادامه جدول ۲۲-۲- آمار کارکنان رسمی و غیررسمی سازمان‌های دولتی در سال ۱۳۷۴

ردیف	نام دستگاه	کارکنان رسمی	کارکنان غیررسمی	جمع کل
۵۴	سازمان توسعه راه‌های ایران	۱۸	۰	۱۸
۵۵	آزمایشگاه فنی و مکانیک خاک	۷	۸۶	۹۳
۵۶	سازمان ملی زمین و مسکن	۱	۲۳	۲۴
۵۷	سازمان تعاون مصرف شهر و روستا	۶۲	۵۹	۱۲۱
۵۸	شرکت سهامی قند و شکر کشور	۷۳	۰	۷۳
۵۹	سازمان غله کشور	۳۵	۳۰	۶۵
۶۰	سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان	۳	۰	۳
۶۱	شرکت ملی فولاد ایران	۱۵	۷	۲۲
۶۲	وزارت جهاد سازندگی	۱۵۴۴	۸۳۵	۲۳۷۹
۶۳	شرکت سهامی شیلات ایران	۲۰۵	۰	۲۰۵
۶۴	شرکت سهامی جنگل شفاورد	۲۱۰	۵۹	۲۶۹
۶۵	شرکت سهامی صنایع شیر ایران	۳	۹	۱۲
جمع		۱۳۳۶۶	۴۴۵۲	۱۷۸۱۸
کارگران				۸۲۵۳
جمع کل				۲۶۰۷۱

از جمع نیروهای ارائه شده در جداول شماره ۲۲-۱ و ۲۲-۲، مشخص می‌شود که استان گیلان در سال ۱۳۷۴ دارای ۹۲۰۵۰ نفر پرسنل مشغول به کار در دستگاه‌های دولتی بوده که از این تعداد ۸۰ درصد را کارکنان رسمی، ۱۰ درصد را کارکنان غیررسمی و ۱۰ درصد را کارگران تشکیل داده‌اند. بیشترین تعداد کارکنان دولت در اداره آموزش و پرورش و پس از آن در سازمان منطقه‌ای بهداشت و درمان استان شاغل بوده‌اند.

۲۲-۲- تحصیلات کارمندان

در جدول شماره ۲۲-۳، وضعیت نیروی انسانی در بخش مشمول و غیرمشمول قانون استخدام کشوری ارائه شده است.

جدول ۲۲-۳- مقایسه وضعیت نیروی انسانی در بخش مشمول و غیرمشمول قانون

استخدام کشوری برحسب درصد در سال ۱۳۷۴

	کمتر از دیپلم		دیپلم		فوق دیپلم		لیسانس و بالاتر	
	مشمول	غیرمشمول	مشمول	غیرمشمول	مشمول	غیرمشمول	مشمول	غیرمشمول
استان گیلان	۲۰	۴۳	۴۶	۴۵	۲۳	۷	۱۱	۵
کل کشور	۲۱	۴۱	۴۱	۴۳	۲۵	۷	۱۳	۹

همان‌گونه که در جدول فوق دیده می‌شود، نسبت سطوح تحصیلی در سطح استان دارای وضعیت نامطلوبی است، به طوری که نسبت دارندگان مدرک تحصیلی دانشگاهی فوق دیپلم و بالاتر، کمتر از نسبت مذکور در کل کشور است.

کتاب

- ۱- طرح جامع توسعه استان گیلان (جغرافیای طبیعی، منابع اراضی و خاک)، رشت: سازمان برنامه و بودجه استان گیلان، سال ۱۳۷۵.
- ۲- طرح جامع توسعه استان گیلان (منابع آب، پوشش گیاهی و محیط زیست)، رشت: سازمان برنامه و بودجه استان گیلان، سال ۱۳۷۵.
- ۳- طرح جامع توسعه استان گیلان (جمعیت، بررسی وضعیت نیروی انسانی و اشتغال)، رشت: سازمان برنامه و بودجه استان گیلان، سال ۱۳۷۵.
- ۴- طرح جامعه توسعه استان گیلان (جامعه شهری و عمران شهری، جامعه روستایی و عمران روستایی)، رشت: سازمان برنامه و بودجه استان گیلان، سال ۱۳۷۵.
- ۵- طرح جامع توسعه استان گیلان (زراعت و باغداری، دامداری)، رشت: سازمان برنامه و بودجه استان گیلان، سال ۱۳۷۵.
- ۶- طرح جامع توسعه استان گیلان (صنعت، معدن، بازرگانی و تورسم)، رشت: سازمان برنامه و بودجه استان گیلان، سال ۱۳۷۵.
- ۷- طرح جامع توسعه استان گیلان (آموزش و پرورش عمومی و فنی و حرفه‌ای، آموزش عالی، بهداشت و درمان، بهزیستی و تأمین اجتماعی، فرهنگ و هنر، تربیت بدنی)، رشت: سازمان برنامه و بودجه استان گیلان، سال ۱۳۷۵.
- ۸- طرح جامع توسعه استان گیلان (مسکن، برق، نفت و گاز، پست و مخابرات، راه و ترابری، بررسی بودجه خانوار، بانکداری و سرمایه گذاری‌های دولتی)، رشت: سازمان برنامه و بودجه استان گیلان، سال ۱۳۷۵.
- ۹- کتاب گیلان، جلد اول، ابراهیم اصلاح عربانی، سال ۱۳۷۴.
- ۱۰- سازمان امور اداری و استخدامی کشور (دفتر برنامه ریزی و تأمین نیروی انسانی)، وضعیت آماری استان گیلان از دیدگاه جمعیت، آموزش و پرورش، آموزش عالی، بهداشت و درمان و نیروی انسانی، نشریه ۱۹۸، سال ۱۳۷۵.
- ۱۱- سازمان برنامه و بودجه (مرکز آمار ایران)، آمارنامه استان گیلان، سال ۱۳۷۴.
- ۱۲- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش اوضاع اقتصادی و اجتماعی استان‌های کشور در سال ۱۳۷۵، دی‌ماه سال ۱۳۷۶.
- ۱۳- سازمان برنامه و بودجه گیلان، برنامه پنج ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان گیلان.
- ۱۴- سازمان برنامه و بودجه (مرکز آمار ایران)، سرشماری عمومی نفوس و مسکن (نتایج تفصیلی استان گیلان)، تهران، مرکز آمار ایران، مهرماه سال ۱۳۷۶.

سایر

- ۱- اطلاعات و آمار دریافتی از دانشگاه آزاد اسلامی.
- ۲- اطلاعات و آمار دریافتی از سازمان امور اداری و استخدامی استان گیلان.
- ۳- اطلاعات و آمار دریافتی از مرکز آمار ایران.
- ۴- آمار و اطلاعات دریافتی از وزارت آموزش و پرورش.
- ۵- آمار و اطلاعات دریافتی از وزارت جهادسازندگی.
- ۶- آمار و اطلاعات دریافتی از وزارت راه و ترابری.
- ۷- آمار و اطلاعات دریافتی از وزارت فرهنگ و آموزش عالی.
- ۸- آمار و اطلاعات دریافتی از وزارت کشاورزی.